

L I L L I A
F L O R E N T S K A,
S. Márya Mágdalená de Pazzi,
P A N N A.

W Ogródzie Swiątobliwej Obserwanciey Zakonney
G O R Y K A R M E L V
Kozłwila.

842

Serápbickiey. ku P

Niebo

Od Naywyższego

C L E

Przez Akt Solemnny,
na W

AGNIESZKA CHAMERA-NOWAK
BIBLIOTEKA,
KTÓREJ NIE MA...
ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN
I JEGO KSIĄŻKI

A teraz Pismem minieyszym
Oycow tegoz

Publiczney wdzięczności Uczom/ jest
PREZENTOWANA.

W E L W O W I E, dnia 12. Kwietnia, 1670.

W Drukárni Kollegium Societatis IESV, Drukował
Simon Frąckiewicz, Roku 1670.

Ad M. Andryśko Kozłwila

BIBLIOTEKA, KTÓREJ NIE MA...

ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN I JEGO KSIĄŻKI

Polish Librarians Association
SCIENCE-DIDACTITCS-PRACTICE

THE LIBRARY THAT IS NO MORE...

ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN
AND HIS BOOKS

Agnieszka Chamera-Nowak

Warsaw 2015

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

BIBLIOTEKA, KTÓREJ NIE MA...

ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN
I JEGO KSIĄŻKI

Agnieszka Chamera-Nowak

Warszawa 2015

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
<< NAUKA – DYDAKTYKA – PRAKTYKA >>

Jacek WOJCIECHOWSKI (przewodniczący), Stanisław CZAJKA, Artur JAZDON,
Barbara KOREDCZUK, Dariusz KUŹMINA, Krzysztof MIGOŃ, Mieczysław MURASZKIEWICZ,
Janusz NOWICKI (sekretarz), Michał ROGOŹ, Maria PRÓCHNICKA,
Jadwiga SADOWSKA, Barbara SOSIŃSKA-KALATA, Remigiusz SAPA,
Elżbieta STEFAŃCZYK, Anna TOKARSKA, JANUSZ TONDEL.

*Publikacja dofinansowana przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego*

Recenzenci

dr hab. Maria Piłtyczak-Majerowicz

dr hab. Anna Kamler, prof. UW

dr hab. Dariusz Kuźmina, prof. UW

Redakcja

Maria Przystek-Samokowa

Projekt okładki

Andrzej Tomaszewski

Projekt graficzny i skład

Justyna Grzymała

Zdjęcia z archiwum Janusza Przewłockiego, zdjęcie na s. 29 z zasobów CBN Polona

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 978-83-64203-51-0

CIP – Biblioteka Narodowa

Chamera-Nowak, Agnieszka
Biblioteka, której nie ma... : Andrzej Edward Koźmian
i jego książki / Agnieszka Chamera-Nowak ; Stowarzyszenie
Bibliotekarzy Polskich. - Warszawa : Wydawnictwo
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2015. -
(Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 159)

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-355 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 22 827-52-96
Warszawa 2015. Wyd. I. Ark. wyd. 24. Ark. druk. 27.
Druk i oprawa: Fabryka Druku Sp. z o.o.
ul. Zgrupowania AK „Kampinos” 6, 01-943 Warszawa
fabrykadruku@fabrykadruku.pl

Rodzicom

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	11
ROZDZIAŁ 1. ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN – DYPLOMATA, LITERAT, BIBLIOFIL	27
1.1. Dzieciństwo i młodość	27
1.2. Działalność polityczna i dyplomatyczna	33
1.3. Działalność społeczna	38
1.4. Twórczość literacka i publicystyczna	41
1.5. Pamiętnikarstwo	53
1.6. Działalność bibliofilska	55
ROZDZIAŁ 2. BIBLIOTEKA ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA	62
2.1. Gromadzenie księgozbioru	62
2.1.1. Polityka gromadzenia	62
2.1.2. Sposoby i źródła nabywania książek	64
2.2. Księgozbiór	70
2.2.1. Stan liczbowy	70
2.2.2. Język i formaty druków	72
2.2.3. Chronologia wydań	73
2.2.4. Układ księgozbioru	73
2.2.5. Lokal biblioteczny, inwentarze, znak własnościowy	76
2.2.6. Dalsze losy zbiorów	77
ROZDZIAŁ 3. CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVI-WIECZNYCH	84
3.1. Renesans – zarys epoki	84
3.2. Rozwój nauki	92
3.3. Noty proveniencyjne	95
3.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny	97
3.5. Podział językowy, formaty, oprawy	103

ROZDZIAŁ 4. CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVII-WIECZNYCH	108
4.1. Barok – zarys epoki	108
4.2. Rozwój nauki	115
4.3. Noty proveniencyjne	125
4.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny	128
4.5. Podział językowy, formaty, oprawy	133
ROZDZIAŁ 5. CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVIII-WIECZNYCH	138
5.1. Oświecenie – zarys epoki	138
5.2. Rozwój nauki	144
5.3. Noty proveniencyjne	148
5.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny	150
5.5. Podział językowy, formaty, oprawy	154
ZAKOŃCZENIE	158
BIBLIOGRAFIA	160
Indeks osobowy	169
Spis tabel, wykresów i ilustracji	181
Aneks 1. Tablica genealogiczna Andrzeja Edwarda Koźmiana	183
Aneks 2. Twórczość Andrzeja Edwarda Koźmiana	184
Aneks 3. Druki, drukarze i nakłady z XVI w.	187
Aneks 4. Drukarze i nakładcy z XVI w. z terenu Rzeczypospolitej według granic z XVI w. i zagraniczni	198
Aneks 5. Druki z XVII w. nieoznaczone	202
Aneks 6. Drukarze i nakładcy z terenu Rzeczypospolitej według granic z XVII w. (bez Krakowa)	203
Aneks 7. Drukarze i nakładcy zagraniczni z XVII w.	206
Aneks 8. Drukarze i nakładcy krakowscy z XVII w.	208
Aneks 9. Drukarze i nakładcy z XVIII w. – druki nieoznaczone	211
Aneks 10. Drukarze i nakładcy z terenu Rzeczypospolitej według granic z XVIII w.	212
Aneks 11. Drukarze i nakładcy z oficyn z XVIII w.	215
Spis proveniencji	217
Wykaz skrótów cytowanej literatury	223
WYKAZ DRUKÓW POCHODZĄCYCH Z KSIĘGOZBIORU ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ZNIO	228

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	11
CHAPTER 1. ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN: DIPLOMAT, WRITER, AND BIBLIOPHILE ...	27
1.1. Childhood and adolescence	27
1.2. E. A. Koźmian as politician and diplomat	33
1.3. Social activity	38
1.4. Literary and publicist writings	41
1.5. Author of memoirs	53
1.6. A. E. Koźmian as bibliophile	55
CHAPTER 2. THE LIBRARY OF A. E. KOŹMIAN	62
2.1. Development of the book collection	62
2.1.1. Gathering strategies	62
2.1.2. Acquisition methods and sources	64
2.2. The book collection	70
2.2.1. The collection in numbers	70
2.2.2. Languages of the books and print formats	72
2.2.3. Chronology of editions	73
2.2.4. Structure of the collection	73
2.2.5. The location of the library, the inventories, and the proprietary mark	76
2.2.6. Koźmian's library after his death	77
CHAPTER 3. SIXTEENTH-CENTURY PRINTS. A CHARACTERISTIC	84
3.1. The Renaissance. An outline	84
3.2. Development of science	92
3.3. Provenance notes	95
3.4. Territorial and chronological span	97
3.5. The collection according to languages, formats, and bindings	103

CHAPTER 4. SEVENTEENTH-CENTURY PRINTS. A CHARACTERISTIC	108
4.1. The seventeenth century. An outline	108
4.2. Development of science	115
4.3. Provenance notes	125
4.4. Territorial and chronological span	128
4.5. The collection according to languages, formats, and bindings	133
CHAPTER 5. EIGHTEENTH-CENTURY PRINTS. A CHARACTERISTIC	138
5.1. The Enlightenment. An outline	138
5.2. Development of science	144
5.3. Provenance notes	148
5.4. Territorial and chronological span	150
5.5. The collection according to languages, formats, and bindings	154
CONCLUSION	158
BIBLIOGRAPHY	160
Index of persons	169
List of tables, graphs, and illustrations	181
Appendix 1. The genealogical table of A. E. Koźmian	183
Appendix 2. Works by A. E. Koźmian	184
Appendix 3. Books, printers, and print runs in the 16th century	187
Appendix 4. Sixteenth-century printers and publishers from the Commonwealth of the Both Nations, and from abroad	198
Appendix 5. Seventeenth-century prints without date and place of issue	202
Appendix 6. Seventeenth-century printers and publishers from the Commonwealth of the Both Nations (excluding Cracow)	203
Appendix 7. Seventeenth-century printers and publishers from abroad	206
Appendix 8. Seventeenth-century printers and publishers from Cracow	208
Appendix 9. Eighteenth-century prints without date and place of issue	211
Appendix 10. Eighteenth-century printers and publishers from the Commonwealth of the Both Nations	212
Appendix 11. Eighteenth-century printers	215
Index of provenances	217
Abbreviations	223
LIST OF PRINTS FROM THE COLLECTION OF A. E. KOŹMIAN EXTANT IN THE OSSOLINEUM LIBRARY	228

WPROWADZENIE

Andrzej Edward Koźmian – syn Kajetana, „króla” klasyków warszawskich, który Mickiewicza miał za półgłówka i antychrysta, ojciec Stanisława, twórcy „krakowskiej szkoły” gry aktorskiej i współtwórca politycznej „szkoły stańczykowskiej”. Choć sam nie został obdarowany aż tak wielkimi talentami, był jednak wyjątkowy. Dobrze wychowany, starannie wykształcony ziemianin, jako jeden z nielicznych w swoim pokoleniu rozumiał znaczenie kultury i nauki dla zachowania dziedzictwa narodowego, ale także tworzenia podstawy działalności naukowej. Joachim Lelewel o takich obywatelach napisał, że chcieli mieć w swojej bibliotece „nadzwyczajności narodowe”, aby je ratować „od ostatniej zguby”¹. Gromadził Koźmian swój księgozbiór nie dla rozrywki czy też pod wpływem panującej wówczas mody na kolekcjonerstwo, przyświecały mu cele patriotyczne. Gromadząc przedrozbiorowe polonika, widział w nich, jak inni zbieracze, świadectwo niepodległej przeszłości i żywił nadzieję, że przyczynią się one do podtrzymania świadomości narodowej². Wyzначył sobie cel, którym było zgromadzenie ksiązek na użytek badaczy dziejów narodowych. Cel ten realizował konsekwentnie i z wielkim zapałem. Posiadał ogromną wiedzę bibliofilską, współpracował z innymi bibliofilami i zyskał ich uznanie. Koźmian był obyty towarzyszko, poznał osobiście wielkie znakomitości swoich czasów. Brał czynny udział w życiu politycznym i towarzyskim. Lubił bywać w najświetniejszych gronach, gdzie nawiązywał liczne znajomości i stosunki, które następnie wykorzystywał w służbie ojczyźnie. Koźmian traktował ją szalenie poważnie i z pełnym oddaniem. Nie liczył na splendory i zaszczyty, jedynie na szacunek. Zdobył miano obiektywnego obserwatora życia politycznego epoki, w której żył. Realizował się jako literat, tłumacz, publicysta, wydawca, ale także dyplomata i reformator. Na dorobek twórczy, który w większości pozostawił w rękopisie, składają się: prace historyczne i biograficzne, poezje, zbiory aforyzmów w rodzaju aforyzmów Aleksandra Fredry, komedie. Jego dokonania i spostrzeżenia były doceniane zarówno przez historyków, literatów, jak również polityków. Swoje życie i dokonania sam ocenił we *Wspomnieniach*, skromnie podkreślając oddanie ojczyźnie oraz swoje udane życie rodzinne: „Cały ubiegły przeciąg życia mojego w niczym się nie różnił od życia pospolitych ludzi. Zapęniały je tak jak u innych i chwile radosne, i liczne cierpienia, i stracone nadzieje, i zawiedzione marzenia, i smutne doświadczenie, i wszystkie boleści Polaka, i boleść wieku obecnego, i więcej

¹ J. Lelewel, *Bibliograficznych ksiąg dwoje*, t. 2, Wilno 1826, s. 330.

² K. Maleczyńska, *Książki i biblioteki w Polsce okresu zaborów*, Wrocław 1987, s. 117-118.

niż u innych szczęście domowe, istotne, zupełne – szczęście syna, męża i ojca”³. Bez wątplenia był wielkim patriotą. I to właśnie z pobudek patriotycznych, jako młody człowiek, rozpoczął dzieło, które kontynuował do końca życia, czyli zbieranie księgozbioru, mającego zachować dla następnych pokoleń dziedzictwo narodowe.

Kolekcjonerstwo rozwinęło się w Polsce – tak jak i w całej Europie – w XVIII wieku za sprawą wpływów francuskich i było charakterystycznym zjawiskiem dla ówczesnego europejskiego życia kulturalnego, związanego z rozwojem nauki, a szczególnie nauk przyrodniczych. W wielu krajach wzrosło zainteresowanie książką jako środkiem przekazu informacji, źródłem wiedzy oraz dokumentem kultury narodowej⁴. We Francji, gdzie za sprawą szlachty i bogatego mieszczaństwa nastąpiło niespotykane wcześniej zainteresowanie bibliofilstwem, produkowano licznie luksusowe wydawnictwa, bogato ozdobiane miedziorytami i oprawiane w kunsztowne oprawy. Zapanowała moda na zakładanie bibliotek, która na przełomie XVIII i XIX w. przyszła także do Polski.

W czasach stanisławowskich rozpoczął się wzrost zainteresowania piśmiennictwem, który sprawił, że obieg książki znacznie się powiększył⁵. Jednak na przełomie XVIII i XIX w. wśród Polaków nie było jeszcze trwałych nawyków lekturowych. Czytano głównie w celach rozrywkowych, najczęściej niezbyt ambitną literaturę obcojęzyczną. Jak podkreślił Kazimierz Ossowski: „o książkach wypadało rozmawiać, ale nie trzeba było ich kupować, a ich znajomość nie stanowiła jeszcze koniecznego wyznacznika prestiżu”⁶.

Pod koniec XVIII w. wpływ na zmiany w sytuacji bibliotek i księgozbiorów w wielu krajach europejskich wywarły: kasata zakonu jezuitów w 1773 r., sekularyzacja klasztorów – najpierw w monarchii Habsburgów (w latach 1782–1786), a następnie w innych krajach – nacjonalizacja zbiorów bibliotecznych we Francji, w latach Wielkiej Rewolucji Francuskiej, oraz postępująca alfabetyzacja społeczeństw europejskich. Książki stały się ozdobą nie tylko dworów królewskich i pałaców arystokracji⁷. Zgodnie z postulatami zbiorów uniwersalnych, stawianymi przez encyklopedystów, w specjalnych salach reprezentacyjnych gromadzono nie tylko książki drukowane i rękopiśmienne, ryciny i sztychy, ale także zbiory numizmatyczne i sfragistyczne, kolekcje przyrodnicze, archeologiczne i geologiczne, gabinety astronomiczne i fizyczne. Sale biblioteczne ozdabiały galerie malarstwa i rzeźby oraz meble. W Polsce, do której docierały nowe

³ A. E. Koźmian, *Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana*, t. 1, Poznań 1867, s. 65.

⁴ E. Słodkowska, *Biblioteki w Królestwie Polskim 1815–1830*, Warszawa 1996, s. 11–116.

⁵ J. Szczepaniec, *Drukarstwo – księgarstwo*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, wyd. 2, Wrocław 1991, s. 74–85; A. Żbikowska-Migoń, *Historia książki w XVIII wieku*. Warszawa, 1989, s. 13; J. Kostecki, *Dzieje czytelnictwa w Polsce (do roku 1945)*, [w:] *Ludzie i książki. Studia historyczne*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 2006, s. 22–28; Z. Goliński, *Biblioteki i czytelnictwo*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, wyd. 2, Wrocław 1991, s. 28–36.

⁶ K. Ossowski, *O bibliofobii i sposobach jej leczenia na przełomie XVIII i XIX w.*, [w:] *Ludzie i książki...*, s. 89.

⁷ Z. Żygulski Jun., *Muzea na świecie. Wstęp do muzealnictwa*, Warszawa 1982, s. 48–75.

idee, przykładem takiej wykwintnej i bogatej biblioteki był księgozbiór króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, upubliczniony i udostępniony środowisku naukowemu⁸. Mecenat kulturalny Stanisława Augusta Poniatowskiego stanowił jeden z elementów sprawowania władzy (m.in. walka z konserwatyżmem sarmackim, kształtowanie innego typu umysłowości, podniesienie poziomu oświaty, wyrabianie kultury artystycznej w społeczeństwie) i stał się punktem odniesienia dla polskich mecenasów⁹. Idee oświeceniowe znalazły odbicie w różnych dziedzinach życia. Następowaly przemiany obyczajowe, które z czasem objęły zarówno ambonę, jak i alkowę¹⁰. Oprócz mody na fraki i pudrowane peruki polska arystokracja przejęła także modę na zbieractwo. Na przełomie XVIII i XIX wieku antykwaryczny i bibliofilski nurt zbieractwa – wywołany ogólnymi tendencjami epoki, a również ten związany z patriotycznym ratowaniem pamiątek i zabytków narodowych – oddziaływały wzajemnie na siebie, powodując upowszechnienie kolekcjonerstwa, w tym także wszelkiego rodzaju *antiquitates et curiositates*. Akcją ratowania pamiątek narodowych podjęła Izabella Czartoryska, która we wzniesionym specjalnie budynku – Świątyni Sybilli (otwarcie w 1801 r.) – zebrała m.in. pamiątki po polskich królach i militaria¹¹. Radziwiłłowie w Nieborowie, za sprawą Heleny z Przeździeckich Radziwiłłowej, zgromadzili obrazy i kolekcję rzeźb antycznych, zbiory rycin, rysunków, map i atlasów, gemm, monet i medali. W Łańcucie Izabela Lubomirska stworzyła prywatne muzeum, którego ozdobą była kolekcja rzeźb i waz antycznych, a także obrazy i rysunki, cenne zespoły rycin, ceramiki, zegarów i sreber. Stanisław Kostka Potocki, w odnowionym pałacu w Wilanowie, zebrał dzieła malarstwa europejskiego z XVII i XVIII wieku, zespół portretów polskich, zabytki starożytne (m.in. wazy etruskie) oraz – zgodnie z modą oświeceniową – urządził tzw. chińskie pokoje ze sztuką chińską¹². Tarnowscy w Dzikowie gromadzili militaria, Raczyńscy w Rogalinie – tarcze herbowe szlachty polskiej, Działyńscy w Kórniku – militaria, meble, obrazy. W ciągu wieku XIX zarówno z inicjatyw prywatnych, jak i społecznych powstały polskie fundacje instytucji muzealnych, które ukształtowały obraz muzealnictwa po odzyskaniu niepodległości. Warto tutaj wymienić zbiory o charakterze historyczno-artystycznym: Czartoryskich, Działyńskich, Zamoyskich, Raczyńskich, Przeździeckich, Lubomirskich, Potockich, Sanguszków, Sapiehów.

⁸ H. Łaskarzewska, *Biblioteka króla Stanisława Augusta Poniatowskiego*, [w:] *Historyczne księgozbiory warszawskie*, Warszawa 1995, s. 7-17; B. Bieńkowska, *Biblioteka Stanisławowska na tle polskich tradycji kolekcjonerskich*, [w:] *Francja – Polska XVIII–XIX w. Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone Profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 1983, s. 193-198.

⁹ G.P. Bąbiak, *Sobie, ojczyźnie czy potomności... Wybrane problemy mecenatu kulturalnego elit na ziemiach polskich w XIX wieku*, Warszawa 2010, s. 35-44.

¹⁰ M. Bogucka, *Dzieje kultury polskiej do 1918 roku*, Wrocław 1991, s. 233; J. Kamionka-Straszakowa, *[Problemy charakteru narodowego i obyczajów]*, [w:] M. Straszewska, *Romantyzm*, Warszawa 1977, s. 381.

¹¹ Z. Żygulski Jun., op. cit., s. 56-59.

¹² Ibidem, s. 59.

Kolekcjonerstwo w Polsce, szczególnie porozbiorowej, było specyficzną formą mecenatu i nie dotyczyło tylko ludzi bogatych¹³. Początkowo rozpowszechniło się wśród wyższych warstw społecznych, a po uwłaszczeniu także – wśród bogatego chłopstwa¹⁴. W Europie włączenie zbieractwa i kolekcjonerstwa w sferę mecenatu nastąpiło na przestrzeni XIX wieku. W Polsce porozbiorowej deklaracja o darowiźnie zbiorów na rzecz ogółu nabrała specjalnego wymiaru. Jak zauważył Grzegorz P. Bąbiak w swoich rozważaniach na temat mecenatu: „szczególnie na gruncie polskim, staje się jednym z mierników modernizacji społeczeństwa, obok przemian społecznych, asymilacji Żydów, rozwoju ekonomicznego, urbanizacji i industrializacji. Wymuszone przez sytuację polityczną, konsekwentne nastawienie różnych przedstawicieli społeczeństwa na tego typu działalność, która gwarantowała zachowanie tożsamości narodowej, a także skierowanie własnych sił rozwojowych do wewnątrz, objawiało się w pierwszej połowie stulecia w rozwoju i przekształceniu dawnych formuł mecenatu, w drugiej zaś owocowało (...) rozszerzeniem zjawiska. Rozszerzeniem szczególnie w Królestwie na nowe grupy: inteligencję i burżuazję, w Galicji zaś, po wprowadzeniu autonomii, przeniesieniem części zobowiązań na państwo i instytucje samorządowe”¹⁵. Po rozbiorach kolekcjonerstwo i mecenat na ziemiach polskich nabrały na tle Europy charakterystycznej cechy, a mianowicie miało ono służyć przetrwaniu narodu w czasach niewoli. Jednak należy pamiętać, że obok „patriotycznego” mecenatu, istniał także ten „niezaangażowany”, związany z zainteresowaniami mecenasów, czy też z zobowiązaniami przynależności do „towarzystwa” i panujących mód i konwenansów¹⁶.

W XVIII wieku – gdy funkcjonował mecenat królewski i arystokratyczny (Żałuskich, Czartoryskich, Potockich, Radziwiłłów), ale także kościelny, instytucji państwowych i towarzystw naukowych – oprócz magnackich powstawały¹⁷ znaczne kolekcje należące również do znanych osobistości, np. literatów i publicystów: Ignacego Krasickiego, Tomasza Kajetana Węgierskiego, Stanisława Staszica, Hugo Kołłątaja, Juliana Ursyna Niemcewicza, Kajetana Kwiatkowskiego; mężów stanu: prymasa Michała Poniatowskiego, Stanisława Małachowskiego czy Józefa Weyssenhoffa¹⁸. Joachim Lelewel do

¹³ J. Pych, *Zbrojownia ordynacji Krasieńskich*, „Muzealnictwo Wojskowe” 1995, nr 6, s. 209-232.

¹⁴ E. Śnieżyńska-Stolot, *Pojęcie mecenatu artystycznego*, „Folia Historiae Artium” 1981, R. 17, s. 5-13.

¹⁵ G. P. Bąbiak, op. cit., s. 17.

¹⁶ Ibidem, s. 29.

¹⁷ W dobie oświecenia księgozbiory gromadzili: Izabela z Flemingów i Adam Kazimierz Czartoryscy w Puławach, Radziwiłłowie w Nieświeżu i Nieborowie, Stanisław Lubomirski w Łańcucie, Ignacy Potocki w Warszawie (zbiory te były zaczątkiem biblioteki, którą gromadził w Wilanowie Aleksander Potocki). Na przełomie XVIII i XIX stulecia powstały także duże biblioteki rodowe i fundacyjne: Biblioteka Ordynacji Zamoyskiej, Biblioteka Ossolińska, założona przez Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, założona przez Edwarda Raczyńskiego, Biblioteka Kórnicka, założona przez Adama Tytusa Działyńskiego. Biblioteki posiadały także mniej zamożne rody m.in.: Dzieduszyccy w Poturzycy, Lubomirscy w Przeworsku, Tarnowscy w Dzikowie, Pawlikowscy w Baden, Baworowscy we Lwowie.

¹⁸ B. Bieńkowska, H. Chamerska, *Zarys dziejów książki*, Warszawa 1987, s. 223-231.

najznamienitszych i najcenniejszych kolekcji prywatnych przełomu XVIII i XIX w. (do powstania listopadowego) zaliczył także m.in. zbiory: Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego w Lipinkach, Michała Hieronima Juszyńskiego w Zagórsku, Konstantego Świdzińskiego w Krakowie, Chreptowiczów w Szczorsach na Litwie, Józefa Rzewuskiego, starosty drohobyckiego, w Olesku, Antoniego Stadnickiego w Żmigrodzie¹⁹. Uznanie w oczach Lelewela, Zawadzkiego i Jochera uzyskał także – jako wytrawny bibliofil – Andrzej Edward Koźmian, który stale z nimi współpracował.

Przyczynom bibliofilstwa rozdział zatytułowany „Wzmagające się ożywienie rzeczy bibliotecznych od roku 1750” w *Bibliograficznych ksiąg dwoje* poświęcił Joachim Lelewel. Wymienia wśród nich: wpływy francuskie, uleganie modzie, snobizm magnaterii i arystokracji. Podkreśla jednak, że największe zasługi na tym polu położyli Andrzej Stanisław Załuski – biskup krakowski i Józef Andrzej Załuski – biskup kijowski, założyciele jednej z największych bibliotek ówczesnej Europy, tworzonej w duchu nowo powstałej idei biblioteki narodowej. Do rozwoju bibliofilstwa w Polsce przyczyniła się także działalność Komisji Edukacji Narodowej, która problemom bibliotek poświęcała wiele uwagi, częściowo je porządkując. Wizytowano biblioteki i starano się wpłynąć na ich sytuację lokalową oraz kadrową. Domagano się nadania charakteru publicznego bibliotekom uniwersytetów krakowskiego i wileńskiego. Wydano szczegółowe przepisy w sprawie nabywania i inwentaryzacji ksiąg oraz interesowano się zawartością treściową księgozbiorów²⁰.

Główną przyczyną pojawienia się wielu inicjatyw zbierackich była chęć uzupełnienia luki po publicznie dostępnej „Bibliotece Rzeczypospolitej – Załuskich zwanej”, posiadającej niemal w komplecie piśmiennictwo polskie, a której kradzież i wywiezienie do Petersburga w 1795 r. uznawane było powszechnie za największą szkodę dla narodu po utracie niepodległości. Potrzeba ratowania dorobku poprzednich pokoleń stała się palącą. Realizowano ją poprzez „gromadzenie zewsząd starych ksiązek, rękopisów, archiwaliów historycznych i literackich”²¹. Zaborcy uniemożliwiali rozwój mecenatu zbiorowego, szczególnie w przypadku celów ideowych, np. podnoszenia świadomości szerszych warstw społecznych. Stąd polską specyfiką były liczne przypadki tworzenia i udostępniania kolekcji prywatnych, które stawały się ważnymi instytucjami naukowymi, próbującymi zastąpić nieistniejącą bibliotekę narodową w zbieraniu zabytków i pamiątek, dokumentujących polski dorobek kulturalny i naukowy, a także w walce o zachowanie języka i literatury narodowej oraz przekazanie spuścizny następnym pokoleniom²².

Na ożywione zbieractwo wpływ miało także wydanie w 1814 r. dwutomowego dzieła *Historia literatury polskiej : wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych* Feliksa Bentkowskiego. Była ona rezultatem prac podjętych przez Izbę Edukacyjną

¹⁹ J. Lelewel, op. cit., s.152.

²⁰ K. Maleczyńska, op. cit., s. 30-31.

²¹ Ibidem.

²² A. Żbikowska-Migoń, *Wiek XIX – stulecie bibliotek*, [w:] *Droga do Okólnika 1844–1944*, oprac. i postowie H. Tchórzewska-Kabata, Warszawa 2005, s. 10-11.

Księstwa Warszawskiego (1807–1812) po wywiezieniu biblioteki Załuskich. Ich celem było zebranie materiałów potrzebnych do opracowania bibliografii narodowej, która miała służyć jako pomoc przy tworzeniu nowych księgozbiorów. Dzieło Bentkowskiego, ale także Adama Jochera *Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauki w Polsce*, wywarło wielki wpływ na zbieractwo książek i rejestrację bibliograficzną. W Królestwie Kongresowym korzystne warunki ku temu stworzyła kasata zakonów i przemieszczanie księgozbiorów klasztornych. Zasoby bibliotek zakonnych stały się w wielu przypadkach podstawą zbiorów instytucji państwowych, prywatnych i kościelnych. W zaborze austriackim kasaty objęły 64 proc. domów zakonnych, a w rosyjskim prawie 99 proc. Należy przy tym pamiętać, że do rozbiorów na terenach Polski dominowały biblioteki zakonne, przed bibliotekami diecezjalnymi i parafialnymi oraz bibliotekami szkół wyższych i bibliotekami prywatnymi²³.

W początkach XIX w. ciężar dbania o zachowanie dziedzictwa narodowego spoczął na arystokracji („jako atrybut i szlachetny obowiązek”²⁴) oraz ziemiaństwie jako posiadających odpowiednie środki na finansowanie różnego rodzaju inicjatyw. Zmiany własnościowe – kasaty zakonów, konfiskaty carskie, przejęcie dóbr koronnych – spowodowały, że wzbogacona średnia warstwa szlachty mogła zająć się mecenatem artystycznym (m.in. poprzez budowę i wyposażanie nowych siedzib) i kulturalnym (np. poprzez zatrudnianie nauczycieli)²⁵. W pierwszej połowie XIX w. instytucji czy stowarzyszeń sprawujących zbiorowy mecenat było – jak wspomniano – niewiele i z konieczności rolę mecenasów pełniły niektóre redakcje czasopism (np. „Biblioteka Warszawska”, „Athenaeum”, „Dziennik Poznański”)²⁶. Dopiero w drugiej połowie XIX w. zwiększyła się liczba polskich organizacji i instytucji działających na wielu polach mecenatu kulturalnego. Różnego rodzaju przedsięwzięcia naukowe czy oświatowe (w tym biblioteczne) były realizowane nie tylko poprzez indywidualne finansowanie, ale zbiorowy mecenat stopniowo poszerzających się kręgów społeczeństwa²⁷. Halina Chamerska wyróżniła cztery rodzaje bibliotek, które w XIX wieku mogły funkcjonować dzięki takiemu mecenatowi: biblioteki naukowe tworzone przez arystokrację i aspirujące często do roli bibliotek narodowych; biblioteki towarzystw naukowych ogólnych i specjalnych oraz stowarzyszeń zawodowych; „biblioteki dla ludu” oraz nowoczesne biblioteki publiczne²⁸.

²³ M. Piđłypczak-Majerowicz, *Biblioteki i bibliotekarstwo zakonne na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XVII–XVIII wieku*, Wrocław 1996, s. 118.

²⁴ S. Łempicki, *Mecenas kulturalny w Polsce*, Kraków 1928, s. 74.

²⁵ G. P. Bąbiak, op. cit., s. 21–22.

²⁶ R. Czepulis-Rastenis, „Klasa umysłowa”. *Inteligencja Królestwa Polskiego 1832–1862*, Warszawa 1973, s. 298; J. Piskurewicz, *Warszawskie instytucje społecznego mecenatu nauki w latach 1869–1906*, Wrocław 1990, s. 14–17.

²⁷ H. Chamerska, *Mecenas biblioteczny w Polsce okresu zaborów*, [w:] *Inteligencja polska XIX i XX wieku*, pod red. R. Czepulis-Rastenis, Warszawa 1991, s. 31.

²⁸ Ibidem.

Grzegorz P. Bąbiak zauważył, że trzy odmiany ówczesnego mecenatu wzajemnie się przenikały: *sibi et amici* (najbardziej tradycyjny, kontynuujący wzorce funkcjonujące na ziemiach Rzeczypospolitej od stuleci, ograniczający się do najbliższego grona fundatora, rodziny i przyjaciół; najbardziej bezpieczny w zmieniającej się sytuacji politycznej, bo niewzbudzający podejrzeń zaborców); *sibi et patriae* – będący kwintesencją fundacji kulturalnych na ziemiach polskich oraz *sibi et posteritati* – o scjentystycznym podłożu troski o rozwój naukowy i cywilizacyjny narodu²⁹.

Dla bardziej świątliwych kolekcjonerów nie liczyło się zbieranie samo w sobie, ważne było udostępnienie zbiorów. Wielu ówczesnym bibliofilom „przeświecała idea biblioteki narodowej, chęć dokumentowania kultury narodowej, tworzenia warsztatów pracy naukowej, zwłaszcza dla badań nad dziejami i piśmiennictwem narodu”³⁰. Kontynuatorem programu kolekcjonerskiego Józefa Andrzeja Załuskiego był Józef Maksymilian Ossoliński, założyciel Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, który to Zakład miał być instytucją na kształt dzisiejszych instytutów naukowo-badawczych. Zestawienie programów Załuskiego i Ossolińskiego, dokonane przez Józefa Andrzeja Kosińskiego, wykazuje ich uderzającą zbieżność, choć skala zamierzeń w przypadku Ossolińskiego była o wiele skromniejsza – ograniczona do historii i historii literatury³¹.

Poważnymi placówkami naukowymi były także Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, oddana do użytku publicznego w 1829 r., oraz biblioteka Adama Tytusa Działyńskiego w Kórniku. Pełniły one rolę towarzystw naukowych i instytucji naukowo-badawczych, a publikowane przez nie wydawnictwa źródłowe nadawały im znaczenie polityczne³².

Upadek powstania listopadowego zatrzymał rozwój bibliotek. Zbiory Biblioteki Publicznej Uniwersytetu Warszawskiego i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w znacznej części zostały wywiezione do Rosji i włączone do Biblioteki Publicznej w Petersburgu. Bibliotekę Liceum Krzemienieckiego wywieziono do Kijowa, zbiory puławskie Czarotoryskich uległy częściowej konfiskacie, a pozostała ich część znalazła się z czasem w Paryżu. Zakład im. Ossolińskich został zamknięty dla publiczności. Przez kilka lat nie działała Biblioteka Kórnicka. Działalność polityczna i kulturalna rozwinęły się w związku z tym na emigracji, której głównym centrum była Francja, zwłaszcza Paryż, ale jej ważne skupiska znajdowały się także w Belgii, w Anglii, w Szwajcarii i we Włoszech³³. Zahamowany powstaniami narodowyzwoleńczymi rozwój bibliotek zaczął się ożywiać w drugiej połowie XIX w. zwłaszcza w Galicji, gdzie uzyskana

²⁹ G. P. Bąbiak, op. cit., s. 30-31.

³⁰ H. Więckowska, I. Treichel, *Zarys dziejów polskich bibliotek oraz bibliografii i bibliologii polskiej*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej” 1966, nr 2, s. 64.

³¹ A. J. Kosiński, *Biblioteka fundacyjna Józefa Maksymiliana Ossolińskiego*, Wrocław 1971, s. 42-46.

³² A. Majkowska-Aleksiewicz, *Rola książki w kształtowaniu więzi międzyzaborowej w pierwszej połowie XIX w.*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Bibliotekoznawstwo XIX, Wrocław 1995, s. 85-86.

³³ A. Kowalczykowa, *Mecenat literacki i artystyczny w XIX i XX wieku*, [w:] *Z dziejów mecenatu kulturalnego w Polsce*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 1999, s. 180-181; G. P. Bąbiak, op. cit., s. 302-320.

w latach 1860–1873 autonomia stworzyła korzystne warunki rozwoju kultury i nauki³⁴. Charakter biblioteki narodowej, pod dyrekcją Karola Estreichera, zyskała Biblioteka Jagiellońska, której zbiory wzrosły trzykrotnie³⁵. Drugą wielką naukową biblioteką galicyjską była Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego³⁶. Szczególną rolę pełnił Zakład Narodowy im. Ossolińskich, który w czasach zaborów stał się prężnym ośrodkiem nauki i kultury polskiej³⁷.

Wielu właścicieli bibliotek rodowych, z chęci zabezpieczenia przed rozproszeniem i udostępnienia zbiorów społeczeństwu, tworzyło fundacje. Potocznie mianem bibliotek fundacyjnych określano biblioteki rodowe udostępniane publiczności. Takie objaśnienie podaje EWoK³⁸. Jednak, jak udowodnił m.in. A. J. Kosiński, wprowadza ono w błąd sugerując, że jest to własność prywatna i zaliczając do nich biblioteki ordynackie, które spełniały ten warunek, ale nie były fundacyjnymi³⁹. Biblioteki rodowe i ordynackie były przedmiotem prawa, zaś fundacyjne – podmiotem prawa. Do podstawowych cech bibliotek fundacyjnych należą: majątek (w tym księgozbiór posiadający osobowość prawną), cel powszechnie użyteczny i prawnie dozwolony oraz wola fundatora ofiarowania i przekazania swych zbiorów na użytek społeczeństwa⁴⁰.

W czasach rozbiorów wielu właścicieli bibliotek spełniało po części te warunki, ale nie przeprowadzało darowizny w sposób formalnoprawny. W każdym z zaborów funkcjonował inny system prawny. Fundacje najwcześniej, bo od 1811 r., mogły powstawać w zaborze austriackim, potem od 1896 r. w pruskim, zaś w rosyjskim w ogóle nie było takiej możliwości. W Galicji obowiązywał paragraf 646 austriackiego Kodeksu cywilnego z 1811 r., w zaborze pruskim paragrafy 80–86 Powszechnej Księgi Ustaw Cywilnych, natomiast – zmieniany kilkakrotnie w zakresie prawa cywilnego – Kodeks Napoleona, wprowadzony do Księstwa Warszawskiego w 1807 r., ale obowiązujący w zaborze rosyjskim do odzyskania niepodległości, w ogóle nie znał pojęcia fundacji jako prawa cywilnego⁴¹.

³⁴ J. Dybiec, *Mecenat naukowy i oświatowy w Galicji 1860–1918*. Wrocław 1981.

³⁵ K. Maleczyńska, op. cit., s. 66-69.

³⁶ K. Badecki, *Lwowskie zbiory naukowe i muzealne*, Lwów 1932, s. 10; D. Wilk, *Biblioteki polskie we Lwowie w dobie autonomii galicyjskiej (komunikat)*, [w:] *Kraków – Lwów: księgi, czasopisma, biblioteki XIX i XX w.*, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 1996, s. 64-65.

³⁷ A. Kawalec, *Organizatorzy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie 1817–1831*, [w:] *Lwów: miasto, społeczeństwo, kultura: studia z dziejów Lwowa*, t. 7, *Urzędy, urzędnicy, instytucje*, pod red. K. Karolczaka i Ł. T. Sroki, Kraków 2010, s. 373-386; J. A. Kosiński, *Biblioteka fundacyjna....*

³⁸ *Biblioteki fundacyjne*, [w:] *EWoK*, Warszawa 1968, szp. 217-220.

³⁹ J. A. Kosiński, *Biblioteki fundacyjne i ordynackie w świetle przepisów prawnych*, „Roczniki Biblioteczne” 1981, R. 35, z. 1-2, s. 29-40.

⁴⁰ K. Korzon, *Polskie biblioteki fundacyjne w okresie zaborów*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1981, z. 17, s. 255.

⁴¹ W. Rappé, *Fundacje*, [w:] *Encyklopedia podręczna prawa publicznego*, pod red. Z. Cybichowskiego, t. 1, Warszawa 1926, s. 145.

Tylko trzy biblioteki działały na zasadzie prawnej własności społecznej. W Galicji z możliwości utworzenia fundacji skorzystał wspomniany już J. M. Ossoliński, założyciel Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, oraz Wiktor Baworowski, fundator Biblioteki Fundacyjnej Wiktora hr. Baworowskiego. Natomiast, otwarta w Poznaniu w 1829 r., Biblioteka Raczyńskich formalnie nie była fundacją do 1896 r.⁴²

Powołanie do życia instytucji naukowej na zasadzie fundacji, mimo możliwości prawnych, nie było proste i wiązało się z wieloma utrudnieniami ze strony władz, co mogło w ostateczności doprowadzić nawet do jej likwidacji. Zapewne takie powody powstrzymywały innych potencjalnych fundatorów bibliotek, podobnie jak wymienionego Tytusa Działyńskiego. I choć biblioteki udostępniały swoje zbiory w sposób statutowo zorganizowany, były zabezpieczone prawnie przed rozproszeniem, dysponowały stałymi środkami finansowymi na działalność i rozwój oraz posiadały własny lokal i bibliotekarzy, w sensie prawnym pozostawały prywatnymi⁴³. Cele społeczne, nie będąc fundacjami, pełniły także biblioteki ordynacji: Krasieńskich, Przeździeckich i Zamoyskich w Warszawie, Czartoryskich w Krakowie, a także Branickich w Suceh, Dzieduszyckich we Lwowie, Hutten-Czapskich w Krakowie, Lubomirskich w Przeworsku, Pawlikowskich w Medyce, Potockich w Wilanowie, Radziwiłłów w Nieświeżu, Tarnowskich w Dzikowie oraz Tyszkiewiczów w Wilnie⁴⁴. Ich zbiory stały się podstawą licznych badań i opracowań z zakresu historii i literaturoznawstwa, a także działalności wydawniczej, głównie w postaci edytorstwa materiałów źródłowych do dziejów ojczyźnych⁴⁵. Obok bibliotek akademickich pełniły one rolę placówek naukowych. „Łączenie pasji kolekcjonerskich z ambicjami i powinnościami badawczymi i edytorskimi pozostawało w zgodzie z dziewiętnastowieczną tendencją

⁴² Edward Raczyński, aby uczynić swoją bibliotekę biblioteką publiczną ofiarował ją miastu na określonych warunkach – zarząd spoczywał w ręku Kuratorium. Niestety, niedługo po śmierci fundatora (1845 r.) praktyczną kontrolę nad instytucją przejęli krewni – Niemcy. Ponadto, warunki darowizny zostały wypaczone przez władze miejskie, co doprowadziło do prawie całkowitego jej zgermanizowania, wbrew intencjom Raczyńskiego. W podobny sposób co Raczyński chciał postąpić Adam Tytus Działyński. Projektował on w 1841 r. przekazanie swej biblioteki do użytku publicznego na zasadzie fideikomisu, czyli zamierzał przekazać w testamencie synowi Janowi cały majątek z obowiązkiem przeznaczenia jego części na fundację lub darowiznę na rzecz społeczeństwa. Jednak zaostrenie akcji germanizacyjnej w Wielkopolsce spowodowało, że postanowił pozostawić swe zbiory jako własność prywatną. Jego zamierzenie zrealizował dopiero kolejny spadkobierca, Władysław Zamoyski, tworząc fundację „Zakłady Kórnickie” w 1925 r. Zob. K. Ewicz, *Powstanie Biblioteki i działalność w latach 1829–1918*, [w:] *Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu 1829–1979*, Warszawa 1919, s. 15; S. K. Potocki, *Miejsce Biblioteki w koncepcji Fundacji Kórnickiej*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1978, z. 14, s. 145–147; J. A. Kosiński, *Biblioteki fundacyjne...*, s. 34.

⁴³ R. Marciniak, A. Mężyński, *Polskie biblioteki wielkoziemiańskie (rodowe, ordynackie, fundacyjne) w okresie zaborów*, cz. II, „Studia o Książce” 1986, t. 16, s. 235–263.

⁴⁴ K. Korzon, op. cit., s. 256.

⁴⁵ Ibidem, s. 260–261 oraz A. Mężyński, *Mecenat nad publikacjami naukowymi w XIX wieku*, [w:] *Z dziejów mecenatu kulturalnego...*, s. 143–166; G. P. Bąbiak, op. cit., s. 397–498.

do integralnego traktowania tych zadań, jako przynależnych bibliotekom⁴⁶. Wszyscy twórcy największych polskich bibliotek XIX w. zajmowali się także mecenatem wydawniczym, podejmując szereg inicjatyw wydawniczych i edytorskich dla edycji źródeł historycznych i literackich do dziejów Polski. Do największych Andrzej Mężyński zaliczył: Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Edwarda Raczyńskiego, Adama Tytusa Działyńskiego, Jana Kantego Działyńskiego i Włodzimierza Dzieduszyckiego⁴⁷. Oprócz bogatych mecenasów, należących do arystokracji czy ziemiaństwa, działało szereg mniejszych wydawców prywatnych o skromniejszych możliwościach finansowych. Jednak warunki indywidualnego mecenatu wydawniczego zaczęły wyczerpywać się pod koniec XIX w. Nie mógł on już sprostać wymaganiom ówczesnej nauki pod względem poziomu oraz tempa wydawania publikacji. Jego miejsce zajął mecenat zbiorowy (w dużym stopniu inteligencki), który przybierał różne formy – np. w Galicji tzw. funduszy wydawniczych – a którego efektem były chociażby biblioteki towarzystw naukowych⁴⁸.

W kręgach bibliofilskich zachęcano duże biblioteki naukowe, by – oprócz prac edytorskich i wydawniczych – upubliczniały zawartość księgozbiorów poprzez publikowanie ich katalogów czy informacji o nowych nabytkach.

Z racji osoby Andrzeja Edwarda Koźmiana obszar moich zainteresowań badawczych skoncentrował się na losach bibliotek w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX w. Sytuacja Królestwa, w porównaniu z pozostałymi zaborami, była odmienna, było ono bowiem quasi-niepodległym bytem z namiastką samodzielności państwowej, wojskiem, administracją, konstytucją, uniwersytetem. Lata 20. XIX w. w Królestwie to okres najbujniejszego rozkwitu kultury i żywiołowego rozwoju kolekcjonerstwa. Wiązało się to ze sławą Puław i zbiorów Izabeli Czartoryskiej⁴⁹ oraz – zgodną z trendami epoki – fascynacją przeszłością. Zachowanie czy ratowanie dorobku kulturalnego nie miało jeszcze wymiaru politycznego, którego te działania nabrały po kolejnych klęskach powstańczych i – spowodowanych nimi – falach represji. Aktywność kulturalna ziemian lubelskich była podczas zaborów różnorodna i uwarunkowana tradycją rodzinną, jak też szerszym kontekstem społeczno-politycz-

⁴⁶ H. Tchórzewska-Kalata, *Pod znakiem światła. Biblioteka Ordynacji Krasieńskich 1844–1944*, Warszawa 2010, s. 451.

⁴⁷ A. Mężyński, *Mecenat nad publikacjami naukowymi...*, s. 143-170.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Entuzjastą Puław i współtwórcą legendy rodu był Kajetan Koźmian, nazywając je „wyspą zaczarowaną” i poświęcając im osobny rozdział w swoich wspomnieniach. Pisał m.in.: „Powstawały z krajem, kwitły wraz z krajem i znikły wraz z krajem. Zagłada Polski dotknęła zagładą ten przybytek, ten wieczny pomnik wspaniałości, miłości ojczyzny, cnót oświecenia, nauk, ogłady, zalet, wdzięków narodowych. Wspomnienia o nich przeżyją w pamięci ludzkiej”. Zob. K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1, [wstęp oraz koment. J. Willaume, wstęp ed., ustalenie tekstu w oparciu o autogr. oraz koment. filolog. M. Kaczmarek i K. Pecold; przedm. A. Kopacz], Wrocław 1972, s. 226-227; A. Aleksandrowicz, *Puławy*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, Wrocław 2002, s. 577-585.

nym i ekonomicznym⁵⁰. Najbardziej widoczne było gromadzenie i przechowywanie pamiątek rodzinnych oraz wszystkiego, co świadczyło o roli i pozycji rodziny w życiu publicznym. Były to przedmioty artystyczne, elementy wyposażenia wnętrz, dzieła sztuki. Dla aktywności kulturalnej ziemian na Lubelszczyźnie bardzo ważny był okres Królestwa Polskiego, kiedy to wielu z nich uczestniczyło w życiu kulturalnym. Następujące po utracie niepodległości zróżnicowanie ekonomiczne ziemiaństwa było przyczyną ograniczenia możliwości wspierania przezeń inicjatyw kulturalnych, wykraczających poza obręb własnego pałacu, dworu oraz kręgu rodzinnego i towarzyskiego. Część ziemian, która utraciła majątki z przyczyn ekonomicznych czy politycznych, prowadziła działalność kulturalną w innych regionach, np. w Warszawie albo w Galicji lub na emigracji. Natomiast nowi właściciele nie zawsze kontynuowali poprzednie tradycje, uchylając się od aktywności kulturalnej.

Do 1830 r. w Królestwie Polskim gromadzeniem książek zainteresowana było tylko tzw. warstwa oświecona, rozumiejąca znaczenie kultury i oświaty dla społeczeństwa⁵¹. Jednak nawet wśród niej posiadanie biblioteki domowej nie było zjawiskiem powszechnym⁵². O problemach czytelnictwa pisano na łamach prasy, a ówczesni pamiętnikarze notowali, że w niewielu domach oprócz kalendarzy lub gazet były książki⁵³. Na początku XIX w. książek nie było szczególnie w dworach zachowujących dawny sarmacki styl życia, jednak w połowie stulecia – wraz ze zwiększeniem ruchu wydawniczego i zainteresowania społeczeństwa książką – sytuacja się zmieniła. W wielu dworach ziemiańskich były biblioteki, wprawdzie czasem książki umieszczano w salonie jedynie na pokaz, ale czytanie stało się już zajęciem z rzędu należących do towarzyskich obowiązków⁵⁴. Przyczyny zbieractwa były rozmaite: uczucia patriotyczne, zapewnienie sobie rozrywki, względy praktyczne i zawodowe,

⁵⁰ A. Koprakowniak, *Determinaty aktywności kulturalnej ziemian lubelskich w latach 1795–1939*, [w:] *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie. Materiały II sesji naukowej zorganizowanej w Muzeum Zamoykich w Kozłowie 22–24 maja 2002*, oprac. R. Maliszewska, Kozłówka 2003.

⁵¹ L. Hass, *Warstwa oświecona na ziemiach centralnej Polski (w świetle jej organizacji)*, [w:] *Spółczesność polskie XVIII i XIX wieku*, pod red. W. Kuli i J. Leskiewiczowej, t. 7. Warszawa 1982, s. 199–218.

⁵² E. Słodkowska, *Biblioteki w Królestwie...*, s. 146.

⁵³ Zob. m.in.: [A. K. Czartoryski], *Listy Morzygodziny*, „Pamiętnik Warszawski” 1809, t. 1, nr 3, s. 318–339; t. 2, nr 4, s. 47–65, nr 5, s. 146–176; *Nadzwyczajne zjawienie się w księgarstwie polskim w dziele J. U. Niemcewicza Śpiewów historycznych*, „Pamiętnik Warszawski” 1818, t. 10, s. 127; F. Gr[zynała], *Pisma periodyczne*, „Astrea” 1823, nr 1, s. 59–65; [F. K.] Szaniawski, *Dlaczego tak mało dzieł wychodzi w polskim języku*, „Dziennik Warszawski” 1827, t. 7, s. 145–154; F. Chyczewski, [bez tytułu], „Patriota” 1830, nr 21, s. 2–4; A. Moszyński, *Słowo o bibliotekach prywatnych*, „Athenaeum” 1841, s. 272; A. Nankwaska, *Pamiętnik*, „Gazeta Warszawska” 1852, nr 216, s. 3–4; E. Felińska, *Pamiętniki z życia*, ser. 1, t. 3. Wilno 1856–1859, s. 95; S. Wodzicki, *Wspomnienia z przeszłości od roku 1768 do roku 1840*, Kraków 1873, s. 141; E. M. Galli, *Pamiętniki*, „Przegląd Narodowy” 1913, s. 421; E. Skrodzki, *Wieczory piątkowe*, Warszawa 1962, s. 106–107.

⁵⁴ E. Słodkowska, *Księgozbiory domowe w pierwszej połowie XIX wieku*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiórami Historycznymi” 1981, t. 5, s. 5–17.

potrzeby kształcących się dzieci i młodzieży. Rozmiary księgozbiorów prywatnych były różne, od kilkudziesięciotysięcznych zbiorów do kilku ksiązek. Księgozbiory miały charakter humanistyczny, dominowała w nich literatura piękna, piśmiennictwo historyczne; gromadzono również stare druki i rękopisy, dawne kroniki polskie – przede wszystkim Długosza i historyków XVI w.⁵⁵ Różnorakie zawieruchy i zmiany społeczne w XIX i XX w. spowodowały, że brakuje informacji na temat tych księgozbiorów, co utrudnia odtworzenie ich liczebności i losów. Wiele majątków za udział w powstaniach narodowowyzwoleńczych skonfiskowano, część sprzedano z powodu zadłużenia, inne dzielono między spadkobierców; księgozbiory ulegały rozproszeniu lub zniszczeniu⁵⁶. W badaniach nad księgozbiorami domowymi wśród szerszych warstw społeczeństwa pierwszej połowy XIX w. występuje luka. Badacze zajmowali się większymi bibliotekami – m.in. wielkoziemiańskimi, rodowymi. Od bibliotek ulokowanych na prowincji Królestwa Polskiego bardziej rozpoznane są znaczniejsze biblioteki prywatne znajdujące się w Warszawie. Lukę w badaniach próbują wypełnić badania regionalne na Kielecczyźnie, w Łodzi, w Piotrkowie, w Kaliszu i w Lublinie, a także nad bibliotekami poszczególnych grup zawodowych – lekarzy, prawników⁵⁷. Nieliczne są także badania nad rolą kobiet w zakładaniu bibliotek⁵⁸.

Bibliotekę Koźmiana można zaliczyć do ziemiańskich kolekcji domowych o charakterze bibliofilskim. Bibliofilstwo, jak zauważa H. Chamerska, było platformą zbliżenia osób wykształconych z różnych warstw i okazją do szukania sponsorów dla różnorodnych przedsięwzięć naukowych czy oświatowych, w tym i bibliotecznych⁵⁹. Wprawdzie modne stało się poszukiwanie ksiązek i dokumentów w antykwariatach, bywanie na licytacjach, szperanie w pozostałościach po bibliotekach dworskich, klasztornych lub kościelnych, ale osób posiadających wiedzę bibliofilską było niewiele. Lelewel

⁵⁵ K. Maleczyńska, op. cit., s. 196-198.

⁵⁶ E. Słodkowska, *Biblioteki w Królestwie...*, s. 9.

⁵⁷ C. Erber, *Dzieje książki polskiej na Kielecczyźnie w latach 1795–1865*, Kielce 1996; J. Konieczna, *Kultura książki polskiej w Łodzi przemysłowej (1820–1918)*, Łódź 2005; M. Kwiatkowska, *Wokół biblioteki przy resursie piotrkowskiej*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1993, tom specjalny, s. 187-193; E. Andrysiak, *Ruch bibliofilski w Kaliszu. Historia i współczesność*, Kalisz 2002; K. Walczak, *Biblioteki Kalisza i ich miejsce w życiu kulturalnym miasta 1793–1945*, Kalisz 1996; H. Tadeusiewicz, *Udział lekarzy w rozwoju książki i bibliotek w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego” 1999, nr 5, s. 90-106; B. Koredczuk, *Udział inteligencji prawniczej Królestwa Polskiego w kształtowaniu kultury książki (1815–1915)*, Wrocław 2011, s. 129-177.

⁵⁸ H. Chamerska, *Rola kobiet w mecenacie bibliotecznym w okresie zaborów*, [w:] *Kobieta i edukacja na ziemiach polskich w XIX i XX w. Zbiór studiów*, pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, t. 2, cz. 2, Warszawa 1992, s. 293-303; A. Paja, *Normy czytania kobiet w XIX w. Rekonesans*, [w:] *Ludzie i książki...*, s. 90-118; Tejże, *Przekształcanie świata. O znaczeniu lektury kobiet w XIX w.*, [w:] *Komunikowanie i komunikacja na ziemiach polskich w latach 1795–1918*, pod red. K. Stepnika, M. Rajewskiego, Lublin 2008, s. 251-258; A. Dymmel, *Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku*, Lublin 2013.

⁵⁹ H. Chamerska, *Mecenas biblioteczny w Polsce...*, s. 31.

zaliczył do prawdziwych znawców starych poloników jedynie Jana Tarnowskiego, Tytusa Działyńskiego, Jana Chyliczkowskiego i Konstantego Świdzińskiego⁶⁰. Ówczesni bibliofile, przeważnie z przyczyn finansowych, nabywali na ogół pojedyncze dzieła⁶¹. W Królestwie w pierwszej połowie XIX w. księgozbiory gromadzili systematycznie m.in.: Karol Łaski, Ludwik Łętowski, Andrzej Edward Koźmian. Działalność kolekcjonerską w Królestwie Polskim prowadzili wśród ziemian także: Cyprian Walewski, Kajetan Kraszewski, Gustaw Zieliński, Marcin Badeni, Jakub Kretkowski, Rozalia Rzewuska, Edward Chrzanowski, Eustachy Marylski⁶².

Andrzej Edward Koźmian jako dziesiętnastolatek rozpoczął systematyczne zbieranie książek, rękopisów i innych dokumentów życia społecznego dotyczących historii Polski i kontynuował je przez 41 lat, aż do śmierci. Współpracował z wybitnymi bibliografami swojego stulecia, takimi jak Joachim Lelewel czy Józef Zawadzki. Zbiór swój gromadził pod kątem wykorzystania go przez badaczy dziejów ojczyźnych. Niestety, kłopoty finansowe zmusiły go w 1852 r. do sprzedania swojego księgozbioru hrabiostwu Branickim z Suchej. Pozostawiwszy sobie dublety i pamiątki rodzinne, natychmiast rozpoczął zbieranie kolejnej kolekcji.

Przedmiotem niniejszej rozprawy jest właśnie zbiór, który trafił w ręce Branickich z Suchej. Kolekcja kupiona od Andrzeja Edwarda Koźmiana, w wyniku zawirowań historii, po drugiej wojnie światowej trafiła ostatecznie do Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu i znajduje się w jego dziale starych druków. Zamierzeniem badawczym niniejszego opracowania było przedstawienie działalności kolekcjonerskiej Andrzeja Edwarda Koźmiana na podstawie jego księgozbioru wyodrębnionego ze zbiorów ZNiO.

Zbiór ten do tej pory rzadko bywał przedmiotem zainteresowań naukowców. W literaturze przedmiotu, tj. w pracy Edwarda Chwalewika: *Zbiory polskie, Nowy Korbut, Słownik pracowników książki polskiej, EWoK, Polski słownik biograficzny*, księgozbiór ten wymieniany jest jedynie przy okazji sprzedaży go hr. Aleksandrowi Branickiemu. Temat niniejszego opracowania znajdował się już wcześniej w kręgu badań Autorki, a ich wyniki w skróconej wersji zostały opublikowane w „Czasopiśmie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”⁶³. Badania proveniencyjne, prowadzone przez pracowników Działu Starych Druków ZNiO, ujawniły nowe pozycje z kolekcji Koźmianowej, które zostały ujęte w niniejszym rozszerzonym, poprawionym i uzupełnionym opracowaniu. W sumie ujawniono 63 nowe druki z proveniencjami Koźmianowymi, z czego najwięcej – aż 59 – pochodzi z XVIII w. W sumie kolekcja liczy 1223 pozycje.

⁶⁰ J. Lelewel, op. cit., s. 161.

⁶¹ E. Słodkowska, *Biblioteki w Królestwie...*, s. 148.

⁶² Ibidem, s. 168-169 oraz K. Maleczyńska, op. cit., s. 201.

⁶³ A. Chamera-Nowak, *Biblioteka Andrzeja Edwarda Koźmiana w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 2004, z. 15, s. 183-252.

Niestety, nie zachował się akt kupna-sprzedaży kolekcji ani jakikolwiek inwentarz biblioteki Piotrowickiej, a informacje o niej są szczątkowe i niepewne; wymagają wyjaśnienia. Badania utrudniał brak w źródłach dokładniejszych danych dotyczących m.in.: polityki gromadzenia i sposobów nabywania książek, układu biblioteki, lokalu bibliotecznego, inwentarza oraz zawartości. W zbiorach ZNiO znajduje się mniej więcej połowa kolekcji sprzedanej przez Koźmiana Branickim z Suchej, pozostała część zaginęła podczas II wojny światowej. Na temat dużej wartości zaginionej części można jedynie wysnuwać hipotezy, które potwierdzają pojawiające się na aukcjach antykwarycznych rzadkie stare druki z proveniencjami Koźmiana i Biblioteki Suskiej. Pełna rekonstrukcja zbioru Koźmiana nie jest na razie możliwa. Badania nad zawartością ocalałej części, a także działalności jej właściciela, wpisują się jednak w nurt badań nad kolekcjonerstwem i księgozbiorami ziemian w XIX w.

Metodą inicjującą badania naukowe była analiza historycznych materiałów źródłowych związanych z biblioteką Andrzeja Edwarda Koźmiana oraz bezpośrednio z jego osobą. Natomiast przy opracowaniu omawianej kolekcji w oparciu o metodę bibliograficzną wykorzystano retrospektywne bibliografie narodowe: polskie, niemieckie, francuskie, włoskie i angielskie oraz drukowane katalogi bibliotek polskich, które wykazano w spisie literatury, zamieszczonym przed wykazem kolekcji Koźmianowej. Korzystano z *Bibliografii Polskiej* Karola Estreichera, *Wspomnień i Wyciągów piotrowickich* Andrzeja Edwarda Koźmiana oraz *Pamiętników* Kajetana Koźmiana, a także opracowań dotyczących zbiorów biblioteki suskiej i innych bibliotek XIX-wiecznych. Wykorzystane metody miały na celu określenie zawartości treściowej, językowej i chronologicznej omawianej kolekcji oraz jej struktury. Analiza składu i profilu tematycznego zbioru pozwoliła na jego ocenę wartościującą, natomiast badania proveniencyjne umożliwiły podjęcie próby wyjaśnienia genezy powstawania i powiększania księgozbioru. Przydatne okazały się także opracowania dotyczące dziejów książki i bibliotek, dziejów drukarstwa i księgarstwa, historii nauki i literatury i innych.

Przy omawianiu sylwetki i działalności Andrzeja Edwarda Koźmiana wykorzystano opracowania historyczne, encyklopedie, w tym encyklopedie dziewiętnastowieczne, przewodniki i słowniki, takie jak: *Encyklopedia Powszechna* Orgelbranda, *Dictionnaire Encyclopédique Quillet*, *Britannica*, *Encyklopedia powszechna Ultima Thule*, *Encyklopedia staropolska*, *Historia nauki polskiej*, *Encyklopedia Katolicka* czy *Historia dyplomacji polskiej* oraz artykuły z czasopism dziewiętnastowiecznych, np. „Przegląd Polski”, „Czas”, „Kwartalnik Historyczny”, „Przewodnik Bibliograficzny”, „Tygodnik Ilustrowany”, „Przegląd Powszechny”, „Pamiętnik Warszawski” czy „Kraj”. Pomocne były również opracowania listów Andrzeja Edwarda Koźmiana, Zygmunta Krasińskiego, Konstantego Gaszyńskiego i wspomnienia osób współczesnych Koźmianowi, takich jak Deotyma, Paweł Popiel, Władysław Czartoryski czy Ludwik Łętowski.

Podstawowa część niniejszego opracowania poświęcona jest osobie Andrzeja Edwarda Koźmiana oraz omówieniu celów i zasad gromadzenia przez niego księgozbioru,

a także ocenie jego zawartości; składa się z dwóch części. Część pierwsza zawiera dwa rozdziały. Pierwszy dotyczy osoby Andrzeja Edwarda Koźmiana, jego działalności politycznej, dyplomatycznej, społecznej, twórczości literackiej, publicystycznej i pamiętnikarskiej oraz bibliofilstwa. Natomiast rozdział drugi poświęcony jest omówieniu biblioteki Andrzeja Edwarda Koźmiana, polityki gromadzenia zbioru i sposobom oraz źródłom nabywania książek, jak też analizie samego księgozbioru pod kątem: stanu liczbowego, języków i formatów druków, chronologii wydań, układu, lokalu bibliotecznego i dalszych losów biblioteki. Część drugą opracowania stanowi analiza zawartościowa kolekcji według podziału chronologicznego wyodrębniającego druki wydane w XVI, XVII i XVIII stuleciu. Każda z tych części została omówiona osobno według następującego schematu: zarys epoki, rozwój nauki, noty proveniencyjne, zasięg terytorialny i chronologiczny, podział językowy, formaty, oprawy. Dopełnieniem części drugiej jest wykaz druków z kolekcji Koźmianowej znajdującej się w ZNiO (razem z literaturą, wykazem skrótów) oraz aneksy ze spisami charakteryzującymi omawiany księgozbiór pod względem ośrodków drukarskich i oficyn wydawniczych, wykazem proveniencji. Noty bibliograficzne w wykazie zostały sporządzone w układzie alfabetycznym (w zasadzie wg *CERL Thesaurus*) w jednym ciągu chronologicznym polonika i druki obce. Wybrano formę skróconą (hasło, tytuł, adres wydawniczy i format, cytowana literatura i bazy elektroniczne, proveniencje, sygnatura ZNiO), bowiem pełne opisy znajdują się w katalogach kartkowym i drukowanych ZNiO⁶⁴, a sporządzenie pełnego katalogu kolekcji Koźmianowej nie było celem badań, stąd forma wykazu, która może być podstawą do opracowania katalogu. Wyodrębnienie kolekcji Koźmianowej miało jedynie zilustrować zawartość biblioteki ziemiańskiej, znajdującej się w orbicie bibliotek bibliofilskich, więc odmiennych niż przeciętne biblioteki ziemiańskie Królestwa Polskiego w pierwszej połowie XIX w. Najciekawsze proveniencje – wcześniejsze niż Koźmiana oraz samego Koźmiana – zostały omówione w podrozdziałach dotyczących proveniencji w części drugiej. Zapisy proveniencyjne podano w całości z zachowaniem oryginalnej pisowni, w tym błędów. Zastosowano także skróty w postaci pieczęci własnościowych i ekslibrisów dla wielokrotnie powtarzających się oznaczeń. Nie uwzględniono zapisów z pieczęcią Bibliothek des Zentral-Instituts für Oberschlesische Landesforschung jako nieistotnej z punktu widzenia księgozbioru Koźmianowego. W przypadku baz elektronicznych wykazano Dolnośląską Bibliotekę Cyfrową tylko w sytuacji dzieł z proveniencją Koźmianową. Przy omawianiu kolekcji odnośnik do wykazu ma formę: zob. wyk. i numer pozycji z wykazu w nawiasie okrągłym. Całość zamyka podsumowanie, bibliografia załącznikowa, indeks osobowy (który nie obejmuje wykazu), spisy: ilustracji, tabel, wykresów, wykaz skrótów.

⁶⁴ *Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica XVI w.*, oprac. M. Bohonos, Wrocław 1965; *Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica XVII w.*, oprac. B. Górską i W. Tyszkowski, t. 1-9, Wrocław 1991–1997.

Koźmian zbierał swój księgozbiór, aby stworzyć warsztat naukowy do prac historycznych, literackich i bibliograficznych. Częściowo zrealizował to zamierzenie, wydając dwa poszyty *Wyciągów piotrowickich*, w których omówił niektóre z najcenniejszych druków. Po sprzedaży kolekcji zamierzenie to kontynuowali Braniczcy, udostępniając swoją bibliotekę. Niestety, biblioteki tej nie ominęły zawieruchy wojenne. Kolekcja Andrzeja Edwarda Koźmiana została częściowo rozproszona lub zaginęła. Część, która znajduje się w Bibliotece ZNiO, pozwala jednak na podstawie przeprowadzonych badań wysunąć tezę, że posiadała ona pierwotnie dość znaczącą rangę naukową i kulturalną, wartą udokumentowania. Całość poruszonej tematyki wpisuje się w nurt badań nad księgozbioremami ziemiańskimi, w tym przypadku kolekcjami bibliofilskimi, które – w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku wśród średniej warstwy szlacheckiej – nie były często spotykane.

ROZDZIAŁ 1

ANDRZEJ EDWARD KOŹMIAN – DYPLOMATA, LITERAT, BIBLIOFIL

1.1. Dzieciństwo i młodość

Andrzej Edward Koźmian – tak jak i jego słynny ojciec Kajetan Koźmian – był nie tylko świadkiem wielkich zjawisk politycznych, społecznych i kulturalnych XIX w., ale i sam brał w nich udział. Pozostał jednak w cieniu ojca, który znalazł swoje miejsce w historii jako król klasyków warszawskich i ten, który toczył z Mickiewiczem potyczki literackie, nazywając go „półgłówkiem wypuszczonym ze szpitala szalonych”⁶⁵. Zresztą Andrzej Edward podzielał w zasadzie w tym względzie zdanie ojca, który zagrzewając do walki z romantykami Franciszka Morawskiego, radził mu „batem wyćwiczyć” tych „waryatów romantyków”⁶⁶. Stanisław Tarnowski tak opisał Andrzeja Edwarda Koźmiana: „Fanatyczny prawie wielbiciel ojca, jako poety i jako człowieka, dzielający wszystkie jego przekonania, nie jest do tego ojca bynajmniej podobny, owszem we wszystkim od niego umysłem i talentem różny”⁶⁷. Andrzej Edward Koźmian popierał poglądy ojca, który wraz z innymi klasykami wdał się w literacką wojnę z młodymi romantykami i do końca życia właściwie krytykował ich twórczość. Sam jednak nie uniknął wpływu epoki, należał przecież do pokolenia, choćby z racji urodzenia, które łączyło gorącą miłość ojczyzny z wielkim zamiłowaniem stosunków towarzyskich. Na tym polu Andrzej Edward Koźmian był wybitnym i zarazem typowym przedstawicielem swoich czasów. Choć był zwolennikiem ojca, wyraziciela poglądów ówczesnej arystokracji polskiej, uznającej w carach Aleksandrze I i Mikołaju I królów polskich i lękającej się wszelkich zrywów niepodległościowych, sam brał udział, jako dyplomata, w obu powstaniach – listopadowym i styczniowym. Był także bywalcem najznamienitszych warszawskich i emigracyjnych, szczególnie paryskich, salonów. Jego pamiętniki i listy

⁶⁵ Taką i podobne inwektywy znajdziemy np. w liście Kajetana Koźmiana z 3 marca 1827 r. do swego przyjaciela Franciszka Morawskiego. Cyt. za: K. Wojciechowski, *Kajetan Koźmian: życie i dzieła*, „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 1896, t. 23, s. 153. Inne znane epitety, którymi Kajetan Koźmian opisywał Mickiewicza, to: „szatan literatury i moralności”, „antychryst naszej oświaty”, „duch piekielny”, „polityczny i literacki zbrodniarz”. S. Kawyn, *Walka romantyków z klasykami*, Wrocław 1960, s. 111-114.

⁶⁶ H. Biegeleisen, *Echa walki klasyków z romantykami*, „Tygodnik Ilustrowany” 1885, nr 115, s. 166.

⁶⁷ F. Hoesick, *Stanisław Tarnowski. Rys życia i prac*, t. 1, Warszawa 1906, s. 187.

mają wartość historiograficzną dla badaczy tamtej obyczajowości. Właściwie można zapytać, nie kogo znał, ale kogo nie znał Andrzej Edward Koźmian?

Jako syn Kajetana Koźmiana i Anny z Mossakowskich urodził się 4 grudnia 1804 r. we dworze w Piotrowicach Małych (powiat lubelski)⁶⁸, w pokoiku zwanym niebieskim⁶⁹. Imię otrzymał po swoim dziadku, sędzim ziemskim lubelskim, Andrzeju Alojzym Koźmianie⁷⁰ herbu Nałęcz (pisał się z Rzeczycy)⁷¹. Koźmianowie wywodzili się ze szlachty litewskiej⁷².

Siedzibą Andrzeja Alojzego Koźmiana był Gałęzów w pobliżu Bychawy w powiecie lubelskim. Poprzez małżeństwo i drogą spłat wszedł on w posiadanie także: Woli Gałęzowskiej, Zaraszowa, Kielczewic Dolnych i Górnych, Strzyżewic, Bystrzycy, Piotrowic, Prowiednik i Poniatowa⁷³. Z chorążanką lubelską Anną Skarbkówną z Kiełczewskich miał pięcioro dzieci – córkę Teklę, po mężu podkomorzynę Bobrownicką, oraz czterech synów⁷⁴. Najstarszy – Wincenty przejął po ojcu Gałęzów wraz z pobliskim Zaraszowem i Marysinem. Kolejny – Kajetan otrzymał Piotrowice i okoliczne wsie Bystrzycę i Strzyżewice. Trzeci z braci Jan objął Wolę Gałęzowską⁷⁵, a najmłodszy – Józef został duchownym, w przyszłości biskupem kujawsko-kaliskim⁷⁶.

Kajetan Koźmian przebudował dworek w Piotrowicach i w 1802 r. zamieszkał w nim razem z nowo poślubioną żoną. Po narodzinach pierworodnych bliźniaków (syn zmarł, przeżyła córka Aniela), zapadła ona na zdrowiu, które uległo radykalnemu pogorszeniu po kolejnej ciąży i narodzinach Andrzeja Edwarda. Dwa lata później zmarła na „chorobę piersiową”⁷⁷. Wkrótce potem koklusz okazał się śmiertelny dla pięcioletniej Anieli. Kajetan Koźmian na czas choroby żony oddał syna pod opiekę

⁶⁸ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 8, Warszawa 1880–1914, s. 214–215.

⁶⁹ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 4.

⁷⁰ Tablicę genealogiczną Edwarda Andrzeja Koźmiana, uwzględniająca tych członków rodziny, którzy zostali wymienieni w książce, zestawiono na podstawie *Herbarza polskiego* A. Bonieckiego, Warszawa 1908, *Śladami Koźmianów, Przewłockich, Kowerskich* M. Dębowczyk, U. Pytlak, Bychawa 2003.

⁷¹ Dziad Andrzeja Alojzego Koźmiana – Kazimierz – żył w drugiej poł. XVII w. Mieszkał w Rzeczycy, powiat janowski, na Lubelszczyźnie. Pisał się „de Rzeczyca”, jak po nim jego potomkowie. Zob. F. Rymarz, *Koźmian Andrzej Alojzy*, [w:] *Słownik biograficzny adwokatów polskich*, t. 1, z. dodatkowy, Warszawa 1985, s. 539–541.

⁷² K. Przewłocki, *Wspomnienia*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. 1, Buenos Aires – Paryż 1963, s. 163.

⁷³ *Ibidem*, s. 164.

⁷⁴ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 12, Warszawa 1908, s. 119–120.

⁷⁵ Synami Jana Koźmiana byli Stanisław Egbert (1811–1885) znany poeta, publicysta, prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Jan (1814–1877), działacz społeczny, publicysta, redaktor, ksiądz. Zob. S. Kieniewicz, *Koźmian Stanisław Egbert*, [w:] *Polski słownik biograficzny [dalej PSB]*, t. 15, Wrocław 1970, s. 59–61; B. Wysocka, *Koźmian Jan*, [w:] *PSB*, s. 53–55.

⁷⁶ M. Żywczyński, *Koźmian Józef Szczepan*, [w:] *PSB*, s. 55–56.

⁷⁷ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 4.

dwóch panien, Elżbiety i Ludwiki, córek Goltza, szambelana Augusta III, mieszkających we Wronowie. Jego mamką była „pocziwa i rozsądna kobieta” Tekla Wilkowska, żona wójta piotrowickiego⁷⁸.

Andrzej Edward Koźmian opisał w swoich pamiętnikach okoliczności pierwszego i drugiego małżeństwa ojca. Pierwszą żoną Kajetana Koźmiana była Anna, jedna z trzech sióstr Mossakowskich – pozostałe to Marianna i Felicja – zmarła w młodym wieku. Kajetan, za namową teścia, w 1808 r. udał się w podróż na Wołyń do Błudowa, aby oddać syna pod opiekę siostry zmarłej żony, Marianny. W rezultacie rok później ożenił się z nią i wspólnie zamieszkali w Lublinie. Kajetan nie miał z drugą żoną dzieci. Syn znalazł w macosze czułą opiekunkę, która bardzo troszczyła się o jego wychowanie i wykształcenie. Uczyła go pisać i czytać po polsku i francusku, a także historii Polski i geografii. Ojciec udzielał mu lekcji łaciny. Andrzeja Edwarda kształcono na sposób francuski, mającym na celu wyrobienie zgrabnych manier, poloru, dobrej wymowy. W swoich wspomnieniach podkreślał: „Matka moja była mi boną i guwernantką, na chwilę nie rozłączała się ze mną; ztąd nawykłem do towarzystwa starszych osób, upodobanie znajdowałem w przysłuchiwaniu się ich rozmowom, nie nudziłem się z nimi, co więcej, zabaw i przestawania z rówieśnikami memi nie lubiłem i unikałem”⁷⁹. Przebywając wśród dorosłych i przysłuchując się ich rozmowom, wykorzystywał zdobytą w ten sposób wiedzę o wydarzeniach w kraju i na świecie w dziecięcych zabawach – organizował przyjęcia u dworu, zgromadzenia rady stanu czy bitwy napoleońskie. Już jako kilkuletni chłopczyk towarzyszył rodzicom na balach wyprawianych w Lublinie dla wojska polskiego oraz uczestniczył w obiadach i wieczorach wydawanych przez ojca, wtedy pełniącego urząd wiceprezesa rządu lubelskiego⁸⁰. W 1810 r. Koźmianowie, po przeprowadzce do Warszawy, zamieszkali początkowo w domu przy Nowym Świecie, a następnie przy Świętokrzyskiej, gdzie również prowadzili ożywione życie towarzyskie. W ich domu bywali m.in.: Julian Ursyn Niemcewicz, Paweł Woronicz, Ludwik Osiński czy Franciszek Wężyk. Siedmioletni Andrzej Edward zyskał wtedy sobie miano deklamatora. Pod okiem Izydora Pietruskiego z Galicji Zachodniej, znajomego ojca, uczył się, jak sam wspomina, ustępów tragedii francuskich⁸¹. Rodzice, szczególnie macocha,

Il. 1. Kajetan Koźmian

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Ibidem, s. 40.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Ibidem, s. 63.

dbali, jak wspomniano, o wykształcenie jedynaka, który w 1814 r. dostał swojego pierwszego guwernera – młodego Francuza o nazwisku Bontemps, żołnierza armii napoleońskiej, który przebywał w domu Koźmianów przez rok⁸².

Il. 2. Andrzej Edward
Koźmian

Już wtedy, jako dziesięciolatek, czytywał „Gazetę Warszawską”, a wraz z macochą chodził często do teatru Wojciecha Bogusławskiego⁸³. Wyprawy do teatru robiły na chłopcu wielkie wrażenie. Szczególnie mocno utkwiły mu w pamięci sceny z *Makbeta* w tłumaczeniu prozą Stanisława Reguńskiego, a zwłaszcza scena sztyletu, widma Banka i snu Lady Makbet. Po latach sam przyznał, że ówczesne oczarowanie *Makbetem* ośmieliły go do zajęcia się w młodości tłumaczeniem tej, jego zdaniem, najcenniejszej sztuki Szekspira.

Podczas pobytu w Warszawie Andrzej Edward bywał na balach dziecinnych i podwieczorkach w domach najznamienitszych polskich arystokratycznych rodzin, np. u generałowej Izabeli Elżbiety Czartoryskiej z Flemingów w pałacu Branickich, Stanisławowej Potockiej czy Teresy Chodkiewiczowej z Walewskich⁸⁴. Jego rówieśnicy i towarzysze zabaw to dwaj bracia Chodkiewiczowie – Jan Karol i Mieczysław, Ksawery Sapieha, August Potocki, Adam Czartoryski syn Konstantego, Edward Rastawiecki, Leon Radziwiłł.

Salony i arystokratyczne pałace, w których Andrzej Edward bywał jako dziecko i młodzieniec, były dla niego szkołą ogłady towarzyskiej i wykwinnych manier. Doświadczenie, które w tym względzie zdobył, procentowało przez całe jego życie. Wtedy nawiązał znajomości, które okazały się cenne w dorosłym życiu, m.in. z synem Napoleona i Marii Walewskiej, Aleksandrem Walewskim, późniejszym ministrem Napoleona III. Sam zresztą po jakimś czasie wprowadzał na paryskie salony młodych Polaków. Otoczył opieką Henryka Wieniawskiego, Henryka Rodakowskiego, protegował Stanisława Moniuszkę, pragnąc, by ten wystawił *Halkę* lub *Verbum nobile*.

W 1816 r. wrócił z macochą z Warszawy do Piotrowic. Jego nauczycielem został Joachim Ikieralt z Galicji. Po zdaniu egzaminu dojrzałości Andrzej Edward dostał kolejnego nauczyciela – Lenain de Rosemond, francuskiego emigranta z armii Kondusza⁸⁵. Lenain de Rosemond zajął się dodatkową nauką młodego Koźmiana,

⁸² Ibidem, s. 129.

⁸³ Ibidem, s. 124.

⁸⁴ Ibidem, s. 73.

⁸⁵ Wg Siemieńskiego nauczał on małego Koźmiana, choć w rzeczywistości został on zatrudniony przez Kajetana Koźmiana, gdy Andrzej miał 17 lat. Niestety, Siemieński w swoich *Wspomnieniach o Andrzeju Edwardzie Koźmianie* popełnia wiele takich pomyłek. L. Siemieński, *Portrety literackie*, t. 2, Poznań 1868, s. 166.

szczególnie dobrymi manierami i piękną wymową. Po latach Andrzej Edward pisał o swoim nauczycielu: „Trudno było znaleźć lepszego, poczciwszego, więcej prostodusznego a zarazem zabawniejszego swoją oryginalnością”⁸⁶. Lenain de Rosemond towarzyszył Andrzejowi do swojej śmierci w 1831 r. Znaczny wpływ na wychowanie Andrzeja Edwarda miała jednak niewątpliwie osobowość i znaczenie literackie jego ojca, który prowadził z nim rozmowy o literaturze i dziejach ojczystych, w ten sposób przygotowując go do przyszłej działalności publicznej.

Kajetan Koźmian w swoich wspomnieniach wyraźnie zaznacza, że na wykształcenie syna najwięcej wpływał jego największy przyjaciel (później także i jego syna), generał Franciszek Morawski: „pozyskawszy przyjaźń i ufność mego syna spotkał się w nim z tym samym pociąganiem jego serca do siebie, który między nimi nieograniczoną otwartość ustalił, a ciągłym wzorem swoim jako obywatel, jako mąż i stały przyjaciel zrobił go tem czem jest teraz”⁸⁷. To właśnie ojcu i Morawskiemu zawdzięcza Andrzej Edward Koźmian wychowanie w tradycji staropolskiej, zamiłowanie do dziejów ojczystych i starych pamiątek. Obaj wpajali mu od lat dziecięcych zamiłowanie do dzieł literackich, a zwłaszcza poezji dramatycznej.

Po zakończeniu nauczania domowego młody Koźmian został umieszczony na pensji profesora Adama Matuszewskiego, czyli w tzw. Liceum Warszawskim działającym w latach 1815–1832. Pobierał przy tym prywatne lekcje. Literatury francuskiej uczył go Mikołaj Chopin, ojciec Fryderyka, który mieszkał w tym samym domu i pracował na pensji u prof. Matuszewskiego⁸⁸. Andrzej Edward kolegował się z o 6 lat młodszym Fryderykiem, który często przychodził do mieszkania Koźmianów i jak wspomina sam Koźmian: „grywał nam z zadziwiającą na swój wiek biegłością i cudze utwory i swoje improwizacje”⁸⁹. Andrzej Edward często zapraszał małego Fryderyka na obiady do rodziców. Również później obaj obracali się w tych samych kręgach towarzyskich, bywali w tych samych pałacach. Młody Koźmian, razem z innymi, nakłaniał Fryderyka Chopina do wyjazdu na Zachód, głównie do Paryża. Znajomość ta przetrwała do śmierci Chopina, choć w obszernej korespondencji Andrzeja i Fryderyka nie ma śladu ich stosunków⁹⁰. Franciszek German sugeruje, że Koźmian w swoich listach okazał się bardziej dyplomatą niż przyjacielem i zapewne za radą „ostrożnego” ojca, wolał niszczyć listy lub nie wymieniać w nich imion osób źle widzianych czy nie-miłych carskiej Rosji, a do nich po 1830 r. należał także Fryderyk Chopin⁹¹. Ostatni raz spotkali się w 1847 r., podczas wizyty Andrzeja Edwarda w Paryżu, tuż przed

⁸⁶ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 224.

⁸⁷ K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 3, s. 409-424.

⁸⁸ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 209.

⁸⁹ Ibidem, s. 210.

⁹⁰ L. Siemiński, *Dzieła. Portrety literackie*, t. 4, Warszawa 1881, s. 292.

⁹¹ F. German, *Wśród prozaików warszawskich. Pamiętnikarze*, [w:] *Chopin i literaci warszawscy*, Warszawa 1960, s. 205-206.

śmiercią Chopina. W 1821 r. Koźmian z wyróżnieniem ukończył liceum. W nagrodę za dobre wyniki w nauce otrzymał książkę pt. *Historia Stefana Czarnieckiego przez ks. Krajewskiego* z podpisami członków Komisji Oświecenia: Stanisława Kostki Potockiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Stanisława Staszica i Józefa Sierakowskiego.

Ukończywszy nauki w liceum podjął studia na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Administracji. W 1824 r. otrzymał tytuł magistra administracji i ekonomii politycznej. Był studentem znakomitych uczonych tamtych czasów. Jednym z jego nauczycieli uniwersyteckich był Fryderyk Skarbek. Prawa polskiego uczył go Jan Wincenty Bandtke, kodeksu cywilnego i prawa kanonicznego ks. Franciszek Ksawery Szaniawski, prawa kryminalnego i konstytucji Aleksander Angelke, historii Feliks Bentkowski, filozofii Adam Ignacy Zubelewicz, a chemii Adam Maksymilian Kitajewski⁹². Podczas studiów aktywnie uczestniczył w życiu towarzyskim Warszawy, co szeroko opisał w pierwszym tomie swoich wspomnień.

Po ukończeniu uniwersytetu Andrzej Edward wrócił do Piotrowic. Nie musiał tak jak inni mniej zamożni młodzieńcy szukać posady urzędnika. Dobry stan majątkowy pozwolił, aby mógł oddawać się pracom gospodarskim, bibliofilstwu i podróżom. Założył szkołę wiejską, pierwszą w okolicy, która miała służyć krzewieniu oświaty wśród chłopstwa. Był to efekt kontaktów z pobliskimi Puławami. Za sprawą księcia Adama Czartoryskiego młody Koźmian żywiej zainteresował się sprawami ludu i jego wychowania moralnego. Oprócz wizyt w Puławach, czas na wsi urozmaicał sobie innymi zajęciami towarzyskimi. Do ścisłego grona jego przyjaciół należeli: Zygmunt Krasieński, Franciszek Morawski, Andrzej Zamoyski, Zofia Kisielew, Rozalia Rzewuska.

W 1834 r. ożenił się ze swoją kuzynką, Teofilą Skrzyńską z Dobrzechowa w Galicji. Ślub poprzedziły zabiegi o rękę panny u jej ojca. Związkowi sprzyjała matka Teofili, jednak cała trójka bała się ojca dziewczyny – Ksawerego Skrzyńskiego. W końcu Andrzej Edward przyjechał oświadczyć się o rękę „Teoni”, wspierając się listem od rodziców. Wbrew obawom Skrzyński nie sprzeciwił się temu mariażowi. Oświadczenia młody Koźmian opisał szczegółowo w liście do rodziców z 29 stycznia 1833 r.⁹³ Z małżeństwa tego urodziło się dwoje dzieci – w 1836 r. syn Stanisław i rok później córka Maria. Teofila zmarła w 1851 r. po siedemnastu latach małżeństwa. Koźmian był troskliwym ojcem i mężem, o czym świadczą jego listy do rodziny, w których zapewnia o swoim wielkim przywiązaniu do najbliższych.

W młodości Andrzej Edward odznaczał się kochliwą naturą, co powodowało, że ulegał urokowi pięknych kobiet. Jego młodzieńczą miłością była siostra stryjeczna, piętnastoletnia Zofia Chodkiewiczówna, uczucie do której opisuje we *Wspomnieniach*⁹⁴. W listach do rodziców z okresu pierwszego pobytu w Paryżu i Londynie

⁹² A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 233-234.

⁹³ A. E. Koźmian, *Listy*, t. 2, cz. 1 (1830–1856), Lwów 1894, s. 4-9.

⁹⁴ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 244.

przedstawia m.in. poznane piękne kobiety z towarzystwa. Po ślubie stał się zapewne wiernym mężem, a po śmierci ukochanej żony Teofili, nie ożenił się po raz drugi. We wspomnieniach napisał: „jestem zdania, że rzadko kto powinien zawierać powtórne śluby małżeńskie (...). Małżeństwo nie jest tylko sakramentem wobec religii, ale sakramentem wobec duszy. Jak można się powtarzać?”⁹⁵. Zresztą, zdaje się, nie miał aż tak wielkiego powodzenia u kobiet, bo nie należał przy całym swoim wdzięku i ogładzie towarzyskiej do przystojnych mężczyzn. Deotyima pisała o nim „tłustawy i krwisty”⁹⁶.

Przez sześć ostatnich lat życia, od 1858 r., Andrzej Edward Koźmian mieszkał w Paryżu. Do Polski przyjechał we wrześniu 1864 r., aby zobaczyć w Dobrzechowie nowo narodzoną wnuczkę. 10 listopada po krótkiej i ciężkiej chorobie zmarł. Lucjan Siemieński domniemywał, iż przyczyną owej choroby były krople przepisane mu przez lekarza na podagrę, a których nadużycie przyspieszyło zgon⁹⁷. 11 listopada ukazał się w „Czasie” nekrolog zawierający krótką notę biograficzną (z błędnie podaną informacją, jakoby jego księgozbiór zakupił August Potocki z Wilanowa)⁹⁸. Zdaniem Siemieńskiego, Koźmian w opiniach polityków był umiarkowany w swych poglądach, daleki od wszelkich gwałtownych środków. Był zwolennikiem wolności w życiu publicznym, nienawidził anarchii. Współcześni mu zapamiętali go, jako niezwykle dobrze wychowanego, uprzejmego, dowcipnego optymistę, który pod koniec życia lubił zwłaszcza podczas rozmów z młodymi nieco moralizować. Doceniali jego wykształcenie, znajomość literatury, poezji, sztuki, a także poruszanie się z wdziękiem po salonach i prowadzenie rozmów. Opinia Siemieńskiego o Koźmianie jest nieco zbyt wyidealizowana, gdyż przez rówieśników był on krytykowany i uważany za snoba. Uznanie znalazł za to w oczach przyjaciół ojca. Również przez nich doceniany był raczej jako polityk, a nie literat. Stanisław Tarnowski wspomina, że Koźmian od młodości bardzo lubił świat, lubił go do końca, a tak do niego przywykł, że aż go lubił hurtem⁹⁹.

1.2. Działalność polityczna i dyplomatyczna

Pięć lat po ukończeniu studiów, czyli w 1829 r., Andrzej Edward Koźmian wstąpił do służby dyplomatycznej i został mianowany kamerjunkerem carskim. We wrześniu tego samego roku wyjechał, wyposażony w listy rekomendacyjne, do Francji i Anglii, pod opieką Aleksandra Batowskiego, aby uzupełnić praktyczne wychowanie. Listy otwo-

⁹⁵ Ibidem, s. 31.

⁹⁶ Deotyima (J. Łuszczewska), *Pamiętnik 1834–1897*, Warszawa 1968, s. 56.

⁹⁷ L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 198.

⁹⁸ „Czas” 1864, nr 186, s. 3 (nekrolog zamieszczony został w rubryce: Kronika miejscowa i zagraniczna).

⁹⁹ S. T[arnowski], *Listy Andrzeja Edwarda Koźmiana 1829–1864*, „Przegląd Polski” 1894, t. 112, s. 131.

rzyły mu drzwi do najznakomitszych towarzystw francuskich i angielskich. W Paryżu, jako wolny słuchacz, uczęszczał na Sorbonę, m.in. na wykłady profesorów: historyka François'a Guizota, historyka i literaturoznawcy Abła François'a Villemain'a czy zoologa i paleontologa Georges'a Cuviera. Słyszał także poetę Alphonse'a de Lamartine'a¹⁰⁰. Poznał księcia Charles'a Maurice'a de Talleyrand-Perigorda, François'a Rene de Chateaubrianda... (u którego wizytę opisał ojcu w liście¹⁰¹), Pierre'a Antoine'a Lebruna..., Pierre'a François Tissota... (bywał u niego), lorda Johna Russela..., lorda Henry'ego Palmerstona..., księcia Augusta Polignana oraz poetę Samuela Rogersa. Jego towarzyszem i przewodnikiem po paryskich salonach był Aleksander Walewski. Podczas pobytu w Londynie, z udostępnionej mu do korespondencji dyplomatycznej w sprawach polskich z lat 1733–1735 zrobił wypisy do historii Polski. Podczas tej podróży zapoznawał się z muzeami, teatrem i literaturą, żywo śledził także życie polityczne. W maju 1830 r. powrócił do Warszawy, zawezwany przez Wielkiego Księcia Konstantego, w związku z zapowiedzią przybycia cesarzowej, o czym donosi w liście do matki z 21 maja¹⁰².

Wybuch powstania listopadowego Andrzej Koźmian przyjął niechętnie, bo wydało mu się szalone i zgubne dla sprawy ojczystej, jednak, jak sam pisał po latach we *Wspomnieniach*: „...bez hańby nie można się było od niego odłączyć...”. Podzielał w tym względzie poglądy ojca, który zobaczywszy go w grudniu 1830 r. z kokardą narodową na piersi na znak, że przystępuje do powstania, powiedział: „tak, lepiej z wszystkimi cierpieć, jak z kilkoma tryumfować. Powstanie jest szalone, dziś jutro pokonanem zostanie, jednak oddzielić się od swoich nie można”¹⁰³. W powodzenie powstania Koźmian uwierzył dopiero po bitwach pod Grochowem i Wawrem. Gdy 2 grudnia 1830 r. przyjechał do Warszawy, natychmiast otrzymał polecenie od Józefa Chłopickiego, aby wrócił do Lublina z rozkazem dla wojska poddania się pod dowództwo dyktatora¹⁰⁴. W Lublinie natomiast generał Jan Weysenhoff wysłał go z podobnymi rozkazami dla garnizonów w Krasnymstawie i Zamościu¹⁰⁵. Do Warszawy Koźmian powrócił 6 grudnia. L. Siemieński opisuje barwnie w *Portretach literackich*, jak to Andrzej Edward uchronił generała Wincentego Krasieńskiego przed uderzeniem brukowego siepacza¹⁰⁶. Generał uściskał Koźmianowi dłoń i na pytanie: „Generale wszak jesteś z nami?” odrzekł – „Tak jestem z wami wszędzie gdzie honor i ojczyzna”. Nie można potwierdzić tej zgoła romantycznej opowieści, bowiem nie zachowały się żadne listy Andrzeja Koźmiana z czasów powstania listopadowego i tuż po nim, a *Wspomnienia* urywają się na dziejach dyktatury Chłopickiego. Andrzej Koźmian miał zająć miej-

¹⁰⁰ K. Wojciechowski, *Listy, Rec.*, „Kwartalnik Historyczny” 1897, s. 186.

¹⁰¹ A. E. Koźmian, *Listy*, t. 2, s. 268-270.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 2, s. 326.

¹⁰⁴ Ibidem, s. 353.

¹⁰⁵ Ibidem, s. 364.

¹⁰⁶ L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 176.

sce w sztabie dyktatora, ale w ostatnich dniach grudnia – na żądanie księcia Adama Czartoryskiego – został wciągnięty przez ministra Gustawa Małachowskiego do pracy w wydziale dyplomatycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych, gdzie do jego obowiązków należało redagowanie instrukcji Rządu Narodowego dla agentów zagranicznych. W źródłach panuje sprzeczność co do czynnego udziału Andrzeja Koźmiana w powstaniu listopadowym. Z biogramu zamieszczonego w *Nowym Korbutie* wynika, że nie brał on aktywnego udziału w powstaniu¹⁰⁷. Co innego czytamy np. u Siemieńskiego w *Portretach literackich*¹⁰⁸ oraz w nekrologu Koźmiana opublikowanym w krakowskim „Czasie”¹⁰⁹. Według tych źródeł Andrzej Koźmian brał udział w kilku bitwach m.in. bitwie grochowskiej (25 lutego 1831 r.) oraz w szarży kawalerii pod Iganiami (10 kwietnia 1831 r.). Wiadomo na pewno natomiast, że Koźmian zaangażował się podczas powstania w działalność dyplomatyczną. Uchodził wręcz za jednego z najwybitniejszych pracowników wydziału dyplomatycznego. Paweł Popiel nazwał go „najlepszą głową w biurze naczelnego wodza”¹¹⁰. W styczniu 1831 r. Koźmian otrzymał specjalne instrukcje od Adama Czartoryskiego. Miał spotkać się – z udającym się z nadzwyczajnym poselstwem do Petersburga, rzekomo głównie w sprawie Polski – ambasadorem Francji, księciem Casimirem Louisem de Mortemart. Spotkanie to miało charakter romantycznej awanturniczej eskapady. Koźmian wyjechał z Warszawy 20 stycznia 1831. Udał się do Berlina, gdzie, jak relacjonuje Siemieński, został aresztowany. Paszport został mu zwrócony dzięki zabiegom Edwarda Raczyńskiego. Z francuskim ambasadorem Koźmian spotkał się 24 stycznia w stacji pocztowej w Vogelsdorf na gościńcu królewieckim. Trzygodzinna rozmowa odbyła się w karetkce pocztowej. Koźmian wręczył ambasadorowi list od Czartoryskiego oraz – zgodnie z instrukcjami – zdał Mortemartowi sprawę z sytuacji w Warszawie i zażądał mediacji państw, które gwarantowały traktat wiedeński. Zaprotestował także przeciwko ścisłemu zamknięciu granicy pruskiej i austriackiej. Ambasador stwierdził wtedy, że powstanie nie ma co liczyć na pomoc Francji¹¹¹.

Według Stanisława Tarnowskiego, młody Koźmian dał się unieść emocjom tego zrywu niepodległościowego i mocno wierzył w jego powodzenie¹¹².

Po klęsce powstania Andrzej Edward Koźmian nie emigrował, ale na żądanie ojca osiadł z nim w Piotrowicach. Po ślubie dużo czasu spędzał w posagowym majątku żony w Galicji, ale nadal pilnie śledził wydarzenia polityczne, które opisywał w listach

¹⁰⁷ *Koźmian Andrzej Edward (1804–1864)*, [w:] *Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut*, t. 8: *Romantyzm*, oprac. zespół pod kierownictwem I. Śliwińskiej i S. Stupkiewicza, Warszawa 1969, s. 115–116.

¹⁰⁸ *Ibidem*, s. 177.

¹⁰⁹ „Czas” 1864, nr 186, s. 3.

¹¹⁰ P. Popiel, *Pamiętniki (1807–1892)*, Kraków 1927, s. 66.

¹¹¹ S. Barzykowski, *Historia powstania listopadowego*, t. 2, Poznań 1883, s. 66; J. Dutkiewicz, *Francja a Polska w 1831 r.*, Łódź 1950, s. 62.

¹¹² F. Hoesick, op. cit., t. 1, s. 176.

do rodziców. Po wydarzeniach 1848 r. w Galicji doszedł do przekonania, że to właśnie Galicja może odegrać ważną ogólnonarodową rolę. Krytycznie przyjmował natomiast działalność galicyjskich demokratów. Zacieśnił swe kontakty z konserwatystami krakowskimi: Franciszkiem Wężykiem, Pawłem Popielem, Walerym Wielogłowskim. Pod koniec życia, tj. po 1858 r., gdy osiadł na stałe w Paryżu (od 24 września 1858 do 22 sierpnia 1864), znowu powrócił do uprawiania dyplomacji. Odegrał nawet w pewnym momencie ważną zakulisową rolę. Współpracował z obozem Adama Czartoryskiego i w latach 1861–64 był jego agentem dyplomatycznym. Wtedy też odnowił swoją przyjaźń z A. Walewskim, wówczas już ministrem spraw wewnętrznych Napoleona III. Był także stałym gościem politycznych salonów paryskich, m.in. księżnej Marceliny Czartoryskiej, gdzie bywała również cała towarzyska i arystokratyczna śmietanka Paryża. W salonach zbierał informacje, które przekazywał potem ludziom z Hotelu Lambert.

Szczególnie bliskie stosunki łączyły go z Zofią Kisielew (córka Szczęsnego Potockiego), z którą w październiku 1860 r. udał się do Rzymu. Tam 21 października 1860 r. uzyskał audiencję u Piusa IX¹¹³ i rozmawiał z sekretarzem stanu Giacomo Antonellim¹¹⁴. W czasie wojny włoskiej Koźmian przestrzegał w listach, że Polska w jej wyniku nie odniesie żadnych korzyści, zaś po jej zakończeniu obstawał za utrzymaniem świeckiej władzy papieża.

W lipcu 1860 r. Andrzej Koźmian został członkiem Biura Politycznego Hotelu Lambert (razem z Teodorem Morawskim i Ludwikiem Wołowskim), obejmując kierownictwo komisji korespondencyjnej¹¹⁵. Był także członkiem komisji francuskiej i wiedeńskiej¹¹⁶. Zajmował się ściąganiem od ziemian krajowych pieniędzy na potrzeby biura, czuwał nad ideologiczną treścią artykułów „Wiadomości Polskich”. W latach 1861–64 był łącznikiem między Hotelem Lambert a Dyрекcją „białych”. Pozostawał w bliskich związkach z Julianem Klaczką i Walerianem Kalinką. W 1860 r. osobiście informował Aleksandra Wielopolskiego o sytuacji politycznej w Paryżu. Licząc na współpracę z A. Zamoyskim, odnosił się do Wielopolskiego przychylnie. Po 8 kwietnia 1861 r. przeszedł jednak do krytyki jego polityki. W drugiej połowie sierpnia 1861 r. (po śmierci Adama Czartoryskiego) wziął udział – z ramienia Biura – w nieoficjalnej konferencji z konserwatystami krajowymi w Wiesbaden¹¹⁷. Uzyskał wówczas od „białych” obietnicę pomocy dla prac politycznych Biura. W liście z konferencji Koźmian

¹¹³ L. Siemieński patetycznie opisuje zakończenie audiencji, kiedy to Koźmian ukląkł i poprosił Ojca Świętego o błogosławieństwo dla siebie, dla rodziny, dla Polski, co też otrzymał, a papież miał rozrzewnić się do łez. L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 204.

¹¹⁴ J. Zdrada, *Koźmian Andrzej Edward*, [w:] *PSB*, s. 52.

¹¹⁵ W. Czartoryski, *Pamiętnik 1860–1864*, Warszawa 1960, s. 36.

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 306.

¹¹⁷ H. Wereszycki, *Hotel Lambert i obóz białych przed wybuchem powstania styczniowego*, „Przełęcz Historyczny” 1959, t. 50, s. 524.

relacjonuje ks. Czartoryskiemu: „Zastałem u wszystkich uprzedzenia i podejrzliwość”. Uprzedzenia ziemian dotyczyły tego, że Hotel Lambert chciał mieć w kraju zależną tylko od siebie organizację. Obawiali się oni również tego, że działania Hotelu zdyskredytują arystokrację w oczach szerokich rzesz patriotycznych¹¹⁸.

Silną pozycję w Biurze zawdzięczał Koźmian rozległym kontaktom krajowym oraz przyjaźni z ministrem A. Walewskim, za sprawą którego był pośrednikiem między Hotelem Lambert a Napoleonem III. Niezwykle ważne stanowisko objął, gdy Walewski powierzył mu dział korespondencji zagranicznych w „Monitorze”, głównym francuskim organie urzędowo-rządowym. Koźmian wiele obiecywał sobie także, choć bez rezultatów, po znajomości z baronem Jules'em d'Andre'm, który w 1862 r. objął zarząd sekretariatu Ministerstwa Spraw Zagranicznych¹¹⁹. Koźmian był także pośrednikiem między Louis'em A. Thiersem, który nazywał go zawsze „le seul Polonais de bon sens”¹²⁰ a Walewskim, który z kolei o radach Thiersa w kwestiach politycznych donosił Napoleonowi III. Koźmian, tak jak i Czartoryski oraz Kalinka, był w ciągłym kontakcie z francuskimi ministrami, przedkładał im noty, memoriały, poufne wiadomości, wpływał na postanowienia Édouarda Drouyna de Lhuysa i Walewskiego, ale jednocześnie ulegał także ich argumentom i planom, co uwidocznili się choćby po wybuchu powstania styczniowego, kiedy kontakty te nabrały dużego znaczenia¹²¹. Koźmian, opierając się na opinii Walewskiego, przyjął początkowo wybuch powstania krytycznie. W listach do kraju nazywał je krokiem „nie całkiem usprawiedliwionej rozpacz, szaleństwa, zbrodniczą lekkomyślnością”¹²². Przekonany o nierealności rachub na pomoc Francji, radził przerwanie walki. W marcu 1863 r. radykalnie zmienił jednak zdanie, co związane było z zapewnieniem Walewskiego, że Napoleon III zamierza odbudować niepodległe państwo polskie. Walewski twierdził bowiem, że rząd francuski wszedł z Anglią i Austrią w układy o przywrócenie Polsce stanu rzeczy sprzed 1831 r.¹²³ Sam Koźmian był przekonany, że polskie sprawy mogą być załatwione tylko łącznie z kwestią wschodnią. Pilnie obserwował także to, co się działo w Prusach. W liście do brata stryjecznego Jana Koźmiana z 4 lipca 1863 r. pisze w zawołowany sposób o gotowości skojarzenia sprawy polskiej z Prusami, jeśli tylko znalazłby się odpowiedni oddźwięk po ich stronie¹²⁴. W poczcie do generałowej Zamoyskiej z 29 września 1863 r., w której donosił o wypadkach w Prusach, Koźmian

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ K. Wojciechowski, op. cit., s. 191.

¹²⁰ F. Hoesick, op. cit., t. 1, s. 186.

¹²¹ *Polska działalność dyplomatyczna w 1863–1864*, t. 1, Instrukcje, odezwy i traktaty Rządu Narodowego oraz korespondencja Wydziału Spraw Zagranicznych z Władysławem Czartoryskim głównym agentem dyplomatycznym w Paryżu, pod red. A. Lewaka, Warszawa 1937, s. XXVI.

¹²² Ibidem.

¹²³ W. Mickiewicz, *Emigracja polska 1860–1890*, Kraków 1908, s. 40.

¹²⁴ J. Feldman, *Bismarck a Polska*, Katowice 1938, s. 275.

napisał: „Póki Bismarck u władzy, póty ścisły związek Prus z Rosją”¹²⁵. Podtrzymywał przekonanie, że od obrotu spraw w Prusach zależy również powodzenie lub niepowodzenie sprawy polskiej. W optymistycznych korespondencjach do „Czasu” oraz prywatnych listach do polityków krajowych zalecał tymczasem podtrzymanie powstania i rozszerzenie jego zasięgu. Niestety, listy z 1863 r. zostały spalone przez rodzinę Koźmiana w lutym 1864 r., w chwili ogłoszenia w Galicji stanu oblężenia. Wiadomo, że w czerwcu 1863 r. Koźmian przyjechał na ślub córki do Galicji. Zobaczył wtedy, jakimi siłami dysponuje powstanie i nadal trwał w przekonaniu o zainteresowaniu Napoleona III sprawą polską. Jednakże już po powrocie do Paryża był ostrożniejszy w swoich sądach, a gdy w marcu 1864 r. Francja zdecydowanie odmówiła pomocy, wycofał się z prac politycznych Hotelu Lambert. Po klęsce powstania, w liście z 23 marca 1864 r. (który można uznać za ukryty tekst polityczny) do kuzyna Stanisława Egberta, tak pisał: „Była Polska pańską – mówi po powstaniu stary szlachcic – teraz chłopską będzie. Od ludu wiejskiego dziś zależy, czy ma być Polska lub nie a jego usposobienie zależy od nowego rodzaju stosunków, które zawiążą się między dawnymi a nowymi właścicielami”¹²⁶. Przez kilka miesięcy obserwował wysiłki polityczne ludzi związanych z Władysławem Czartoryskim. O swoich niespełnionych nadziejach dotyczących wolności ojczyzny napisał we *Wspomnieniach*, kierując słowa do syna Stanisława: „Tej przyszłości, w którą wierzę nie doczekam może, lecz ty, mój Stasiu spodziewaj się, że jej dożyjesz. Pamiętaj tylko uzbroić się w cierpliwość i umiarkowanie, i z nadzieją, ufnością młodzieńczą połącz rozsądek i wytrwałość dojrzałego wieku”¹²⁷.

1.3. Działalność społeczna

W 1824 r., po zakończeniu studiów uniwersyteckich, Andrzej Edward Koźmian powrócił do Piotrowic i zajął się reorganizacją majątku ojca, w skład którego wchodziły dobra w Piotrowicach Małych, Bystrzycy i Strzyżowicach. Wtedy jednak jego wyobrażenie o owej reorganizacji nie było bynajmniej odkrywcze, a raczej naiwne. Jak sam napisał we *Wspomnieniach*, celem jego działań było w krótkim czasie oświecenie i uszczęśliwienie włościan i zjednanie ich miłości¹²⁸. Ponieważ spędzał wiele czasu na podróżach – do Puław, Warszawy i okolicznych majątków, a także wояżach zagranicznych – jego zapędy reformatorskie w tym czasie sprowadziły się do założenia, wzorem Puław, pierwszej w okolicy szkoły wiejskiej. Podczas krótkiego pobytu w Londynie (już jako kamerjunker

¹²⁵ *Polska działalność dyplomatyczna 1863–1864*, t. 2, Korespondencja agentów dyplomatycznych Rządu Narodowego, w Anglii i Austrii oprac. H. Wereszycki, w Watykanie oprac. A. Lewak, w Niemczech oprac. S. Kieniewicz, Warszawa 1963, s. 397.

¹²⁶ Cyt. za E. Kostołowski, *Studia nad kwestią włościańską w latach 1846–64*, Lwów 1938, s. 366.

¹²⁷ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 7.

¹²⁸ *Ibidem*, s. 330.

carski) zwiedził szkoły lankastrowskie¹²⁹, aby „dla piotrowickiej szkółki nabyć doświadczenia”¹³⁰, co też uczynił, wprowadzając w czytaniu system Bella-Lankastra. Nauczycielem w owej szkółce był dawny sługa stryja biskupa, Ignacy Dziadźkowski. Uczęszczało do niej kilkudziesięcioro uczniów. Lekcje zaczynały się o godz. 8.00 pacierzem i trwały do godz. 12.00. Nauka obejmowała czytanie, pisanie, religię, rachunki, historię Polski w skrócie, niektóre wiadomości z geografii oraz język i gramatykę polską. 7 lub 15 sierpnia, w dzień imienin ojca lub macochy Andrzeja Edwarda Koźmiana, organizowany był popis publiczny w wykonaniu dzieci, na który zapraszano całą wieś i sąsiadów. Rozdawano także nagrody: kapelusze, czapki, buty, sukmanki, książki do nabożeństwa. W 1829 r. w czasie odwiedzin ks. Izabeli Czartoryskiej przygotowano zabawy wiejskie, a dzieci zorganizowały przedstawienie. Na pamiątkę tych odwiedzin postawiono kamień z napisem „Mieszkańcy Piotrowic drogiemu wspomnieniu bytności na ich ziemi Elżbiety Xsieżny Czartoryskiej dnia 29 sierpnia 1829 r.”¹³¹ Koźmian, jak sam przyznał we *Wspomieniach*, nie był zadowolony z efektów nauczania w szkole. Włościanie nie spełnili jego oczekiwań, dzieci wiejskie po ukończeniu szkoły stawały się ponownie takimi „jak ich ojcowie i praojcowie”, tzn. traciły kontakt z książką¹³². Szkołka upadła w czasie powstania listopadowego. W 1837 r. władze szkolne wezwały do jej ponownego uruchomienia, ale Kajetan Koźmian, jako właściciel majątku, odmówił twierdząc, że dzieci nie mają w zimie odpowiedniego ubrania, a w lecie muszą pomagać w pracach na roli.

Po ślubie z Teofilą Skrzyńską Koźmian wiele czasu spędzał, sądząc na podstawie listów, na polowaniach, zjazdach sąsiedzkich, weselach, w odwiedzinach u przyjaciół zarówno w Piotrowicach, jak i Dobrzechowie – majątku posagowym żony. Ze względu na podagrę wyjeżdżał często do uzdrowisk nadreńskich, głównie do Karlsbadu (Karlowe Vary). Wśród sąsiadów najczęściej przez siebie odwiedzanych wymieniał: Czartoryskich z Puław, Rozalię Rzewuską z Opoła, Joachima Jabłonno, rodzinę Dłuskich i podstarostwo Wiercieńskich z Wierzchowisk¹³³. Częstymi gośćmi w Piotrowicach – gdzie przemieszkiwał także pracujący nad *Stefanem Czarneckim* Kajetan Koźmian – byli: Franciszek Morawski, proboszcz Walenty Baranowski, późniejszy biskup i sufragan lubelski, Zofia Kisielew, Andrzej Zamoyski, Zygmunt Krasiński, Rozalia Rzewuska z córką Kalikstą. Koźmian później napisał wspomnienie o Kalikście, na prośbę jej matki, które jako *Wspomnienie o Kalikście z Rzewuskich księżnie Teano* ukazało się 1843 r. w Warszawie. Dwór w Piotrowicach był w tamtych latach swoistym ośrodkiem kulturalno-towarzyskim.

¹²⁹ System Bella-Lankastra – system masowego wzajemnego nauczania elementarnego wykorzystujący jako pomoc nauczyciela zdolniejszych lub starszych uczniów, tzw. monitorów. Zob. C. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 2009, s. 18.

¹³⁰ X..., *Listy And. Edw. Koźmiana. Notatka literacka*, „Kraj” 1894, nr 24, s. 8.

¹³¹ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 2, s. 86-88, 151-152.

¹³² Ibidem, s. 85-86.

¹³³ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 338-353.

Kwestią włościańską Koźmian na poważnie zajął się dopiero w latach czterdziestych. Stało się to pod wpływem Andrzeja Zamoyskiego, który w sąsiednim Klemensowie posiadał majątek i zapoczątkował prace nad jej rozwiązaniem. W Klemensowie – od początku lat 40. XIX w. – odbywały się coroczne zjazdy ziemian w sprawie oczynszowania. Uczestniczył w nich także Koźmian. W ich trakcie obstawał za zasadą wieczystego oczynszowania włościan z pozostawieniem wolności wykupu dzierżawionych gruntów. Podczas zjazdu w 1845 r. omawiał przychylnie podanie stanów galicyjskich do cesarza – z roku 1843 – o reformę stanu włościańskiego¹³⁴. Program ziemiański żądał zniesienia poddaństwa chłopów i wprowadzenie zasady równości przed prawem cywilnym. Szlachta jednak nie zamierzała tracić wpływów opartych na monopolistycznym posiadaniu ziemi. Program ten, który w latach 40. wydawał się nowatorski, w latach następnych, a szczególnie po 1846 r., okazał się krótkowzroczny¹³⁵. Koźmian jako jeden z pierwszych, razem z Aleksandrem Wielopolskim i Adamem Potockim, za przykładem Zamoyskiego oczynszował w latach 1843–45 swe dobra. W 1946 r. urządził nawet w Piotrowicach zjazd ziemian z całej guberni w sprawie oczynszowania, ale nie przyniósł on oczekiwanego efektu¹³⁶. Proces oczynszowania w samych Piotrowicach przebiegał bardzo wolno. W 1847 r. było tam siedmiu czynszowników, a w Bystrzycy – sześciu¹³⁷. W rezultacie, po oczynszowaniu części wsi, dworowi w Piotrowicach została połowa dawnej pańszczyzny¹³⁸. Dla Koźmiana krok ten oraz donosy urzędników austriackich, Franciszka Kriega i Franciszka Stadiona, o rzekomym uczestnictwie w ruchu 1846–48 r. oznaczały represje ze strony władz rosyjskich, zakończone – z rozkazu księcia Iwana Paskiewicza – aresztowaniem i przewiezieniem na śledztwo do Lublina. Po zwolnieniu Koźmian poddany był jeszcze kilkuletniemu dozorowi policyjnemu.

W latach 40. Koźmian zaczął pracować nad zarysem *O stanie włościańskim w Polsce od najdawniejszych czasów*, lecz pracy tej nie ukończył. Zrobił to Edmund Stawiski. Natomiast w dramacie *Rok 1846* opisał stosunki włościańskie wszystkich trzech zaborów.

Był jednym z założycieli „Roczników Gospodarstwa Krajowego”, które powstały z inicjatywy Andrzeja Zamoyskiego. W 1854 r., gdy członkowie-wspólnicy „Roczników” na nowo rozpoczęli swe posiedzenia, wytworzył się zawiązek przyszłego Towarzystwa Rolniczego¹³⁹.

Koźmian, w latach 1833–1856, wielokrotnie wyjeżdżał z Piotrowic do Dobrzechowa, skąd słał listy z opisami – obok opisów galerii arystokratów polskich (Sapiehów, Sanguszków, Lubomirskich, Potockich, Tarnowskich, Badenich), z którymi utrzymy-

¹³⁴ W. Grabski, *Historia Towarzystwa Rolniczego*, Warszawa 1904, s. 129.

¹³⁵ E. Kozłowski, op. cit., s. 159.

¹³⁶ *Koźmian Andrzej Edward (1804–1864)*, [w:] *Wiek XIX: Sto lat myśli polskiej: życiorysy, streszczenia, wyjątki*, t. 6, pod red. B. Chlebowskiego i in., Warszawa 1911, s. 399.

¹³⁷ T. Mencel, *Wieś pańszczyźniana*, Lublin 1988, s. 212.

¹³⁸ Ibidem, s. 253.

¹³⁹ W. Grabski, op. cit., s. 164.

wał serdeczne stosunki – sytuacji polityczno-społecznej. Wysyłał także interesujące korespondencje do „Czasu”.

Podczas rzezi galicyjskiej w 1846 r. chłopci splądrowali dwór w Dobrzechowie. Koźmiana wtedy nie było w majątku. Jednak oskarżał wówczas Austrię o spowodowanie chłopskich wystąpień. W opublikowanym w 1852 r. – w „Rocznikach Gospodarstwa Krajowego” – studium *Rzut oka na stan dawniejszy pańszczyźnianego i obecny bezpieczeństwa pańszczyźnianego gospodarstwa krajowego w Galicji austriackiej* przypisał wprost komornikom główny udział w rzezi galicyjskiej¹⁴⁰. Opisywał ich ciężki los i wskazywał, że komornicy nigdy nie mogli się pogodzić z narzuconym im obowiązkiem 12 dni pańszczyźnianych rocznie¹⁴¹. W kilka lat później – w 1858 r., zaangażowany w sprawy gospodarcze – został członkiem Towarzystwa Rolniczego, organizacji ziemiańskiej realizującej program pracy organicznej i opowiadającej się za uwłaszczeniem chłopów.

Po śmierci ojca w 1856 r. Andrzej Edward Koźmian musiał sprzedać Piotrowice. Złą sytuację materialną ukrywano przed Kajetanem Koźmianem. Jednak ani on, ani jego syn nie należeli do najlepszych gospodarzy, a na pogarszanie się sytuacji majątkowej wpłynęło zapewne oczynszowanie. Kajetan Koźmian wiele czasu spędzał w Warszawie, pełniąc oficjalne obowiązki. Również Andrzej Edward wyjeżdżał wielokrotnie do Warszawy, gdzie spędzał zimy, a także do Galicji i uzdrowisk nadreńskich, aby leczyć podagrę. To wszystko zaś kosztowało. Gospodarstwo pozostawione samopas zaczęło podupadać. Po sprzedaniu Piotrowic i Bystrzycy Janowi Tarnowskiemu, Koźmian przeniósł się do Dobrzechowa¹⁴². Po roku, gdy zarząd majątku przekazał synowi Stanisławowi, przez dwa lata mieszkał w Wielkopolsce, gdzie miał kilku braci stryjecznych i gdzie w Luboni miał swój majątek Franciszek Morawski, którego opisał w obrazku *Dom starego wieszca wielkopolskiego* wydanym w 1858 r. w Poznaniu. Koźmian zwiedził wtedy 40 domów wielkopolskiej szlachty, które przedstawił w listach. Z Księstwa Poznańskiego przez Ems i Wiesbaden wyjechał na stałe do Paryża. Stamtąd śledził przebieg sprawy włościańskiej, a w listach kreślił sylwetki głównych jej działaczy – Andrzeja Zamoyskiego i Aleksandra Wielopolskiego, którego krytykował za *List szlachecki*.

1.4. Twórczość literacka i publicystyczna

Niewątpliwie na zainteresowania Andrzeja Edwarda miał wpływ ojciec oraz atmosfera panująca w domu, sprzyjająca rozwojowi różnorodnych pasji. Dlatego Stanisław Tarnowski nie bez kozery pisał o nim: „Syn ma dziedziczną żyłkę pisarską, od urodzenia

¹⁴⁰ A. E. Koźmian, *Rzut oka na stan dawniejszy pańszczyźnianego i obecny bezpieczeństwa pańszczyźnianego gospodarstwa krajowego w Galicji austriackiej*, „Rocznik Gospodarstwa Krajowego” 1852, t. 21, s. 169-208.

¹⁴¹ S. Kieniewicz, *Ruch chłopski w Galicji w 1846 r.*, Wrocław 1951, s. 44-45.

¹⁴² K. Przewłocki, op. cit., s. 165.

słyszcy o pisaniu, wciąga w siebie literaturę, jak to powietrze, którym oddycha”¹⁴³. Andrzej Edward jako kilkuletni chłopiec uczestniczył w obiadach i wieczorach organizowanych przez Kajetana Koźmiana. W swoich wspomnieniach, nie zawsze pochlebnie, opisywał warszawskie towarzystwo, np. ekspodkomorzynę Apolonię Poniatowską z domu Ustrzycką: „sławna ze swego skąpstwa, u której stół w czasie obiadu był zawsze zastawiony najpiękniejszymi i najrzadszymi owocami pod szkłem, nęcącymi smak biesiadujących, ale cóż z tego, gdy te owoce były z wosku wyrabiane i służyły do wszystkich obiadów księżnej ekspodkomorzyny”¹⁴⁴. Bywając w wielu domach, poznał dokładnie obyczaje domów szlacheckich i wielkopańskich; nie wszystkie przypadły mu do gustu.

Obiady i wieczory literackie były charakterystycznym zjawiskiem dla Warszawy tuż przed powstaniem listopadowym i naturalną konsekwencją salonów arystokratycznych epoki stanisławowskiej. W czasach działania politycznego wywiadu Nowosiłcowa i księcia Konstantego tego typu spotkania były okazją do dyskusji i wymiany zdań na aktualne tematy polityczne¹⁴⁵. Urządzane były w określone dni tygodnia przez różne znakomitości. Najwierniejszym odbiciem obiadów czwartkowych Stanisława Augusta były, zdaniem Deotymy, sobotnie spotkania u Wincentego Krasińskiego, na które zapraszano jedynie mężczyzn z grona uczonych (członkowie Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk), artystów oraz literatów¹⁴⁶. Bywali tam m.in.: J. U. Niemcewicz, Ludwik Osiński, Franciszek Morawski, Stanisław Tarnowski, Franciszek Salezy Dmochowski, Dominik Lisiecki, Pius Kiciński, Józef Korzeniowski, Samuel Linde, Feliks Bentkowski, Kajetan Kwiatkowski, Joachim Lelewel, Stefan Witwicki, a także Maurycy Mochnacki, Antoni Edward Odyniec. Z czasem zaczęto zapraszać osoby o niekoniecznie pseudoklasycznych upodobaniach, co nie podobało się niektórym z dotychczasowych bywalców tych spotkań, m.in. młodemu Koźmianowi¹⁴⁷. W liście do Franciszka Morawskiego napisał:

„I to mają być obiady literackie? (...)
 Takież to Parnas, o nieba,
 Gdzie literaci wybrani,
 Jakich trzeba i nie trzeba,
 Gdzie Osińscy pomieszani
 Pośród balladowej dziwy
 I gdzie bardziej przewodniczy
 Duch Momusa niżli Febe (...)”¹⁴⁸.

¹⁴³ F. Hoesick, op. cit., t. 1, s. 188.

¹⁴⁴ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 49.

¹⁴⁵ Zob. A. Bar, *Kumoszki na Parnasie*, Kraków 1947, s. 53.

¹⁴⁶ Deotyma, op. cit., s. 8-9.

¹⁴⁷ Zob. A. Kowalska, *Warszawa literacka w okresie przełomu kulturalnego 1815–1822*, Warszawa 1961, s. 135.

¹⁴⁸ Cyt. za: L. Siemieński, op. cit., t. 1, s. 58.

Inaczej wyglądały natomiast salony Sołtyków, Potockich, Chodkiewiczów albo Gutakowskich, w których pojawiały się kobiety. To upodabniało je do salonów paryskich, nie były one także już ściśle literackie. W ocenie Deotymy jedynie Tadeuszostwo Mostowscy w pałacu przy ul. Przejazd urządzali wieczory literackie. Spotykało się u nich Towarzystwo Iksów (1815–1819), czyli zespół literatów (w tym dwie kobiety) zajmujący się pisaniem głośnych recenzji teatralnych, sygnowanych jedynie symbolem X. Do Iksów należał Kajetan Koźmian.

Andrzej Edward Koźmian zaczął uczestniczyć w życiu towarzyskim stolicy po ukończeniu liceum. Jako siedemnastolatek bywał z ojcem w najznamienitszych warszawskich salonach – u ks. namiestnika Józefa Zajączka, Wincentego Krasińskiego, Zamoyskich, Tadeusza Mostowskiego, Aleksandrowej Potockiej, Janowej Potockiej, Maksymilianowej Jabłonowskiej, Stanisławowej Potockiej, Czartoryskich. W Pałacu Błękitnym Zamoyskich, do którego w zimie zjeżdżała się cała rodzina Czartoryskich z Puław, młody Koźmian miał poznać Izabelę Czartoryską, wtedy już staruszkę¹⁴⁹. Paweł Popiel w swoich pamiętnikach pisał: „W Warszawie w jego domu [Marcin Badeni] spotkałem co tylko ówczesna Polska miała najznakomitszego”¹⁵⁰, m.in. byli to Koźmian, Niemcewicz, Osiński, Morawski, Staszic, którzy zbierali się na obiad w piątki „sławne w całej Warszawie”. Popiel zaznaczył, że do tych obiadów przypuszczano młodego Andrzeja Koźmiana. „Oprócz spraw bieżących, sam skład osób do piątkowych należących obiadów każe się domyślać, że literatura była bodaj czy nie najważniejszym przedmiotem rozmów. Zaczęła się właśnie walka między klasykami a romantykami. Mickiewicz pierwsze swoje był wydał ballady, a Byron zawracał głowy. Nauka języka niemieckiego i angielskiego upowszechniła się, czytano Szekspira, Schillera, Goethego, czytano i Schległów”¹⁵¹. Andrzej Koźmian był jednym z nielicznych młodych, obok syna p. Zamoyskiej i Leona Sapiehy, który uczęszczał na spotkania do Badeniego.

Romantyzm jako pierwszy wkroczył do literatury i sztuki w sposób przełomowy, w atmosferze sporu i konfliktu pokoleń, w którym szło także o idee moralne, społeczne i polityczne¹⁵². Osobliwością tego sporu w Polsce było to, że atakowali nie młodzi, a starzy, gwałtownie reagujący na sprzeciw młodych wobec politycznych idei poprzedniego pokolenia, a tym samym dążących do zagłady wypracowanego przez lata ładu. W wal-

¹⁴⁹ F. German podaje, że Koźmian poznał w Pałacu Błękitnym, gdzie na zimę zjeżdżała rodzina Czartoryskich, Izabelę Czartoryską, wtedy już staruszkę. Myli się jednak, gdyż Koźmian poznał księżnę wcześniej, będąc jeszcze dzieckiem. Poza tym, Koźmianowie byli bliskimi sąsiadami Czartoryskich i jest mało prawdopodobne, aby Kajetan Koźmian nie bywał tam razem z synem lub nie przedstawił go podczas pobytów w Warszawie. F. German, op. cit., s. 169.

¹⁵⁰ P. Popiel, op. cit., s. 16.

¹⁵¹ Ibidem, s. 20.

¹⁵² Zob. także: G. Królikiewicz, *Romantyzm*, [w:] *Okresy literackie*, pod red. J. Majdy, Warszawa 1983; D. Siwicka, *Romantyzm 1822–1863*, Warszawa 1995; Witkowska A., Przybylski R., *Romantyzm*. Warszawa 2003.

ce klasyków z romantykami – która toczyła się głównie na łamach gazet („Dziennik Wileński”, „Pamiętnik Warszawski”) i w salonach – brał także udział Andrzej Edward Koźmian, należąc do umiarkowanych krytyków Mickiewicza (poznał go osobiście dopiero w 1853 r. w Paryżu)¹⁵³, w przeciwieństwie do swojego ojca nieprzejednanego wroga obu tomików *Poezji*, a w szczególności *Sonetów*. Kajetan Koźmian widział w dążeniach romantyków przede wszystkim szkodliwy wpływ na moralność oraz pogardę dla klasycznej literatury¹⁵⁴. W liście do F. Morawskiego z 3 marca 1827 r. tak pisał o *Sonetach*: „Sonety Mickiewicza najlepiej oznaczył Mostowski jednym słowem: paskudztwo. (...) Mickiewicz jest półgłówek wypuszczony ze szpitala waryatów, który na przekór dobremu smakowi i rozsądkowi, gmatwaniną słów niepojętego języka niepojęte i dzikie pomysły baje. (...) Mickiewicza niesforny zapał rozdmuchały brudne litewskie pomywaczki. (...) Mickiewicz z pychą i dumą przekonany, że szaleństwo jest poezją, brudy farbami, ciemność światłem, niezrozumiałość doskonałością”¹⁵⁵. Inwektywy, którymi Kajetan Koźmian obrzucał Mickiewicza, krążyły w środowisku literatów warszawskich i tym samym Mickiewicz bardzo szybko dowiadywał się, co myślą o nim Koźmian i Osiński. Zresztą, nie pozostał dłużny królowi klasyków. Uwiecznił Kajetana Koźmiana w Salonie Warszawskim trzeciej części *Dziadów* pod postacią literata, który w „nudnych” wersach „Opiewa tysiąc wierszy o sadzeniu grochu”. Określenie to dotyczyło poematu opisowego Kajetana *Ziemiaństwo*¹⁵⁶.

Andrzej Edward również nie cenił zbyt wysoko poezji Mickiewicza. W dopisku do listu ojca z marca 1827 r. pisał: „Ja dzisiaj elegantkom warszawskim czytam wyjątki z *Ziemiaństwa* u księżnej Michałowej Radziwiłłowej; dobrze, żeby czasem coś dobrego usłyszały, a żeby z *Sonetami* porównanie zrobiły; lecz te głupie *Sonety* nawet im się nie podobają”¹⁵⁷. W innym liście pisze: „Cóż to są te *Sonety* Mickiewicza, za którymi szaleje Morozewicz i tłumaczy już po francusku i angielsku? Lecz ja je dopiero po francusku rozumiem, i dla tego też namawiam Morozewicza żeby dał tytuł: Tłumaczenie *Sonetów* Mickiewicza na język francuski dla Polaków”¹⁵⁸. Andrzej Edward zbierał materiały do

¹⁵³ F. Hoesick, op. cit., t. 1, s. 186.

¹⁵⁴ H. Biegeleisen, *Echa walki klasyków...*, „Tygodnik Ilustrowany” 1985, nr 110, s. 94.

¹⁵⁵ Cyt. za: K. Wojciechowski, *Kajetan Koźmian: życie i dzieła*, „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 1896, t. 23, s. 153.

¹⁵⁶ Według zamierzeń Kajetana Koźmiana poemat ten miał być odpowiedzią na *Sonety krymskie* Mickiewicza. Od 1812 r. ukazywał się we fragmentach w czasopismach. Ukończony został w 1829 r. po 25 latach pracy, a doczekał się wydania drukiem dopiero w 1839 r. Wtedy pomimo pięknej formy był już anachronizmem, który przeszedł niedostrzeżony, choć krytycy literatury uważają go za największe dzieło okresy klasycyzmu porozbiorowego. Również kolejne, powstające 15 lat, dzieło – epos *Stefan Czarniecki* – miało być przeciwieństwem *Konrada Wallenroda*, ale nie wzbudziło zainteresowania i uległo zapomnieniu. R. Przybylski, *Klasycyzm porozbiorowy*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, pod red. J. Bachórzea i A. Kowalczykowej, wyd. 2, Wrocław 1997, s. 411; A. Witkowska A., R. Przybylski, op. cit., s. 188-196.

¹⁵⁷ L. Siemiński, *Obóz klasyków*, „Czas” 1865, nr 236, s. 1.

¹⁵⁸ Ibidem.

napisania rozprawy, w której miał przedstawić zdania obu literackich obozów i scharakteryzować piszących. Miał świadomość zmian zachodzących w literaturze, co przyznał kilkanaście lat później, pisząc biogram Osińskiego, gdzie zaznaczył, że wbrew przewidywaniom Osińskiego, chmura sprowadziła nie tylko rewolucję literacką, ale rewolucję w wyobrażeniach, w uczuciach, w charakterze narodowym¹⁵⁹. Koźmian uważał potem także, że tej rewolucji nie należało zwalczać, a kierować nią¹⁶⁰. W późniejszych latach zmienił swój sposób myślenia i potrafił doskonale ocenić ducha epoki i ludzi¹⁶¹.

Początkowo jednak nie rozumiał romantyków, a w romantyzmie widział rewolucję polityczną, w której hasłem był Wallenrod. Nie zrozumiał Mickiewicza, a jego uwagi do krytyków i recenzentów warszawskich, po ukazaniu się *Konrada Wallenroda*, uznał za niesprawiedliwe i wymierzone przeciw całej przeszłości literackiej¹⁶². Co ciekawe, w klanie Koźmianów¹⁶³ nie było zgodności co do poglądu na temat poezji Mickiewicza. Stanisław Egbert Koźmian, bratanek Kajetana, który poznał Mickiewicza w 1832 r., patronował w Londynie angielskiemu tłumaczeniu *Konrada Wallenroda* dokonanemu przez Henry Cattleya. Jan Koźmian, brat Stanisława Egberta, na emigracji należał do bliskich znajomych Mickiewicza. Często wzajemnie się odwiedzali, spotykał się z nim także na zebraniach emigrantów w Paryżu, uczęszczał na wykłady poety w Collège de France. Swoje wrażenia z kontaktów z Mickiewiczem bracia Stanisław Egbert i Jan utrwalili we wzajemnej korespondencji. Andrzej Edward Koźmian nie był, jak wspomniano, zagorzałym krytykiem twórczości Mickiewicza i przyznał we *Wspomnieniach*: „W Mickiewicza pierwszych nawet utworach przebijał się nadzwyczajny talent, świeciły błyski geniuszu”¹⁶⁴. Natomiast po tym jak Mickiewicz w swoim wykładzie, wygłoszonym w 1842 r. na temat twórczości Kajetana Koźmiana, pochwalił *Odę na pokój w r. 1809*, rodzina Koźmianów uznała, że zakończył się czas przebrzmiałych krytyk i polemik¹⁶⁵. Andrzejowi Edwardowi pozwoliło to w roku 1853 bez obaw odwiedzić w Paryżu Mickiewicza – mieszkającego wtedy w Arsenale – by poznać go osobiście i przedstawić mu swego syna Stanisława. Lucjan Siemieński (Andrzej E. Koźmian nigdzie sam nie zrelacjonował tej wizyty) tak opisuje to spotkanie: „(...) przyjął go grzecznie lecz zimno; pomału jednak rozmowa zaczynała się ożywiać, przybrany chłód ustępował serdeczniejszym wynurzeniom, w końcu Adam się rozczulił i uściśkał gościa, a przypominając sobie dawne szermierki literackie z ojcem jego, Kajetanem,

¹⁵⁹ „Czas” 1865 nr 240, s. 2.

¹⁶⁰ H. Biegeleisen, *Echa walki klasyków...*, „Tygodnik Ilustrowany” 1985, nr 115, s. 166.

¹⁶¹ „Czas” 1865 nr 245, s. 2.

¹⁶² H. Biegeleisen, *Echa walki klasyków...*, „Tygodnik Ilustrowany” 1985, nr 116, s. 187.

¹⁶³ Mowa o Kajetanie, Andrzeju Edwardzie, Stanisławie Egberdzie i Janie.

¹⁶⁴ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 323.

¹⁶⁵ O znajomości Koźmianów z Mickiewiczem oraz o krótkiej notce: „przez wdzięczność za prześledowanie sonetów A. Mickiewicz” pisze szerzej Józef Adam Kosiński w artykule *Nieznana notka Mickiewicza albo ostatnie echo walki romantyków z klasykami*, „Twórczość” 1978, nr 6, s. 100-107.

rzekł przy rozstaniu się: „proszę cię uściskaj swojego ojca ode mnie i powiedz mu, żeby pracował, niech mu Bóg daje długie jeszcze życie, aby się doczekał tego, na co zawsze zgadzaliśmy się i zgadzamy”¹⁶⁶ (aluzja do nadziei żywionych przez patriotów polskich w przededniu wojny krymskiej).

Andrzej Edward Koźmian także wzorem ojca próbował swych sił w literaturze. Już w piątej i szóstej klasie pisał liczne wiersze, tłumaczył także *Estere* Jean’a Baptysty Racine’a, *Nieszpory Sycylijskie* Kazimierza Delavigne’a. Studiował wprawdzie administrację, ale – jak sam przyznaje we *Wspomnieniach* – najbardziej lubił historię i literaturę.

Jego debiutem literackim było opowiadanie *Dwa dni w Szwajcarii Saskiej*. Opisał w nim wrażenia ze swojej pierwszej podróży zagranicznej, którą odbył w 1825 r., w towarzystwie macochy, do Niemiec. Zwiedził wtedy Berlin, Drezno i Wrocław. *Dwa dni w Szwajcarii Saskiej* ukazały się w 1828 r. w Puławach. Koźmian swoją pierwszą próbę literacką oddał pod osąd ojca, Morawskiego, Osińskiego i Mostowskiego. Jak sam zaznacza we *Wspomnieniach*: „Jedno z przygodnych pism warszawskich umieściło o niem dość łaskawe zdanie i na tym się skończyło”¹⁶⁷. W opinii Siemieńskiego, w opowiadaniu „bujna przesada i język wymanierowany zdradzały zwolennika romantyzmu. Ojciec klasyk patrzył na to odstępstwo we własnej krwi z pobłażaniem wyższości, lubo nie omieszkał w gronie starszych literatów dowcipnie nicować słabych stron tego młodzieńczego płodu”¹⁶⁸.

Swoje poglądy na literaturę młody Koźmian szlifował podczas wieczorów literackich. Podzielał poglądy ojca na twórczość romantyków, choć sam nie był tak radykalny w osądach jak Kajetan. Jak wspomniano wcześniej, Andrzej Edward Koźmian poznał Mickiewicza osobiście dopiero po wielu latach od momentu gorących sporów toczących się w warszawskich salonach. Natomiast w 1829 r. poznał Johanna Wolfganga Goethego. W 1839 r. ukazał się – w wychodzącym w Lesznie „Przyjacielu Ludu” – opis dwóch wizyt, jakie złożył Koźmian Goethemu, będąc w przejeździe przez Weimar we wrześniu 1829 r. i 8 maja 1830 r. Młody Koźmian dostał się do Goethego za wstawieniem osób z dworu weimarskiego, a głównie synowej poety. Pierwsze spotkanie nie należało jednak do udanych. Wtedy bowiem Goethe – mimo miłego przyjęcia – zajął się rozmową z uczestniczącymi również w spotkaniu kobietami. Drugie spotkanie także zaaranżowała synowa poety. Tym razem Goethe był już bardziej rozmowny. W liście z 8 maja 1830 r. Koźmian tak napisał o tym spotkaniu: „(...) Mówiliśmy wiele o literaturze, o sztuce dzisiejszych romantyków francuskich. W Hugonie uważa on wielki talent poetycki, lecz ubolewa nad nieszczęśliwą manią pisania koniecznie inaczej jak inni, i pisania źle, kiedy mógłby pisać dobrze. Utrzymuje on, iż Francuzi nie zrozumieli dobrze literatury romantycznej i że jeszcze błąkają się”. Rozmowa dotyczyła

¹⁶⁶ L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 196.

¹⁶⁷ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 2, s. 65.

¹⁶⁸ L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 173.

literatury polskiej i francuskiej, tłumaczenia fragmentów *Otella* Szekspira, granego na scenie Corneill'a i Racine'a, o także *Hernaniego* Hugo. Spotkanie trwało godzinę. Na koniec Koźmian dostał od Goethego na pamiątkę kartkę z napisanym własnoręcznie przezeń czterowierszem¹⁶⁹.

Przyjaźń i stosunki literackie łączyły Koźmiana z wieloma literatami, m.in.: Morawskim, Osińskim, Niemcewiczem, Brodzińskim, ale szczególny charakter miała znajomość z Zygmuntem Krasińskim, który wielokrotnie gościł w Piotrowicach. Z Krasińskim prowadzili ożywioną długoletnią korespondencję, w której wymieniali uwagi i poglądy na tematy polityczne, literackie, towarzyskie. Krasiński zwracał się w nich do Koźmiana per „Druś” (było to zdrobnienia, którym zwracali się do niego najbliżsi), a ten do niego „Zygmus”. Koźmian też corocznie robił wycieczki do Warszawy (spotkał się z poetą także w Akwizgranie i Heidelbergu), aby odwiedzić Krasińskiego, który podczas pobytu w stolicy niechętnie udzielał się towarzysko. Opiekował się nim w Paryżu podczas choroby. Pozostawił opis ostatnich chwil i śmierci Krasińskiego (20 kwietnia 1859 r.), który opublikował w Dodatku do „Czasu”¹⁷⁰, a następnie w książce *Zygmunta Krasińskiego listy o poemacie Kajetana Koźmiana: Stefan Czarniecki*, wydanej w Poznaniu u J. K. Żupańskiego w 1859 r. W książce tej Koźmian przytacza dziewięć listów Krasińskiego do Kajetana Koźmiana i do siebie pisanych od 23 marca 1844 r. do 24 marca 1856 r. Wszystkie dotyczą poematu *Stefan Czarniecki*. W przedmowie zawarł życiorys poety, który sporządził na podstawie opowiadań żony Krasińskiego, Elizy¹⁷¹. Po śmierci Krasińskiego Koźmian, z żoną zmarłego, porządkował pozostałe po nim papiery.

Koźmian bywał także w salonie u Niny Łuszczewskiej, matki Deotymy. Obaj z ojcem wprost wielbili Deotymę, która w swoich pamiętnikach napisała o Andrzeju Edwardzie, że pisze dobrze wiersze i jest „ognisty”¹⁷². Na spotkaniach w salonach Andrzej Edward deklamował fragmenty poematów Kajetana lub inne utwory. Deotyma tak opisała występy Andrzeja: „Czytał niby „a’la Osiński”, ale zbytnim patosem. Chrypl, stawał cały w płomieniach, a że był tłustawy i krwisty, słuchaczy brała obawa, aby przed końcem poematu nie został porażony apopleksją”¹⁷³. Andrzej Edward miał odmienne zdanie o swojej recytacji i jak zapisała Deotyma: „widział jedynie ogólne uniesienie i wrażenia bardzo silne”.

Swoje zamiłowania literackie Koźmian twórczo realizował, pisząc szereg prac historycznych, biograficznych, zbiorów aforyzmów, poezje, komedie i dramaty; jednak niewiele z nich opublikował.

Podczas powstania listopadowego, gdy Andrzej Edward Koźmian działał w dyplomacji, wydał broszurę *Coup d'oeil sur la question polonaise Mai 1831*, w której omó-

¹⁶⁹ *Ze wspomnień o Goethem*, „Kraj” 1895, nr 51, s. 10-12.

¹⁷⁰ „Czas. Dodatek miesięczny” 1859, t. 14, s. 156-170.

¹⁷¹ K. Wojciechowski, *Listy. Rec. „Kwartalnik Historyczny” 1897*, s. 190.

¹⁷² Deotyma, op. cit., s. 51.

¹⁷³ *Ibidem*, s. 56.

wił międzynarodowe znaczenie powstania listopadowego. Natomiast w *O kmiotku polskim*, wydanym w Lesznie w 1843, Koźmian poruszył sprawę włościańską. Szkic ten jest fragmentem niedokończonyj rozprawy *O stanie włościańskim w Polsce od najdawniejszych czasów*. Utwór ten Koźmian wysłał również J. I. Kraszewskiemu do „Athenaeum”. Kraszewski znaczną część artykułu poświęcił jednak nie kwestii włościańskiej, ale zagadnieniu ludowości¹⁷⁴. Szkic *O kmiotku polskim* spotkał się z krytyką na łamach „Orędownika Naukowego”: „Dziółko to zdaje się być przedrukiem z „Athenaeum”, dla którego je autor, Pan Andrzej Edward Koźmian napisał. Redaktor „Athenaeum” zapowiadał czytelnikom swoim tego *Kmiotka polskiego*, jako arcy dzieło w swoim rodzaju. (...) pomimo tak szczodrych pochwał, jest to lukubracja pod każdym względem bardzo mgła i słaba.. (...) ucieka Pan Koźmian do samych naciągów, fałszywych etymologii, wywodów, niepotrzebnych wyboczeń (...) nadaje wyrazom: kmiotek, wieśniak, zagrodnik, rolnik i ziemianin to samo znaczenie, gdy tymczasem nie są one nawet z wyrazem chłop synonimami. (...) wyprowadza Pan Koźmian mylnie wyraz kmić z słauińskich dyalektów; niechaj zajrzy do (...) Lindego, a znajdzie inny źródłosłów tego wyrazu. (...) Ale dosyć tego o broszurce, która jest raczej przesadzoną mową pochwalną na naszego chłopka, niż jego historją lub charakterystyką”¹⁷⁵.

Także w 1843 r. ukazało się w Warszawie *Wspomnienie o Kalikście z Rzewuskich księżnie Teano*, które Koźmian, jak już wspomniano, napisał na prośbę hrabiny Rozalii Rzewuskiej. Trzy lata wcześniej Koźmian opublikował we Wrocławiu *Żywot Bartłomieja Nowodworskiego. Kawalera Maltańskiego – Królów polskich Stefana i Zygmunta III. Dworzanina, kapitana harcerzów Komandora poznańskiego. Opowiedziany przez...*. W 1841 r. żywot ten wydał Edward Raczyński w Poznaniu. Koźmian nakreślił także *Rys życia księcia Michała Radziwiłła* (pod pseudonimem J. S.), wydany w Poznaniu w 1851 r. W roku 1857 ukazały się w Poznaniu wizerunki osób społeczeństwa warszawskiego, z czasów Królestwa Kongresowego, zatytułowane *Ludwik Osiński*, a rok później również w Poznaniu – szkic o generale F. Morawskim *Dom starego wieszczka Wielkopolskiego*.

Już po śmierci Koźmiana, w 1868 r., ukazał się wydany przez jego syna Stanisława, u Raczyńskiego w Poznaniu, dramat *Rok 1846. Dramat w pięciu aktach wierszem*. Utwór został przyjęty raczej chłodno. Autorem jednej z recenzji, która ukazała się po wydaniu dramatu, był Józef Ignacy Kraszewski (Bolesławita B.), który napisał: „(...) miłosna intryga zdaje się główną grać rolę, katastrofa rzezi stoi na drugim planie, niekiedy za tło nawet służy. Z tego powodu cała kompozycja niezaspokaja; lubo z drugiej strony, natura talentu tego pisarza miała tylko jeden sposób zmierzenia się z ogromem przedmiotu. Pisarz szkoły konwencjonalnej trzymał się tej zasady, że niemożliwe być

¹⁷⁴ M. Janik, *Na drogach myśli ludowej*, Lwów 1936, s. 87.

¹⁷⁵ Z., *Spis dzieł wyszłych w Wielkim Księstwie Poznańskim w roku 1843*, „Orędownik Naukowy” 1844, nr 9, s. 70-71.

ani komedyi ani dramaty bez romansu; że gdzie nie ma tej przyprawy, sztuka traci interes. W takich warunkach sama katastrofa i odcienie jej, stały się akcesoriami, a co gorsza akcesoriami bez charakteru. (...) Owszem znać tam wprawno i ze sceną obeznanego pisarza, a co większa język gładki, wiersz starannie wymuskany, i ten zdrowy rozum przebijający w wytrawnych zdaniach, są kwalifikacją wyższego talentu. Jedyna wada, że dany na zimno...¹⁷⁶. W także krytycznej recenzji zamieszczonej w „Przeglądzie Polskim” czytamy: „Ale nie o uwydatnienie faktu, jakim była rzeź galicyjska szło głównie autorowi, ale o potępienie rewolucji i rewolucjonistów. (...) ale złą obrał autor drogę przedstawiając fortuny i wielkie imiona jako wyłącznie posiadające patriotyzm, a nierzadko nawet mądrość stanu, a przypisując innym klasom narodu najpodlejsze i najnikczemniejsze pobudki. Takie przedstawienie rzeczy i osób, sprzeciwia się zarówno prawdzie historycznej, jak i co gorsza prawdzie psychicznej. (...) Autor Roku skreślił przestrożę dla szlachty my byśmy woleli, aby przestroga była skierowaną dla całego narodu”¹⁷⁷. Na usprawiedliwienie Koźmiana przemawia fakt, że zarówno o rzezi galicyjskiej, jak i o całej rabacji chłopskiej ze względu na cenzurę nie powstał żaden znaczący utwór w XIX w. Motyw ten przedstawiano melodramatycznie jako eksplozje niszczycielskich i mściwskich pasji chłopstwa¹⁷⁸.

Na Andrzeju Koźmianie niezapomniane wrażenie pozostawiło przedstawienie *Makbeta* wystawione w teatrze Bogusławskiego. Pod jego wpływem już w młodości Koźmian postanowił zająć się tłumaczeniem tej, jego zdaniem, najcenniejszej sztuki Szekspira. Jako dwudziestolatek zaczął tłumaczyć *Makbeta* pseudoklasycystycznym wierszem. Nie robił tego jednak z oryginału, tylko z tłumaczenia francuskiego Pirre’a Letourneura, bo nie rozumiał dramatu w oryginalnej wersji. Zgodnie z pseudoklasycystycznym systemem tłumaczył dramat najpierw prozą, a dopiero później wierszem (choć nie dokończył tego, więc fragmenty zostały nierymowane). Przekład dwa razy przerabiał i ostatecznie zdecydował się opublikować w 1857 r. u Jana Konstantego Żupańskiego w Poznaniu. Recenzje dzieła były zróżnicowane, choć w zdecydowanej większości krytyczne. Bolesław Wiktor (ps. Stanisława Budzińskiego) w „Przeglądzie Poznańskim” napisał: „Mało wierszy udatniejszych, wspanialszych znamy w języku naszym. (...) wszędzie jednakowo utrzymana siła i uroczysta nadobność toku. Wszędzie wzorowa jasność, nigdzie zawiłości ani naciągania, a przytem wierność. (...) Porównując do oryginału, czasem można by je pomówić o zbyteczne tekstu rozszerzenie, o nadto obszerną parafrazę”¹⁷⁹. Główny zarzut krytyka brzmiał: mozolne wypracowanie, zbyteczne wygładzenie, przez co zatarła się rodzima szorstkość,

¹⁷⁶ Rec. *Rok 1846* „Czas” 1868, nr 192, s. 1-2.

¹⁷⁷ „Przegląd Polski” 1868, t. 1, s. 553-554.

¹⁷⁸ K. Poklewska, *Rabacja galicyjska*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, s. 813-815.

¹⁷⁹ Bolesław Wiktor (S. Budziński), *Makbet. Tragedya Wilhelma Shakspeara, przełożona z angielskiego wierszem polskim przez Andrzeja Edwarda Koźmiana. Poznań, nakładem Księgarni J. K. Żupańskiego 1857*. Rec. „Przegląd Poznański” 1857, t. 23, s. 449-450.

swobodny prąd dykcji, polot i doraźność geniuszu Szekspira. „Dziwnie jakoś i wbrew swym przyrodzonym właściwościom wygląda Szekspir stąpający tak jednostajnie i uroczyście w koturnie klasycznym”¹⁸⁰. Drugi zarzut dotyczył tego, że Koźmian nie umiał pogodzić wspaniałości stylu z wiernością dla autora. Krytyk zauważył również pomyłki wynikające z błędnego zrozumienia tekstu, wykroczenia przeciw językowi lub składni wiersza. Na koniec porównał to tłumaczenie do przekładów Stanisława Regulskiego, Ignacego Hołowińskiego, Józefa Paszkowskiego i Józefa Komierowskiego. Porównanie wypadło jednak na korzyść dla Koźmiana. Tłumaczenie Makbeta przez Koźmiana skrytykował także przychylny mu wszak Lucjan Siemieński: „Przekład ten pełen elegancji, w wielu miejscach nader szczęśliwy, jest w pewnym względzie przeobrażeniem oryginału do dzisiejszego smaku, zapewne w zamiarze zrobienia tej sztuki przystępniejszą na deski teatralne. Z tem wszystkim wygładzony język nie zawsze przypomina owe genialne jędrne szorstkości angielskiego tragika i często wpada w ton deklamacyjny, szukający efektu w brzmącym wierszu. Tragiczna ta piramida za ciężką była na jego delikatne barki. Z Kefalińskiego, jak z Andrzeja Koźmiana, powiem za Słowackim: «Nie mogła nagle być *Makbeta* jędrza». Mimo to przyjemnie czyta się ten przekład (...)”¹⁸¹. Natomiast Władysław Tarnawski, oceniając polskie przekłady dramatów Szekspira, o przekładzie Koźmiana także nie miał najlepszego zdania, twierdząc, że w wyniku pseudoklasycznego wychowania nie umiał on docenić swobodnej formy dramatu: „To też odział zatem Makbeta w szatę trzynastozgłoskowego, parzystego wiersza, którego drwił był już dwanaście lat przedtem Słowacki (...)”¹⁸². Tarnawski wytknął Koźmianowi opuszczanie nazw miejscowości lub innych szczegółów akcji oraz zacieranie wyrażań, które Koźmianowi wydawały się niesmaczne. W rezultacie uznał, że przekład ten był już w momencie ukazania się parachronizmem i spotkał się z surowymi krytykami (np. Apollina Korzeniowskiego, tłumacza *Króla Leara*). Tarnawski podkreślił, że zajął się omówieniem jego tłumaczenia tylko dlatego, że jest ono ciekawym faktem hołdu złożonego Szekspirowi przez chwiejącego się w swych zasadach pseudoklasyka. Ludwik Łętowski tak podsumował twórczość Koźmiana: „Pisał on wiersze i tłumaczył «Makbeta», lecz jak w wierszach jego nie było ojca, tak w «Makbecie» jego nie był Szekspira”¹⁸³.

Koźmian opublikował także fragmenty tłumaczeń *Romea i Julii* („Przyjaciół Ludu” 1838/39, nr 22) oraz *Henryka V* („Przyjaciół Ludu” 1838/39, nr 22). W 1861 r. opublikował w Paryżu tłumaczenie wiersza Victora de Laprade’a *Resunecturis do Polaków*.

Koźmian w rękopisie pozostawił wiersze, kilka komedii dla teatrów amatorskich, w tym *Matkę o pięciu córkach na wydaniu*, wiele utworów dramatycznych, zbiorów

¹⁸⁰ Ibidem.

¹⁸¹ L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 194-195.

¹⁸² W. Tarnawski, *O polskich przekładach dramatów Szekspira*, Kraków 1914, s. 74-77.

¹⁸³ L. Łętowski, *Wiadomość krótka o bibliotekach i zbiorach książek polskich za naszego wieku: Jak i gdzie, u kogo?*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1963, t. 6, s. 357.

aforyzmów w rodzaju aforyzmów Andrzeja Maksymiliana Fredry. Część z tych rękopisów opublikowana została przez jego syna, Stanisława. Rękopiśmienna spuścizna literacka i epistolarna Andrzeja, jak również Kajetana i Stanisława Koźmianów znajduje się obecnie w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki PAN w Krakowie. Została ofiarowana w okresie międzywojennym przez Henryka Hoffmana, syna Stanisława z nieformalnego związku z Antoniną Hoffmanową, a wnuka Andrzeja Edwarda¹⁸⁴. Twórczość literacka Andrzeja Edwarda nigdy nie osiągnęła choćby poziomu dzieł ojca i została zupełnie zapomniana. Stanisław Tarnowski tak porównał ojca i syna: „ojciec mistrz lapidarnych epigramów, syn – zgrabnych madrygałów”¹⁸⁵.

O wiele ciekawsze są natomiast efekty publicystycznej i edytorskiej pracy Koźmiana. Najznamienitsze w jego twórczości okazały się *Wspomnienia* i *Listy*, fragmentami mogące służyć za przyczynek do historii czasów przed powstaniem styczniowym. Autor swoje prace publicystyczne podpisywał pseudonimami i kryptonimami: Jeden z żyjących autorów; A.; A. E. K.; A. K.; E.; K., J. S.; K. Jego *Listy* odegrały znaczną rolę w kształtowaniu opinii konserwatystów krakowskich. Artykuły publikował w „Rocznikach Gospodarstwa Krajowego”, a od 1851 r. – w krakowskim „Czasie” (uczestniczył także w naradach redaktorów przeciwstawiających się koncepcjom likwidacji tego dziennika). Od września 1857 r. był stałym korespondentem „Czasu”. W 1858 r. pisał o sytuacji w Królestwie Polskim, artykuły zaś podpisywał kryptonimem A. K. Od października 1858 r. (po wyjeździe do Francji) był korespondentem paryskim tego dziennika i używał kryptonimu E. Pisał wtedy o stosunkach we francuskich sferach politycznych¹⁸⁶. Często przysyłał większe prace. Krakowski „Czas” z okresu powstania styczniowego jest bardzo interesujący właśnie ze względu na informacje Koźmiana o politycznych – względem Polski – zamierzeniach państw zachodnich¹⁸⁷. W styczniu 1861 r. został korespondentem lwowskiego „Głosu”, a cotygodniowe korespondencje oznaczał literą K. Od 1864 r. pisał do „Chwili”, tutaj oznaczał artykuły literą A. oraz „piszę do was z Paryża”. Oprócz tego od 1850 r. pisywał do: „Przeglądu Poznańskiego”¹⁸⁸, „Wiadomości Polskich”, wileńskiego „Athenaeum” Kraszewskiego, leszczyńskiego „Przyjaciela Ludu”, warszawskich „Kronik” (1857–1858).

¹⁸⁴ Z. Jabłoński, *Z listów emigracyjnych St. Egberta Koźmiana*, „Roczniki Biblioteki PAN w Krakowie” 1963, R. 9, s. 171.

¹⁸⁵ F. Hoesick, op. cit., t. 2, s. 188.

¹⁸⁶ Czartoryszczyzna w celu wpływania na opinię publiczną starała się utrzymywać kontakty z gazetami krajowymi, w tym także z „Czasem”, poprzez korespondencje A. E. Koźmiana. Zob. także: J. Kołberdowa, *Polityka czartoryszczyzny w okresie powstania styczniowego*, Warszawa 1957, s. 33.

¹⁸⁷ K. Olszański, *Prasa galicyjska wobec powstania styczniowego*, Wrocław 1975, s. 25.

¹⁸⁸ Konserwatywny – ukazujący się w latach 1845–1865 – „Przegląd Poznański” był jednym z najdłużej wydawanych czasopism w Wielkopolsce XIX w. Początkowo redagowany przez Jana Koźmiana, następnie od 1857 r. przez Stanisława Egberta Koźmiana. Ten polityczno-kulturalny miesięcznik sporo uwagi poświęcał literaturze krajowej i zagranicznej oraz zagadnieniom nauki. Zob. także: C. Gajkowska, *Czasopiśmiennictwo literackie XIX wieku*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku...*, s. 151.

W 1859 r. Koźmian otrzymał nominację na członka paryskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego, wywodzącego się z kręgów Hotelu Lambert, które powołało Bibliotekę Polską w Paryżu¹⁸⁹.

Gdy w lipcu 1860 r. został członkiem Biura Politycznego Hotelu Lambert, objął kierownictwo komisji korespondencyjnej, gdzie zajmował się pisaniem cotygodniowych biuletynów informacyjnych, wysyłanych także do korespondentów krajowych. Referował w nich sytuację międzynarodową oraz zamieszczał plotki (wtedy w opinii ludzi plotki miały poważne znaczenie w sferze stosunków dyplomatycznych)¹⁹⁰. W swoich pamiętnikach Władysław Czartoryski zawarł na temat tej pracy Koźmiana bardzo pozytywną opinię, pisząc o biuletynach, że „były bardzo dobrze zredagowane i dawały wyobrażenie o stanie chwilowym rzeczy”¹⁹¹. W 1861 r. minister spraw wewnętrznych Napoleona III, Aleksander Walewski, powierzył Koźmianowi dosyć ważne stanowisko, czyli redakcję działu korespondencji zagranicznych w urzędowym „Le Moniteur”. Zdaniem Siemieńskiego korespondencje Koźmiana oparte jedynie na doniesieniach rodaków były jednostronne i w jednym tonie, co musiało „w oczy uderzać Francuzów”. Koźmian nie utrzymał się długo na tym stanowisku, ale później nadal pisywał do „Monitora” i do innych paryskich dzienników. W „Monitorze” ukazał się napisany przez niego nekrolog księcia Adama Czartoryskiego.

Wśród prac edytorskich Koźmiana należy wymienić wspomnienia Franciszka Wiktora Dmochowskiego (1780–1850) *Pisma... byłego wachmistrza w wojskach różnych mocarstw, dziś majstra krawieckiego w Przemyślu*, które ukazały się we Lwowie w 1843 r. oraz M. B. Stęczyńskiego *Tatry w 24 obrazach skreślone piórem i rylcem z 80 widokami*, wydane w Krakowie w 1860 r. Siemieński tak pisze o okolicznościach wydania wspomnień Dmochowskiego: „Przejeżdżając przez Przemyśl Andrzej Edward Koźmian wypytywał się, czy kto nie ma starych książek. Wskazano mu dom krawca bardzo ubogiego Franciszka Dmochowskiego”¹⁹². Podczas rozmowy okazało się, że krawiec jest byłym żołnierzem armii napoleońskiej i spisał swoje wspomnienia. Koźmian wziął od Dmochowskiego rękopis, uporządkował go, opatrzył przedmową i wydał we Lwowie u Piotra Pillera. Ponoć, jak twierdzi Siemieński, los starego żołnierza zainteresował czytelników, a pieniądze ze sprzedaży pomogły Dmochowskiemu wyostać się z nędzy. Wspomnienia te nie zostały dobrze przyjęte. Zdaniem Józefa Załuskiego przed krytyką broni się jedynie wstęp napisany przez

¹⁸⁹ A. Czartoryski, *Odezwa Towarzystwa Historycznego Polskiego do Współziomków o Bibliotece Narodowej w Paryżu*, Paryż 1851; J. Pezda, *Historia Biblioteki Polskiej w Paryżu w latach 1838–1893*, Kraków 2013; K. Seroka, *Karol Sienkiewicz (1793–1860). Pierwszy dyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu*, [w:] *Wzory i wzorce osobowe w biografistyce pedagogicznej*, red. R. Skrzyniarz, M. Gajderowicz, T. Wach, Lublin 2013, s. 155-169.

¹⁹⁰ K. Wereszycki, op. cit., s. 525.

¹⁹¹ W. Czartoryski, *Pamiętnik 1860–1864*, Warszawa 1960, s. 93.

¹⁹² L. Siemieński, op. cit., t. 2, s. 189.

Koźmiana¹⁹³. Andrzej Koźmian pracował także wraz z rodziną Czartoryskich nad przygotowaniem do druku pamiętników Adama Czartoryskiego.

Najważniejszymi pracami edytorskimi Andrzeja Koźmiana było wydanie w latach 1842–5 wspomnianych już dwóch zeszytów *Wyciągów Piotrowickich, czyli niektórych wyjątków z księgozbioru Piotrowickiego* oraz pozostałych w rękopisie dzieł ojca, głównie jego wspomnień, do czego zobowiązał go tuż przed śmiercią Kajetan. *Pamiętniki* Kajetana Koźmiana w historii pamiętnikarstwa zajmują szczególną pozycję, bowiem obejmują lata 1780–1856. W 1856 r., po śmierci ojca, Andrzej Edward zamieszkał w Dobrzechowie w Galicji. Po roku wyjechał do Franciszka Morawskiego mieszkającego w Luboniu pod Poznaniem, aby wydać pozostałe w rękopisie po ojcu *Pamiętniki* i poemat *Stefan Czarniecki*. Pierwsze wydanie książkowe *Pamiętników* Kajetana Koźmiana ukazało się w 1858 r. nakładem J. K. Żupańskiego i obejmowało dwa tomy, tom trzeci ukazał się w 1865 r. nakładem K. Wodeckiego w Krakowie. Andrzej Edward Koźmian w tomie pierwszym umieścił dedykację: „Czterem przyjaciołom ojca, pozostałym jeszcze na tej ziemi, spełniając przedzgonne życzenie Jego, Wincentemu hr. Krasińskiemu, Franciszkowi Morawskiemu, Andrzejowi hr. Zamoyskiemu, Franciszkowi Wężykowi – syn poświęca”. A. E. Koźmian, szykując dwa pierwsze tomy *Pamiętników* do druku, dokonał w nich szeregu zmian, opuszczając niekiedy całe ustępy. Chciał zapewne wypełnić wolę ojca, porządkując w ten sposób jego wspomnienia. Jednak najważniejszą przyczyną i na pewno słuszną wtedy, było pominięcie wszystkich skrajnych wypowiedzi Kajetana o twórczości Mickiewicza oraz o sytuacji politycznej. Wypowiedzi te na pewno nie przyniosłyby chwały Kajetanowi, a przecież jego synowi chodziło o zapewnienie dobrej sławy ojcu i dostosowanie sylwetki ojca do ówczesnego wzoru obywatela i patrioty. Największe odstępstwa od rękopisu znajdują się w tomie trzecim, który ukazał się wprawdzie już po śmierci Andrzeja Edwarda, ale zapewne to on przygotował go do druku¹⁹⁴. Dopiero po stu latach ukazała się nakładem Ossolineum wersja *Pamiętników* Kajetana Koźmiana uwzględniająca rękopisy wspomnień¹⁹⁵.

1.5. Pamiętnikarstwo

Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana jego syn Stanisław opatrzył dedykacją: „Pani Zofii z Potockich Kissielleff w dowód wdzięcznej pamięci jej przyjaźni dla Andrzeja Edwarda Koźmiana syn autora poświęca”. Dwa tomy ukazały się u Mieczysława Leitgebera w Poznaniu w 1867 r. jako *Pamiętniki z dziewiętnastego wieku*. Fragmenty drukowane były w „Dzienniku Poznańskim” w l. 1866–1867. Andrzej

¹⁹³ J. Załuski, *Wspomnienia*, Kraków 1976, s. 88.

¹⁹⁴ A. Kopacz, *Przedmowa*, [w:] Kajetan Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1. Wrocław 1972, s. 5-10.

¹⁹⁵ K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1-3, Wrocław 1972.

Edward Koźmian na początku zaznacza, że zaczyna pisać wspomnienia 4 grudnia 1849, gdy kończy 45. rok życia. Robi to dla syna Stanisława – „nie ważyłbym się więc zbierać wspomnień moich, gdybym je chciał dla wszystkich spisywać, ale że ciebie mam mój synu!, który chętnie słuchać ich będziesz, do którego niejako przeszłość moja należy, który z nabytego przeze mnie doświadczenia korzystać powinien...”¹⁹⁶ oraz ze względu na pamięć ojca Kajetana – „pamięć tego, który Czarnieckiego śpiewał, myślę, że nie zginie”¹⁹⁷. Koźmian, pisząc wspomnienia, idzie z duchem czasu, bowiem wiek XIX to rozkwit dzienników, w których autor opisuje rzeczywistość nie tylko dla siebie, ale z myślą o przyszłych pokoleniach. Trudno zatem w pełni mieć do nich zaufanie, bowiem pewne wydarzenia były poddawane selekcji i opatrzone komentarzem¹⁹⁸. Andrzej Edward w odróżnieniu od ojca, który we wspomnieniach pisał o polityce i sprawach społecznych, koncentrował się na opisywaniu życia towarzyskiego¹⁹⁹. Takiego porównania obu pamiętników dokonał Stanisław Tarnowski w 1868 r., który poświęcił *Wspomnieniom* A. E. Koźmiana obszernie sprawozdanie w „Przeglądzie Polskim”. Dla historyków najciekawsze są listy Koźmiana (naturalna kontynuacja *Wspomnień*), a szczególnie te z lat 1858–1864, które mogą być źródłem do epoki przedpowstaniowej, jako obraz politycznych działań emigracji i stosunków z Napoleonem III. Listy ukazały się we Lwowie w l. 1894–96 nakładem księgarni Wł. Gubrynowicza i Wł. Schmidta. Zamieszczono je w czterech tomach podzielonych na trzy części. Tom pierwszy to wstęp obejmujący listy z Paryża i zagranicznych miast z lat 1829–30, tom drugi, czyli część 1, to listy z Królewca, Galicji i Paryża z lat 1830–56, tom trzeci – część 2 i ostatnia, to listy z Galicji, Księstwa Poznańskiego i zagranicy (przeważnie z Paryża) z l. 1856–59, tom czwarty – objął korespondencję z Paryża lub z uzdrowisk w Niemczech i z Rzymu z l. 1860–64. Dzieci Koźmiana – Stanisław i Maria – opublikowały w „Przewodniku Naukowym i Literackim” (w l. 1889–95) część listów A. E. Koźmiana do rodziny. Koźmian opisywał w listach swoje wizyty w salonach, na wieczorkach i balach oraz sylwetki i portrety arystokratów, artystów, naukowców i postaci z dworu królewskiego. Pisał także recenzje przedstawień teatralnych, np. *Hernaniego* W. Hugo (był na paryskiej premierze), *Otella* Szekspira w przekładzie Alfreda de Vigny’ego, *Marie*

Il. 3. Stanisław Koźmian

¹⁹⁶ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 3.

¹⁹⁷ Ibidem.

¹⁹⁸ M. Piechota, *Dziennik*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, s. 204.

¹⁹⁹ S. Tarnowski, *Pamiętniki z XIX wieku. Tom pierwszy: Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana. Poznań 1867, Rec.*, „Przegląd Polski” 1868, R. 3, s. 330-339.

Mignot Bayarda. W listach malował obraz przede wszystkim świata paryskiego. Listy z różnych stron kraju to natomiast opis stosunków społecznych oraz ludzi, np. listy z Księstwa Poznańskiego po 1856 r., w których opisywał zabawy, ucztę, uroczystości. Tę część wydawca nazwał wręcz *Kroniką Szlachecką Poznańskiego*. Najciekawsze są listy z l. 1860–64. Niestety część listów z 1863 r. i część z 1864 r. zaginęła, a raczej jak już napisano wcześniej, została spalona przez rodzinę w Dobrzechowie w lutym 1864 r. W tomie I i III Stanisław Koźmian umieścił przedruki listów ojca ogłoszonych w 1863 r. w „Czasie”, nadesłanych w formie korespondencji z Paryża. Recenzenci podkreślali elegancki i lekki styl oraz doskonałą formę i język Koźmiana. Feliks Koneczny w „Przeglądzie Powszechnym” w 1897 r. poddał w wątpliwość słusność wydawania przez rodzinę *Listów* Koźmiana, jako przyczynek historiograficzny do historii l. 1829–1864, ze względu na zbyt dużą drobiazgowość i szczegółowość: „Gdzie autor tych listów jadał, co jadał, jakie widział bale i z kim spędzał czas na spełnianiu banalnych obowiązków towarzyskich, to dla potomności arcyobojętne i nikogo nie obchodzi, a i Andrzej Edward Koźmian nie jest dość wielką osobą”²⁰⁰. Przyznał jednak, że listy te są doskonałym obrazem powierzchni życia politycznego i literackiego, czyli są raczej źródłem do historii kultury XIX wieku. Tak też się stało, bowiem późniejsi autorzy często cytują A. E. Koźmiana, powołując się na jego opisy jakiejś sytuacji lub osoby. W. Prokesch natomiast uznał w 1893 r. *Listy* Koźmiana za najcenniejszą tego typu publikację ostatnich lat. Właściwie *Listy* Koźmiana są dopełnieniem *Wspomnień* jego ojca, Kajetana Koźmiana.

1.6. Działalność bibliofilska

Andrzej Edward Koźmian wychowywał się wśród ksiązek, które posiadali jego dziadek i ojciec. Zamiłowania bibliofilskie „do zbierania starożytnych ksiązek polskich”²⁰¹ rozbudził w nim przyjaciel ojca, Wincenty Krasiński, wytrawny zbieracz, założyciel Biblioteki Ordynacji Krasińskich²⁰². Podarował on Andrzejowi Edwardowi wiele dzieł historycznych, m.in. *Długosza Dobromilskiego* autorstwa Tadeusza Sarnickiego z jego własnoręcznym podpisem²⁰³. Na zainteresowania bibliofilskie Koźmiana duży wpływ wywarły również bogate w pamiątki przeszłości zbiory Czartoryskich w Puławach. Jednak świadome zbieranie ksiązek Andrzej Edward rozpoczął w wieku lat dziełtnastu, kiedy to otrzymał w prezencie od Konstantego Świdzińskiego duplikaty

²⁰⁰ F. Koneczny, *A. E. Koźmiana Listy*, t. IV. Rec., „Przegląd Powszechny” 1897, R. 14, t. 53, s. 265-266.

²⁰¹ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 306.

²⁰² S. Kieniewicz, *Krasiński Wincenty*, [w:] *PSB*, t. 15, Wrocław 1970, s. 195-198; H. Tchórzewska-Kabata, op. cit., passim.

²⁰³ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 306.

z jego biblioteki oraz odpis jednego z tomów *Akt Piotra Tomickiego*²⁰⁴. Świdziński, który zbierał głównie dzieła historyczne i literackie, dotyczące Polski lub pisane przez Polaków, zachęcił go do uprawiania bibliofilstwa i był, tak jak i W. Krasieński, przewodnikiem w bibliofilskim świecie. L. Łętowski w swoich *Wspomnieniach pamiętnikarskich* pisze: „Chęć zbioru szpargałów poszła od przyjaźni z Konstantym Świdzińskim, który nagromadził dużo starych ksiąg, ale to leżało bez żadnego użytku”²⁰⁵. Konstanty Przewłocki, wnuk Jana (stryja Andrzeja Edwarda), w swoich wspomnieniach przytacza anegdotę o przyjaźni obu panów, którzy mieli współzawodniczyć w wyszukiwaniu białych kruków: „podobno gdy sobie pokazywali wzajemnie nowe zdobycze, patrzyli sobie pilnie na ręce, wiedząc jak silną pokusę posiadania takiego obiektu widok jego budził”²⁰⁶.

A. E. Koźmian wyznaczył sobie cel swojego zbieractwa, a było nim „przysposobienie materiałów do wielkiego i zupełnego dzieła historycznego” poprzez zgromadzenie ich na użytek badaczy dziejów ojczystych. Biblioteka Koźmiana licząca ok. 3500 tomów w 1852 r. nie należała do największych i oczywiście nie może się równać z ze zbiorami liczącymi kilkanaście czy kilkadziesiąt tysięcy. Nie była też biblioteką ziemiańską, bowiem miała charakter bibliofilski.

Koźmian zbierał książki przez 41 lat i ten długi okres można podzielić na dwie części. Pierwsza część obejmuje czas od 1823 r. do 1852 r., czyli od otrzymania przez Koźmiana od Konstantego Świdzińskiego dubletów z jego biblioteki do sprzedania najcenniejszej części księgozbioru hrabiostwu Aleksandrowi i Annie Branickim z Suchej. W 1853 r. Koźmian przeprowadza się do Dobrzechowa, majątku rodzowego swojej żony, gdzie rozpoczyna zbieranie starych druków od nowa, o czym informuje w swoich listach do rodziny²⁰⁷. Druga – trwa 11 lat, do śmierci Aleksandra Edwarda w 1864 r.

Pierwszy okres zbieractwa Koźmiana trwał 29 lat i charakteryzował się bardzo dużym i szybkim wzrostem ilościowym księgozbioru oraz bogatą twórczością bibliofilsko-literacką. W tym okresie Andrzej Edward zgromadził bibliotekę liczącą więcej niż 2300 dzieł, bowiem taką kolekcję sprzedał Branickim, a wiadomo, że książki kupili od niego także Anna Potocka oraz Stefan Kowerski²⁰⁸.

Koźmian, bardzo poważnie traktujący zbieractwo, szybko znalazł uznanie w oczach innych miłośników ksiąg. Utrzymywał kontakty z wieloma wybitnymi bibliofilami i bi-

²⁰⁴ A. Michalczevska, *Świdziński Konstanty*, [w:] *SPKP*, s. 891-892; K. Ajewski, *Kolekcjonerstwo Konstantego Świdzińskiego: z dziejów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2004, t. 36, s. 21-78.

²⁰⁵ L. Łętowski, *Wspomnienia pamiętnikarskie*. Wrocław 1956, s. 304.

²⁰⁶ K. Przewłocki, op. cit., s. 170.

²⁰⁷ M.in. list do Stanisława i Jana Koźmianów z dnia 18 listopada 1852 r., [w:] A. E. Koźmian, *Listy 1830–1856*, t. 2, cz. 1, s. 121.

²⁰⁸ *Ibidem*.

bliotekarzami, m.in.: Joachimem Lelewel, Adamem Jocherem, Józefem Zawadzki, Adamem Kłodzińskim, dyrektorem Biblioteki Ossolińskich, Andrzejem i Tytusem Działyńskimi, Aleksandrem Batowskim oraz Bronisławem Pawlikowskim. Andrzej Edward dostarczał Lelewelowi egzemplarze książek, które stanowiły podstawę opisu bibliograficznego w opracowywanej przez tego bibliografii *Bibliograficznych ksiąg dwoje*²⁰⁹. Koźmian zaznacza w swoich *Wspomnieniach*, że bywali u siebie²¹⁰. Lelewel umieścił w „Dzienniku Warszawskim” wiadomość o odnalezieniu przez Andrzeja Edwarda *Sądu* Parysa, podkreślając tym samym uznanie dla jego działalności bibliofilskiej. Z inicjatywy Joachima Lelewela informacja ta dotarła również do francuskiej *Revue encyclopédique*. Natomiast Józefowi Zawadzkiemu dostarczał Andrzej Edward Koźmian informacje o cenniejszych pismach i drukach do ponownego wydania *Historii literatury polskiej* Feliksa Bentkowskiego. Adam Zawadzki, pisząc o tym w nocy *Od Wydawców w Obrazie bibliograficzno-historycznego literatury i nauk w Polsce* A. Jochera wymienia Koźmiana obok Feliksa Czackiego, hr. Ignacego Wojtowicza z Rzeczycy i Tadeusza Janiszewskiego²¹¹.

Koźmian zapewne znał prace takich wielkich polskich bibliofilów, jak Józef Maksymilian Ossoliński, Adam Jocher czy Joachim Lelewel oraz ich poglądy na zbieranie książek. Analizując zawartość treściową jego biblioteki, można zauważyć pewne podobieństwo i zgodność poglądów choćby z poglądami Adama Jochera czy Józefa Maksymiliana Ossolińskiego.

Jocher uważał, że pomniki piśmiennictwa narodu świadczą o jego przeszłości²¹². Ossoliński, gromadząc swoją bibliotekę, położył nacisk na zbieranie druków drobnych, ulotnych, potocznie zwanych, z powodu dużej różnorodności treściowej, miscellaneami. Ossoliński zgadzał się z poglądem Adama Naruszewicza, Karola Wyrwicza i Jana Chrzyciela Albertrandiego – czołowych historyków polskiej doby Oświecenia, że podstawą opracowań historycznych winny być nie prace poprzedników na tym polu, lecz przede wszystkim i nade wszystko źródła historyczne. Ossoliński rozszerzył pojęcie źródła pojmowanego jako dokument pisany, rękopiśmienny na dokumenty drukowane. Druki ulotne, drobne, jednokartkowe wolanty, panegiryki, mowy poselskie i okolicznościowe, popisy szkolne, uwiadomienia, teksty uchwał sejmowych, konstytucje zakonne i kościelne itp. były w jego przekonaniu materiałem historycznym o równie pierwszorzędym znaczeniu. Własny księgozbiór był dla Ossolińskiego przede wszystkim warsztatem naukowym. Hołdując tej zasadzie, swój księgozbiór zbierał także Koźmian. Widoczne jest to szczególnie po analizie zawartości treści-

²⁰⁹ W. Nowodworski, *Joachima Lelewela Bibliograficznych ksiąg dwoje. Studium historyczno-bibliograficzne na tle epoki*. Wrocław 1959, s. 209.

²¹⁰ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 327.

²¹¹ A. Zawadzki, *Od Wydawców*, [w:] A. B. Jocher, *Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia w niej druku po rok 1830 włącznie*, t. 1, Wilno 1840, s. VIII.

²¹² J. Korpała, *Dzieje bibliografii w Polsce*, Warszawa 1969, s. 125.

wej zbiorów z XVII wieku, gdzie druki okolicznościowe, panegiryki, listy, uchwały sejmowe stanowią ich znaczną część, a właściwie dominującą.

Koźmian zbierał, jak sam pisał: „starożytne książki polskie”, głównie dzieła z zakresu historii i literatury polskiej, zwłaszcza stare druki i rękopisy. Wśród starych druków posiadał dzieła rzadkie, niektóre z nich Lelewel określił jako unikaty²¹³. Chodzi o druki z drukarni Jana Szeligi z Jaworowa – Gabriela Leopoldy *Przysmaki duchowne gorczyca y kwas...* wydane Na przedmieściu Jaworowskim w 1619 r. oraz druki z drukarni kalwińskiej w Łaszczowie – Jakuba Biskupskiego *Rachunek summaryusza prawdy catholickiey w przedniejszych artykulech* [...] z 1610 r.; Bartłomieja Sokoła, *Bankiet duszny* z 1617 r. i Krzysztofa Kraińskiego *Postylla Kościoła powszechnego apostołskiego...*, cz. 4–5 z 1617 r. Wśród rękopisów znajdowały się m.in. mazowieckie dokumenty pergaminowe z XV w., rękopis dworzanina Zygmunta Augusta (Marka Matczyńskiego) zawierający 129 pozycji, papiery po Adamie Naruszewiczu i listy króla Stanisława Augusta. Zainteresowania bibliofilskie Koźmiana nie ograniczały się jedynie do gromadzenia własnej biblioteki i współpracy z bibliografami.

Andrzej Edward Koźmian bardzo poważnie potraktował wezwanie środowiska bibliofilskiego o upublicznianie zawartości prywatnych księgozbiorów. Efektem tego były właśnie *Wyciągi piotrowickie czyli Niektóre wyjątki z księgozbioru piotrowickiego* wydane w latach 1842–1845 we Wrocławiu, zawierające opis ciekawszych druków i rękopisów z jego biblioteki, ich proveniencje i ocenę. Choć szlachetne w zamiarze, spotkały się one także z krytycznym przyjęciem. Ich wydanie skrytykował L. Łętowski, pisząc: „Poczęła potem ta biblioteka pod tytułem Piotrowickiej drukować wyciągi i poklasnęła publiczności na to jej zbieraczowi, iż z Midasowymi uszami nie siedział przy tym skarbie swoim, ale wnet się skończyło, na dwóch książeczkach”²¹⁴. Trzeba jednak zaznaczyć, że była to opinia typowa dla jej autora, który lubił wygłaszać kontrowersyjne opinie, aby na organizowanych przez siebie spotkaniach dochodziło do gorących sprzeczek. W poszycie II Koźmian polemizuje z autorem krytycznego artykułu zamieszczonego w „Orędowniku [Naukowym]”²¹⁵, a dotyczącego wydania I poszytu *Wyciągów Piotrowickich*. Koźmian nie podaje jednak pełnego tytułu czasopisma, rocznika, numeru, nazwiska autora, ani tytułu artykułu. Píše o nim tylko: „Autor Artykułu”. W recenzji zarzucono Koźmianowi, że wymienione rękopisy nie należą wcale do rzadkości bibliograficznych i są powszechnie znane. W odpowiedzi na taką krytykę Koźmian ponownie stwierdza, że z opinią „Autora” się nie zgadza.

²¹³ Zob. J. Lelewel, op. cit., t. 2, s. 217–218, 221–224.

²¹⁴ L. Łętowski, *Wiadomość krótka o bibliotekach...*, s. 357.

²¹⁵ Ze względu na profil pisma założono, że krytyka mogła ukazać się w „Orędowniku Naukowym”, czasopiśmie poświęconym literaturze, historii, krytyce i wiadomościom literackim wydawanym przez Antoniego Poplińskiego i Józefa Łukaszewicza w latach 1840–1846 w Poznaniu. W rocznikach 3–5, które ukazały się w latach 1842 – (rok ukazania się I poszytu *Wyciągów piotrowickich*) – 1845 (rok wydania II poszytu) nie znaleziono jednak żadnego artykułu dotyczącego *Wyciągów...*

W *Wyciągach piotrowickich* umieścił krótkie informacje o innych księgozbiorach, aby zachęcić ich właścicieli do publikowania szerszych o nich wiadomości. Andrzej Koźmian wymienia w swoich *Wyciągach Piotrowickich* współczesnych sobie „Zbieraczy Ojczystych Pamiątek”: Jana Tarnowskiego, Konstantego Świdzińskiego, któremu przygania, że nie ogłosił jeszcze swoich zbiorów drukiem, Tytusa Działyńskiego, wypominając mu, iż nie upublicznił jeszcze spisów zbiorów, które odzyskał w Szwecji, kasztelana Leona Dębowskiego z Klimuntowic, Jana Bielińskiego, Stanisława Kosseckiego, Józefa Dzeduszyckiego, Karola Krasickiego, Antoniego Stadnickiego, Ignacego Łosia, Karola Mnischa, Ludwika Krupińskiego, Konstantego Przeździeckiego z Czarnego Ostrowa oraz za A. Jocherem: Antoniego Urbanowskiego, Platerów, Kublickich, Michała Borchę i Beniślawskich²¹⁶. Na koniec przedmowy do I poszytu Koźmian wspomina o bibliotece Józefa Muczkowskiego (główny dozorca Biblioteki UJ) liczącej kilka tysięcy tomów oraz bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu. Natomiast na końcu tegoż poszytu zamieścił Koźmian mały rozdział zatytułowany „Wiadomość o księgozbiorze Michała Balińskiego”, ponieważ jego zdaniem zbiór liczący 3 tys. dzieł, w tym inkunabuły, wart był opublikowania szerszych o nim informacji. We wstępie do poszytu pierwszego Koźmian opisuje, jakimi drogami trafiły do jego rąk niektóre cenniejsze druki i rękopisy. Jako rzadkość wymienia i omawia tylko dziewięć rękopisów, z czego sześć było oryginałami, a trzy kopiami. Wśród nich znalazły się dokumenty po Adamie Naruszewiczu, m.in. jeden z listów Stanisława Augusta do Adama Naruszewicza. Koźmian wszedł w posiadanie ponad 100 listów z lat 1773–1796 prawdopodobnie w 1842 r. wraz z innymi dokumentami – rachunkami ekonomicznymi i rozprawą genealogiczną. O posiadaniu „własnoręcznych” listów Stanisława Augusta wspomina w *Pamiętnikach* Kajetan Koźmian²¹⁷. We wcześniejszym posiadaniu miał już Andrzej Edward oryginał III części dziennika podróży Stanisława Augusta po Ukrainie, pisanej ręką Naruszewicza na zlecenie króla. Otrzymał go w darze od przyjaciela ojca, Józefa hr. Sierakowskiego²¹⁸.

Poszyt drugi *Wyciągów piotrowickich* ukazał się w 1845 r. również we Wrocławiu, nakładem Zygmunta Schlettera i był zatytułowany: *Rękopism Historyczny Polski dworzanina i Wychowanica Zygm. Augusta wydany przez Andrzeja E. Koźmiana z dodatkowem opowiadaniem i z uwagami wydawcy i z przyłączeniem testamentu Marka Matczyńskiego Wojewody Ruskiego z R. 1695 tudzież Satyry politycznej wierszem polskim R. 1703 napisanej*.

W przedmowie Andrzej Edward chwali zbieraczy książek, którzy zbiory swoje upubliczniają, m.in.: Michała Wiszniewskiego, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Stanisława Augusta Lachowicza, który wydał listy Zygmunta Augusta pochodzące

²¹⁶ A. E. Koźmian, *Wyciągi piotrowickie*, poszyt I, Wrocław 1842, s. XIV–XVIII.

²¹⁷ K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1, s. 351.

²¹⁸ Ibidem, s. 25.

z biblioteki Nieświeskiej, Aleksandra Batowskiego oraz Kazimierza Władysława Wójcickiego. Wspomina również o bibliotekach innych zbieraczy, które zwiedzał lub o nich słyszał i konsekwentnie wzywa ich właścicieli do upubliczniania zbiorów. Ze szczególnym uznaniem opisuje wspomniane w przedmowie do I poszytu księgozbioru, które zwiedził w 1843 r. należące do Kazimierza Stadnickiego, Ignacego Łosia i Gwalberta Pawlikowskiego.

Za rzadkość w II poszycie Koźmian uznał 12 pism, z czego 3 są rękopisami, a pozostałe 9 to druki z XVI i XVII wieku. W zbiorze Koźmianowym Ossolineum znajduje się sześć z wymienionych przez niego druków:

Le Polemire ou l'illustre Polonais a Paris Roku 1647. in. 8° (zob. wyk. 815);

Catecheses... Marcina Kromera in 4 w Druk. Mikołaja Scharffenberga 1570 (zob. wyk. 557)²¹⁹;

Sebastiano Morales *O Żywocie i Śmierci Księżny Parmeńskiej. List Doktora jednego z Włoskiego na Polski przelożony w Drukarni Łazarzowej 1581. in. 12°* (zob. wyk. 688)²²⁰;

Capitula y condenciae wiecznego pokoju i Confaderacii postanowionej, miedzy naiasniejszemi krolami, Henrykiem III a Philippem II. W Krakowie w Druk. Łazarzowej 1598. in. 4° (zob. wyk. 182)²²¹;

Sententia albo zdanie J. W. Xiędza Arcybiskupa Gnieźnieńskiego Stanisława Karnkowskiego L.N. Primasa Koronnego o odjeździe Króla JEM. do Szweciej na Sejmie Warszawskim Roku Pańskiego 1593. in. 4° (zob. wyk. 508);

Reis Beschryvinge von Polen na Muscovien door de Herr N. Nieuwstad tot Tyel 1699. in 8° (zob. wyk. 47).

Konieczność odstąpienia księgozbioru była dla Koźmiana nie tylko wielkim wyrzeczeniem, ale „jedną z najboleśniejszych ofiar, na jakie się w życiu zdobył”²²². Rozstanie z księgozbiorem Koźmian tak opisał: „nagromadziłem znakomite bogactwa bibliograficzne a choć nieszczęśliwe okoliczności zmusiły mnie do wyrzucenia się z nich i do wyrzeczenia się bibliofilskiego zawodu, nie żałujęłożonej pracy i starań, gdyż im nie jedną przyjemną w życiu winieniem był chwilę”²²³.

²¹⁹ Dzieło to Andrzej Edward opisał jako wyjątkowe w jego zbiorach. Mimo że było bardzo dobrze znane i pisali o nim: Szymon Starowolski, Feliks Bentkowski, Franciszek Siarczyński i Adam Benedykt Jocher, to Koźmian uważał, iż żaden z opisujących nie miał *Catecheses...* w rękach. Swoją opinię opierał na takich faktach, jak: pomyłony tytuł u Bentkowskiego, który brzmi *Catechesis de Sacramentis*, inne miejsce wydania u Jochera, wszyscy opisujący nie podają roku wydania. Poprzednim właścicielem tego druku był Sebastianus Zagrodzki. A. E. Koźmian, *Wyciągi...*, poszyt II, op. cit., s. 169.

²²⁰ Nie wiadomo, w jaki sposób druk trafił do zbioru Koźmiana. Poprzednią jego właścicielką, wg zapisków proveniencyjnych, była Doktorowa Antoniowa i posiadała go jeszcze w 1851 r. Fakt ten jest o tyle dziwny, że II poszyt „Wyciągów” pisany był w 1845 r., czyli wcześniej niż druk znalazł się w posiadaniu Koźmiana, o ile data przy nazwisku Doktorowej została poprawnie wpisana.

²²¹ Wg Koźmiana w tytule jest błąd, ponieważ chodzi o pokój zawarty przez Henryka IV. Ibidem, s. 172.

²²² A. E. Koźmian, *Listy 1829–1864*, t. 1-3, Lwów 1894–1896, s. 72-73.

²²³ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 306.

W drugim wyodrębnionym okresie zbieractwo Koźmiana nie jest już takie owocne. Stan majątkowy oraz większe zaangażowanie w sprawy polityczne Polski nie pozwala mu na aktywniejsze gromadzenie ksiąg. Trudno określić, jak duży zbiór zgromadził w Dobrzechowie, miał bowiem tylko 11-letni udział w jego tworzeniu.

W 1859 r. w dodatku miesięcznym do „Czasu” Koźmian opublikował artykuł pt. *Kilka słów bibliograficznych...*²²⁴. Również w nim podkreślał wagę wyszukiwania i zachowania piśmiennictwa narodowego: „Bibliografia więc polska dawne zabytki piśmiennictwa wyszukująca pod względem językowym, niejako i literackim ma zadanie do spełnienia, odnajduje bowiem rdzę i kurzem wieków pokryte kosztowne metale mowy ojczystej. Oddaje ona także ważne przysługi nauce historii narodu, z jej ożywieniem wzniosła się i ustaliła krytyka dziejowa”²²⁵. Na zakończenie artykułu, w którym omawia ciekawe jego zdaniem biblioteki w Polsce oraz za granicą – w tym szczególnie zbiory paryskie Czartoryskiego, podając szczegółowy opis znajdujących się w nim 19 rzadkości bibliograficznych – pisze o bibliofilstwie: „szczęśliwym nazwać można tego, kto zamiłowawszy wyłącznie jedną z nauk, znajduje upodobanie w tworzeniu zbiorów do niej należących. Człowiek taki nie tylko ma ciągłe zajęcie i rozrywkę, ale doznaje bezprzestannie wrażeń myśliwego wśród łowów. Życie jego jest ożywione, w jedną więcej dążność rozszerzone. Wprawdzie upodobanie takie przemienia się często w namiętność, wyradza się czasem w śmieszność, gdy się staje jednostronnem, odrywa od ważniejszych celów i głównych obowiązków żywota, ale umiarkowane rozsądkiem i w właściwych zamknięte granicach, może być uważane jako jedna z łask Bożych”²²⁶.

Z Paryża również przesłał do „Czasu” artykuł, niestety niewydrukowany, o zbiorach Konstantego Świdzińskiego, w którym domagał się ich publicznego udostępnienia.

W 1859 r. przekazał Towarzystwu Naukowemu Krakowskiemu²²⁷, które w tym czasie intensywnie organizowało swoją bibliotekę, książki autorstwa Kajetana Koźmiana – poemat *Stefan Czarniecki i Pamiętniki*²²⁸.

²²⁴ A. E. Koźmian, *Kilka słów bibliograficznych*, „Czas: dodatek miesięczny” 1859, t. 14, z. 3, s. 413-434.

²²⁵ Ibidem, s. 415.

²²⁶ Ibidem, s. 434.

²²⁷ B. Schaydrowa, *Działalność kolekcjonerska Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” 1970, R. XVI, s. 79-84.

²²⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, sygn. TNK-44, l. dz. 45 (z 12 II 1859). Dziennik podawczy. B. Schnaydrowa błędnie podaje sygnaturę akt „1. dz. 43”.

ROZDZIAŁ 2

BIBLIOTEKA ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA

2.1. Gromadzenie księgozbioru

2.1.1. Polityka gromadzenia

Andrzej Edward Koźmian za cel swojego zbieractwa wyznaczył: „przysposobienie materiałów do wielkiego i zupełnego dzieła historycznego” poprzez zgromadzenie ich na użytek badaczy dziejów ojczystych. Ogromny wpływ na taki profil zbieractwa miał zapewne Konstanty Świdziński, który to zainteresował młodego Koźmiana bibliofilstwem. Świdziński zbierał głównie dzieła historyczne i literackie dotyczące Polski lub pisane przez Polaków. Zgromadził ok. 30 tys. tomów, w tym wiele cennych i rzadkich druków²²⁹.

Koźmian prawdopodobnie znał prace wielkich polskich bibliofilów, takich jak Józef Maksymilian Ossoliński, Adam Jocher czy Joachim Lelewel oraz ich poglądy na zbieranie książek. Analizując zawartość treściową jego biblioteki, można zauważyć pewne podobieństwo i zgodność poglądów choćby z poglądami Adama Jochera czy Józefa Maksymiliana Ossolińskiego.

Jocher uważał, że pomniki piśmiennictwa narodu świadczą o jego przeszłości²³⁰. Jak już wspomniano, Ossoliński, gromadząc swoją bibliotekę, położył nacisk na gromadzenie druków drobnych, ulotnych, z powodu dużej różnorodności treściowej, potocznie zwanych miscellaneami. Ossoliński zgadzał się zatem z poglądem Adama Naruszewicza, Karola Wyrwicza i Jana Chrzyciela Albertrandiego, czołowych historyków polskiej doby Oświecenia, że podstawą opracowań historycznych winny być źródła historyczne. Rozszerzył przy tym pojęcie źródła – pojmowanego jako dokument pisany, rękopiśmienny – na dokumenty drukowane. Druki ulotne, drobne, jednokartkowe wolanty, panegiryki, mowy poselskie i okolicznościowe, popisy szkolne, uwiadomienia, teksty uchwał sejmowych, konstytucje zakonne i kościelne itp. były w jego przekonaniu materiałem historycznym o równie pierwszorzędym znaczeniu. Własny księgozbiór był dla Ossolińskiego przede wszystkim warsztatem naukowym. Hołdując tej zasadzie, swój księgozbiór zbierał także Koźmian. Widoczne jest

²²⁹ A. Michalczevska, op. cit.

²³⁰ J. Korpała, op. cit., s. 125.

to szczególnie po dokonaniu analizy zawartości treściowej zbiorów z XVII wieku, w których druki okolicznościowe, panegiryki, listy, uchwały sejmowe stanowią ich znaczną część, a właściwie dominującą.

Koźmian zbierał, jak wspomniano, głównie dzieła z zakresu historii i literatury polskiej, zwłaszcza stare druki i rękopisy. Posiadał dzieła rzadkie, co potwierdzali uznani bibliofile. Gromadził książki przez 41 lat i ten długi czas można podzielić na dwie części. Pierwsza obejmuje okres od 1823 r., czyli otrzymania przez Koźmiana od Konstantego Świdzińskiego dubletów z jego biblioteki do r. 1852, czyli sprzedania najcenniejszej części księgozbioru hrabiostwu Aleksandrowi i Annie Branickim z Suchej. Drugi okres zaczyna się w 1853 r., kiedy to Koźmian przeprowadza się do Dobrzechowa – majątku rodzowego swojej żony – i trwa do jego śmierci w 1864 r. Po sprzedaniu zbioru Branickim prawie natychmiast rozpoczął zbieranie starych druków od nowa, o czym informuje w swoich listach do rodziny.

Pierwszy etap zbieractwa Koźmiana trwał 29 lat – jak o tym wspomniano wyżej – i charakteryzuje się bardzo dużym i szybkim wzrostem ilościowym księgozbioru oraz bogatą twórczością bibliofilsko-literacką. Andrzej Edward zgromadził wówczas bibliotekę liczącą prawdopodobnie ok. 3500 dzieł drukowanych i rękopiśmiennych.

Koźmian, traktujący zbieractwo bardzo poważnie, szybko znalazł uznanie w oczach innych miłośników książek. Współpracował m.in. z J. Lelewelem i J. Zawadzkiem. Także i jego księgozbiór został zauważony, a i on sam szybko został doceniony jako wytrawny bibliofil i znawca starych druków. Zainteresowania bibliofilskie Koźmiana nie ograniczały się jedynie do gromadzenia własnej biblioteki i współpracy z bibliografami. W 1859 r. opublikował, w dodatku miesięcznym do „Czasu”, artykuł pt. *Kilka słów bibliograficznych...*²³¹. Traktował on o polskich bibliotekach w kraju i za granicą, a szczególnie o zbiorach Czartoryskich w Paryżu. Również z Paryża przesłał do „Czasu” artykuł, niestety niewydrukowany, o zbiorach Konstantego Świdzińskiego, w którym domagał się ich publicznego udostępnienia.

Zamiłowania bibliofilskie ściśle wiązały się z twórczością literacką Andrzeja Edwarda, który dużo pisywał, ale rzadko wydawał. Najczęściej ogłaszał swoje prace w czasopismach. Na swój użytek nie podpisywał prac, a oznaczał je tylko kolejnymi cyframi. W czasopismach pisywał pod – wymienionymi w rozdziale poświęconym pracom edytorskim – pseudonimem i kryptonimami. Na podstawie zgromadzonego księgozbioru opracowywał swoje publikacje. Przykładem są *Wyciągi piotrowickie czy Pisma* – wspomnienia Franciszka Dmochowskiego (1780–1850) „byłego wachmistrza w wojsku pięciu różnych mocarstw, dziś majstra krawieckiego w Przemyślu”, które ogłosił na łamach lwowskiego „Pielgrzyma” w 1843 r.

W drugim wyodrębnionym okresie zbieractwa Koźmiana nie jest już ono tak owocne. Stan majątkowy oraz większe zaangażowanie w sprawy polityczne Polski

²³¹ A. E. Koźmian, *Kilka słów bibliograficznych...*, s. 413-434.

nie pozwala mu na aktywniejsze gromadzenie ksiąg. Trudno określić, jak duży zbiór zgromadził w Dobrzechowie, miał bowiem tylko 11-letni udział w jego tworzeniu, a wiadomo, że córka Maria, która wraz mężem, hr. Romanem Michałowskim, odziedziczyła Dobrzechów, także gromadziła książki.

2.1.2. Sposoby i źródła nabywania książek

Do biblioteki Piotrowickiej książki trafiały tradycyjnymi drogami: dziedziczenia, kupna, wymiany, daru. Dokładne ustalenie źródeł nabywania książek nie jest łatwe. Poza niektórymi, opisanymi przez Koźmiana w *Wyciągach Piotrowickich*, brak innych materiałów mówiących o tym zagadnieniu. W tej sytuacji jedynym źródłem stają się zapisy proveniencyjne samego Koźmiana lub poprzednich właścicieli książek przez niego zgromadzonych. Były to osoby prywatne, klasztory lub kościoły. Jednak nie wszystkie książki posiadają znaki poprzednich właścicieli. Dlatego też informacje uzyskane w ten sposób nie dają prawdziwego obrazu problemu. W takim przypadku można jedynie domniemywać, iż to Koźmian był ich pierwszym właścicielem. Jest to domniemanie prawdziwe tylko, jeśli chodzi o druki XIX-wieczne wydane za życia Koźmiana. Same noty własnościowe niewiele mówią o sposobie kupna-sprzedaży książki. W większości są tylko skąpą informacją o właścicielu, czasem dacie otrzymania, kupna lub wymiany. Na podstawie zapisków własnościowych najłatwiej określić książki darowane. Zawierają one – poza znakiem lub podpisem właściciela – dedykację dla osoby obdarowanej, jak w przypadku druku *Statuta Regni Poloniae z 1532 r.* (zob. wyk. 1026), gdzie zapis brzmi: „Ta książka jedna z nairzadszych odryta przezemnie w iednym klasztorze; tem mocniej cieszy mnie iż Tadei Czacki ów naysławniejszy Badacz literatury oyczystej dwa tylko exemplarze znał. Ja w dowód szczególnego szacunku i poważania ofiarowałem ią Andrzejowi Koźmianowi młodzieńcowi wielkich zalet jako lubownikowi chwały narodu. Kielce d. 2 kwietnia 1826 r. Tomasz Ujazdowski naucz. Szkoły wojew. w Kielcach”.

Z pozostałych not można wyodrębnić dwie grupy: noty własnościowe klasztorów lub kościołów i noty właścicieli prywatnych. W pierwszej grupie należy założyć, że książki zostały zakupione. Często bowiem wyprzedawano książki z likwidowanych klasztorów i kościołów. Koźmian miał wiele szczęścia w swoich poszukiwaniach bibliofilskich. We *Wspomnieniach* opisuje, jak zdobył dwie książki²³². Pierwsza to *Judicium Paridis*, sztuka teatralna wydana przez Stanisława z Łowicza w drukarni Unglera w 1522 r., grana na dworze Zygmunta I i Bony oraz Zygmunta Augusta przez uczniów szkoły Jeruzalem, zawierająca spis imion młodzieńców występujących w sztuce i sztych na karcie tytułowej²³³. Koźmian ucieszył się bardzo z tego nabyt-

²³² Ibidem, s. 327.

²³³ A. E. Koźmian, *Wyciągi...*, poszyt I, s. IX.

ku, wiedział bowiem, że dzieło to wspominał Jan Janocki, ale jedyny egzemplarz znajdował się w jego rękach. Natomiast druga to rękopis *Litterae ad res spirituales pertinentes et alia* zawierający listy królów polskich Zygmunta I i Zygmunta Augusta do papieży²³⁴ oraz list z kancelarii Marcina Kromera, który był listem Kromera do Zygmunta Augusta pisany podczas poselstwa w Wiedniu. Dzieła te Koźmian zdobył podczas pobytu wakacyjnego w Małej Wsi. W kapliczce pałacu pp.Walickich była – składająca się z kilkuset tomów – biblioteka polska. Pan domu, który zabraniał do niej dostępu, pozwolił jednak wziąć Koźmianowi dwie książki.

W przedmowie do I poszytu *Wyciągów...* Koźmian opisuje także inne przypadki zdobycia cennych dzieł. Pewnego razu (niestety nie określa daty ani miejsca) zwiedzał bibliotekę klasztorną²³⁵. Nie pozwolono mu w niej nic kupić. Jednak w kącie korytarza dostrzegł stos papierów i podartych książek, przeznaczonych do wyrzucenia bądź spalenia. Znalazł wśród nich: *Nowy Testament* in. 4° drukowany u Scharffenberga z 1556 r., bez kilku początkowych kartek, pozostałe natomiast były w dobrym stanie; trzy egzemplarze *Rozmów Mnicha z Dworzaninem* Marcina Kromera drukowane w Krakowie u Łazarza Andrysowicza, jedna w 1553 r. i dwie w 1554 r. Koźmian, jak sam pisze, znalazł w owym korytarzu jeszcze kilka mniej lub więcej ciekawych książek i otrzymał pozwolenie na wysprzątanie korytarza z tych „śmieci”. Odnalazł wtedy najdawniejsze tłumaczenie *Nowego Testamentu* według wyznania rzymskiego. „I to nader rzadkie dzieło Kromera, które on w ósm lat potem na Łaciński Język przełożył, i którego exemplarz więcej jeszcze od mojego uszkodzony, raz tylko w Życiu zdarzyło mi się widzieć, w Bibliotece Porycko-Puławskiej” – pisał w *Wyciągach* o swoim odkryciu Koźmian²³⁶. Innym razem „w miejscu, w którym niespodziewałem się znaleźć żadnej bibliograficznej osobliwości”²³⁷ (jednak bez podania daty i miejsca) zdobył *Statut Litewski Ruski* drukowany u Kuźmy Mamonicza w Wilnie w 1588 r., *Statuta Zygmuntofskie* z 1524 r., *Prototyp* Jakuba Przyłuskiego oraz dzieło Stanisława Zaborowskiego *De celibatu Christianorum* wydane w Krakowie u Unglera w 1529 r., a także kazanie Grzegorza z Szamotuł wydrukowane u Floriana Unglera w 1532 r. *Sermo de indulgentiis, bullaeque iubilaei, pro fabrica ecclesiae cathedralis Vlnensis... resolutio* (zob. wyk. 393). Zdarzyło się także, że ktoś (nazwany przez Koźmiana w *Wyciągach...* „Znajomym”) podarował mu książkę, jak się okazało klocek zawierający przeszło 30 druków, m.in.: *Żywoty Królów Polskich* Jana Achacego Kmity wydane w Krakowie u Mikołaja Scharffenberga w 1591, *Dwa Bunt Żołnierskie szkarade i szkodliwe, wzięte z Polibiusza, i z Liwiusza i na Polski język przełożone R.P. 1598*, a także *Liga z Zawodą koło Poselskiego Authore Christophoro Dominaeo peregrino Polono* 1596 r.

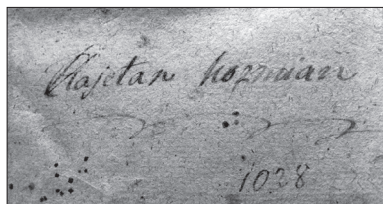
²³⁴ Ibidem, s. X.

²³⁵ Ibidem, s. X-XI.

²³⁶ Ibidem, s. XII-XIII.

²³⁷ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 327.

Jedynie książki, jakie odziedziczył Andrzej Edward, to zapewne książki po ojcu Kajetan

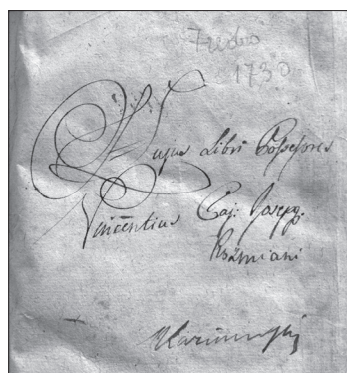
Il. 4. Proweniencja Kajetana Koźmiana (zob. wyk. 1024)

tanie. Brakuje jednak jakichkolwiek materiałów na ten temat. W zbiorze ZNiO znajduje się tylko jeden druk z autografem ojca – *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego* Stanisława Staszica (zob. wyk. 1024). Druk ten nie posiada natomiast autografu Andrzeja Edwarda Koźmiana. Wśród książek, które po śmierci Kajetana w 1856 r. odziedziczył Andrzej Edward, znajdował się zapewne wspomniany przez E. Chwalewika egzemplarz pierwszego wydania *Grażyny* Adama Mickiewicza, z własnoręcznymi uwagami Kajetana Koźmiana,

który spalił się podczas pożaru dworu w Dobrzeczkowie w czasie I wojny światowej²³⁸.

Dwa druki posiadają zapisy „Bibliotheca Piotrovicensis.” (Otto Friedrich Gröben *Orientalische Reise – Beschreibung des Brandenburgischen Adelichen Pilgres...* z 1694 r., zob. wyk. 374) i „Do biblioteki Piotrowickiey...” (Kazimierz Siemienowicz *Artis magnae artilleriae pars prima auctore...* z 1650 r., zob. wyk. 941). Na obu widnieje także podpis Andrzeja Edwarda Koźmiana. Można jedynie spekulować, że należały wcześniej do Kajetana Koźmiana.

W omawianej kolekcji znajdują się dwa druki z proweniencjami: „Ex libris et bibliotheca Vincentii Caietani Josephi et Joannis Koźmianow 1787 die 9 Xbris” (zob. wyk. 994) oraz „Huius libri possessores Vincentius Caj. Josephq. Kozmiani” (zob. wyk. 329). Na obu nie ma proweniencji Andrzeja Edwarda Koźmiana. Na podstawie tych

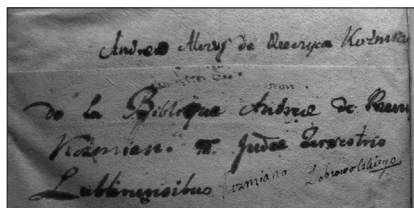
Il. 5. Proweniencja Vincentiusa Caj. Josephq. Kozmiani (zob. wyk. 329)

zapisów można domniemywać, że był to znak biblioteki w Gałęzowie, gdzie mieścił się dom rodzinny braci Koźmianów i księgozbiór ich ojca, Andrzeja Alojzego. W ZNiO znajduje się sześć druków z jego proweniencją, z których najciekawsze są dwie: „Andrea Alexii de Rzeczyca Koźmian De la Biblioteque Andree de Rzeczyca Kozmian t. Judic. Secretario Lublinesibus” (Charles Rollin *Dzieiopsis starozytny...* z 1743 r., zob. wyk. 887) i „Ex bibliotheca Andreae Aloisij de Rzeczyca Kozmian” (Jakub Kazimierz Rubinkowski *Promienie cnót królewskich po śmiertelnym zachodzie... słońca Augusta II...* z 1742 r., zob. wyk. 895) i potwierdzają przypuszczenia, że był on właścicielem biblioteki, która być może była w jakimś stopniu podstawą bibliotek

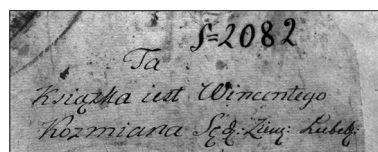
jego synów. Tylko na jednym z sześciu wspomnianych druków Andrzeja Alojzego widnieje proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana. Za przynależną do jego księgo-

²³⁸ M. Orłowicz, *Los dworów polskich Dobrzeczków i Wiśniowa*, „Kurier Lubelski” 1918, nr 4, s. 3-4.

zbioru należy uznać jeszcze jeden druk (*Accusationis in Christophorum Sborovium actiones tres* Andrzeja Rzeczyckiego z 1585 r., zob. wyk. 911), opatrzony dedykacją: „Andrzeiowi Koźmianowi potomkowi autora, na zadatek przyjaźni, na pamiątkę, aby, ieżeliby tego miało być potrzeba, równie tak on obstawiał za Ojczyzną i królem przeciw burzycielom spokojności publiczney. Jan hr. Tarnowski offiaruię.” Także na tej książce widnieje podpis Andrzeja Edwarda.

Il. 6. Proweniencja Andrzeja Alojzego de Rzeczyca Koźmiana (zob. wyk. 887)

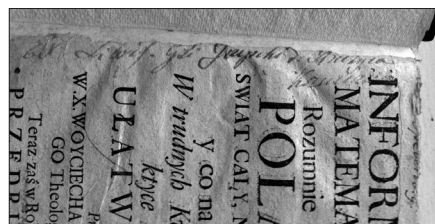
Il. 7. Proweniencja Wincentego Koźmiana (zob. wyk. 1102)

W zbiorze Koźmianowym są także książki braci Kajetana, czyli stryjów Andrzeja Edwarda – dwie Wincentego i jedna Józefa. Do pierwszego należała opatrzona jego exlibrisem *Hippika to iest o koniach nauka* Krzysztofa Dorohostajskiego z 1647 r. (zob. wyk. 271) oraz Diega Uffana *Archelia albo artilleria...* z 1643 r. (zob. wyk. 1102) z zapisem „Ta książka iest Wincentego Koźmiana sędz. ziem. lubel. Ta książka Wincentego Koźmian S. Z. L. diebus Martii Anno Dni 1787 od SSSZL dana” oraz proveniencją Andrzeja Edwarda. Natomiast do Józefa należała *Informacja matematyczna rozumnie ciekawego Polaka swiat cały niebo y ziemię...* Wojciecha Bystrzonowskiego z 1749 r. (zob. wyk. 170).

Niestety, nie wiadomo, ile książek z rodzinnych zbiorów było pierwotnie w księgozbiorze Andrzeja Edwarda. W sferze domniemywań pozostaje kwestia wejścia w jego posiadanie druków, które zawierają jedynie proveniencje dziadka, ojca i stryjów.

Najwięcej książek znalazło się w księgozbiorze Piotrowickim drogą kupna. Andrzej Edward kupował książki w bardzo różnych miejscach, w różnych okolicznościach i od różnych osób. Na poszukiwanie cennych książek wykorzystywał każdą podróż w kraju, głównie po Galicji, Wielkim Księstwie Pozańskim oraz Królestwie Polskim, a także wojaże zagraniczne. Studiując w paryskich bibliotekach, zdołał zgromadzić materiały dotyczące spraw Polski pierwszej połowy XVIII wieku. Natomiast podczas pobytu w Londynie – z udzielonej mu do przejrzenia korespondencji dyplomatycznej – sporządził wypisy i streszczenia z tematów dotyczących historii Polski od 1733 do 1735 r. Także swój krótki pobyt w Dreźnie wykorzystał na dotarcie do rzadkich dzieł i pism tematycznie związanych z dziejami Polski.

Odwiedzał antykwariaty, szukał w starych klasztorach, w podupadłych dworach. Koźmian uczestniczył także w aukcjach książkowych w kraju i za granicą. Brał udział

Il. 8. Proweniencja Józefa Koźmiana (zob. wyk. 170)

w wyprzedaży m.in. duplikatów Biblioteki Rady Miejskiej w Gdańsku w 1826 r., na której nabył wiele poloników ukrytych w klockach. Na tej aukcji nie był osobiście, ale – po otrzymaniu spisu wystawionych na sprzedaż dzieł – zamówił dla siebie kupno kilkunastu za „pomiarą cenę”²³⁹. Zakup ten okazał się nad wyraz udany. I tak Koźmian stał się właścicielem następujących dzieł: *Dictionarius Joannis Murmelii variarum rerum, tum pueris tum adultis utilissimus, cum Germanica atque polonica interpretatione Cracoviae in Officina Ungleriana A. 1540 in. 8°*; Klemensa Janickiego *Vitae Archiepiscoporum Gniesniensium Cracoviae in Officina Stanislai Scharffenberga A. 1574* z podpisem Stanisława Bornbacha, autora historii *Buntu Gdańskiego* w rękopiśmie (zob. wyk. 461); najstarszy dykcjonarz polski *Katechismik albo Nauka Krześcijańska przez D. Marcina Luthera – ktemu konszt Morowy* drukowany w Toruniu u Andrzeja Koteniusza w 1501 r.; *Eyn Stattlicher und feyerlicher Aclos derholdig und gedruckt zu Crackov durch Hieronymum Vietorem 1526 in 4°*.

W 1830 r. uczestniczył także w aukcji 5 tys. dubletów Biblioteki Puławskiej, na której najprawdopodobniej kupił książki: *Primum beneficium et concessio simultaneae investiturae in Ducatu Borussiae* wydaną w Królewcu ok. 1590 r. (zob. wyk. 67) oraz Andrzeja Korycińskiego *Perspectiva politica Regno Poloniae elaborata...* wydaną w Gdańsku w 1652 r. (zob. wyk. 546)²⁴⁰. Nie można jednak wykluczyć, że – jako zaprzyjaźniony sąsiad – otrzymał je od Czartoryskich. Brał także udział w mniejszych aukcjach, np. zorganizowanej w 22 października 1823 r., niedługo po śmierci Szczepana Hołowczyca, na której kupił: Jana Fryderyka Sapiehy *Adnotationes historicae de origine in regno Poloniae ordinis equitum aquilae albae...* z 1730 r. (zob. wyk. 921), a także *Prawa dissydentow do ktorzych przyłączone y prawa potencyi...* z 1767 r. (zob. wyk. 838). W obu przypadkach w proveniencji zaznaczył źródło i datę nabycie druków. Koźmian nie był kosekwentny w swoich zapisach proveniencyjnych również w tym przypadku, bo choćby na druku *Instructio pro confessariis ex oecasionie universalis jubilaeia...* Michała Jerzego Poniatowskiego z 1776 r. (zob. wyk. 820), zapisał: „Dnia 22 Paz. 1823 R. z Licytacji... Andrzej Ed. Koźmian”. Można się jedynie domyślać, że była to licytacja książek po Hołowczycu.

Na egzemplarzu *Opera heroica...* Antoniego Ponińskiego z 1739 r. (zob. wyk. 821) podał, że kupił go 5 listopada 1823 r. od Żyda za 13 fl. Natomiast książkę *Historia chrześcijańska więzny Elefantiny* Elżbiety Drużbackiej (zob. wyk. 277) kupił u Szczepańskiego 5 grudnia 1823 r. za 2 fl. (zapewne chodzi o Kazimierza Szczepańskiego, prowadzącego w tym czasie księgarnię w Lublinie).

Koźmian, przejeżdżając przez jakieś miejscowości, często po prostu pytał miejscowych, czy nie wiedzą, kto ma do sprzedania książki²⁴¹. Ten nieco dziwny sposób zakupów okazał się jednak skuteczny. Ponadto rozsyłał kwerendy, które również przy-

²³⁹ Ibidem, s. XI-XII.

²⁴⁰ A. E. Koźmian, *Kilka słów bibliograficznych...*, s. 418.

²⁴¹ L. Siemieński, op. cit., s. 20.

nosiły mu wiele wartościowych nabytków, jak choćby przy okazji wspomnianej aukcji dubletów w Gdańsku. W l. 1828–29, jak zanotował we *Wspomnieniach*, Koźmian kupił: *Zbiór praw* Mikołaja Taszyckiego wydanych u Wietora w Krakowie w 1532 r., *Apokalipsis* Mikołaja Reja wydaną u Wierzbiety w 1565 r., *Mnich po polsku* M. Kromera wydany u Łazarza Andrysowicza w 1553 r., *Geometria polska* Stanisława Grzepskiego z 1565 r., *Żywoty królów polskich* J. A. Kmity drukowanego u Scharffenberga w 1591 r., *Grizelida – poema* Macieja Głoskowskiego z 1641 r. oraz rękopisy m.in. *Dyariusz wyprawy moskiewskiej Dymitra opisany przez dworzanina*²⁴².

Koźmian posiadał także swoich agentów bibliotecznych. Jednym z nich był zakonnik Edward Nowakowski spod Zagórzan, nazywany w zakonie kapucynów Waclawem, który dostarczał Koźmianowi książki lub informacje o możliwości ich nabycia.

W swoich *Wspomnieniach* Andrzej Edward Koźmian zanotował, że w 1828 r., czyli po pięciu latach zajmowania się zbieractwem książek, jego zbiór starych dzieł i rękopisów był już znaczny oraz, że bibliofilstwo bardzo go zajmowało. Z analizy zapisów proveniencyjnych zbioru Koźmianowego wynika, że w latach 1823–24 wszedł w posiadanie ponad 30 książek, które kupił, otrzymał w darze lub wymienił się z innymi kolekcjonerami, o czym świadczą zapisy proveniencyjne, np.: „Dnia 15 Mar. 1824 R. w zamian od Marylskiego Andrzej Ed. Koźmian”²⁴³ (zob. wyk. 1196); „Andrzej Edw. Koźmian, Dnia 10 XII 1820 dałem za to dzieło hr. Działyńskiemu 1. Koehlera Müntz Belustigungen t. 24. 2. Rękopism 280 arkuszy do Historii Stan. Poniatowskiego. T. 1.” (zob. wyk. 777).

Analiza zapisów własnościowych wykazała także, że jeden druk (*Dziennik czynności seymu głównego... warszawskiego... 1791 z 1791 r.*, zob. wyk. 284), który należał do Andrzeja Edwarda, a następnie do Branickich, trafił do Adama Grabowskiego. Ten z kolei w 1900 r. podarował go Bibliotece ZNiO.

Ciekawy jest zapis na druku z 1638 r. *Księgi Metamorphoseon to iest Przemian... Owidiusza* (zob. wyk. 773), według którego został on podarowany Gwalbertowi Pawlikowskiemu: „JW Gwalbertowi Pawlikowskiemu sekretarzowi nadwornemu w dowód rzetelnego szacunku i przyjaźni ofiaruje dzieło niniejsze prawdziwy przyjaciel Jan Czermiński dnia 31 marca 1831 Grochowice”. Andrzej Edward Koźmian, niestety, nie podał, w jaki sposób sam wszedł w jego posiadanie, ale potwierdza tezę, że utrzymywał kontakty z najważniejszymi ówczesnymi polskimi kolekcjonerami. W ocalałej części jego kolekcji znajdujemy książki pochodzące ze zbiorów dużych bibliotek, jak wilanowska Potockich i puławska Czartoryskich oraz takich kolekcjonerów, jak Michała Hieronima Juszczyńskiego, Stanisława Wronowskiego i Jana Tarnowskiego. Rękopiśmienne zapisy własnościowe zawierają także nazwiska mniej znanych bibliofilów i posiadaczy książek także szesnasto-, siedemnasto- czy osiemnastowiecznych, jak: Stanisława Borbachija,

²⁴² A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 2, s. 84-85.

²⁴³ Zapewne chodzi raczej o Eustachego Marylskiego posiadającego bogatą bibliotekę, a nie o jego brata Juliusza, właściciela księgarni w Paryżu.

Stanisława J. Grabowieckiego, Stanisława Alberta Kłobukowskiego, Wojciecha Kobackiego, Kazimierza Polakowskiego Kazimierza Makowskiego czy Józefa Zarzyckiego.

Po 16 latach kolekcjonerstwa Koźmian posiadał przeszło 2 tys. tomów. Zbieractwo musiało mu sprawiać wiele satysfakcji, skoro w pamiętnikach – po pięciu latach zajmowania się wyszukiwaniem starych druków – zanotował swoje doświadczenia: „Te pomyślności biblioteczne zachęcały mnie do dalszych poszukiwań i rozogniły moją bibliograficzną namiętność”.

2.2. Księgozbiór

2.2.1. Stan liczbowy

Księgozbiór piotrowicki liczył starych druków – według źródeł – ok. 3 tys. dzieł rękopiśmiennych i drukowanych (w tym inkunabuły) zarówno papierowych, jak i pergaminowych. Z aktu zakupu biblioteki przez Branickich – od Koźmiana – wynikało, że zbiór składał się z książek (około 2300 dzieł), rękopisów (71 sztuk), 27 dokumentów papierowych i 14 dokumentów pergaminowych²⁴⁴. Dokumenty pergaminowe mają in dorso podpis: „Andrzej Edw. Koźmian” wraz z numeracją. Wśród nich znajdowała się ciekawa grupa dokumentów mazowieckich.

Szczegółowe warunki kupna zbioru zostały zawarte w rękopisie *Zakupno biblioteki*, o którym wspomina J. Seruga, ale, niestety, dokument ów zaginął. Akt ten wyjaśniłby, być może, niejasności co do liczby książek zakupionych przez A. Branickiego. W opracowaniach dotyczącej tej sprzedaży podawane są bowiem różne liczby sprzedanych druków – od 2000 do 3300. Liczbę 2300 druków podają Franciszek Radziszewski²⁴⁵, J. Seruga²⁴⁶ oraz Encyklopedia Wiedzy o Książce²⁴⁷, natomiast Zofia Hiszpańska w *Słowniku pracowników książki polskiej* wymienia liczbę 3300²⁴⁸.

Właściwą wydaje się liczba ok. 2300 dzieł, podana przez Józefa Serugę, który zapewne widział szczegółowy akt zakupu. Poza tym, jeszcze jedną mniejszą część zbioru, o nieokreślonej liczbie, zakupili pamiętnikarka i malarka, hrabina Anna z Tyszkiewiczów Potocka oraz kolekcjoner Stefan Kowerski, spokrewniony z Koźmianami poprzez małżeństwo z Zofią Przewłocką. Koźmian zaś zatrzymał dla siebie m.in. dublety i autografy. Suma tych trzech części może dać liczbę ok. 3300.

²⁴⁴ J. Seruga, *Dokumenty pergaminowe w zbiorach biblioteczno-muzealnych hr. Tarnowskich w Suchej*, Kraków 1936, s. 7.

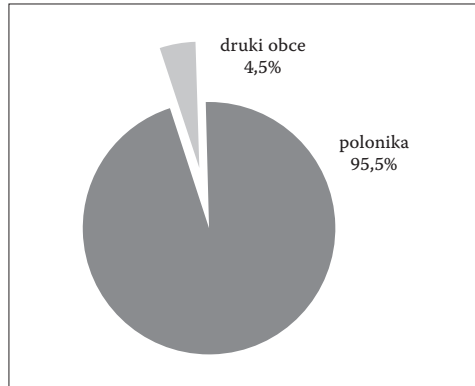
²⁴⁵ F. Radziszewski, *Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych...*, Kraków 1875, s. 60.

²⁴⁶ J. Seruga, op. cit., s. 7.

²⁴⁷ *Koźmian Andrzej Edward*, [w:] *EWoK*, Wrocław 1971, szp. 1225.

²⁴⁸ Z. Hiszpańska, *Andrzej Edward Koźmian*, [w:] *SPKP*, s. 461.

Wykres 1. Udział poloników i druków obcych

Źródło: oprac. własne

Obecnie w zbiorach Biblioteki ZNiO znajduje się 1223 dzieł drukowanych w XVI–XVIII w. Niestety, nie wiadomo, czy i ile zachowało się druków XIX-wiecznych. Prawdopodobnie niewiele. Poza tym część biblioteki Suskiej, głównie druki pochodzące z XIX w., po II wojnie światowej została przekazana Bibliotece Miejskiej w Gdańsku (obecnie Biblioteka PAN). Z dużym prawdopodobieństwem można jednak założyć, że w kolekcji sprzedanej Branickim – zainteresowanych najcenniejszą częścią biblioteki piotrowickiej, czyli rękopisami i starymi drukami – druków XIX-wiecznych było mało lub nie było ich w ogóle. Rękopisy i inkunabuły z biblioteki Koźmiana albo zasilają inne księgozbiory, albo zaginęły bądź uległy zniszczeniu. Na pewno w zbiorach ZNiO nie ma całej kolekcji Koźmianowej. Jak wiadomo, Biblioteka Suska znacznie ucierpiała w czasie II wojny światowej, a po wojnie jej zbiory uległy dalszemu rozproszeniu w wyniku parcelacji biblioteki Branickich po bibliotekach w całej Polsce. Niestety, w ustaleniu zawartości zbioru Koźmianowego nie jest pomocny, zachowany w szczątkowej formie, katalog rękopiśmienny Biblioteki w Suchej²⁴⁹. Na pewno w zbiorach Ossolineum nie ma części druków wymienionych przez samego Andrzeja Edwarda Koźmiana we *Wspomnieniach, Listach czy Wyciągach piotrowickich*. W sumie, w zbiorze Koźmianowym w ZNiO znajdują się – zidentyfikowane – 1223 druki, z czego 1168 to polonika, a 55 to druki obce.

Proporcje te podkreślają charakter kolekcji i program kolekcjonerski Koźmiana. Interesowały go w szczególności polonika, co bardzo wyraźnie widać na przykładzie części XVI-wiecznej, gdzie wśród 238 druków tylko ok. 10 proc. stanowią druki obce, które – przecieć generalnie – w księgozbiorach historycznych przeważają. Wynika to m.in. z faktu, że polonika były częściej czytane i ulegały zaczytaniu. W drugiej połowie

²⁴⁹ ZNiO, 13797/III. „Biblioteka hr. Branickich w Suchy [!]. Katalog druków”. Tom II. Pol. ok. 1888–1925. S. IV, 694. Mf BN.

XVI w. kontakty z zachodnią Europą bardzo się ożywiły, m.in. poprzez wyjazdy na studia, stając się przyczyną większego – zarówno księgarskiego, jak i prywatnego – importu książek.

2.2.2. Język i formaty druków

Najliczniejszą grupę stanowią druki w języku łacińskim i polskim, co wynika z charakteru kolekcji dobieranej pod kątem historii i literatury polskiej – przede wszystkim polonika. W księgozbiornie znajdują się także pozycje w języku niemieckim, francuskim, flamandzkim i czeskim oraz równoległe w dwóch językach, np. łacinie i niemieckim, włoskim i francuskim.

Tabela 1. Język druków

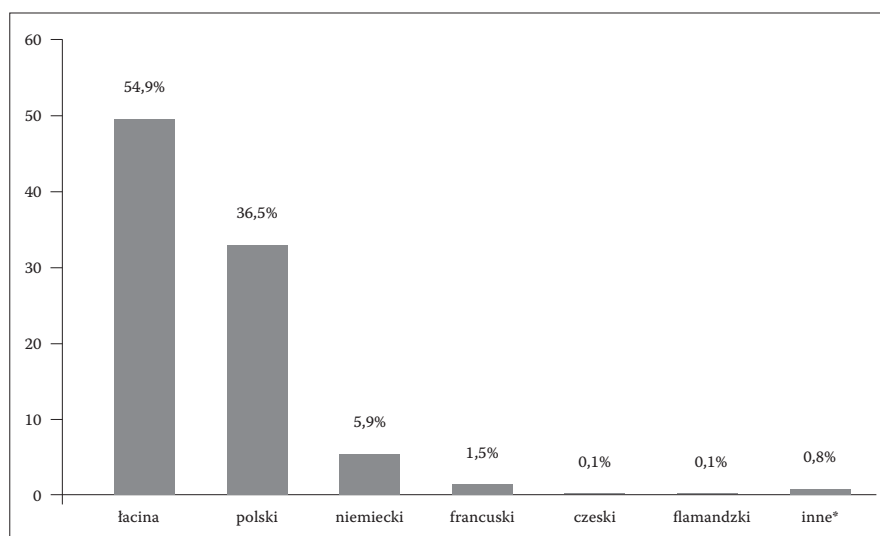
łacina	polski	niemiecki	francuski	czeski	flamandzki	inne*
672	447	73	19	1	1	10

* Druki równoległe w dwóch językach

Źródło: oprac. własne

Część spośród druków w językach obcych posiada tłumaczenie na język polski bądź łaciński. Inne natomiast występują tylko w wersji oryginalnej.

Wykres 2. Język druków

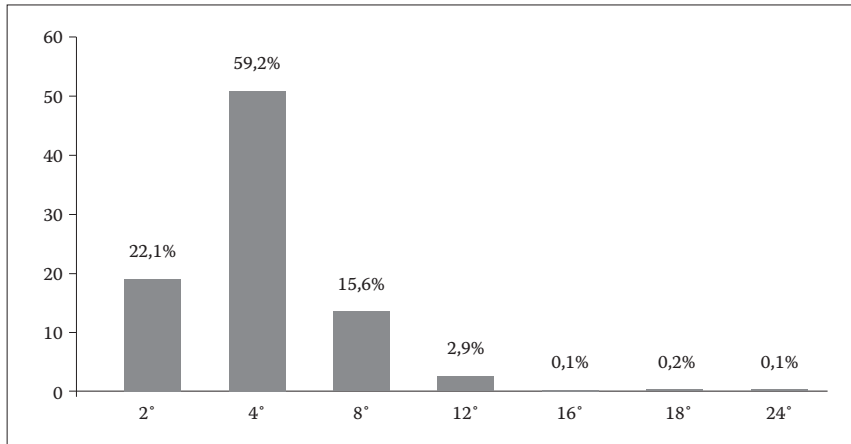

* Druki równoległe w dwóch lub więcej językach

Źródło: oprac. własne

W zbiorze Andrzeja Edwarda Koźmiana najwięcej jest druków w formacie 4° – 723, następnie 8° – 191, potem kolejno 2° – 270, 12° – 35, dwa w formacie 18° (XVII w.) oraz po jednym w formacie 16° (XVI w.) i 24° (XVII w.).

Wykres 3. Formaty druków

Źródło: oprac. własne

2.2.3. Chronologia wydań

Biblioteka piotrowicka obejmowała dzieła z pięciu stuleci. Najstarsze były pisma papierowe i pergaminowe z XV w. oraz inkunabuły. Dokumentów pergaminowych Koźmian posiadał 14, w tym pięć z XV w., cztery z XVI w., dwa – z XVII w. i trzy z XVIII w. Najstarsze wśród nich pergaminy, datowane na czerwiec 1426 r., są dokumentami wydanymi przez władców mazowieckich, zatwierdzających sprzedaż gruntów lub rozstrzygających spory sądowe. Wszystkie 14 pergaminów, należących do biblioteki piotrowickiej, opisał J. Seruga.

W księgozbiornym Koźmianowym znajdującym się w ZNiO najwięcej druków pochodzi z XVII w. – 706, następnie z XVIII w. – 279 i XVI w. – 238.

2.2.4. Układ księgozbioru

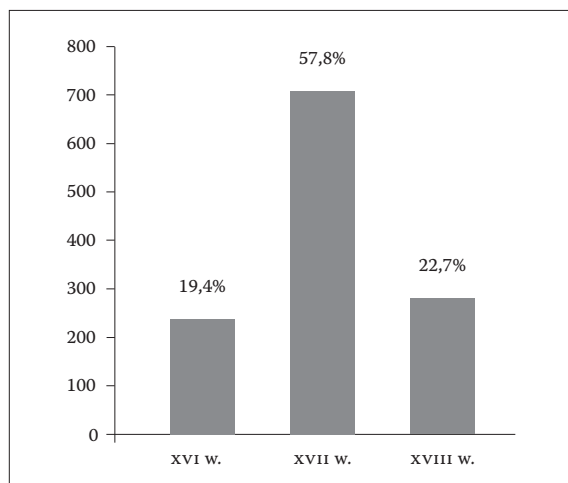
Nie wiadomo, czy Andrzej Edward Koźmian posiadał opracowany katalog swoich zbiorów. Według L. Siemieńskiego²⁵⁰, w chwili sprzedaży hrabiostwu Branickim zbiór był uporządkowany, jednak Siemieński nie podaje, w jaki dokładnie sposób. J. Seruga zaznacza, że dokumenty z biblioteki Koźmiana były przez niego podpisane i ponumerowane. Niestety, nie ma pewności, czy dotyczyło to wszystkich druków

²⁵⁰ L. Siemieński, op. cit., t. 3, s. 21.

i dokumentów, czy też tylko pergaminowych. Nie na wszystkich drukach należących do Koźmiana znajduje się numeracja. Ponadto, wiele z nich posiada także inne noty proveniencyjne; niektóre są po konserwacji, podczas której część proveniencji została bezpowrotnie zniszczona.

Koźmian nie pozostawił żadnego opisu pomieszczeń, w których trzymał zbiory. Nie wiadomo zatem, czy były one poustawiane według jakiegoś systemu. Prawdopodobnie Koźmian znał *Bibliograficznych ksiąg dwoje* J. Lelewela, w którym autor pozytywnie ustosunkował się do klasyfikacji nauk według Francisa Bacona.

Wykres 4. Udział druków z XVI, XVII i XVIII w.

Źródło: oprac. własne

Bacon zaproponował nowy podział nauk, w którym rozróżnił wiedzę ze względu na jej źródła, a więc objawioną (teologia) i wiedzę zdobytą w sposób naturalny przez człowieka²⁵¹. I tak filozofia naturalna obejmowała: naukę o Bogu i aniołach, przyrodzie oraz o człowieku, czyli politykę, logikę, etykę, medycynę, kosmetykę, atletykę, malarstwo, muzykę, metafizykę i filozofię przyrody, mechanikę stosowaną, mapy, arytmetykę, geometrię, algebrę, astronomię, kosmografię, architekturę, sztukę budowy maszyn, historię literatury i semiotykę. Dyscypliny teologiczne podzielone były na trzy grupy: historyczną, przedstawiającą dzieje objawienia, łączącą się z egzegezą i innymi dyscyplinami biblijnymi oraz dzieje Kościoła, obejmujące także patrologię, historię dogmatów i hagiografię oraz systematyczną zawierającą doktrynę katolicką, część teologii moralnej, ascetycznej i mistycznej oraz praktyczną, czyli prawo kościelne, liturgia, teologia pastoralna i misjologia²⁵². Klasyfikacja ta została spopularyzowa-

²⁵¹ S. Kamiński, *Nauka i metoda: pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, t. 4, Lublin 1998, s. 262.

²⁵² *Ibidem*, s. 318.

na w XVII w. przez ks. Jeana Garniera, który układ ksiązek, oparty właśnie na niej, wprowadził do Collegii Parisiensis Societatis Jesu. Układ ten stosowany był ciągle w drugiej połowie XVIII w. w bibliotekach europejskich²⁵³.

Michael Denis w dziele *Einleitung in die Bücherkunde* (Wiedeń 1777 r.) uznał układ według Bacona za równorzędny z innymi, ale postulował następujący: teologia, prawo, filozofia, medycyna, matematyka, historia, filologia. Na nieco zmodyfikowanej klasyfikacji nauk według Bacona oparł swój układ działowy Onufry Kopczyński, wprowadzając go do Biblioteki Załuskich. Konwencja XVII w. pozwalała bibliotekarzom na dość dużą swobodę w wyborze kryteriów porządkujących księgozbiory, co sankcjonował J. Lelewel, pisząc: „[...] wolno bibliotekarzowi albo własne rozkłady lub systemata tworzyć albo cudze przyjąć, albo je zmodyfikować, nikt mu nie ma narzucać w tej mierze rozkazów[...]”. Kopczyński wprowadził podział językowy, uzupełnił układ Bacona (ratio, memoria, imaginatio) dwoma działami określonymi jako religio i oratio, a następnie układ ksiązek według pięciu formatów i alfabetu nazwisk autorów.

Podobny układ posiadała biblioteka Konstantego Świdzińskiego licząca ok. 30 tys. tomów. Zbiór w Sulgostowie posiadał układ systematyczny²⁵⁴. Wyodrębniono w nim książki obcojęzyczne i polskie, które podzielono na oddziały:

1. rzadkości bibliograficznych,
2. historyczny,
3. prawny,
4. teologiczny,
5. nauk przyrodniczych,
6. literatury.

Oprócz tego każdy oddział działu polskiego objęty był oddzielnym katalogiem. Katalog systematyczny oddziału historycznego rejestrował kroniki, diariusze i konstytucje sejmowe. Świdziński wydał drukiem zbiory „rzadkości”²⁵⁵.

Zakładając zatem, że informacja L. Siemieńskiego jest prawdziwa – oraz biorąc pod uwagę fakt, że to Konstanty Świdziński wprowadzał Andrzeja Edwarda Koźmiana w świat ksiązek i utrzymywał z nim później stały kontakt – wielce prawdopodobne jest, że Koźmian zastosował taki sam układ księgozbioru jak Świdziński. Koźmian także opracowywał swoje „rzadkości” i wydał *Wyciągi piotrowickie*.

Zbiór Koźmianowy, który znajduje się w ZNiO, można sklasyfikować obecnie także nieco inaczej, przyjmując np. bardziej pojemny układ zaproponowany przez Alodię Kawecką-Gryczową dla biblioteki Zygmunta Augusta²⁵⁶ – najwięcej bowiem druków z biblioteki Koźmiana pochodzi z XVI i XVII stulecia. A. Kawecką-Gryczową

²⁵³ I. Stasiewicz-Jasiukowa, *Onufry Kopczyński, współpracownik KEN*, Wrocław 1987, s. 148-149.

²⁵⁴ A. Michalczevska, op. cit., s. 891.

²⁵⁵ Ibidem.

²⁵⁶ A. Kawecką-Gryczową, *Biblioteka ostatniego Jagiellona*, Wrocław 1988, s. 123.

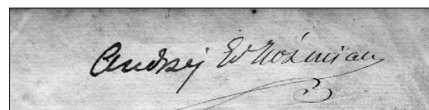
zastosowała układ z mniejszą liczbą działów rzeczowych niż Kazimierz Hartleb²⁵⁷, więc taki wybór przy skromnym zbiorze Koźmianowym wydaje się bardziej trafny. W przypadku zbioru Koźmianowego niepotrzebny okazał się jednak dział X – Varia, do którego nie przyporządkowano żadnego druku.

Układ rzeczowy zbioru mógłby zatem wyglądać następująco:

- I Prawo
- II Teologia, religia, księgi kościelne
- III Filozofia
- IV Medycyna etc.
- V Nauki przyrodniczo-matematyczne (m.in. alchemia, astrologia)
- VI Historia, geografia
- VII Starożytnictwo, filologia, literatura humanistyczna
- VIII Gramatyka, poetyka, retoryka, epistolografia, słowniki
- IX Literatura piękna.

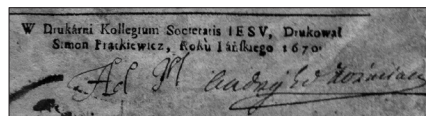
2.2.5. Lokal biblioteczny, inwentarze, znak własnościowy

Księgozbiór Piotrowicki, tak jak inne większe zbiory, na pewno posiadał lokal biblioteczny. Niestety, nie ma na ten temat żadnych bliższych informacji. Nie wiadomo, czy księgozbiór mieścił się w osobnym, przeznaczonym tylko dla niego pomieszczeniu, czy może był przechowywany w gabinecie Andrzeja Edwarda. Informacje na temat pomieszczenia bibliotecznego nie znalazły się ani w *Wyciągach piotrowickich*, ani we *Wspomnieniach* czy w *Listach*. Na ten temat inne źródła także milczą.

Il. 9. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana

Zbiór Piotrowicki mógł być zinwentaryzowany, na co wskazują cyfry napisane – na kartach tytułowych – najprawdopodobniej ręką Koźmiana; jednak nie na wszystkich, co poddaje w wątpliwość tę hipotezę. Nie zachowały się żadne prawdziwe inwentarze, brak również jakichkolwiek wzmianek na ich temat. Tylko omawiane już *Wyciągi piotrowickie* można uznać za inwentarze dzieł rzadkich. Książki z biblioteki Koźmianowej nie posiadają również sygnatur, ani nie są numerowane w wyraźny sposób. Wprawdzie, na niektórych drukach znajdują się cyfry odręcznie pisane atramentem, ale nie ma

Il. 10. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana

²⁵⁷ Działy wg K. Hartleba: I prawo, II historia, III teologia, IV autorowie współcześni, V starożytnictwo, VI filozofia, VII astrologia, astronomia, wróżbiarstwo, VIII geografia, zwyczaje, opisy, podróże, IX medycyna, X przyrodoznawstwo, XI dzieła użytkowe, varia. Zob. K. Hartleb, *Biblioteka Zygmunta Augusta. Studium z dziejów kultury królewskiego dworu*, Lwów 1928, s. 111-117, 138-177.

pewności, jak wspomniano, czy była to ręka Andrzeja Edwarda Koźmiana i co oznaczają. Kolejnymi numerami Andrzej Edward oznaczył jedynie zbiór dokumentów pergaminowych.

Koźmian nadawał swoim książkom znak własnościowy, pisząc starannie atramentem oba imiona i nazwisko. Czasami drugie imię zastępował skrótem Ed. lub pisał swoje pierwsze imię po francusku. Poza podpisem umieszczał niekiedy informacje o dacie wpłynięcia dzieła do biblioteki i jego poprzednim właścicielu czy cenie, jaką zapłacił. Książki podpisywał zawsze na karcie tytułowej w prawym górnym lub prawym dolnym rogu²⁵⁸.

Il. 11. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana

2.2.6. Dalsze losy zbiorów

Koźmian – zmuszony trudną sytuacją finansową – sprzedał, za 25 tys. rubli, w 1852 r. swój zbiór hr. Aleksandrowi i Annie Branickim z Suchej²⁵⁹. Pertraktacje w sprawie kupna i sprzedaży trwały dwa lata i były dla Koźmiana bardzo kłopotliwe; nazywał je „nieznośnym interesem”²⁶⁰. Branicki, przebywając w tym okresie za granicą ze względu na carskie represje po powstaniu styczniowym, kierował nimi przez Adama Potockiego z Krzeszowic i Andrzeja Zamoyskiego z Krakowa²⁶¹. Początkowo Koźmian żądał za swój zbiór 60 tys. rubli. Po długich targach otrzymał ostatecznie 25 tys. rubli. W zakupionym zbiorze książek znajdował się również spis rękopisów i autografów zbioru Piotrowickiego Andrzeja Edwarda Koźmiana sporządzony przez niego samego. Obecnie dokument ten znajduje się w Archiwum Głównym Akt Dawnych (sygn. 52/67). Natomiast księga rejestrująca zakupy zbiorów bibliotecznych – w której szczegółowo zapisano dane dotyczące nabycia księgozbioru od A. E. Koźmiana, pod nazwą *Zakupno biblioteki* – zaginęła prawdopodobnie podczas II wojny światowej. Były w niej odnotowane informacje o pochodzeniu zbiorów, ich charakterystyka ilościowa i jakościowa oraz dokładna cena zakupu książek.

Koźmian sprzedał Branickim „cały zbiór starożytny polski, wszystkie dawne rękopisy, dyplomata i starożytne autografy”. Zachował dla siebie „dzieła praktycznej

²⁵⁸ J. Kosińska-Chachaj w *Księgozbiory ziemiańskie na Lubelszczyźnie w XIX i XX w.*, „Bibliotekarz Lubelski” 2004, R. 47, s. 72, podaje błędną informację o znaku własnościowym A. E. Koźmiana.

²⁵⁹ J. Seruga, op. cit., s. 7.

²⁶⁰ A. E. Koźmian, *Listy 1830–1856*, t. 2, cz. 1, Lwów 1894, s. 84, 89.

²⁶¹ Ibidem, s. 84 i 72-72.

użyteczności”, pamiątki, wszystkie autografy obce i współczesne polskie. Jak sam donosił kuzynom Stanisławowi i Janowi Koźmianom: „wiele ciekawości piśmiennych pozostało”²⁶².

Konieczność odstąpienia księgozbioru była dla niego nie tylko wielkim wyrzeczeniem, ale „jedną z najboleśniejszych ofiar, na jaką w życiu skazany byłem, nie lubię o niej myśleć”²⁶³. Rozstanie z księgozbiorem Koźmian tak opisał: „(...) nagromadziłem znakomite bogactwa bibliograficzne a choć nieszczęśliwe okoliczności zmusiły mnie do wyzucia się z nich i do wyrzeczenia się bibliofilskiego zawodu, nie żałujęłożonej pracy i starań, gdyż im nie jedną przyjemną w życiu winieniem był chwilę”²⁶⁴.

Zakupiony księgozbiór oraz ok. 10 tys. tomów zbiorów po Karolu Łaskim, nabytych w 1876 r., stał się załączkiem Biblioteki Suskiej, którą założyli ok. 1866 r. Aleksander i Anna z Hołyńskich Braniccy, właściciele majątku Stawiszcz na Ukrainie²⁶⁵.

Przez 14 lat zbiór ten jako depozyt znajdował się u Augusta Potockiego w Wilanowie²⁶⁶. Na jego utrzymanie i konserwację Braniccy przeznaczyli specjalny fundusz, którym dysponowali bibliotekarze Potockich – Antoni Strzelecki (l. 1854–1859) i Stanisław Przyłęcki (l. 1862–1866), który w liście informował Augusta i Aleksandrę Potockich o złym stanie wielu dzieł z Biblioteki Piotrowickiej²⁶⁷. W 1866 r. kolekcja Koźmianowa sprowadzona została do Sucheji²⁶⁸, gdzie dozór jej był powierzony dr Franciszkowi Nowakowskiemu, byłemu nauczycielowi Władysława Branickiego, syna Aleksandra²⁶⁹. Kilkanaście książek „zawieruszyło się” i pozostało w Wilanowie. Przeprowadzkę księgozbioru ukończono ostatecznie w roku 1868. W rodzinie Branickich księgozbiór zakupiony od Koźmiana znajdował się jeszcze przez dwa pokolenia. Po śmierci Aleksandra Branickiego dzieło gromadzenia księgozbioru kontynuował jego syn, Władysław (1848–1914), który powiększał zbiory biblioteki zamkowej w Sucheji, kupując rękopisy, książki, archiwalia i pamiątki historyczne, a także kolekcje: dzieł sztuki, numizmatyczną i ikonograficzną. Zakupił m.in. publikacje dotyczące dziejów masonerii i wolnomularstwa w Polsce. Po Nowakowskim opiekę nad księgozbiorem sprawował Michał Żmigrodzki²⁷⁰.

²⁶² Ibidem, s. 121.

²⁶³ A. E. Koźmian, *Listy 1829–1864*, t. 1-3, Lwów 1894–1896, s. 72-73.

²⁶⁴ A. E. Koźmian, *Wspomnienia*, t. 1, s. 306.

²⁶⁵ E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, t. 2, Warszawa 1927, s. 218.

²⁶⁶ Za: J. Rudnicka, *Biblioteka Wilanowska: Dwieście lat jej dziejów (1741–1910)*, Warszawa 1967, s. 144.

²⁶⁷ Ibidem, s. 179, 181.

²⁶⁸ A. Branicki kupił Suchą wraz z przyległościami oraz zamkiem w Sucheji, zbudowanym przez Piotra Komorowskiego na pocz. XVII w., od Jana Kantego hr. Wielopolskiego w 1845 r. Zob.: J. Seruga, op. cit., s. 1.

²⁶⁹ M. Żmigrodzki, *Kilka słów o zbiorach hr. Branickich w Sucheji*, „Przewodnik Bibliograficzny” 1910, nr 6, s. 143; K. Lewicki, *Nowakowski Franciszek*, [w:] *PSB*, t. 15, s. 278-279.

²⁷⁰ G. Schmager, *Żmigrodzki Michał*, [w:] *SPKP*, s. 1034.

W swoich zbiorach – do znakowania dzieł – Branicki używali ekslibrisu, o wymiarze 81 x 63 mm, wykonanego techniką miedziorytowa, przygotowanego przez zakłady rytownicze Agry w Paryżu ok. 1901 r. Exlibris posiadał motyw heraldyczny w postaci herbu rodowego „Korczak”, dewizę „Pro fide et Patria” raz napis „Ex Libris Com. Branicki Sucha”.

Biblioteka Suska wraz ze swoimi usystematyzowanymi i uporządkowanymi zbiorami stanowiła bezcenne źródło do prac naukowo-badawczych. Często gościem w Suchej był Karol Estreicher, który korzystał z egzemplarzy dokumentów potrzebnych mu przy opracowywaniu opisów w *Bibliografii Polskiej*. Od 12. tomu *Bibliografii* – wydanego w 1891 r., rozpoczynającego alfabetyczny spis druków XV–XVIII w. – K. Estreicher wymieniał książki znajdujące się w bibliotece Branickich.

Zbiorami interesowali się także inni badacze m.in.: Józef Szujski, Józef Korzeniowski, Bolesław Ulanowski, Stanisław Tomkowicz, Zygmunt Batowski, Jerzy Mycielski, Stanisław Tarnowski, Stanisław Krzyżanowski, Wojciech Kętrzyński, Adam Chmiel czy Jan Czubek.

Księgozbiór Suski był udostępniany publicznie za zgodą jego właściciela. Oprócz wypożyczeń miejscowych i zamiejscowych organizowano w Suchej odczyty, koncerty oraz zebrania stowarzyszeń i organizacji. Ponadto w bibliotece prowadzono działalność oświatową, a także dokonywano ekspozycji zbiorów. Najcenniejsze okazy biblioteki, pochodzące ze zbiorów A. E. Koźmiana, podziwiano na wystawie w roku 1869 podczas – zorganizowanego przez F. Nowakowskiego – zjazdu nauczycieli okręgu wadowickiego.

Biblioteka w Suchej przetrwała okres I wojny światowej. W 1918 r. liczyła 26 tys. druków i ok. 550 rękopisów²⁷¹. Umieszczono w niej także, w charakterze depozytu, liczącą kilka tysięcy woluminów bibliotekę Tyszkiewiczów. Co więcej, z pałacu Frascati w Warszawie przywieziono, liczący 13 tys. dzieł, księgozbiór Władysława Branickiego, w którego skład wchodziły zbiory Adama Mieleszki-Maliszkiewicza, Jakuba Kazimierza Gieysztorza oraz Hipolita Skimborowicza.

Po śmierci M. Żmigrodzkiego kolejnymi kustoszami zbiorów biblioteczno-muzealnych w Suchej byli Jan Kossek (1922–1931) i Józef Seruga (1931–1939)²⁷².

Po śmierci W. Branickiego zbiory przeszły w 1932 r. na własność jego córki Anny, żony Juliusza Tarnowskiego, rezydującej w Suchej. Biblioteka liczyła wówczas 34 tys. dzieł w 55 tys. woluminów²⁷³. Ostatnim właścicielem zbiorów był Juliusz Tarnowski, syn Anny, który w 1939 r. wyemigrował do Francji. Za jego mecenatu biblioteka przyjęła nazwę „Zbiory biblioteczno-muzealne hr. Tarnowskich w Suchej”.

W okresie międzywojennym księgozbiór nadal był powiększany poprzez zakupy księgarskie, antykwaryczne oraz dary od instytucji i osób prywatnych. Na polecenie

²⁷¹ M. Żmigrodzki, *Biblioteka hr. Branickich w Suchej*, „Czas” 1918, R. 71, nr 135, s. 1-2, nr 137, s. 1-2.

²⁷² A. Gruca, *Seruga Józef*, [w:] *PSB*, t. 3, s. 329-331.

²⁷³ J. Długosz, H. Wolszczanowa, *Branicki Aleksander*, [w:] *SPKP*, s. 86.

Tarnowskiego J. Seruga utrzymywał kontakty oraz współpracę z innymi bibliotekami i instytucjami naukowymi. Zgłosił bibliotekę w Suchej na członka Polskiego Towarzystwa Historycznego. Pojawił się nawet projekt przekształcenia zbiorów Tarnowskich w instytucję publiczną i utworzenia z niej muzeum lub biblioteki na wzór Ossolineum. Plany te zniweczył wybuch II wojny światowej.

Tuż przed wybuchem II wojny światowej Seruga na polecenie Tarnowskiego zabezpieczył najcenniejsze zbiory i archiwum w Międzyrzeczu Podlaskim. Niestety, uległy tam one rozgrabieniu, a pozostałe resztki przewieziono w 1943 r. do Warszawy, do Muzeum Narodowego. Księgozbiór pozostawiony w Suchej podczas okupacji został – przez hitlerowców – wcielony do „Bibliothek des Zentral-Instituts für Oberschlesische Landesforschung” jako placówka filialna. Zbiór poddano selekcji, szczególnie literaturę polską i Polski dotyczącą. Jej efektem był wywóz znacznej ilości książek na przemiał w żywieckiej fabryce papieru.

Po wojnie, w 1945 r., w ramach zabezpieczania zbiorów, pozostałości biblioteki w Suchej zostały przewiezione do Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych funkcjonującej przy Bibliotece Jagiellońskiej. Następnie, w 1949 r., w wyniku podziału zbiorów podworskich między biblioteki polskie, zbiory suskie zostały rozproszone. Starodruki (6899 tomów starodruków – w tym 381 poloników z XVI w., 1568 tomów z XVII w. i 4826 tomów z XVIII w.) – oraz część nowych druków przekazano, na zasadzie państwowego depozytu, Bibliotece ZNiO. Oprócz druków Biblioteka Ossolineum przejęła część zbioru rękopiśmiennego oraz ok. 300 sztuk rycin, które trafiły do działu grafiki. Biblioteka Miejska w Gdańsku przejęła ponad 5 tys. dzieł, przede wszystkim z XIX i XX w., które od 1955 r. znajdują się w Bibliotece Gdańskiej PAN. Rękopisy i archiwalia trafiły do: Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Państwowego w Krakowie i Biblioteki Jagiellońskiej²⁷⁴.

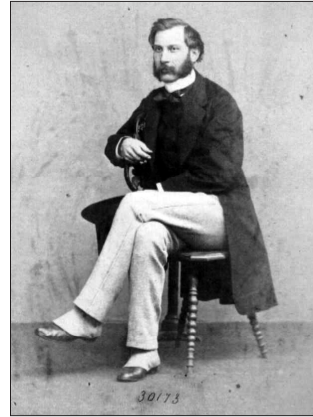
Il. 12. Maria
z Koźmianów Michałowska

Koźmian – po sprzedaży części swojego księgozbioru Branickim – nadal zajmował się bibliofilstwem, ale w o wiele skromniejszym wymiarze. Po jego śmierci w 1864 r. zbiory przeszły w ręce córki Marii i jej męża Romana hr. Michałowskiego, właścicieli Dobrzechowa, którzy również zajmowali się gromadzeniem biblioteki. Poza tym Roman Michałowski dołączył do zbiorów Koźmiana także swój księgozbiór rodowy. Wiktor Czermak w *Przyczynkach do dziejów XVII w. z archiwów prywatnych* pisze: „hr. Roman Michałowski w Dobrzechowie pod Strzyżowem w Galicji jest posiadaczem zbioru kodeksów rękopiśmiennych niewielkiego, bo złożonego z 7 wolumenów spadek po przodkach. Kodeksy pisane

²⁷⁴ H. Matysiak, op. cit., s. 91-92.

własnoręcznie przez któregoś z Michałowskich albo przez kogoś innego dla ich użytku, albo złożone z aktów i listów Michałowskich dotyczących²⁷⁵.

E. Chwalewik tak napisał o zbiorze dobrzechowskim: „Archiwum rodzinne ze zbiorem wierszy lirycznych Hieronima Morsztyna w rękopisie pt. *Summarius wierszów Morsztyna niegdy poety polskiego* oraz z obfitą korespondencją lit. pisarzy pol.”²⁷⁶ Po śmierci córki Andrzeja Edwarda Koźmiana, Marii, księgozbiór odziedziczył jej syn, Józef Michałowski²⁷⁷. Niestety, biblioteka ta – razem z pałacem dobrzechowskim – spłonęła w grudniu 1914 r. w czasie inwazji moskiewskiej w Małopolsce. Liczyła wtedy, według E. Chwalewika, ok. 10 tys. tomów łącznie z resztą biblioteki Kajetana Koźmiana²⁷⁸. Pożar strawił egzemplarz pierwszego wydania *Grażyny* Mickiewicza z własnoręcznymi uwagami

Il. 13. Roman
hr. Michałowski

Il. 14. Helena
i Władysław Michałowscy

Kajetana Koźmiana. Oprócz tego spłonął liczny zbiór cennych sztychów, kilka wartościowych obrazów, m.in. oryginały Jusepe Ribery i Andrei del Sarto, sporo dzieł Piotra Michałowskiego oraz niewydane listy Zygmunta Krasińskiego do Andrzeja Edwarda Koźmiana²⁷⁹. Ocalałe resztki archiwum dobrzechowskiego Józef Michałowski ofiarował w 1938 r. Akademii Umiejętności w Rzymie. Wśród darów znalazły się m.in. papiery rękopiśmienne Andrzeja Edwarda Koźmiana (*Pamiętniki i Jowinal*) oraz papiery rodzinne.

W Woli Gałęzowskiej – należącej do Zofii z Koźmianów Przewłockiej, a następnie jej syna Konstantego Przewłockiego, który kupił od swojego kuzyna Władysława Koźmiana (prawuk Wincentego Koźmiana) Gałęzów – znajdowała się biblioteka. Wnuk Konstantego Przewłockiego, Konstanty Rostworowski, w swoich

²⁷⁵ W. Czermak, *Przyczynki do dziejów XVII w. z archiwów prywatnych*, „Miscellanea Kwartalnik Historyczny” 1897, s. 532.

²⁷⁶ E. Chwalewik, op. cit., t. 1, s. 65.

²⁷⁷ Józef Michałowski (1870–1956), prawnik, ekonomista, historyk, bibliotekarz. Wnuk Jakuba Michałowskiego i A. E. Koźmiana. Zgromadził w Rzymie księgozbiór liczący 4,5 tys. dzieł, który podarował Akademii Umiejętności.

²⁷⁸ E. Chwalewik, op. cit., t. 1, s. 65.

²⁷⁹ T. Szydłowski, *Ruiny Polski, opis szkód wyrządzonych przez wojnę w dziedzinie zabytków sztuki na ziemiach Małopolski i Rusi Czerwonej*, Kraków 1919, s. 171.

wspomnieniach z czasów międzywojennych tak ją opisuje: „licząca kilka tysięcy tomów, w tym dużo starodruków w skórzanych oprawach. (...) Znajdowały się tam również opracowania z tegoż czasu [XVI w.] dotyczące medycyny i zielarstwa”²⁸⁰ oraz jej zniszczenie we wrześniu 1939 r.: „w Woli Gałęzowskiej zrabowano starą bibliotekę, były tam białe kruki z XVI wieku. Stare bardzo ciekawe książki medyczne, weterynaryjne, na temat gospodarki i rolnictwa, właśnie z tych czasów pisane gotykiem po polsku. Starodruków było około tysiąca tomów, część wywieziono, resztę spalono”²⁸¹.

Część zbiorów po Koźmianach wniknęła również do biblioteki Kowerskich z Józnowa w powiecie lubelskim. Zofia Przewłocka (córka Józefa Przewłockiego i Zofii z Koźmianów) poślubiła w 1863 r. Stefana Kowerskiego, kolekcjonera, który – według Konstantego Przewłockiego (brat Zofii) ok. 1862 r. – kupił część zbiorów Andrzeja Edwarda Koźmiana²⁸². Nieznane są szczegóły tej transakcji. Po śmierci Stefana biblioteka przeszła w ręce ich syna Stanisława. Tam w 1914 r. padła łupem żołnierzy austro-węgierskich. Ocalałe resztki – 104 rękopisy i ok. 160 woluminów starych druków²⁸³ – rodzina Kowerskich przekazała w 1916 r. Bibliotece im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie²⁸⁴. Zbiór ten składał się z kopii dokumentów i listów pisanych w sprawach publicznych, kilku rękopisów należących do Andrzeja Edwarda oraz jego korespondencji z lat 1821–1834 i dziennika z okresu od 22 stycznia 1823 r. do 16 czerwca 1823 r.²⁸⁵ Wśród dzieł po Andrzeju Edwardzie znajdował się też rękopis *Pamiętników* Jana Chryzostoma Paska²⁸⁶, a także – według E. Chwalewika²⁸⁷ – pierwodruk *Roczników czyli kronik starego Królestwa Polskiego* Jana Długosza oraz dzieła Kaspra Niesieckiego, Aleksandra Gwagnina i Stanisława Orzechowskiego. W Dziale Zbiorów Specjalnych WBP w Lublinie odnotowanych

²⁸⁰ K. Rostworowski, *Zmierzch Gałęzowa*, Lublin 2007, s. 48.

²⁸¹ K. Rostworowski, *Jeszcze słycać tętent i rżenie koni*, Mölln, 1993, s. 73.

²⁸² Informacja ta może być niedokładna, ponieważ Konstanty Przewłocki w swoich wspomnieniach podaje nieprawdziwe informacje, m. in. że biblioteka Andrzeja Edwarda Koźmiana została sprzedana na licytacji Bibliotece Krasieńskich i została do niej wcielona. K. Przewłocki, op. cit., s. 170; Informację o kupnie części zbiorów A. E. Koźmiana potwierdza także syn Stefana Kowerskiego, Stefan Kazimierz. Zob.: A. Przegaliński, *Zainteresowania oraz pasje kulturalne i artystyczne lubelskiego ziemiaństwa – przyczynek do dziejów warstwy po powstaniu styczniowym*, [w:] *Studia nad ziemiaństwem w XIX i XX wieku*, red. A. Koprucki i Z. Gołębiowska, Lublin 2008, s. 231.

²⁸³ M. Dęboczyk, U. Pytlak, *Śladami Koźmianów, Przewłockich, Kowerskich*, Bychawa 2003, s. 91.

²⁸⁴ *Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957*, Lublin 1957, s. 148; A. Uljasz, *Hieronim Łopaciński 1860–1906: człowiek, dzieło, pamięć*, Lublin 2006, s. 323.

²⁸⁵ Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Dary Stefana Kowerskiego dla Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, rkps 1891, k. 360; rkps 1892, k. 162; rkps 1893, k. 82.

²⁸⁶ *Hieronim Łopaciński i biblioteka...*, s. 256.

²⁸⁷ E. Chwalewik, op. cit., s. 355.

jest 55 starych druków z proveniencją Andrzeja Edwarda Koźmiana, z tego 23 to polonika, a 32 – druki obce²⁸⁸.

Książki z biblioteki Andrzeja Edwarda Koźmiana – wystawiane przez osoby prywatne – pojawiają się także na aukcjach antykwarycznych. W 2002 r. na aukcji antykwariatu Lamus sprzedano dzieło historyka włoskiego pochodzenia Aleksandra Gwagnina *Rerum Polonicarum Tomi tres...*²⁸⁹ – wydanego przez największe ówczesne wydawnictwo w Niemczech, Sigismunda Feyerabenda, w drukarni Joanna Wechelususa we Frankfurcie nad Menem (E.XVII, 483) – z proveniencją Andrzeja Edwarda Koźmiana i Branickich z Suchej²⁹⁰. W 2011 r. na aukcji Domu Aukcyjnego Lamus sprzedano 5 druków pochodzących z Biblioteki w Suchej z kolekcji Koźmianowej:

1. Komentarze do dzieła Arystotelesa *O duszy – Utilissima introductio* Iacobusa Stapulensisa Fabera wydane w krakowskiej oficynie Hieronima Wietora w 1518 r. (E.XVI, 150; BO 747; BJ 760);
2. Mowa pogrzebowa wygłoszona na pogrzebie Zygmunta I Starego – *Sermo habitus per Reverendissium in Christo patrem dominum...* Samuela Maciejowskiego wydana w Krakowie w oficynie Wdowy Unglerowej po 22.08.1548 r. (E.XXII 14; PK. 887; BO 1517);
3. Pieśń o Męce Jezusa Chrystusa napisana przez angielskiego poetę wczesnorenansowego Dominicusa Mancinusa *Passio Nostris Jesu Christi elegantissimo carmine Heroico Per... conscripta, nunc diligentissime castigata* wydane w 1525 r. w Krakowie w drukarni Hieronima Wietora (E.XXII, 109);
4. Tekst postanowienia odnawiającego prawa miejskie dla Chełmna i Torunia, przyznane na prawie chełmińskim w 1233 r. – *Warhafftige Abschrift der Colmischen Handfest der sthadt Colmen unde Thorn anfanglich anno 1250* wydany w ok. 1530 r. w Krakowie u Hieronima Wietora. (E.XII, 17);
5. Zbiór drobnych utworów Wergiliusza *Carmina infrascripto indice comprehensa* wydany w Lipsku w 1512 r. u Melchiora Lottera²⁹¹.

²⁸⁸ J. Kozińska-Chachaj, op. cit., s. 71.

²⁸⁹ Jest to raczej kompilacja historii Polski złożona z tekstów różnych autorów prawdopodobnie pod redakcją Gwagnina.

²⁹⁰ 29 Aukcja Antykwaryczna: książki – kartografia: Antykwariat „Rara Avis” Zuzanna Migo-Rożek & Janusz Pawlak: 5 lutego 2000, February 5, 2000, [oprac. kat. Janusz Pawlak], Kraków 2000, s. 11, poz. 43.

²⁹¹ XXXIII Aukcja książek i Grafiki, Dom Aukcyjny Lamus, Warszawa 26 listopada 2011, kat. oprac. A. Jabłoński i in., Warszawa 2011, s. 10, poz. 19; s. 36, poz. 73; s. 38, poz. 76; s. 57-58, poz. 118 i 119.

ROZDZIAŁ 3

CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVI-WIECZNYCH

3.1. Renesans – zarys epoki

Przełom XV i XVI stulecia w całej Europie był czasem głębokich zmian we wszystkich dziedzinach życia. Pojawiły się nowe prądy i idee, jak humanizm, reformacja i kontrreformacja, które oddziaływały na całe stulecie. W Europie wystąpienie Marcina Lutra w 1517 r. zapoczątkowało proces, którego efektem były wojny religijne trwające prawie cały XVI w. Polska była w tym względzie wyjątkiem, gdyż spory religijne przybrały formę dyskusji, następnie zaś gwarancji prawnych dla grupy rządzącej, a nie płonących stosów, jak to miało miejsce w Anglii czy Francji.

Skutkiem nowych prądów umysłowych i religijnych było ponowne odkrycie i przyswojenie kultury antycznej. Z arcydzieł literatury starożytnych Greków i Rzymian, helleńskiej i rzymskiej filozofii, prawa oraz sztuki czerpał – rodzący się – humanizm epoki odrodzenia, głosząc wiarę w człowieka, w potęgę rozumu ludzkiego, w postęp i sprawiedliwość. Narodził się człowiek renesansu. Dzięki humanizmowi odżyła i rozkwitła sztuka. Nowy styl renesansowy opanował malarstwo, rzeźbę, architekturę i muzykę. Po odkryciu Ameryki nastąpiło potężne rozszerzenie widnokręgu ludzkości, a dzieło Mikołaja Kopernika *O obrotach sfer niebieskich* dało ludzkości podstawę do nowego poglądu na wszechświat.

W Polsce był to złoty wiek rozwoju kultury, myśli, nauki, na co wpływ miała dobra koniunktura gospodarcza oraz pomyślna wewnętrzna sytuacja polityczna i do pewnego czasu także międzynarodowa²⁹². Powierzchnia Polski liczyła niemal 1,2 mln km kw. i 7 mln mieszkańców, z czego znaczną część – od momentu zawarcia unii lubelskiej w 1569 r. – stanowili Litwini i Rusini. Do mniejszości narodowych należeli: Niemcy, Żydzi, Ormianie, Tatarzy, Flamandowie czy Włosi. Polskę ominęły gwałtowne prześladowania religijne²⁹³. W XVI w. pojawili się kalwini, luteranie i arianie. Ta mieszanka kultur i wyznań oddziaływała na architekturę, sztukę i obyczaje tego okresu. Tolerancyjność Polski stała się głośna w całej ówczesnej Europie, dlatego do Polski ściągali z całego kontynentu różni myśliciele, pisarze, działacze społeczni i wyznaniowi, artyści, ale

²⁹² J. Tazbir, *Przed rozbiarami*, [w:] Tegoż, *Silva rerum historicarum*, Warszawa 2002, s. 30-32.

²⁹³ J. Tazbir, *Państwo bez stosów: szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku*, Warszawa 2009.

także ludzie zwykli: rzemieślnicy, kupcy, rolnicy²⁹⁴. Wśród wybitnych intelektualistów i artystów przybyłych do Polski z Niderlandów warto wymienić: Wilhelma Gnapheusa, Corneliusa Florisa, malarzy Izaaka van dem Blocka i Jana Vredemmana, architektów Wilhema van dem Blocke i Antoniego van Opbergena, poetę Joosta van den Vondela. W Polsce – w latach siedemdziesiątych XVI w. – osiedlili się także antytrynitarze (zwani w Polsce braćmi polskimi, arianami lub socynianami), uciekający przed prześladowaniami z Niemiec – Adam Neuser, Maciej Vehe-Gliries – oraz z Włoch – wśród nich najślynniejszym był Faust Socyn, który wywarł znaczny wpływ na polskich działaczy reformacyjnych. Ruch reformacyjny osłabł – pod wpływem wprowadzania w życie postanowień Soboru Trydenckiego, którego szermierzami byli biskupi ze Stanisławem Hozjuszem na czele – pod koniec tego stulecia. Ogromny wpływ na kulturę i naukę miały kontakty z Włochami i w nich upatruje się genezy polskiego renesansu. Przede wszystkim za Bony i Zygmunta I, kiedy to wpływ włoskiej kultury renesansowej jest największy, wielu Polaków kształciło się na włoskich uniwersytetach, a i do Polski przybywali włoscy profesorowie, literaci, artyści, architekci. Wśród nich byli florentczycy Franciszek Włoch i Bartłomiej Berrecci, którzy zmodernizowali w modnym renesansowym stylu królewski Wawel i wzniesli kaplicę Zygmuntofską.

Prawa polityczne, które w XVI wieku uzyskiwała szlachta, spowodowały wzrost zainteresowania sprawami kraju. Do ruchu naprawy Rzeczypospolitej włączyły się rzesze nie tylko bogatej, ale i średniozamożnej szlachty, która stała się faktycznym przywódcą szlacheckiego ruchu egzekucji dóbr i praw. Szlacheccy przywódcy stali się twórcami swoistego polskiego patriotyzmu²⁹⁵. W innych krajach europejskich monarchia stanowa przekształciła się stopniowo w monarchię absolutną, w Polsce powstała tzw. demokracja szlachecka. Zaangażowaniu politycznemu szlachty towarzyszyło zainteresowanie kulturą.

Było to możliwe dzięki rozwojowi szkolnictwa²⁹⁶, drukarstwa, upowszechnienia kontaktów z zagranicą²⁹⁷, a także narastającej fali polemik religijnych i politycznych. Rozwijał się mecenat kulturalny. Wśród mecenasów – nowego zjawiska w kulturze polskiej – znaleźli się zarówno biskupi, np. prymas Jan Łaski, Piotr Tomicki, Samuel Maciejowski, Piotr Gamrat, Jan Lubrański, Jan Latański, jak i dostojnicy świeccy z najznaczniejszym – Janem Zamojskim.

²⁹⁴ M. Bogucka, op. cit., s.122.

²⁹⁵ S. Łempicki, *Renesans i humanizm w Polsce*. Warszawa 1952, s. 137-149.

²⁹⁶ Przyjmuje się, że w poł. XVI w. w prawie 90 proc. parafii były szkoły. Zob. A. Kamler, A. Wyczański, *Inwestowanie w edukację dzieci w XVI-wiecznej Polsce*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1995, nr 3, s. 19-28; S. Kot, *Szkolnictwo parafialne w Małopolsce*, [w:] *Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce*, t. 2, Lwów 1911.

²⁹⁷ Polacy w XVI w. chętnie wyjeżdżali na studia zagraniczne, najczęściej do ośrodków włoskich, ale także do Francji, Niemiec i Szwajcarii. Zob. A. Kamler, *Od szkoły do senatu. Wychowanie senatorów w Koronie w latach 1501–1586*. *Studia*, Warszawa 2006.

Nasilające się, szczególnie w połowie złotego wieku, ruchy reformacyjne spowodowały, że książka w XVI w. przestała być dobrem luksusowym, a stała się przedmiotem codziennego użytku, goszczącym nie tylko w domach magnackich, ale także szlachty i mieszczan. Reformacja przyczyniła się do rozwoju języka polskiego. Obok najstarszych ośrodków drukarskich (w Krakowie, w Gdańsku, w Toruniu) powstały nowe, poza wielkimi miastami, jak: Brześć, Łosk, Luślawice, Pińczów, Nieśwież, Węgrów, Grodzisk, Szamotuły. Najczęściej wydawano modlitewniki, śpiewniki, dzieła teologiczne, Biblie, zbiory kazań i moralnych przypowieści, kalendarze, poradniki gospodarcze, prognozy, tzw. literaturę jarmarczną. Coraz większym zainteresowaniem cieszyły się także książki medyczne, przyrodnicze, historyczne, geograficzne, dzieła klasyków literatury starożytnej czy zbiorki poezji, a także podręczniki szkolne. Ceniono zwłaszcza, dające wiedzę erudycyjną, dzieła klasyków oraz sławnych humanistów odrodzenia, takich jak Erazma z Rotterdamu i Jana Ludwika Vivesa. Żywotność wydawanych wtedy książek była bardzo długa i w Polsce funkcjonowały one do czasów stanisławowskich. Dotyczyło to szczególnie pozycji prawniczych, medycznych, historycznych oraz dzieł klasyków, mniej – podręczników. W XVI w. zaczęły powstawać znaczne księgozbiory, które tworzyli krakowscy profesorowie, np. Maciej Miechowita lub Mikołaj Czepel, duchowni, np. Piotr Tomicki oraz osoby świeckie. Najznacznější i najcenniejszy księgozbiór posiadał król Zygmunt August; uchodził za jeden z najcenniejszych zbiorów prywatnych ówczesnej Europy. Licząca ponad 4 tys. tomów biblioteka królewska odzwierciedlała wszechstronne zainteresowania króla.²⁹⁸ Niestety, żaden z księgozbiorów staropolskich – co było uwarunkowane wydarzeniami historycznymi, ale też faktem, iż nie dbano o integralność zbiorów, co powodowało ich rozproszenie – nie dotrwał w całości do naszych czasów.

Wynalezienie druku sprzyjało rozwojowi języków narodowych, które we Włoszech, Francji i innych krajach stały się językiem literackim piśmiennictwa. Praktyka drukarska miała ogromny wpływ na ortografię polską. Warto tu wspomnieć Jakuba Parkoszowica z Żórawicy, autora pierwszego traktatu o ortografii polskiej jeszcze z XV w., a także wydane w 1512 r. lub 1513 r. u Unglera dzieło *Orthographia seu modus recte scribendi...* Stanisława Zaborowskiego oraz *Ortografię polską, to jest Naukę pisaną i czytania* Stanisława Murzynowskiego z 1551 r. Pod koniec stulecia, w 1594 r., ukazał się *Nowy charakter polski z Drukarni Łazarzowej y orthographia polska Jana Kochanowskiego...* Łukasza Górnickiego i Jana Januszowskiego. Ważną rolę w ustaleniu norm gramatycznych i słownikowych odegrało ukazanie się – w 1564 r. w Królewcu – słownika polsko-łacińskiego *Lexicon Latino-Polonicum...* Jana Mączyńskiego, który miał być dowodem na dojrzałość języka polskiego w stosunku do łaciny²⁹⁹.

²⁹⁸ K. Hartleb, op. cit.; Kawecka-Gryczowa A., *Biblioteka ostatniego Jagiellona...*, passim.

²⁹⁹ Zob. J. Ziomek, *Renesans*, Warszawa 1995, s. 54-66.

W mniejszym stopniu rozwój języka wpłynął na literaturę polemiczną i publicystyczną. Rewolucja ta nie objęła też piśmiennictwa naukowego, w którym utrzymał się język łaciński, co było uzależnione od uniwersalnej terminologii naukowej.

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że w XVI stuleciu drukarnie w zachodniej Europie dokonały 150 tys. lub więcej edycji książkowych, co mogło dać około 150 mln egzemplarzy³⁰⁰. Była to nieproporcjonalnie wielka produkcja wydawnicza w stosunku do poprzednich stuleci, a do tego książki mogły się rozejść w o wiele szerszych kręgach społecznych. W samej Polsce, tzn. głównie w Krakowie, w 1. połowie XVI w. wydano 1668 tytułów, czyli 14 tys. arkuszy, a w drugiej połowie wieku ok. 2500 pozycji, czyli 43 tys. 600 arkuszy³⁰¹. W sumie w XVI w. w Polsce ukazało się ok. 8 tys. tytułów, z zaznaczeniem, że przez całe odrodzenie wiele pozycji, przeznaczonych na rynek polski, drukowano poza granicami – początkowo w Moguncji i Norymbergii, potem w Bazylei i Kolonii³⁰². Przeciętny nakład wynosił 500–1000 egzemplarzy. W wielkich nakładach dochodzących do 10 tys. egzemplarzy wychodziły kalendarze, zwłaszcza w języku łacińskim.

Działalność drukarska w Polsce rozpoczęła się – za sprawą Kaspra Straube, który w 1473 r. założył pierwszą tłocznnię na ziemiach polskich w Krakowie, będącym wówczas głównym ośrodkiem politycznym, kulturalnym, naukowym i artystycznym – już w XV w. Straube wydał kalendarz i trzy inne niewielkie teksty. Warsztaty drukarskie działały także w Chełmnie u Braci Wspólnego Życia³⁰³ i we Wrocławiu, gdzie Kasper Elyan wydał m.in. druk, w którym znalazły się pierwsze znane teksty w języku polskim. Są to modlitwy: *Ojczy nasz*, *Zdrowaś Mario* i *Wierzę w Boga*³⁰⁴. W Krakowie w latach 1491–1491 działał Szwajpolt Fiol, będący prekursorem drukarstwa cyrylicznego³⁰⁵. Wszystkie tłocznie działające w XV w. (także w Malborku czy Gdańsku) miały charakter efemeryczny. Pierwszą drukarnią, która działała dłuższy czas – 20 lat – była ta założona w 1505 r. w Krakowie przez Jana Hallera. Sprowadził

³⁰⁰ Por. *Historia nauki polskiej*, wstęp i red. B. Suchodolski, t. 1, Wrocław 1970, s. 220, zob. też. A. Kawecka-Gryczowa, *Miejsce książki w kulturze polskiej XVI wieku*, [w:] *Polska w epoce Odrodzenia. Państwo – społeczeństwo – kultura*, red. A. Wyczański, Warszawa 1986, s. 413–455.

³⁰¹ Por. J. Sowiński, *Polskie drukarstwo. Historia drukowania typograficznego i sztuki typograficznej w Polsce w latach 1473–1939*, Wrocław 1996, s. 9.

³⁰² Por. M. Czarnowska, *Ilościowy rozwój polskiego ruchu wydawniczego 1501–1965*, Warszawa 1967, s. 170; B. Bieńkowska, *Książka na przestrzeni dziejów*, Warszawa 2005, s. 92; J. Sowiński, op. cit., s. 9.

³⁰³ E. Szandorowska, *Biblioteka i pracownia introligatorska Braci Wspólnego Życia w Chełmnie*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1973, t. 9, s. 321–346.

³⁰⁴ B. Kocowski, *Śląskie studia inkubalistyczne*, [w:] *Z dziejów książki na Śląsku*, red. B. Kocowski, M. Burbianka, K. Głombowski, Wrocław 1953, J. Okopień, *Poczet wydawców książki polskiej, współpr. J. Czarkowska, t. 1, Pionierzy czarnej sztuki 1473–1600*, Warszawa 2002, s. 25–28; J. Muszkowski, *Życie książki*, Kraków 1951, s. 115–116.

³⁰⁵ E. Szandorowska, *Tajemnicza oficyna drukarska XV wieku*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1967, t. 3, s. 321–346.

on do Polski niemieckiego typografa, Kaspra Hochfedera, który prowadził własną drukarnię w latach 1502– lub 1503–1505, a następnie kierował przez jakiś czas oficyną Hallera³⁰⁶. Najwspanialszy druk tej oficyny to tzw. Statut Łaskiego z 1506 r. z tekstem *Bogurodzicy*. Kolejne drukarnie krakowskie, reprezentowane także w zbiorze Koźmianowym, prowadzili m.in.:

- Florian Ungler, który w 1513 r. wydał *Raj duszny* Biernata z Lublina, uznany za pierwszą polską książkę drukowaną. Ungler zyskał miano propagatora pismnictwa w języku polskim. Po jego śmierci w 1536 r. drukarnię prowadziła żona Helena, a po jej śmierci w 1551 r. warsztat przeszedł w ręce oficyny „Dziedzice Marka Scharffenberga”;
- Hieronim Wietor (zm. w roku 1546 lub 1547), pochodził z Lubomierza na Śląsku i ukończył Akademię Krakowską. Pierwszy warsztat typograficzny prowadził jednak w Wiedniu. W Krakowie, początkowo w latach 1516–1517 r., uruchamiał warsztat w domu Marka Scharffenberga, ale od 1519 r. prowadził własną oficynę, która działała przez niemal 30 lat i należała do największych w 1. połowie XVI w. Wydawał klasów antycznych, humanistów polskich i obcych, w tym Erazma z Rotterdamu. Wiele drukował w języku polskim, w tym literatury plebejskiej. Wniósł, obok Unglera, ogromny wkład w rozwój języka polskiego. Po śmierci Wietora drukarnię prowadziła wdowa Barbara, która poślubiła Łazarza Andrysowica, a następnie ich syn Jan Januszowski, który utrzymał nazwę „Architypografia Łazarzowa”;
- Łazarz Andrysowic (zm. ok. 1577), rozbudował i unowocześnił oficynę Wietora. Bardzo dużo wydawał i to na wysokim poziomie typograficznym. Wśród drukowanych przez niego autorów znajdowali się m.in.: Stanisław Orzechowski, Jan Kochanowski, Stanisław Hozjusz, Marcin Kromera. Andrysowic wydał także *Statuta Regni Poloniae* Jana Herburta (1563 r. i 1567 r.). Największe dochody przyniosły mu jednak podręczniki prawa miejskiego oraz prognostyki i tzw. rubrycelle, czyli kalendarze liturgiczne;
- Jan Januszowski (1550–1613), objął drukarnię po ojcu w 1577 r. Rok później od Stefana Batorego uzyskał przywilej na druk książek i tzw. serwitoriat, czyli zwolnienie spod jurysdykcji miejskiej oraz z płacenia miejskich podatków. Starannie wykształcony, rozbudował i unowocześnił przejęty warsztat typograficzny. Jego druki wyróżniały się piękną formą i poprawnością filologiczną tekstów. Opracował nowy krój pisma zwany „polszczyzna ukośna”, którym w 1594 r. wydrukował *Nowy charakter polski... y ortographia polska...* Januszowski wydał w sumie ponad 400 tytułów z różnych dziedzin wiedzy, w tym niezwykle popularną *Biblię to jest*

³⁰⁶ K. Piekarski, *Kasper Hochfeder 1503–1505*, [w:] *Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia*, red. Alodia Kawecka-Gryczowa, z. 1, Warszawa 1936, wyd. 2 uzup., Wrocław 1968.

księgi Starego i Nowego Testamentu w przekładzie Jakuba Wujka, której liczne wznowienia były oficjalnym tekstem Pisma św. w Polsce aż do połowy XX w. Januszowski był także wydawcą Jana Kochanowskiego. Po jego śmierci synowie sprzedali warsztat Maciejowi Jędrzejowczykowi;

- Rodzina Scharffenbergów wywodząca się z Lubomierza na Dolnym Śląsku zajmowała się drukarstwem, intrologatorstwem i księgarstwem. Marek (zm. 1545) był jednym z największych wydawców XVI-wiecznych. Posiadał papiernię, drukarnię i księgarnię. Po nim przedsiębiorstwo przejęli synowie Mikołaj i Stanisław, którzy w 1561 r. wydali polską wersję Biblii zwaną *Biblią Leopolity* – od pochodzącego ze Lwowa tłumacza Jana Kasprowicza Nycza – lub *Biblią Szarffenberowską*. Od 1564 r. bracia prowadzili niezależne oficyny. Stanisław (zm. 1584) wydawał m.in. dzieła Klemensa Janickiego, natomiast Mikołaj (zm. 1609) był wydawcą książek dla Akademii Krakowskiej, ale przede wszystkim druków urzędowych. Otrzymał tytuł nadwornego typografa Stefana Batorego i przy kancelarii królewskiej utrzymywał „latającą drukarnię”, spod pras której wyszedł pierwszy warszawski druk *Odprawa posłów greckich* J. Kochanowskiego. Po śmierci Mikołaja drukarnię przejął jego syn Jan, ale zmuszony był ją sprzedać Franciszkowi Cezaremu.
- Marek Scharffenberg w 1526 r. sprowadził z Lubomierza swojego krewnego Macieja, który od 1537 r. prowadził samodzielnie oficynę. Wydawał w niej dzieła humanistów polskich i obcych. Znany jest z wydania – w 1543 r. – pierwszej polskiej broszury politycznej *Krótkiej rozprawy między trzema osobami, Panem Wójtem a Plebanem* Mikołaja Reja oraz książki kucharskiej *Kuchmistrzostwo* Pawła Seweryna. Po jego śmierci zarząd drukarni objęła wdowa Helena oraz jego bracia Bartłomiej i Jakub, następnie syn Hieronim, po którym oficynę przejęła wdowa Elżbieta, która wyszła po raz drugi za mąż za Mateusza Siebeneichera. Inna linia Scharffenbergów, wywodząca się od Kryspina, działała na Śląsku;
- Mateusz Siebeneicher, syn Marcina i Agnieszki z Scharffenbergów. W wyniku małżeństwa z wdową po Hieronimie Scharffenbergu wszedł w posiadanie drukarni po Macieju Scharffenbergu, prowadził ją w latach 1557–1582. Posiadał także papiernię i księgarnię. Jego najsłynniejszym drukiem była praca pedagogiczna Erazma Glincznera *Książki o wychowaniu dzieci...*, a najbardziej reprezentacyjnym – wnowienie *Kroniki, to jest Historii świata* Marcina Bielskiego (1564 r.). Wybitne pod względem typograficznym było trzytomowe dzieło J. Wujka *Postilla Catholicka*. Jej druk dokończył syn Mateusza, Jakub, który odziedziczył drukarnię. Jako jeden z pierwszych wprowadził na rynek gazetki ulotne w języku polskim. Po nagłej śmierci Jakuba oficynę objęła wdowa Anna, która w latach 1605–1610 wydrukowała 33 książki. Od 1611 r. drukarnię dzierżawił Stanisław Giermański, który następnie wykupił ją na własność;
- Andrzej Piotrkowczyk (ok. 1555–1620), przybył do Krakowa z Piotrkowa (stąd jego przezwisko) przed 1574 r., gdzie założył warsztat i odlewnię czcionek. Jego

największym przedsięwzięciem były *Żywoty świętych* Piotra Skargi (1585 r.). Od Zygmunta II Wazy otrzymał tytuł typografa i serwitora królewskiego wraz z przywilejem na druk konstytucji sejmowych. Wydał w sumie 427 pozycji, w tym pierwszy polski indeks ksiąg zakazanych (1603 r.). Po jego śmierci oficynę przejął jego syn Andrzej;

- Maciej Wirzbięta (1523–1605), prowadził oficynę kalwińską. Tłoczył dzieła protestanckie (także braci czeskich), literaturę naukową i polemiczną. Wydrukował pierwszy podręcznik gramatyki polskiej (po łacinie) Piotra Stratoriusa-Strojeńskiego. Był drukarzem Mikołaja Reja. Jego druki wyróżniały się bogatym zdobnictwem miedziorytowym, charakterystycznym dla kolejnej epoki;
- Aleksy Rodecki (zm. ok. 1606), założyciel w 1574 r., drugiej obok Wirzbięty, oficyny różnowierczej – ariańskiej. Z obawy przed prześladowaniami drukował anonimowo, pod pseudonimem, podawał fikcyjne miejsca druku. Pod koniec XVI w. Rodecki przeniósł część warsztatu do Rakowa, głównej siedziby arian. Krakowską oficyną kierował jego zięć, Sebastian Sternacki.

Szacuje się, że w Krakowie ukazało się wówczas 5 tys. 100 dzieł w łącznym nakładzie ok. 2 mln 550 tys. egzemplarzy³⁰⁷. Trudno jest oszacować liczbę drukarzy krakowskich, bowiem warsztaty przechodziły – w obrębie różnych rodzin – z rąk do rąk. Wielu typografów zapewne w Krakowie jedynie uczyło się zawodu i następnie słuch o nich zaginął. W Krakowie działała także żydowska drukarnia Andrzeja, Pawła i Jana Heliczów.

Typografia innowiercza rozwijała się w: Brześciu, Łosku, Lusławicach, Pińczowie, Nieświeżu, Węgrowie, Grodzisku, Królewcu, Zamościu i Szamotułach. Drukarstwo rozwijało się także w: Gdańsku, Toruniu, Poznaniu, Wilnie i Warszawie. Około 1580 r. w Polsce pracowało jednocześnie 17 drukarni, z tego 8 w Krakowie³⁰⁸. Wydawano przede wszystkim podręczniki, księgi liturgiczne i modlitewniki oraz druki urzędowe na potrzeby szkół, instytucji kościelnych i państwowych. W dalszej kolejności tłoczono wspomnianą już literaturę autorów antycznych, dzieła naukowe i religijne (m.in. żywoty świętych, rozprawy polemiczne, kazania), dzieła prawno-polityczne i historyczne, a także literaturę rozrywkową (romanse, poezję, satyry społeczne i obyczajowe, komedie). Drukowano także kalendarze i druki ulotne („nowiny”, paszkwile, prorocтва). Ukazywało się coraz mniej kompilacji, natomiast więcej utworów klasycznych i humanistycznych.

Pod koniec XVI w. na 1000 mieszkańców przypadały 22 książki. Ich konsumentami była tylko część społeczeństwa szacowana w Koronie na kilkanaście procent ludności męskiej, w tym z największym odsetkiem szlachty i mieszczan (ok. 1/4 ludności męskiej umiało trochę czytać, a ok. 1/3 szlachty umiała pisać)³⁰⁹.

³⁰⁷ J. Okopień, op. cit., s. 17.

³⁰⁸ A. Kawecka-Gryczowa, *Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu*, Wrocław 1975, s. 79.

³⁰⁹ Ibidem, s. 120.

Polskie drukarnie wprowadzały renesansowe kroje pism i zdobnictwo (Wietor, Scharffenbergowie, Januszowski, Wirzbięta). Nowe kierunki artystyczne miały wpływ na ilustrację książkową, która nabiera treści świeckiej. Rozwija się karta tytułowa, na którą z końca książki zostaje przeniesione nazwisko autora, tytuł, miejsce i rok druku oraz inne informacje, np. zastrzeżenie o prawie do wyłączności druku. Tekst karty tytułowej ujmowany jest często w ramkę o motywach architektonicznych. Rozwija się drzeworyt, a w połowie XVI w. pojawia się nowa technika ilustracyjna – miedzioryt. Bardzo popularne stały się tzw. frontispisy, ilustracje wszywane przed kartę tytułową, przedstawiające sławnych ludzi, autora książki bądź ujmujące zasadniczą jej treść. Rozwinęła się także sztuka introligatorska. Brzegi opraw zdobiono zwykle za pomocą radełka, a środek wypełniano ornamentem tłoczonym z plakiety (płyty). Za pośrednictwem Bizancjum pojawiły się nieznane dotychczas złączenia oraz delikatne roślinne motywy dekoracyjne, tzw. arabeski, plecionki geometryczne. Zamiast deseczek do oprawy zaczęto wykorzystywać tekturę, którą obciążano skórą, jedwabiem, aksamitem, często haftowano złotymi czy srebrnymi nićmi. Obok opraw zwykłych zamawiano także oprawy luksusowe, np. dwory królewskie we Francji, w Anglii, w Niemczech, a także w Polsce – Zygmunt August i Anna Jagielonka – wprowadzili jednolite drogocenne oprawy, zaopatrzone na zwierciadle w znak własnościowy, tzw. superekslibris.

Drukarstwo doby renesansu kończy w Polsce – wydana w 1638 r. – uchwała sejmowa zamykająca drukarnię ariańską w Rakowie.

Polska literatura osiągnęła wysoki poziom. Dzieła napisane przez Polaków po łacinie, uniwersalnym językiem ówczesnej Europy, były szeroko dyskutowane, a nawet tłumaczone. W szesnastym stuleciu w Polsce tworzyło wielu znakomitych poetów lirycznych i epicko-lirycznych piszących po polsku i łacinie, m.in.: Jan Dantyszek, Klemens Janicki, Łukasz Górnicki, Mikołaj Sęp Szarzyński, Szymon Szymonowic, Kasper Twardowski, Sebastian Fabian Klonowic. W szczytowym okresie polskiego renesansu, przypadającym na lata 1543–1584³¹⁰, powstała niemal cała twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Sępa Szarzyńskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, a łacińska poezja humanistyczna staje się dwujęzyczna. Ustalony zostaje także model wiersza polskiego. W połowie XVI w. stosunek druków polskich do łacińskich wynosił ok. 1:8, z tendencją do przewagi na korzyść polskich.

Rozwijała się bujnie publicystyka polityczna, np.: Stanisław Orzechowski, Łukasz Górnicki, Krzysztof Warszewicki czy Wawrzyniec Goślicki. Na wielką skalę rozkwitło kaznodziejstwo, literatura teologiczna i polemiczno-kościelna. Pojawiło się piśmiennictwo prawnicze, medyczne, przyrodnicze, historiograficzne i geograficzne.

³¹⁰ 1543 r. – rok śmierci Klemensa Janickiego i Mikołaja Kopernika. W tym roku opublikowano: *De revolutionibus orbium coelestium* Kopernika, *De poena homicidii* Frycza i *Krótką rozprawę* Reja. 1584 – rok śmierci Jana Kochanowskiego.

3.2. Rozwój nauki

W dobie odrodzenia, na fali ogólnego rozwoju kultury i życia umysłowego, rozwija się w Polsce również nauka, szczególnie astronomia i fizyka, geografia, nauki przyrodnicze i medyczne. Pod wpływem idei humanizmu wzrosło zainteresowanie badaniami filologicznymi. Największym tryumfem polskiej nauki było dzieło Mikołaja Kopernika. Wśród innych wielkich uczonych tego okresu nie sposób pominąć: Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Marcina Bielskiego, Macieja z Miechowa, Bernarda Wapowskiego, Jana Mączyńskiego, Jakuba Górskiego. Cechą charakterystyczną dla odrodzenia było to, że naukę uprawiali ludzie różnego pochodzenia i stanu. Ogromny wpływ na odrodzenie w Polsce wywarł Erazm z Rotterdamu, którego poglądy przejęli filolodzy, teolodzy, pedagodzy czy literaci.

W Polsce – na początku XVI w. – w naukach filozoficznych dominował wpływ Arystotelesa (384–322 p.n.e) i arystotelizmu. W zbiorze Koźmianowym znajdują się trzy dzieła Arystotelesa: *Logica vetus* (zob. wyk. 25), *Ekonomika* (zob. wyk. 26) oraz *Retoryka* (zob. wyk. 30), a także, cieszące się popularnością, prace o znaczeniu dydaktycznym Jana z Głogowa: *Exercitium Super omnes tractatus parvoru[m] logicalium Petri Hispani* (zob. wyk. 450) i *Exercitium veteris artis* (zob. wyk. 451) oraz Jacques’a d’Etaples a Lefevr’a *Introductiones in libros Physicorum et De anima Aristotelis cum Jodoci* (zob. wyk. 578). Obok arystotelizmu rozwijały się inne kierunki filozoficzne, obok tomizmu, także scytyzm i okhamizm. Znajduje się tam również dzieło – głównego polskiego propagatora idei i poglądów – Dunsza Szkota, autora licznych komentarzy i pism logicznych – Michała z Bystrzykowa *Quaestiones veteris ac novae logicae* z 1508 r. (zob. wyk. 673) oraz praca samego Dunsza Szkota *Questiones decimi et duodecimi Metaphysice...* z 1507 r. (zob. wyk. 280). Natomiast jednego z głównych propagatorów humanizmu w Polsce Filipa Kallimacha reprezentuje dzieło *In synodo episcoporum de contributione cleri oratio* (zob. wyk. 164). Są także dwa dzieła najsławniejszego humanisty XVI w. Erazma z Rotterdamu – *Breviores et elegantiores aliquot epistolae* (zob. wyk. 294) i *Lingua* (zob. wyk. 295). Metodologię tego czasu reprezentuje eklektyczny w charakterze podręcznik Jakuba Górskiego *Commentariorum artis dialecticae libri decem* (zob. wyk. 363).

Inne znane dzieła filozoficzne w kolekcji to: *Philosophia pauperum* Alberta Wielkiego (zob. wyk. 10) oraz reprezentujące filozofię stoicką dzieła Cycerona, których jest siedem (w tym dzieła filologiczne): *Epistolae familiares breviores* (zob. wyk. 198), *De officiis* (zob. wyk. 196, 197), *Pro rege Deiotaro oratio* (zob. wyk. 201), *De imperio Gnaei Pompei oratio* (zob. wyk. 195), *Paradoxa* (zob. wyk. 199) oraz *Partitiones oratoriae* (zob. wyk. 200).

Nauki przyrodniczo-matematyczne – w kolekcji druków szesnastowiecznych Koźmiana – reprezentowane są bardzo skromnie, bo tylko w liczbie dziewięć, co zapewne wynika z charakteru zbioru. Dwa z nich to podręczniki matematyki, które były w pi-

śmiennictwie polskim tamtego okresu bardzo liczne i popularne, w tym przypadku to *Algorithmus* Joannesa de Sacro Bosco (zob. wyk. 914) oraz *Algorithmus linealis* Heinricha Auerbacha (zob. wyk. 38). Astronomię i astrologię reprezentują trzy dzieła: *Instructorium astrologiae* Wacława z Krakowa (zob. wyk. 1124), Jana z Głogowa *Computus chirometralis* (zob. wyk. 449) oraz Stanisława Grodzickiego *O poprawie kalendarza kazania dwoje* (zob. wyk. 379). Z nauk medycznych znajdziemy Hipokratesa *Epistola moralis* (zob. wyk. 408), erudycyjną pracę *Fabricatio hominis* Wojciecha Nowopolskiego (zob. wyk. 729), dzieło dotyczące chorób umysłowych Jana Benedykta Solfy *De visionibus* (zob. wyk. 990) oraz rozprawę dermatologiczną, wyróżniająca różne rodzaje chorób epidemicznych, Jana Baptysty Gemmy *De vera ratione curandi bubonis* (zob. wyk. 344).

Na rozwój geografii w XVI stuleciu wielki wpływ miały dzieła starożytnych geografów Ptolemeusza i Strabona. W Polsce zainteresowanie tą nauką rozwijało się od XV w. Najwybitniejszą postacią tej nauki był Bernard Wapowski, zwany ojcem polskiej kartografii. W zbiorze Koźmianowym znajduje się podręcznik geografii Jana ze Stobnicy *Introductio in Ptolemaei Cosmographiam* (zob. wyk. 455), zawierający wiele opisów opartych na Ptolemeuszu oraz na dziele niemieckiego geografa Marcina Waldseemüllera *Cosmographiae universalis introductio* (wydanego w 1507 r.), m.in. mapę z najstarszymi przedstawieniami Ameryki. Druga pozycja z zakresu geografii to kosmografia Sebastiana Münstera *Cosmographia universalis* (zob. wyk. 701), opisująca kraje znane w XVI w.

Dziejopisarstwo polskie reprezentuje traktat o rodzie Jagiellonów Jodoka Ludwika Decjusza *De vetustatibus Polonorum* (zob. wyk. 256) oraz Joannesa Nidanusa Pistoriusa *Polonicae historiae corpus* (zob. wyk. 810). Praca z zakresu historii powszechnej to *Memorabilium rerum decripto* Krzysztofa Warszewickiego (zob. wyk. 1131), zawierająca przegląd dziejów powszechnych w formie synchronistycznych tabel historycznych.

Filologię w dobie odrodzenia uprawiano nie tylko na uniwersytetach, a jej rozwój związany był ze ścieraniem się w nauczaniu kierunków scholastycznych i humanistycznych. W zbiorze Koźmianowym z zakresu filologii znalazły się: podręcznik epistolografii *Modus epistolandi* Jana Sommerfelda (zob. wyk. 995), który w XVI w. miał pięć wydań i *Latinum ideoma* (zob. wyk. 545), działającego we Wrocławiu przyjaciela Kopernika, Wawrzyńca Korwina; prace znakomitego znawcy Cycerona i Kwintyliana Jakuba Górskiego *De Generibus Dicendi* (zob. wyk. 365), *De figuris libri quinque* (zob. wyk. 364) oraz *Commentariorum artis dialecticae libri decem* (zob. wyk. 363), która jest dziełem z pogranicza nauk filozoficznych i filologicznych; również *M. Tullii Ciceronis vita* (zob. wyk. 400) – znawcy Cycerona i zagorzałego polemisty Jakuba Górskiego w kwestiach retoryki – Benedykta Herbesta; dzieło filologa greckiego Jerzego Libana *De accentum ratione* (zob. wyk. 588).

Prace biblistyczne rozwinęły się w Polsce od połowy XVI w. i opierały się na krytycznej lekturze tekstów Biblii. Andrzej Edward Koźmian posiadał w swojej bibliotece dwa z najważniejszych przekładów Biblii: wspomniany już egzemplarz *Bibliae prote-*

stanckiej, tzw. *Biblii brzeskiej*, drukowanej w Wilnie w 1593 r. (zob. wyk. 83) oraz dwa egzemplarze Biblii – w tłum. Jana Leopoldy – oparte na Wulgacie, drukowane w Krakowie w latach 1560–1561 i 1575 r. (zob. wyk. 78, 79). Oprócz tego w zbiorze znajdują się dwie Biblie drukowane za granicą: w Norymberdze w 1532 r. – przez Friedricha Peypusa (zob. wyk. 77) oraz w Magdeburgu w 1562 r. – przez Wolfganga Kirch[e]nera (zob. wyk. 82).

Z dzieł teologicznych kolekcja zawiera następujące: Jakuba Wujka *Postylla mniejsza* (zob. wyk. 1172), Marcina Kromera *Catecheses* (zob. wyk. 557), Stanisława Karnkowskiego *Kazanie o dwojakim kościele chrześcijańskim* (zob. wyk. 507), Jakuba Górskiego *Praelectionum Plocensium liber I* (zob. wyk. 366), Marcina Białobrzeskiego *Postilla orthodoxa* (zob. wyk. 75), Benedykta Herbesta *Nauka prawego chrześcijanina* (zob. wyk. 401), Stanisława Hozjusza *Confessio fidei* (zob. wyk. 417), Andrzeja Frycza Modrzewskiego *Sylvae quattuor* (zob. wyk. 683) oraz Wojciecha Nowopolskiego, Stanisława Orzechowskiego, Andrzeja Krzyckiego i Manuela Vegi. Koźmian posiadał także dzieła dysydenckie twórcy socynianizmu i doktryny braci polskich, Faustusa Socyna, *De unigenitini Filii Dei existentia* (zob. wyk. 979) oraz *De Jesu Christo servatore* (zob. wyk. 976).

Wśród dzieł prawniczych znajdziemy prace z zakresu prawa kanonicznego, rzymskiego i krajowego. Prawo kanoniczne reprezentuje podręcznik prawa kanonicznego Grzegorza z Szamotuł *Enchiridion impendimentorum* (zob. wyk. 392), będący wykładem uznanych przez prawo kanoniczne przeszkód w zawarciu związku małżeńskiego. Natomiast prawo rzymskie przedstawia zarys obojga praw – cieszący się znacznym wzięciem podręcznik – *Epitome pontifici ac caesarei iuris* Jana Cervusa (Jelonek) z Tucholi (zob. wyk. 185), a także zbiór wyroków i orzeczeń prawnych *Decisiones* (zob. wyk. 896) Piotra Roizjusza. Prawo miejskie prezentują: poczytny *Enchiridion* Jana Kirsteyna Cerasinusa (zob. wyk. 184), czyli wybór zagadnień z zakresu prawa materialnego i procedury sądowej, oraz prace Bartłomieja Groickiego: *Artykuły* (zob. wyk. 382), będące pierwszą książką prawniczą w języku polskim, omawiające zagadnienia prawa prywatnego i karnego miejskiego; *Porządek sądów* (zob. wyk. 383), poświęcony zagadnieniom procesowym; *Tytuły* (zob. wyk. 385, 386) i *Ustawa płacej* (zob. wyk. 387). Dzieła z zakresu prawa uzupełniają konstytucje synodalne, m.in.: *Decreta in conventu generali Cracoviensi 19. Mart. a. 1527 edita* (zob. wyk. 223); *Constitutiones conventus Cracoviensis 20. Jan. a. 1532* (zob. wyk. 216), akta synodów gnieźnieńskich *Statuta provinciae Gnesnensis* [Mikołaja Trąby] (zob. wyk. 1027) oraz *Statuta Regni Poloniae* (zob. wyk. 1026) i *Concilium Tridentium* (zob. wyk. 209).

Myśl społeczną okresu odrodzenia przedstawia praca Marcina Lutra *Exposition sur les deux epistres de saint Pierre et sur celle de saint Jude en laquelle tout ce qui touche la doctrine Chrestienne est parfaitement copis* (zob. wyk. 621).

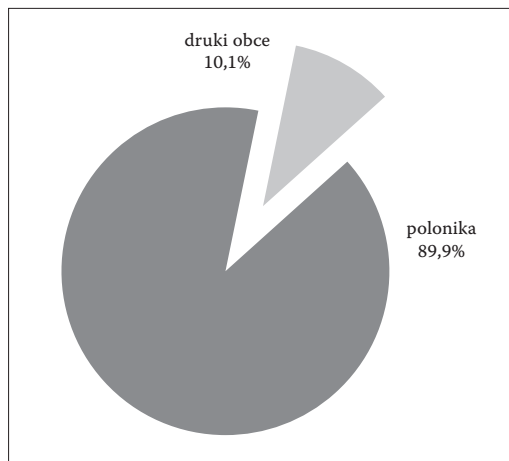
Dzieła literatury pięknej w zachowanej części zbioru Koźmiana nie są liczne, gdyż jest ich niespełna dziesięć, w tym *Sermonum libri duo* Horacego (zob. wyk. 414),

Zwierzyniec Mikołaja Reja (zob. wyk. 879) oraz *Aelinopaeae* Szymona Szymonowica (zob. wyk. 1048).

3.3. Noty proveniencyjne

Zbiór Andrzeja Edwarda Koźmiana znajdujący się w ZNiO zawiera 238 druków z XVI wieku, z czego 214 to polonika, co stanowi 89,9 proc. wszystkich druków z tego stulecia, a 24 to druki obce – (10,1 proc.).

Wykres 5. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVI w.

Źródło: oprac. własne

Ponad połowa, bo 143 druki, nie posiada not własnościowych wcześniejszych niż Koźmianowe. Trzy druki opatrzone dedykacjami. Wszystkie trzy zostały podarowane Koźmianowi. Pierwszy to *Dialogus de eo num calicem laicis et uxores sacerdotibus* Stanisława Hozjusza (zob. wyk. 419) z krótkim zapiskiem: „Tom. Miarkowski ofiarował Andrż. Koźmian r. 1826”. Drugi to *Statuta Regni Poloniae* (zob. wyk. 1026) ofiarowany, jak już wspomniano, Koźmianowi przez Tomasza Ujazdowskiego³¹¹, trzeci zaś – *Accusationis in Christophorum Sborovium* Andrzeja Rzeczyckiego (zob. wyk. 911) zawiera dedykację dla Andrzeja Alojzego Koźmiana.

Na 17 drukach jako właściciele – przed Andrzejem Edwardem – występują klasztory lubelskie różnych zakonów z najbliższych okolic majątku Koźmianów. Pozostałe

³¹¹ Tomasz Ujazdowski podarował Koźmianowi kilka książek z różnych okresów, które zostały omówione w poszczególnych rozdziałach poświęconych znakom własnościowym. Oprócz tego w kolekcji Koźmiana znajdują się inne książki Ujazdowskiego, ale niestety nie wiadomo, w jaki sposób trafiły do Koźmiana. Można tylko domniemywać, że drogą kupna lub wymiany.

posiadają noty własnościowe, które wskazują na klasztory dalej położone, m.in. zakon jezuitów w Płocku i zakon augustianów w Warszawie. W sumie jednak wszystkich ksiązek z XVI wieku z bibliotek zakonnych – w opisywanym księgozbiornie Andrzeja E. Koźmiana – jest 37, w tym 33 to polonika, a 4 to druki obce. Książki z bibliotek klasztornych stanowią 15,5 proc. wszystkich druków XVI-wiecznych.

Noty własnościowe osób prywatnych znajdują się na 58 drukach, co stanowi 24,4 proc. wszystkich druków XVI-wiecznych, z czego cztery proveniencje są zamazane. Natomiast 34 proveniencje pochodzą od XVI-wiecznych właścicieli. W tej grupie, poza nielicznymi wyjątkami, również trudno jest ustalić, które trafiły do zbioru Piotrowickiego drogą kupna, które drogą wymiany, a które – daru. Tylko na kilku drukach znajdują się zapisy informujące, w jaki sposób Koźmian mógł wejść w ich posiadanie. Na karcie tytułowej *Zwierzyńca* M. Reja (zob. wyk. 879) napisał: „Od Chyliczki 1824 d. 10 Kw. AEK”, więc nie wiadomo, czy książkę kupił, wymienił się na inną, czy dostał. Jan Chyliczkowski (zm. 1856), bo zapewne o niego chodzi, był referendarzem stanu, dyrektorem kancelarii heroldii Królestwa Polskiego, a także właścicielem biblioteki liczącej ok. 4 tys. tomów i bibliografem.

Memorabilium rerum descripto Krzysztofa Warszewickiego (zob. wyk. 1131) opatrzona jest zapisem: „... od U. dnia 3 sty. 1824”. Najprawdopodobniej chodzi jednak o wspomnianego wcześniej Tomasza Ujazdowskiego. Na *Ordinum regni Poloniae de electione Sigismundi III* (zob. wyk. 224) Koźmian zaznaczył: „Od JWP. hr. Tarnowskiego d. 23 pa. 1843”, na karcie tytułowej 3-częściowego dzieła Lodovicusa Deciusa *De vetustatibus Polonorum* (zob. wyk. 256) zapisał: „Dnia 26 list. 1823 od p. Bruschnera”, więc i w tych przypadku nie wiadomo dokładnie, w jaki sposób wszedł w ich posiadanie.

Dwa XVI-wieczne druki Koźmiana na pewno kupił i dzięki nocie proveniencyjnej wiadomo kiedy. Dzieło Alberta Wielkiego *Philosophia pauperum* (zob. wyk. 10), „kupił od Kozłowskiego oycy 11.XII.1823 za 2 floreny 11 grudnia 1823 r.”³¹². Natomiast Leopoldusa dux Austriae *Compilatio... de astrorum scientia decem continentis tractatus* (zob. wyk. 584) od Żyda za 30 florenów 22 października 1823 r.

Na podstawie proveniencji dziesięciu innych druków można ustalić, kiedy Koźmian wszedł w ich posiadanie, bowiem przy swoim nazwisku dopisał datę. Są to dzieła: Corneliusa Corbiusa *Iusta Martino Humnico* (zob. wyk. 230 – „2. Jan. 1838. 1. Aug.”; Sebastiana Flascha *Professio catholica* (zob. wyk. 317) – „2. Jan. 1 Aug. 1858.”; Jakuba Górskiego *Praelectionum Plocensium* (zob. wyk. 366, 367) cz. 1 i cz. 2 – „Jan. 1838 1 Aug.”; tego samego autora *De generibus dicenti* (zob. wyk. 365) – „Dnia 9 Lip. [18]39.”; Stanisława Ostrowskiego *De Trinitate* (zob. wyk. 767) – „2. jan. 1 Aug. 1838.”; Andreea Schöne *Daphnis* (zob. wyk. 928) – 2. Jan. 1 Aug. 1838.”; Faustusa Socinusa *De unigentii Filii Dei*

³¹² Mateusz Kozłowski (1765–1834), bibliotekarz Biblioteki Publicznej przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. W młodości towarzyszył Tadeuszowi Czackiemu; antykwariusz i agent T. Działyńskiego. Co pewien czas organizował w Warszawie licytacje starych druków.

existentia (zob. wyk. 979) – „8. 10-bra 1824 k.”; Stanisława Sokołowskiego *Epithalamion ad Sigismundum III Poloniae regem* (zob. wyk. 984) – „2 Jna 1 Aug. 1838” oraz Szymona Szymonowica *Epithalamium Sigismundi III* (zob. wyk. 1049) – „7 Jan. 1 Aug. 1838”.

Przy proveniencji Koźmianowej na druku Erazma z Rotterdamu *Lingua* (zob. wyk. 295) znajduje się liczba/numer 75. Trudno stwierdzić, czy zapisu dokonała ta sama osoba. Atrament jest tak samo wyblakły, jak w przypadku proveniencji pisanej ręką Andrzeja Edwarda Koźmiana. Takie liczby/numery znajdują się na wielu, ale nie wszystkich, starodrukach należących do Andrzeja Edwarda Koźmiana. Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, czy był to jego system numerowania kolejnych nabytków.

Tylko jeden spośród druków z XVI w. zawiera notatkę świadczącą o tym, że został nabyty drogą wymiany. To druk *Zrčcadlo slawneho margrabstwii morawskiego* autorstwa Bartosza Paprockiego (zob. wyk. 777), za który Andrzej Edward Koźmian wymienił się, jak wspomniano, z Tytusem Działyńskim na dwa inne dzieła.

Na drukach XVI-wiecznych z kolekcji Koźmiana znajdują się ciekawe noty rękopiśmienne z różnorodnymi glosami i marginaliami pochodzącymi z XVI-wieku. Do najciekawszych należą te przynoszące informacje z zakresu nauki o książce, a dotyczące cen oraz odpisy dokumentów i innych tekstów. Ceny znajdują się na trzech drukach: *De officiis* Cycerona (zob. wyk. 196) – *emptus 9 gr.*; *Exercitium super tractatus* Jana z Głogowa (zob. wyk. 450) – *4 grossis* oraz *Parvulus philosophiae naturalis* Jana ze Stobnicy (zob. wyk. 456) – *Quatuor grossos dedi*. Inne ciekawe noty znajdują się w *Quaestiones librorum de anima* Jana z Głogowa (zob. wyk. 452) – *Idem magister Matheus eodem anno finiens lectionem 1530 die Saturni ante conductum pasce – diem clausit extremum. Oretur pro eo*. Na doklejonych kartach znajduje się poza tym: *Regestrum in libros de anima Aristotelis omnium philosophorum principis Anno Domini 1537*. Natomiast na końcu druku *Praeparationes devotae* Jana Januszowskiego (zob. wyk. 469) jest rękopis: *Oratio pulchra pro religiosis*, zaś w *Iura municipalia terrarum Prussiae* (zob. wyk. 438) doklejono cztery karty rękopiśmienne z indeksem iurium nunicipalium. Na jednej z kart *Decisiones* Roizjusza (zob. wyk. 896) znajduje się – datowany na XVI w. – rękopiśmienny tekst *Bogurodzicy*.

Dwie noty są najprawdopodobniej autorstwa samego Andrzeja Edwarda Koźmiana. Pierwsza znajduje się na *Nowym Testamencie* (zob. wyk. 83) i stwierdza, że ten *Nowy Testament* opracowany jest według *Biblii brzeskiej*. Natomiast druga znajduje się na karcie tytułowej verso i brzmi: *Revelatio Ezaiae prophetae*.

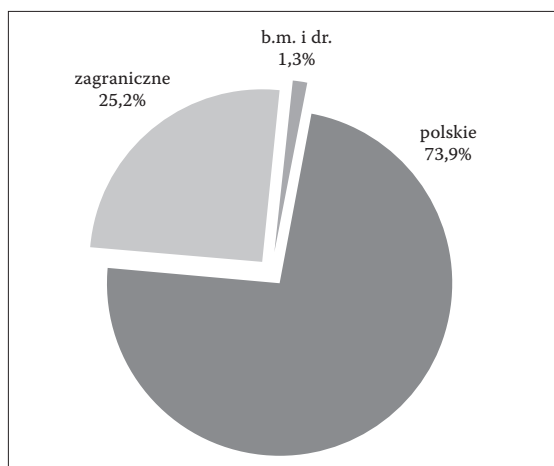
3.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny

Wśród druków XVI-wiecznych 176 pochodzi z polskich oficyn, 59 – z zagranicznych, a trzy nie posiadają ani miejsca wydania, ani drukarza. Wykazy druków, drukarzy i nakładców z terenu Rzeczypospolitej oraz zagranicznych umieszczono w aneksie 3 i 4.

Wśród polskich miast znajdują się: Brześć Litewski, Gdańsk, Kraków, Królewiec, Lwów, Poznań, Toruń i Wilno.

W grupie druków polskich najliczniej występują książki z oficyn krakowskich, głównego ośrodka drukarstwa polskiego XVI wieku. Jest ich 140, co stanowi 58,8 proc. wszystkich druków XVI-wiecznych. W Wilnie wydano 14 druków, w tym 3 w pierwszej polskiej tłoczni w tym mieście, czyli Drukarni Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła, założonej w 1576 r. Radziwiłł przekazał ją ok. 1586 r. w użytkowanie kolegium jezuickiemu. Drukarnią kierowali Daniel z Łęczycy, Jan Ślęcki i Marcin z Kazimierza. Daniel z Łęczycy prowadził także od 1581 r. tłocznnię przy zborze kalwińskim, na którąłożył Mikołaj Radziwiłł Rudy, a po jego śmierci Jan Hlebowicz. Przetrwała ona do 1591 r., kiedy to Daniel z Łęczycy przeszedł na katolicyzm i zaczął kierować drukarnią założoną przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła. Natomiast drukarnię kalwińską przejął Jakub Mortkowicz. Drukarzem innowierczym w Wilnie w latach 1580–1611 był także Jan Karcan, który z czasem zrealizował zamówienia nie tylko kalwinów, ale też jezuitów i arian.

Wykres 6. Druki z XVI w. z oficyn polskich i zagranicznych

Źródło: oprac. własne

Dziesięć druków pochodzi z poznańskiej oficyny Jana Wolraba, którego w 1578 r. sprowadzili z zagranicy jezuita, skonfliktowani z tłoczącym do tej pory na ich potrzeby Mielchiorem Neringiem. Po śmierci Wolraba w 1591 r. drukarnię przejął jego syn Jan Wolrab II.

W zbiorze Koźmianowym znajdują się także druki z oficyn działających na północy Rzeczypospolitej – w Gdańsku i w Toruniu. Znakomitą rodziną drukarzy działających w Gdańsku byli – pochodzący z Flandrii – Franciszek Rhode, jego syn Jakub i wnuk Marcin. Pierwszy nie tłoczył druków w języku polskim, za to jego następca wydrukował wiele podręczników do nauki polskiego, a także inne druki polskie –

m.in. w 1586 r. kancjonał w gwarze kaszubskiej. W XVII w. drukarnia ta przeszła w ręce rodziny Rhetów.

Drugim ważnym ośrodkiem północnym był Toruń. Reprezentują go druki z tłoczni luterańskiej, przybyłego w 1581 r. z Wielkopolski, Melchiora Neringa oraz Andrzeja Koteniusza, który przejął ją po śmierci Neringa w 1587 r.

Pojedyncze druki pochodzą ze Lwowa (z krótko działającej tłoczni Macieja Garwolczyka, przeniesionej do Krakowa w 1592 r.), Brześcia Litewskiego (pierwszego ośrodka różnowierczego na terenie Polski powstałego w 1553 r., w oficynie którego kierownikiem był m.in. muzyk i literat Cyprian Bazylík) oraz Królewca, głównego ośrodka propagandy różnowierczej (oficyna Jerzego Osterbergera).

Tabela 2. Zasięg terytorialny druków z XVI w.

Polska według granic z XVI w.	
Miasto	Liczba druków
Kraków	140
Wilno	14
Poznań	10
Toruń	5
Gdańsk	4
Lwów	1
Brześć Litewski	1
Królewiec	1
Razem	176
Zagranica	
Miasto	Liczba druków
Kolonia	11
Bazylea	7
Wiedeń	8
Frankfurt nad Menem	5
Wenecja	4
Lipsk	3
Antwerpia	2
Padwa	2
Strasburg	2
Genewa	2
Magdeburg	2
Dillingen	1

Inglostadt	1
Lion	1
Paryż	1
Marburg	1
Metz	1
Mainz	1
Norymberga	1
Ołomuniec	1
Rostock	1
Rzym	1
Razem	59
B.dr.	2
B.dr. i m.w.	1
Ogółem	238

Źródło: oprac. własne

Druki krakowskie – w przeciwieństwie do druków z innych miast, gdzie drukarnie reprezentują właściwie pojedyncze oficyny – to również najbardziej zróżnicowana grupa pod względem wielości oficyn drukarskich. Kraków reprezentują druki 19 drukarzy. Są to oficyny: Jana Hallera, Łazarza Andryśowicza, Andrzeja Piotrkowczyka, Drukarnia Łazarzowa, Aleksa Rodeckiego, rodziny Scharffenbergów (reprezentowana przez pięć pokoleń), Mateusza Siebeneichera, Floriana Unglera i jego następców, Hieronima Wietora i jego następców, Macieja Wirzbięty. Najliczniejsze wśród druków krakowskich są te z Drukarni Łazarzowej (39), Jana Hallera (21) i Hieronima Wietora (16). Jeden druk pochodzi z żydowskiej drukarni Jana Helicza (zob. wyk. 408).

Wśród oficyn zagranicznych najliczniej reprezentowana jest Kolonia (11 druków), Wiedeń (8) i Bazylea (7).

Ośrodki zagraniczne reprezentują przede wszystkim oficyny z miast niemieckich, gdzie, jak wiadomo, po wynalezieniu druku – obok miast włoskich – warsztaty rozwijały się najszybciej. W zbiorze Koźmianowym niemieckie ośrodki reprezentuje Moguncja – kolebka drukarstwa niemieckiego – z drukiem pochodzącym z warsztatu Iwo Schöffera, wnuka Piotra Schöffera, jednego z pierwszych drukarzy w Niemczech. Kolejne miasto to Strasburg, jeden z najpoważniejszych niemieckich ośrodków drukarskich, gdzie Jan Mentelin wydał pierwszą Biblię w języku niemieckim. Następnym miastem jest Kolonia, z którą w XVI i XVII wieku współpracowali wydawcy krakowscy³¹³. W XVI w. oficyny mieli tam m.in. Arnold Birckmann (1 druk)

³¹³ R. Żurkowa, *Związki księgarzy krakowskich z Kolonią w I połowie XVII wieku*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1984, R. 29, s. 121-142.

i Mateusz Cholinus (10 druków). Z Lipska, w którym – na potrzeby tamtejszego uniwersytetu – wydawano dużo drobnych druków w małym formacie, pochodzą trzy druki Melchiora Lottera (twórca szwabachy) i z Oficyny Vögeliana. Ze znanego z targów książki, a następnie z działalności niderlandzkiej rodziny miedziorytników de Bry, Frankfurtu nad Menem pochodzą cztery druki: z oficyny Andrzeja Wechelusa (syna Christiana Wechelusa, który kontynuował zainicjowane przez ojca drukowanie tekstów w języku greckim oraz dzieła humanistów; po ucieczce z Paryża po nocy św. Bartłomieja, osiadł we Frankfurcie nad Menem) oraz Piotra Braubacha (również drukującego klasyków oraz dzieła luterańskie) i jeden druk z nieznanej drukarni. Pojedyncze druki wykonane zostały w Magdeburgu (w filii oficyny lipskiej Melchiora Lottera, prowadzonej przez jego synów Melchiora zwanego Młodszym i Michaela, gdzie drukowano m.in. pierwsze wydanie *Nowego Testamentu* Marcina Lutera), Norymberdze, Dillingen, Inglostadt, Marburgu, Metz czy Rostocku.

Włoskie drukarstwo reprezentują drukarnie z Rzymu (1 druk), Padwy (2 druki) i Wenecji (4 druki).

Osiem druków pochodzi ze znakomitych szwajcarskich warsztatów z Bazylei, Mikołaja Brylingera, Henricha Petri'ego i jego syna Sebastiana oraz Petra Perny. Petri należał do najbardziej wykształconych drukarzy XVI w. Po nobilitacji zmienił on nazwisko na Henric-Petri, a jego oficyna nazywała się Henricpetrina. Po jego śmierci prowadzili ją jego synowie, Sykstus i Sebastian. Natomiast Petro Perna, włoski protestant, zanim założył własne wydawnictwo, pracował w słynnej drukarni Jana Oporinusa. Innym ośrodkiem była Genewa, reprezentowana poprzez druk z oficyny Jean'a Crespina, francuskiego prawnika osiadłego w Szwajcarii, który w przeciągu 20 lat wydał ok. 250 dzieł, w tym wiele wspierających działalność Jana Kalwina. Drugi druk genewski pochodzi z oficyny Jean'a Gerarda.

Drukarstwo holenderskie reprezentują dwa druki z 1594 r. i 1596 r., pochodzące ze słynnej Oficyny Plantina w Antwerpii, którą po śmierci Krzysztofa Plantina w 1589 r. zarządzał Jan Moretus.

Z Wiednia pochodzi siedem druków tłoczonych przez Hieronima Wietora (1 druk), Wietora i Johanna Singreniusa (4 druki), samego Singreniusa (1 druk) oraz Michała Zimmermanna (1 druk). Wietor, zaliczany do najwybitniejszych drukarzy polskich XVI w., zanim osiadł w Krakowie, prowadził w latach 1510–1518 oficynę w Wiedniu, do 1514 r. razem ze współnikiem Janem Singreniusem. Wiele pozycji ukazało się nakładem braci Alantsee, prowadzących znaną wiedeńską firmę księgarsko-wydawniczą³¹⁴.

Francję reprezentują oficyny Thielmanna Kervera z Paryża i Petra Landry z Lionu. Szczegółowy spis znajduje się w aneksie 3 i 4.

³¹⁴ H. Bułhak, *Wiedeńska oficyna Hieronima Wietora. Materiały do dziejów zasobu typograficznego oraz bibliografii druków z lat 1510–1518*, [w:] *Z badań nad dawną książką. Studia ofiarowane Profesor Alodii Kaweckiej-Gryczowej w 85-lecie urodzin*, t. 2, Warszawa 1993, s. 297–431.

Jedenaście spośród 238 druków jest oprawionych w klocki z innymi tytułami lub nie pochodzącymi ze zbioru Piotrowickiego:

1. *Porządek sądów* Bartłomieja Groickiego (zob. wyk. 383) oprawiony jest w klocek z 5 tytułami tego samego autora, ale tylko wymieniony tytuł pochodzi z biblioteki Piotrowickiej;

2. *Confessio fidei* Stanisława Hozjusza (zob. wyk. 417) oprawiony razem z 3 innymi autorami. W tym klocek także tylko to dzieło należało do Andrzeja Edwarda Koźmiana;

3. *Statuta provinciae Gnesnensis [Nicolai Trąba]* wydane nakładem Jana Łaskiego (zob. wyk. 1027);

4 i 5. Dwa dzieła Joannesa Brenza *Apologiae confessionis illustriss* (zob. wyk. 149, 150);

6. Paulus Jovius *Regionum et insularum atque locorum descriptiones* (zob. wyk. 487);

7. Heinrich Pantaleon *Chronographia ecclesiae Christianae* (zob. wyk. 776);

8. Grzegorz z Żarnowca *Obrona Postylle ewangelickiey* (zob. wyk. 394);

9. *Responsio ministrorum ecclesiae Christi quae est Hamburgi ad confessionem* (zob. wyk. 883);

10 i 11. Dwa dzieła Erasmosa Sarceriusa *Expostiones in epistolas dominicales ac festuales* (zob. wyk. 922) i *In Evangelia festivalia postilla, ad methodi formam expedita, autore...* (zob. wyk. 923).

Tabela 3. Podział chronologiczny druków z XVI w.

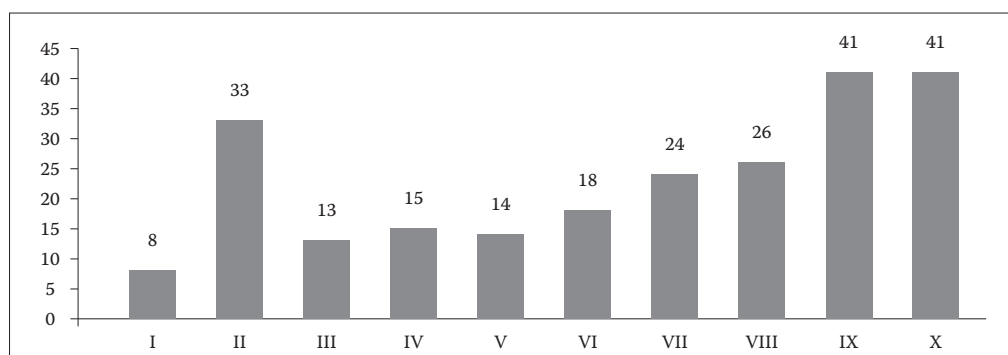
Dziesięciolecie	Lata	Liczba druków
I	1501–1510	8
II	1511–1520	33
III	1521–1530	13
IV	1531–1540	15
V	1541–1550	14
VI	1551–1560	18
VII	1561–1570	24
VIII	1571–1580	26
IX	1581–1590	41
X	1591–1600	41
* Jeden druk nie posiada roku wydania, trzy druki nie mają dokładnego roku wydania, a jeden wydano w dwóch tomach na przełomie dziesięcioleci (stanowią jeden wolumin).		

Źródło: oprac. własne

Wśród druków XVI-wiecznych, składających się na bibliotekę Koźmianową, najwięcej zostało wydrukowanych w dwóch ostatnich dziesięcioleciach XVI w. (po 41 druków), uważanego za szczytowy w rozwoju drukarstwa polskiego doby odrodzenia³¹⁵. Duża liczba druków pochodzi także z produkcji wydawniczej lat 1511–1520 (33), 1571–1580 (26) oraz 1561–1570 (24).

W księgozbiore tym znajdują się druki wydane na przełomie stuleci XVI i XVII: Christophorus Butelius *Hieronimi Cardani opinio hominem non esse animal explicata* [po 12 X] 1600 r. (zob. wyk. 168); Hieronim Stefanowski *Censura dysputacyjnej wileńskiej* [po 20 I] 1600 r. (zob. wyk. 1030); Claudius Deodatus *De plica quam Poloni gwoździec vocant* [po 5 V] 1600 r. (zob. wyk. 260).

Wykres 7. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVI w.

* Jeden druk nie posiada roku wydania, trzy druki nie mają dokładnego roku wydania, a jeden wydano w dwóch tomach na przełomie dziesięcioleci (stanowią jeden wolumin).

Źródło: oprac. własne

Druki ze zbioru Andrzeja Edwarda Koźmiana wydane w XVI wieku odzwierciedlają polski ruch wydawniczy tego stulecia. Najliczniej reprezentowane są zatem druki z oficyn krakowskich w języku łacińskim. Pod względem treściowym druki XVI-wieczne przedstawiają rozwój nauki oraz ówczesny rynek czytelniczy, choć wielu wybitnych dzieł brakuje. Można jednak domniemywać, na podstawie analizy zachowanej części kolekcji, że Koźmian posiadał wiele cennych druków pochodzących z XVI w.

3.5. Podział językowy, formaty, oprawy

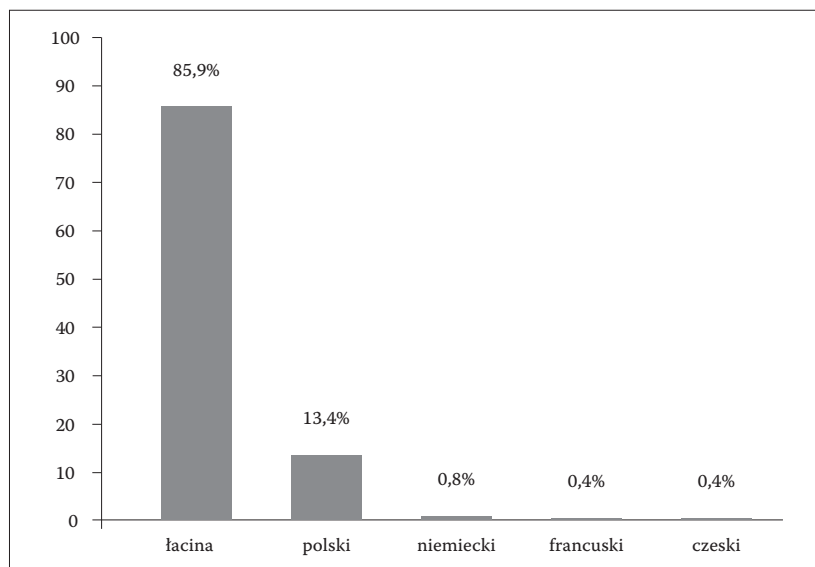
W grupie druków XVI-wiecznych dominują dzieła wydane w języku łacińskim, wciąż obowiązującym w XVI-, a także XVII-wiecznych ogólnoeuropejskich kręgach nauko-

³¹⁵ A. Kawecka-Gryczowa, *Z dziejów polskiej książki...*, s. 117-118.

wych i literackich. W Polsce tego okresu łacina była dodatkowo językiem urzędowym sfer administracji państwowej, chętnie używanym przez dyplomatów i polityków. Łatwość porozumiewania się w tym języku sprzyjała kontaktom intelektualnym, a książki łacińskie, drukowane przez oficyny polskie i zagraniczne, miały wpływ na przeobrażenia kulturowe, ideologiczne i społeczne, które miały miejsce w historii Rzeczypospolitej. Książki w języku polskim stanowiły pod koniec XVI w. ok. 24 proc. produkcji wydawniczej, a i w wieku XVII nie przekraczały 30 proc.³¹⁶

W zbiorze A. E. Koźmiana druków wydanych w XVI w. po łacinie jest 202. Drugie miejsce pod względem liczebności w kolekcji Koźmianowej zajmują wydawnictwa tłoczone w języku polskim, których jest 32. Wśród nich znajduje się Biblia w tłum. Jana Leopolity, kazania Piotra Skargi czy *Zwierzyńiec* Mikołaja Reja. Innymi reprezentowanymi językami w księgozbiorze są niemiecki, francuski i czeski. Język niemiecki reprezentują dwa dzieła: *Das alte Cölmische Recht* (zob. wyk. 875) i *Neue Chorographia und Histori Teutscher Nation* Jakoba Schoppera (zob. wyk. 929), natomiast język francuski reprezentuje dzieło Marcina Lutra *Exposition sur les deux epistres de saint Pierre* (zob. wyk. 621). Druk czeski to tłumaczenie książki Bartłomieja Paprockiego *Zrdcadlo sławnego margrabstwii morawskiego* dokonane przez Jana Vodickę (zob. wyk. 777). Poza tym, pierwszą księgę *Oeconomici* Arystotelesa (zob. wyk. 26) wydrukowano w języku greckim, a drugą – równoległe w greckim i łacińskim.

Wykres 8. Język druków z XVI w.

Źródło: oprac. własne

³¹⁶ M. Czarnowska, op. cit., s. 71.

Wśród najliczniejszych druków krakowskich dominują także te wydane w języku łacińskim, których jest 122, przy 18 drukach w języku polskim.

Tabela 4. Drukarze krakowscy z XVI w. wg podziału na język druków

Drukarz/Oficyna	Polski	Łacina	Razem
Drukarnia Łazarzowa	10	29	39
Jan Haller		21	21
Hieronim Wietor		16	16
Florian Ungler		9*	9
Maciej Scharffenberg		10	10
Mateusz Siebeneicher	1	7	8
Andrzej Piotrkowczyk	3	4	7
Mikołaj Scharffenberg	1	4	5
Hieronim Scharffenberg		4	4
Aleksy Rodecki		4	4
Wdowa Unglerowa		4	4
Dziedzice Marka Scharffenberga	1**	2	3
Stanisław Scharffenberg		3	3
Maciej Wirzbięta	2	1	3
Jan Helicz		1	1
Anna Scharffenbergowa		1	1
Wdowa Wietorowa		1	1
B. dr.		1	1
Razem	18	122	140

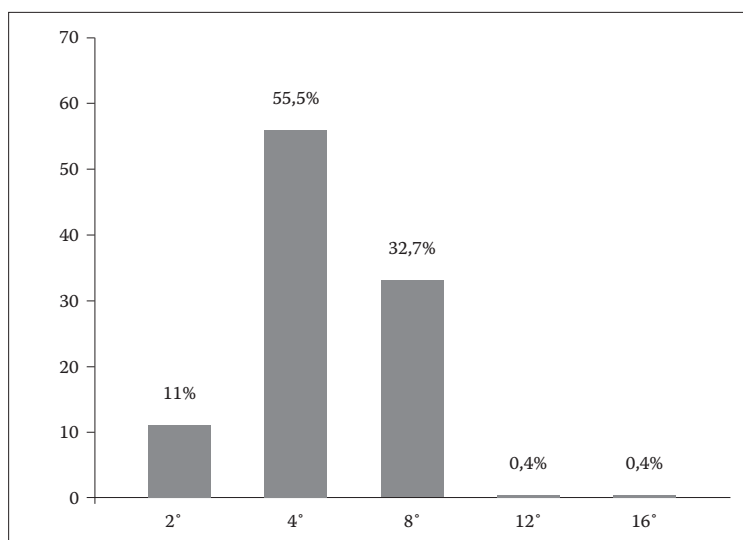
* *Logica vetus* Arystotelesa została wydana częściowo (ark. A–B) przez F. Unglera i W. Lenena w 1513 r., a częściowo (od ark. C) w 1516 r. przez Hallera.
 ** Biblia w tłum. pol.: t. 1 wydany 26 VI 1560 i t. 2 wydany 2 stycznia 1561 jest 1 woluminem.

Źródło: oprac. własne.

Wśród druków XVI-wiecznych znajduje się 13 tłumaczeń oraz przekładów ksiąg autorów i znanych pozycji obcych. Wśród nich dwie to polskie tłumaczenia Biblii dokonane przez Jana Leopolię (zob. wyk. 78, 79). Trzecia Biblia to mocno zdefektowany innowierczy przekład *Biblii brzeskiej, Nowy Testament*, wydany w Wilnie przez Jana Markowicza w 1593 r., który nie posiada karty tytułowej oraz końca (zob.

wyk. 83). *Katalog starych druków Biblioteki ZNiO. Polonica XVI w.* Marii Bohonos podaje, że drukarzem jest Jan Karcan. Jednakże, jak wyjaśnia Rajmund Pietkiewicz, z ustaleniem drukarza był problem, gdyż nie można było przez długie lata znaleźć egzemplarza z kartą tytułową, aby określić drukarza³¹⁷. R. Pietkiewicz – po analizie wszystkich przekładów *Biblii brzeskiej* znajdujących się w polskich bibliotekach – ustalił, że edycje *Nowego Testamentu z Biblii Radziwiłłowskiej*³¹⁸ wyszły w 1585 r. *in 4°* w oficynie M. Neringa w Toruniu oraz w tym samym formacie w 1593 r. w Wilnie właśnie u J. Markowicza, a nie u Jana Karcana.

Wykres 9. Formaty druków z XVI w.

Źródło: oprac. własne

Wśród przekładów znajdują się także dwa łacińskie tłumaczenia dzieł Arystotelesa – *Ekonomii* dokonane przez Leonardo Bruniego (zob. wyk. 26) oraz *Retoryki* dokonane przez Carolusa Sigoniusa (zob. wyk. 30).

Do tłumaczeń łacińskich należą także: Fadrique Ceriol Furió *De concilio et consiliariis principis liber* (zob. wyk. 337), które przełożył z hiszpańskiego Krzysztof

³¹⁷ R. Pietkiewicz, *Pismo święte w języku polskim w latach 1518–1638. Sytuacja wyznaniowa w Polsce a rozwój edytorstwa biblijnego*. Wrocław 2002. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Migonia w Instytucie Bibliotekoznawstwa UW, sygn. 122 D.

³¹⁸ Za R. Pietkiewiczem: Innowierczy przekład *Biblii* na język polski ukazał się w 1563 r. nakładem Mikołaja Radziwiłła Czarnego w drukarni w Brześciu nad Bugiem (*in 2°*) pt.: *Biblia święta, to jest Księgi Starego i Nowego Zakonu, właśnie z żydowskiego, greckiego i łacińskiego nowo na polski język z pilnością i wiernie wyłożone*. Biblia ta znana jest pod trzema tytułami, jako *Biblia brzeska*, *pińczowska* lub *Radziwiłłowska*.

Warszewicki; *Rozmowy dworzanina z mnichem* Marcina Kromera w przekładzie samego autora (zob. wyk. 558); *Złote myśli* Stobajosa [*Apophtegmata*], w tłumaczeniu Camerusa Guarinusa Favorinusa (zob. wyk. 1033).

Dzieło *Capitula pokoju między Henrykiem IV a Filipem II* (zob. wyk. 182) jest polskim tłumaczeniem z włoskiego Jana Chrzyciela Ceci. Mikołaj Rej jest natomiast autorem polskiego przekładu *Komentarza albo wykładu na prorocstwo Hozeasza* Veita Dietricha (zob. wyk. 263).

Szymon Wysocki przetłumaczył na język polski *Vita et morte della serenissima principessa de Parma et Piacenza* Sebastiana Moralesa (zob. wyk. 688), a Cyprian Bazylík z francuskiego *Historię o srogiem prześladowaniu kościoła bożego* Jeana Crespina (zob. wyk. 233). Ostatnim z przekładów jest wspomniane już tłumaczenie czeskie Jana Vodicki dzieła Bartłomieja Paprockiego (zob. wyk. 777).

Formaty druków zawierają się w przedziale od 2° do 16°. Najliczniej prezentuje się grupa książek w formacie „czwórek” – jest ich 132. Następna to „ósemki” – 78, potem „dwójki” – 26 i po jednej „dwunastce” i „szesnastce”.

Oprawy druków XVI-wiecznych z kolekcji Koźmianowej są skromne i w większości pochodzą z XIX w. Wśród nich znajdują się: półskórek, broszurowa, kartonowa, półperagamin, płócienna, tekturowa, półpótno, a także zdarzają się pergaminowe z XVII w. i XX w. Na uwagę zasługuje tylko kilkanaście opraw z XVI w., kilka z XVII w. oraz z przełomu XVI- i XVII w. Część z z nich jest restaurowana. Niektóre posiadają tłoki, złocenia, wyciski, plakiety, zamki, ślady klamer, okucia, złożony grzbiet, np.: *Biblia sacra utriusq[ue] Testame[n]ti...* (zob. wyk. 77); Michała z Bystrzykowa *Quaestiones* (zob. wyk. 673); *Sacrosanti et oecumenici Concilii Tridentini...* (zob. wyk. 209); Veita Dietricha *Komentarz albo wykład na prorocstwo Hozeasza* (zob. wyk. 263); Jana z Głogowa *Quaestiones librorum de anima* (zob. wyk. 452); Bartłomieja Groickiego *Porządek sądów prawa magdeburskiego* (zob. wyk. 383); Stanisława Hozjusza *Opera* (zob. wyk. 422) czy również Hozjusza *Confessio Catholicae fidei* (zob. wyk. 416).

ROZDZIAŁ 4

CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVII-WIECZNYCH

4.1. Barok – zarys epoki

Wiek XVII to utrwalenie się w Europie podziału na kraje katolickie, jak: Hiszpania, Francja, Austria, Włochy i protestanckie, jak: Anglia, Holandia, Szwajcaria i Szwecja. W wyniku odkryć geograficznych nastąpił wzrost potęgi państw kolonialnych (Anglia, Hiszpania). Rozwijał się handel międzynarodowy, wzrastała rola bogatego mieszczaństwa, pogarszała się natomiast sytuacja warstw niższych. Europa trawiona była wojnami – z których największą była wojna trzydziestoletnia – i wstrząsami wewnętrznymi. Wojnom towarzyszył głód i zaraza.

W XVII wieku Polska była drugim co do wielkości (po Rosji) państwem w Europie. W pierwszej połowie tego stulecia powierzchnia kraju wynosiła około 1 mln km². Państwo było ogromne, ale – szczególnie we wschodnich dzielnicach – słabo zaludnione. W połowie stulecia Polacy stanowili 40 proc. ludności Rzeczypospolitej, liczącej wówczas ok. 11 mln mieszkańców³¹⁹.

Do połowy XVII wieku dobrze funkcjonowały różne instytucje ówczesnej kultury, położone w centralnej i południowo-wschodniej Rzeczypospolitej. Szczególnie dobrze rozwijały się szkoły (kolegia jezuickie i protestanckie gimnazja w Rakowie i w Lesznie), położone z dala od toczących się wojen.

Wojny – prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII stulecia (kozaccyżna, „potop”, wojny z Moskwą) – doprowadziły kraj do utraty 1/4 powierzchni, a stan ludności zmniejszył się o ok. 40 proc., także w wyniku głodu i zarazy. Polska ze swoimi zawirowaniami historycznymi nie była wyjątkowa na tle Europy.

Szlachta, która stanowiła ok. 6–10 proc. całego społeczeństwa, pod względem majątkowym, politycznym czy kulturowo-obyczajowym³²⁰, uległa podczas wojen daleko idącej polaryzacji wewnętrznej. Magnaci zdobywający wielkie latyfundia –

³¹⁹ C. Hernas, *Barok*, Warszawa 1998, s. 11; zob. *Historia Polski w liczbach, Ludność. Terytorium*, Warszawa 1993.

³²⁰ Zob. U. Augustyniak, *Historia Polski 1572–1795*, Warszawa 2008; J. Tazbir, *Kultura szlachecka w Polsce. Rozkwit – upadek – relikty*, Warszawa 1979; A. Wyczański, *Polska Rzecz Pospolitą szlachecką*, Warszawa 1991.

przede wszystkim na wschodzie, głównie na Ukrainie – dążyli do osłabienia władzy centralnej. Konfederacje zawiązywane przeciwko niej były wykorzystywane przez magnaterię do prowadzenia własnej polityki. Każdy magnat mógł zatem bez trudu kupić na lokalnych sejmikach potrzebne mu głosy. Do tego, w 1652 r. po raz pierwszy zostało użyte w sejmie *liberum veto*.

Na zmiany w Polsce ogromny wpływ miały postanowienia soboru trydenckiego (1545–1563) i rozwijająca się po nim kontrreformacja, rzutująca nie tylko na Kościół i religię, ale też na program wychowania, naukę, sztukę i literaturę.

Barok pojawił się w Europie – po rozłamie religijnym wywołanym reformacją – w ostatnich dziesięcioleciach XVI w. i trwał do połowy wieku XVIII³²¹.

Ruchy kontrreformacyjne spowodowały, że w XVII w. szlachta polska zaczęła na powrót przechodzić od wyznań reformowanych na katolicyzm. Sobór trydencki w znacznej więc mierze ukształtował duchowość oraz formy wyrazu myśli polskiego baroku. Rozwijająca się, w wyniku kontrreformacji, ostentacyjna pobożność szlachty i magnatów, oddziałująca na zasadzie ideologii, pozostawiła swój ślad w sztuce i piśmiennictwie, a także została wykorzystana w zbudowaniu mitów dotyczących roli Polski w świecie. Rzeczypospolitą nazwano mianem *antemurale Christianitatis*, czyli przedmurzem chrześcijaństwa w Europie. Wpisywało się to w narodową historiozofię, opartą na legendzie o polskim rodowodzie, wywodzącym się od starożytnych Sarmatów.

Zmiany społeczne zachodzące w XVII stuleciu miały wpływ na kulturę, która rozwijała się na dwóch płaszczyznach. Jedna koncentrowała się wokół pałaców magnackich, powiązanych w Europą, a druga – wokół dworów szlacheckich, które gloryfikowały tradycję ziemiańską i sarmacką kulturę oraz obyczajowość³²². Pod koniec XVI w., w 1596 r., król Zygmunt III Waza przeniósł dwór do Warszawy, gdzie od tego czasu zaczęło się skupiać życie dworsko-magnackie. W dobie baroku nie miało ono już wielkiego oddziaływania na cały kraj. To raczej szlachta próbowała narzucić królowi i magnatom swój własny styl życia, łącznie z ubiorem oraz obyczajami.

Zarówno Zygmunt III Waza, jak i Władysław IV byli mecenasami sztuki na miarę ostatnich Jagiellonów³²³. Zygmunt III był kolekcjonerem rzeźby, klejnotów, wyrobów ze złota i bursztynu oraz malarstwa, m.in. Rubensa, który namalował jego portret (zrabowany później podczas potopu szwedzkiego). Na jego dworze gościł uczeń Rubensa – Pieter Stoutman, a także Włoch, Tomasz Dolabella, autor m.in. galerii portretów królów polskich zdobiących Zamek Królewski. Król wspierał także teatr. Utrzymywał orkiestrę nadworną, którą prowadzili znakomici włoscy dyrygenci. Wśród muzyków znajdowali się m.in. Marcin Mielczewski, Adam Jastrzębski czy Piotr Elert. Za cza-

³²¹ J. Sokołowska, *Barok*, [w:] *Słownik literatury staropolskiej (średniowiecze, renesans, barok)*, pod red. T. Michałowskiej, Wrocław 1990, s. 73.

³²² C. Hernas, op. cit., s. 14-16.

³²³ M. Bogucka, op. cit., s. 198-200.

sów Władysława IV królewska kapela stała się jednym z najlepszych zespołów tego typu w Europie. Magnaci duchowni i świeccy, wzorem Zygmunta III Wazy, zapraszali na swoje dwory teatry i utrzymywali własne zespoły instrumentalno-wokalne. Muzykowanie było powszechne także wśród szlachty i mieszczan. W 1647 r. ukazał się popularny podręcznik muzyki Jana Aleksandra Górczyna *Tabulatura muzyki*. Mecenasem sztuki i kolekcjonerem był także Władysław IV. Niestety, zarówno zbiory Zygmunta III Wazy, jak i jego syna, uległy podczas wojen rozproszeniu lub zniszczeniu.

Władysław IV, jeszcze jako królewicz, założył teatr operowy, w którym pierwsze przedstawienie odbyło się w 1628 r. Następnie w latach 1635–1648 było w nim więcej premier operowych i baletowych niż – w tym samym czasie – w Paryżu³²⁴. Przedstawienia urządzali także magnaci. Kwitł teatr szkolny oraz teatr uliczny z komediami dell'arte, żywymi obrazami i widowiskami pirotechnicznymi.

Wśród magnatów z kolekcjonerstwa słynęli: kanclerz Jerzy Ossoliński, który posiadał płótna Rafaela i Tycjana czy rodzina Lubomirskich, która w Wiśniczu zgromadziła obrazy Jusepe Ribery, Francisco Albaniego, Simona Voueta. Oprócz tego magnaci wznosili wspaniałe pałace, będące perłami architektury baroku, np.: Łańcut Lubomirskich, warszawskie pałace Koniępcowskich, Kazanowskich i Krasińskich oraz pałac biskupi w Kielcach. Autorem wielu rezydencji był architekt holenderskiego pochodzenia Tylman z Gameren (m.in. rezydencji Krasińskich). Natomiast Włoch Augustin Locci wybudował pałac Jana III Sobieskiego w Wilanowie. Architektura rozwijała się nie tylko na potrzeby świeckie, ale i kościelne. Pobożność, którą niosła ze sobą kontrreformacja, spowodowała, że powstawały dziesiątki nowych kościołów, stare zaś przebudowywano. Najbardziej rozpowszechniony stał się styl architektury sakralnej wzorowany na rzymskim kościele „Il Jezu”. Wspomniany Tylman z Gameren zaprojektował m.in. kościół św. Anny w Krakowie oraz kościoły bernardynów i sakramentek w Warszawie. Wnętrza świątyń, nadzwyczaj bogato ozdobione, stanowiły godne tło dla teatralnych w charakterze nabożeństw doby baroku. Ta teatralność – przejawiająca się także m.in. w budowaniu kalwarii (np. Kalwaria Zebrzydowska) – była cechą charakterystyczną epoki. Inny znamieny dla baroku nurt sztuki dotyczył nagrobków, pomników i portretów trumiennych. Niezwykle popularne stały się kaplice-mauzolea rodowe. Malarstwo portretów trumiennych rozwijało się aż do początku XIX wieku i było wyjątkowym przejawem polskiego obyczaju³²⁵. Powstawało wiele obrazów o tematyce religijnej, zdobiących kościoły, ale powstawały też dzieła o tematyce świeckiej. Rozwijała się twórczość portretowa. Wśród najwybitniejszych portrecistów należy wymienić: Hermana Hana, Bartłomieja Strobla, Adolfa Boya i Daniela Schultza. Ponadto rozwijało się malarstwo rodzajowe i widokowe, szczególnie w tzw. ośrodku pomorskim, który promieniował na cały kraj. Tworzył tam

³²⁴ Ibidem, s. 201; zob. też. B. Fabiani, *Na dworze Wazów w Warszawie*, Warszawa 1988.

³²⁵ Ibidem, s. 205-209.

Antoni Möller. Natomiast w Krakowie uznanie zyskał Tomasz Dolabella, malarz nadworny Wazów. Jego największe dzieło to wystrój malarski kościoła i klasztoru dominikanów krakowskich.

Tak jak cechą renesansu w Polsce było zwrócenie się Polaków, przede wszystkim, ku Italii, ale także Francji, Niemcom i Niderlandom, tak cechą charakterystyczną polskiego baroku był orientalizm. W XVII w. Polska weszła w kontakty z imperium osmańskim, a kultura arabska postrzegana była przez pryzmat tego, co tureckie. Orientalizm uwiódł sarmatów przepychem i blaskiem. Stąd nieodzownym elementem stroju sarmackiego stała się ozdobna turecka szabla, a jazdy polskiej – orientalny ekwipunek. Kultura turecka wpłynęła także na słownictwo i literaturę³²⁶. Jednocześnie w sztuce i literaturze odnajdujemy kult antyku, zwłaszcza klasyków rzymskich, z którym utożsamiali się rodzimi sarmaci, porównujący się często do wodzów rzymskich. Stąd popularność *Poetyki* Arystotelesa i *Poetics libri septem* Juliusza Cezara Scaligera. W tym czasie powstało też wiele prac z zakresu retoryki oraz traktatów poświęconych krasomówstwu, którego uczono w kolegiach jezuickich. Nabywano tam umiejętności wyrażania myśli w formie tekstu literackiego i oratorskiego. W tamtym czasie nastąpiła niemal eksplozja różnorodnej twórczości własnej szlachty, ogarniętej manią pisania. Niezwykle popularne były kroniki domowe i pamiętniki *silva rerum*. Niestety, wiele z tych utworów nie przetrwało. W połowie stulecia załamał się ruch drukarski; całą produkcję od początku wieku kontrolowała cenzura kościelna. Od 1603 r. ogłaszano indeksy książek zakazanych. Książki stawały się przedmiotem codziennego użytku, ale zaczęły mieć charakter doraźnej użyteczności. Popularność zdobywała literatura dewocyjna. Masowo zaczęto wydawać różnego rodzaju panegiryki, kazania i oracje, a także wydawnictwa o charakterze informacyjnym i aktualnym, jak relacje poselskie, opisy państw, instytucji i słowniki oraz podręcznikowym, czyli gramatyki, popularne rozprawy, antologie tekstów i cytatów lub teksty o charakterze publicystyczno-polemicznym³²⁷. Odbiorcami tej lektury byli przeważnie aktualni słuchacze lub absolwenci kolegiów jezuickich.

W XVII w. nie działali już drukarze-artycyści i rytownicy tej miary, co w renesansie. Wykonanie książek stawało się coraz bardziej niedbałe. Styl barokowy znalazł także odzwierciedlenie w sztuce ówczesnej książki. Zaczęto stosować duże formaty, duże stopnie i różnorodne kroje pism. Karta tytułowa zostaje przeładowana różnego rodzaju dodatkami i ozdobnikami o charakterze symbolicznym i alegorycznym. Bardzo popularne stają się frontispisy. Obowiązującą techniką ilustracyjną jest prawie wyłącznie miedzioryt, zwany także sztychem, zaś najbardziej popularnym typem opraw – te z powtórzeniem, w polu okładziny, stylizowanych gałązek wawrzynu oraz

³²⁶ Por. J. Danecki, *Orient*, [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 89-91.

³²⁷ A. Borowski, *Barok*, [w:] *Okresy literackie*, pod red. J. Majdy, Warszawa 1983, s. 115.

oprawy zdobione punktowanymi liniami. Reprezentatywne były oprawy dekoracyjne typu „à la fanfare”. Cechą charakterystyczną ówczesnych opraw było także zdobienie grzbietu i przeniesienie tam tytułu dzieła.

Cała ówczesna polska produkcja wydawnicza wynosiła prawie 25 tys. pozycji³²⁸. Kraków, najsilniejszy ośrodek drukarstwa polskiego w renesansie, podupadł nie tylko ze względu na ogólny spadek poziomu kultury i nauki, ale także dlatego, że drukarze krakowscy – po przeniesieniu stolicy z Krakowa do Warszawy – utracili wiele przywilejów na rzecz drukarzy warszawskich. Choć działało jeszcze ok. 20 oficyn, ich produkcja miała znacznie gorszą jakość zarówno pod względem treści, jak i kształtu typograficznego³²⁹. Wśród drukarzy, którzy dbali o utrzymanie wysokiego poziomu, znajdował się Andrzej Piotrkowczyk młodszy, który jako ostatni zdołał swoje druki drzeworytami. Działającą ponad 100 lat Drukarnię Piotrkowczyków, Stanisław Teodor Piotrkowczyk przekazał w 1674 r. Akademii Krakowskiej i w ten sposób stała się ona załączkiem Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego³³⁰. Inne znaczne oficyny, wyróżniające się dbałością o poprawność językową tekstu i kształt czcionki, należały do Franciszka Cezarego, który kupił drukarnię od spadkobierców Mikołaja Scharffenberga, oraz do Krzysztofa Schedla. W XVII w. w Krakowie działali także m.in.: Łukasz Kupisz, Maciej Jędrzejowczyk, Jan Szeliga, Bazyl Skalski, Mikołaj Lob, Marcin Horteryn i Jan Gorczyn, który od 1661 r. wydawał „Merkurysza Polskiego”, czyli pierwsze polskie czasopismo. Od połowy XVII stulecia drukarnie wydawały już głównie literaturę dewocyjną, panegiryczną i szkolną oraz kalendarze.

W Warszawie, jak wspomniano, pierwsze druki zaczęły ukazywać się za sprawą „drukarni latającej” Mikołaja Scharffenberga, działającej w latach 1578–1581. Przez następne 40 lat – aż do roku 1624 – nie działała tam żadna drukarnia oprócz oficyny Jana Rossowskiego, który na mocy przywileju Zygmunta III Wazy miał prawo wyłączności w mieście. Po śmierci Rossowskiego tłocznia przeszła w ręce Jana Trepińskiego i została zniszczona w czasie pożaru w 1669 r. Innym drukarzem warszawskim był Piotr Elert, który przez małżeństwo był skoligacony z Piotrkowczykami. Miał on prawo do prowadzenia własnej intrologatorni, a także został wyłączony spod jurysdykcji miejskiej. Po jego śmierci firmę prowadziła wdowa, Maria Elżbieta, która część warsztatu sprzedała Ferdynandowi Schreiberowi, a część – Warszawskiemu Kolegium Pijarów (które w 1693 r. odkupiło od wdowy po Schreiberze i jego część). Drukarnia Pijarów działała do połowy XIX w., a największy jej rozkwit przypadł na czasy stanisławowskie (1765–1794). Najważniejszym ośrodkiem drukarstwa w Polsce Warszawa stała się dopiero w następnym stuleciu, przejmując prymat po Krakowie.

³²⁸ M. Czarnowska, op. cit., s. 170-171.

³²⁹ J. Sowiński, op. cit., s. 55.

³³⁰ Drukarnia ta powstała w wyniku połączenia otrzymanych w darze kilku drukarni: Piotrkowczyków, Franciszka Cezarego i biskupa Andrzeja Stanisława Załuskiego. Drukarnia Akademicka zaczęła działać na mocy przywileju królewskiego z 9 kwietnia 1676 r.

Wśród innych ośrodków wydawniczych wyróżniały się Wilno i Lwów. W Wilnie do roku 1624 działała rodzina Mamoniczów, których drukarnia przeszła następnie w ręce bazylianów. Oprócz tego istniała drukarnia prawosławna przy Bractwie św. Ducha oraz oficyna jezuitów, która wyrosła z drukarni Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła, założonej w 1576 r. Jezuiti wydawali w niej także druki litewskie. Upadek tej drukarni rozpoczął się w 1648 r., od tego bowiem roku poziom wydawanych druków stawał się coraz niższy; przeważały dewocjonał i panegiryki³³¹. W Wilnie działały także drukarnie różnowiercze: Jakuba Markowicza, Jana Karcana i jego syna Józefa oraz zięcia, Piotra Blastusa Kmity. Swoje drukarnie mieli pijarzy, franciszkanie i bazylianie, oficyny te jednak – oprócz odrodzonej w następnym stuleciu oficyny pijarów – nie reprezentowały wysokiego poziomu edytorskiego. We Lwowie natomiast prosperował z przerwami jeden z ostatnich drukarzy wędrownych, Jan Szeliga, którego warsztat przejął Michał Ślosa. W 1642 r. powstała drukarnia jezuicka, która jednakowoż drukowała głównie druki dewocyjne.

Drukarstwo znakomicie rozwijało się na północy – w Gdańsku, w Toruniu i w Elblągu. Do najbardziej znanych drukarzy i nakładców gdańskich należał Jerzy Föster, który jako miejsce druku podawał Gdańsk lub Lublin. Jego wydawnictwa – o pięknych krojach pism i ilustrowane miedziorytami – porównywano do druków Elzewirów.

Wśród mniejszych ośrodków drukarskich wyróżniała się różnowiercza oficyna w Pińczowie, w której działał Daniel z Łęczycy oraz w Rakowie – prowadzona przez zięcia Aleksego Rodeckiego, Sebastiana Sternackiego; w 1. połowie XVII w. ośrodek drukarski w Rakowie był jednym z najważniejszych w Polsce.

W stolicy Wielkopolski funkcjonowała drukarnia Worlabów, którą przejął Wojciech Regulus. Po nim drukarnią kierowali Wojciech Młodujewicz, a następnie Wojciech Laktański, który w darze przekazał oficynę Akademii Lubrańskiego i zmienił jej nazwę na Drukarnia Akademicka. Swoją oficynę w 1677 r. założyli także jezuiti. W Poznaniu rozpoczął działalność Jan Rossowski, który jednak po kilku latach, bo w 1624 r., przeniósł się do Warszawy i dlatego uchodzi za twórcę stałego druku w tym mieście.

W Lublinie od 1630 r. działała polska oficyna Pawła Konrada, odziedziczona następnie przez wdowę – Annę Konradową. W 1649 r. kupił ją Jan Wiczorkowicz, a po 10. latach przeszła ona w ręce Stanisława Krasieńskiego. Po 1670 r. działalność typograficzna w Lublinie zamarła aż do 1683 r., kiedy to tłocznie otworzyli jezuiti.

W Zamościu pracowała nieprzerwanie Drukarnia Akademii Zamojskiej, którą w XVII stuleciu kierowali kolejno Krzysztof Wolbramczyk, Szymon Niziołkowicz, Andrzej Lob oraz Andrzej Jastrzębski. Profil wydawniczy tej oficyny kształtowały utwory panegiryczne i kalendarze, a sporadycznie i krótkotrwałe – prace akademickie.

³³¹ J. Sowiński, op. cit., s. 63.

W XVII stuleciu drukarnie mieszczańskie znalazły się na marginesie krajowej typografii, zaś drukarnie zakonne, opanowane przez działaczy kontrreformacyjnych, koncentrowały się na wydawaniu druków dewocyjnych.

Sytuacja w drukarstwie była efektem regresu państwa, który spowodował ogólny spadek poziomu nauczania. W drugiej połowie XVII w. nastąpiło zahamowanie rozwoju kulturalnego i naukowego. Tendencjom tym sprzyjała przestarzała organizacja szkolnictwa, głównie średniego i wyższego, którego programy były anachroniczne, niezgodne z nowoczesnym rozwojem nauki³³². Kolegia uczyły kwiecistej wymowy. Z zasad nauczania renesansowego nie pozostało nic, a studentom serwowano gotowe syntezy, antologie i wnioski. Pojawiały się wprawdzie nowoczesne pomysły zakładania akademii inżynierskich, akademii języków orientalnych czy wolnych towarzystw naukowych, jednak w dobie wojen i regresu państwa nie miały one szansy przybrać realnych kształtów.

Mimo kryzysu książka naukowa, którą w głównej mierze sprowadzano z zagranicy, była bardziej dostępna w XVII w. niż w wieku XVI. Zasilała przede wszystkim biblioteki możnowładców, w tym księgozbiór królewski Władysława IV i Jana III Sobieskiego. Księgozbiory posiadali także Rafał Leszczyński w Baranowie, Łukasz Opaliński w Rytwianach, Radziwiłłowie w Birżach i Nieświeżu, a także zamożni szlachcice ziemianie, tacy jak Słupceccy. Jednak czytelników książki naukowej w tym czasie charakteryzowała bierność i receptywność w odbiorze jej treści. To zjawisko jest cechą charakterystyczną dla epoki baroku. Inne znamienne zjawisko to sporadyczność wydawania polskich autorów w obcych oficynach. Ich dzieła wyjątkowo pojawiały się w: Wenecji, Rzymie, Antwerpii, Amsterdamie i Kolonii.

W tym czasie książki gromadzili przede wszystkim duchowni protestanccy oraz mieszczaństwo. Wspaniałe księgozbiory posiadali Jan Brożek i Szymon Szymonowicz, którego kolekcja, licząca ok. 1400 tomów, równa była zbiorom Jana Sobieskiego. Duże księgozbiory posiadali: Andrzej Wolfowicz, Krzysztof Rezler (206 tomów), Jan Innocenty Petrycy (478 tomów) w Krakowie, Erazm Sykst (460 tomów) we Lwowie czy rodzina Baryczków w Warszawie, Decjuszów w Krakowie, Alembeków we Lwowie. W latach 40. XVII w. wielką bibliotekę rodową próbowali założyć Łukasz i Krzysztof Opalińscy. Z planów nic nie wyszło, a księgozbiór został podzielony na dwa mniejsze.

Wzrosło znaczenie księgozbiorów instytucjonalnych, które przybierały charakter bibliotek publicznych. Rangę zyskały m.in.: Biblioteka Gimnazjum Toruńskiego, Miejska Gdańska, Akademii Wileńskiej i Akademii Zamojskiej, Biblioteka Kolegium Większego Uniwersytetu Krakowskiego.

Księgozbiorów, głównie różnowierców, nie omijały wojenne pogromy. Zniszczeniu uległ w ten sposób zbiór Faustyna Socyna, Jana Crella, Stanisława Lubienieckiego. Do tego Szwedzi prowadzili celową akcję rabowania dóbr kulturalnych. Wywieźli

³³² Por. *Historia nauki polskiej*, t. 2, Wrocław 1970, s. 32-35.

m.in. bibliotekę kolegium jezuickiego w Rydze i Braniewie, zbiory kapituły warmińskiej we Fromborku oraz bibliotekę królewską Wazów, częściowo odzyskaną w wyniku rewindykacji.

4.2. Rozwój nauki

W XVII wieku najważniejszy wpływ na rozwój nauki miało wprowadzenie metody indukcyjnej i eksperymentalnej, łączącej eksperyment z opisem matematycznym³³³. Wśród największych myślicieli i naukowców tego stulecia należy wymienić: Francisca Bacona, Kartezjusza, Galileusza, Chrystiana Huygensa, Jana Keplera i Izaaka Newtona.

Szczególnego znaczenia nabral w XVII w. rozwój mechaniki, która wykształciła nowe metody naukowe będące wzorem dla innych dyscyplin. Pod wpływem odkrycia – przez Williama Harveya – krążenia krwi zaczęła się także rozwijać nowoczesna chemia oraz nauki biologiczne (głównie fizjologia i medycyna).

Pierwsza połowa XVII stulecia w Polsce to jeszcze czas kontynuacji nauki zapoczątkowanej w XVI w. Polacy nadal podróżowali do Włoch, Niemiec, Austrii, Szwajcarii, Francji, Niderlandów i Anglii, ale z czasem, w wyniku zubożenia ekonomicznego, podróże te dotyczyły tylko magnaterii. Głównym ośrodkiem umysłowym, oddziałującym na Polskę, pozostawały Włochy, z tym że w XVII stuleciu przodowały Padwa, gdzie kształcili się medycy, Rzym, który specjalizował się w kształceniu prawników oraz Florencja, najmłodszy z ośrodków naukowych, gdzie studiowano prawo cywilne i kanoniczne, medycynę.

Polską myśl naukową rozsławiły i postawiły na równi z europejską, wykonywane pod koniec lat 40. w XVII w., eksperymenty nad istnieniem próżni i konstrukcja maszyny latającej. Generalnie jednak polska myśl naukowa odstawała swoim poziomem od nauki europejskiej, co widoczne było szczególnie w matematyce, która zatrzymała się na poziomie renesansowym i zdołała jedynie przyswoić sobie rachunek logarytmowy. Poza jej zasięgiem znalazł się rachunek różniczkowy i całkowity oraz teoria szeregów, czyli główne dokonania matematyki europejskiej XVII w. Polscy matematycy zajmowali się przede wszystkim popularyzacją matematyki elementarnej, czyli arytmetyki oraz geometrii euklidesowej i trygonometrii. Zainteresowanie rozwojem tej nauki było w Polsce ogromne, jednak większość prac miała charakter odtwórczy. Do osiągnięć w dziedzinie matematyki należą prace Jana Brożka z zakresu teorii liczb doskonałych i zaprzyjaźnionych. W zbiorze Koźmianowym matematykę reprezentują: wydany w 1620 r. podręcznik popularyzujący liczby całkowite *Arithmetica integrorum* Jana Brożka (zob. wyk. 158) oraz podręcznik zawierający pierwszy wykład trygonometrii płaskiej i sferycznej *Arithmetica vulgaris et trigonometria* Jana Tońskiego

³³³ Ibidem, s. 12.

wydany w 1640 r. (zob. wyk. 1081). W dziedzinie astronomii swoimi badaniami nad istotą komet zasłużyli się Jan Brożek, Jan Heweliusz, Stanisław Lubieniecki młodszy, a także Tytus Liwiusz Burattini z obserwacjami planety Wenus. W zbiorze Koźmiana na uwagę zasługują jeszcze dwa dzieła z tej dziedziny: Jana Mikołaja Smoguleckiego *Sol illustratus ac propugnatus* wydane w 1626 (zob. wyk. 971), omawiające zagadnienie plam słonecznych oraz kompilacyjne i dyletanckie *Theatrum cometicum* Stanisława Lubienieckiego młodszego – o kometach – wydane w 1667 i 1668 r. w Amsterdamie (zob. wyk. 610) i 1681 r. w Lejdzie.

Dziedzinę zoologii reprezentuje jedynie drobna praca Pawła z Łęczycy znajdująca się w dziele Jana Botera *Relacje powszechne abo nowiny pospolite* (zob. wyk. 148), zaś naukę o geologii – *Physicae curiosae* Wojciecha Tylkowskiego (zob. wyk. 1096), która wiąże geologię z fizyką. Natomiast z zakresu wiedzy rolniczej w zbiorze Koźmianowym znaleźć można Krzysztofa Dorohostajskiego *Hippika, to jest o koniach księga* (zob. wyk. 271, 272). W Polsce XVII w. szczególnie wysoko rozwinęła się myśl techniczna, zwłaszcza wojskowa, co jest odzwierciedleniem, charakterystycznego już w baroku, ścisłego związku nauki z życiem i jego potrzebami. Stąd oprócz techniki rozwijała się historia, ekonomia, geografia, kartografia i fizyka.

Technika w zbiorze Koźmiana reprezentowana jest przez książkę z zakresu techniki wojennej, zawierającą prekursorski pomysł konstrukcji rakiety wielostopniowej, *Artis magnae artilleriae pars prima...*, teoretyka artylerii Kazimierza Siemienowicza, wydaną w Amsterdamie w 1650 r. (zob. wyk. 941) – która była tłumaczona na wiele języków i do XIX w. stanowiła podstawowy podręcznik artylerii w Europie, a także, poświęconą m.in. batalistycie, rozprawę Andrzeja Maksymiliana Fredry *Militarium seu axiomatum belli ad harmoniam togae acomodatorum libri II* (zob. wyk. 326), która ponadto zawiera uwagi na tematy ekonomiczne, filozoficzne, psychologiczne, polityczne i prawne. Oprócz wymienionych warto wspomnieć o innej mniej znaczącej pozycji z zakresu sztuki wojennej, stanowiącej raczej materiał do historii wojskowości polskiej, jak np. *Archelia albo artilleria* Diega Uffana (zob. wyk. 1102). Poza tym do militariów należą relacje z pola walki, a także doniesienia o sytuacji wojsk polskich oraz materiały poświęcone strategii i taktykom walk. Do dokumentów wojskowych zaliczają się również listy oraz diariusze wojenne, np. dzieło Szymona Okolskiego *Kontynuacja diariusza wojennego... rycerstwa polskiego... nad Kozakami...* (zob. wyk. 736), będące opisem epizodu w całokształcie dziejów walk polsko-kozackich.

W XVII wieku historia, ze wszystkich dziedzin nauki, osiągnęła największą popularność i zajęła czołową pozycję wśród innych dyscyplin. Pojawiły się pierwsze próby ochrony zabytków dziejowych, np. napisów nagrobnych, gromadzenia źródeł pisanych. Efektem prac badawczych było aż pięć zarysów teorii historii. W zbiorze Andrzeja Edwarda Koźmiana znajduje się poszukiwana przez czytelników *Historia Polski* Długosza, wydanie z 1615 r. (zob. wyk. 264), a także kronika Łukasza Górnickiego *Dzieje w Koronie* (zob. wyk. 360). W zbiorze znajdują się również dzieła

historiograficzne z zakresu teorii historii, dziejów powszechnych i historii politycznej, najbardziej wartościowymi są zaś: Joachima Pastoriusa *De dignitate historiae* (zob. wyk. 779), w której przedstawia on swoją koncepcję historii jako nauki; *Florus Polonicus seu Polonicae historiae epitome* (zob. wyk. 781), ostatnie poszerzone wydanie z 1679 r., czyli niezwykle popularne, kieszonkowe, wydanie dziejów Polski do roku 1660; *Historiae Polonae* (zob. wyk. 782), czyli zarys dziejów wojny z Kozaczną; *Palaestra nobilium* (zob. wyk. 784), w której autor opisał program, nieistniejącej już w tym czasie, Akademii Rakowskiej; a także popularne dzieło o panowaniu Henryka Walezjusza *Gestorum populi Poloni sub Henrico Valesio* A. M. Fredry (zob. wyk. 327), które w XVII w. miało aż cztery wydania; traktat oparty na dziele Liwiusza *Historico-politicus sive quaestiones historicae et civiles* Pawła Potockiego (zob. wyk. 830); wybitny utwór historiograficzny *Chronica gestorum in Europa singularium*, sekretarza Zygmunta III Wazy, Pawła Piaseckiego (zob. wyk. 796); *Nowa gigantomachia*, przeora paulinów jasnogórskich, Augustyna Kordeckiego (zob. wyk. 544), czyli opis oblężenia i obrony klasztoru; dzieło czołowego historyka z czasów panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Kazimierza Zawadzkiego, *Historia arcana seu annalium Polonicorum libri VII* (zob. wyk. 1197); historia Gotów Mateusza Praetoriusa *Orbis Gothicus* (zob. wyk. 837).

Kulturę sarmacką reprezentuje charakterystyczny dla niej poczet herbowy Wacława Potockiego *Poczet herbowy szlachty Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Litewskiego...* (zob. wyk. 832) oraz książka Jana Kwiatkiewicza *Sarmatia cive patriae coronata...* (zob. wyk. 569). Wśród prac o tematyce historycznej znajdują się również dzieła poświęcone wybitnym i zasłużonym dla Polski postaciom historycznym tej epoki, tj. królom, dostojnikom świeckim i duchownym (Zygmunt III Waza, Władysław IV, Jan Kazimierz, Michał Korybut Wiśniowiecki, Jan III Sobieski, Stanisław Leszczyński, August III Mocny, Maria Ludwika Gonzaga, Tomasz Zamoyski, Korneliusz Tacyt, Mikołaj Oborski). Liczne dzieła z zakresu biografistyki są zgodne z ogólną tendencją oświeceniowego piśmiennictwa historycznego, koncentrującego uwagę, w celach dydaktyczno-moralizatorskich, na postaciach wybitnych jednostek. Przykładem tego typu wydawnictw są dzieła: Sebastiana Fabiana Klonowica *Pamiętnik xiążąt y królów polskich...* (zob. wyk. 518) oraz dzieło Jana Cynerskiego Rachtamowicza *Mnemosynon victurae gloriae... Sigismundi III Poloniae...* (zob. wyk. 236); *Vita d. Stanislai Hostii Poloni* Stanisława Reszki (zob. wyk. 884); wspomnienie o królowych Polski Wespazjana Kochowskiego *Hypomnema reginarum Poloniae* (zob. wyk. 528); wspomnienie wielkich Polaków Szymona Starowolskiego *Monumenta Sarmatarum, viam uniuersae carnis ingressorum..* (zob. wyk. 1016); a także dzieło Mikołaja Słowikowskiego, z pogranicza historii i filologii, pt.: *Vindiciae pro Cornelio Tacito* (zob. wyk. 969).

W XVII w. rozwija się także filologia klasyczna, która odnosi sukcesy w greccyście. Pojawia się nowy (po P. Satoriuszu) podręcznik gramatyki polskiej dla cudzoziemców Franciszka Mesgnien-Menińskiego. Filologię w zbiorze Koźmianowym reprezentuje

jedno z najznakomitszych wówczas dzieł leksykograficznych, czyli słownik polsko-łacińsko-grecki jezuitę Grzegorza Knapskiego *Thesaurus Polono – Latino – Graecus* (zob. wyk. 520), publikowany w trzech tomach na przestrzeni lat 1621–1632; przeróbka gramatyki Donata *Grammaticae libri IV* Jana Ursinusa (zob. wyk. 1107); a także przekłady autorów klasycznych, w tym tłumaczenia Sebastiana Petrycego dzieł Arystotelesa: *Ekonomii* (zob. wyk. 27 i 28) i *Polityki* (zob. wyk. 29) oraz Waleriana Otwinowskiego *Metamorfoz* Owidiusza (zob. wyk. 773).

Szczególnością popularnością w XVII w. cieszyła się orientalistyka. Ukazało się tłumaczenie *Ogrodu różanego* Saadięgo, dokonane przez Samuela Otwinowskiego, a rozgłos międzynarodowy zyskali tacy orientaliści, jak Jan Herbinus, Wojciech Bobowski czy Jan Fabricius. Orientalistykę w zbiorze Koźmianowym reprezentuje: *Dwór cesarza tureckiego i rezydencja jego w Konstantynopolu* Szymona Starowolskiego (zob. wyk. 1011); opis poselstwa Krzysztofa Zbaraskiego do sułtana Mustafy w 1621 r. *Przeważnia legacja* Samuela Twardowskiego (zob. wyk. 1093) oraz *Hierosolymitana Peregrinatio* Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła (zob. wyk. 870) i polskie tłumaczenie Andrzeja Wargockiego, z łacińskiego przekładu tego dzieła autorstwa Tomasza Tretera *Peregrinacya abo Pielgrzymowanie do Ziemi Świętej* (zob. wyk. 872)³³⁴, czyli jednego z najciekawszych przykładów staropolskiego pamiętnikarstwa podróżniczego, który aż do końca XVIII w. był podstawowym źródłem wiedzy o krajach arabskich. Siedemnastowieczna filozofia odzwierciedlała krzyżowanie się nowoczesnych prądów myślowych: filozofii empirycznej F. Bacona, stoicyzmu w filozofii moralnej i logice, sensualizmu, neoarystotelizmu, naturalistycznych i panteistycznych koncepcji³³⁵. Powstał pierwszy zarys historii logiki oraz opracowanie etyki naturalnej. Z dzieł filozoficznych w zbiorze Koźmianowym należy wymienić dwa utwory Wojciecha Tylkowskiego *Philosophia curiosa* (zob. wyk. 1095) i *Uczone rozmowy wszystkie w sobie prawie zawierające filozofią* (zob. wyk. 1097); Waleriana Magni *Echo absurditatum* (zob. wyk. 640); podręcznik etyki chrześcijańskiej Łukasza Opalińskiego *De officiis libri tres* (zob. wyk. 748).

Natomiast myśl polityczną XVII wieku reprezentują: Gottfrieda Bartholda *Discursus politicus de electione...* (zob. wyk. 57); Niccolo Machiavellego *Disputationum de republica quas discursus nuncupavit...* (zob. wyk. 636); Andrzeja Korycińskiego *Perspectiva politica Regno Poloniae elaborata...* (zob. wyk. 546) i Jeana Bodina *De republica libra sex...* (zob. wyk. 139), w którym autor podejmuje sugestie lub polemikę z tezami zawartymi w *De Republica emendanda* A. Frycza Modrzewskiego; tłumaczenie polskie słynnego traktatu Francisca de Villegas Quevedy *Polityka boża* (zob. wyk. 863), w którym przeciwstawia się on koncepcjom Machiavellego; Piotra Wężyka

³³⁴ *Pamiętniki z pielgrzymki do Ziemi Św.* powstały ok. 1595 r., w 1601 r. ukazała się przeróbka łacińska polskiego oryginału Tomasza Tretera *Hierosolymitana peregrinatio*, a w 1607 r. przekład tegoż na polski Andrzeja Wargockiego.

³³⁵ *Ibidem*, s. 228.

Widawskiego *Lekarstwo na uzdrowienie Rzeczypospolitey* (zob. wyk. 1140). Inne dzieła polityczne to broszura Andrzeja Innocentego Olszowskiego *Cenzura candidatorum scepti Polonici* (zob. wyk. 744), która utorowała drogę do tronu Michałowi Korybutowi Wiśniowieckiemu.

Wśród dzieł prawnych XVII w. zbioru Koźmianowego na uwagę zasługują: rozprawa z teorii prawa publicznego Aarona Aleksandra Olizarowskiego *De politica hominum societate* (zob. wyk. 738), wymienione już dzieło z zakresu sztuki wojskowej A. M. Fredry, w którym znajdują się również projekty reform; Jakuba Janidły *Processus iudiciarius* (zob. wyk. 462), będący jednym z pierwszych podręczników prawa krajowego; *Statuta... Sigismundi Primi* wydane w Zamościu w 1602 r. (zob. wyk. 1028); wykład prawa polskiego Tomasza Dreznera *Institutionum iuris Regni Poloniae* (zob. wyk. 275); Benedykta Żelechowskiego *Digestum iuris Saxonici* (zob. wyk. 1220); Andrzeja Lipskiego *Decas quaestionum publiciarum Regni* (zob. wyk. 598) i *Practicae observationes ex iure civili et Saxonico* (zob. wyk. 599), a także kompendia: Pawła Szczerbica *Promptuarium statutorum* (zob. wyk. 1042); Teodora Zawackiego *Compendium to jest krótkie zebranie wszystkich praw i konstytucji koronnych* (zob. wyk. 1187); Grzegorza Czaradzkiego *Foridica nowella* (zob. wyk. 240), czyli streszczenie konstytucji sejmowych; Augustyna Kołudzkiego *Promptuarium legum et constitutionum Regni Poloniae* (zob. wyk. 530) oraz dzieło popularyzatorskie Szymona Starowolskiego *Commnetarius IV libros Institutionum iuris civilis* (zob. wyk. 1009); rozprawa dotycząca prawa publicznego *Regni Poloniae ius publicum ex statutis ac constitutionibus depromptum* Mikołaja Chwałkowskiego (zob. wyk. 194); prawa procesowego *Proces sądowy* Grzegorza Czaradzkiego (zob. wyk. 241) i procesu granicznego *Processus iudiciarius granitialis R.P.* Stanisława Łochowskiego (zob. wyk. 629), a także jedna z najbardziej oryginalnych prac prawniczych XVII stulecia *Practicarum observationum ex iure civili et Saxonico* Andrzeja Lipskiego (zob. wyk. 599), omawiająca 150 ciekawszych wypadków sądowych zaczerpniętych z praktyki sądu asesorskiego.

Dział prawny uzupełniają statuty i konstytucje sejmowe: *Constitucie statuta y przywileje na walnych seymiech koronnych* (zob. wyk. 533); *Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego* (zob. wyk. 1025); *Statuta... Sigismundi Primi Poloniae regis* (zob. wyk. 1028), a także dwutomowy zbiór mów senatorskich i sejmowych, zebranych w ciągu kilkunastu lat przez Jana Stefana Pisarskiego, *Mówca polski* (zob. wyk. 804 i 805) oraz Wojciecha Madalińskiego *Inwentarz konstytucji koronnych od roku 1550 aż do roku 1643* (zob. wyk. 638), uzupełniony przez Jana Dziegielewskiego.

Pisma polemiczne reprezentuje *Zniesienie obrony collegium PP. Societatis Jesu* Jakuba Najmanowicza (zob. wyk. 709 i 710), w której domaga się on zamknięcia jezuitckiego Kolegium św. Piotra, a także skierowana przeciwko różnowiercom *Tryplika na duplikę* Kaspra Sawickiego (zob. wyk. 925) oraz *Gratis plebeński, gratis wyćwiczony*, czyli odpowiedź Fryderyka Szembeka na *Gratis* J. Brożka, która przyniosła mu sławę (zob. wyk. 1043).

Koźmian gromadził druki dotyczące Polski i jej historii, więc jego księgozbiór odzwierciedlał staropolską produkcję wydawniczą. Stąd w kolekcji XVII-wiecznej znajdujemy wysoki procent literatury religijnej, panegirycznej, a bardzo niski procent literatury z zakresu nauk ścisłych lub przyrodniczych.

Najliczniej reprezentowaną w kolekcji z XVII w. literaturę religijną można podzielić na następujące działy:

1. żywoty świętych,
2. pisma świętych,
3. mowy na ingres,
4. o zakonach, kolegiach i bractwach,
5. kazania,
6. historia Kościoła i prawa Kościoła (pisma synodalne),
7. nauki duchowne, teologiczne, ceremoniały,
8. literatura religijna (modlitwy, kolędy),
9. o różnowiercach.

W XVII wieku historiografia kościelna była – obok historii współczesnej i pamiętnikarstwa – niezwykle popularna ze względu na czas napięć religijnych. Dzieła te w stosunku do własnego wyznania miały charakter apologetyczny i afirmatywny, a negatywny do innowierczego.

Najwybitniejszym dziejopisem katolickim był wówczas Abraham Bzowski, dominikanin, autor kontynuacji roczników kościelnych Cezara Baroniusza, który doprowadził dzieje Kościoła do 1572 r. W zbiorze Andrzeja Edwarda Koźmiana znajduje się pięć jego książek: kazania wielkopostne, pieśni kościelne, a także maryjne oraz 40 kazań w oparciu o pieśń *Salve Regina*. Nie ma wśród nich jednak najważniejszego dzieła, czyli roczników kościelnych.

Dzieła z zakresu prawa kościelnego reprezentują druki synodalne, np.: *Synodus provincialis sub... Anno Dni 1634... celebranta* (zob. wyk. 1041); *Concilium provinciale Regni Poloniae* (zob. wyk. 207 i 208), a także Laurance’a Arthura Faunta *De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et saeculares in Polonia* (zob. wyk. 310), w której znajduje się charakterystyka przyczyny sporu szlachty z duchowieństwem o jurysdykcję i płacenie dziesięcin.

Wśród literatury religijnej najliczniejszą grupę stanowią kazania, wygłaszane w kościołach podczas mszy zadusznych (np. Fabiana Adama Birkowskiego *Iosue za kolędę dany roku Pańskiego 1613. Ian Zamoyski na mszy zadusznej u św. Stanisława... wspomniany... 1605. Kazani dwoie...*, zob. wyk. 129); wotywnych (np. Andrzeja Chryzostoma Załuskiego *Kazanie... na solennej wotywie o Duchu S.*, zob. wyk. 1182); świątecznych (np. Szymona Starowolskiego *Świątnica panska zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku przez.. wystawiona...*, zob. wyk. 1018; Jacka Liberiusza *Gwiazda morzka*, zob. wyk. 589), podczas uroczystości (np. Piusa Solary’ego *Krolewskie przysiężonej z cnotą mądrosci...* zob. wyk. 989; Kazimierza

Jana Wojsznarowicza *Dom mądrości*, zob. wyk. 1159), niedzielnych (np. Franciszka Rychłowskiego *Kazanie dwoiakię na niedziele całego roku...*, zob. wyk. 906), obozowych (Fabiana Adama Birkowskiego *Kazanie obozowe o Bogarodzicy...*, zob. wyk. 132), pogrzebowych (Andrzeja Kochanowskiego *Rzeka do swego początku się wracająca...*, zob. wyk. 522).

Bardzo licznie reprezentowana jest literatura hagiograficzna, czyli żywoty świętych i błogosławionych oraz literatura o świętych. W zbiorze znajdują się kazania, mowy, wykłady i żywoty świętych: Ambrożego, Anzelma, Augustyna, Wincentego à Paulo, Tomasza z Akwinu, Stanisława Kostki, Jacka Odrowąża, Ignacego, Stanisława, Marii Magdaleny, Benedykta, Kazimierza, Bonawentury oraz błogosławionych: Jana Kantego, Szymona z Lipnicy, Salomei, Władysława z Gielniowa, a także rozprawa o Janie od Krzyża, Stanisławie Hozjuszu, karmelitanice s. Teresie z Ávili nazywanej również Teresą od Pana Jezusa oraz homilia o życiu Chrystusa.

Wśród druków o zakonach, kolegiach i bractwach znajduje się zarówno reguła św. Augustyna z konstytucją bł. Jana (Bernata Szkorczańskiego *Regula Sancti Augustini episcopi... et constitutiones beati Ioannis De vulgo Boni Fratello*, zob. wyk. 1045), jak i obrona zakonów, zwłaszcza żebrzących (Mikołaja Opackiego *Apologia perfectionis vitae spiritualis*, zob. wyk. 746).

Nauki duchowne reprezentuje np. objaśnienie mowy Chrystusa w 5–7 rozdz. Ewangelii św. Mateusza (Faustusa Socyna *Concionis Christi, quae habetur capite quinto, sexto et septimo...*, zob. wyk. 975), *Droga doskonałości chrześcijańskiej* Kaspra Drużbickiego, twórcy polskiej szkoły duchowości religijnej (zob. wyk. 278); a także *Listy duchowne* Franciszka Salezego (zob. wyk. 324); Michała Antoniego Hackiego *Breve compendium vitae spiritualis* (zob. wyk. 396); św. Teresy z Ávili *Księgi duchowne* (zob. wyk. 1075). Pisma świętych Ojców Kościoła to dzieła: św. Anzelma, św. Bernarda i Cypriana od św. Aleksego, w tym dzieła mistyczno-metafizyczne wspomagane średniowieczną filozofią chrześcijańską, np. św. Augustyna *Rozmyślenia nabożne. Mowy tajemne do P. Boga. Broń duchowna* (zob. wyk. 44).

Przykładem mów na ingres do katedr krakowskiej i warszawskiej jest Klemensa Balickiego *Cornucopiae sanguinis, virtutis et honoris...* (zob. wyk. 50). Wśród ceremoniarzy znajdują się instrukcje dla księży, o sztuce spowiadania, rok liturgiczny, o władzy biskupiej, ceremoniarz mszy u dominikanów (np. Kamila Jasińskiego *Ceremoniale missae in ordine PP. Praedicatorum celebrandae...*, zob. wyk. 473; Mikołaja Mościckiego *S. Artis poenitentiarie tyrocinium*, zob. wyk. 694, a także modlitewno-homiletyczny zbiór *Kaznodzieja osobny...* Andrzeja Węgieńskiego, zob. wyk. 1135, autora pierwszego rysu dziejów reformacji w Europie wschodniej, stanowiący ważne źródło historyczne do badań ruchów protestanckich w Polsce).

Do dzieł teologicznych zbioru Koźmianowego należą rozprawy o Trójcy Św. i pisma ascetyczne, np.: Faustusa Socyna *Responsie ad libellum Jacobi Wuiek...* (zob. wyk. 982); *Lavacrum animae seu exercitatorium vitae spiritualis...* (zob. wyk. 577); Diega Paz de

Alvareza *O wykorzenieniu złego y o pomnożeniu dobrego* (zob. wyk. 13); Jeremiasza Drexela *Słonecznik albo porównanie woli ludzkiej z wolą bożą* (zob. wyk. 274).

Pośród literatury religijnej, w tym modlitw i modlitewników, wierszy znajduje się księga psalmów ewangelickich Remigiusza Suszyckiego *Pieśni nabożne...* (zob. wyk. 1037); Grzegorza Świąckiego *Theatrum S. Casimiri in quo ipsius prosapia, vita, miracula et illustris...* (zob. wyk. 1063); Stanisława Grochowskiego *Hymny kościelne z brewiarza rzymskiego* (zob. wyk. 375); a także wiersz pochwalny Krzysztofa Chodkiewicza *De beato Stanislao Kostka... carmen encomiasticon...* (zob. wyk. 190).

Literaturę różnowierczą i o różnowiercach reprezentują: Samuela Przytkowskiego *Braterska deklaractia na niebraterskie napomnienie* (zob. wyk. 854); Jerzego i Stefana Niemiryczów *Orationes oder Reden...* (zob. wyk. 722); wydany w Łaszczowie w Drukarni Kalwińskiej w 1610 r. *Rachunek summaryusza prawdy catholickiej...* Jakuba Biskupskiego (zob. wyk. 136); *Agenda albo forma porządku usługi świętej w zborach ewangelickich...* (zob. wyk. 9) i *Kancyonal to iest księgi psalmów y pieśni duchownych... za zgodą wszystkich zborów ewangelickich ...* (zob. wyk. 504); a także Jana Turnowskiego *Pewna o niepewnych constituciach elbląskich... sprawa* (zob. wyk. 1088). Z drukarni w Rakowie pochodzi pięć dzieł wydanych u Sebastiana Sternackiego, jedno autorstwa Piotra Morzkowskiego (*Odpowiedź na script iednego czterech dozorcow ewangelickich nazwany Asymbolum socienianorum...*, zob. wyk. 691) i cztery – Faustusa Socyna.

Wśród innych dzieł dewocyjnych znajdują się m.in.: Jana Stanisława Jabłonowskiego *Zabawa chrześcijańska* (zob. wyk. 437); Jana Januszowskiego *Nauka umierania chrześcijańskiego* (zob. wyk. 468), będąca przeróbką znanych za granicą podręczników dewocyjnych *ars moriendi*. Liczne są także druki polemiczne o treściach religijno-wyznaniowych, tłoczone przez typografie zakonne, głównie jezuitów i pijarów, oraz tłocznie różnowiercze, reprezentujące ideologię reformacji, np.: *Acta conventus Thoruniensis, celebrati anno 1645...* (zob. wyk. 4); Piotra Skargi *Discurs na confoederację* (zob. wyk. 953) i *Zawstyżenie nowych arianom y wzywianie ich do pokuty* (zob. wyk. 957); Zachariasza Michała Kopystyńskiego *Antigrafie albo odpowiedz na script uszczypliwy przeciwko ludziom starożytney religiey greckiey od apostatow cerkwie wschodniey wydany...* (zob. wyk. 543); Andrzeja Wargockiego *Apologia* (zob. wyk. 1126); Jana Markiewicza *Decima cleri secularis In Regno Poloniae...* (zob. wyk. 657); Kasjana Sakowicza *Epanorthosis abo perspectiwa[!] y obiasnienie błędów, herezyey y zabobonów w greko ruskiey cerkwi disunitskiey...* (zob. wyk. 917); *Discurs nabożny* (zob. wyk. 866) i *Elogium duodecim virtutum* (zob. wyk. 867) Albrechta Stanisława Radziwiłła; a także, usiłujące pogodzić średniowieczną doktrynę Kościoła z wymogami rodzącego się kapitalizmu, dzieło Marcina Śmigleckiego *O lichwie* (zob. wyk. 1059, 1060, 1061).

Popularną literaturę religijną reprezentują katechizmy, np. *Katechizm rzymski to iest nauka...* (zob. wyk. 514 i 515), podręcznik teologii acetycznej i mistycznej Chryzostoma Dobrosielskiego *Summarium asceticae et mysticae theologiae* (zob.

wyk. 267) czy encyklopedia Rafała Kazimierza Arteńskiego *Encyclopaedia theologica, sphaerarum emblematicis expressa... Martino Winkler* (zob. wyk. 34).

Drugi duży dział wśród druków XVII-wiecznych to druki panegiryczne bardzo charakterystyczne dla XVII-wiecznej literatury. W zbiorach Koźmiana są mowy panegiryczne na cześć królów (Zygmunta I, Jana III Sobieskiego, Władysława IV, Jana Kazimierza), magnatów, szlachty, kapłanów, biskupów, wojewodów, hetmanów, np. Marcina Winklera *Panegyricus... Ioanni Sobieski...* (zob. wyk. 1153), Stanisława Temberskiego *Palma lemniscata ex palmeto augusto religinatum* (zob. wyk. 1072), Jakuba Skrobiszewskiego *Panegyricus ad... Ioannem Tarnovium* (zob. wyk. 962), a także dzieło Mateusza Bembusa *Wizerunek szlachcica prawdziwego* (zob. wyk. 65), w którym autor zarysował ideał polskiego szlachcica.

Duży dział stanowią także mowy okolicznościowe. Samych tylko mów pogrzebowych i wspomnień pośmiertnych jest ok. 130, co stanowi prawie 20 proc. wszystkich druków XVII-wiecznych. Tak duży procent mów pogrzebowych nie jest jednak niczym nadzwyczajnym, bowiem w XVII i XVIII wieku kazania te były obficie i chętnie wydawane. Są to mowy pogrzebowe m.in. szlachty (np. Jana Chryzostoma Bodzenty *Białogłowa mężna w rzadkowidaney bogoboyności...*, zob. wyk. 140; Jacka Hiacynta Przetockiego *Łabęć [!] załośnie śpiewający nad grobem...*; zob. wyk. 847), uczonych (np. Jana Bieżanowskiego *Fasces academici summo viro orbati quos in funere... Andreae Kucharski*, zob. wyk. 98); królów (Macieja Brockiego *Splendor Korybuthei sideris inextinctus funere... Michaelis ... Poloniarum regis...*, zob. wyk. 155); a także zakonnic i zakonników, kapłanów (Fabiana Adama Birkowskiego *Na pogrzebie wielebnego oycy x. Piotra Skargi theologa.. wielkiego kaznodzieie na dworze... Zygmunta III... kazanie...*, zob. wyk. 134).

Wśród mów okolicznościowych są również mowy weselne z okazji ślubów szlachty oraz panujących, np. Martina von Boberfelda Opitza *Felicitati augustae honorique nuptiar... Vladislavi IV Pol. ... regis* (zob. wyk. 750) czy Wojciecha Czarnockiego *Kazanie w dzień ślubu ... Ieremiego Michała... Wisniowieckiego z ... Gryzeldą Konstancyą Zamoyską, kanclerzanką koronną...* (zob. wyk. 245), a także z okazji nadania doktoratu, jak ta Marcina Oślińskiego *Ara perennaturae gloriae ... et meritis...* (zob. wyk. 768) oraz dla podniesienia morale wśród wojska, wzorowana na Senecie, mowa Stanisława Żółkiewskiego *Z Swazoriey Seneki philozofa...* (zob. wyk. 1221). Wśród pozostałych mów okolicznościowych znajdują się m.in. mowy: o wylewach rzek koło Elbląga, uroczyste ślubowanie przy wyznaniu wiary Cypriana Kręskiego, konsekracji biskupów, koronacyjna, po zwycięstwie Stanisława Lubomirskiego na Wołowszczyźnie, z okazji postawienia pomnika, a także narodzin potomka.

Charakterystyczną dla literatury staropolskiej epistolografię reprezentuje w zbiorach XVII-wiecznych 20 listów, w tym listy: synodu piotrkowskiego do papieża Piotra V w sprawie elekcji, do Krzysztofa Przymskiego o przemówieniu do króla szwedzkiego, list Lubomirskiego do Jerzego Rakoczego o pokoju Polaków z Turkami,

do Ferdynanda III o przyczynie wyprawy polskiej, usprawiedliwiający wojnę Szwedów w Polsce oraz listy do Zygmunta III Wazy o sprawach Towarzystwa Jezusowego.

Literaturę piękną reprezentują charakterystyczne dla XVII w. dzieła klasyków rzymskich, np. *Księgi przemian* Owidiusza w tłumaczeniu Waleriana Otwinowskiego (zob. wyk. 773); Marcusa Annaeusa Lucanusa *Pharsalia* w tłumaczeniu Wojciecha Stanisława Chrościńskiego (zob. wyk. 618); a z literatury polskiej: *Dworzanin polski* Łukasza Górnickiego (zob. wyk. 359); poemat barokowego horacjanisty Jacoba Balde *Sen żywota ludzkiego* (zob. wyk. 48) oraz obszerny zbiór anegdot, głównie z Plutarcha, zawierający również budujące opowiadania polskie np. o Wandzie i królowej Jadwidze Beniasza Budnego *Krótkich opowieści, które po grecku zowią apophtegmata* (zob. wyk. 163); Stefana Jaworskiego *Echo głosu wołającego na puszczy* (zob. wyk. 477); cykl epicki napisany odą saficką, podejmujący tradycję katalogów królów polskich od czasów bajecznych Wojciecha Ines *Lechias ducum principium ac regum Poloniae... elogia historico-politica* (zob. wyk. 429); Wespazjana Kochowskiego *Hypomnema reginarum Poloniae* (zob. wyk. 528) oraz tegoż zbliżony do mesjad wierszowany opis Męki Pańskiej *Chrystus cierpiący* (zob. wyk. 527); *Elogium...* Andrzeja Loeaechiusa (zob. wyk. 608); przekład łacińskiego katalogu królów K. Janickiego *Pamiętnik xiążąt y królów polskich* Sebastiana Fabiana Klonowica (zob. wyk. 518).

Przedmiotem zbieractwa Andrzeja Edwarda Koźmiana były również siedemnastowieczne czasopisma i kalendarze. W księgozbiornie znajdują się trzy tytuły periodyków w języku niemieckim, takie jak: *Eigentliche und warhaffte Beschreibung...* z 1666 r. (zob. wyk. 289); *Eigentlicher Bericht von der Schweden...* z 1659 r. (zob. wyk. 290) oraz czasopismo *Gründliche...* wydane we Wrocławiu w 1685 r. przez Gottfrieda Jonischna (zob. wyk. 390); a także jedyny zachowany w kolekcji kalendarz astrologiczny Dawida Herlitza *Prognosticon astrologicum anni MDCXXII in gratiam Regni Poloniae...* wydany w Szczecinie w 1621 r. przez Samuela Kelnera nakładem autora (zob. wyk. 404).

Wśród druków XVII-wiecznych znajduje się również, uznawane za pierwszą polską książkę kucharską, *Compendium ferculorum albo zebranie potraw* Stanisława Czernieckiego (zob. wyk. 247). Czerniecki – mający tytuł sekretarza królewskiego, podstolego żytomierskiego – był kuchmistrem na dworze Aleksandra Michała Lubomirskiego w Wiśniczu. Gotowanie uznawał za sztukę, a swoją książkę poprzedził mottem: *Między wszystkimi własnościami ludzkimi i tę mają ludzie z natury attrzybuta, że się w smakach różnych kochają, nie tylko z apetytu, ale też z biegłości, umiejętności i wiadomości*. Zawarł w trzech jej rozdziałach po sto przepisów na mięsa, ryby i dania mleczne oraz kilkadziesiąt dodatków.

W zbiorze figurują także mniej znane utwory takich autorów, jak: Samuela Kazimierza Kuszewicza, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego i jego syna Stanisława Herakliusza, Szymona Stanisława Makowskiego, Marcina Polaka z Opawy, Jana Markiewicza, Johanna Messeniusa, Jana Nixdorffa, Krzysztofa Opalińskiego, Jerzego Ossolińskiego, Jana Sebastiana Piskorskiego, Jana Rackiego, Teofila Rutki, Malecjusza

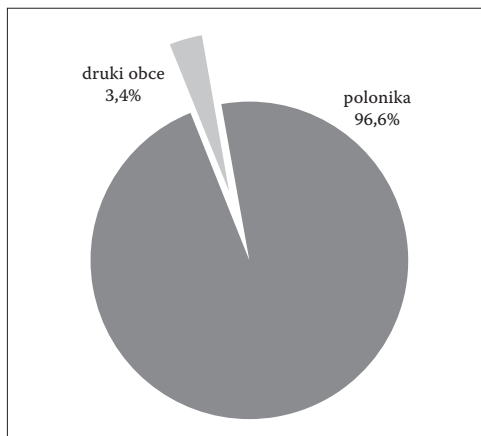
Maksyma Smotryckiego, Kaspra Tende, Krzysztofa Warszawickiego, Józefa Bartłomieja Zimorowica.

W zachowanym księgozbiornie znajdują się trzy tytuły druków ulotnych, które można zaliczyć do pierwotnych form czasopiśmiennictwa, które posiadają sygnatury działu starych druków i znajdują się w zamieszczonym wykazie – *Eigentliche, Eigentlicher, Gründliche* (zob. wyk. 290, 291, 390) oraz jeden tytuł z sygnaturą działu czasopism ZNiO – *Nowiny z Czech*. Wszystkie zostały wykazane w Katalogu Czasopism XVI–XVIII w. biblioteki Ossolineum³³⁶.

4.3. Noty proveniencyjne

W bibliotece ZNiO znajdują się 706 druki XVII-wieczne wchodzące w skład zbioru Andrzeja Edwarda Koźmiana, w tym 682 to polonika, a 24 to druki obce. Dwadzieścia sześć druków to adligaty, które zostały zaznaczone w dołączonym katalogu skrótem adl. przy sygnaturze ZNiO.

Wykres 10. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVII w.

Źródło: oprac. własne

W przypadku druków XVII-wiecznych, tak jak i w przypadku druków XVI-wiecznych, trudno zorientować się, w jaki sposób trafiły one do biblioteki A. E. Koźmiana. Noty proveniencyjne wcześniejsze niż Koźmianowe występują na 198 drukach, co stanowi 28 proc. wszystkich druków. Wśród nich 101 posiada proveniencje bibliotek klasztornych.

³³⁶ B. Górską, *Katalog Czasopism XVI–XVIII w. w zbiorach starych druków biblioteki Ossolineum*, „Ze Skarbca Kultury” 1963, z. 15, s. 66-67, 111, 166.

Andrzej Edward Koźmian rzadko wyraźnie zaznaczał źródło, z którego pochodził dany druk. W przypadku dwóch dzieł podał dokładną datę oraz sposób wejścia w ich posiadanie, którym była wymiana: „A. E. Koźmian w zamian od p. Miklaszewskiego dnia 28 paź. 1823 r.” (Pawła Piaseckiego *Chronica gestorum in Europa singularium a... conscripta...* z 1645 r., zob. wyk. 796); „Andrzej Ed. Koźmian Dnia 15 Mar. 1824 R. w zamian od Marylskiego” (Benedykta Zawadzkiego *Triumphus palmaribus operibus... Stanislawi Kraiewski z 1687 r.*, zob. wyk. 1196). Nie można jednak stwierdzić na podstawie kilku not, czy była to w przypadku Koźmiana częsta praktyka. Można jedynie przypuszczać, że taka była, A. E. Koźmian bowiem prowadził bujne życie towarzyskie i spotykał się także z innymi bibliofilami. W notach własnościowych odnajdujemy pieczęć: Załuskiego, Lubomirskich, Radziwiłłów, J. M. Ossolińskiego, Gwalberta Pawlikowskiego, Stanisława Wronowskiego czy pieczęć Biblioteki Puławskiej. Niestety, Koźmian nie zaznaczył, czy dany druk otrzymał drogą wymiany, czy też kupna. W przypadku J. M. Ossolińskiego można podejrzewać, że była to droga wymiany, bowiem Ossoliński słynął z tego, że chętnie wymieniał dublety, choć nie zawsze odbywało się to z korzyścią dla wymieniającego się z nim. Natomiast w przypadku Biblioteki Puławskiej, jak już wspomniano, Koźmian mógł wejść w posiadanie książek z pieczęcią tej biblioteki drogą daru lub kupna podczas aukcji dubletów w 1830 r.

Trzy druki z XVII w. Koźmian otrzymał na pewno w darze. Pierwszy od Lasockiego (zapewne Mateusza, ojca Wacława, ofiarodawcy biblioteki) 6 listopada 1823 r. (Wojciecha Madalińskiego *Inwentarz constituciy koronnych od roku 1550... z 1644 r.* (zob. wyk. 638). Na drugim (Wojciecha Ines *Lechias ducum, principum ac regum Poloniae elogia historico-politica z 1655 r.*, zob. wyk. 429) widnieje dedykacja dla Koźmiana: „A ja nie mogę lepiej ofiarować jak Andrzejowi Koźmianowi 2 XII 1846 Maciej Bayer”. Z wcześniejszych not własnościowych wynika, że Bayer – inżynier dróg i mostów, właściciel biblioteki liczącej ok. tysiąca pozycji – otrzymał ten druk najprawdopodobniej od Hieronima Duchnowskiego, prawnika i posiadacza znacznej biblioteki z dedykacją: „Miłośnikowi i znawcy rzeczy ojczystych Maciejowi Bayer H. Duchnowski”. Wśród not proveniencyjnych trzeciego druku (Jánosa Nádasiego *Annus coelestis Jesu Regi et Mariae Reginae z 1696 r.*, zob. wyk. 706) nie ma proveniencji samego Andrzeja Edwarda Koźmiana, ale jest następująca nota: „Donum dilectissimi mei amici dominus Andreas Edouardus Koźmian amico suo Joannes Baptista Deodatus le Nain de Rosemond”. Rosemond, jak wspomniano wcześniej, był nauczycielem i przyjacielem Andrzeja Edwarda Koźmiana.

Na trzech innych drukach Koźmian zapisał jedynie datę otrzymania książki i nazwisko poprzedniego jej właściciela. Są to: Pawła Szczerbica *Promptuarium statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae per... conscriptu z 1604 r.* (zob. wyk. 1042) z proveniencją: „Dnia 23 marca 1824 od P. Dąbrowskiego Andrzej Ed. Koźmian”; Joachim Pastourius syn *Mausoleum regale.. Joannis Casimiri a consecratus z 1673 r.*

(zob. wyk. 787) z proveniencją: „12 lipca 1824 od Juricza Andrzej Ed. Koźmian”; *Concilium provinciale Regni Poloniae* z 1609 r. (zob. wyk. 207) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian od O. Chylick dnia 8 lip. 1824 r.” [Jan Chyliczkowski].

Na sześciu drukach, jedynie przy nazwisku Koźmiana, widnieje data: Samuela Przypkowskiego *Braterska declaratia na niebraterskie napomnienie* z 1646 r. (zob. wyk. 854) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian 13 czerwca 1824”; Friedricha Spee *Cautio criminalis seu de processibus* z 1647 (zob. wyk. 1000) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian Dnia 18.gr. 1824 r.”; *Synodus provincialis sub... Anno Dni 1634.. celebrata.* z 1636 r. (zob. wyk. 1041) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian dnia 8 lip. 1824 r.”; Benedykta Zawadzkiego *Agnus cardinalitia purpura archiepiscopatu Gnesnensi ab orbis urbe Roma redux Scholarum Piarum* z 1690 r. (zob. wyk. 1190) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian 15. Mar. 1824”; *Zguba wieczna dusze od wiernego tey oyczyzny syna na przestroge* z 1664 r. (zob. wyk. 1210) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian 4 marca 1824 r.: 22” oraz Andrzeja Maksymiliana Fredry *Gestorum populi Poloni sub Henrico Valesio...* z 1652 r. (zob. wyk. 327) z proveniencją: „Andrzej Ed. Koźmian dnia 13 czerwca 1824 r.”. Niestety, tak lakoniczne informacje nie są jednoznaczne i nie można stwierdzić ostatecznie, w jaki sposób Koźmian został posiadaczem tych książek.

Oprócz tych przypadków na żadnym z pozostałych XVII-wiecznych druków Koźmian nie pozostawił informacji o sposobie, w jaki wszedł w ich posiadanie. Najmniej jednoznaczna nota proveniencyjna znajduje się na druku autorstwa Kazimierza Siemienowicza *Artis magnae artilleriae pars prima* z 1650 r. (zob. wyk. 941), która brzmi: „Do biblioteki Piotrowickiej...”. Trudno zatem zorientować się, który z Koźmianów – syn czy ojciec – zostali nim obdarowani. Wincenty Koźmian, brat Kajetana, a stryj Andrzeja Edwarda Koźmiana, był, jak wspomniano, właścicielem druku Diega Uffana *Archelia abo artilleria...* (zob. wyk. 1102). Poza tym dwie inne książki również należały do Wincentego Koźmiana.

O tym, że Koźmian kupował książki wiadomo z jego pamiętników, *Wyciągów piotrowickich* oraz not proveniencyjnych. W przypadku romansu w języku francuskim *Le Polemire ou l'illustre Polonois a Paris Roku 1647. in 8.* (zob. wyk. 815) Koźmian na książce złożył jedynie swój autograf. O tym, że ją kupił, dowiadujemy się z *Wyciągów piotrowickich*, gdzie Koźmian pisze, że romans ten nabył w 1829 r. w paryskim antykwariacie.

W dwóch przypadkach, po analizie not proveniencyjnych, można ustalić orientacyjnie, kiedy A. E. Koźmian stał się właścicielem książek. Proveniencje: „J W Gwalbertowi Pawlikowskiemu sekretarzowi nadwornemu w dowód rzetelnego szacunku i przyjaźni ofiarowuje dzieło niniejsze prawdziwy przyjaciel Jan Czermiński dnia 31 marca 1831 Grochowice” na druku Owidiusza *Księgi Metamorphoseon to iest Przemian...* z 1638 r. (zob. wyk. 773) oraz „Ex libris Adami Fl. Górski 1816” na druku Jana Stefana Pisarskiego *Mowca polski albo wielkich senatorów powaga y oyczysta wymowa* wydanej w Kaliszu przez jezuitów w 1676 r. (zob. wyk. 804) wskazują, że

znalazły się one w zbiorze Koźmiana w pierwszym przypadku po 31 marca 1831 r., a w drugim – po 1816 r.

Znaki własnościowe, wcześniejsze niż Koźmianowe, wskazują, że Koźmian wchodził w posiadanie książek pochodzących z prywatnych bibliotek oraz zakonnych i kościelnych. Dotyczy to np. ponad 30 druków pochodzących z kolegium jezuitów w Lublinie. Są także druki – według not własnościowych – wcześniej należące do: augustianów, karmelitów, jezuitów, pijarów, benedyktynów, brygidek lubelskich. Można zatem domniemywać, że Koźmian kupował – co było w owym czasie powszechną praktyką – książki ze zlikwidowanych zakonów w Galicji. W Galicji abolicją objęte zostały zakony kontemplacyjne i pokutnicze, niezajmujące się pracą parafialną, takie jak benedyktyni, pijarzy, paulini oraz poszczególne klasztory innych zakonów, np. dominikanów. Być może A. E. Koźmian wchodził także w posiadanie książek klasztornych i kościelnych nie poprzez publiczne aukcje dubletów, trypletów, kwadrupletów książek zniesionych klasztorów, ale poprzez bezpośredni zakup w danym klasztorze, jak to czynili np. Ossoliński i Linde w przypadku krakowskich klasztorów. Poza tym w *Wyciągach piotrowickich* Koźmian opisał, jak jeszcze można było zdobyć druki klasztorne. Jak już wspomniano, w jednym z podlubelskich klasztorów udało się mu uzyskać stos papierów przeznaczonych do spalania, a które okazały się cennym znaleziskiem.

Wiadomo także, że Koźmian w 1826 r. brał udział w wyprzedaży duplikatów Biblioteki Rady Miejskiej w Gdańsku. Wśród druków XVII-wiecznych piętnaście dzieł wydano w Gdańsku. Wśród nich znajduje się druk zawierający komentarz o przywilejach politycznych gdańszczan autorstwa, historiografa i sekretarza Rady Miejskiej Gdańska, Reinholda Curicke *Commentarius iuridico-historico-politicus de privilegiis...* wydany w 1632 r. u Grzegorza Förstera (zob. wyk. 234).

Książki zakonne i kościelne stanowią 51 proc. wszystkich druków posiadających noty własnościowe i 14,3 proc. wszystkich druków XVII-wiecznych. Pozostałe druki opatrzone notami własnościowymi pochodzą z księgozbiorów prywatnych.

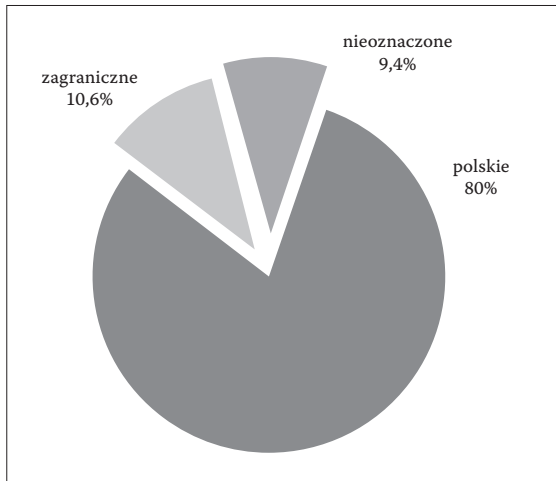
4.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny

Wśród druków pochodzących z XVII w. prawie 80 proc. całości, czyli 565, wydrukowano na terenie Rzeczypospolitej w 25 ośrodkach drukarskich. Na pozostałe 20 proc. składa się 75 druków z 30 zagranicznych ośrodków drukarskich oraz 66 bez ustalonego miejsca wydania. Wśród oficyn zagranicznych najwięcej, bo 11, znajdowało się we Frankfurcie nad Menem, 9 w Kolonii, po 6 w Amsterdamie i Wrocławiu. Dwadzieścia druków reprezentuje pojedyncze ośrodki wydawnicze.

Wśród polskich ośrodków typograficznych dominują: Kraków, Warszawa, Wilno oraz Poznań. Natomiast wśród ośrodków zagranicznych: Frankfurt, Kolonia, Am-

sterdam i Wrocław. Wykaz druków z terenu Rzeczypospolitej oraz zagranicznych, według miejsca wydania, drukarzy i dat wydania, umieszczono w aneksach 5 i 8.

Wykres 11. Podział druków z XVII w. według ośrodków wydawniczych

Źródło: oprac. własne

Tabela 5. Zasięg terytorialny druków z XVII w.*

Rzeczypospolita	Liczba druków	Zagranica	Liczba druków
Kraków	356	Frankfurt nad Menem	11
Warszawa	46	Kolonia	9
Wilno	33	Amsterdam	6
Poznań	28	Wrocław	6
Gdańsk	17	Antwerpia	5
Zamość	15	Rzym	4
Lwów	11	Hamburg	3
Lublin	10	Paryż	3
Oliwa	8	Szczecin	3
Kalisz	7	Freistadt	2
Braniewo	6	Lipsk	2
Raków	6	Oxford	2
Elbląg	5	Antwerpia/Paryż	1
Toruń	3	Berlin	1
Jaworów	2	Florencja	1
Królewiec	2	Freiburg im Breisgau	1

Leszno	2	Haga	1
Częstochowa	1	Helmstadt	1
Dobromil	1	Lejda	1
Kijów	1	Lion	1
Lubcz	1	Lueneburg	1
Łaszczów	1	Marienverder	1
Łowicz	1	Meinz	1
Oszmiana	1	Neapol	1
Słuck	1	Norymberga	1
		Oberursel	1
		Padwa	1
		Roma	1
		Schleswig	1
		Tot Tyel	1
		Wiedeń	1
		Wuerzburg	1
Razem	565	Razem	75

* Druki bez ustalonego miejsca wydania – 66.

Źródło: oprac. własne

Wśród ogólnej liczby 706 pozycji wydawniczych tworzących księgozbiór XVII w. najobficiej reprezentowana jest produkcja 33 drukarzy krakowskich. Spis druków krakowskich wg drukarzy i roku wydania została podana w aneksie 8.

Tabela 6. Druki z oficyn krakowskich XVII-wiecznych

Oficina	Liczba druków
B.dr.	12
Cezary Franciszek starszy	63
Akademicka	57
Piotrkowczyk Andrzej młodszy	37
Schedel Krzysztof, wdowa i dziedz.	20
Schedel Jerzy, Mikołaj Al., dziedz. K. Schedla	14
Schedel Krzysztof	14
Cezary Barbara, wdowa i dziedz.	13
Jędrzejowczyk Maciej	12
Cezary Franciszek młodszy	12

Kupisz Łukasz	12
Piotrkowczyk Andrzej starszy	10
Piątkowski Walerian	8
Lob Mikołaj	8
Drukarnia Łazarzowa	7
Piorkowczyk Stanisław	7
Siebeneicher Jakub, wdowa i dziedz.	5
Kempini Szymon	4
Kupisz Anna, wdowa	4
Lenczewski St. Bertutowic	4
Piotrkowczykowa Anna, wdowa i dziedz.	4
Skalski Bazyli	4
Górecki Wojciech	3
Nowodworski Bratłomiej	3
Schedel Mikołaj Aleksander	3
Smieszkowic Balcer	3
Lenczewski St., wdowa i dziedz.	2
Siebeneicher Jakub	2
Wosiński Antoni	2
Dymowski Aleksander	1
Filipowski Marcin	1
Kuik Jan Burchard	1
Kupisz Łukasz, dziedz.	1
Siekielowic Wojciech	1
Szeliga Jan	1
Razem	355

Źródło: oprac. własne

Najwięcej druków pochodzi z oficyny Franciszka Cezarego, Drukarni Akademickiej, od Andrzeja Piotrkowczyka młodszego oraz Krzysztofa Schedla, wdowa i dziedzice.

Wśród książek wydanych w oficynach krakowskich ponad połowę, gdyż 54 proc., stanowią druki w języku łacińskim, a 45,6 proc. – druki w języku polskim. Dwa druki są w języku niemieckim – Krzysztofa Przyjemskiego *Mündlicher Vortrag...* z 1655 r. (zob. wyk. 851) i *Einkommender Bericht den preussischen Kriegs-Zustand betreffend...*

z 1656 r. (zob. wyk. 291) oraz jeden równolegle w języku polskim i łacińskim – Szymona Starowolskiego *Magni intistitis Iacobi Zadzik elogium et vita a...* (zob. wyk. 1015), zawierający przekład polski N. Nieborowskiego *Ody...* Macieja Kazimierza Sarbiewskiego.

Wśród 46 druków warszawskich najwięcej, bo 12, pochodzi z drukarni pijarów, następnie 10 – z drukarni Karola Ferdynanda Schreibera i 8 – z oficyny Piotra Elerta. Najliczniejsze wśród 33 druków wileńskich są książki wydane przez Drukarnię Akademicką (23), a wśród druków poznańskich najwięcej, bo 14 – z oficyny Wojciecha Regulusa oraz jego następców. Oprócz tego liczną grupę stanowią druki gdańskie (17), zamojskie (15), lwowskie (11), lubelskie (10) oraz oliwskie (8).

Szczegółowy spis oficyn z terenu Rzeczypospolitej według granic z XVII w. (bez Krakowa) znajduje się w aneksie 6.

Wśród druków XVII-wiecznych z kolekcji Andrzeja Edwarda Koźmiana najwięcej zostało wydrukowanych w piątym dziesięcioleciu (114), a najmniej w pierwszym (44). Duża liczba druków pochodzi także z produkcji wydawniczej lat 1681–1690 (85), 1651–1660 (70), 1631–1640 (72) i 1671–1680 (69). W tej części księgozbioru Koźmianowego znajdują się dwa druki bez roku wydania, tj. *Ewangelie, Dzieje Apostolskie, Listy, Objawienia św. Jana oraz Księgi Psalmów* (zob. wyk. 81) oraz Joosta Damhoudera *Praxis rerum criminalium* (zob. wyk. 250).

Tabela 7. Podział chronologiczny druków XVII-wiecznych*

Dziesięciolecie	Lata	Liczba druków
I	1601–1610	44
II	1611–1620	70
III	1621–1630	53
IV	1631–1640	72
V	1641–1650	113
VI	1651–1660	80
VII	1661–1670	60
VIII	1671–1680	71
IX	1681–1690	83
X	1691–1700	52

* W przypadku dwóch druków nie określono roku wydania, dwóch – dokładnego roku wydania, a cztery wydano na przełomie dziesięcioleci.

Źródło: oprac. własne

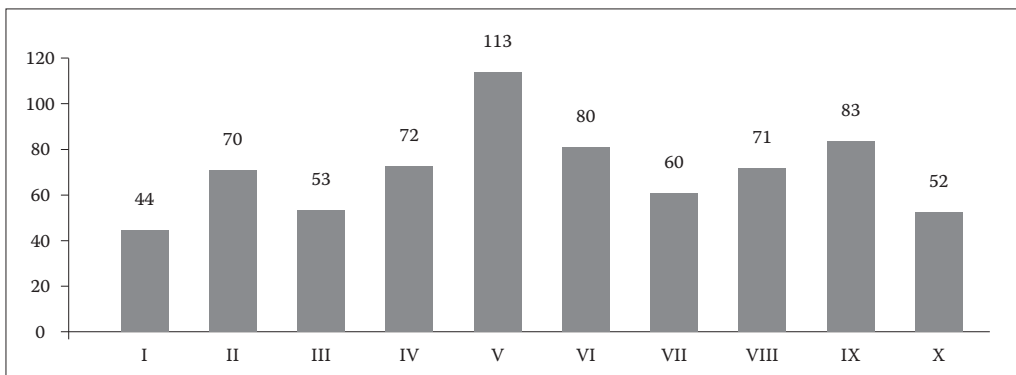
Cztery druki wydano na przełomie dziesięcioleci: Stanisława Łubieńskiego *De recte gerendo episcopatu monita... in lucem edita* (zob. wyk. 631) z lat 1635–1642, Martina

Moellera *Praxis evengeliorum* (zob. wyk. 684) z przełomu lat 1650/1651, Jana Stefana Pisarskiego *Mowca polski* (zob. wyk. 804) z lat 1668–1676, Wojciecha Tylkowskiego *Physicae curiosae pars* (zob. wyk. 1096) z lat 1680–1682. Natomiast dla dwóch druków nie został ustalony dokładny rok wydania. Chodzi o Benedykta Zawadzkiego *Kazania* (zob. wyk. 1194) rok 1700? lub 1702? i Szymona Starowolskiego *Lament utrapionej matki Korony Polskiej...* (zob. wyk. 1014) – ok. 1650?

Druk François'a Nepveu *Krótkie i nabożne na każdy dzień całego roku rozmyślenia...*, wydany w Warszawie w 1702 r. (zob. wyk. 718), posiada sygnaturę zbiorów XVII-wiecznych, ponieważ to adligat oprawiony razem z drukiem z XVII w.; w opracowaniu został przypisany do wieku XVIII.

Druki wydane w XVII w. pochodzące z kolekcji Andrzeja Edwarda odzwierciedlają ówczesny ruch wydawniczy w Polsce. Wśród nich zdecydowanie przeważają druki religijne, panegiryczne, dewocyjne i okolicznościowe. Są także dzieła naukowe, w tym najwięcej historycznych, gdyż to właśnie ta dziedzina rozwijała się wtedy najbujniej. Poza tym Andrzej Edward Koźmian zbierał swój księgozbiór według wyznaczonego celu. Wśród druków z XVII w. reprezentowane są wszystkie najważniejsze ówczesne polskie drukarnie, także innowiercze.

Wykres 12. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVII w.*

* W przypadku dwóch druków nie określono roku wydania, dwóch – dokładnego roku wydania, a cztery wydano na przełomie dziesięcioleci.

Źródło: oprac. własne

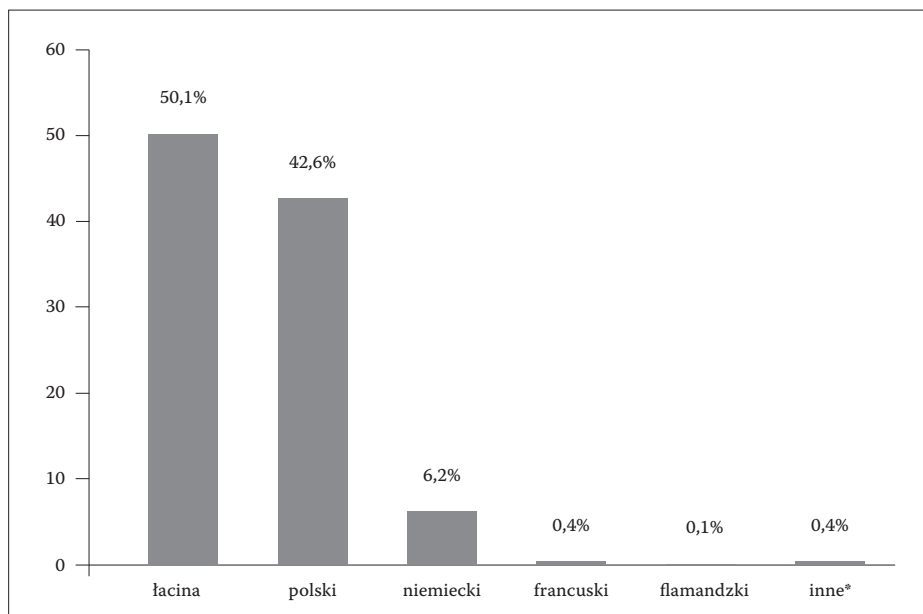
4.5. Podział językowy, formaty, oprawy

Wśród książek XVII-wiecznych najliczniejszą grupę stanowią książki w języku łacińskim i polskim. Druków w języku łacińskim jest 354, czyli nieco ponad połowa wszystkich, a druków w języku polskim jest 301. Zatem nie bez przesady można tę

część księgozbioru nazwać biblioteką łacińsko-polską. Poza tym, druków w języku niemieckim jest 44, w języku francuskim – 3, a jeden druk jest w języku flamandzkim; to dzieło Adriena Bailleta *Reis-Beschryvinge van Polen na Muscovien* (zob. wyk. 47). W trzech drukach tekst występuje równolegle w dwóch językach np. polskim i łacińskim, m.in. *De esu carniū testimonia Nov. Testament. Świadectwa z Pisma Świętego Nowego Testamentu o wolności mięsa jedzenia* (zob. wyk. 252). Dwa druki to zbiory zawierające teksty łacińskie i polskie: Laurence Faunt *De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et secularem in Polonia...* (zob. wyk. 310) i Melchiora Stefańskiego *Opuscula tam ecclesiastici...* (zob. wyk. 1032), który jest bardzo uszkodzony i zachowała się tylko część czwarta.

Takie proporcje wiążą się z faktem, że Andrzej Edward Koźmian zbierał, jak już wiadomo, głównie dzieła z zakresu literatury polskiej i historii Polski, wydawane w Polsce lub przez polskich drukarzy, jak również polskich autorów lub Polski dotyczące, drukowane poza granicami. Łacina w XVII w. nadal pozostawała językiem uniwersalnym. Był to język urzędowy używany przez polityków i dyplomatów, a także naukowców. Wzrastała jednak rola języka polskiego. W XVI w. druki w języku polskim stanowiły tylko 1/4 całego dorobku wydawniczego w Polsce, w wieku XVII zaś już połowę. Struktura językowa części XVII-wiecznej księgozbioru odzwierciedla tę dwujęzyczność piśmiennictwa staropolskiego, z wyraźną przewagą łaciny.

Wykres 13. Język druków z XVII w.

* Druki równoległe w dwóch językach.

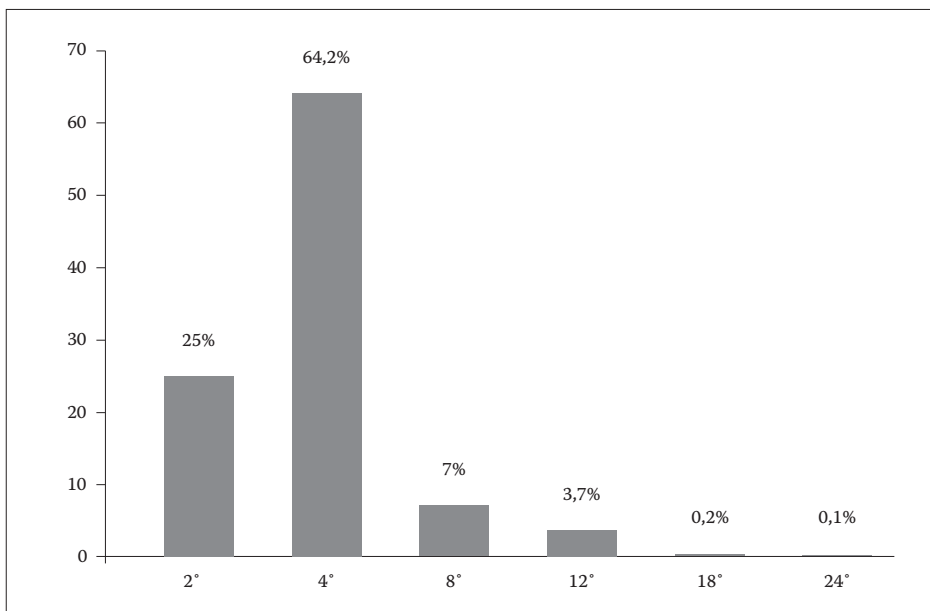
Źródło: oprac. własne

Charakterystyczne dla tego księgozbioru są także tłumaczenia oraz przekłady, których jest 45. Wśród nich ponad połowę stanowią przekłady z łaciny, pozostałe to przekłady z: włoskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego i greki, np. romansu historyczno-politycznego Jean'a Barclay'a *Argenida, którą... po łacinie napisał Wacław Potocki... wierszem polskim przetłumaczył...* (zob. wyk. 52), słynny poemat epicki w 20 pieśniach Torquato Tassa *Goffred abo Jeruzalem wyzwolona...*, *Przekładnia Piotra Kochanowskiego* (zob. wyk. 1070), św. Bernarda z Clairvaux *Sposób mądrego i dobrego życia na świecie... na polskie przetłumaczony przez Mich. Brokarda Meleciusa* (zob. wyk. 70).

Najliczniejszą grupę wśród druków XVII-wiecznych stanowią książki w formacie 4°, których jest 452, następnie w formacie 2° – 175, a potem w formacie 8° – 50, 12° – 26, 18° – 2 i jeden druk w formacie 24°.

Pod względem walorów estetycznych zbiór druków pochodzących z XVII w. prezentuje się skromnie. Materiał piśmienniczy, z którego wytworzono książki, to niskogatunkowy, przypominający bibułę, papier o szarej barwie. Równie skromne są oprawy ksiąg, wśród których większość pochodzi ze zbiorów Ossolineum i ma postać tektury oklejonej charakterystycznym marmurkowym papierem. W księgozbiórze zachowała się niewielka liczba (ok. 60) opraw wykonanych z pergaminu oraz jasnej i ciemno barwionej skóry. Wartość zabytkową okładek podnoszą dodatkowo ślady dawnych złocen, ślepego tłoczenia oraz pozostałości plakiet, klamer i wiązań.

Wykres 14. Formaty druków z XVII w.

Źródło: oprac. własne

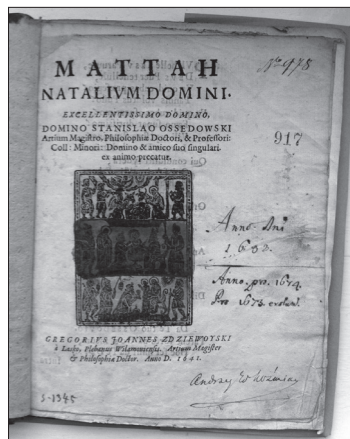

Il. 15. Oprawa z XVII w.

W pergamin barwiony oprawiony jest np. *Katechism rzymski to iest nauka...* wydany w Kaliszu w drukarni Jana Wolraba w 1603 r. (zob. wyk. 514). Okładzinę, składającą się z deski obitej skórą z resztkami klamer, posiada m.in. druk Juana de Jesús Marii *Instrukcyja nowicyuszow...* wydana przez bazylianów po 20 VIII 1641 r. (zob. wyk. 489). Najokazalej prezentują się oprawy ozdobione plakietami, czasem złożonymi. Plakiety przedstawiają: krzyż, Matkę Boską, krucyfiks, monogram złożony IHS, np. na górnej okładzinie kancjonału z 1662 r. wydanego w Gdańsku jest Chrystus ubiczowany z podpisem „Ecce homo” (zob. wyk. 504); na przedniej okładzinie rozprawy o etyce Marcina z Kościana z 1643 r., wydanej w Poznaniu u Wojciecha Regulusa, jest krzyż, a na tylnej Matka Boska (zob. wyk. 654).

Druki XVII w. zdobione są ilustracjami wykonanymi techniką drzeworytu oraz – znajdującą coraz szersze zastosowanie w XVII w. – metodą miedziorytniczą. W Polsce jednak drzeworyt dominował do połowy XVIII w.³³⁷. Głównymi motywami dekoracyjnymi ksiąg są całostronicowe, alegoryczne sceny religijne, portrety postaci historycznych oraz motywy heraldyczne i sygnety drukarskie. W większości dzieł, ich tytuły – umieszczone zwykle w ramkach – znaki własnościowe drukarni oraz herby wykonano techniką drzeworytu. Ciekawymi przykładami tej sztuki zdobniczej są: bożonarodzeniowy tryptyk zamieszczony na karcie tytułowej dzieła Grzegorza Jana Zdziewojskiego *Mattah Natalium Domini... Stanislae Osseadowski...* z 1641 r. (zob. wyk. 1205) oraz herby biskupów krakowskich odbite w tekście księgi *Vitae archiepiscoporum...* Krzysztofa Kąckiego, wydanej przez Franciszka Cezarego starszego w 1633 r. (zob. sygn. 495 i 496).

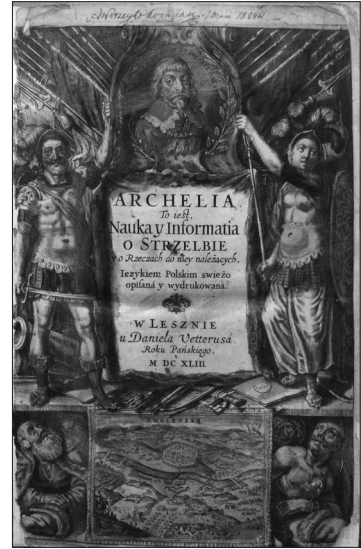
Miedziorytem ozdobione są przede wszystkim karty tytułowe i poprzedzające je frontyspisy. Interesującym przykładem bogato zdobionej strony przedtytułowej jest m.in. ilustracja dzieła *Lyly florentska albo cudowny żywot S.M. Magdaleny de Pazzis teraz nowo z włoskiego ięzyka na polski przełożony...*, wydanego w drukarni dziedziców Krzysztofa Schedla w 1671 r. (zob.

Il. 16. Drzeworyt na karcie tytułowej *Mattah Natalium Domini...* Grzegorza Jana Zdziewojskiego (zob. wyk. 1205)

³³⁷ J. Sowiński, op. cit., s. 216-217.

wyk. 591), przedstawiająca wyłaniającą się z kielicha kwiatu postać kobiety, u stóp której widnieje drzeworytowy herb Wiśniowieckich – Jelita, a po jej bokach znajdują się dwie sylwetki aniołów z atrybutami męki Chrystusa, czy też frontyspis dzieła *Archalia albo artilleria...* Uffana Diego z 1643 (zob. wyk. 1102), gdzie nad tytułem znajduje się portret Władysława IV podtrzymywany przez postacie alegoryczne, pod tytułem widok okolic Smoleńska, po bokach jeńcy, sygn. C de Pas inventor.

W tekstach wydawnictw dominuje – popularny w XVII wieku i powszechnie stosowany – krój pisma drukowanego, zwany barokową antykwą. Spotkać można również księgi drukowane przy użyciu antyki połączonej z pismem pochyłym, czyli kursywą. Tak jest w przypadku dzieła Stefana Wielowiejskiego *Nabożeństwo dla ludzi zabawnych którzy czasu nie mają. Dla chorych... . Dla niedbałych...*, wydanego w Poznaniu w 1693 r. przez jezuitów (zob. wyk. 1147).

Il. 17. Frontyspis z *Archalia albo artilleria...* Uffana Diego (zob. wyk. 1102)

ROZDZIAŁ 5

CHARAKTERYSTYKA DRUKÓW XVIII-WIECZNYCH

5.1. Oświecenie – zarys epoki

W Europie oświecenie rozpoczęło się pod koniec XVII w. i trwało do początku XIX stulecia. Charakter oświecenia można porównać do charakteru renesansu, był to bowiem także czas wzmożonego życia umysłowego oraz przełomu kulturalnego. Kultura rozwijała się odmiennie w różnych krajach. Podwaliny filozoficzne nowemu prądowi umysłowemu dał Kartezjusz, zwany ojcem filozofii racjonalistycznej, która za kluczowy w procesie poznania prawdy uznała rozum oraz Benedykt Spinoza, który głosił, że człowiek jest częścią natury. Wpływ na rozwój nauki miał także filozof Gottfried Wilhelm Leibniz, który tak jak Kartezjusz, uznawał matematyczny sposób myślenia za ideał dociekań naukowych. Wczesne oświecenie szerzyło kult rozumu uwolnionego od scholastycznych dogmatów.

Oświecenie przyniosło rozkwit nauki, która miała charakter uniwersalny. Największym dziełem naukowym tej epoki była 30-tomowa *Encyklopedia* (1751–1772) pod redakcją Denisa Diderota. Wśród jego współpracowników byli najwybitniejsi myśliciele i uczeni epoki: Jean le Rond d'Alembert, Charles Montesquieu, Wolter, Jean-Jacques Rousseau, Paul Holbach. Jednak epoka ta wyróżnia się spośród innych tym, że jej kultura objawiała się nie tylko w traktach naukowych, ale przede wszystkim w publicystyce i literaturze pięknej. We Francji przejawem tych tendencji był rozkwit życia salonowego skupiającego i artystów, i naukowców.

Ideologia oświecenia walczyła z feudalizmem. Dążyła do zmian stosunków społecznych w imię zasad tolerancji, praw człowieka i obywatela oraz postępu społecznego ludzkości³³⁸. Człowiek znalazł się w centrum zainteresowania we wszystkich dziedzinach życia. Efektem była rewolucja francuska z *Deklaracją Praw Człowieka i Obywatela*. Jednak rewolucja przyniosła ze sobą także terror. Takie sprzeczne idee i myśli były charakterystyczne dla oświecenia, np. uznanie rozumu za narzędzie poznania i przeciwne temu uznanie doświadczenia i doznania zmysłowego, postęp cywilizacyjny a powrót do natury, kultura człowieka cywilizowanego a kultura człowieka pierwotnego, kosmopolityzm a kształtujące się poczucie świadomości naro-

³³⁸ Z. Libera, *Oświecenie*, Warszawa 1991, s. 47.

dowej i odrębności narodu. W oświeceniu zmieniła się także rola Kościoła, który nie jest pojmowany jako instytucja, ale jako zjawisko społeczne.

Sztukę i literaturę oświecenia kształtowały klasycyzm, rokoko i sentymentalizm. W architekturze i sztuce istniały dwa style: klasycyzm i rokoko, które było sztuką arystokracji i mieszczaństwa. W architekturę rokoko wniosło lekkie i wdzięczne małe formy architektoniczne, dbałość o wnętrza i skłonność do dekoracyjności i przerostu ornamentyki. Dominowały motywy roślinne, tureckie, kształty muszli i wyobrażenia amorków. Styl ten przyniósł rozwój takich technik plastycznych jak sztych, miedzioryt i akwaforta. Wybitni malarze tej epoki byli: Jean Antoine Watteau, François Boucher, Jean Andre Fragonard.

Odkrycia archeologiczne, w tym odkopanie Herkulanum i Pompei, spowodowały nawrót – pod koniec XVIII w. – do starożytności. W architekturze zaczęły pojawiać się cechy właściwe antycznym budowlom greckim i rzymskim. Modne stały się tuniki i sandały, a wśród ornamentów – pęk różeg liktorskich z toporem w środku. Tematy w sztuce nawiązują bezpośrednio lub pośrednio do tematów i wzorów antycznych. Rozkwit przeżywa muzyka. Tworzą wtedy Jan Sebastian Bach, Joseph Haydn, Wolfgang Amadeusz Mozart. Powstają także wielkie dzieła operowe z *Weselem Figara*, *Don Juanem* i *Zaczarowanym fletem* Mozarta na czele.

W drugiej połowie XVIII stulecia, równoległe z klasycyzmem, rozwijał się sentymentalizm, który przykładał wagę do roli uczucia w życiu człowieka. Sentymentalizm znalazł odzwierciedlenie nie tylko w literaturze czy malarstwie, ale także w stylu życia, wyrażającym się w dążeniu do prostoty, do życia wiejskiego i natury.

Oświecenie w Polsce miało indywidualny charakter naznaczony feudalizmem, regresem państwa, wojnami i całkowitym upadkiem znaczenia miast i mieszczaństwa. W początkach XVIII w. Londyn czy Paryż liczyły do 500 tys. mieszkańców, a wiele innych miast ponad 100 tys. Z polskich miast tylko Gdańsk można uznać za ówczesne duże miasto. Warszawa w początkach czasów stanisławowskich liczyła ok. 23 tys. mieszkańców, inne miasta jeszcze mniej³³⁹. Kultura szlachecka, ukształtowana w XVII w., w początkach kolejnego stulecia ulegała degeneracji. Jedną z ważniejszych cech sarmatyzmu była ksenofobia, która wraz z obniżeniem się poziomu umysłowego szlachty wyrażała się w hasle: „Polska nierządem stoi”. Wpływ na kulturę szlachecką miała kontreformacja, która z hasłami: „Polska przedmurzem chrześcijaństwa” czy „szlachcic defensor fidei” spowodowała, że Kościół uzyskał kontrolę nad całością życia kulturalnego w kraju.

W drugiej połowie wieku nastąpił rozpad państwa pogłębiany przez kolejne traktaty rozbiorowe w: 1773 r., 1793 r. i 1795 r. Konfederacja barska (1768–1772), utworzenie Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.), prace Sejmu Wielkiego (1788–1792) z Konstytucją 3 Maja na czele (1791 r.), a także powstanie kościuszkowskie (1794 r.) nie

³³⁹ M. Klimowicz, *Oświecenie*, Warszawa 1999, s. 11-12.

zdołały uratować ani naprawić państwa, choć odegrały wielką rolę w historii narodu. Idee oświecenia przetrwały jednak rozpad państwa i były pielęgnowane w czasach zaborów, co spowodowało utrzymanie tradycji narodowej.

Zapoczątkowany w XVII w. stan paraliżu życia społecznego i kulturalnego, zwany „nocą saską”, objął także pierwsze dziesięciolecia XVIII w. Przełom nastąpił w latach 40. i 50. Polska zaczęła wyzwalać się z feudalizmu. Powstały manufaktury, rozwinął się proces czynszowania chłopów, ożywił się handel, a wraz z nim bankowość. Warszawa jako stolica, także umysłowa i artystyczna, oddziaływała na cały kraj, ale w ruchu umysłowym i artystycznym brały udział, choć w mniejszym stopniu, także inne ośrodki, np. Kraków, Puławy i Wilno. Idee oświecenia docierały do Polski przede wszystkim z Francji. Z czasem związki z tym krajem dały zjawisko zwane „modą na francuszczyznę”, która przejawiała się w modzie, stylu życia i popularności języka francuskiego, który stał się językiem warstw oświeconych.

Największe ożywienie naukowe i artystyczne nastąpiło w drugiej połowie XVIII w. za czasów panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, mecenasa sztuki i literatury. Do najważniejszych wydarzeń polskiego oświecenia należało: założenie w 1740 r. przez Stanisława Konarskiego nowoczesnego zakładu naukowego Collegium Nobilium, ufundowanie przez braci Załuskich w 1747 r. biblioteki publicznej, ukazanie się 21.03.1765 r. pierwszego numeru „Monitora”, nowoczesnego czasopisma społeczno-politycznego i kulturalnego, powstanie w 1765 r. teatru publicznego³⁴⁰ grającego po polsku, powołanie w 1766 r. pierwszej świeckiej szkoły wyższej – Szkoły Rycerskiej oraz ustanowienie przez Sejm w 1773 r. Komisji Edukacji Narodowej do dokonania reformy oświaty, która objęła także mieszczaństwo i chłopów. W wyniku działań KEN-u wzrosło zainteresowanie pedagogiką, oświatą i wychowaniem. Dążenie do szerzenia oświaty było jednym z głównych wyzwań polskiego oświecenia. Wzorem zachodnim powstawały liczne świeckie towarzystwa naukowe, literackie i muzyczne³⁴¹.

Odżyły drukarnie, wydawnictwa i księgarnie. Ówczesna produkcja wydawnicza w Polsce wynosiła według Józefa Szczepańca 50 tys. pozycji³⁴². Głównym ośrodkiem drukarstwa polskiego w XVIII w. była Warszawa, zaś jedną z najznakomitszych oficyn Drukarnia Pijarów, która istniała do połowy XIX w. Jej największy rozkwit przypada na czasy stanisławowskie, kiedy to spod jej tłoczni wychodziły podręczniki Komisji Edukacji Narodowej. Drukarnia ta miała też udział w ukształtowaniu się nowej formy

³⁴⁰ Teatr publiczny zainaugurował swoją działalność *Natretami* Józefa Bielawskiego. Wcześniej w teatrach grano tylko sztuki zagraniczne. Z czasem scena teatralna stała się w oświeceniu trybuną polityczną, czego przykładem jest *Powrót posła Niemcewicza*, *Henryk VI na łowach* Bogusławskiego, a także opera *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i górale*.

³⁴¹ Pierwsze towarzystwo powstało z inicjatywy króla w 1765 r. i było to Towarzystwo Literatów, które zajmowało się sprowadzaniem książek z zagranicy, inicjowało akcje przekładowe oraz wydało własnym nakładem 17 dzieł w języku polskim, w tym podręczniki dla szkoły kadeckiej.

³⁴² J. A. Kosiński, *Biblioteka fundacyjna...*, s. 94.

książki naukowej. Z Drukarnią Pijarów konkurowała Drukarnia Jezuitów, w której od 1762 r. ukazywały się cenne dzieła literackie i historyczne oraz czasopisma. Udział w życiu umysłowym Warszawy miała także Drukarnia Misjonarzy, która wydawała wiele przekładów z literatury obcej, zwłaszcza francuskiej. Oficyny zakonne zdominowały drukarstwo polskie w pierwszej połowie XVIII wieku. W tym czasie zakon jezuitów posiadał kilkanaście drukarni i księgarń, które stanowiły 1/3 ogólnej liczby firm działających w Polsce. W sumie 3/4 polskich drukarni było w rękach zakonnych³⁴³. W Warszawie, w Wilnie i w Piotrkowie Trybunalskim działali pijarzy, w Wilnie, w Supraślu, w Poczajowie i w Mińsku Litewskim – bazylianie, w Częstochowie – paulini, w Oliwie – cystersi, w Mohylewie – Bractwo Objawienia Pańskiego, we Lwowie – Bractwo Św. Trójcy, w Berdyczowie – karmelici, w Słonimiu i w Łucku – domnikanie. Po kasacie zakonu jezuitskiego w 1773 r. drukarnie pojezuickie przeszły pod zarząd KEN-u, który dzierżawił je eksjezuitom lub dał na własność instytucjom kościelnym. Natomiast drukarnie działające w zaborach austriackim (Lwów, Przemyśl) i pruskim (Braniewo) zostały zlikwidowane. Drukarnie pojezuickie na Litwie trafiły w ręce świeckie.

W połowie XVIII w. rozpoczął się rozwój drukarstwa mieszczańskiego, które w przeciwieństwie do zakonnego posiadało kapitał nakładowy, dobre wyposażenie techniczne oraz były aktywne wydawniczo. Drukarnie te były nowoczesnymi przedsiębiorstwami, prowadzącymi własną politykę nakładową i były nastawione na zysk. Wprowadziły nowe metody upowszechniania swoich wydawnictw, takie jak subskrypcja, katalogi księgarskie czy ogłoszenia gazetowe oraz zakładały własne księgarń. Do takich drukarni należały oficyna Wawrzyńca Mitzlera de Kolof, Piotra Dufour oraz Michała Grölla. Oprócz tego w okresie Sejmu Czteroletniego powstały: Drukarnia Wolna Jana Potockiego, Drukarnia Nowa Piotra Zawadzkiego, drukarnia Tadeusza Podleckiego, drukarnia Wojciecha Krompta. W sumie, podczas trwania Sejmu w Warszawie działało 12 tłoczn. Drugim po Warszawie ośrodkiem drukarskim drugiej połowy XVIII w. był Kraków z drukarnią określaną mianem drukarni Hebanowskich-Jakowskich-Dziedzickich oraz drukarnią Mikołaja Dyaszewskiego, potem Stanisława Stachowicza, przejętą później przez Jana Maja. Oprócz tego przez cały XVIII w. działała Drukarnia Akademicka, przemianowana w połowie stulecia na Uniwersytecką, a po reorganizacji Uniwersytetu na Drukarnię Szkoły Głównej Koronnej.

Drukarnie mieszczańskie rozwijały się także w innych ośrodkach w: Gdańsku, Toruniu, Elblągu, Kwidzynie, Lesznie, Rawiczu czy Wschowie, które jednak w języku polskim drukowały głównie dzieła religijne.

W sumie od lat 60. XVIII w. udział firm mieszczańskich znacznie się zwiększa, co doprowadza do upadku monopolu drukarni zakonnych.

Polscy drukarze zaczęli także uczestniczyć w książkowych targach lipskich, co przyczyniło się do spopularyzowania książki polskiej na rynku europejskim, na

³⁴³ J. Sowiński, op. cit., s. 49.

którym nie była obecna przez wiele lat. Drukarnie korzystały z nowoczesnej sztuki drukarskiej. W drugiej połowie wieku rozpoczął się proces przekształcania się polskiej książki barokowej w rokokową. Obok książek drukowanych czcionką barokową pojawiły się książki drukowane antykwą i kursywą holenderską, utrzymane w stylu francuskim. Drzeworyty zastąpiła ilustracja miedziorytowa. Powszechnie stosowano pisma ozdobne Pierre'a Simona Fourniera. Na zgrabniejszy zmienił się także format. Pod koniec XVIII w. styl druków staje się neoklasycystyczny.

W całej polskiej XVIII-wiecznej produkcji wydawniczej ponad 40 proc. stanowiły druki o tematyce religijnej³⁴⁴. W latach 1750–1820 ukazało się ok. 450 druków, które można uznać za naukowe³⁴⁵. Dominowały dzieła historyczne, prawno-polityczne i matematyczne oraz literatura filozoficzna (głównie dysertacje) i medyczna. Charakterystycznym dla oświecenia typem książki popularnonaukowej były kalendarze, które – zreformowane ok. połowy XVIII w. – użyczały swoich łamów wiadomościom historycznym, geograficznym, fizycznym czy astronomicznym. Bardzo liczne były także poradniki i druki dotyczące rolnictwa i gospodarstwa, techniki, medycyny i weterynarii. W sumie ok. 30 proc. całego piśmiennictwa naukowego polskiego oświecenia stanowiły tego typu poradniki.

Zainteresowanie książką spowodowało powstawanie czytelni i wypożyczalni, a także pobudziło zbieranie domowych księgozbiorów. Poza biblioteką Żałuskich działały także biblioteki Stanisława Augusta Poniatowskiego na Zamku i Szkoły Rycerskiej. Książki zbierali: Tadeusz Czacki, Kazimierz Chromiński, Stanisław Wronowski, Jacek Przybylski i Jerzy Samuel Bandtkie.

Oprócz „Monitora” w różnych okresach wychodzi wiele innych czasopism, m.in.: „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”, „Pamiętnik Historyczno-Polityczno-Ekonomiczny”, „Magazyn Warszawski”, „Dziennik Handlowy”, na łamach których toczyła się dyskusja na temat bieżących spraw politycznych, społecznych i kulturalnych. Czasopisma te publikowały także przedruki z prasy zagranicznej dotyczące np. najnowszych osiągnięć nauki. Oprócz tego pojawiały się pisma ulotne poświęcone aktualnym zagadnieniom życia publicznego.

Podobnie jak w innych krajach europejskich, tak i w Polsce znaczenia nabrały salony literackie. Jeden z ciekawszych, istniejących na przełomie czasów saskich i stanisławowskich, należał do księżnej Barbary z Duninów Sanguszkowej.

W sztuce i literaturze czasów stanisławowskich dominował klasycyzm. W literaturze wyrażał się poprzez więzi z antykiem, troskę o jasność, czystość i elegancję języka, umiłowanie porządku artystycznego oraz ducha użyteczności społecznej. W myśl tych zasad tworzyli Ignacy Krasicki, Stanisław Trembecki czy Franciszek Zabłocki.

³⁴⁴ Ibidem, s. 216.

³⁴⁵ A. Żbikowska-Migoń, *Książka naukowa w produkcji typograficznej polskiego Oświecenia*, [w:] *Dawna książka i kultura*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Kaweckiej-Gryczowej, Warszawa 1975, s. 227-246.

Osobny nurt stworzył sentymentalizm. Odnajdujemy go m.in. w utworach Franciszka Książnika i Franciszka Karpińskiego.

Indywidualną cechą polskiego oświecenia był orientalizm. Wymiana handlowa oraz różnego rodzaju kontakty wzmogły zainteresowanie nauką, kulturą, literaturą i sztuką Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Zainteresowanie to zaowocowało m.in. kolekcjonerstwem wschodniej sztuki antycznej, wprowadzeniem orientalnych dodatków i ornamentów do ubiorów oraz architektury oraz upowszechnieniem zwyczaju picia kawy.

Głównym ośrodkiem umysłowo-kulturalnym tego okresu była Warszawa i dwór królewski Stanisława Augusta Poniatowskiego. Poprzez swój mecenat król odegrał ważną rolę w życiu literackim i artystycznym epoki³⁴⁶. Na słynnych obiadach czwartkowych spotykali się najwybitniejsi twórcy i naukowcy.

W architekturze doby oświecenia panował styl klasyczny, którego przykładem jest Zamek i Łazienki w Warszawie. Najsłynniejszymi architektami owego czasu byli: Dominik Merlini (pałac w Łazienkach), Jan Kamsetzer (pałac Tyszkiewiczów) i Szymon Zug (domy mieszczkańskie, pałac w Natolinie). Wraz z architekturą rozkwitło dekoracyjne malarstwo ścienne, a także sztalugowe. Wybitny malarz Marcello Bacciarelli otworzył nawet w Warszawie szkołę malarstwa. Inni wielcy malarze epoki to Canaletto, Jan Piotr Norblin oraz Jan Bogumił Plersch. W Warszawie działali także dwaj świetni rzeźbiarze – Andrzej Le Brun i Jakub Monaldi, wykonujący rzeźby do dekoracji Zamku Królewskiego i Łazienek

Rozwijała się muzyka, zwłaszcza narodowa, której uutorowało drogę wystawienie *Nędzy uszczęśliwionej* Franciszka Bohomolca i Wojciecha Bogusławskiego z muzyką Macieja Kamińskiego. Rozwijał się także balet oraz lekka muzyka taneczna.

Schyłek polskiego oświecenia przypada na pierwsze dziesięciolecia XIX w. Jedną z najważniejszych ról w organizacji życia naukowego odegrało wtedy Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Kontynuatorami tradycji oświeceniowej były także Uniwersytet Wileński i Uniwersytet Warszawski, a idee oświecenia znalazły się w dziełach Hugona Kołłątaja, Stanisława Staszica, Jana i Jędrzeja Śniadeckich. W Warszawie działali klasycy, zwani dzisiaj postaniszławowskimi, którzy toczyli walkę z romantykami, tacy jak: Alojzy Feliński, Ludwik Osiński, Stanisław Kostka Potocki, Franciszek Wężyk, Ignacy Humnicki, Kajetan Koźmian. Poza uznaną za wzór tragedii narodowej *Barbarę Raziwiłówną* Alojzego Felińskiego, żadne z dzieł klasyków nie zapisało się w pamięci historii literatury polskiej, ale ich działalność przyczyniła się do podniesienia ogólnej kultury literackiej. Klasycy przyczynili się natomiast do rozwoju krytyki literackiej. Jej przykładem były recenzje teatralne Iksów na łamach „Gazety Warszawskiej” i „Gazety Korespondenta Warszawskiego”.

Pod koniec oświecenia powstały w Warszawie wspaniałe klasycystyczne budowle reprezentacyjne, wśród nich: Teatr Wielki, Belweder, Pałac Namiestnikowski czy

³⁴⁶ G. P. Bąbiak, op. cit, s. 35-44.

kościół św. Aleksandra. Mieszczanie budowali czynszowe kamienice. Nowe budowle nadały miastu utylitarny styl zwany „warszawskim empirem”. Pałacyki i dwory wznosili także magnaci i zamożni ziemianie.

5.2. Rozwój nauki

W XVIII w. nadal w polskiej nauce dominowała adaptacja dorobku nauki innych krajów oraz próby jej praktycznego zastosowania. Naukowcy skupiali się na działalności dydaktyczno-popularyzatorskiej. Rozwój nauki zdominowany był potrzebą użyteczności wymuszoną sytuacją społeczno-polityczną. Nauka koncentrowała się na działaniach praktycznych, organizatorskich i reformatorskich, co uniemożliwiło podejmowanie systematycznych badań naukowych³⁴⁷. Zmiana nastąpiła dopiero pod koniec XVIII w., kiedy to powstały nowoczesne warsztaty naukowe i zapoczątkowano badania kontynuowane w następnym stuleciu. Po utracie niepodległości nauka zorientowana była na „pracę organiczną” oraz na zbadanie i przekazanie następnym pokoleniom dziejów kultury Polski. Oświecenie w nauce polskiej trwało od ok. 1750 do 1820 r. W drugiej połowie XVIII w. ważnym ośrodkiem naukowym stała się Warszawa.

W czasach saskich wielki wpływ na stan życia umysłowego miały szkoły zakonne, przede wszystkim jezuickie i pijarskie. W naukach historycznych hołdowano teologicznej interpretacji dziejów, sprowadzając zjawiska społeczne i przyrodnicze do przyczyn nadprzyrodzonych³⁴⁸. Przykładem takiej twórczości jest znajdujący się w zbiorze Koźmianowym zarys dziejów Polski od czasów legendarnych pt.: *Tron ojczysty albo pałac wieczności w krótkim zebraniu monarchów, książąt książąt królów polskich, zarazem gabinet osobliwy królów polskich* Augustyna Kołodzkiego (zob. wyk. 531). Silną pozycję miały natomiast żywoty świętych i kazania, mowy i panegiryki, herbarze rodów szlacheckich, z których najsłynniejszym był czterotomowy herbarz Kaspra Niesieckiego zatytułowany *Korona Polska* (1728–1743 r.), a także kompendia o charakterze encyklopedycznym ze słynnymi *Nowymi Atenami* Benedykta Chmielowskiego (drugie wydanie z 1754–1756 r., zob. wyk. 188) czy Wojciecha Bystrznowskiego *Informacja matematyczna rozumnie ciekawego Polaka, świat cały, niebo i ziemię i co na nich jest w trudnych kwestiach i praktyce jemuż ułatwiająca* 1749 r. (zob. wyk. 170), pisane w duchu średniowiecznej kompilacji.

W zbiorze Koźmiana żywoty świętych reprezentują druki: Felicjana Nowowiejskiego *Phoenix decoris et ornamenti provinciae Poloniae s. ordinis Praedicatorum D. Hyacinthus Odrovansius redivivus...* (zob. wyk. 731), *Opisanie życia, świętobliwości,*

³⁴⁷ *Historia nauki polskiej*, t. 2, s. 254.

³⁴⁸ *Ibidem*, s. 263.

nauk i niektórych cudów S. Jana Kantego... (zob. wyk. 749). Natomiast kazania dzieła są autorstwa Antoniego Węgrzynowicza *Kazan niedzielnych...* (zob. wyk. 1136) oraz Ignacego Gostkowskiego *Oratio pro thaumaturgo patrono S. Antonio de Padua In ecclesia PP. Bernardinoorum Conventus Tarnoviensis per...* (zob. wyk. 369), herbarze zaś dziełem Wacława Warszyckiego *Imion herbowych z urodzenia szlachetnego uroczystością wyrachowanych Summaryusz...* (zob. wyk. 1132). Przykładem mów pochwalnych i panegirycznych są: *Herculem non plus ultra gloriae seraphicae ad anagrammaticum montem erectum...* Romualda Fludzińskiego (zob. wyk. 321) czy *Geminatus in gemina soluta scilicet et ligata gratulatione applausus...* (zob. wyk. 345).

Wydawnictwami, które (także) rozpowszechniały ciemnotę, fanatyzm i zabobon, były kalendarze. W zbiorze Koźmianowym druki te reprezentuje *Kalendarz Polski y Ruski... przez Stanisława Dunczewskiego wyrachowany z 1765 r.* (zob. wyk. 498) oraz *Kalendarz seraficzny...* z 1760 r. (zob. wyk. 499).

W pierwszej połowie XVIII w. pewne ożywienie umysłowe nastąpiło w Gdańsku i Toruniu, będących pod wpływami oświecenia niemieckiego. W Gdańsku w 1720 r. powstało Societatis Litteraria, a w 1742 r. towarzystwo Naturforschende Gesellschaft, w którym działali tacy uczeni, jak: Michał Krzysztof Hanow, Henryk Kühn, Jakub Teodor Klein i Daniel Gralath. Na Śląsku, Pomorzu i w Prusach rozwijała się polska historiografia. W zbiorze Koźmianowym znajduje się dzieło Fryderyka Wilhelma Sommersberga *Silesiacarum rerum scriptores...* (zob. wyk. 996), którym w 1729 r. zapoczątkowano wydawanie najstarszych źródeł do dziejów Śląska, a także popularna *Historia Polona a Lechio ad Augusti III mortem* z 1750 r. (zob. wyk. 580), wybitnego gdańskiego uczonego Gotfryda Lengnicha oraz jego dzieło prawnicze *Ius publicum regni Poloni*, wydane w latach 1742–1746 wraz tłumaczeniem polskim z 1761 r. (zob. wyk. 581, 582). Obok prac historycznych rozwija się także geografia. W zbiorach Koźmianowych znajduje się pierwsza obszerniejsza geografia powszechna w języku polskim *Świat we wszystkich swoich częściach... geograficznie, chronologicznie y historycznie określony...* Władysława Aleksandra Łubieńskiego (zob. wyk. 634).

W Gdańsku nastąpił rozwój badań w dziedzinie fizyki i chemii. Na uwagę zasługują prace Gralatha z zakresu elektryczności oraz Hanowa z meteorologii. Na poziomie europejskim uprawiano zoologię. Najgłośniejszym badaczem tej dziedziny był Klein, który ogłosił szereg rozpraw anatomicznych poświęconych zwierzętom morskim. Nauki przyrodnicze reprezentuje w zbiorze Koźmianowym kontrowersyjna praca encyklopedyczna Gabriela Rzążyńskiego *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae, Magni Ducatus Lituaniae...* (zob. wyk. 910) z 1721 r., która zyskała rozgłos za granicą i była cytowana zarówno przez Karola Linneusza, jak i przeciwnika jego układu systematycznego, Georges'a Leclerc de Buffona. Praca ta przez wiele lat była podręcznikiem szkolnym.

W historii nauki polskiej doniosłą rolę odegrały literatura polityczna, która odzwierciedlała rzeczywistość społeczną, oraz próbki poważnych analiz historycznych,

prawnych czy ekonomicznych³⁴⁹. W zbiorze Koźmianowym znajduje się, uznawana za klasyczne dzieło polskiej myśli ekonomicznej, praca Stefana Garczyńskiego *Anatomia Rzeczypospolitej Polskiej* z 1751 r. (zob. wyk. 340) i poczytywany za dzieło króla Stanisława Leszczyńskiego *Głos wolny wolność ubezpieczający* (zob. wyk. 1002). Literaturę polityczną bliską Sejmowi Czteroletniemu reprezentują *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego...* Stanisława Staszica (zob. wyk. 1024).

Ogromną rolę na polu nauki odegrał J. A. Załuski poprzez założenie i udostępnienie w 1747 r. Biblioteki Załuskich, która stała się ważnym warsztatem naukowym. Swoją program nakreślił w *Programma litterarium ad bibliophilos, typhothetas et bibliopagos, tum et quosvis liberalium artium amatores...* (wydanie gdańskie z 1743 r., zob. wyk. 1184). Bibliotekarzem Załuskiego był Jan Daniel Janocki, który publikował katalogi, rękopisy dokumentów historycznych i prawa polskiego. Do jego najważniejszych prac należą słowniki biograficzne uczonych i pisarzy polskich. W zbiorze Koźmianowym są trzy prace Janockiego, w tym katalog Biblioteki Załuskich *Nachricht von denen in der... Zaluskichen Bibliothek sich befindenden raren polnischen Büchern* wydany w l. 1747–1753 (zob. wyk. 465), część 1 wyboru literatury polskiej *Excerptum Polonicae litteraturae huius atque superioris aetatis auctore* wydanej we Wrocławiu w 1764 r. (zob. wyk. 463) oraz *Litterarum in Polonia propagatores* wydane w Gdańsku w 1746 r. (zob. wyk. 464).

Czasy saskie zakończyły się w 1764 r., kiedy na tron wstąpił Stanisław August Poniatowski. W 1765 r. powstała Szkoła Rycerska, która oprócz nowoczesnego nauczania miała także dorobek na polu rozwijania nauki. Towarzystwo Literatów w Polsce Ustanowionego wydało podręczniki członków grona profesorskiego, wśród nich Heinricha Kaufmanna. W zbiorze Koźmianowym znajduje się jego dzieło zatytułowane *Początki miernictwa wojennego dla szlachetnej młodzi Szkoły Rycerskiej...* z tekstem równoległe w języku polskim i niemieckim (zob. wyk. 516). W 1775 r. powstało Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, które było przedłużeniem działalności Komisji Edukacji Narodowej. Towarzystwo poprzez przygotowywanie podręczników dla szkół aktywizowało środowisko naukowe. W sumie ma na swoim koncie 27 podręczników. Jednym z bardziej wartościowych jest *Historia polityczna* Kajetana Skrzetuskiego (zob. wyk. 967). Geografię reprezentuje pamiętnik z podróży Williama Coxa *Reise durch Polen, Russland, Schweden und Dänemark...* (zob. wyk. 231).

Wśród dzieł prawnych w zbiorze znajdują się: *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae...* Macieja Dogiela (zob. wyk. 268), będący jednym z pierwszych wydawnictw źródeł prawa; dzieło z zakresu prawa politycznego Wincentego Skrzetuskiego *Prawo polityczne narodu polskiego* (zob. wyk. 968) przygotowany pod kierunkiem Andrzeja Zamoyskiego *Zbiór praw sądowych* (zob. wyk. 1185), efekt prac nad kodyfikacją; Macieja Marcjana Ładowskiego *Inwentarz konstytucyj*

³⁴⁹ Ibidem, s. 274.

koronnych y W. X. Litewskiego... (zob. wyk. 625); szkic historii filozofii państwa prawa Konstantego Świącickiego *De jura naturae et gentium in genere et de Jure belli et pacis in speciae* (zob. wyk. 1064); projekt reformy ustroju Rzeczypospolitej w duchu supremacji starszylacheckich wolności Michała Wielhorskiego *Essai sur le rétablissement de Pologne* (zob. wyk. 1145); poczytny traktat z zakresu prawa publicznego, prywatnego i karnego Mikołaja Zalasowskiego *Ius Regni Poloniae...* (zob. wyk. 1178); Jana Herburt *Statuta Regni* (zob. wyk. 403). Druki z zakresu prawa uzupełniają zbiory konstytucji i ustaw sejmowych, dzienniki sejmowe oraz mowy i rezolucje sejmowe.

Do dzieł historycznych w zbiorze Koźmianowym należą prace: Adama Naruszewicza *Historia narodu polskiego* (zob. wyk. 715), która miała zasadnicze znaczenie dla rozwoju polskiej nauki historycznej; *Kodeks dyplomatyczny* Macieja Dogiela (zob. wyk. 268); Jana Potockiego *Essay sur l'histoire universelle* (zob. wyk. 828, 829); Feliksa Łojko *Reponse á l'exposé préliminaire des droits de la Couronne de Hongrie...* (zob. wyk. 630); Daniela Ernesta Jabłońskiego *Historia consensus Sandomiriensis* (zob. wyk. 439), zawierającą historię zgody sandomierskiej między kalwinami a luteranami; Józefa Andrzeja Załuskiego *Anegdota Jabłonoviana* (zob. wyk. 1183); Pierra Josepha Solignaca *Histoire générale de Pologne* (zob. wyk. 991), *Uwagi nad historią powszechną* Jacques'a Bénigne Bossueta, w tłum. Zygmunta Linowskiego (zob. wyk. 147).

Natomiast wśród dzieł o tematyce religijnej i teologicznej warto wymienić popularny podręcznik, jednego z pierwszych uczniów św. Wincentego à Paulo, Louisa Abelly'ego *Medulla theologica* (zob. wyk. 1); rymowaną kronikę papieży *Ordo ac series Summorum Pontificatum* Jana Alana Bardzińskiego (zob. wyk. 55); *Instructio pro confessariis ex occasione univversalis jubilaiea...* Michała Jerzego Poniatowskiego (zob. wyk. 820); *Konfessya albo wyznanie wiary...* Jana Poszakowskiego (zob. wyk. 826); Józefa Alojzego Putanowicza *Życie cuda y dzieie kanonizacyi S. Jana Kantego* (zob. wyk. 862), zbiór rozważań rekolekcyjnych Jana Kraszewskiego *Currus gratiae Dei* (zob. wyk. 556).

W XVIII-wiecznej części zbioru Andrzeja Koźmiana znajdują się także mniej znane prace uznanych naukowców, publicystów i pisarzy. Należą do nich: Franciszka Bohomolca *Orationes* (zob. wyk. 142); Anny Pauliny Jabłonowskiej z Sapiechów *Ustawy powszechne dla dóbr moich rządcom...* (zob. wyk. 436), zawierające szczegółowe zasady organizacji dworu i obowiązków chłopów i mieszczan – zamieszkałych w majątku autorki – a także porady z zakresu rolnictwa, ogrodnictwa i leśnictwa; *Noticum sarmaticam vigiliae* Ubaldusa Mignoniego (zob. wyk. 675) – zamieszczona w tym dziele krytyczna ocena umysłowych uzdolnień ludów Północy, w tym Polaków, spotkała się z ostrą repliką Franciszka Bohomolca; Adama Naruszewicza *Sprawa między... Adamem Czartoryskim...* (zob. wyk. 716).

Literaturę piękną reprezentują wydania twórców XVIII-wiecznych, jak i wcześniejszych: poemat Michała Borcha *La Stanislade ou L'Heureuse délivrance de Stanislas II roi de Pologne* (zob. wyk. 146); wybór wierszy i epigramatów Jana Stanisława Niewie-

skiego *Gotowość rytmów polskich* (zob. wyk. 724); wiersze Antoniego Ponińskiego *Opera heroica* (zob. wyk. 821); romans wierszowany *Syloret* (zob. wyk. 833) oraz *Jovialitates albo żarty i fraszki rozmaite* Wacława Potockiego (zob. wyk. 831); *Poemata* Klemensa Janickiego (zob. wyk. 460), *Zbiór różnych rytmów* (zob. wyk. 1094) Samuela Twardowskiego zaliczanego do najwybitniejszych poetów borokowych; Jana Damascena Kalińskiego epepeja o powstaniu węgierskim, oblężeniu Wiednia i odsieczy Sobieskiego *Viennis Memorabilia Turcarum obsidione Felicissimo Leopoldi I imperio insigni Joannis III Victoria...* (zob. wyk. 500); Stanisława Herakliusza Lubomirskiego *Pozność y prawda* w dwóch wydaniach (zob. wyk. 616) i *Ecclesiastes po hebrajsku nazwany Coheleth* (zob. wyk. 615); Wacława Rzewuskiego *Zabawki wierszopiskie y krasomowskie* (zob. wyk. 912), a także tłumaczenia: *Psyche z Lycyana Apuleiusza*, *Marina Cid albo Roderik Pierre'a Corneille'a*, *Fedry* Senki i *Andromachy* Jeana Baptiste'a Racine'a, autorstwa Jana Andrzeja Morsztyna i Stanisława Morsztyna (zob. wyk. 690) oraz tłumaczenia *Eneidy*, *Ziemiaństwa i Pasterek* Wergiliusza (zob. wyk. 1111) Andrzeja Kochanowskiego, Waleriana Otwinowskiego i Ignacego Nagurczewskiego.

Niestety, brakuje wielu dzieł ważnych dla rozwoju myśli politycznej, społecznej i ekonomicznej. W zachowanej części kolekcji Koźmianowej nie ma choćby dzieł Kołłątaja, Konarskiego czy braci Śniadeckich.

Między drukami z XVIII w., zamieszczonymi w wykazie, znajdują się też czasopisma „Dziennik czynności Seymu Głównego” z 1790 i 1791 r. (zob. wyk. 283, 284) i „Kurze Relation” (zob. wyk. 566). Oprócz nich w katalogu czasopism XVI–XVIII wieku ZNiO proveniencje Koźmianowe posiadają „Monitor” rocznik 1781 oraz „Supplément à la feuille des Avis divers” z 1782 r.³⁵⁰

5.3. Noty proveniencyjne

W kolekcji druków pochodzących z XVIII w. 272 stanowią polonika, a 7 – druki obce.

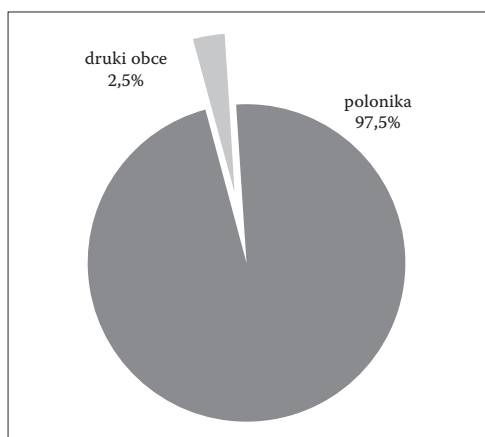
W stosunku do książek osiemnastowiecznych Andrzej Edward Koźmian także nie pozostawił wyraźnych wskazówek, w jaki sposób wchodził w ich posiadanie. Jedyne w przypadku 18 druków zaznaczył sposób nabycia dzieła, ale nie we wszystkich przypadkach jednoznacznie.

Siedem druków Andrzej Edward Koźmian kupił. W nocie proveniencyjnej dopisał od kogo, za ile oraz w jakich okolicznościach i podał datę kupna. Książkę Elżbiety Drużbackiej *Historia chrześcijańska xiężny Elefantiny Eufraty...* (zob. wyk. 277) Koźmian nabył 5 grudnia 1823 r. za dwa floreny u księgarza Macieja Szczepańskiego. Tyle samo kosztowała go *Regula processus granicialis campestris Regni...* Marcina Paciorkowskiego (zob. wyk. 774), którą kupił 23 września 1823 r. Nie wiadomo jednak

³⁵⁰ Zob. B. Górską, op. cit., s. 61, 130, 145-146, 208.

od kogo, bo Koźmian napisał jedynie „od Z.” *Opera heroica* Antoniego Ponińskiego (zob. wyk. 821) kosztowała go 13 florenów. Koźmian zakupił ją od Żyda 5 listopada 1823 r. W przypadku dzieła Mikołaja Zalasowskiego *Ius Regni Poloniae* (zob. wyk. 1178) proveniencja Koźmiana znajduje się tylko na tomie drugim i wynika z niej, że kupił go 20 lutego 1823 r. za 42 floreny. Druk Kazimierza Zawadzkiego *Serenissimo ac potentissimo Joanni III* (zob. wyk. 1198) Koźmian nabył 10 września 1821 r. od Żyda. Nie wiadomo jednak za ile. Trzy książki nabył Koźmian na wspomnianej już licytacji – po śmierci Hołowczyca zorganizowanej 22 października 1823 r. – choć tylko w przypadku jednej wyraźnie to zaznaczył, natomiast na dwóch pozostałych książkach zapis brzmi: „Dnia 22 Paz. 1823 R. z Licytacji... A. E. Koźmian” oraz „Andrzej Ed. Koźmian z licyt. Hoło. 1823 R. – 22 Paz.”

Wykres 14. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVIII w.

Źródło: oprac. własne

Na trzech książkach Koźmian, obok swojego podpisu, dopisał datę, nie zaznaczył jednak, w jaki sposób wszedł w ich posiadanie. Są to: Jana Herburta *Statuta Regni* (zob. wyk. 403), opatrzone datą 1 maja 1824 r.; Jana Daniela Janockiego *Expertum Polonica litteraturae huius atque superioris aetatis auctore...* (zob. wyk. 463), opatrzone datą 5 lutego 1823 r. oraz Feliksa Łojko *Reponse á l'exposé préliminaire des droits de la Couronne de Hongrie...* (zob. wyk. 630), opatrzone datą 24 czerwca 1824 r.

W przypadku dzieła Macieja Dogiela *Codex diplomatus Regni* (zob. wyk. 268) Koźmian w proveniencji zaznaczył: „Andrzej Ed. Koźmian od Jana Hr. Tarnowskiego... dnia 18 maia 1824”. Niestety, nie wiadomo, czy książkę tę kupił, czy też otrzymał w darze od założyciela biblioteki w Dzikowie. Podobnie jest w przypadku druków: Macieja Gliszczyńskiego *Compendium legum ex statuto et constitutionibus regni Poloniae...* (zob. wyk. 350), gdzie zapis proveniencyjny jest następujący: „A. E. Koźmian dnia 14 list. 1823 od Lasockiego”; Andrzeja Tolibowskiego *Deklaracja konfederacyey*

z *praw koronnych...* (zob. wyk. 1078): „Andrzej Ed. Koźmian dnia 5 lut. 1824 r. od (C) Sta”, a także druków: *Konstytucje sejmu walnego ordynaryjnego...* (zob. wyk. 538): „dnia 1 list. od Grab.[owskiego] Andrzej Ed. Koźmian” i *Przywileje y konstytucje* z 1764 r. (zob. wyk. 541): „od Grabowskiego dnia 1 list. 1823 Andrzej Ed. Koźmian” i z 1726 r. (zob. wyk. 540): „dnia 1 lut. 1823 od Grab”. Jeśli chodzi o trzy ostatnie druki, to Koźmian mógł je kupić w księgarni Ambrożego Grabowskiego lub rzeczywiście otrzymać od Edwarda Grabowskiego (zm. ok. 1865), bibliofila, który zgromadził liczącą ok. 3 tys. dzieł bibliotekę w Radownicy.

Trzy druki Andrzej Edward Koźmian otrzymał w darze. Są to: *Leges, statuta, constitutiones, privilegia Regni...* (zob. wyk. 1122): „Andrzej Ed. Koźmian od stryja Wincentego”; Albrechta Meistersa *Abhandlung über die Pyramiden...* (zob. wyk. 666): „Ex dono Rev. P.P. Zubrzycki 1844 Koźmian”, a jak wiadomo Dionizy Zubrzycki był bibliofilem i zgromadził księgozbiór uważany za najbardziej kompletny w Galicji zbiór dzieł ruskich; *Konstytucje na zakończenie Konfederacyi Tarnogrodzkiej...* (zob. wyk. 534). O tym, że jest to dar, dowiadujemy się pośrednio z proveniencji wcześniejszej niż Koźmianowa: „Albertowi Potockiemu właściciel daruje dla iego przyjaciela Andrzeja Koźmiana... administracyjnych magistratu w nadziei dostania Dreznera, Przyłuskiego etc. od tegoż przyjaciela”.

W zbiorze Koźmianowym z XVIII w. znajdują się także wspomniane już książki należące do Andrzeja Alojzego oraz Wincentego i Józefa Koźmianów.

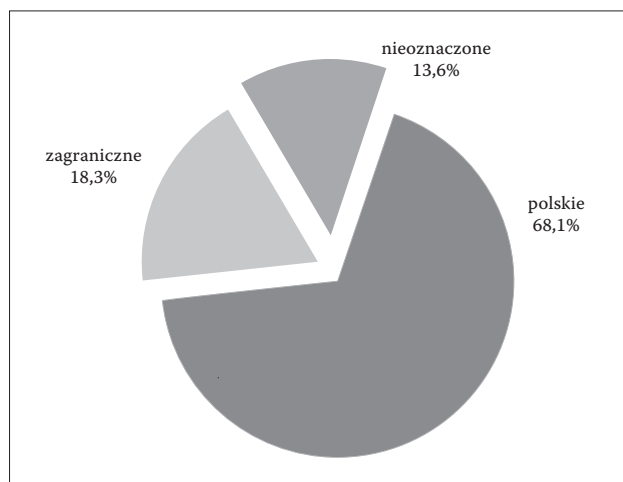
Wśród druków XVIII-wiecznych znalazły się książki ze znakami własnościowymi bibliotek zakonnych: L. Abelly’ego (zob. wyk. 1), J. A. Bardzińskiego (zob. wyk. 55), W. A. Łubieńskiego (zob. wyk. 634), F. Nowowiejskiego (zob. wyk. 731) oraz *Kazania y mowy* (zob. wyk. 517), *Lackrymae doloris gemmae justa persolventes...* (zob. wyk. 573) i *Sidus Martis sereniorum post eclipses patriae die[m] polessiaco polo reaccendens in avitis armis* (zob. wyk. 939).

Oprócz tego w notach proveniencyjnych wcześniejszych niż Andrzeja Edwarda Koźmiana odnajdujemy noty należące do księcia Aleksandra Lubomirskiego (zob. wyk. 397, 576, 946), Akademii Zamoyskiej (zob. wyk. 714), Joachima Owidzkiego (zob. wyk. 827, 828, 829) czy Biblioteki Poturzyckiej JWD (zob. wyk. 283).

5.4. Zasięg terytorialny i chronologiczny

W kolekcji osiemnastowiecznej Andrzeja Edwarda Koźmiana znajduje się 279 druków, które wydano w 40. ośrodkach wydawniczych polskich i zagranicznych. W polskich ośrodkach wydawniczych ukazała się przeważająca część druków, tj. 190, natomiast w zagranicznych – 52, tymczasem 37 druków nie posiada określonego miejsca druku oraz drukarza.

Wykres 15. Podział druków z XVIII w. według ośrodków wydawniczych

Źródło: oprac. własne

Wśród ośrodków polskich najczęściej druków ukazało się w: Warszawie (53), Krakowie (37), Wilnie (18), Gdańsku (17) i Poznaniu (16)), co pokrywa się z sytuacją na polskim rynku drukarskim w XVIII w. – Warszawa była głównym ośrodkiem wydawniczym, a drugim był Kraków. Ponadto, w przypadku 38 druków nie ustalono miejsca wydania oraz drukarza. W przypadku trzech druków jako miejsce wydania podano dwa miasta: Braniewo/Warszawa (Ubaldo Mignoni *Noctium samaticarum vigiliae*, zob. wyk. 675); Warszawa/Lipsk (*Tagebuch des unterm Bamde der Konföderazion...*, zob. wyk. 1067) i Karol Henryk Tromler *De Polonis latine doctis diatribe*; zob. wyk. 1086).

Tabela 8. Zasięg terytorialny druków z XVIII w.

Oficyny polskie XVIII w.		Oficyny zagraniczne XVIII w.	
Warszawa	53	Lipsk	10
Kraków	37	Amsterdam	5
Wilno	18	Drezno	4
Gdańsk	17	Wrocław	4
Poznań	16	Berlin	3
Lublin	7	Kolonia	4
Lwów	8	Frankfurt nad Menem	2
Kalisz	7	Paryż	2

Królewiec	5	Zurych	1
Toruń	4	Augsburg	1
Supraśl	3	Berlin/Szczecin	1
Sandomierz	3	Frankfurt/Lipsk	1
Zamość	3	Greifswald (Gryphisvaldiae)	1
Częstochowa	2	Halle	1
Począjów	2	Hamburg	1
Warszawa/Lipsk	2	Helmstedt	1
Braniewo	1	Lipsk/Berlin	1
Braniewo/Warszawa	1	Londyn	1
Mokrzko	1	Lucerna-Venecja	1
		Praga	1
		Rzym	1
		Ulm	1
		Urbino	1
		Wien	1
		Wrocław/Lipsk	1
Razem	190	Razem	52

* 37 druków nie posiada określonego miejsca i roku wydania

Źródło: oprac. własne

Szczegółowy wykaz polskich oficyn znajduje się w aneksie 10. Natomiast wśród ośrodków zagranicznych najwięcej druków ukazało się w Lipsku (10) i Amsterdamie (5). W przypadku czterech druków jako miejsce wydania podano dwa ośrodki: Berlin/Szczecin (G. C. S. i G. C. *Nauka o prawach dla obywatelów państw pruskich*, zob. wyk. 338), Frankfurt n/M Lipsk (Michael Ranfft *Merckwürdigstes Leben und Schicksaal des Weltbekanntesten Königs Stanisłai aus den bewährtesten Nachrichten...*, zob. wyk. 873), Lipsk/Berlin (Samuel Pufendorf *De rebus gestis Friderici Wilhelmi Magni...*, zob. wyk. 858) oraz Wrocław/Lipsk (Georg Gustav Fülleborn *Kleine Schriften zur Unterhaltung von...*, zob. wyk. 336). Szczegółowy wykaz oficyn zagranicznych znajduje się w aneksie 11.

Wśród druków pochodzących z XVIII w. najwięcej zostało wydanych w jego szóstym (31), siódmym (30) i czwartym (29) dziesięcioleciu, a najmniej, bo tylko 8 – w dziesiątym.

Czternaście druków wydano w następujących latach:

1708/1714 (Antoni Węgrzynowicz *Kazan niedzielnych...*, zob. wyk. 1136);

1709/1761 (Andrzej Chryzostom Załuski *Andreae Chrysostomi... Załuski...*, zob. wyk. 1181); 1721/1742 (Gabriel Rzążyński *Historia naturalis curiosa Regni...*, zob. wyk. 910); 1729/1732 (Friedrich Wilhelm Sommersberg *Silesiacarum rerum scriptores...*, zob. wyk. 996);

1732/1782 (*Leges, statuta, constitutiones, privilegia regni Poloniae...*, zob. wyk. 1122); 1747/1753 (Jan Daniel Janocki *Nachricht von denen in der Hochgräfllich-Zalusischen Bibliothek...*, zob. wyk. 465);

1751/1780 (Pierre Joseph Solignac *Histoire générale de Pologne par...*, zob. wyk. 992); 1758/1764 (Maciej Dogiel *Codex diplomatius Regni Poloniae...*, zob. wyk. 268);

1759/1763 (*Przyczyny na fundamencie praw oyczystych ...*, zob. wyk. 850);

1768/1787 (Anna Paulina z Sapiehów Jabłonowska *Ustawy powszechne dla dóbr moich rządow...*, zob. wyk. 436);

1780/1786 (Adam Naruszewicz *Historya narodu polskiego od początku chrześcianstwa*, zob. wyk. 715);

1785/1792 (William Coxe *Reise durch Polen, Russland, Schweden und Dänemark...*, zob. wyk. 231) oraz

1789/1792 (Jan Potocki *Essay sur l'histoire universelle...*, zob. wyk. 828, 829).

Tabela 9. Podział chronologiczny druków z XVIII w.

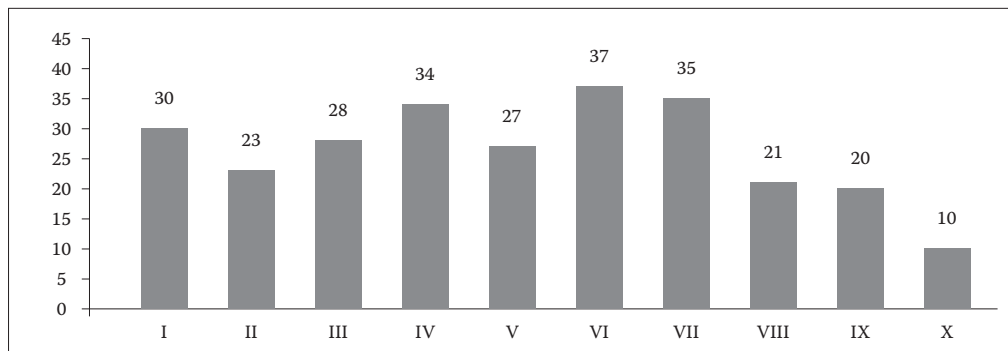
Dziesięciolecie	Lata	Liczba druków
I	1701–1710	30
II	1711–1720	23
III	1721–1730	28
IV	1731–1740	34
V	1741–1750	27
VI	1751–1760	37
VII	1761–1770	35
VIII	1771–1780	21
IX	1781–1790	20
X	1791–1800	10
* 14 druków wydano na przestrzeni różnych dziesięcioleci		

Źródło: oprac. własne

Zbiór XVIII-wieczny jest najmniejszym spośród zbiorów składających się na kolekcję Andrzeja Edwarda Koźmiana. Wynika to być może z tego, że Koźmian najbardziej był zainteresowany starymi drukami, a książek. Także w przypadku druków

XVIII-wiecznych można w wielu przypadkach jedynie domniemywać, w jaki sposób Koźmian wchodził w ich posiadanie.

Wykres 16. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVIII w.

* 14 druków wydano na przestrzeni różnych dziesięcioleci.

Źródło: oprac. własne

5.5. Podział językowy, formaty, oprawy

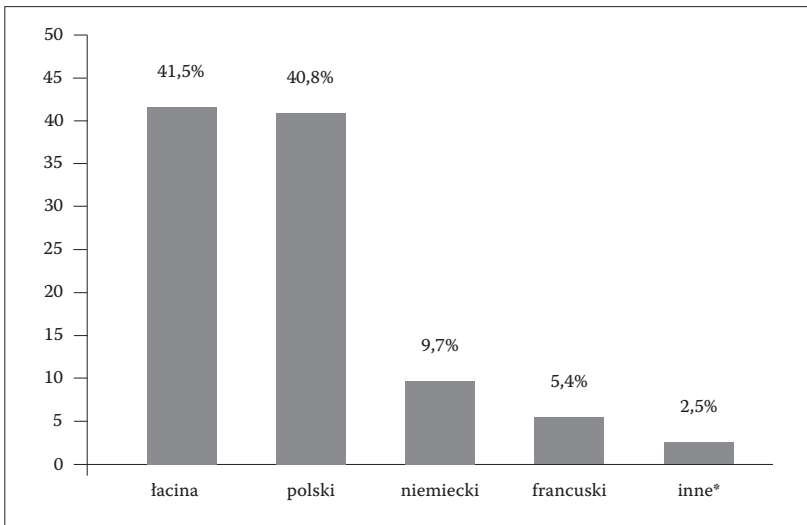
W zbiorze Andrzeja Edwarda Koźmiana z XVIII w. znajdują się druki w czterech językach: polskim, łacińskim, niemieckim i francuskim. Przeważają nieznacznie te w języku łacińskim, których jest 116. Druków w języku polskim jest 114, w niemieckim – 27, we francuskim – 15, a siedem jest równoległe w dwóch językach, w tym cztery po łacinie i niemiecku (Augusta II *Diploma abdicationis*, zob. wyk. 40; Augusta III *Ordinationes reggae Polonae Civitati Gedanensi*, zob. wyk. 42; *Instrumentum pacis inter Sacras Regias Majestates Sveciae et Poloniae...*, zob. wyk. 431, 432), jeden po polsku i niemiecku (Heinricha Kaufmanna *Początki miernictwa wojennego...*, zob. wyk. 516), jeden po polsku i łacinie (Sebastiana Jana Piskorskiego *Flores vitae B. Salomeae virginis principis Poloniae...*, zob. wyk. 806), jeden po włosku i francusku (Antonia Marii Lucchiniego *Gl'odj delusi dal sangue, dramma per musica*, zob. wyk. 619). Natomiast teksty w P. 1 *Chroniques mémoires et recherches pour servir a l'histoire de tous les peuples slaves...* [P. 1–2] Jana Potockiego (zob. wyk. 827) są równoległe w jęz. francuskim, łacińskim, angielskim, niemieckim, polskim i rosyjskim.

W zbiorze druków XVIII-wiecznych jest także 22 tłumaczeń na język polski, w tym 9 z francuskiego i 9 z łaciny, jeden z włoskiego i dwa z niemieckiego. Jeden druk to tłumaczenie z niemieckiego na francuski, jeden – z francuskiego na łacinę i jeden – z łaciny na niemiecki.

Tłumaczami z francuskiego na polski są: Jan Karol Rubinkowski (*Awantura albo Historia światowe rewolucje*, zob. wyk. 1105); Zygmunt Linowski (Henri de Maupas

Cauchon *Jasna pochodnia żywota... S. Franciszka Salezjusza*, zob. wyk. 180); Wojciech Andrzej z Unichowa Ustrzycki (Louis Maimbourg *Historia o krucjatach na wyzwolenie Ziemi Świętej*, zob. wyk. 642); Jan Andrzej Morsztyn (P. Corneille *Psyche z Licyana Apuleiusza, Marina, Cid albo Roderik*, zob. wyk. 690); Stanisław Morsztyn *Hipolit i Andromacha* J. B. Racine, zob. wyk. 690); Franciszek Bieliński (Jean Rousset *Pretensye y interessa Polski do postornnych potencji...*, zob. wyk. 891) oraz Józef Aleksander Jabłonowski (*Dzieiopsis starożytny Egipcyanow*, zob. wyk. 887).

Wykres 17. Język druków z XVIII w.

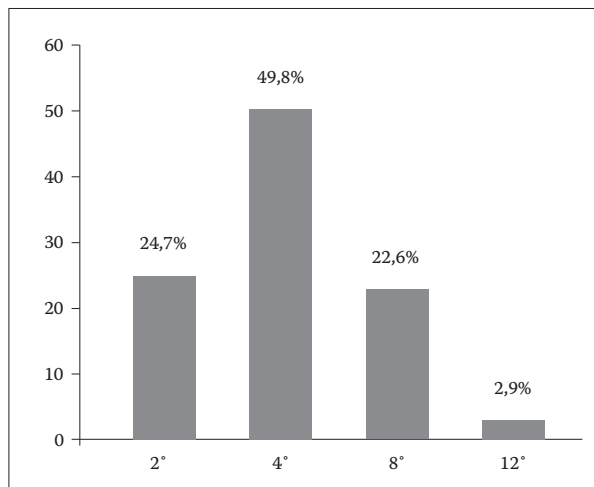

* Równoległe w dwóch lub więcej językach.

Źródło: oprac. własne

Natomiast tłumaczami z łaciny na polski byli: Piotr Tryzna (św. Augustyn *Rozmyślania nabożne*, zob. wyk. 44); Karol Józef Niemira (Ignace Beriqué *Explanacya stanow cesarstwa chrześcijańskiego albo rządow pryncypalnych rzymskiego imperium...*, zob. wyk. 69); Jakub Wujek (*Biblia*, zob. wyk. 80); Jacek Przybylski (*Treny Jeremiasza nad zburzeniem Jerozolimy*, zob. wyk. 84); Marcin Moszczeński (Gottfried Lengnich *Prawo pospolite Królestwa Polskiego*, zob. wyk. 582); Albert Mączyński (Stanisław Herakliusz Lubomirski *Pozność y prawda*, zob. wyk. 616); Andrzej Kochanowski (Wergiliusz *Eneida*, zob. wyk. 1111); Walerian Otwinowski (Wergiliusz *Ziemiaństwo*, zob. wyk. 1111); Ignacy Nagurczewski (Wergiliusz *Pasterki*, zob. wyk. 1111) oraz Stanisław Tetmajer (Christoph Martin Wieland *Sokrates Mainomenos*, zob. wyk. 1144); Wacław Potocki (John Barclay *Argenida*, zob. wyk. 52); Janusz Korybut Wiśniowiecki (Luis de la Puente *Sposób krótki łacny y pewny do zbawienia nazwany: Myśl dobra*, zob. wyk. 859).

Wykres 18. Formaty druków z XVIII w.

Źródło: oprac. własne

Maciej Józef Łubiński przetłumaczył na polski z włoskiego dzieło Jacopa Facciolatiego *Młody kawaler w umiejętności sprawowania rzeczypospolitey...* (zob. wyk. 304); Antoni Czajkowski na polski z niemieckiego dzieło G.C.S. i G.C. *Nauka o prawach dla obywatelów państw pruskich* (zob. wyk. 338); Maximilian Vetrovsky z francuskiego na

łacinę dzieło Louisa Maimbourga *Histoire de l'arianisme* (zob. wyk. 641), a J. G. Chevières z niemieckiego na łacinę dzieło Georga Daniela Seylera (autor domniemany) *Histoire de Stanislas I roi de Pologne grand duc de Lithuanie* (zob. wyk. 938).

Wśród druków pochodzących z XVIII w. prawie połowę stanowią książki w formacie 4°, których jest 139. Druków w formacie 2° jest 69, a 8° – 63. Najmniej, bo osiem, jest książek w formacie 12°.

Tylko ok. 30 proc. druków XVIII-wiecznych posiada ilustracje drzeworytowe lub miedziorytowe. Drzeworyty to przede wszystkim herby, tak jak w przypadku dzieła Jakuba Paschalisa Arakiełowicza *Trzy kopie herbowe...* (zob. wyk. 19), gdzie jest herb Podbereskich Gozdawa czy Marceliego Dziewulskiego *Pokoy troiako rozumiany y wyrazony...* (zob. wyk. 285) z herbem złożonym czteropolowym Jana Władysława Morsztyna, wojewody sandomierskiego.

Natomiast w dziele Piotra Jacka (Hiacynta) Pruszcza *Forteca monarchów i całego Królestwa Polskiego duchowna...* (zob. wyk. 845) znajduje się 48 drzeworytowych por-

Il. 18. Herb drzeworytowy w *Trzech kopiach herbowych...* Jakuba Paschalisa Arakiełowicza (zob. wyk. 19)

tretów (kartę tytułową verso zdobi miedziorytnicza apoteoza Jana Kantego), a w *Syllabus Marianus syllabarum consonantium alias discursus concionatorii in titulos B.V. Mariae...* Antoniego Węgrzynowicza (zob. wyk. 1138) na jednej z kart znajduje się drzeworyt przedstawiający wnętrze drukarni.

Wśród najciekawszych ilustracji wykonanych techniką miedziorytniczą należy wymienić: herby, np. herb pięciopolowy złożony Anastazji Teresy z Gonzagów Jordanowej (Marceli Dziewulski *Rekreacja przy piątku...*, zob. wyk. 286); winiety: sygnet drukarski B. Picart delin. z okrętem i dwoma postaciami alegorycznymi (Pierre François Guyot Desfontaines *Historie de revolutionis de Pologne* zob. wyk. 262), sygn. Joh. Dor. Philip-pin geb Sysanglin sc. Lipsiae 1758 (Maciej Dogiel *Codex diplomatius Regni poloniae et Magni Ducatus Lituaniae...*, tutaj także rycina alegoryczna, zob. wyk. 268); mapy: Królestwa Polskiego, Księstwa Moskiewskiego, Niemiec i Włoch (Pierre Massuet *Histoire des rois de Pologne...*, zob. wyk. 660) oraz mapy Sarmacji sygn. Gravé par B. Folino a Varsovie 1789 (Jan Potocki *Essay sur l'histoire universelle...*, zob. wyk. 828, 829); medalion z wizerunkiem A. Naruszewicza i M. Sarbiewskiego (Karol Henryk Tromler *De Polonis latine doctis diatribe*, zob. wyk. 1086); portrety: Stanisława Leszczyńskiego sygn. I. A. Fridrich sculpsit Ratisbonae (Michael Ranft *Merckwürdiges leben und Schicksaal des Weltbekanntes Königs Stanislai aus den bewährtesten Nachrichten...*, zob. wyk. 873); ryciny przedstawiające: alegorie Wolności, Pobożności i Sprawiedliwości i frontispis sygn. Strahowsky sc. Wratislaviae (Adam Ignacy Naramowski *Facies rerum Sarmaticarum in facie Regni Poloniae...*, zob. wyk. 714); widzenie św. Kazimierza sygn. F. A. W. aut. operis iov. del. scul. (Antoni Węgrzynowicz *Melodya S. Kazimierza Królewicza Polskiego albo Pieśń Omni die, Die Mariae*, zob. wyk. 1137); posiedzenie stanów Prus Królewskich (Georg Peter Schultz *Historia interregni novissimi et comitiorum in Prussia Polonica...*, zob. wyk. 933); Akademię Wileńską, a na jej tle Pogoń (*Universitas et Academia Vilnensis olim a Valeriano Protasewicz...*, zob. wyk. 1103) oraz 19 tablic treści wojskowej w dziele Ignacego Bogatko *Scenia artium militariom...* (zob. wyk. 141).

Oprawy druków XVIII-wiecznych z ocalałej kolekcji Koźmianowej przedstawiają się skromnie, brakuje cennych opraw. Część została oprawiona przez Branickich, którzy od 1870 r. okresowo w bibliotece zatrudniali introligatora.

Il. 19. Drzeworyt przedstawiający wnętrze drukarni w *Szllabus Marianus szllabarum...* Antoniego Węgrzynowicza (zob. wyk. 1138)

ZAKOŃCZENIE

Andrzej Edward Koźmian zapisał się w historii nie jako pisarz, publicysta czy wielki polityk, ale jako bystry obserwator spraw politycznych oraz bibliofil i właściciel ciekawego księgozbioru. Jego dzieła literackie i translacyjne nie przetrwały próby czasu. Znacząca była jego praca w dyplomacji oraz jako korespondenta politycznego do czasopism krajowych. Dla potomnych największe znaczenie mają *Listy*, które odegrały znaczną rolę w kształtowaniu opinii konserwatystów krakowskich, *Wspomnienia*, mogące stanowić przyczynek do badań nad epoką, a także prace edytorskie – przede wszystkim wydanie pamiętników ojca, Kajetana Koźmiana, oraz *Wyciągów piotrowickich*, w których omawia rzadkości ze swojego księgozbioru. *Wyciągi* są o tyle ciekawe, że jest to właściwie jedyne obszerniejsze źródło świadczące o jakości jego księgozbioru oraz sposobach jego gromadzenia. Analiza not proveniencyjnych wykazała, że tylko niewielka część zapisów może w znaczący sposób uzupełnić wiedzę na ten temat. Niestety, nie zachowały się inwentarze ani spis sporządzony przy sprzedaży księgozbioru Branickim. Nie wiadomo, czy Koźmian w ogóle prowadził inwentarz. Był bardzo niekonsekwentny, jeśli chodzi o opisywanie własnych książek. Na prawie wszystkich, oprócz wymienionych wcześniej wyjątków, Koźmian składał swój podpis. Jednak oprócz informacji zawartych w *Wyciągach piotrowickich* i bardzo lakonicznych w pamiętnikach, Andrzej Edward Koźmian nie pozostawił szczegółowych danych dotyczących swojej biblioteki. Nie jest jasne, czy posiadał oddzielny pokój biblioteczny i w jaki sposób były ustawione książki. Można jedynie przypuszczać, że układ swoich zbiorów wzorował na układzie zastosowanym przez Konstantego Świdzińskiego. Wiadomo, że w kolekcji Koźmiana znajdowały się cenne egzemplarze, które Lelewel określił mianem białych kruków. Zbiory te, ze względu na unikatowe i wartościowe dzieła, zostały docenione przez współczesnych mu bibliografów oraz znawców dziejów literatury krajowej. Koźmian zgromadził m.in. osobliwości książkowe zachowane w niewielkiej liczbie egzemplarzy, przedstawiające szczególną wartość ze względu na treść, wyposażenie typograficzne, zdobnictwo, oprawę i proveniencję. Zebrał wiele wartościowych inkunabułów, starych druków XVI- i XVII-wiecznych, rękopisów, dokumentów rodzinnych i autografów. Były to przede wszystkim dzieła w języku polskim i łacińskim o dużych walorach estetycznych, kryjące w sobie bogactwo dawnych dziejów.

W ZNiO znajduje się znacznie okrojona część zbioru Koźmianowego. Z analizy zawartości kolekcji wynika, że brakuje najcenniejszej jej części, w tym części druków, które Koźmian wymienia w *Wyciągach piotrowickich* i *Wspomnieniach*. Księgozbiór

ten został najprawdopodobniej rozgrabiony w czasie II wojny światowej lub podczas parcelacji biblioteki Branickich po wojnie. Tematyka ocalałej części dzieł dotyczy historii Rzeczypospolitej, jej kultury, obyczajowości oraz zagadnień ideologicznych, społecznych, religijnych i wyznaniowych, reprezentacyjnych dla danej epoki, a zawartość treściowa odzwierciedla zainteresowania bibliofilskie jej właściciela oraz gusta czytelnice, a także panujące w Polsce tendencje literackie, społeczne, polityczne i kulturalne.

Zgromadzony zbiór prezentuje przede wszystkim zasób różnorodnych wydawnictw o profilu humanistycznym. Andrzej Edward Koźmian posiadał druki wydane we wszystkich najważniejszych ośrodkach drukarskich oraz przez znaczących drukarzy, które odzwierciedlają ruch wydawniczy w Polsce trzech stuleci, a proporcje językowe druków również zgadzają się z panującymi w danym wieku.

Jednak wśród druków XVI-, XVII- oraz XVIII-wiecznych nie ma najważniejszych dzieł dla danej epoki. Choć nie brakuje cennych pozycji, omówionych w poprzednich rozdziałach, to w omawianej kolekcji znajdują się najczęściej mniej znaczące dzieła wybitnych naukowców czy literatów. Zaginiona połowa księgozbioru zawierała zapewne wiele rzadkości i białych kruków, o czym świadczą, jak już wspomniano, pojawiające się na współczesnych aukcjach książek, pojedyncze egzemplarze. Monograficzne opracowanie biblioteki Koźmianowej wpisuje się w nurt badań mających na celu dokumentację dziedzictwa narodowego.

Biblioteka A. E. Koźmiana nie mogła rzecz jasna pod względem ilościowym równać się zbiorom wielkoziemiańskim, które przewyższały ją nie tylko pod tym względem, ale też organizacyjnym i możliwości finansowych ich właścicieli. Nie można jednak odmówić Koźmianowi poświęcenia w gromadzeniu biblioteki. Jego zbieractwo na pewno nie było przypadkowe. Żywo interesował się nowinkami bibliofilskimi, zaś tytuły posiadanych przez niego druków wskazują, że starał się, aby zbiór był jak najpełniejszy i zawierał najważniejsze dzieła danego stulecia. Przyświecał mu przecież szczytny cel zgromadzenia źródeł literacko-historycznych do całkowitego narodowego dzieła. Księgozbiór ten, choć mocno okrojony, nadal stanowi wartość dla badaczy dziejów ojczystych.

Koźmian był bibliofilem z zamiłowania i nie szczędził wysiłków oraz pieniędzy, by realizować swoją pasję, którą zamienił w misję. Sprzedaż Branickim najcenniejszej części księgozbioru odebrał jako osobistą tragedię. Natychmiast zaczął ponownie zbierać książki, a czynił to, niestety z o wiele mniejszym rozmachem, aż do śmierci. W sumie, temu celowi poświęcił czterdzieści lat życia. Zyskał uznanie w oczach współczesnych mu wielkich polskich bibliofilów i bibliografów. W swoich pracach zachęcał także innych do zbieractwa książek i pamiątek narodowych, uważając, że książki są skarbnicami, w których utrwalone zostały zdobycze ducha i myśli ludzkiej. Domagał się publicznego udostępniania zbiorów, w tym księgozbioru po Konstantym Świdzińskim. Pragnął, aby i jego księgozbiór służył „szerszej publiczności”, co spełniło się za sprawą Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, sygn. TNK-44, l. dz. 45 (z 12 II 1859). Dziennik podawczy. Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1996, sygn. 2318M.
- Biblioteka PAN w Krakowie, rkps 2040, T. II. Korespondencja Andrzeja Edwarda Koźmiana z lat 1842–1844.
- Biblioteka PAN w Krakowie, rkps 2040, T. III. Korespondencja Andrzeja Edwarda Koźmiana z lat 1851–1853.
- Biblioteka PAN w Krakowie, rkps 2042. Listy różnych osób do różnych z rękopisów po Koźmianach z lat 1794–1897.
- Pietkiewicz R., *Pismo święte w języku polskim w latach 1518–1638. Sytuacja wyznaniowa w Polsce a rozwój edytorstwa biblijnego*. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Krzysztofa Migonia w Instytucie Bibliotekoznawstwa UW, Wrocław 2002, sygn. 122D.
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, rkps 1891, k. 360; rkps 1892, k. 162; rkps 1893, k. 82. Dary Stefana Kowerskiego dla Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.
- ZNiO, Dział Starych Druków, Kartoteka proveniencji.
- ZNiO, Dział Starych Druków, Katalog kartkowy druków XVI w.
- ZNiO, Dział Starych Druków, Katalog kartkowy druków XVII i XVIII w.
- ZNiO, sygn. 13797/III. „Biblioteka hr. Branickich w Suchy [!]. Katalog druków” Tom II. Pol. ok. 1888–1925. S. IV, 694. Mf BN.

Materiały drukowane

- [*Dwudziesta dziewiąta*] *Aukcja Antykwareczna: książki – kartografia: Antykariat „Rara Avis” Zuzanna Migo-Rożek & Janusz Pawlak: 5 lutego 2000, February 5, 2000* [oprac. kat. Janusz Pawlak], Kraków 2000.
- Aftanazy R., *Historia dworów polskich*, Wrocław 1972.
- Ajewski K., *Kolekcjonerstwo Konstantego Świdzińskiego: z dziejów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2004, t. 36, s. 21-78.
- Aleksandrowicz A., *Puławy*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, Wrocław 2002, s. 577-585.
- Andrysiak E., *Ruch bibliofilski w Kaliszu. Historia i współczesność*, Kalisz 2002.
- Augustyniak U., *Historia Polski 1572–1795*, Warszawa 2008.
- Badecki K., *Lwowskie zbiory naukowe i muzealne*, Lwów 1932.
- Bar A., *Kumoszki na Parnasie*, Kraków 1947.
- Bar A., *Przedlistopadowy romantyzm a polityka*. „Przegląd Powszechny” 1930, t. 188, R. 68, s. 563–564.
- Bar A., *Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących*. Kraków 1938.
- Barzykowski S., *Historia powstania listopadowego*, t. 2, Poznań 1883.
- Bąbiak G. P., *Sobie, ojczyźnie czy potomności... Wybrane problemy mecenatu kulturalnego elit na ziemiach polskich w XIX wieku*, Warszawa 2010.

- Bednarska-Ruszajowa K., *Biblioteki i książki w pamiętnikach polskich XVIII–XX wieku*, Kraków 2003.
- Biblioteka hr. Branickich w Suchej*, „Kwartalnik Historyczny” 1947, R. 54, s. 390-391.
- Biblioteki fundacyjne*, [w:] *Encyklopedia wiedzy o książce*, Warszawa 1968, szp. 217-220.
- Biegeleisen H., *Echa walki klasyków z romantykami*, „Tygodnik Ilustrowany” 1885, t. 5, nr 10, s. 93-96; nr 111, s. 110-111; nr 112, s. 118-119; nr 113, s. 142; nr 114, s. 149-151; nr 115, s. 166-167, nr 116, s. 187.
- Bieńkowska B., *Biblioteka Stanisławowska na tle polskich tradycji kolekcjonerskich*, [w:] *Francja – Polska XVIII–XIX w. Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone Profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 1983.
- Bieńkowska B., Chamerska H., *Zarys dziejów książki*, Warszawa 1987.
- Bieńkowska B., *Książka na przestrzeni dziejów*, Warszawa 2005.
- Bogucka M., *Dzieje kultury polskiej do 1918 roku*, Wrocław 1991.
- Bolesław Wiktor (S. Budziński), *Makbet. Tragedya Wilhelma Shakspeara, przełożona z angielskiego wierszem polskim przez Andrzeja Edwarda Koźmiana. Poznań, nakładem Księgarni J. K. Żupańskiego 1857*. Rec. „Przegląd Poznański” 1857, t. 23, s. 449-450.
- Bolesław Wiktor (Stanisław Budziński), *Makbet*. Rec. „Przegląd Poznański” 1857, t. 23, s. 448-456.
- Bolesławita B. (Józef Ignacy Kraszewski), *Rok 1846*. Rec. „Czas” 1868, nr 192, s. 1.
- Boniecki A., *Herbarz Polski*, t. 12, Warszawa 1908.
- Borowski A., *Barok*, [w:] *Okresy literackie*, pod red. J. Majdy, Warszawa 1983.
- Bułhak H., *Wiedeńska oficyna Hieronima Wietora. Materiały do dziejów zasobu typograficznego oraz bibliografii druków z lat 1510–1518*, [w:] *Z badań nad dawną książką. Studia ofiarowane Profesor Alodii Kaweckiej-Gryczowej w 85-lecie urodzin*, t. 2, Warszawa 1993.
- Chamera-Nowak A., *Biblioteka Andrzeja Edwarda Koźmiana w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 2004, z. 15, s. 183-252.
- Chamerska H., *Mecenat biblioteczny w Polsce okresu zaborów*, [w:] *Inteligencja polska XIX i XX w.*, red. R. Czepulis-Rastenis, Warszawa 1991.
- Chamerska H., *Rola kobiet w mecenacie bibliotecznym w okresie zaborów*, [w:] *Kobieta i edukacja na ziemiach polskich w XIX i XX w. Zbiór studiów*, pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarcza, t. 2, cz. 2, Warszawa 1992.
- Chamerska H., *Twórcy polskich bibliotek w XIX w.*, [w:] *Francja – Polska XVIII–XIX w. Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone Profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 1983.
- Chrzanowski I., Koźmian Kajetan, [w:] *Album biograficzne zasłużonych Polaków i Polek. Wiek XIX*, t. 1, Warszawa 1901, s. 316-318.
- Chyczewski F., [bez tytułu], „Patriota” 1830, nr 21, s. 2-4.
- Chwałewik E., *Zbiory polskie. Archiwa. Biblioteki. Gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie*, Warszawa ; Kraków 1926–1927.
- Czarnowska M., *Ilościowy rozwój polskiego ruchu wydawniczego*, Warszawa 1967.
- Czartoryski A., *Odezwa Towarzystwa Historycznego Polskiego do Współziomków o Bibliotece Narodowej w Paryżu*, Paryż 1851.
- [Czartoryski A. K.], *Listy Morzygodziny*, „Pamiętnik Warszawski” 1809, t. 1, nr 3, s. 318-339; t. 2, nr 4, s. 47-65, nr 5, s. 146-176.
- Czartoryski W., *Pamiętniki 1860–1864*, cz. 1-2, oprac. H. Wereszycki, Warszawa 1963.
- Czepulis-Rastenis R., *„Klasa umysłowa”. Inteligencja Królestwa Polskiego 1832–1862*, Warszawa 1973.
- Czermak W., *Przyczynki do dziejów XVII w. z archiwów prywatnych*. „Miscellanea Kwartalnik Historyczny” 1897, s. 531-551.
- Czubek J., *Katalog rękopisów biblioteki hr. Branickich z Suchej*, Kraków 1910.
- Danecki J., *Orient*, [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 89-91.
- Dębowczyk M., Pytlak U., *Śladami Koźmianów, Przewłockich, Kowerskich*, Bychawa 2003.

- Długosz J., Wolszczanowa H., *Branicki Aleksander*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972, s. 86.
- Dutkiewicz J., *Francja a Polska w 1831*, Wrocław 1950.
- Dybiec J., *Mecenat naukowy i oświatowy w Galicji 1860–1918*, Wrocław 1981.
- Dymmel A., *Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku*, Lublin 2013.
- Erber Cz., *Dzieje książki polskiej na Kielecczyźnie w latach 1795–1865*, Kielce 1996.
- Erber Cz., *Z konfiskat księgozbiorów uchodźstwa politycznego po powstaniu listopadowym. Biblioteka Jana Olrycha Szanieckiego*, Kielce 1989.
- Ewicz K., *Powstanie Biblioteki i działalność w latach 1829–1918*, [w:] *Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu 1829–1979*, Warszawa 1919.
- Fabiani B., *Na dworze Wazów w Warszawie*, Warszawa 1988.
- Feldman J., *Bismarck a Polska*, Katowice 1938.
- Felińska E., *Pamiętniki z życia*, ser. 1, t. 3. Wilno 1856–1859.
- Gajkowska C., *Czasopiśmiennictwo literackie XIX wieku*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, pod red. J. Bachorza i A. Kowalczykowej, wyd. 2, Wrocław 1997, s. 144–156.
- Galli E. M., *Pamiętniki*, „Przegląd Narodowy” 1913, s. 421.
- Gaszyński K., *List do A. E. Koźmiana, dat. Paryż 29 czerwca 1858. Ogł. Z. Jabłoński*, [w:] *Miscellanea z okresu romantyzmu*, pod red. T. Mikulskiego, K. Budzyka i S. Pigonia, Wrocław 1956.
- German F., *Chopin i literaci warszawscy*, Kraków 1960.
- Goliński Z., *Biblioteki i czytelnictwo*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, wyd. 2, Wrocław 1991, s. 28–36.
- Gr[zyna] F., *Pisma periodyczne*, „Astrea” 1823, nr 1, s. 59–65.
- Grabski W., *Historia Towarzystwa Rolniczego 1858–61*, Warszawa 1904.
- Grodzicki S., *Polska w czasach przelomu (1764–1815)*, Kraków 1999.
- Gruca A., *Seruga Józef*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 3, s. 329–331.
- Handelsman M., *Adam Czartoryski*, t. 3, Warszawa 1950.
- Hartleb K., *Biblioteka Zygmunta Augusta. Studium z dziejów kultury królewskiego dworu*, Lwów 1928.
- Hass L., *Warstwa oświecona na ziemiach centralnej Polski (w świetle jej organizacji)*, [w:] *Spółeczeństwo polskie XVIII i XIX wieku*, pod red. W. Kuli i J. Leskiewiczowej, t. 7, Warszawa 1982.
- Hernas Cz., *Barok*. Warszawa 1998.
- Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957*, Lublin 1957.
- Historia dyplomacji polskiej*, t. 3 (1795–1918), pod red. L. Bazyłowa, Warszawa 1982.
- Historia Polski w liczbach, Ludność. Terytorium*, [publikację oprac. Andrzej Wyczański et al.], Warszawa 1993.
- Hiszpańska Z., *Andrzej Edward Koźmian*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972, s. 461.
- Hoesick F., *Stanisław Tarnowski. Rys życia i prac*, t. 1-2, Warszawa 1906.
- Iwańska-Cieślak B., *Biblioteka kapituły katedralnej we Włocławku*, Bydgoszcz 2013.
- Jabłoński Z., *Z listów emigracyjnych St. Egberta Koźmiana*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1963, R. 9, s. 171.
- Janik M., *Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie*, Lwów 1936.
- Janowski J. N., *Notatki autobiograficzne 1803–1868*, Wrocław 1950.
- Jocher A., *Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce*, t. 1., Wilno 1839.
- Kamiński S., *Nauka i metoda, pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, [w:] *Pisma wybrane*, t. 4, do dr. przygot. Andrzej Bronk, Lublin 1998.
- Kamionka-Straszakowa J., *[Problemy charakteru narodowego i obyczajów]*, [w:] M. Straszewska, *Romantyzm*, Warszawa 1977.
- Kamler A., *Od szkoły do senatu. Wykształcenie senatorów w Koronie w latach 1501–1586. Studia*. Warszawa 2006.
- Kamler, A. Wyczański, *Inwestowanie w edukację dzieci w XVI-wiecznej Polsce*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1995, nr 3, s. 19–28.

- Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica XVI w.*, oprac. M. Bohonos, Wrocław 1965.
- Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica XVII w.*, t. 1–9, oprac. B. Górską i W. Tyszkowski, Wrocław 1991–1997.
- Kawalec A., *Organizatorzy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie 1817–1831*, [w:] *Lwów: miasto, społeczeństwo, kultura: studia z dziejów Lwowa*, t. 7, *Urzędy, urzędnicy, instytucje*, pod red. K. Karolczaka i Ł. T. Sroki, Kraków 2010.
- Kawecka-Gryczowa A., *Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu*, Wrocław 1975.
- Kawecka-Gryczowa A., *Biblioteka Ostatniego Jagiellona*, Wrocław 1988.
- Kawecka-Gryczowa A., *Miejsce książki w kulturze polskiej XVI wieku*, [w:] *Polska w epoce Odrodzenia. Państwo – społeczeństwo – kultura*, red. A. Wyczański, Warszawa 1986.
- Kawyn S., *Walka romantyków z klasykami*, Wrocław 1960,
- Kieniewicz S., *Koźmian Stanisław Egbert*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15, Wrocław 1970, s. 59-61.
- Kieniewicz S., *Krasiński Wincenty*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15 Wrocław 1970, s. 195-198.
- Kieniewicz S., *Między ugodą a rewolucją (Andrzej Zamoyski w l. 1861–62)*, Warszawa 1962.
- Kieniewicz S., *Ruch chłopski w Galicji w 1846*, Wrocław 1951.
- Kieniewicz S., *Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym*, Warszawa 1953.
- Klimowicz M., *Oświecenie*, Warszawa 1999.
- Koberdowa I., *Polityka czartoryszczyzny w okresie powstania styczniowego*, Warszawa 1957.
- Kocowski B., *Śląskie studia inkubalistyczne*, [w:] *Z dziejów książki na Śląsku*, red. B. Kocowski, M. Burbianka, K. Głombowski, Wrocław 1953.
- Koneczny F., *A. E. Koźmiana Listy*, t. IV. Rec., „Przegląd Powszechny” 1897, R. 14, t. 53, s. 265-266.
- Koneczny F., *Listy*. Rec., „Przegląd Powszechny” 1897, R. 14, t. 53, s. 265-266.
- Konieczna J., *Kultura książki polskiej w Łodzi przemysłowej (1820–1918)*, Łódź 2005.
- Kopacz A., *Przedmowa*, [w:] Koźmian K., *Pamiętniki*, t. 1. Wrocław 1972.
- Koprakowniak A., *Determinaty aktywności kulturalnej ziemian lubelskich w latach 1795–1939*, [w:] *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie*, oprac. R. Maliszewska, Kozłówka 2003.
- Koredczuk B., *Udział inteligencji prawniczej Królestwa Polskiego w kształtowaniu kultury książki (1815–1915)*, Wrocław 2011.
- Korpała J., *Dzieje bibliografii w Polsce*, Warszawa 1969.
- Korzon K., *Polskie biblioteki fundacyjne w okresie zaborów*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1981, z. 17, s. 255.
- Kosiński J. A., *Biblioteka fundacyjna Józefa Maksymiliana Ossolińskiego*, Wrocław 1971.
- Kosiński J. A., *Biblioteki fundacyjne i ordynackie w świetle przepisów prawnych*, „Roczniki Biblioteczne” 1981, R. 35, z. 1-2, s. 29-40.
- Kosiński J. A., *Nieznana notka Mickiewicza albo ostatnie echo walki romantyków z klasykami*. „Twórczość” 1978, nr 6, s. 100-107.
- Kosmanowie B. i M., *Tytus Działyński i jego dzieło. 150 dziejów Biblioteki Kórnickiej*, Wrocław 1978.
- Kostecki J., *Dzieje czytelnictwa w Polsce (do roku 1945)*, [w:] *Ludzie i książki. Studia historyczne*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 2006.
- Kostołowski E., *Studia nad kwestią włościańską w latach 1846–1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej*, Lwów 1938.
- Kot S., *Szkołnictwo parafialne w Małopolsce*, [w:] *Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce*, t. 2, Lwów 1911.
- Kowalczykowa A., *Mecenat literacki i artystyczny w XIX i XX wieku*, [w:] *Z dziejów mecenatu kulturalnego w Polsce*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 1999.
- Kowalska A., *Warszawa literacka w okresie przelomu literackiego 1815–1822*, Warszawa 1961.

- Kozińska-Chahaj J., *Księgozbiory ziemiańskie na Lubelszczyźnie w XIX i XX wieku*, „Bibliotekarz Lubelski” 2004, R. 47, s. 59-77.
- Koźmian Andrzej Edward (1804–1864), [w:] *Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut*, t. 8: *Romantyzm* oprac. zespół pod kier. I. Śliwińskiej i S. Stupkiewicza, Warszawa 1969, s. 115-118.
- Koźmian Andrzej Edward, [w:] *Encyklopedia wiedzy o książce*, Wrocław 1971, szp. 1225.
- Koźmian A. E., *Kilka słów bibliograficznych*, „Czas. Dodatek miesięczny” 1859, t. 14, z. 6, s. 413-434.
- Koźmian A. E., *Listy 1824–1864*, t. 1-4, Lwów 1894–1896.
- Koźmian A. E., *Ostatnie chwile Zygmunta Krasińskiego*, „Czas. Dodatek miesięczny” 1859, t. 14, z. 4, s. 165-170.
- Koźmian A. E., *Rzut oka na stan dawniejszy pańszczyźnianego i obecny bezpańszczyźnianego gospodarstwa krajowego w Galicji austriackiej*, „Rocznik Gospodarstwa Krajowego” 1852, t. 21, s. 169-208.
- Koźmian A. E., *Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana*, t. 1-2, Poznań 1867.
- Koźmian A. E., *Wyciągi piotrowickie czyli Niektóre wyjątki z księgozbioru piotrowickiego*, Wrocław, posz. 1, 1842, posz. 2, 1845.
- [Koźmian A. E.], *Ze wspomnień o Goethem*, „Kraj” 1895, nr 51, s. 10-12.
- Koźmian A. E., *Zygmunt Krasińskiego listy o poemacie Kajetana Koźmiana Stefan Czarniecki*, Poznań 1859.
- Koźmian K., *Pamiętniki Kajetana Koźmiana obejmujące wspomnienia od roku 1778 do 1815*. Kraków 1865.
- Koźmian K., *Pamiętniki Kajetana Koźmiana obejmujące wspomnienia od roku 1780 do roku 1815*. Oddz. 3, *Pamiętniki obejmujące wspomnienia od r. 1815*, Kraków 1865
- Koźmian K., *Pamiętniki*, t. 1-3, [wstęp oraz koment. J. Willaume, wstęp ed., ustalenie tekstu w oparciu o autogr. oraz koment. filolog. M. Kaczmarek i K. Pecold ; przedm. A. Kopacz], Wrocław 1972.
- Krasiński Z., *Listy do Koźmianów*, Warszawa 1977.
- Krasiński Z., *Zygmunt Krasińskiego listy o poemacie Kajetana Koźmiana Stefan Czarniecki poprzedzone słowem wstępnym i życiorysem*, Poznań 1859.
- Krechowiecki A., *Zygmunt Kaczkowski i jego czasy*, Lwów 1918.
- Królikiewicz G., *Romantyzm*, [w:] *Okresy literackie*, pod red. J. Majdy, Warszawa 1983.
- Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz M., *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 2009.
- Kwiatkowska M., *Wokół biblioteki przy resursie piotrkowskiej*, „Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1993, t. specjalny, s. 187-193.
- Leleweł J., *Bibliograficznych ksiąg dwoje*, Wilno 1823–1826.
- Lewicki K., *Nowakowski Franciszek*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15, s. 278-279.
- Libera Z., *Oświecenie*, Warszawa 1991.
- Lista strat kultury polskiej (I.IX.1939–I.III.1946)*, zestawiał B. Olszewicz, Warszawa 1947.
- Listy Konstantego Gaszyńskiego do Stanisława Egberta Koźmiana z lat 1832–1858*, oprac. Z. Jabłoński, [w:] *Miscellanea z okresu romantyzmu*, pod red. S. Pigoń, Wrocław 1956.
- Lorentz S., *Przewodnik po muzeach i zbiorach w Polsce*, Warszawa 1973.
- Łaskarzewska H., *Biblioteka króla Stanisława Augusta Poniatowskiego*, [w:] *Historyczne księgozbiory warszawskie*, Warszawa 1995.
- Łempicki S., *Mecenat kulturalny w Polsce*, Kraków 1928.
- Łempicki S., *Renesans i humanizm w Polsce*, Warszawa 1952.
- Łętowski L., *Wiadomość krótka o bibliotekach i zbiorach książek polskich*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1963, t. 6, s. 343-360.
- Łętowski L., *Wspomnienia pamiętnikarskie*, Wrocław 1956.
- Łuszczewska J., ps. literacki Deotyma *Pamiętnik 1834–1897*, Warszawa 1968.
- Majkowska-Aleksiewicz A., *Rola książki w kształtowaniu więzi międzypaństwowej w pierwszej połowie XIX w.*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Bibliotekoznawstwo XIX, Wrocław 1995, s. 75-89.
- Maleczyńska K., *Książki i biblioteki w Polsce okresu zaborów*, Wrocław 1987.

- Małysiak H., *Biblioteka Branickich i Tarnowskich z Suchej*, Bielsko-Biała 1986.
- Marciniak R., Mężyński A., *Polskie biblioteki wieloziemiańskie (rodowe, ordynackie i fundacyjne) w okresie zaborów. Stan badań i postulaty badawcze*, cz. 1, „Studia o Książce” 1985, t. 15, s. 191-210, cz. 2, 1986, t. 16, s. 235-264.
- Mencel T., *Wież pańszczyźniana w Królestwie Polskim w połowie XIX wieku*, Lublin 1988.
- Mężyński A., *Mecenat nad publikacjami naukowymi w XIX wieku*, [w:] *Z dziejów mecenatu kulturalnego w Polsce*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 1999.
- Mickiewicz W., *Emigracja polska 1860–1890*, Kraków 1908.
- Miklaszewska A., *Świdziński Konstanty*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972, s. 891-892.
- Miłosz Cz., *Historia literatury polskiej*, Kraków 1993.
- Moszyński A., *Słowo o bibliotekach prywatnych*, „Athenaeum” 1841, s. 272.
- Muszkowski J., *Życie książki*, Kraków 1951.
- Muzea i zbiory o charakterze muzealnym w Polsce*, oprac. Edward Baranowicz, „Nauka Polska” 1927, R. 7, s. 143.
- N., *Listy Andrzeja Edwarda Koźmiana*. Lwów 1893. Rec. „Przegląd Powszechny” 1894, t. 41, s. 256-259.
- Nadzwyczajne zjawienie się w księgarstwie polskim w dziele J. U. Niemcewicza Śpiewów historycznych*, „Pamiętnik Warszawski” 1818, t. 10, s. 127.
- Nakwaska A., *Pamiętnik*, „Gazeta Warszawska” 1852, nr 216, s. 3-4.
- [*Nekrolog Andrzeja Edwarda Koźmiana*], „Czas” 1864, nr 186, s. 3.
- Nowodworski W., *Joachima Lelewela Bibliograficznych ksiąg dwoje. Studium historyczno-bibliograficzne na tle epoki*, Wrocław 1959.
- Okopień J., *Poczet wydawców książki polskiej*, współpr. J. Czarkowska, t. 1, *Pionerzy czarnej sztuki 1473–1600*, Warszawa 2002.
- Olszański K., *Prasa galicyjska wobec powstania styczniowego*, Wrocław 1975.
- Orłowicz M., *Los dworów polskich Dobrzechów i Wiśniowa*, „Kurier Lwowski” 1918, nr 4, s. 3-4.
- Ossowski K., *O bibliofobii i sposobach jej leczenia na przełomie XVIII i XIX w.*, [w:] *Ludzie i książki. Studia historyczne*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 2006.
- Paja A., *Normy czytania kobiet w XIX w. Rekonesans*, [w:] *Ludzie i książki. Studia historyczne*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 2006.
- Paja A., *Przekształcanie świata. O znaczeniu lektury kobiet w XIX w.*, [w:] *Komunikowanie i komunikacja na ziemiach polskich w latach 1795–1918*, pod red. K. Stepnika, M. Rajewskiego, Lublin 2008.
- Pajęczkowski F., *Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu w 1948 roku*, Wrocław 1949.
- Pezda J., *Historia biblioteki polskiej w Paryżu w latach 1838–1893*, Kraków 2013.
- Pidłypczak-Majerowicz M., *Biblioteki i bibliotekarstwo zakonne na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XVII–XVIII wieku*, Wrocław 1996.
- Piechota M., *Dziennik*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, pod red. J. Bachórza i A. Kowalczykowej, wyd. 2, Wrocław 1997.
- Piekarski K., *Kasper Hochfeder 1503–1505*, [w:] *Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia*, red. Alodia Kawecka-Gryczowa, z. 1., Warszawa 1936, wyd. 2 uzup., Wrocław 1968.
- Pigoń S., *Wśród twórców. Studia i szkice z dziejów literatury i oświaty*, Kraków 1947.
- Piotrowice*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 8, Warszawa 1880–1914, s. 214-215.
- Piskurewicz J., *Warszawskie instytucje społecznego mecenatu nauki w latach 1869–1906*, Wrocław 1990.
- Pismo Ministerstwa Oświaty do Dyrekcji ZNiO z dnia 18 listopada 1948 r. nr NDB/N-5093/48*. „Rocznik ZNiO” 1948, t. 3, s. 587-624.
- Poklewska K., *Rabacja galicyjska*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, s. 813-815.

- Polska działalność dyplomatyczna w 1863–1864, zbiór dokumentów*, t. 1, *Instrukcje, odezwy i traktaty Rządu Narodowego oraz korespondencja Wydziału Spraw Zagranicznych z Władysławem Czartoryskim głównym agentem dyplomatycznym w Paryżu*, pod red. A. Lewaka, Warszawa 1937, s. XXVI; t. 2: zbiór dokumentów, *Korespondencja agentów dyplomatycznych Rządu Narodowego*, pod red. Adama Lewaka, [w Anglii i Austrii oprac. H. Wereszycki; w Watykanie oprac. A. Lewak; w Niemczech oprac. S. Kieniewicz], 1963.
- Polska XIX wieku. Państwo, społeczeństwo, kultura*, pod red. S. Kieniewicza, Warszawa 1986.
- Popiel P., *Pamiętniki (1807–1892)*, Kraków 1927.
- Potocki S. K., *Miejsce Biblioteki w koncepcji Fundacji Kórnickiej*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1978, z. 14, s. 145-147.
- Pożar zamku w Suchej*, „Czas” 1905, R. 58, nr 51, s. 1.
- Prokesch W., *Listy Andrzeja Edwarda Koźmiana (1829–1864)*. Rec. „Świat” 1893, R. 6, nr 24, s. 566-569.
- Przegaliński A., *Zainteresowania oraz pasje kulturalne i artystyczne lubelskiego ziemiaństwa – przyczynek do dziejów warstwy po powstaniu styczniowym*, [w:] *Studia nad ziemiaństwem w XIX i XX wieku*, red. nauk. A. Koprucki, Z. Gołębiowska, Lublin 2008.
- Przewłocki K., *Wspomnienia*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. 1, [kom. red. w skł. Krzysztof Górski et. al.; pod red. Szymona Konarskiego], Buenos Aires – Paryż 1963.
- Przybylski R., *Klasyccyzm porzeczny*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, pod red. J. Bachorza i A. Kowalczykowej, wyd. 2, Wrocław 1997, s. 407-412.
- Przybylski R., *Klasyccyzm*, Gdańsk 1996.
- Pych J., *Zbrojownia ordynacji Krasińskich*, „Muzealnictwo Wojskowe” 1995, nr 6, s. 209-232.
- Radziszewski F., *Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych, tak niegdyś byłych jako i obecnie istniejących w krajach dawną Polskę składających, a mianowicie: w Królestwie Polskiem, Galicyi, W. Ks. Poznańskiem i Zachodnich guberniach Państwa Rossyjskiego porządkiem abecedowym miejsc ułożona*, Kraków 1875.
- Raczyński E., *Żywy sławnych Polaków XVII wieku*, Poznań 1841.
- Rappé W., *Fundacje*, [w:] *Encyklopedia podręczna prawa publicznego*, t. 1, pod red. Z. Cybichowskiego, Warszawa 1926, s. 145.
- Rec. *Rok 1846*, „Czas” 1868, nr 192, s. 1-2.
- Rok 1846*. Rec. „Przegląd Polski” 1868, t. 1, s. 553-554.
- Rostworowski K., *Jeszcze słycać tętent i rzenie koni*, Mölln, 1993.
- Rostworowski K., *Zmierch Gałęzowa*, Lublin 2007.
- Rudnicka, *Biblioteka Wilanowska: Dwieście lat jej dziejów (1741–1910)*, Warszawa 1967.
- Rymarz F., *Koźmian Andrzej Alojzy*, [w:] *Słownik biograficzny adwokatów polskich*, t. 1, z. dodatkowy, Warszawa 1985, s. 539-541.
- Rzepniewska D., *Ziemiaństwo w kręgu oddziaływania Warszawy 1807–1864*, Warszawa 1982.
- Sawicka S. M., *Zbiory polskie. Biblioteka na zamku w Suchej*. „Myśl Narodowa” 1926, R. 6, nr 37, s. 151-152.
- Schmager G., *Żmigrodzki Michał*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972, s. 1034.
- Schnaydrowa Bogumiła, *Działalność kolekcjonerska Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1970, s. 51-98.
- Seroka K., *Karol Sienkiewicz (1793–1860). Pierwszy dyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu*, [w:] *Wzory i wzorce osobowe w biografistyce pedagogicznej*, red. R. Skrzyniarz, M. Gajderowicz, T. Wach, Lublin 2013.
- Seruga J., *Dokumenty pergaminowe w zbiorach biblioteczno-muzealnych hr. Tarnowskich z Suchej*, Kraków 1936.
- Siemieński L., *Dzieła. Portrety literackie*, t. 4, Warszawa 1881.
- [Siemieński L.], *Obóz klasyków*, „Czas” 1865, nr 229, s. 1-2; nr 230, s. 1-2; nr 236, s. 1-2; nr 240, s. 1-2; nr 241, s. 1-2; nr 242, s. 1-2; nr 245, s. 1-2.
- Siemieński L., *Portrety literackie*, t. 1-3, Poznań 1868.

- Siwicka D., *Romantyzm 1822–1863*, Warszawa 1995.
- Skalkowski A., *Aleksander Wielkopolski w świetle archiwów rodzinnych (1803–1877)*, Poznań 1947.
- Skrodzki E., *Wieczory piątkowe*, Warszawa 1962.
- Słodkowska E., *Biblioteki w Królestwie Polskim 1815–1830*, Warszawa 1996.
- Słodkowska E., *Księgozbiory domowe w pierwszej połowie XIX wieku*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1981, nr 5, s. 5-17.
- Słodkowska E., *Problemy księgoznawcze w Polsce XIX wieku*, Warszawa 1973.
- Słodkowska E., *Wybrane problemy ruchu wydawniczego pod zaborami*. „Studia o Książce” 1982, t. 12, s. 33-46.
- Sobieszczański F. M., *Sucha*, „Tygodnik Ilustrowany” 1873, s. 2
- Sokołowska J., *Barok*, [w:] *Słownik literatury staropolskiej (średniowiecze, renesans, barok)*, pod red. T. Michałowskiej, Wrocław 1990, s. 72-82.
- Sowiński J., *Polskie drukarstwo. Historia drukowania typograficznego i sztuki typograficznej w Polsce w latach 1473–1939*, wyd. 2, Wrocław 1996.
- Stasiewicz-Jasiukowa I., *Onufry Kopczyński. Współpracownik KEN*, Wrocław 1987.
- Stroński Z., Wojciechowski Z., *Biblioteka hr. Tarnowskich w Sucheju*, „Kwartalnik Historyczny” 1923, R. 37, s. 502-503.
- Szandorowska E., *Biblioteka i pracownia introligatorska Braci Wspólnego Życia w Chełmnie*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1973, t. 9, s. 321-346.
- Szandorowska E., *Tajemnicza oficyna drukarska XV wieku*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1967, t. 3, s. 321-346.
- Szaniawski [F. K.], *Dlaczego tak mało dzieł wychodzi w polskim języku*, „Dziennik Warszawski” 1827, t. 7, s. 145-154.
- Szczepanec J., *Drukarnstwo – księgarstwo*, [w:] *Słownik literatury polskiego oświecenia*, pod red. T. Kostkiewiczowej, wyd. 2, Wrocław 1991, s. 74-85.
- Szocki J., *Księgozbiory domowe w procesie kultury czytelniczej w XIX i XX wieku*, „Przegląd Humanistyczny” 2003, nr 5, s. 67-76.
- Szocki J., *Lwowskie księgozbiory historyczne, głównie domowe (w okresie zaborów)*, [w:] *Kraków – Lwów. Książki, czasopiśma, biblioteki XIX i XX w.*, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 1996.
- Szocki J., *Studium porównawcze o księgozbiorach domowych XIX w. (na przykładach)*, [w:] *Literatura, prasa, biblioteka. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Jarowieckiemu w 65-lecie urodzin i 40-lecie pracy naukowej*, pod red. J. Szockiego i K. Woźniakowskiego, Kraków 1997.
- Szejnkowska H., *Książki drukowane XV–XVIII wiek. Zarys historyczny*, Wrocław 1987.
- Szydłowski T., *Ruiny Polski, opis szkód wyrządzonych przez wojnę w dziedzinie zabytków sztuki na ziemiach Małopolski i Rusi Czerwonej*, Kraków 1919.
- Śnieżyńska-Stolot E., *Pojęcie mecenatu artystycznego*, „Folia Historiae Artium” 1981, R. 17, s. 5-13.
- Tadeusiewicz H., *Udział lekarzy w rozwoju książki i bibliotek w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego” 1999, nr 5, s. 90-106.
- Tarnawski W., *O polskich przekładach dramatów Szekspira*, Kraków 1914.
- Tarnowski S., *Julian Klaczko*, Kraków 1909.
- Tarnowski S., *Listy A. E. Koźmiana 1829–1864*. Rec. „Przegląd Polski” 1894, t. 112, s. 121-134.
- Tarnowski S., *Listy Andrzeja Edwarda Koźmiana. t. IV, 1860–1864*, „Przegląd Polski” 1896, t. 1, s. 601-608.
- Tarnowski S., *Zygmunt Krasinśki*, Kraków 1912.
- Tarnowski S., *Pamiętniki z XIX wieku*, t. 1, *Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana. Poznań 1867*. „Przegląd Polski” 1868, z. XII, s. 330-339.
- Tazbir J., *Kultura szlachecka w Polsce. Rozkwit – upadek – relikty*, Warszawa 1979.
- Tazbir J., *Państwo bez stosów: szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku*, Warszawa 2009.
- Tazbir J., *Przed rozbiorami*, [w:] Tegoż, *Silva rerum historicarum*, Warszawa 2002.

- Tchórzewska-Kabata H., *Pod znakiem światła. Biblioteka Ordynacji Krasieńskich 1844–1944*, Warszawa 2010.
- Uljasz A., *Hieronim Łopaciński 1860–1906: człowiek, dzieło, pamięć*, Lublin 2006.
- Walczak K., *Biblioteki Kalisza i ich miejsce w życiu kulturalnym miasta 1793–1945*, Kalisz 1996.
- Wereszycki H., *Hotel Lambert i obóz białych przed wybuchem powstania styczniowego*, „Przegląd Historyczny” 1959, t. 50, s. 513–544.
- Więckowska H., Treichel I., *Zarys dziejów polskich bibliotek oraz bibliografii i bibliologii polskiej*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej” 1966, nr 2, s. 61–85.
- Wilder H., *Polskie archiwa, biblioteki, muzea, zbiory i zbieracze ułożone podług miejscowości*, „Rocznik Naukowo-Literacki-Artystyczny” 1905, s. I–XXXII.
- Wilk D., *Biblioteki polskie we Lwowie w dobie autonomii galicyjskiej (komunikat)*, [w:] *Kraków – Lwów: księgi, czasopisma, biblioteki XIX i XX w.*, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 1996.
- Witkowska A., Przybylski R., *Romantyzm*, Warszawa 2003.
- Witkowska A., *Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia*, Warszawa 1962.
- Wodzicki S., *Wspomnienia z przeszłości od roku 1768 do roku 1840*, Kraków 1873.
- Wojciechowski K., *Kajetan Koźmian: życie i dzieła*, „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 1896, t. 23, s. 47–280.
- Wojciechowski K., *Listy. Rec. „Kwartalnik Historyczny” 1897*, s. 183–194.
- Wysocka B., *Koźmian Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15, Wrocław, s. 53–55.
- Wyczański A., *Polska Rzeczą Pospolitą szlachecką*, Warszawa 1991.
- X..., *Listy Andrzeja Edwarda Koźmiana. Notatka literacka*, „Kraj” 1894, nr 25, s. 8–10.
- [*Trzydziesta trzecia*] XXXIII *Aukcja książek i Grafiki, Dom Aukcyjny Lamus, Warszawa 26 listopada 2011*, kat. oprac. A. Jabłoński i in., Warszawa 2011.
- Z dziejów mecenatu kulturalnego w Polsce*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 1999.
- Z listów emigracyjnych Stanisława Egberta Koźmiana*, oprac. Z. Jabłoński, „Roczniki Biblioteki PAN w Krakowie” 1963, R. 9, s. 171–224.
- Z., *Spis dzieł wyszłych w Wielkim Księstwie Poznańskim w roku 1843*, „Orędownik Naukowy” 1844, nr 9, s. 70–71.
- Załuski J., *Wspomnienia*, Kraków 1976.
- Zathey K., *Księgozbiór starych druków Biblioteki ZNiO we Wrocławiu*, „Roczniki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 1957, R. 5, s. 677–682.
- Zawadzki A., *Od Wydawców*, [w:] A. B. Jocher, *Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia w niej druku po rok 1830 włącznie*, t. 1, Wilno 1840.
- Zdrada J., *Koźmian Andrzej Edward*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15, Wrocław, s. 52.
- Zielińska T., *Poczet polskich rodów arystokratycznych*, Warszawa 1997.
- Ziomek J., *Renesans*, Warszawa 1996.
- Żbikowska-Migoń A., *Historia książki w XVIII wieku*, Warszawa 1989.
- Żbikowska-Migoń A., *Książka naukowa w produkcji typograficznej polskiego Oświecenia*, [w:] *Dawna książka i kultura*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Kaweckiej-Gryczowej, Wrocław 1975.
- Żbikowska-Migoń A., *Wiek XIX – stulecie bibliotek*, [w:] *Droga do Okólnika 1844–1944*, oprac. i posłowie H. Tchórzewska-Kabata, Warszawa 2005.
- Żmigrodzki M., *Biblioteka hr. Branickich w Sucheju*, „Czas” 1918, R. 71, nr 135, s. 1–2, nr 137, s. 1–2.
- Żmigrodzki M., *Kilka słów o zbiorach hr. Branickich w Sucheju*, „Przewodnik Bibliograficzny” 1910, nr 6, s. 143.
- Żurkowska R., *Związki księgarzy krakowskich z Kolonią w I połowie XVII wieku*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1984, R. 29, s. 121–142.
- Żygułski Z., jun., *Muzea na świecie. Wstęp do muzealnictwa*, Warszawa 1982.
- Żywczyński M., *Koźmian Józef Szczepan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 15, s. 55–56.

INDEKS OSOBOWY

A

Abelly Louis 147, 150
Albani Francisco 110
Albertrandi Jan Chrzyciel 57, 62
Albert Wielki 92, 96
Aleksander I 27
Alembekowie 114
Alembert Jean le Rond d' 138
Alphonse'a de Lamartine Alphonse 34
Alvarez Diego Paz de 122
Ambroży św. 121
Andre Jules de 37
Andrysowic Łazarz 65, 69, 88, 100
Andrzej Piotrkowczyk młodszy 112
Angelke Aleksander 32
Anna Jagielonka 91
Antonelli Giacomo 36
Anzelm św. 121
Arakielowicz Jakub Paschalis 156
Arteński Rafał Kazimierz 123
Arystoteles 83, 92, 104, 106, 111, 118
Auerbach Heinrich 93
August II 154
August III 29, 117, 154
Augustyn św. 121

B

Bacciarelli Marcello 143
Bach Jan Sebastian 139
Bacon Francis 75, 115, 74
Badeni Marcin 23, 43
Baillet Adrien 134
Balde Jacob 124
Balicki Klemens 121
Baliński Michał 59

Bandtke Jan Wincenty 32
Bandtkie Jerzy Samuel 142
Baranowski Walenty 39
Barclay John 135, 155
Bardziński Jan Alan 147, 150
Baroniusz Cezar 120
Barthold Gottfried 118
Baryczkowie 114
Batory Stefan 89
Batowski Aleksander 33, 57, 60
Batowski Zygmunt 79
Baworowscy 14
Baworowski Wiktor 19
Bayard Jean-François Alfred 55
Bayer Maciej 126
Bazylik Cyprian 99, 107
Bąbiak Grzegorz P. 14, 17, 143
Bembus Mateusz 123
Benedykt św. 121
Benisławscy 59
Bentkowski Feliks 15, 32, 42, 57, 60
Beriqué Ignace 155
Bernard z Clairvaux św. 121, 135
Berrecci Bartłomiej 85
Białobrzeski Marcin 94
Bielawski Józef 140
Bieliński Franciszek 155
Bieliński Jan 59
Bielski Marcin 89, 92
Biernat z Lublina 88
Biezanowski Jan 123
Birckmann Arnold 100
Birkowski Fabian Adam 120, 121, 123
Biskupski Jakub 58, 122
Bismarck Otto von 38
Blocke Wilhem van dem 85
Block Izaak van dem 85

- Boberfeld Opitz Martin von 123
 Bobowski Wojciech 118
 Bobrownicka Tekla z Koźmianów 28
 Bodin Jean 118
 Bodzenta Jan Chryzostom 123
 Bogatko Ignacy 157
 Bogusławski Wojciech 30, 49, 140, 143
 Bohomolec Franciszek 143, 147
 Bohonos Maria 106
 Bona Sforza 64, 85
 Bonawentura św. 121
 Borch Michał 59, 147
 Bornbach Stanisław 68
 Bossuet Jacques Benigne 147
 Boter Jan 116
 Boucher François 139
 Boy Adolf 110
 Branicy z Suchej 19, 23, 24, 30, 56, 63, 70, 77,
 78, 79, 80, 83, 71, 73
 Branicki Aleksander 23, 77, 78
 Branicki Władysław 78, 79
 Braubach Piotr 101
 Brentius Joannes 102
 Brocki Maciej 123
 Brodziński Kazimierz 47
 Brożek Jan 114, 115, 116, 119
 Bruni Leonardo 106
 Brylinger Mikołaj 101
 Budny Beniasz 124
 Budziński Stanisław, ps. Bolesław Wiktor 49
 Buffon Georges Leclerc de 145
 Burattini Tytus Liwiusz 116
 Butelius Christophorus 103
 Byron Georg Gordon 43
 Bystrzonowski Wojciech 67, 144
 Bzowski Abraham 120
- C
- Canaletto 143
 Cattley Henry 45
 Cehi Jan Baptysta 107
 Cerasinus Jan Kirsteyn 94
 Cervus Jan 94
 Cezary Franciszek 89, 112, 131, 136
 Chamerska Halina 16, 22
 Chateaubriand Francois Rene de 34
 Chevrières J. G. 156
 Chłopicki Józef 34
 Chmiel Adam 79
 Chmielowski Benedykt 144
 Chodkiewicz Krzysztof 122
 Chodkiewicz Mieczysław 30
 Chodkiewiczowa Teresa z Walewskich 30
 Chodkiewiczowie 43
 Chodkiewiczówna Zofia 32
 Cholinus Mateusz 101
 Chopin Fryderyk 31, 32
 Chopin Mikołaj 31
 Chreptowicze 15
 Chromiński Kazimierz 142
 Chrościński Wojciech Stanisław 124
 Chrzanowski Edward 23
 Chwalewik Edward 23, 80, 81, 82
 Chwałkowski Mikołaj 119
 Chyliczkowski Jan 23, 96, 127
 Corbius Cornelius 96
 Corneille Pierre 47, 148, 155
 Coxe William 146, 153
 Crell Jan 114
 Crespin Jean 101, 107
 Curick Reinhold 128
 Cuvier Georges 34
 Cycero Marcus Tullius 92, 93, 97
 Cynerski Jan Rachtamowicz 117
 Cyprian od św. Aleksego 121
 Czacki Feliks 57
 Czacki Tadeusz 64, 96, 142
 Czajkowski Antoni 156
 Czaradzki Grzegorz 119
 Czarnocki Wojciech 123
 Czartoryscy 13, 14, 17, 19, 39, 43, 53, 55, 63, 68
 Czartoryska Izabela z Flemingów 13, 14, 20,
 30, 39, 43
 Czartoryski Adam Jerzy 30, 32, 35, 36, 37, 52, 53
 Czartoryski Adam Kazimierz 14
 Czartoryski Władysław 24, 38, 52
 Czartotyscy 43
 Czepel Mikołaj 86
 Czermak Wiktor 80
 Czermiński Jan 69, 127
 Czerniecki Stanisław 124
 Czubek Jan 79

D

Damhouder Joost 132
 Daniel z Łęczycy 98, 113
 Dantyszek Jan 91
 Decjusze 114
 Decjusz Jodok Ludwik 93, 96
 Delavigne Kazimierz 46
 Denis Michael 75
 Dębowski Leon 59
 Diderot Denis 138
 Dietrich Veit 107
 Długosz Jan 22, 82, 116
 Dłuscy 39
 Dmochowski Franciszek Salezy 42
 Dmochowski Franciszek Wiktor 52, 63
 Dobrosielski Chryzostom 122
 Dogiel Maciej 146, 147, 149, 153
 Dolabella Tomasz 109, 111
 Dorohostajski Krzysztof 67, 116
 Drexel Jeremiasz 122
 Drezner Tomasz 119
 Drużbacka Elżbieta 68, 148
 Drużbicki Kasper 121
 Duchnowski Hieronim 126
 Dufour Piotr 141
 Duns Szkot Jan 92
 Dyaszewski Mikołaj 141
 Dziadźkowski Ignacy 39
 Działyńscy 13
 Działyński Adam Tytus 14, 17, 19, 20, 23, 57,
 59, 69, 96, 97
 Działyński Andrzej 57
 Działyński Jan 19, 20
 Dzieduszyccy 14, 19
 Dzieduszycki Józef 59
 Dzieduszycki Włodzimierz 20
 Dziewulski Marcelli 157
 Dzięgielewski Jan 119

E

Elert Maria Elżbieta 112
 Elert Piotr 109, 112, 132
 Elyan Kasper 87
 Elzewirowie 113
 Erazm z Rotterdamu 86, 88, 92, 97
 Estreicher Karol 18, 24, 79

F

Faber Iacobus Stapulensis, wł. Lefèvre d'Étaples
 Jacques 83
 Fabricius Jan 118
 Facciolati Jacopo 156
 Faunt Laurance Arthur 120
 Favorinus Camerus Guarinus 107
 Feliński Alojzy 143
 Ferdynand III 124
 Feyerabend Sigismund 83
 Fiol Szwajpolt 87
 Flasch Sebastian 96
 Floris Cornelius 85
 Fludziński Romuald 145
 Förster Grzegorz 128
 Föster Jerzy 113
 Fournier Pierre Simon 142
 Fragonard Jean Andre 139
 Fredro Aleksander 11, 117
 Fredro Andrzej Maksymilian 51, 116, 119, 127
 Frycz Modrzewski Andrzej 91, 94, 118
 Fülleborn Georg Gustav 152
 Furio Federico Ceriol 106

G

Galileusz 115
 Gamrat Piotr 85
 Garczyński Stefan 146
 Garnier Jean 75
 Garwolczyk Maciej 99
 Gaszyński Konstanty 24
 Gemma Jan Baptysta 93
 Gerard Jean 101
 German Franciszek 31
 Giermański Stanisław 89
 Gieysztor Jakub Kazimierz 79
 Glinczner Erazm 89
 Gliszczyński Maciej 149
 Głokowski Maciej 69
 Gnapheus Wilhelm 85
 Goethe Johann Wolfgang 43, 46, 47
 Goltz Elżbieta 29
 Goltz Ludwika 29
 Gorczyn Jan 112
 Gorczyn Jan Aleksander 110
 Gostkowski Ignacy 145

Górnicki Łukasz 86, 91, 116, 124
 Górski Adam Florian 127
 Górski Jakub 92, 93, 94, 96
 Grabowski Adam 69
 Grabowski Ambroży 150
 Grabowski Edward 150
 Gralath Daniel 145
 Gröben Otto Friedrich 66
 Grochowski Stanisław 122
 Grodzicki Stanisław 93
 Groicki Bartłomiej 94, 102, 107
 Gröll Michał 141
 Grzegorz z Szamotuł 65, 94
 Grzegorz z Żarnowca 102
 Grzepski Stanisław 69
 Gubrynowicz Władysław 54
 Guizot Francois 34
 Gutakowscy 43
 Guyot Desfontaines Pierre François 157
 Gwagnin Aleksander 82, 83

H

Hacki Michał Antoni 121
 Haller Jan 87, 88, 100
 Han Herman 110
 Hanow Michał Krzysztof 145
 Hartleb Kazimierz 76
 Harvey William 115
 Haydn Joseph 139
 Helicz Jan 100
 Heliczowie 90
 Henric-Petri Heinrich 101
 Henryk Walezjusz 117
 Herbest Benedykt 93, 94
 Herbinus Jan 118
 Herburt Jan 88, 149
 Herlitz Dawid 124
 Heweliusz Jan 116
 Hipokrates 93
 Hiszpańska Zofia 70
 Hlebowicz Jan 98
 Hochfeder Kasper 88
 Hoffman Henryk 51
 Hoffmanowa Antonina 51
 Holbach Paul 138
 Hołowczyc Szczepan 68, 149

Hołowiński Ignacy 50
 Horacy (Quintus Horatius Flaccus) 94
 Horteryn Marcin 112
 Hozjusz Stanisław 85, 88, 94, 95, 102, 107, 121
 Hugo Wiktor 47, 54
 Humnicki Ignacy 143
 Hutten-Czapscy 19
 Huygens Chrystian 115

I

Ignacy św. 121
 Ikieralt Joachim 30
 Ines Wojciech 124, 126

J

Jabłonny Joachim 39
 Jabłonowska Anna Paulina z Sapiehów 147, 153
 Jabłonowska Teresa z Lubomirskich 43
 Jabłonowski Jan Stanisław 122
 Jabłonowski Józef Aleksander 155
 Jabłoński Daniel Ernest 147
 Jagiellonowie 109
 Jana z Głogowa 92
 Jan bł. 121
 Janicki Klemens 68, 89, 91, 124, 148
 Janidło Jakub 119
 Jan III Sobieski 110, 114, 117, 123, 148
 Janiszewski Tadeusz 57
 Jan Kanty bł. 121
 Jan II Kazimierz Waza 117, 123
 Janocki Jan Daniel 65, 146, 149, 153
 Jan od Krzyża św. 121
 Januszowski Jan Łazarzowicz 88, 89, 91, 97, 122
 Jan ze Stobnicy 93
 Jan z Głogowa 97
 Jasiński Kamil 121
 Jastrzębski Adam 109
 Jastrzębski Andrzej 113
 Jaworski Stefan 124
 Jędrzejowczyk Maciej 89, 112
 Jocher Adam Benedykt 15, 16, 57, 59, 60, 62
 Jonisch Gottfried 124
 Jordanowa Anastazja Teresa z Gonzagów 157
 Jovius Paulus 102
 Juszyński Michał Hieronim 15

K

- Kalinka Walerian 36, 37
 Kaliński Jan Damascen 148
 Kallimach Filip, Buonaccorsi Filippo 92
 Kalwin Jan 101
 Kamieński Maciej 143
 Kamsetzer Jan 143
 Kara Mustafa 118
 Karcan Jan 98, 106, 113
 Karcan Józef 113
 Karnkowski Stanisław 94
 Karpiński Franciszek 143
 Kartezjusz 115, 138
 Kasprowicz Nycz Jan 89
 Kaufmann Heinrich 146, 154
 Kawecka-Gryczowa Alodia 75
 Kazanowscy 110
 Kazimierz św. 121
 Kącki Krzysztof 136
 Kelner Samuel 124
 Kepler Jan 115
 Kerver Thielmann 101
 Kętrzyński Wojciech 79
 Kiciński Pius 42
 Kirch[e]ner Wolfgang 94
 Kisielew Zofia z Potockich 32, 36, 39, 53
 Kitajewski Adam Maksymilian 32
 Klaczko Julian 36
 Klein Jakub Teodor 145
 Klonowic Sebastian Fabian 91, 117, 124
 Kłodziński Adam 57
 Kmita Jan Achacy 65, 69
 Kmita Piotr Blastus 113
 Knapski Grzegorz 118
 Książnin Franciszek 143
 Kochanowski Andrzej 121, 148, 155
 Kochanowski Jan 88, 89, 91
 Kochowski Wespazjan 117, 124
 Kołłątaj Hugo 14, 143, 148
 Kołudzki Augustyn 119, 144
 Komierowski Józef 50
 Komorowski Piotr 78
 Konarski Stanisław 140, 148
 Koneczny Feliks 55
 Koniecpolscy 110
 Konradowa Anna 113
 Konrad Paweł 113
 Kopczyński Onufry 75
 Kopernik Mikołaj 84, 91, 92, 93
 Kopystyński Zachariasz Michał 122
 Kordecki Augustyn 117
 Korwin Wawrzyniec 93
 Koryciński Andrzej 68, 118
 Korzeniowski Apollin 50
 Korzeniowski Józef 42, 79
 Kosiński Józef Adam 17, 18
 Kossecki Stanisław 59
 Kossek Jan 79
 Koteniusz Andrzej 68, 99
 Kowerscy z Józnowa 82
 Kowerski Stanisław 82
 Kowerski Stefan 56, 70, 82
 Kowerski Stefan Kazimierz 82
 Kozłowski Mateusz 96
 Koźmian Andrzej Alojzy 28, 66, 95, 150
 Koźmian Aniela 28
 Koźmian Anna z Mossakowskich 28, 29
 Koźmian de Rzeczyca Kazimierz 28
 Koźmian Jan 28, 37, 45, 51, 78
 Koźmian Jan, syn Alojzego Koźmiana 28, 56
 Koźmian Józef 28, 67, 150
 Koźmian Kajetan 11, 20, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 55, 59, 66, 81, 143, 158
 Koźmian Marianna z Mossakowskich 29
 Koźmian Stanisław 11, 32, 38, 41, 45, 48, 51, 53, 54, 55
 Koźmian Stanisław Egbert 28, 38, 45, 51, 78
 Koźmian Teofila ze Skrzyńskich 32, 33, 39
 Koźmian Wincenty 28, 67, 127, 150
 Koźmian Władysław 81
 Kraiński Krzysztof 58
 Krasicki Ignacy 14, 142
 Krasicki Karol 59
 Krasieńcy 19, 82, 110
 Krasieńska Eliza 47
 Krasieński Stanisław 113
 Krasieński Wincenty 34, 42, 43, 53, 55, 56
 Krasieński Zygmunt 24, 32, 39, 47, 81
 Kraszewski Jan 147
 Kraszewski Józef Ignacy 48, 51, 59
 Kraszewski Kajetan 23

Kretkowski Jakub 23
 Kręski Cyprian 123
 Krieg Franciszek 40
 Kromer Marcin 60, 65, 69, 88, 94, 107
 Krompt Wojciech 141
 Krupiński Ludwik 59
 Krzycki Andrzej 94
 Krzyżanowski Stanisław 79
 Kubliccy 59
 Kühn Henryk 145
 Kupisz Łukasz 112
 Kuropatnicki Ewaryst Andrzej 15
 Kuszewicz Samuel Kazimierz 124
 Kwiatkiewicz Jan 117
 Kwiatkowski Kajetan 14, 42
 Kwintylian właśc. Marcus Fabius
 Quintilianus 93

L

Lachowicz Stanisław August 59
 Laktański Wojciech 113
 Landry Petri 101
 Laprade Victor de 50
 Latański Jan 85
 Le Brun Andrzej 143
 Lebrun Pierre Antoine 34
 Leibniz Gottfried Wilhelm 138
 Leitgeber Mieczysław 53
 Lelewel Joachim 11, 14, 15, 22, 23, 42, 57, 58,
 62, 63, 75, 74
 Lengnich Gotfryd 145, 155
 Leopoldus dux Austriae 96
 Leopolda Gabriel 58
 Leopolda Jan 94, 104, 105
 Leszczyński Rafał 114
 Letourneur Pierre 49
 Lhuys Eduard Drouyn de 37
 Liban Jerzy 93
 Liberiusz Jacek 120
 Linde Samuel 42, 128
 Linneusz Karol 145
 Linowski Zygmunt 147, 154
 Lipski Andrzej 119
 Lisiecki Dominik 42
 Liwiusz właśc. Titus Livius 117
 Lob Andrzej 113

Lob Mikołaj 112
 Locci Augustin 110
 Loeaechius Andrzej 124
 Lotter Melchior 83, 101
 Lotter Melchior Młodszy 101
 Lotter Michael 101
 Lubieniecki Stanisław 114
 Lubieniecki Stanisław młodszy 116
 Lubomirscy 13, 14, 19, 40, 110, 126
 Lubomirska Izabela 13
 Lubomirski Aleksander 150
 Lubomirski Jerzy Sebastian 124
 Lubomirski Stanisław 14, 123
 Lubomirski Stanisław Herakliusz 124, 148, 155
 Lubrański Jan 85
 Lucanus Marcus Annaeus 124
 Ludwika Maria Gonzaga 117
 Luter Marcin 84, 94, 101, 104

Ł

Ładowski Maciej Marcjan 146
 Łaski Jan 102
 Łaski Karol 23, 78
 Łętowski Ludwik 23, 24, 50, 56, 58
 Łochowski Stanisław 119
 Łojko Feliks 147, 149
 Łoś Ignacy 59, 60
 Łubieński Maciej Józef 156
 Łubieński Stanisław 132
 Łubieński Władysław Aleksander 145, 150
 Łukaszewicz Józef 58
 Łuszczewska Jadwiga pseud. Deotyima 24, 33,
 42, 43, 47
 Łuszczewska Nina 47

M

Machiavelli Niccolo 118
 Macieja z Miechowa 92
 Maciejowski Samuel 83, 85
 Madaliński Wojciech 119, 126
 Magni Walerian 118
 Maimbourg Louis 155
 Maj Jan 141
 Makowski Szymon Stanisław 124
 Małachowski Gustaw 35
 Małachowski Stanisław 14

- Mamonnicze 113
 Mamonicz Kuźma 65
 Marcin z Kazimierza 98
 Marcin z Kościana 136
 Maria Magdalena św. 121
 Markiewicz Jan 122, 124
 Markowicz Jakub 113
 Markowicz Jan 105, 106
 Marylski Eustachy 23, 69, 126
 Massuet Pierre 157
 Matczyński Marek 58
 Mateusz św. 121
 Matuszewski Adam 31
 Maupas Cauchon Henri de 155
 Mączyński Albert 155
 Mączyński Jan 86
 Meister Albrecht 150
 Mentelin Jan 100
 Merlini Dominik 143
 Mesgnien-Meniński Franciszek 117
 Messenius Johannes 124
 Mężyiński Andrzej 20
 Miarkowski Tomasz 95
 Michał Korybut Wiśniowiecki 117, 119
 Michałowski 80
 Michałowska Maria z Koźmianów 32, 54, 64
 Michałowski Józef 81
 Michałowski Piotr 81
 Michałowski Roman 64, 80
 Michał z Bystrzykowa 92
 Mickiewicz Adam 11, 27, 43, 44, 45, 46, 53, 66, 81
 Miechowita Maciej 86
 Mielczewski Marcin 109
 Mieszko-Maliszkiewicz Adam 79
 Mignoni Ubaldus 147, 151
 Mikołaj I 27
 Mitzler de Kolof Wawrzyniec 141
 Mochnacki Maurycy 42
 Moeller Martin 133
 Möller Antoni 111
 Monaldi Jakub 143
 Moniuszko Stanisław 30
 Montesquieu Charles 138
 Morales Sebastiano 60, 107
 Morawski Franciszek 27, 31, 32, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 53
 Morawski Teodor 36
 Moretus Jan 101
 Morozewicz Kalikst 44
 Morsztyn Hieronim 81
 Morsztyn Jan Andrzej 148, 155
 Morsztyn Stanisław 148, 155
 Mortemart Casimir Louis de 35
 Mortkowicz Jakub 98
 Morzkowski Piotr 122
 Mossakowska Felicja 29
 Mostowsy 43
 Mostowski Tadeusz 43, 44, 46
 Moszczeński Marcin 155
 Mościcki Mikołaj 121
 Mozart Wolfgang Amadeusz 139
 Muczkowski Józef 59
 Münster Sebastian 93
 Mycielski Jerzy 79
- N
- Nádasi János 126
 Nagurczewski Ignacy 148, 155
 Najmanowicz Jakub 119
 Napoleon I 30
 Napoleon III 30, 36, 37, 38, 52, 54
 Naramowski Adam Ignacy 157
 Naruszewicz Adam 57, 58, 59, 62, 147, 153, 157
 Nepveu François 133
 Nering Melchior 98, 99, 106
 Neuser Adam 85
 Newton Izaak 115
 Nieborowski N. 132
 Niemcewicz Julian Ursyn 14, 29, 32, 42, 43, 47, 140
 Niemira Karol Józef 155
 Niemirycz Jerzy i Stefan 122
 Niesiecki Kasper 82, 144
 Niewieski Jan Stanisław 148
 Nixdorff Jan 124
 Niziołkiewicz Szymon 113
 Norblin Jan Piotr 143
 Nowakowski Edward 69
 Nowakowski Franciszek 78, 79
 Nowopolski (Nowopolczyk) Wojciech 93, 94
 Nowosilcow Nikołaj 42
 Nowowiejski Felicjan 144, 150

O

- Oborski Mikołaj 117
 Oczko Wojciech 92
 Odrowąż Jacek św. 121
 Odyniec Antoni Edward 42
 Okolski Szymon 116
 Olizarowski Aaron Aleksander 119
 Olszowski Andrzej Innocenty 119
 Opacki Mikołaj 121
 Opalińscy 114
 Opaliński Krzysztof 91, 124
 Opaliński Łukasz 114, 118
 Opbergen Antoni van 85
 Oporinus Jan 101
 Orzechowski Stanisław 82, 88, 91, 94
 Osiński Ludwik 29, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 143
 Ossoliński Jerzy 110, 124
 Ossoliński Józef Maksymilian 14, 17, 19, 20,
 57, 62, 126, 128
 Ossowski Kazimierz 12
 Osterberger Jerzy 99
 Ostrowski Stanisław 96
 Ośliński Marcin 123
 Otwinowski Samuel 118
 Otwinowski Walerian 118, 124, 148
 Owidiusz właśc. Publius Ovidius Naso 69,
 118, 124, 127
 Owidzki Joachim 150
- P
- Paciorkowski Marcin 148
 Palmerston Henry 34
 Pantaleon Heinrich 102
 Paprocki Bartłomiej 97, 104, 107
 Parkoszowic Jakub 86
 Pasek Jan Chryzostom 82
 Paskiewicz Iwan 40
 Pastorius Joachim 117, 126
 Paszkowski Józef 50
 Paweł z Łęczycy 116
 Pawlikowscy 14, 19
 Pawlikowski Bronisław 57
 Pawlikowski Gwalbert 60, 69, 126, 127
 Perna Peter 101
 Petri Henrich 101
 Petri Sebastian 101
 Petrycy Jan Innocenty 114
 Petrycy Sebastian 118
 Peypus Friedrich 94
 Piasecki Paweł 117, 126
 Pietkiewicz Rajmund 106
 Pietruski Izydor 29
 Piotrkowczyk Andrzej 89, 90, 100
 Piotrkowczyk Andrzej młodszy 131
 Piotrkowczyk Stanisław Teodor 112
 Piotr V papież 123
 Pisarski Jan Stefan 119, 127, 133
 Piskorski Sebastian Jan 124, 154
 Pistorius Joannes Nidanus 93
 Pius IX papież 36
 Plantin Krzysztof 101
 Platerowie 59
 Plersch Jan Bogumił 143
 Plutarch 124
 Podlecki Tadeusz 141
 Polak Marcin z Opawy 124
 Polignac August 34
 Poniatowska Apolonia z d. Ustrzycka 42
 Poniatowski Michał Jerzy 14, 68, 147
 Poniński Antoni 68, 148, 149
 Popiel Paweł 24, 35, 36, 43
 Popliński Antoni 58
 Poszakowski Jan 147
 Potoccy 13, 14, 19, 40, 43, 78
 Potoccy z Wilanowa 78
 Potocka Aleksandra z Lubomirskich 30, 43
 Potocka Anna z Tyszkiewiczów 43, 56, 70
 Potocka Konstancja z Tulczyzna 43
 Potocki Adam 40, 77
 Potocki Albert 150
 Potocki Aleksander 14
 Potocki August 30, 33, 78
 Potocki Ignacy 14
 Potocki Jan 141, 147, 153, 157
 Potocki Paweł 117
 Potocki Stanisław Kostka 13, 32, 143
 Potocki Szczęsny 36
 Potocki Waclaw 117, 148, 155
 Praetorius Mateusz 117
 Prokesch Władysław 55
 Przetocki Jacek Hiacynt 123
 Przewłocka Zofia 82

Przewłocka Zofia z Koźmianów 70, 81
 Przewłocki Konstanty 56, 81
 Przeździecy 13, 19
 Przeździecki Konstanty 59
 Przybylski Jacek 142, 155
 Przyimski Krzysztof 123
 Przyjemski Krzysztof 131
 Przyłęcki Stanisław 78
 Przyłuski Jakub 65
 Przypkowski Samuel 122, 127
 Ptolemeusz 93
 Puente Luis de la 155
 Pufendorf Samuel 152
 Putanowicz Józef Alojzy 147

R

Racine Jean Baptiste 46, 47, 148, 155
 Racki Jan 124
 Raczyńscy 13
 Raczyński Edward 14, 19, 20, 35, 48
 Radziszewski Franciszek 70
 Radziwiłł Albrecht Stanisław 122
 Radziwiłł Leon 30
 Radziwiłł Mikołaj Czarny 106
 Radziwiłł Mikołaj Krzysztof Sierotka 98, 113,
 118
 Radziwiłł Mikołaj Rudy 98
 Radziwiłłowa Helena z Przeździeckich 13
 Radziwiłłowie 13, 14, 19, 114, 126
 Rafael, właśc. Raffaello Santi 110
 Rakoczy Jerzy 123
 Ranft Michael 152, 157
 Rastawiecki Edward 30
 Regulski Stanisław 30, 50
 Regulus Wojciech 113, 132, 136
 Rej Mikołaj 69, 89, 90, 91, 95, 96, 104, 107
 Reszko Stanisław 117
 Rezler Krzysztof 114
 Rhode Franciszek 98
 Rhode Jakub 98
 Rhode Marcin 98
 Ribera Jusepe 81, 110
 Rodakowski Henryk 30
 Rodecki Aleksy 90, 100, 113
 Rogers Samuel 34
 Rojzjusz Piotr, właśc. Pedro Ruiz de Moros 94

Rollin Charles 66
 Romanow Konstanty Pawłowicz 34, 42
 Rosemond Lenain de 30, 31, 126
 Rossowski Jan 112, 113
 Rostworowski Konstanty 81
 Rousseau Jean-Jacques 138
 Rousset de Missy Jean 155
 Rubens Peter Paul 109
 Rubinkowski Jakub Kazimierz 66
 Rubinkowski Jan Karol 154
 Russel John 34
 Rutka Teofil 124
 Rychłowski Franciszek 121
 Rzążyński Gabriel 145, 153
 Rzeczycki Andrzej 67, 95
 Rzewuska Rozalia 23, 32, 39, 48
 Rzewuski Józef 15
 Rzewuski Waclaw 148

S

Saadi z Szirazu 118
 Sacro Bosco Joannes de 93
 Sakowicz Kasjan 122
 Salezy Franciszek św. 121
 Salomea bł. 121
 Sanguszkowa Barbara z Duninów 142
 Sanguszkowie 13, 40
 Sapieha Jan Fryderyk 68
 Sapieha Ksawery 30
 Sapieha Leon 43
 Sapiehowie 13, 40
 Sarbiewski Maciej Kazimierz 132, 157
 Sarcerius Erasmus 102
 Sarnicki Tadeusz 55
 Sarto Andrea del 81
 Sawicki Kasper 119
 Scaliger Juliusz Cezar 111
 Scharffenberg Bartłomiej 89
 Scharffenberg Elżbieta 89
 Scharffenberg Hieronim 89
 Scharffenberg Jakub 89
 Scharffenberg Jan 89
 Scharffenberg Kryspin 89
 Scharffenberg Maciej 65, 89
 Scharffenberg Marek 88, 89
 Scharffenberg Mikołaj 60, 65, 69, 89, 112

- Scharffenberg Stanisław 89
 Scharffenbergowie 89, 91, 100
 Schedel Krzysztof 112, 131, 136
 Schiller Friedrich 43
 Schlegel Friedrich 43
 Schletter Zygmunt 59
 Schmidt Władysław 54
 Schöffler Iwo 100
 Schöffler Piotr 100
 Schöne Andreas 96
 Schopper Jakob 104
 Schreiber Karol Ferdynand 112, 132
 Schultz Daniel 110
 Seneca Lucius Anneaus 123
 Seruga Józef 70, 73, 79, 80
 Seweryn Paweł 89
 Seyler Georg Daniel 156
 Sęp Szarzyński Mikołaj 91
 Siarczyński Franciszek 60
 Siebeneicher Jakub 89
 Siebeneicher Mateusz 89, 100
 Siemienowicz Kazimierz 66, 116, 127
 Siemieński Lucjan 30, 33, 34, 35, 45, 46, 50,
 52, 73, 75
 Sierakowski Józef 32, 59
 Sigonius Carolus 106
 Singrenius Johann 101
 Skalski Bazyle 112
 Skarbak Fryderyk 32
 Skarbkówna Anna z Kiełczewskich 28
 Skarga Piotr 90, 104, 122, 123
 Skimborowicz Hipolit 79
 Skrobiszewski Jakub 123
 Skrzetuski Kajetan 146
 Skrzetuski Wincenty 146
 Skrzyński Ksawery 32
 Słowacki Juliusz 50
 Słowikowski Mikołaj 117
 Słupeccy 114
 Smogulecki Jan Mikołaj 116
 Smotrycki Malecjust Maksym 125
 Socyn Faust 85, 94, 96, 114, 121, 122
 Sokołowski Stanisław 97
 Sokół Bartłomiej 58
 Solary Pius 120
 Solfa Jan Benedykt 93
 Solignac Pierre Joseph 147, 153
 Sołtykowie 43
 Sommerfeld Jan 93
 Sommersberg Fryderyk Wilhelm 145, 153
 Spinoza Benedykt 138
 Stachowicz Stanisław 141
 Stadion Franciszek Serafin 40
 Stadnicki Antoni 15, 59
 Stadnicki Kazimierz 60
 Stanisław August Poniatowski 13, 42, 58, 59,
 140, 142, 143, 146
 Stanisław Kostka św. 121
 Stanisław Leszczyński 117, 146, 157
 Stanisław św. 121
 Stanisław z Łowicza 64
 Starowolski Szymon 60, 118, 119, 120, 132
 Staszic Stanisław 14, 32, 43, 66, 143, 146
 Statorius Stojęński Piotr 117
 Stawiski Edmund 40
 Stefanowski Hieronim 103
 Sternacki Sebastian 90, 113, 122
 Stoutman Pieter 109
 Strabon 93
 Stratorius-Strojeński Piotr 90
 Straube Kasper 87
 Strobel Bartłomiej 110
 Struś Józef 92
 Strzelecki Antoni 78
 Suszycki Remigiusz 122
 Sykst Erazm 114
 Szaniawski Franciszek Ksawery 32
 Szczepaniec Józef 140
 Szczepański Kazimierz 68
 Szczepański Maciej 148
 Szczerbic Paweł 119, 126
 Szekspir William 30, 43, 47, 49, 50, 54
 Szeliga Jan 58, 112, 113
 Szembek Fryderyk 119
 Szkorcowski Bernat 121
 Szujski Józef 79
 Szymonowicz Szymon 91, 95, 97, 114
 Szymon z Lipnicy 121
 ś
 Ślęcki Jan 98
 Śłosa Michał 113

Śmiglecki Marcin 122
 Śniadeccy 143, 148
 Świdziński Konstanty 23, 55, 56, 59, 61, 62,
 63, 75, 158, 159
 Święcicki Grzegorz 122
 Święcicki Konstanty 147

T

Tacyt Kornelius 117
 Tarnawski Władysław 50
 Tarnowscy 13, 14, 19, 40, 80
 Tarnowska Anna z Branickich 79
 Tarnowski Jan 23, 41, 59, 67, 96, 149
 Tarnowski Juliusz 79, 80
 Tarnowski Stanisław 27, 33, 35, 41, 42, 51, 54, 79
 Tasso Torquato 135
 Taszycki Mikołaj 69
 Teano Kaliksta z Rzewuskich 39
 Temberski Stanisław 123
 Tende Kasper 125
 Teresa z Ávila św. 121
 Tetmajer Stanisław 155
 Thiers Louis Adolphe 37
 Tissota Pierre Francois 34
 Tolibowski Andrzej 149
 Tomasz z Akwinu św. 121
 Tomicki Piotr 56, 85, 86
 Tomkowicz Stanisław 79
 Toński Jan 115
 Trąba Mikołaj 94
 Trepiński Jan 112
 Trembecki Stanisław 142
 Treter Tomasz 118
 Tromler Karol Henryk 151, 157
 Tryzna Piotr 155
 Turnowski Jan 122
 Twardowski Kasper 91
 Twardowski Samuel 118, 148
 Tycjan, właśc. Tiziano Vecellio 110
 Tylkowski Wojciech 116, 118, 133
 Tylman z Gameren 110
 Tyszkiewiczowie 19, 79

U

Uffan Diego 67, 116, 127
 Ujazdowski Tomasz 64, 95, 96

Ulanowski Bolesław 79
 Ungler Florian 64, 65, 86, 88, 100
 Urbanowski Antoni 59
 Ursinus Jan 118
 Ustrzycki Wojciech Andrzej z Unichowa 155

V

Vega Manuel 94
 Vehe-Gliries Maciej 85
 Vetrovsky Maximilian 156
 Vigny Alfred de 55
 Villegas Quevedo Francisco de 118
 Villemain Abel Francois 34
 Vives Jan Ludwik 86
 Vondel Joost van den 85
 Vouet Simon 110

W

Wacław z Krakowa 93
 Waldseemüller Marcin 93
 Walewska Maria 30
 Walewski Aleksander 30, 34, 37, 52
 Walewski Cyprian 23
 Walewski Aleksander 36, 37
 Waliccy 65
 Wapowski Bernard 93
 Wargocki Andrzej 118, 122
 Warszawicki Krzysztof 91, 93, 96, 107, 125
 Warszzycki Wacław 145
 Watteau Jean-Antoine 139
 Wazowie 111
 Wdowa Scharffenbergowa Helena 89
 Wdowa Siebeneicherowa Anna 89
 Wdowa Unglerowa Helena 83, 88
 Wdowa Wietorowa Barbara 88
 Wechelus Andrzej 101
 Wechelus Christian 101
 Wechelus Joannes 83
 Wergiliusz 83, 148, 155
 Weysenhoff Jan 34
 Weysenhoff Józef 14
 Węgierski Andrzej 121
 Węgierski Tomasz Kajetan 14
 Węgrzynowicz Antoni 145, 152
 Wężyk Franciszek 29, 36, 53, 143
 Wężyk Widawski Piotr 119

- Wieczorkowicz Jan 113
 Wieland Christoph Martin 155
 Wielhorski Michał 147
 Wielogłowski Walery 36
 Wielopolski Aleksander 36, 40, 41
 Wielopolski Jan Kanty 78
 Wieniawski Henryk 30
 Wiercieńscy 39
 Wietor Hieronim 69, 83, 88, 91, 100, 101
 Wiłkoławska Tekla 29
 Wincenty à Paulo św. 121, 147
 Winkler Marcin 123
 Wirzbięta (Wierzbięta) Maciej 69, 90, 91, 100
 Wiszniewski Michał 59
 Wiśniowiecki Janusz Korybut 155
 Witwicki Stefan 42
 Władysław IV 109, 110, 114, 117, 123
 Władysław z Gielniowa 121
 Włoch Franciszek 85
 Wodzicka Jan 104, 107
 Wojsznarowicz Kazimierz Jan 121
 Wojtowicz Ignacy 57
 Wolbramczyk Krzysztof 113
 Wolfowicz Andrzej 114
 Wolrab Jan 98, 136
 Wolrab Jan II 98
 Wolrabowie 113
 Wolter 138
 Wołowski Ludwik 36
 Woronicz Paweł 29
 Wójcicki Kazimierz Władysław 60
 Wronowski Stanisław 126, 142
 Wujek Jakub 89, 94, 155
 Wyrwicz Karol 57, 62
 Wysocki Szymon 107
- Z
- Zabłocki Franciszek 142
 Zaborowski Stanisław 65, 86
- Zajączek Józef 43
 Zalasowski Mikołaj 147, 149
 Załuscy 14, 140, 142
 Załuski Andrzej Chryzostom 120, 153
 Załuski Andrzej Stanisław 15, 112
 Załuski Józef Andrzej 15, 17, 52, 126, 146, 147
 Zamoyscy 13, 19, 43
 Zamoyska Jadwiga z Działyńskich 37
 Zamoyski Andrzej 32, 39, 40, 41, 53, 77, 146
 Zamoyski Jan 85
 Zamoyski Tomasz 117
 Zamoyski Władysław 19
 Zawacki Teodor 119
 Zawadzki Adam 57
 Zawadzki Benedykt 126, 127, 133
 Zawadzki Józef 15, 23, 57, 63
 Zawadzki Kazimierz 117, 149
 Zawadzki Piotr 141
 Zbaraski Krzysztof 118
 Zdziewojski Grzegorz Jan 136
 Zieliński Gustaw 23
 Zimmermann Michał 101
 Zimorowicz Józef Bartłomiej 125
 Zubelewicz Adam Ignacy 32
 Zubrzycki Dionizy 150
 Zug Szymon 143
 Zygmunt I Stary 64, 65, 83, 85, 123
 Zygmunt II August 58, 59, 64, 65, 75, 86, 91
 Zygmunt III Waza 90, 109, 110, 112, 117, 124
- Ż
- Żelechowski Benedykt 119
 Żmigrodzki Michał 78, 79
 Żółkiewski Stanisław 123
 Żupański Jan Konstanty 47, 49, 53

SPIS TABEL

Tabela 1. Język druków	72
Tabela 2. Zasięg terytorialny druków z XVI w.	99
Tabela 3. Podział chronologiczny druków z XVI w.	102
Tabela 4. Drukarze krakowscy z XVI w. wg podziału na język druków	105
Tabela 5. Zasięg terytorialny druków z XVII w.	129
Tabela 6. Druki z oficyn krakowskich XVII-wiecznych	130
Tabela 7. Podział chronologiczny druków XVII-wiecznych	132
Tabela 8. Zasięg terytorialny druków z XVIII w.	151
Tabela 9. Podział chronologiczny druków z XVIII w.	153

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Udział poloników i druków obcych	71
Wykres 2. Język druków	72
Wykres 3. Formaty druków	73
Wykres 4. Udział druków z XVI, XVII i XVIII w.	74
Wykres 5. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVI w.	95
Wykres 6. Druki z XVI w. z oficyn polskich i zagranicznych	98
Wykres 7. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVI w.	103
Wykres 8. Język druków z XVI w.	104
Wykres 9. Formaty druków z XVI w.	106
Wykres 10. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVII w.	125
Wykres 11. Podział druków z XVII w. według ośrodków wydawniczych	129
Wykres 12. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVII w.	133
Wykres 13. Język druków z XVII w.	134
Wykres 14. Formaty druków z XVII w.	135
Wykres 14. Udział poloników i druków obcych wśród druków z XVIII w.	149
Wykres 15. Podział druków z XVIII w. według ośrodków wydawniczych	151
Wykres 16. Liczba druków wydanych w poszczególnych dziesięcioleciach XVIII w.	154
Wykres 17. Język druków z XVIII w.	155
Wykres 18. Formaty druków z XVIII w.	156

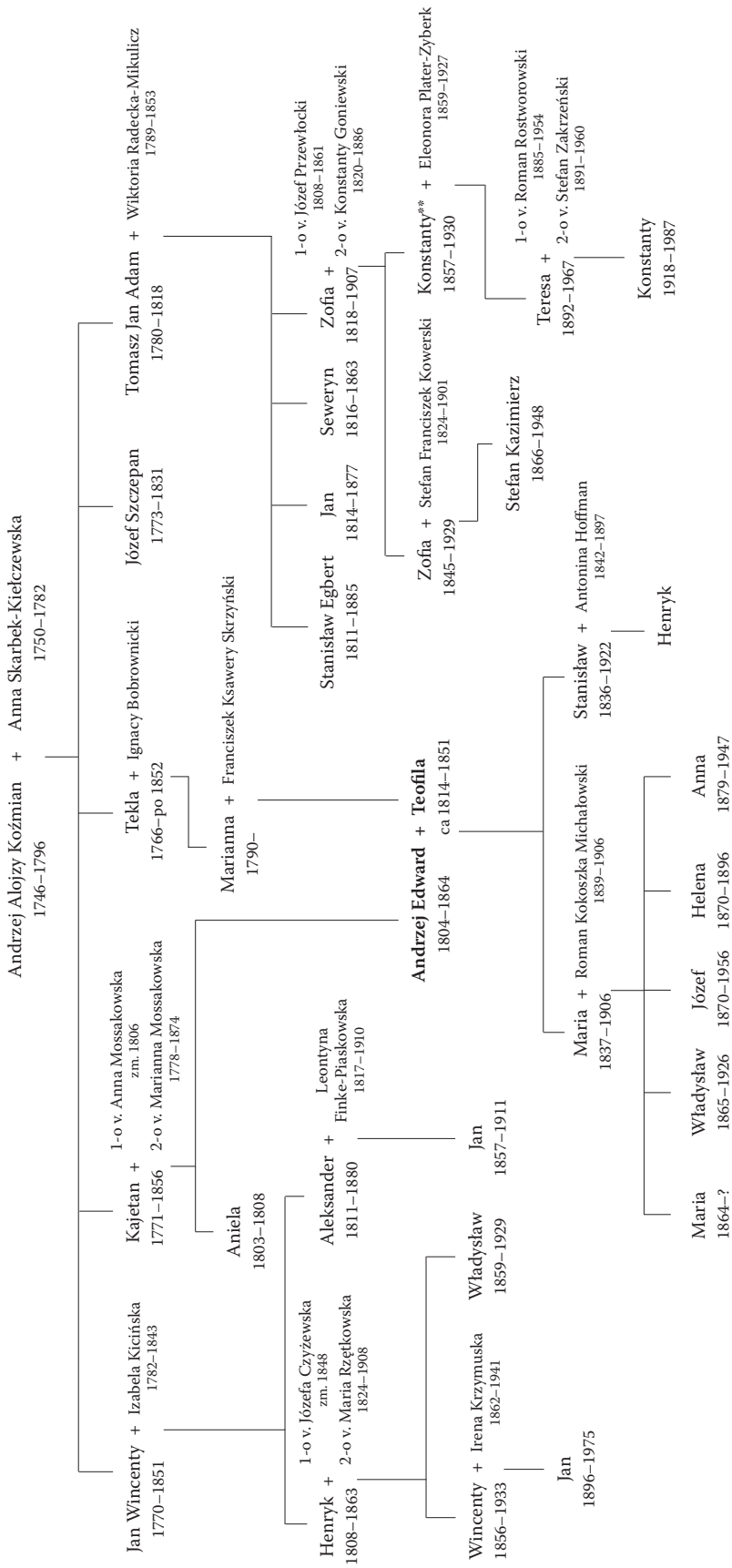
SPIS ILUSTRACJI

Il. 1. Kajetan Koźmian	29
Il. 2. Andrzej Edward Koźmian	30
Il. 3. Stanisław Koźmian	54
Il. 4. Proweniencja Kajetana Koźmiana (zob. wyk. 1024)	66
Il. 5. Proweniencja Vincentiusa Caj. Josepç. Kozmiani (zob. wyk. 329)	66
Il. 7. Proweniencja Wincentego Koźmiana (zob. wyk. 1102)	67
Il. 6. Proweniencja Andrzeja Alojzego de Rzeczyca Koźmiana (zob. wyk. 887)	67
Il. 8. Proweniencja Józefa Koźmiana (zob. wyk. 170)	67
Il. 9. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana	76
Il. 10. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana	76
Il. 11. Proweniencja Andrzeja Edwarda Koźmiana	77
Il. 12. Maria z Koźmianów Michałowska	80
Il. 14. Helena i Władysław Michałowscy	81
Il. 13. Roman hr. Michałowski	81
Il. 15. Oprawa z XVII w.	136
Il. 16. Drzeworyt na karcie tytułowej <i>Mattah Natalium Domini...</i> Grzegorza Jana Zdziewojskiego (zob. wyk. 1205)	136
Il. 17. Frontysepis z <i>Archalia albo artilleria...</i> Uffana Diego (zob. wyk. 1102)	137
Il. 18. Herb drzeworytowy w <i>Trzech kopiach herbowych...</i> Jakuba Paschalisa Arakiełowicza (zob. wyk. 19)	156
Il. 19. Drzeworyt przedstawiający wnętrze drukarni w <i>Szllabus Marianus szllabarum...</i> Antoniego Wgryznowicy (zob. wyk. 1138)	157

ANEKS 1

TABLICA GENEALOGICZNA ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA

OPRACOWANIE WŁASNE

ANEKS 2

TWÓRCZOŚĆ ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA

Zestawiono głównie na podstawie: *Koźmian Andrzej Edward (1804–1864)*, [w:] *Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut*, t. 8: *Romantyzm*, oprac. zespół pod kier. I. Śliwińskiej i S. Stupkiewicza, Warszawa 1969, s. 115-118.

1. *Dwa dni w Szwajcarii Saskiej w roku 1825*, Warszawa 1828.
Fragm. ogł. „Rozmaitości Warszawskie” 1828, nr 23.
2. *Coup d’œil sur la question polonaise. Mai 1831*, [B.m.r.]
3. *Wizyta Polaka u Goethego w roku 1830*, „Przyjaciel Ludu” 1838/39, nr 35–37; przedr. zob. poz. 11 t. 2, s. 165.
Przekład niemiecki: L. Kurtzmann; *Eine Goethe Religiue. Besuch... bei Goethe im Jahre 1830*, „Familienblätter. Sonntags-Beilage der Posener Zeitung” 1885, nr 12.
4. *Żywoć Bartłomieja Nowodworskiego, kawalera maltańskiego, królów polskich Stefana i Zygmunta III dworzanina, kapitana harcerzów, komandora poznańskiego, opowiedziany roku pańskiego 1832*, Wrocław 1840; wyd. 2, Poznań 1841, *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*
5. *Wspomnienie o Kalikście z Rzewuskich księżnie Teano. Dat. w Piotrowicach, 24 lipca 1843*, Warszawa 1843.
6. *O kmiotku polskim*, „Athenaeum” 1843, t. 3 i odb.
7. *Rys życia ks. Michała Radziwiłła*, Poznań 1851.
8. *Dom starego wieszczą wielkopolskiego*, Poznań 1858.
9. *Wizerunki osób społeczeństwa warszawskiego z czasów Kongresowego Królestwa*, [Ustęp ze wspomnień Jednego z żyjących autorów, (pseud.)]. *Ludwik Osiński*, „Przegląd Poznański” 1857, t. 24.
10. *Słowo wstępne i zyciorys*, [w:] *Zygmunta Krasieńskiego listy o poemacie Kajetana Koźmiana Stefan Czarniecki, poprzedzone... Dat. Paryż, 20 kwietnia 1859*, ogł. „Przegląd Poznański” 1859 t. 27; odb. Poznań 1859.
11. *Wspomnienia Andrzeja Edwarda Koźmiana*, t. 1–2, Poznań 1861–1867.
Fragm. ogł. „Dziennik Poznański” 1866, nr 254; 1867, nr 7778, 159.
Przekład niemiecki: L. Kurtzmann, Poznań 1868.
(Rec.): S. Tarnowski, „Przegląd Polski” 1867/68, t. 3; „Dziennik Lwowski” 1867, nr 77.
12. *Rok 1846. Dramat w pięciu aktach wierszem*, Poznań 1868.
(Rec.): B. Bolesławita (J.I. Kraszewski) „Dziennik Poznański” 1868, nr 193; „Czas” 1868, nr 192; „Przegląd Polski” 1868/69, t. 1.
13. *Matka o pięciu córkach na wydaniu. Komedia*. Rkps.
14. *O stanie włościańskim w Polsce od najdawniejszych czasów*. Rkps. Praca niedokończona.

Drobne artykuły i rozprawy ogłoszone w czasopismach

1. „Athenaeum” (1843).
2. „Biblioteka Polska” (tu: *Słów kilka o tłumaczeniu francuskim Emroda, umieszczonym w nrze 3 „Dzienniku Warszawskim”* 1825, t. 4).
3. „Biblioteka Warszawska” (tu: *Rozbiory sztuk dramatycznych Shakespeare*, 1841, t. 4; *Szanowna Redakcjo!*, 1842, t. 4).
4. „Czas. Dodatek miesięczny” (tu: *Wspomnienia o Franciszku René Chateaubriand jako o pisarzu, mężu stanu i człowieku*, 1858, t. 10; *Ostatnie chwile Zygmunta Krasińskiego*, 1859, t. 14, *Kilka słów bibliograficznych*, 1859, t. 14, z. 6, s. 413-434).
5. „Dziennik Powszechny Krajowy” (tu: *Bogarodzica*, 1831, nr 84).
6. „Dziennik Poznański (1866–1867).
7. „Dziennik Warszawski” (tu: *Korespondencja*, 1856, nr 29–30, s. 54-57).
8. „Kraj” (tu: *Ze wspomnień o Goethem*, 1895, nr 51, s. 10-12).
9. „Kronika Wiadomości Krajowych i Zagranicznych” (tu: *Korespondencji*, 1856–1858; *Znad Bystrzycy. O ojcu swoim Kajetanie Koźmianie napisał syn jego*, 1856, nr 14–18).
10. „Pielgrzym” (tu: m.in.: *Pieśń dziewic*, 1842, t. 1; *Modlitwa*, 1844, t. 2).
11. „Polak Sumienny” (tu w 1830: *Kłamstwa dzienne*, nr 10; *Część nieurzędowa. Wiadomości krajowe* nr 16; *Rewolucja w r. 1830*, nr 20).
12. „Przegląd Poznański” (1856–1864).
13. „Przewodnik Naukowy i Literacki” (1893).
14. „Przyjaciół Ludu” (tu: m.in.: *Cud sewilski. Legenda, czyli opis obrazu Murillosa*, 1837/38, nr 12; *Trzy róże*, 1837/38, nr 14; *Ren i myszka wieża na Renie*, 1838/39, nr 26; *Uwagi nad krytyką poezji Franciszka Morawskiego, umieszczone w Tygodniku Literackim z dnia 29 listopada roku ubiegłego. 1841/42* nr 47).
15. „Roczniki Gospodarstwa Krajowego” (1842 i n., *Rzut oka na stan dawniejszy pańszczyźnianego i obecny bezpańszczyźnianego gospodarstwa krajowego w Galicji austriackiej*, 1852, t. 21, s. 169-208).
16. „Rozmaitości” (Lwów; tu: *List do Redakcji G. L.*, 1842, nr 52).
17. „Rozmaitości Warszawskie” (1828).

Przekłady

1. W. Szekspir, *Henryk V*, fragm. ogł. „Przyjaciół Ludu” 1837/38, nr 22.
2. W. Szekspir, *Romeo i Julia*, fragm. ogł. „Przyjaciół Ludu” 1837/38, nr 22.
3. W. Szekspir, *Makbet. Tragedia wierszem*, Poznań 1857.
fragm. ogł. „Przyjaciół Ludu” 1838/39, nr 32, 34, 35; „Biblioteka Warszawska” 1841, t. 2.
4. R. de Laprade, *Resurrecturis*, b.m., 1861.

Prace edytorskie

1. *Wyciągi piotrowickie, czyli niektóre wyjątki z księgozbioru piotrowickiego*, poszyt 1–2. Wrocław 1842, 1845.
2. F. W. Dmochowski, *Pisma ... byłego wachmistrza w wojskach pięciu różnych mocarstw, dziś majstra krawieckiego w Przemyślu*, Lwów 1843. (Wstęp ogł. „Pielgrzym” 1843, t. 2).
3. *Zygmunta Krasieńskiego listy o poemacie Kajetana Koźmiana Stefan Czarniecki poprzedzone słowem wstępnym i życiorysem*. „Przegląd Poznański” 1859, t. 27; odb. Poznań 1859.
4. M. B. Stęczyński, *Tatry w 24 obrazach skreślone piórem i rylcem z 80 widokami*, Kraków 1860.

Listy

1. *Listy (1829–1864)*, t. 1–4, wyd. Dzieci autora (Stanisław i Maria), Lwów 1894–1896, (tu: listy pisane przeważnie do rodziny, ogł. częściowo w „Przewodniku Naukowym i Literackim” 1889–1895).
(Rec.): W. Prokesch „Świat” (Kraków) 1893, nr 24; S. Tarnowski „Przegląd Polski” 1893/94, t. 4; *Trzydzieści pięć lat życia polskiego*, „Gazeta Lwowska” 1893, nr 224, 230; „Kurier Polski” 1893, nr 270, 272; N. „Przegląd Powszechny” 1894, t. 41; X... „Kraj” 1894, nr 25; Hr. „Gazeta Lwowska” 1896, nr 114; S. T. (Tarnowski) „Przegląd Polski” 1896/97, t. 1; „Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki” 1896, nr 125; F. Koneczny „Przegląd Powszechny” 1896, t. 53; K. Wojciechowski „Kwartalnik Historyczny” 1897.
2. Do M. Wiszniewskiego 2 listy, dat. Dobrzechów, 14 sierpnia 1840, i Piotrowice, 4 marca 1841. Ogł. w art.: *Z dawnych korespondencji*, „Kronika Rodzinna” 1886, nr 17.
3. Do F. Wężyka, dat. Piotrowice 28 lutego 1856. Ogł. S. Tomkowicz, *Korespondencja literacka Kajetana Koźmiana z Franciszkiem Wężykiem (1845–1856)*, „Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce”, Kraków 1914, t. 14.
4. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1857–1860. Rkps Bibl. Jagiel, sygn. 6468.

ANEKS 3

DRUKI, DRUKARZE I NAKŁADCY Z XVI W.

POLSKA

BRZEŚĆ LITEWSKI

Cyprian Bazylik

1567

Crespin J., *Historia o srogiem prześladowaniu kościoła bożego*.
Tłum. pol. 2°.

GDAŃSK

Jakub Rhode

1571 [po 23 VIII]

Karnkowski S., *Fama posthuma Sigismundi Augusti*. 4°.

1578

Iura municipalia terrarum Prussiae. 4°.

1595

Pawłowski S., *Rudolphi II imp. Oratorum oratio*. 4°.

1599

Gemma G., *De vera ratione curandi bubonis*. 4°.

KRAKÓW

b.dr.

1594

Maripetri H., *Seraphicae*. 4°.

Jan Haller

1507

Jan z Głogowa, *Computus chiometralis*. 4°.

1507

Cicero M. T., *De imperio Gnaei Pompei*. 4°.

[1508]

de Escobar A., *Contenta hoc libello*. 4°.

1508

Michał Twaróg z Bystrzykowa, *Quaestiones*. 4°.

1510

Eutropius F., *Breviarium historiae Romanae*. 4°.

1510

Lefevre d'Étaples J., *Introductiones in libros Physicorum
et de anima*. 4°.

1513

Jan ze Stobnicy, *Parvulus philosophiae naturalis cum expositione*. 4°.

1513

Korwin W., *Latinum ideoma*. 4°.

1514

Cicero M. T., *Epistolae familiares*. 4°.

1514

Jan z Głogowa, *Quaestiones librorum de anima*. 4°.

1514

Joannes XXI, papa, *Summulae*. 4°.

1515 I 24

Falkener M., *Introductionum dialecticae*. 4°.

1515

Florus L. A., *Epitome rerum Romanarum*. 4°.

1516 V 20

Aristoteles, *Logica vetus*. 4° (od ark. C).

1516 V 20

Cicero M. T., *De officiis*. 4°.

- 1516 Jan z Głogowa, *Exercitium veteris artis*. 4°.
- 1517 *Parvulus philosophiae naturalis*. 4°.
- 1517 Philelphus F., *Epistolarum liber*. 4°.
- 1518 Falkener M., *Epistoma figurarum*. 4°.
- 1519 Mikołaj z Błonia, *Tractatus sacerdotalis*. 4°.
- 1519 Sommerfeld J., *Modus epistolandi*. 4°.
- Jan Helicz
- 1540 Hippocrates, *Epistola moralis*. 8°.
- Łazarz Andryszowicz i Drukarnia Łazarzowa
- 1551 Nowopolski W., *Fabricario hominis*. 8°.
- 1553 Nowopolski W., *Scopus biblicus*. 8°.
- 1553 Orzechowski S., *Panegyricus nuptiarum Sigismundi Augusti*. 8°.
- 1561 Orzechowski S., *Pro dignitate sacerdotali*. 8°.
- 1561 Orzechowski S., *Fidei catholicae confessio*. 8°.
- 1562 Hosius S., *Epistola ad quendam iuvenem*. 8°.
- 1567 Groicki B., *Artykuły*. 4°.
- 1567 Groicki B., *Tytuły*. 4°.
- 1567 Groicki B., *Rejestr*. 4°.
- 1568 Groicki B., *Ustawa płacej*. 4°.
- 1575 [po 1 I] Groicki B., *Tytuły*. 4°.
- Drukarnia Łazarzowa (Jan Januszowski)
- 1579 Nidecki A., *Ad Stephanum regem P. gratulatio*. 4°.
- 1580 Sokołowski S., *Epithalamion episcopi*. 4°.
- 1580 Górski J., *Praelectionum Plocensium liber III*. 8°.
- Nakł. S. Karnkowskiego.
- 1581 Moraes S., *O żywocie i śmierci Księżny Parmeńskiej*. Tłum. pol. 12°.
- 1581 Białobrzeski M., *Postilla*. 2°.
- 1582 Hieremias II., *Censura*. 2°.
- 1582 Sokołowski S., *Pro cultu et adoratione Jesu Christi*. 4°.
- 1584 Orzechowski S., *Fidelis subditus*. 4°.
- 1584 [po 24 I] Buonaccorsi F., *In synodo episcoporum de contributione cleri oratio*. 4°.
- 1585 Rzczycki A., *Accusationis in Christ. Sborovium actiones tres*. 4°.
- 1587 Szymonowicz S., *Castus Joseph*. 4°.
- 1587 Warszewicki K., *In obitum Stephani I oratio*. Red. A. 4°.
- 1587 [XII] *Constitutiones, Ordinum Regni Poloniae de electione Sigismundi III legationes*. 4°.
- po 1587 Groicki B., *Porządek sądów*. 4°.
- 1588 [po 2 VI] Powodowski H., *Na pogrzebie Stefana króla kazanie*. 4°.
- 1588 Sokołowski S., *Nuntius salutis*. 4°.
- 1588 Lilia P., *Salomon*. 4°.
- 1589 Sokołowski S., *Partitiones ecclesiasticae*. 4°.
- 1589 Szymonowicz S., *Aelinopaeon*. 4°.

- 1590 Szyszkowski M., *Pro Societati Jesu patribus oratio*. 4°.
- 1591 [po 26 I] Maciejowski B., *Oratio oboedientialiscoram Gregorio XIV*. 4°.
- 1592 Sokołowski S., *Epithalamion ad Sigismundum III regem*. 4°.
- 1595 Napragi D., *Hungariae periclitantis legatorum ad Sigismundum III regem oratio*. 4°.
- 1596 [po 20 IV] Malaspina G., *Oratio de foedere cum Christianis principibus*. Tłum. pol. 4°.
- 1596 [po 8 IX] Karnkowski S., *Kazanie o dwojakim kościele*. 4°.
- 1596 Januszowski J., *Praeparationes devotae*. 4°.
- 1597 Lubelczyk A., *Bellum theologicum*. 4°.
- 1598 [po 20 IX] Ceci J. Ch., *Capitula y condenciae, wiecznego pokoju*. 4°.
- Andrzej Piotrkowczyk**
- 1579 [po 1 VI] *Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae Gnesnensis*. 4°.
- 1588 Schöne A., *Daphnis*. 4°.
- 1588 Flasch S., *Professio catholica*. 4°.
- 1595 Skarga P., *Kazania na niedziele y święta całego roku*. 2°.
- 1596 Skarga P., *Proces na konfederacyją*. 4°.
- 1599 Hosius S., *Orationes IV*. 4°.
- 1599 Junga A., *Rozwiązanie 52 kwestyj*. 4°.
- Aleksy Rodecki**
- 1587 Albertus Magnus, *Philosophia pauperum*. 8°.
- 1590 Modrzewski A. F., *Sylvae IV*. 4°.
- 1594 Socinus F., *De Jesu Christo servatore*. 4°.
- 1595 Socinus F., *De unigeniti Filii Dei existentia*. 8°.
- Scharffnebergowie**
- Maciej Scharffenberg**
- [1527] *Statua provinciae Gnesnesis antiqua*. 4°. Nakł. J. Łaskiego.
- 1528 [po 28 VI] Erasmus Rotterodamus, *Breviores epistolae*. 4°.
- 1529 Burchard J., *Ordo missae*. 4°. Nakł. Marka Scharffenberga.
- 1529 Mikołaj z Błonia, *Tractatus de sacramentis*. 4°. Nakł. Marka Scharffenberga.
- 1530 *Computus iam iam ampliatus*. 4°.
- 1531 *Parvulus philosophie moralis*. 4°.
- 1531 Cicero M. T., *Pro rege Deiotaro*. 4°.
- 1537 Aristoteles, *Oeconomicorum*. Tłum. łac. 4°.
- [ok. 1539] Liban J., *De accentuum ratione*. 8°.
- 1542 Blasius Ord. Erem. S. Pauli, *Salutares paraeneses*. 8°.
- Hieronim Scharffenberg**
- 1542 Rodolph C., *Dialectica*. 8°.
- 1548 Billicanus Th., *Epitome dialectices*. 8°.
- 1551 Honter J., *De grammatica*. 8°.

- 1552 Spangenberg J., *Computus ecclesiasticus*. 8°.
- Wdowa H. Scharffenberga
- 1586 Cerasinus J., *Enchiridion*. 8°.
- Dziedzice Marka Scharffenberga
- 1553 Hosius S., *Confessio fidei*. 4°.
- 1558 Contarini G., *Katechesis*. 8°.
- 1560 VI 26 *Biblia*. Tłum. pol., T. I, Testamentum Vetus. 2°.
- 1561 I 2 *Biblia*. Tłum. pol., T. II, Testamentum Novum. 2°.
- Mikołaj Scharffenberg
- 1570 [po 13 V] Kromer M., *Catecheses*. 4°.
- 1573 [po 9 IV] Commendone G. F., *Oratio ad senatum*. 4°.
- 1573 *Legatio caesareae maiestatis*. 4°.
- 1575 [po 1 V] *Biblia*. Tłum. pol. 2°.
- 1592 Pius V, papa, *Bulla confirmationis*. 4°.
- Stanisław Scharffenberg
- 1574 Janicki K., *Vitae archiepiscoporum Gnesnensium*. 8°.
- 1576 [po 18 VI] Charpentier J., *Descriptionis universae naturae prior pars*. 8°.
- 1577 Aristoteles, *Rhetorica*. Tłum. łac. 8°.
- Mateusz Siebeneicher
- 1559 Górski J., *De generibus dicendi*. 8°.
- 1560 Górski J., *De figuris*. 8°.
- 1561 [po III] Herbest B., *M. T. Ciceronis vita*. 8°.
- 1562 [XI] Orzechowski S., *Fricius*. 8°.
- 1563 Ruiz de Moros P., *Decisiones*. 4°.
- 1566 Herbest B., *Nauka prawego chrześcijanina*. 8°.
- 1569 Herbut J., *Locorum de fide communium liber I*. 4°.
- 1574 Piskorzewski M., *Oratio in funere Sigismundi Augusti*. 4°.
- Florian Ungler**
- (Pierwsza drukarnia 1510–1516: Fl. Ungler sam 1510–1513)
- 1512 Burchard J., *Ordo missae*. 4°
- [1513] Cicero M.T., *Partitiones oratoriae*. 4°. Nakł. J. Hallera.
- (Fl. Ungler z Wolfgangiem Lernem 1513–1514)
- [1513] Aristoteles, *Logica vetus*. 4°. Ark. A–B. Reszta wydruk. u Hallera 1516.
- (Fl. Ungler sam 1514–1516)
- 1515 Waclaw z Krakowa, *Introductorium astrologiae*. 4°.
- (Druga drukarnia 1521–1551: Fl. Ungler 1521–1536)
- 1522 [po 1 VI] de Sacro Bosco J., *Algorithmus*. 4°.
- 1529 [po 14 IV] Grzegorz z Szamotuł, *Enchiridion impedimentorum*. 8°.

- 1530 [po 1 III] Falkener M., *Prosarum dilucidatio*. 4°.
 1532 Grzegorz z Szamotuł, *Sermo de indulgentiis*. 8°.
 1534 Astesanus, *Canones poenitentiales cum commentario*. 8°.
 1534 Cervus J., *Epitome pontificii ac caesarei iuris*. 8°.

Wdowa Unglerowa 1537–1551

- 1537 [po 6 I] de Tuchow J., *Fructifera innovatio*. 8°.
 1538 [po 15 XII] Bede Venerabilis, *Elenchus contentorum in hoc enchiridio: De Virg. Mariae immaculata conceptione*. 8°.
 1546 *Methodus confessionis*. 8°. Prefekt: Grzegorz z Przeworska.
 1549 Jan z Kozmina, *Epistola ad ministros verbi Dei*. 8°.

Hieronim Wietor

- 1519 de Lapide J., *Resolutorium dubiorum*. 4°.
 1519 IV 15 Jan ze Stobnicy, *Introductio in Ptolemaei Cosmographiam*. 4°.
 1520 *Contemplatio, Salutifera Domini passionis contemplatio*. 8°.
 1521 Decius J.L., *De vetustatibus Polonorum*. 2°.
 1522 XII 31 Stobaeus J., *Apophthegmata*. 8°.
 1524 Auerbach H., *Algorithmus*. 4°.
 ok. 1526 Erasmus Rotterodamus, *Lingua*. 8°.
 1527 I Krzycki A., *De afflictione ecclesiae*. 4°.
 1532 *Statua Regni Poloniae*. 2°.
 1541 Escobar A. de, *Contenta hoc libello*. 8°.
 1544 [po 4 IX] *Confessio fidei*. 8°.
 1545 Archintus Ph., *Christiana de fide explanatio*. 8°.
 1545 Benedictus J., *De visionibus*. 8°.
 1546 [po 1 II] Orzechowski S., *Pro ecclesia Christi*. 8°.
 [1541 przed 1550] *Constitutiones conventus Cracoviensis*. 2°.
 [po 1541 przed 1550] *Decreta in conventu generali Cracoviensi*. 2°.

Wdowa Wietorowa 1547–1551

- 1548 Przyłuski J., *Statuta*. 2°.

Maciej Wirzbięta

- 1559 Dietrich V., *Komentarz albo wykład na prorocstwo Hozeasza*.
 Tłum. pol. 4°. Nakł. Mik. Radziwiłła.
 1574 Rej M., *Zwierzyniec*. 4°.
 1585 [po 1 XI] Warszewicki K., *Memorabilium rerum descripto*. 4°.

KRÓLEWIEC

Jerzy Osterberger

- ok. 1590 Beneficium, *Primum beneficium et concessio simultaneae investiturae*. 4°.

LWÓW

Maciej Garwolczyk

1592 Szymonowic S., *Epithalamium Sigismundi III regis*. 4°.

POZNAŃ

Jan Wolrab

1580 Wujek J., *Postylla mniejsza*. Cz. 1. 4°. Nakł. Paulina z Pobiedzisk.1580 Wujek J., *Dialysis assercyj J. Niemojewskiego*. 8°.1583 Faunteus L. A., *Disputatio de D. Petri et Romani Pontificis principatu*. 4°.1584 Powodowski H., *Pochodnia*. 8°.1584 Faunteus L. A., *Doctrina caholica de sanctorum invocatione*. 4°.1586 Possevino A., *Iudicium de confessione Augustana*. 8°.1586 [IV] Faunteus L. A., *Coenae Lutheranorum oppugnatio*. 4°.1591 Ostrowski S., *De Trinitate*. 4°.

Wdowa i Dziedzice Wolraba

1593 Karnkowski S., *Sententia o odjeździe króla do Szwecyjej*. 4°.1594 Powodowski H., *Weryfikacja dysputacyjej wtórej smigielskiej*. 8°.

TORUŃ

Andrzej Koteniusz

1594 Naldi N., *De laudibus augustae bibliothecae*. 8°.1594 Schober U., *Paralipomena*. 8°.1596 *Acta et conclusiones synodi generalis Toruniensis*. 8°.1600 [po 12 X] Butel Chr., *Hieronymi Cardani opinio hominem non esse animal explicata*. 8°.

Melchior Nering

1584 Recht, *Das alte Colmische Recht*. 2°.

WILNO

Daniel z Łęczycy

1599 Jurgiewicz A., *Quinti Evangelii professores Nullus*. 4°.

Drukarnia Akademii (Jezuitów)

1583 [po 1 XI] Wilkowski K., *Przyczyny nawrócenia*. 4°. Nakł. autora.1592 [po 20 X] Grodzicki S., *O czyściu pierwsze kazanie*. 4°. Prefekt: Daniel z Łęczycy.1594 Twardowski J., *Examen fidei*. 4°.1595 Śmiglecki M., *O bóstwie przedwiecznym Syna Bożego*. 4°.1599 [po 26 XI] Stefanowski H., *Termin na protestacyję*. 4°.1600 [po 20 I] Stefanowski H., *Censura dysputacyjej wileńskiej*. 4°.

- Jan Karcan
1586 Possevinus A., *Moscovia*. 8°.
1589 Grodzicki S., *O poprawie kalendarza*. 4°.
- Jan Markowicz
1593 *Biblia, Testamentum Novum*. Tłum. pol. 4°.
- Mikołaj Krzysztof Radziwiłł
1576 Skarga P., *Pro sacratissima Eucharistia*. 8°.
1586 Vega M., *Evangelica et apostolica doctrina*. 4°.
1591 Grzegorz z Żarnowca, *Obrona postylle ewangelickiej*. 2°.
Nakł. S. Ciskiewicza.
- Wilno – druki nieoznaczone
1586 Vega M., *Disputatio de distributione Eucharistiae*. 4°.
- ZAGRANICA**
- CZECHY**
- OLOMUNC**
- Dziedz. Milichtallera
1593 Paprocki B., *Zrcadlo slawneho margrabstwii morawskeho*.
Tłum. czes. 2°.
- FRANCJA**
- LYON**
- Petri Landry
1595 Vio T. de, *Summula*. 16°.
- PARIS**
- Thielmanni Kerver
1511 Gregorius IX, papa, *Decretales*. 4°.
- HOLANDIA**
- ANTWERPIA**
- Platiniana Officina /Vidua et Ioannes Moretus
1594 Torrentius L., *Poemata sacra*. 8°.
1596 *Concilium Tridentinum*. 8°.

NIEMCY

b.dr.

1559 [po 17 XII] Herbst B., *Computus*. 8°.

DILLINGEN

Sebaldus Mayer

1560 Hosius S., *Dialogus de eo num calicem laicis et uxores sacerdotibus permitti*. 8°.

FRANKFURT A. M.

Petrus Brubachius

1556 Brentius J., *Apologiae confessionis illustris*. 4°.1556 Brentius J., *In apologiam confessionis*. 4°.

Christian Egenolff (Christianus Egenolphus)

1540 Sarcerius E., *In Evangelia festivalia postilla*. 8° .

Feyerabendt Johann

1582 Schopper J., *Neuwe Chorographia und Histori Teutscher Nation*. 2°.

Andreas Wechelus

1578 Gorecki L., *Descripto belli Ivoniae*. 8°.

INGLOSTADT

Wolfgangus Ederus

1586 Corbius C., *Iusta Martino Humnico*. 4°.

KÖLN

Arnold Birckmann, sen. haeredes

1563 Orzechowski S., *Fidei confessio*. 8°.

Maternus Cholinus

1560 Hosius S., *Confutatio prolegomenon Brentii*. 4°.1566 Kromer M., *Sermones tres synodici*. 8°.1567 Hosius S., *De loco et auctoritate Romani Pontificis*. 8°.1568 Kromer M., *Rozmowy dworzanina*. I–IV. Tłum. łac. 8°.1572 Górski J., *Praelectionum Plocensium liber I*. 8°.1572 *Constitutiones in synodo Wladislaviensi*. 2°.1580 Górski J., *Praelectionum Plocensium liber II*. 8°.1584 Hosius S., *Opera*. 2°.1584 Hosius S., *Opera*. 2°.1587 Sokołowski S., *Orationes ecclesiasticae septem*. 8°.

LEIPZIG

Melchior Lotter

1512

Vergili M. P., *Carmina*. 4°.

1537

Wróbel W., *Opusculum quadragesimale*. 8°.

Vögeliana Officina

1563 [po 1 II]

Górski J., *Commentariorum artis dialecticae libri X*. 8°.

MAGDEBURG

Wolfgang Kirchner

1562

Biblia. 8°.

Michael Lotter

1553 I 1

Responsio ministrorum ecclesiae Christi quae est Hamburgi ad confessionem A. Osiandri. 4°.

MAINZ

Ivo Schöffler

1537

Petrus de Piacenza, *Iuris consulti vetustissimi*. 2°.

MARBURG

Christianus Egenolphus

1540

Sarcervius E., *Expositiones in epistolas dominicales ac festivales*. 8°.

METZ

Kaspar Hochfeder

1501

Jan z Głogowa, *Quaestiones librorum de anima*. 4°. Nakł. J. Hallera.

NÜRNBERG

Friedericus Peypus

1523

Biblia sacra utriusq[ue] Testame[n]ti. 2°.

ROSTOCK

Christophorus Reusner

1597

Furió F. Ceriol, *Del Concilio*. Thum. łac. 8°. Nakł. L. Albert.

STRASBURG

Ioannes Knobloch, sen.

1517

Jan z Głogowa, *Exercitium super tractatus parvorum logicalium*. 4°.

Crato Mylius

1537

Bartleti M., *De vita moribus ac rebus*. 2°.

WIEN

Hieronim Wietor

1515 Horatius Q. F., *Sermonum libri II.* 4°.

Hieronim Wietor i Johann Singriener

1511 Florus L. A., *Epitome rerum Romanarum.* 4°.1512 I 2 Cicero M. T., *De officiis.* 4°.1513 Geraldin A., *Bucolicon.* 4°.1514 Cicero M. T., *Paradoxa.* 4°.1514 I 5 Petrus de Alliaco, *Tractatus super libros Metheororum.* 4°.

Johann Singrenius

1515 Murs J. de, *Contenta in hoc libello.* 4°.

Michael Zimmermann

1561 Hosius S., *Confessio fidei.* 2°.

SZWAJCARIA

BASEL

b.dr.

1567 Jovius P., *Opera.* T. II. p. 2. 8°.

Nicolaus Brylinger

1551 Pantaleon H., *Chronographia ecclessiae Christianae.* 2°.

Henrich Petri

1550 Münster S., *Cosmographiae universalis.* 2°.1568 Freige J. T., *Trium artium logicarum.* 8°.

Sebastianus Henricpetri

1582 IX Pistorius J.N., *Polonicae historiae corpus.* 2°.

Peter Perna

1578 Jovius P., *Opera.* 2°.1578 Jovius P., *Regionum et insularum atque locorum descriptiones.* 2°.

GENÈVE

Joannes Crispinus

1560 Crespin J., *Actiones et monimenta martym.* 4°.

Jean Gerard

1557 Luther M., *Exposition sur les deux epistres de saint Pierre.* 8°.

WŁOCHY

PADOVA

Laurentius Pasquatus

1597

Deodatus C., *Luis Venereae perfectissimus tractatus*. 4°.

1600 [po 5 V]

Deodatus C., *De plica*. 4°.

ROMA

Typographia Societatis Iesu

1587

Litterae apostolicae quibus institutio. 8°.

VENEZIA

Simone de Luere

1507

Duns J.S., *Questiones decimi et duodecimi Metaphysice*. 4°.

Melchior Sessa, sen.

1512

Alchabitius cum commento. 4°.

Melchior Sessa, sen. et Petrus de Ravanis

1520

Leopoldus, *Compilatio*. 4°.

Jordanus Zilettus

1574

Donzellini G., *Epistolae principum*. 8°.

Bez drukarza i miejsca druku

1562 [po 26 VII]

Orzechowski S., *Conclusiones in haereticos*. 8°.

Bez drukarza miejsca druku i roku wydania

b.r.

Honterus J., *Grammatica*. 8°.

ANEKS 4

DRUKARZE I NAKŁADCY Z XVI W. Z TERENU RZECZYPOSPOLITEJ
WEDŁUG GRANIC Z XVI W. I ZAGRANICZNI

POLSKA	Łazarz Andryśowic	1595 – 954
	i Drukarnia Łazarzowa	1596 – 956
BRZEŚĆ LITEWSKI	1551 – 729	1599 – 424, 491
Cyprian Bazylik	1553 – 730, 759	
1567 – 233	1561 – 755, 761	Aleksy Rodecki
	1562 – 420	1587 – 10
GDAŃSK	1567 – 382, 384, 385	1590 – 683
Jakub Rhode	1568 – 387	1594 – 976
1571 [po 23 VII] – 506	1575 [po 1 I] – 386	1595 – 979
1578 – 433		
1595 – 789	Drukarnia Łazarzowa (Jan	Scharffenbergowie
1599 – 344	Januszowski)	Maciej Scharffenberg
	1579 – 721	[1527] – 1027
KRAKÓW	1580 – 368, 983	1528 [po 28 VI] – 294
b.dr.	1581 – 75, 688	1529 – 166, 679
1594 – 655	1582 – 407, 986	1530 – 206
	1584 – 164, 757	1531 – 201, 778
Jan Haller	1585 – 911	1537 – 26
1507 – 195	1587 – 224, 383, 1050, 1130	[ok. 1539] – 588
1507 – 449	1588 – 592, 834, 985	1542 – 138
[1508] – 296	1589 – 988, 1048	
1508 – 673	1590 – 1054	Hieronim Scharffenberg
1510 – 299, 578	1591 [po 26 I] – 637	1542 – 886
1513 – 456, 545	1592 – 984	1548 – 128
1514 – 198, 453, 483	1595 – 712	1551 – 411
1515 – 306, 319	1596 [po 20 IV] – 648	1552 – 999
1516 – 25, 197, 451	1596 [po 8 IX] – 507	
1517 – 457, 795	1596 – 469	Dziedzice Marka
1518 – 305	1597 – 609	Scharffenberga
1519 – 678	1598 – 182	1553 – 417
1519 – 995		1558 – 225
	Andrzej Piotrkowczyk	1560 – 78 (T. 1)
Jan Helicz	1579 – 220	1561 – 78 (T. 2)
1540 – 408	1588 – 317, 928	

Mikołaj Scharffenberg	1529 – 392	POZNAŃ
1570 [po 13 V] – 557	1530 – 307	Jan Wolrab
1573 [po 8 IV] – 205	1532 – 393	1580 – 1171, 1172
1573 [po 9 IV] – 579	1534 – 36, 185	1583 – 312
1575 – 79		1584 – 313, 835
1592 – 811	Wdowa Unglerowa	1586 – 824
	1537–1551	1586 [IV] – 311
Stanisław Scharffenberg	1537 – 445	1591 – 767
1574 – 461	1538 [po 15 XII] – 60	Wdowa i Dziedzice
1576 – 186	1546 – 671	Wolraba
1577 – 30	1549 – 454	1593 – 508
Anna Scharffenbergowa	Hieronim Wietor	1594 – 836
1586 – 184	1519 – 455	
	1519 – 575	TORUŃ
Mateusz Siebeneicher	1520 – 226	Andrzej Koteniusz
1559 – 365	1521 – 256	1594 – 711, 927
1560 – 364	1522 – 1033	1596 – 5
1561 – 400	1524 – 38	1600 – 168
1562 [XI] – 758	ok. 1526 – 295	Melchior Nering
1563 – 896	1527 I – 560	1584 – 875
1566 – 401	1532 – 1026	
1569 – 402	1541 – 297	WILNO
1574 – 809	1544 [po 4 IX] – 211	b.dr.
Florian Ungler	1545 – 20, 990	1586 – 1108
(Pierwsza drukarnia	1546 [po 1 II] – 760	Daniel z Łęczycy
1510–1516: Fl. Ungler sam	[po 1541 przed 1550]	1599 – 493
1510–1513)	– 216, 223	Drukarnia Akademii
1512 – 165	Wdowa Wietorowa	(Jezuitów)
[1513] – 200	1547–1551	1583 – 1150
	1548 – 853	1592 (prefekt Daniel
(Fl. Ungler z Wolfgangiem	Maciej Wirzbięta	z Łęczycy) – 378
Lernem 1513–1514)	1559 – 263	1594 – 1089
[1513] – 25 (Ark. A–B,	1574 – 879	1595 – 1058
reszta wydruko-	1585 [po 1 IX] – 1131	1599 [po 26 XI] – 1031
wana u Hallera		1600 [po 20 I] – 1030
w 1516 r.)		Jan Karcan
(Fl. Ungler sam 1514–1516)	KRÓLEWIEC	1586 – 825
1515 – 1124	Jerzy Osterberger	1589 – 379
	[ok. 1590] – 67	
(Druga drukarnia	LWÓW	
1521–1551: Fl. Ungler	Maciej Garwolczyk	
1521–1536)	1592 – 1049	
1522 – 914		

Jan Markowicz 1593 – 83	FRANKFURT A. M. Petrus Brubachius 1556 – 149, 150	Michael Lotter 1553 – 883
Mikołaj Krzysztof Radziwiłł 1576 – 955 1586 – 1109 1591 – 394	Christian Egenolff (Christianus Egenolphus) 1540 – 923	MAINZ Ivo Schöffler 1537 – 792
ZAGRANICA	Sigmund Feyerabendt 1582 – 929	MARBURG Christianus Egenolphus 1540 – 922
CZECHY	Andreas Wechelus 1578 – 357	METZ Kaspar Hochfeder 1501 – 452
OLOMOUNC	INGOLSTADT Wolfgangus Ederus 1586 – 230	NÜRNBERG Friedericus Peypus 1523 – 77
Dziedzice Milichtallera 1593 – 777	KÖLN Arnold Birckmann, sen. haeredes 1563 – 756	ROSTOCK Christoph Reusner 1597 – 337
FRANCJA	Maternus Cholinus 1560 – 418	STRASBURG Ioannes Knobloch, sen. 1517 – 450
LYON	1566 – 559 1567 – 421 1568 – 558	Crato Mylius 1537 – 56
Petri Landry 1595 – 1113	1572 – 218, 366 1580 – 367 1584 – 422, 423 1587 – 987	WIEN Hieronim Wietor 1515 – 414
PARIS	LEIPZIG Melchior Lotter 1512 – 1110 1537 – 1170	Hieronim Wietor i Johann Singrenius 1511 – 318 1512 2 I – 196 1513 – 347 1514 – 199 1514 5 I – 791
Thielmanni Kerver 1511 – 373	Vögeliana Officina 1563 [po 1 II] – 363	Johann Singriener 1515 – 478
HOLANDIA	MAGDEBURG Wolfgang Kirchner 1562 – 82	
ANTWERPIA		
Plantiniana Officina / Vidua et Ioannes Moretus 1594 – 1082 1596 – 209		
NIEMCY		
b.dr. 1559 [po 17 XII] – 399		
DILLINGEN		
Sebaldus Mayer 1560 – 419		

Michael Zimmermann 1561 – 416	GENÈVE	WENEZIA
SZWAJCARIA	Joannes Crispinus 1560 – 232	Simone de Luere 1507 – 280
BASEL	Jean Gerard 1557 – 621	Melchior Sessa, sen. 1512 – 11
b.dr. 1567 – 485	WŁOCHY	Melchior Sessa, sen. et Petrus de Ravanis 1520 – 584
Nicolaus Brylinger 1551 – 776	PADOVA	Jordanus Zilettus 1574 – 270
Henrich Petri 1550 – 701 1568 – 330	Laurentius Pasquatus 1597 – 261 1600 – 260	BEZ DRUKARZA I MIEJSCA DRUKU
Sebastianus Henricpetri 1582 IX – 810	ROMA	1562 [po 26 VII] – 754
Peter Perna 1578 – 486 1578 – 487	Typographia Societatis Iesu 1587 – 604	BEZ DRUKARZA MIEJSCA DRUKU I ROKU WYDANIA b.r. – 412

ANEKS 5

DRUKI Z XVII W. NIEOZNACZONE

1616 – 733	1654 – 812	1669 – 362, 744
1620 – 633	1655 – 510	1678 – 518
1621 – 1202	1656 – 204, 214, 291, 349,	1683 – 617
1629 – 993	480, 512, 606, 719,	1684 – 18
1632 – 1117	720, 1083	1688 – 37, 1034
1633 – 863	1657 – 229, 300, 301, 395,	1694 – 788
1637 – 325, 380	611, 612, 651, 852	1697 – 57, 145, 603
1638 – 187	1658 – 193, 228, 1106	1699 – 358
1641 – 85, 702, 1205	1659 – 290, 722	1700 – 1123
1644 – 717, 1072	1662 – 997	b.r. – 250
1645 – 1005, 1081	1663 – 1211	k. XVII w. ? – 81
1648 – 46	1664 – 1210	ok. 1650 – 1014
1649 – 785	1666 – 289, 448, 613	
1653 – 252	1668 – 931	

ANEKS 6

DRUKARZE I NAKŁADCY Z TERENU RZECZYPOSPOLITEJ WEDŁUG
GRANIC Z XVII W. (BEZ KRAKOWA)

BRANIEWO	1651 – 738	Jezuici
Jerzy Schönfels	1652 – 327, 546	1682 – 1091, 1092
1601 – 870	Maria Guilemonthanus,	1668–1676 – 804
1604 – 1042	wdowa po Wilhelmie	1683–1684 – 805
1605 – 428	1608 – 670	Jan Wolrab
1616 – 841	Andrzej Hünefeld	1603 – 514
1621 – 1080	1637 – 9, 750	1604 – 427
Kasper Weingärtner	1646 – 598, 1135	KIJÓW
1645 – 909	1657 – 434	Ławra Peczerska
CZĘSTOCHOWA	Szymon Reiniger	1689 – 477
Paulini	1679 – 781	KRÓLEWIEC
1694 – 544	1680 – 782	Fryderyk Reusner,
DOBROMIL	Dawid Friderich Rhete	dziedzice
Jan Szeliga	1659 – 332	1685 – 194
1615 – 264	1662 – 504	1698 – 179
ELBLĄG	Jerzy Rhete	LESZNO
Achacy Korel, starszy	1646 – 659	Michał Buk (Buck)
1651 – 779, 783	Anna Rhetowa	1686 – 728
1653 – 780	1652 – 727	Daniel Vetter
1654 – 784	JAWORÓW	1643 – 1102
1659 – 786	Jan Szeliga	LUBCZ
GDAŃSK	1619 – 1200, 1201	Jan Kmita
b.dr.	KALISZ	1638 – 622
1646 – 854	Wojciech Gedeliusz	LUBLIN
Jerzy Förster	1606 – 799	Jerzy Förster, nakł.
1632 – 234		1652 – 935

Jezuici 1695 – 502 1696 – 903	ŁOWICZ Pijarzy 1673 – 561	Wojciech Regulus, wdowa i dziedzice 1652 – 802 1661 – 551 1663 – 549 1664 – 548, 550 (Młodu- jewicz Wojciech) 1665 – 552 (Młodujewicz Wojciech) 1670 – 143 1674 – 650 (Młodujewicz Wojciech)
Paweł Konrad 1630 – 274	OLIWA Cystersi 1673 – 787 1678 – 1095 (Chrystian Koch) 1680–1682 – 1096 (Jerzy Franciszek Fritsch)	
Anna Konradowa, wdowa 1637 – 243 1643 – 645 1648 – 644		
Jan Wieczorkowicz 1654 – 945 1655–1656 – 901 1657 – 1045	1685 – 396 (Jan Jakub Textor) 1688–1689 – 837 (Jan Jakub Textor) 1689 – 813 (Jan Jakub Textor) 1690 – 618, 884 (Jan Jakub Textor)	Jan Rossowski 1620 – 241
LWÓW		Jan Wolrab 1610 – 24 1611 – 298 1612 – 49 1618 – 13 1620 – 240 1625 – 16 1627 – 1043 1629 – 353
Jezuici 1643 – 1216 (Sebastian Nowogórski) 1644 – 735 (Sebastian Nowogórski) 1645 – 479 (Sebastian Nowogórski) 1667 – 278 1670 – 587 (Szymon Piątkiewicz) 1677 – 904 1700 – 437	OSZMIANA Krzysztof Dorohostajski 1615 – 918	
Jakub Mościcki 1672 – 144	POZNAŃ Akademicka 1689 – 989 1697 – 530	RAKÓW Sebastian Sternacki 1610 – 978 1612 – 977 1618 – 975, 980 1624 – 982 1632 – 691
Jan Szeliga 1618 – 1199 1628 – 372 1629 – 972	Jezuici 1693 – 1147 1697 – 58	
ŁASZCZÓW	Wojciech Laktański 1685 – 441	SŁUCK Drukarnia Radziwiłłowska 1675 – 328
Drukarnia kalwińska 1610 – 136	Wojciech Regulus 1638 – 1076 1643 – 654 1646 – 667 1647 – 497, 1000 1649 – 885	TORUŃ b.dr. 1698 – 747 August Ferber 1616 – 1088

Jan Chrystian Laurer 1696 – 706	Karol Ferdynad Schreiber 1677 – 1192 1679 – 356 1680 – 251 1682 – 238 1684 – 292 1685 – 1162 1687 – 861, 1001 1688 – 43, 343	Bazylianie 1619 – 513 1641 – 489 1643 – 1100 1645 – 279 1651 – 282
WARSZAWA		
b.dr. 1673 – 745 1676 – 17 1677 – 818		Leon Mamonicz 1615 – 1143 1616 – 1142
Piotr Elert 1644 – 638, 964, 1065, 1217 1645 – 239 1646 – 4 1649 – 202 1652 – 869	Jan Trełpiński 1640 – 594 1642 – 555, 595 1647 – 1189	ZAMOŚĆ b.dr. 1626 – 951
Piotr Elert, wdowa i dziedzice 1664 – 249 1665 – 944 1672 – 481	WILNO b.dr. 1608 – 543 1629 – 65 1680 – 1158	Akademicka 1601 – 474 (Marcin Łęski) 1602 – 1028 (Marcin Łęski) 1614 – 275 (Marcin Łęski) 1638 – 334 (Andrzej Jastrzębski) 1639 – 245 1643 – 3, 1220 1645 – 897 (Paweł Radycki) 1646 – 171 (Paweł Radycki) 1663 – 898 (Sebastian Wierzchowski) 1678 – 562 1684 – 1035 (Jan Jarmużewski) 1684 – 235 1698 – 1107 (Maciej Noskowicz)
Jerzy Förster 1655 – 867	Akademicka 1604 – 1063 1619 – 371 1623 – 242 1627 – 899 1631 – 503, 743 1632 – 740, 741, 844 1633 – 742 1636 – 866 1637 – 908 1639 – 685 1640 – 764 1641 – 902, 1060 1644 – 1166 1673 – 39 1674 – 21 1679 – 1157 1688 – 823 1691 – 752 1693 – 1025	
Piotr Michał Łęskowski 1692 – 1097		
Pijarzy 1686 – 1193 1687 – 1196 1690 – 1190 1694 – 324, 1195 1697 – 52, 1155, 1182, 1191 1699 – 652 1700 – 1141 [1700?–1702?] – 1194		
Jan Rossowski 1624 – 130 1625 – 133 1633 – 689		

ANEKS 7

DRUKARZE I NAKŁADCY ZAGRANICZNI Z XVII W.

AMSTERDAM	BERLIN	Lasarus Zetzner, nakł.
b.dr.	Rupert Völker	1608 – 636
1656 – 981	1689 – 137	FREIBURG IM BREISGAU
Daniel Baccamude	FLORENCJA	Theodor Meyer
1668 – 610	Hippolytus Navesius	1626 – 971
Johann Commelini, dziedzice	1684 – 647	FREISTADT
1620 – 658	FRANKFURT A. M.	b.dr.
Jan Jacobsz Schipper	b.dr.	1677 – 605
1659 – 913	[1609?] – 139	Johann Aconius
Jansson Joannes van Waesberge	1698 – 816	1684 – 919
1650 – 941	1699 – 1197	HAGA
Wisttenhof, wdowa i dziedzice, nakł.	Johann Andreae	b.dr.
1668 – 326, 748	1672 – 398	1655 – 288
ANTWERPIA	Johann Aubry, dziedzice	HAMBURG
Hendrik Aertssens	1614 – 253	b.dr.
1628 – 425	Nicolaus Hoffmann	1655 – 509
Joannes Galleus	1615 – 406	1656 – 151, 215
1676 – 1114	Wolfgang Hoffmann (nakł. Johann Jacob Porß)	HELMSTEDT
Meurs Johann	1627 – 354	Henning Müller
1635 – 219, 874, 878	Wolfgang Richter	1656 – 212
ANTWERPIA/PARYŻ	1604 – 1129	KÖLN
Marcel Paris – Louis Severste	Johann Gottfried Schönwetter, nakł.	Anton Bötzer
1667–1668 – 1159 (cz. 1 i cz. 2)	1615 – 620	1615 – 175
	Nikolaus Stein, nakł.	1617 – 172, 173, 174
	1604 – 1129	1620 – 176
		Cornelius von Egmond
		1628 – 1112

Gerhard Grevenbroich 1616 – 814	NORYMBERGA Johann Zieger, nakł. 1689 – 1068	SCHLESWIG Jacob Glocke 1647 – 737
Bernard Gualter 1608 – 1038	OBERURSEL Cornelius Sutor 1603 – 700	SZCZECIN b.dr. 1655 – 213
Pierre Marteau 1697 – 1073	OXFORD Theatrum Sheldonianum 1696 – 970 1697 – 71	Samuel Kelner 1621 – 404 Johann Valentin Rhete 1660 – 258
LEJDA (LEYDEN) Franciscus Moiaerdus 1648 – 435	PADOVA Sardi 1696 – 405	TOT TYEL (TIEL) Jan van Leeuwen 1699 – 47
LEIPZIG Christian Götze 1648 – 501 Samuel Spörl 1668 – 1134	PARIS b.dr. 1644 – 657 Pierre David 1647 – 815 Thomas Moette 1699 – 571	WIEN Wittib Mariae Formickin 1640 – 315 WROCLAW b.dr. 1655 – 511 Georg Baumann 1602 – 177
LUENEURG Johann i Heinrich Stern 1650–1651 – 684	ROMA Francesco Corbelletti, dziedzice 1628 – 746 Faciotti Giulielmi, dziedzice 1632 – 203	Gottfried Jonisch 1674 – 817 1685 – 227, 390 Georg Seideln 1697 – 178
LYON Antoine Molin 1659 – 819	NEAPOL Nicolo Angelo Tinassio 1678 – 532 Iosephus Jacobus de Rubeis 1686 – 430	WÜRZBURG Stephan Fleischmann 1629 – 85
MARIENVERDER Simon Renigern 1694 – 374	MOGUNCJA (MAINZ) Joannis Petri Zubrodt 1677 – 889	

ANEKS 8

DRUKARZE I NAKŁADCY KRAKOWSCY Z XVII W.

b.dr.	1688 – 333	1647 – 48, 413, 627, 629, 1160, 1161
1602 – 607	1691 – 952	1648 – 473, 965
1607 – 953, 1077	1692 – 189	1649 – 72, 74, 626, 1213
1615 – 257, 925	1693 – 770, 1215	1650 – 140, 848, 1008
1644 – 849	1696 – 998	1651 – 924, 1127
1647 – 656	1697 – 162	
1649 – 572	Franciszek Cezary, starszy	Barbara Cezary, wdowa i dziedzice
1655 – 851	1617 – 1056, 1057	1653 – 73
1656 – 152	1618 – 61, 958, 1009, 1070, 1221	1655 – 429, 846, 1016, 1020
1662 – 905	1619 – 599	1657 – 697, 698, 864
1681 – 95	1620 – 23	1658 – 699, 1165
1688 – 1207	1622 – 302	1663 – 1164
Akademicka	1623 – 765	1664 – 1029
1647 – 272	1624 – 793	1667 – 1151
1675 – 314, 1036	1626 – 693, 1055	Franciszek Cezary, młodszy
1676 – 94, 114, 155, 1153	1628 – 8, 54, 900, 1044	1676 – 33
1677 – 894	1630 – 70	1681 – 31, 35
1678 – 126	1631 – 1118	1682 – 723
1679 – 92, 96, 98, 116	1633 – 159, 236, 237, 495, 496, 1115	1683 – 34
1680 – 91, 93, 97, 119, 127	1635–1642 – 631	1688 – 2
1681 – 50, 106, 117, 118, 124, 125, 156, 893, 937	1636 – 803	1689 – 732
1682 – 88, 102, 568	1637 – 1148	1691 – 51
1683 – 111, 113, 115, 121, 153, 154, 458, 459, 772, 808	1639 – 704, 736, 1093	1695 – 1011
1684 – 32, 99, 105, 585, 768, 769, 771	1640 – 59, 348, 649, 1101	1696 – 308, 1023
1685 – 101	1641 – 628	1697–1700 – 1037
1686 – 86, 943	1642 – 596, 1133	Aleksander Dymowski
	1643 – 515, 520, 797, 847	1631 – 163
	1644 – 1015	
	1645 – 796	
	1646 – 547	

Marcin Filipowski 1646 – 244	Stanisław Lenczewski, wdowa i dziedzice 1662 – 663 1663 – 100	1617 – 725 1618 – 63
Wojciech Gorecki 1674 – 355 1676 – 1046 1679 – 323	Mikołaj Lob 1608 – 377, 957 1609 – 974 1613 – 148 1615 – 181, 888, 1099	Andrzej Piotrkowczyk, młodszy 1621 – 877 1622 – 351 1623 – 131, 132, 800, 1039 1625 – 694 1628 – 64, 643 1629 – 44, 973 1630 – 208, 221 1631 – 695 1632 – 310, 766, 1032, 1087 1633 – 600, 632 1634 – 763 1636 – 1041 1637 – 167, 360, 794 1638 – 773, 969 1639 – 281, 359, 677 1640 – 1059 1641 – 157 1642 – 963 1643 – 490, 687, 966 1644 – 676
Maciej Jędrzejowczyk 1617 – 1012, 1006 1618 – 28, 674, 1146 1620 – 12, 158 1622 – 1017 1628 – 709, 710 1630 – 1120 1631 – 708	Łazarzowa Drukarnia 1602 – 470 1604 – 6 (Bazyli Skalski), 962 (Bazyli Skalski) 1606 – 462 1607 – 871 1615 – 468 (Maciej Jędrzejowczyk) 1616 – 1010	
Szymon Kempini 1604 – 1061 1605 – 29 1614 – 554, 1187	Bratłomiej Nowodworski, nakł. 1633 – 1116 1669 – 1154 1674 – 1152	
Jan Burchard Kuik 1622 – 135	Walerian Piątkowski 1619 – 686 1640 – 801 1642 – 668, 917 1643 – 669 1645 – 169 1648 – 248 1651 – 76	Anna Piotrkowczykowa, wdowa i dziedzice 1646 – 703 1649 – 522 1655 – 246 1661 – 1212
Łukasz Kupisz 1646 – 640, 830 1647 – 271 1648 – 303 1649 – 597, 1140 1652 – 293, 521, 868 1653 – 523, 907 1655 – 267	Anna Kupisz, wdowa 1655 – 1074 1661 – 192, 623 1667 – 624	Stanisław Piotrkowczyk 1667 – 110 1668 – 753 1669 – 122, 569 1670 – 589, 1163 1673 – 563
Anna Kupisz, wdowa 1655 – 1074 1661 – 192, 623 1667 – 624	Łukasz Kupisz, dziedzice 1666 – 107	
Stanisław Bertutowic Lenczewski 1639 – 570, 762 1644 – 7 1650 – 108	Andrzej Piotrkowczyk, starszy 1609 – 207 1610 – 949, 1214 1612 – 134 1613 – 129 1614 – 1062 1615 – 22 1616 – 533	Krzysztof Schedel 1640 – 1013 1641 – 696, 1021 1642 – 1022

- 1643 – 566, 567, 1079,
1119
- 1644 – 309, 519
- 1645 – 160, 161
- 1646 – 320
- 1648–1649 – 1007
- Krzysztof Schedel, wdowa
i dziedzice
- 1661 – 1219
- 1663 – 1167
- 1667 – 662
- 1668 – 90, 104
- 1669 – 123, 381
- 1670 – 476
- 1671 – 89, 112, 591
- 1672 – 906
- 1673 – 120
- 1674 – 109, 855
- 1675 – 646
- 1676 – 103, 726, 1085
- 1677 – 1223
- Jerzy Schedel, Mikołaj
Aleksander Schedel,
dziedzice K. Schedla
- 1668 – 475, 940
- 1670 – 87
- 1672 – 525, 528
- 1673 – 564, 920 (księga 1)
- 1679 – 1139
- 1680 – 370, 1169
- 1681 – 527
- 1682 – 247, 1018
- 1683–1684 – 994
- Mikołaj Aleksander
Schedel
- 1690 – 635
- 1692 – 210
- 1696 – 832
- Jakub Siebeneicher
- 1601 – 577
- 1603 – 1128
- Jakub Siebeneicher, wdowa
i dziedzice
- 1605 – 1126
- 1609 – 1186
- 1614 – 1188
- 1616 – 361, 798
- Wojciech Siekielowicz
- 1685 – 488
- Bazyli Skalski
- 1606 – 190, 191
- 1608 – 375
- 1611 – 376
- Jan Szeliga
- 1606 – 608
- Balcer Śmieszkwicz
- 1665 – 524
- 1664–1665 – 1075
- 1669 – 590
- Antoni Wosiński
- 1625 – 62
- 1628 – 872

ANEKS 9

DRUKARZE I NAKŁADCY Z XVIII W. – DRUKI NIEOZNACZONE

1704 – 346, 880
1705 – 322
1706 – 40, 331, 1003
1711 – 1004
1718 – 1078
1720 – 440
1725 – 438
1733 – 839, 1002
1736 – 724
1741 – 1105
1747 – 831
1754 – 265, 266
1755–1760 – 15
1759–1763 – 850
1760 – 882
1761 – 705
1764 – 833
1767 – 259, 369, 484, 838,
1222
1769 – 1156
1773 – 630
1776 – 820
1782 – 1104
1785 – 716, 734
1787 – 1024
1790 – 843, 881
1791 – 542

ANEKS 10

DRUKARZE I NAKŁADCY Z TERENU RZECZYPOSPOLITEJ WEDŁUG GRANIC Z XVIII W.

	Tomasz Jan Schreiber	1760 – 316
BRANIEWO	1732 – 916	1761 – 222
b.dr.	1750 – 580	1765 – 576, 1047
1709–1761 – 1181	1742–1746 – 581	1768 – 749
		1780 – 862
BRANIEWO/WARSZAWA	Jan Zachariasz Stolle	1781 – 950
	1701 – 1180	
Jezuici/Pijarzy		Franciszek Cezary
1751 – 675		1707 – 642
	KALISZ	1710 – 446
CZĘSTOCHOWA	b.dr.	1712 – 471, 1125
	1777 – 960	1717 – 285
Drukarnia oo. Paulinów		1718 – 180, 286
na Jasnej Górze	Jezuici	
1727 – 255	1718 – 415	Krzysztof Domański
1776 – 774	1721 – 681	1706–1709 – 1
	1723 – 339	
	1725 – 352	Kazimierz Jakowski
GDAŃSK	1726 – 535	1768 – 345
	1754 – 350	
Gotfryd Hartmann		Jakub Matyjaszkiewicz
1751 – 482		1723 – 287
1761 – 447		
	KRAKÓW	
Marek Jerzy Knoch	b.dr.	Jan May
1738 – 933, 934	1705 – 444	1793 – 84
1739 – 842		
1741 – 391	Akademicka	Mikołaj Aleksander
1743 – 932, 1184	1702 – 1090	Schedel
1744 – 335	1708–1714 – 1136	1703 – 556
1746 – 276, 464	1714 – 707	1704 – 1137
	1723 – 593	1707 – 55
Ulryk Kross	1734 – 806, 807	
1728 – 494	1737 – 601, 845	Dominik Wojciech
1730 – 397	1751 – 321, 1168	Siarkowski
	1752 – 304	1740 – 602

Stanisław Stachowicz 1754 – 66 1761 – 582 1773 – 409	MOKRZKO Stanisław Kozuchowski, nakł. 1732 – 553	TORUŃ b.dr. 1731 – 615
KRÓLEWIEC b.dr. 1721 – 14 1736 – 586	POCZAJÓW Bazylianie 1762 – 912 1777 – 45	Paweł Marek Bergman 1765 – 516 Jan Chrystian Laurer 1705 – 616
Bogumił Lebrecht Hartung 1793 – 505	POZNAŃ Akademicka 1701–1702 – 1178 1706 – 1177 1707 – 531 1743 – 865 1746 – 1176 1752 – 731 1755 – 466 1757 – 388, 389 1761 – 467 1769 – 277 1773 – 680	Jan Ludwik Nicolai 1732 – 443
Jan Dawid Zenkier 1714 – 876 1730 – 273		WARSZAWA b.dr. 1738 – 639 1741 – 822 1751 – 340 1793 – 827
LUBLIN Jezuici 1716 – 1198 1724 – 1098 1743 – 69, 887 1749 – 170 1753 – 1174 1756 – 403		Krzysztof Bogumił Nicolai, nakł. 1754 – 1111
LWÓW Drukarnia Bractwa Św. Trójcy 1745 – 961 1760 – 499	Jezuici 1728 – 859 1742 – 895 1758 – 1069 1760 – 653	Piotr Dufour 1781 – 1084 1785 – 1071 1789 – 1066 1791 – 146 1785–1788 – 1204
Jezuici 1730 – 329 1747 – 141 1754–1756 – 188	SANDOMIERZ Jezuici 1721–1742 – 910 1749 – 664 1754 – 1053	Michał Gröll 1768–1787 – 436 1778 – 1185 1780–1786 – 715
Tomasz Piller 1787 – 1144	SUPRAŚL Bazylianie 1729 – 410 1750 – 526 1752 – 690	Jezuici 1735 – 217 1742 – 826 1763 – 142 1765 – 1206
Kazimierz Schlichtyn 1782 – 1132		Misjonarze 1785 – 574
Trynitarze 1717 – 1138		Drukarnia Nadworna JKMci 1776 – 959

Pijarzy	Różne drukarnie	1724 – 682, 714
1702 – 718	1790 – 283	1737 – 939
1713 – 739	1791 – 284	1740 – 860
1717 – 500, 534	Drukarnia Mitzlerowska	1750 – 426, 517
1718 – 614	Korpusu Kadetów	1781 – 1103
1724 – 942	1771 – 1052	1784 – 1203
1726 – 540	1772 – 1051	Bazylianie
1729 – 1179	Drukarnia Wolna	1777 – 1040
1739 – 821	1789–1792 – 829	Jezuici
1751 – 891	1791 – 946	1727 – 713
1752 – 1183	1792 – 828	1738 – 573
1753 – 948	Piotr Zawadzki	1770 – 1094
1755 – 892	1789 – 529	Pijarzy
1759 – 183	WARSZAWA/LIPSK	1758 – 269
1760 – 1149	Michał Gröll	1758–1764 – 268
1764 – 541, 692	1776 – 1086	1766 – 472
1766 – 538	1789 – 1067	ZAMOŚĆ
1768 – 537	WILNO	Drukarnia Zamoyska
1775 – 536, 539	Akademicka	1718 – 19
1787 – 968	1720 – 947	1760 – 840
1732–1782 – 1122		1765 – 498
1742–1743 – 1218		
1772–1778 – 147		
1773–1775 – 967		

ANEKS 11

DRUKARZE I NAKŁADY OFICYN ZAGRANICZNYCH Z XVIII W.

AMSTERDAM

Jan Fryderyk Hauenstein
1726 – 583

François L'Honoré
1735 – 262
1734 – 660

Pierre-Alexandre Le Prieur
1761 – 672

Henri du Sauzet
1751–1780 – 992

AUGSBURG

b.dr.
1766 – 915 (nakł. Mat-
theus Rieger)

BERLIN

Jerzy Jakub Decker
1772 – 1173

Ambrosium Haude
1731 – 439

Johann Lorentz
1708 – 442

BERLIN I SZCZECIN

Friedrich Nicolai
1794 – 338

DRESDEN

[Johann Riedel?]
1709 – 41

Wdowa Harpeter
1751 – 42

Johann Riedel i Johann
Konrad Stöffel
1718 – 619

Georg Conrad Walther
1747–1753 – 465

FRANKFURT NAD MENEM

Aux Dépens de la Com-
pagnie
1740 – 938

Johann Christian
Hermann
1781 – 666

FRANKFURT I LIPSK

b.dr.
1736 – 873

GREIFSWALD
(GRYPHISVALDIAE)

Georg Henrich Adolphi
1705 – 661

HALLE

Neue Buchhandlung
1718 – 665

HAMBURG

Johann Christoph Kissner
1731 – 68

HELMSTEDT

b.dr.
1724 – 926

KOLONIA

b.dr.
1726 – 341

Adam Cholinus, dziedzice
1730 – 921

Héretiers Pierre de la Hache
1704 – 936

Peter Hammers, erben
1704 – 492

LEIPZIG

Johann Theodor Boetius
1704 – 856, 930
1707 – 431, 432

Bernard Christoph Breitkopf
1728 – 53
1734 – 1209

Thomas Fritschen

1705 – 1208

Michaelis Huberti, nakł.

1729-1732 – 996

Georg Loewii, nakł.

1755 – 460

Officina Weidmanniana

1733 – 625

LIPSK – BERLIN

Joannis Andreae Ruedigeni

1733 – 858

LONDYN

b.dr.

1775 – 1145

LUCAE : VENETIA

Antonio Bortoli

1763 – 1064

PARYŻ

Denis-Simon Magimel

1797 – 1175

Jean Thomas Herissant

1750 – 991

PRAGA

Wolfgang Wickhart

1723 – 641

RZYM

Michaeli Angeli Barbiellini

1767 – 254

ULM

Daniel Bartholomäi

1712 – 890

URBINO

Off. SS. Sacramenti, nakł.

Hieronimi Mainardo

1740 – 342

WIEN

Inatius Rungger

1720 – 1121

WROCLAW

Jezuici

1740 – 80

1741 – 634

Jan Jakub Korn

1734 – 1019

W.B. Korn et Gampert

1764/1766 – 463

WROCLAW/LIPSK

Wilhelm Bogumil Korn

1797/1798 – 336

ZURYCH

Orell, Gessner, Füssli & Co.

1785–1792 – 23

SPIS PROWENIENCJI

- Alexandre, płk. Regimentu w Schoenberg – 237
- Andrzeioviensis Thomas (XVI) – 673
- Anna Martyna, zakonnica – 587
- Antoniowa, doktorowa – 688
- Anzelm Caroli (XVIII) – 859
- Attyski Wojciech – 274, 476, 591
- Bakałowicz P. – 1081
- Bartholomaeus (XVII) – 929
- Bayer Maciej (XIX) – 429
- Beier Nicolaus (XVI) – 357
- Bełza (XVIII) – 579
- Bełzowski S. A. (XVI) – 809
- Benedykt od św. Józefa (XVII) – 1196
- Benedykt, zakonnik – 901
- Benedyktyni
- Tyniec – 577
 - Wąwolnica – 401, 687
- Bernard, zakonnik – 689
- Bernardyni
- Lublin – 491
 - Leżajsk – 835
 - Lwów – 56, 896
 - Łuków – 956, 976, 1027
- Bielski Kazimierz – 520
- Bille Karol – 275
- Bobrownicki Konstanty – 534, 536, 539
- Bogucki Paweł – 27
- Bojanowski Jan – 533
- Borbachij Stanisław (XVI) – 461
- Bratkowski Łukasz – 22
- Bruschner – 256
- Brygidki
- Lublin – 2
- Brzozowski Tomasz – 142
- Bukowski Jan – 192
- Byczkowski Anioł (XVIII) – 22, 657
- Candeliensis Bibliotheca (?) (XVI) – 558
- Chobrzany
- biblioteka kościelna – 877
- Chraczyński Maciej – 589
- Chrzanowscy
- biblioteka w Moroczynie – 1178
- Chrzanowski Florian – 1157
- Chyliczk[owski Jan?] – 879
- Chzalewicz Kazimierz – 1038
- Ciesielski Andrzej 163
- Cieszkowicz Adam – 275
- Cracoviensis Matthaeus (XVI) – 452
- Cynerski Jan Rachtamowicz – 1010
- Cystersi
- Koprzywnica – 383
 - Szczyrzyc 72
 - Trzebnica – 24, 885
- Czapski – 537
- Czarnecki K. – 409
- Czartoryscy
- biblioteka w Puławach – 67, 546
- Czechowicz Andrzej Boemus (XVII) – 416, 776
- Czelejowski Michał – 425
- Czereyski Tymoteusz – 11
- Czermiński Jan – 773
- Czesław, zakonnik – 462
- Dąbrowski – 1042
- Dąbrowski Jan – 1029
- Dąbrowski V. – 833
- Dębicki Leopold (XVIII) – 859

- Dobrzański Kajetan – 436
- Dominikanie
Lublin – 731, 765
- Dorff Stanisław – 805
- Drohobyczew Jacobus (XVII) – 10
- Drozdowicz Sebastian – 554
- Drozdowski Marcin – 173
- Duchnowski H.[ieronim] (XIX) – 429
- Dzieduszycy
biblioteka w Poturzyca – 283, 701
- Erzes Seweryn – 353
- Fischer Tobiasz (XVI) – 922
- Franciszkanie
Lublin – 363, 668, 803, 834,
- Franciszkanie Konwentualni
Złoczów – 1026
- Gachowski J. Bonifacius (XVII) – 491
- Galiński Mikołaj Stanisław – 546
- Garbaczewski Jan – 952
- Gaudenty, benedyktyn – 577
- Gawarecki A. – 781
- Gawłowski G. – 540
- Gilbaszewski S. – 738
- Gnatowski Ludwik – 872
- Gordon Jan (XVII) – 1171
- Gostkowska Agnieszka – 949
- Gólkowski Aleksander – 694
- Górka Kasper (XVI) – 138
- Górski A. – 574
- Górski Adam Florian – 804
- Grab[owski] – 538, 540, 541
- Grabowiecki Stanisław Jan (XVII) – 678
- Grabowski J. (z Łukowa) – 284
- Grabowski Adam – 284
- Grochowski Leonard (XVI) – 452
- Groszkowski Franciszek 221
- Grotthus Józef – 1187
- Grudziński Kazimierz (XVII) – 220
- Gry(...?) Karol – 56
- Guszczyński Jakub (XVIII) – 688
- Hadziewicz Jakub – 882
- Hammer (XIX) – 648
- Hermanowicz Ign[acy] – 53
- Hlivitianus Mathias (XVII) – 201
- Hois [?] – 246
- Hosii (?) Stanisław Józef – 352
- Hubicki Ludwik – 737
- Iac. Mich. Edl. v. Smitmer – 1208
- J.G.L. – 1208
- Jadecki Szymon (XVI) – 678
- Jan Boguszybski – 1144
- Janicki – 589
- Janidlovii Jacobo – 584
- Janiszewski – 535
- Janiszewski Leon – 845
- Jankowski Adam (XVII) – 673
- Januszowski Jan, komorzy lwowski – 56
- Jastrzębski Józef Franciszek – 694
- Jezuici – 1063
Kraków – 974
Krasnystaw – 634
Lublin – 63, 604, 784, 799, 1048
Lwów – 351
Ostróg – 664
Płock – 1058
Rawa – 485
Warszawa – 18, 43, 251, 818
Wilno – 1159
- Joannes, notarius (XVI) – 220
- Jonston Andreas Alexander – 27
- Juszyński Michał Hieronim – 226
- Kamieński Teofil – 468
- Kanonicy regularni – 425
- Kanonicy regularni, zwani Markami
Kraków – 483
- Kapucyni
Warszawa – 819
- Karbowski Rafael – 473
- Karmelici – 1126
Kraków – 372, 746
- Karmelici bosci
Warszawa – 1075
- Karwowski Jan (XVII) – 976
- Kassa Feliks (XVI) – 402
- Kazimierski – 329
- Kaznowski Józef [!] – 52

- Kaźmirski Wojciech 598
 Kącki Jan – 425
 Kempen Eggert von – 264
 Kentski Józef – 1018
 Kędzierski Wilhelm – 402
 Kielczewski Florian – 913
 Kielczewski Józef – 942
 Kierski (?) Mikołaj (XVI) – 1048
 Kieterowski (?) Antoni – 170
 Klepacki Maciej Benedykt – 1092
 Klimaszewski Józef – 796
 Kłobukowski Stanisław Wojciech XVII – 368
 Kłosowicz Wojciech – 913
 Kobacki Wojciech (XVII) – 469
 Kobylinski Paulus – 634
 Kochanowski Konstanty – 1093
 Kołysza Stefan – 328
 Konarzewski Walenty (XVI) – 558
 Korfowicz Jan – 1159
 Kossecki – 777
 Kostkiewicz – 634
 Kostrowicki Samuel – 361
 Kozerski Stanisław – 250
 Kozłowski senior (XIX) – 10
 Kozłowski Stanisław – 320
 Kozmian M. – 403
 Koźmian Andrzej Alojzy – 69, 582, 692, 887,
 895, 1122
 Koźmian Józef de Rzeczyca – 170
 Koźmian Kajetan – 1024
 Koźmian Wincenty – 271, 1102, 1122
 Koźmianowie
 biblioteka – 329, 994
 Krasański Adam – 54
 Krasieński Zygmunt 598
 Krazecki Michał Antoni (XVII) – 796
 Królikowski Jan (XVI) – 421
 Krukowiecki Stanisław (XVIII) – 220
 Krysiński Wojciech Jan – 275
 Krzecowski Józef (XVI) – 756
 Krzemkowski Michał – 275
 Krześniewska Tekla – 278
 Krzykowski (XVII) – 250
 Kuczonkowicz Maciej – 528
 Kulikowa Anna Ludwika – 81
 Kurzelowczyk Jakub (XVII) – 809
 Kwiecińska K. – 1198
 Lachowicz Maciej – 969
 Lambek Grzegorz – 77
 Lanckoroński – 613
 Langiewicz Józef – 706
 Lasocki – 350, 638
 Lasocki Demetriusz – 638
 le Nain de Rosemont Joannes Baptista De-
 odatus – 706
 Leszczyński Józef – 1181
 Leśniewski Wawrzyniec – 833
 Lipiński Jan – 1126
 Lowisza Walentin – 505
 Lubomirscy
 biblioteka w Przeworsku – 618
 Lubomirski Aleksander – 269, 397, 495, 576,
 946, 1020, 1068, 1122
 Lwów – 862
 Łącki (XVIII) – 859
 Łączyński (XVII) – 810
 Łubieński V. – 1029
 M. H. Z. C. A. (XVII) – 337
 M. Z. Jacobij Curelovij (XVII) – 809
 Macedoński Grzegorz August – 706
 Makownicki Joannes – 373
 Makowski [Kazimierz?] – 748
 Makowski Kazimierz (XVII) – 402
 Marcfish Marius – 810
 Markowicz Wojciech (XVI) – 75
 Marylski Eustachy – 1001, 1190, 1192, 1196
 Matecki Walenty – 11
 Mączyński Paweł – 804
 Męski Józef – 564
 Miarkowski Tomasz – 419
 Miaskowski Wojciech – 646
 Michelius Valentinus (XVI) – 835
 Mickiewicz A. – 1100
 Miecznikowski Władysław – 654
 Mieleszko Malisziewicz Adam – 1132
 Mieszkowska Ludgarda 6109

- Mieszkowski Bartłomiej 533
 Mieszkowski Łukasz – 533
 Miklaszewski – 796
 Miller Albertus (XVII) – 729
 Minontla Caesarius – 869
 Misczyński Krzysztof – 1210
 Misjonarze
 Lublin – 804
 Motylewicz Piotr – 690
 Muryson Ludwik – 804
 Mycielski Aleksander – 796
 Mycielski Bogumił (XVII) – 577
 Mycielski Wojciech – 514
 Myszkowska Anna (XVIII) – 859
 Niebiewski T. – 654
 Niemirzanka Wiktoria – 1200, 949
 Nieprzecki Antoni – 27
 Nowakowski Franciszek (XIX) – 168, 401,
 561, 686
 Nowicki Józef – 272
 Nowicki Stanisław – 537, 541
 Orgelbrand S. – 13
 Ossoliński Józef Maksymilian – 1032
 Ostrowski Andrzej (XVI) – 218
 Owidzki – 827, 828, 829
 Oziemkowicz Franciszek – 1215
 Paławski W. 598
 Pałaszowski Jan – 16
 Parzecki Tomasz Wojciech – 1126
 Paulini
 Częstochowa – 757
 Pawlikowski Jan Gwalbert – 773
 Petrycy – 95
 Petrycy Franciszek – 88
 Philinek (?) Piotr (XVII) – 75
 Piechnicki Jan – 169
 Piechnikowicz Jan – 203
 Pijarzy
 Lublin – 55, 417
 Opole Lubelskie – 736
 Radom – 1188
 Złoczów – 517
 Pikulski Franciszek – 906
 Pilecki Bazyli – 1097
 Piotrowice
 biblioteka – 374, 941
 Piotrowski Ignacy – 255
 Piotrowski Wawrzyniec (XVII) – 226
 Pisarski Lucjan – 781
 Podlewski Bartłomiej Stanisław – 27
 Polakowski Kazimierz XVIII/XIX – 688
 Pongracz Bartłomiej – 452
 Pontanus Valentinus (XVI) – 366
 Potocki Albert – 534
 Potocki Narcissus (XVII) – 418
 Potocki Stanisław – 629
 Preme Otto (XVII/XVIII) – 337
 Protkowski M. – 531
 Próchnicki Jan Andrzej – 221
 Prsiechatski Wincenty – 1067
 Radomski (XIX) – 263
 Raduczki (?) Martinus (XVII) – 418
 Radwański Antoni – 1038
 Radwański Paweł Antoni – 869
 Radziwiłłowa A. – 1011
 Reformaci
 Biecz – 165
 Kalisz – 514
 Kazimierz – 1150
 Kraków – 298
 Lublin – 3, 76, 239, 248, 249, 334, 513,
 548, 549, 550, 551, 552, 595, 669,
 676, 847, 849, 902, 944, 966, 1021,
 1030, 1043, 1100, 1166, 1217
 Lwów – 700
 Poznań – 423
 Stopnica (Stobnica) 140, 202, 248, 523,
 555, 668, 803, 945, 1164
 Regner Andrzej – 81
 Rembowski Andreas – 373
 Rewkowski Michał Krzysztof – 872
 Rey Adam (XVII) – 263
 Robert Opolski – 396
 Rojewski Tomasz – 1105
 Rokosz Marcjanus (XVII) – 671
 Rosłkiewicz P. – 826

- Rożyński Piotr Seweryn (XVII) – 368
 R.S.D.C.M. – 1138
 Rubinkowski (XVII) – 591
 Rucinski – 713
 Rudnicki – 1092
 Rybiński F. – 738
 Rychlewicz Wojciech – 515
 Rydski Aleksander (XVII) – 678
 Rzewuski – 736
 Rzewuski Seweryn – 326
 Samborski Czesław – 133
 Schonei Jan Georg – 889
 Segler Jakub – 899
 Sierakowski Samuel a Boguslavice (XVII) –
 250, 416, 776
 Sierpowski Wojciech (XVII) – 834
 Skarniewski Szymon – 1007
 Skrzetuski Antoni – 533
 Słowiński Grzegorz – 773
 Soboczek Nicolaus (XVI) – 452
 Sobolski Jan – 4
 Sojewski Antoni – 2
 Sokołowski Stanisław – 1122
 Styski Wojciech H. – 7
 Suchodolski – 1018
 Suchodzki Stanisław Michał (XVII) – 220
 Suffczyński P. F. – 968
 Suleyski Jan (XVII) – 30
 Swiechowicz Franciszek (XVI) – 754
 Szafrankowicz Joannes – 261
 Szamborski Wojciech – 1030
 Szamotuliensis Joannes (XVII) – 1170
 Szaniawski Paweł (XVIII) – 853
 Szczerbiński Teodor – 1097
 Szczuka[?] Stanisław – 808
 Szefflarkiewicz Stanisław – 706
 Szembek Bonifacy – 713
 Szembek Fryderyk – 428
 Szołomski (?) Bartholomaeus (XVII) – 836
 Szulc Wincenty (XVIII) – 62, 788, 1123, 1160
 Szuszkowski Karol Xawery – 968
 Szy[...] Szymon Kazimierz – 891
 Śmiglecki Baltazar (XVII) – 452
 Świątkowski Jakub (XVII) – 58, 293, 355,
 726, 1046, 1157
 Tański Ignacy Stefan – 994
 Tarnowski Adam – 632, 1023
 Tarnowski Adam Paweł – 794
 Tarnowski Jan – 268
 Tarnowski Juliusz – 226
 Thurzo (?) Jacobus – 756
 Tokarski Tomas (XVIII) – 688
 Tolibowski Wojciech (XVI) – 423
 Towianski Feliks – 573, 939
 Trafliński Felicjan – 221
 Truszkowicz Jan (XVII) – 1170
 Ujazdowski Tomasz (XVIII/XIX) – 380, 508,
 896, 1026
 Ulitowski Kalikst – 589
 Urbański Piotr Fran[ciszek] – 1137
 Urbański Tomasz – 62
 Urbowicz Michał – 591
 Vidaviensis Joannes (XVI) – 451
 Waligórski Aleksander (XVII) – 1172
 Warszawa
 biblioteka – 163
 Conventus (?) (XVII) – 1131
 Wawrowski Andrzej – 1007
 Węgrzecki Stanisław – 163
 Wielkorski – 141
 Wieluń
 kolegium – 18
 Wiercieński Kazimierz Piotr – 1204
 Wierusz-Kowalski Andrzej (XVIII) – 80
 Więclowicz Jan – 935
 Więcluchowicz Jan – 904
 Wilanów
 biblioteka – 60, 71, 72, 74, 78, 141, 180,
 233, 256, 279, 295, 311, 429, 445,
 477, 564, 629, 659, 678, 736, 840,
 862, 867, 913, 929, 970, 1094, 1178
 Wilczewski Jan Kanty Stanisław – 904
 Wilczopolski P. – 82
 Wisniowski M. J. – 482
 Wiśniewski Kajetan – 250
 Wiśniewski Piotr (XVIII) – 758

- Wiśniowski A. M. Józef – 467
Witoszyński Marcin – 535
Witowski Jan, reformat z Lublina (XVII) – 75
Witte Jan Florian – 841
Włodkowiński Ignacjusz – 321
Wnorowski J. – 310
Wojciech Kanty, dominikanin – 866
Wojnarowicz Marcin (XVII) – 418
Woliński Mikołaj – 514
Wolski Jakub – 544
Wonarska Katarzyna – 499
Woytalewicz Tomasz – 27
Wozuczyński Jacek – 1189
Wronowski Stanisław – 351, 636
Wtontrzewicz Franciszek – 598
Wybranowski – 16
Wydzieszowski Stanisław (XVI/XVII) – 609
Wyszyński Michał – 275
Zacharski Andrzej Mikołaj – 872
Zachemski Maciej – 952
Zaczyński Tomasz Aleksy – 515, 1126
Zagrocki Sebastian (XVII) – 557
Załużski Józef Andrzej – 519, 683
Załużski M. – 790
Zamość
 Biblioteka Akademicka – 714
Zamojski Jan (?) – 324
Zarzycki Józef (XVIII) – 469
Zbijewski Jan – 805
Zgłobnicus Andreas (XVII) – 256
Ziebrzyński S. – 738
Zwierzyński Alojzy – 473
Zygrowski Jan – 1099
Żelazowski Marcin – 546
Żernicki Wacław – 1044

WYKAZ SKRÓTÓW CYTOWANEJ LITERATURY

- Adams – M. H. Adams, *Catalogue of books printed on the continent of Europe 1501–1600 in Cambridge Libraries*, vol. 1–2, Cambridge 1967.
- Allg. – *Algemeines Lexicon der bildenden Köstler von der Antice bis zur Gegenwart... herausgegeben von... Ulrich Thieme und... Felix Becker*, t. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Allg. D. B. – *Allgemeine Deutsche Biographie*, Bd 1–56. Leipzig 1875–1912.
- Bateson – F. W. Bateson, *The Cambridge Bibliography of English Literature*, vol. 1–4 edited by Frederick Wilse Bateson, Cambridge 1940.
- Bibl. Erasm. – F. van der Haeghen, *Bibliotheca Erasiana. Répertoire des oeuvres d' rasme. Ire série: liste sommaire et provisoire des diverses  ditions de ses oeuvres*, Gand 1893.
- B.K. – K. Bielska, *Bibliografia starych druków kaliskich*, Warszawa, Poznań 1980.
- BJ – *Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej*, red. M. Malicki, E. Zwinogrodzka, t. 1–3, Kraków 1992–1995.
- BJ 16 – *Catalogus librorum saeculi XVI qui in Bibliotheca Iagellonica Cracoviensis asservantur* : BJ 16. – *Katalog druków XVI wieku ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie* : BJ 16. Curavit Marianus Malicki, confecerunt Margarita Gołuszka, Marianus Malicki, Romana Piech, Wanda Ptak-Korbel, Eva Szczawińska, Sophia Wawrykiewicz, Eva Zwinogrodzka, Baden-Baden : Verlag Valentin Koerner, 2002–2005.
- BLC – *The British Library general catalogue of printed books to 1975*, vol. 1–320, London 1980–1985.
- BMC Italy – *Short-title catalogue of books printed in Italy and of Italian books printed in other countries from 1465 to 1600 now in the British Museum*, London 1958.
- BMC Germany – *Short-title catalogue of books printed in German – speaking countries and German books printed in other countries from 1455 to 1600 now in the British Museum*, London 1962.
- Boh. Liecht. – H. Bohatta, *Katalog der in den Bibliotheken der regierenden Linie des fürstlichen Hauses von und zu Liechtenstein befindlichen Bücher aus dem XVI–XX Jahrhundert*, Wien 1931.
- B.P. – P. Buchwald-Pelcowa, *Emblematy w drukach polskich i Polski dotyczĄcych XVI–XVII w.*, Bibliografia, Wrocław 1981.
- BPK – P. Buchwald-Pelcowa, *Katalog starych druków Biblioteki Kórnickiej*, t. 1 – *Polonica XVI w.*, *Nowe nabytki i uzupełnienia*, Wrocław 1969.
- BPW. – *Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*, cz. II: *Polonica XVI wieku*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa przy współudziale J. Adamczyk, Warszawa 1957.
- Brent. – *Bibliographia Brentiana... bearbeitet von W. K hler*, Nieuwkoop 1963.
- Brunet – J. Ch. Brunet, *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*, Paris 1965.

- BSJ – A. Backer, *Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jeus*, Liege 1886.
- BVB – BibliotheksVerbund Bayern FAST-Zugang, <http://www.gateway-bayern.de/>
- Budzyk – K. Budzyk, *Bibliografia dzieł prawniczych Bartłomieja Groickiego – wiek XVI*, [w:] *Studia nad książką poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego*, Wrocław 1951, s. [123]-197.
- BUP – J. Cybertowicz, H. Kowalewicz, *Katalog druków polskich XVI w. Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu*, Poznań 1963 (maszynopis powielany).
- BUW – *Katalog druków XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, pod red. H. Mieczkowska, Warszawa 2007-.
- BUWr – J. Ożóg, *Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, t. 1–2, Wrocław 1988–1991.
- CBDU – *Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII wieku*, <http://cbdu.id.uw.edu.pl/>
- CBN – *Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. Auteurs*, t. 1–23, Paris 1924–1981.
- Ch. – Wł. Chojnacki, *Bibliografia polskich druków ewangelickich ziem zachodnich i północnych 1530–1939*, Warszawa 1981.
- Chaix – P. Chaix, A. Dufour, G. Moechli, *Les livres imprimés à Genève 1550 à 1600. Nouvelle éd., revue et augmentée par Gustave Moechli*, Genève 1966.
- Cyt. – M. Cytowska, *Biblioteka druków urzędowych XVI w.*, Wrocław 1961, Seria: *Książka w dawnej kulturze polskiej*, pod red. K. Budzyka i A. Kaweckiej-Gryczowej, t. 11.
- DBC – *Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa*, <http://www.dbc.wroc.pl/>
- Denis – M. Denis, *Wiens Buchdruckergeschichte bis MDLX*, Wien 1782 oraz *Nachtrag Wien 1793*.
- DRK. – L. Dobrzyńska-Rybicka, A. Koehelerówna, *Katalog druków polskich XVI w., znajdujących się w Bibliotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu*, Poznań 1929.
- DS. – I. Dziok-Strelnik, *Bibliografia starych druków lubelskich 1630–1800*, Lublin 1997.
- E. – K. Estreicher, St. Estreicher, K. Estreicher, junior, *Bibliografia polska*, t. 1–34, Kraków 1870–1951.
- Edit 16 – *Censimento nazionale delle edizioni italiane del XVI secolo*, <http://edit16.iccu.sbn.it/>
- Enc. Ital. – *Enciclopedia Biografica e Biografica „Italiana”* Roma – Milano 1936/ 45.
- FG – L. Formanowicz, *Katalog druków polskich XVI wieku Biblioteki Kapitulnej w Gnieźnie*, Poznań 1930.
- G. – B. Górska, *Katalog czasopism XV–XVIII w. w zbiorach starych druków Biblioteki Ossolineum, „Ze Skarbca Kultury”, z. 15*, Wrocław 1963.
- Georgi – T. Georgi, *Allgemeines Europäisches Bücher – Lexicon...*, Leipzig 1742–1758.
- Gryczowa, *Ariańskie oficyny – A. Kawecka-Gryczowa, Ariańskie oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego, Dzieje i bibliografia*, Wrocław 1974.
- Gryczowa, *Prasy Rakowa i Krakowa – A. Kawecka-Gryczowa, Prasy Rakowa i Krakowa w służbie antytrynitaryzmu*, [w:] *Studia nad arianizmem*, pod. red. Ludwika Chmaj, Warszawa 1959.
- Göllner – Göllner C. Turcica, *Die europäischen Türkendrucke des XVI. Jahrhunderts*. Bd 1: MDI–MDL. București-Berlin 1961. Bd 2: MDLI–MDC. București-Baden-Baden 1968.

- Hor. – A. Kawecka-Gryczowa, K. Piekarski, Katalog Biblioteki Horynieckiej XX. Ponińskich, cz. 1. Inkunabuły i polonica XVI w., Warszawa 1936.
- IA – Index Aureliensis. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum., t. 1–9 (A–Coq), Aureliae Aquensis 1965–1991.
- Jöch. – Ch. G. Jöcher, Allgemeines Gelehrten – Lexikon wolin die Schriftsteler aller Stande nach ihren vornehmsten Lebensumständen und Schriften beschrieben werden, Leipzig 1897.
- K. – R. Kotula, Bibliografia polskich druków lwowskich XVI–XVIII w., Lwów 1928.
- KBP. – Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, cz. 3 Polonica XVII w., oprac. J. Rudnicka, Warszawa 1976.
- Mayer – A. Mayer, Wiens Buchdruckergeschichte 1482–1882, t. 1–2, Wien 1883–1887.
- Mich. – S. Michel, P. H. Michale, Répertoire des ouvrages en langue italienne au XVII siècle conservés dans les bibliothèques de France, Paris 1967–1984.
- Michaud. – L. G. Michaud, Biographie universelle ancienne et moderne, Paris 1811/35.
- Modrz. – Andrzej Frycz Modrzewski, Bibliografia zestawiona przez Pracownię Bibliografii Staropolskiej Instytutu Badań Literackich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, cz. 1, Okres staropolski, oprac. A. Kawecka-Gryczowa.
- MS – M. Skwara, Polskie drukowane oracje pogrzebowe XVII wieku. Bibliografia, Gdańsk 2009.
- NKor. – Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut, t. 1–19, Warszawa 1963-.
- OPAC SBN – Catalogo del Servizio Bibliotecario Nazionale, <http://www.sbn.it/>
- Ossol. XVI – Katalog starych druków Biblioteki ZNiO. Polonica wieku XVI z materiałów rejestracyjnych zebranych zespołowo pod kierownictwem K. Zatheya oprac. M. Bohonos, Wrocław 1965.
- Ossol. XVII – Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica XVII w., oprac. W. Tyszkowski, Wrocław 1994.
- Otw. – X. K. Otwinowski, Dzieła X. Piotra Skargi. Spis bibliograficzny, Kraków 1916.
- Quér. – J. M. Quérard, La France Littéraire ou dictionnaire bibliographique, Paris 1827.
- Pilichowski – C. Pilichowski, Nieznane polonica w bibliotekach szwedzkich, Gdańsk 1962.
- PK. – K. Piekarski, Katalog Biblioteki Kórnickiej, t. 1, Polonica XVI w., Kraków 1929.
- Pol. Typ. – Polonia typographica saeculi sedecimi, z. 1–5, Warszawa 1936–1964.
- PTPN – Katalog starych druków Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Polonica XVI w., oprac. E. Stelmaszczyk, Poznań 1991.
- PU – K. Piekarski, Pierwsza drukarnia Floriana Unglera 1510–1516, Kraków 1926.
- RR – I. Rostkowska, Bibliografia dzieł Mikołaja Reja. Okres staropolski, Wrocław 1970, Książka w Dawnej Kulturze Polskiej, t. 44.
- Seyn – Eugène de Seyn, Dictionnaire des écrivains belges. Bio-Bibliographie, Bruges 1931 Edition „Ex elsior” 4°.
- Sekulski – J. Sekulski, Bibliografia druków elbląskich: 1558–1772, Warszawa 1988.
- Sommervogel – C. Sommervogel, Bibliothèque de la Compagne de Jesus, t. 1–10, Bruxelles 1890–1909.
- T. – E. Tiller, Bibliografia konstytucji sejmowych XVII w. w Polsce w świetle badań archiwalnych, Wrocław 1963.

- Tryp. – J. Trypućko, *Polonica vetera Upsaliensia. Catalogue des imprimés polonais ou concernant la Pologne des XVe, XVIe, XVIIe XVIIIe siècles conservés à la Bibliothèque de l'Université Royale d'Upsala, Uppsala 1958.*
- VASL – K. Čepiene, I. Pietrauskienė, *Vilniaus Akademijos spaustuves leidiniai 1576–1805, Bibliografija, Vilnius 1979.*
- VD – *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts, red. I. Bezzel, Bd. 1–17, Stuttgart 1983–1990.*
- VD16 – *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts (VD 16), <http://gateway-bayern.de/>*
- VD17 – *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts (VD 17), <https://www.vd17.de/>*
- VD18 – *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 18. Jahrhunderts (VD 18), <http://vd18.de/>*
- VD16 ZV – *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts; Supplement (Zusatzverzeichnis), <https://www.bsb-muenchen.de/1681.0.html>*
- Vol. Leg. – *Volumina legum, Warszawa 1980.*
- W. – T. Wierzbowski, *Bibliographia polonica XV ac XVI ss., t. 1–3., Warszawa 1889–1894.*
- Webster – *Webster. Biographical Dictionary, Menasha 1951.*
- WN. – M. Wojciechowska, *Z dziejów książki w Poznaniu w XVI w., Poznań 1927, Bibliografia Melchiora Neringa.*
- WW. – M. Wojciechowska, *Bibliografia Jana Wolraba, [w:] Z dziejów książki w Poznaniu XVI w., Poznań 1927.*
- Z.I. – J. Zapasko, J. Isajevič, *Pamjatki knižkovego mistectva. Katalog starodrukiv vydanyh na Ukraini, k. 1., Lviv 1981.*
- Z. – K. Zawadzki, *Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI–XVII w. Bibliografia. 1–2, Wrocław 1977–1984.*

WYKAZ SKRÓTÓW

acc. – accedit
adl. – adligat
b.m.dr.r. – bez miejsca, drukarza, roku
bł. – błogosławiona, -y
BN – Biblioteka Narodowa
brąz. – brązowa
brun. – brunatna
cz. – część
DO – druk obcy
dub. – dublet
EWO – Encyklopedia wiedzy o książce, red.
A. Birkenmajer et al., Wrocław 1971.
haer. – haeredes
i.e. – id est
jęz. – język
łac. – łaciński
m.wyd. – miejsce wydania
mpp. – manu propria
nakł. – nakładem
offic. – oficyna
okł. – okładzina
p. – pieczęć
per. – pergamin
plak. – plakieta, -y
pł. – płótno
poł. – połowa
półperg. – półpergamin

półpł. – półpłótno
póls. – półskórek
por. – porównaj
prow. – proweniencja
pseud. – pseudonim
rad. – radełko, -a
restaur. – restaurowana
rkps – rękopis
s.e. – super exlibris
sen. – senior
sk. – skóra
s.l. – sine loco
s.n. – sine anno
SPKP – *Słownik pracowników książki polskiej*,
pod red. I. Treichel, Warszawa–Łódź 1972.
śl. – ślepy
T. – tom
tłum. – tłumaczenie
Typ. – typis
Vol. – wolumen
w. – wiek
wyc. – wycisk
zob. – zobacz
złoc. – złożony
zniszcz. – zniszczony
ZNiO – Zakład Narodowy im. Ossolińskich
we Wrocławiu

WYKAZ SKRÓTÓW PROWENIENCYJNYCH

ABS [p] – Aleksander Branicki – pieczęć
BWB [p] – Biblioteka Wiktora Baworowskiego – pieczęć
BS [exl.] – Ex libris Com. Branicki Sucha
[BS] – Biblioteka Branickich w Suchej
JMO – Józef Maksymilian Ossoliński
SW – Stanisław Wronowski

WYKAZ DRUKÓW POCHODZĄCYCH Z KSIĘGOZBIORU ANDRZEJA EDWARDA KOŹMIANA ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ZNIO

ABELLY Louis

1. Medulla theologica ex sacris scripturis conciliorum pontificumque decretis et SS[anctorum] patrum ac doctorum placitis.

Cracovia: In Offic[ina] Christophori Domanski, 1706–1709. 8°.

E. XII, 4.

Prow.: Pars 2–1. Ex libris Domus (...) Congr. Missionis, 1765. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.]. XVIII.4554

2. Żywot sługi Bożego Wincentego a Paulo

W Krakowie: w Drukarni Fran[ciszka] Cezarego, 1688. 4°.

E. XII, 4–5. KBP 1. Ossol. XVII 3.

Prow.: 1. Bibliotheca WWPP Brigitek Lubelskich przez X. S. Antoniego Sojewskiego niegdy kapellana tegosz. [!] kościoła ofiarowana. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 552.

XVII.6419

ABREK Andrzej I

3. Luctus Academiae Zamoscensis, ex obitu ... heroinae Catharinae Zamosciae ducissae ab Ostrog, comitissae in Tarnow

[Zamosci]: in Officina Typogr[aphica] Acad[emiae] Zamosc[ensis], [po 6 X 1643]. 4°.

E. XII, 12. Ossol. XVII 8.

Prow.: 1. Pro usu Frum Minorum Reformatorem Contus Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1228.

XVII.4036

ACTA

4. Acta Conventus Thoruniensis, celebrati Anno 1645 ... pro ineunda ratione componendorum dissidiorum in religione per Regnum Poloniae

Varsaviae: in Officina Petri Elert, 1646. 4°.

E. XII, 30. KBP 5. Ossol. XVII 42.

Prow.: 1. Johannes Sobolski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.3731

5. Acta et conclusiones synodi generalis Toruniensis = Sprawy y uchwały Synodu Generalnego Toruńskiego ... 1595 Mense August[o].

Torunii: Excudebat Andreas Cotenius, 1596. 8°.

E. XII, 29; XXX, 165. W. 1816. Ossol. XVI 6. BUWr 9. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. BS [exl.] 219.

XVI.O.668

ADAM z Opatowa

6. Ad... Ioannem Zamoyski, archiepiscopum Leopoliensem in primum sui archiepiscopatus ingressum gratulatio

Cracoviae: in officina Lazari Bazylus Skalski, 1604. 4°.

E. XXIII, 367. Ossol. XVII 5037.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS] 1203.

XVII.8526

7. Posel zbawienia panien zakonnych klasztoru świętego Andrzeja adwentowe nabozenstwa podawaiący z sporządzenia

W Krakowie: w drukarni Stanisława Bertutowica, 1644. 4°.

E. XXIII, 368. KBP 1412. Ossol. XVII 5044. DBC.

Prow.: 1. Ex libris Adalberti H. Styski praepositi Dobru 2. Andrzej Ed.Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8006

8. Viata eximii viri Ioannis Cantii ... Studio et opera

Cracoviae: ex officina Francisci Caesarij, 1628. 4°.

E. XXIII, 369–370. KBP 1415. Ossol. XVII 5051.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS] 1304.

XVII.8431

AGENDA

9. Agenda albo forma porządku usługi świętej w zborach ewangelickich

We Gdańsku: drukował Andrzej Hünefeld, 1637. 4°.

E. XII, 73. Ch. 5. Ossol. XVII 68.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS] 1034.

XVII.2666

ALBERTUS Magnus

10. [Philosophia pauperum] ... Philosophiae naturalis isagoge. Summa philosophiae naturalis in quinque tractatus distribute

Cracoviae: [Aleksy Rodecki], 1587. 8°.

E. XII, 99. W. 507. PK. 12. Hor. 4. Ossol. XVI 36. Gryczowa, Ariańskie oficyny 1. BUW 155. BUWr 26. BJ 30. IA 102.650. DBC.

Prow.: 1. Hunc librum Andreas Petricoviensis Jacobo Drohobyczew, in pignus perpetui amoris dedit idem qui supra mpp. 2. Od Kozłowskiego oycy 11.XII 1823 f.2 Andrzej Ed.Koźmian. 3. [BS] 578.

XVI.O.457

ALCHABITIUS (Al-Qabisi)

11. Alchabitus cum commento. Noviter impresso

Impressus Venetis: per Melchiorem Sessa, 1512. 4°.

IA I 292 (102.857). BVB.

Prow.: 1. Hic liber donatus mitri Vlaslislao a ... fratre meo dno Alexandro ... A° 1658 d. 7... .
2. Fris Valentini Matecki Augustiniani. 3. Timotheus Czereyski Ord. S.B.M. 4. And.
Ed.Koźmian. 5. BS [exl].

XVI.Qu.11923

ALESSIO Piemontese

12. Tajemnice wszystkim obojga płci nie tylko ku leczeniu rozmaitych chorob ... bardzo potrzebne ale y gospodarzom, rzemieslnikom ... pozyteczna. Z lacińskiego ięzyka na polski przełożone ... Przez Sebastiana Sleskowskiego

W Krakowie: w Drukarniej Macieja Andrzejowczyka, 1620. 4°.

E. -. KBP 1480. Ossol. XVII 5384.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS] 577.

XVII.1641

ALVAREZ de Paz Diego

13. O wykorzenieniu złego y o pomnożeniu dobrego ksiąg pięcioro ... tom wtory

W Poznaniu: w Drukarni Jana Wolraba, 1618. 4°.

E. XII, 129. Ossol. XVII 100.

Prow.: 1. Proweniencja nieczytelna. 2. bibliatyki [!] P.Xieni. 3. S.Orgelbrand. 4. Andrzej Ed.Koźmian. 5. [BS] 565.

XVII.1724

ANCUTA Jerzy Kazimierz

14. Prodrumus Poloniae plenissimo jure ad servandam dissidentibus datam fidem publicam adstrictae contra G.C. Ancutae Jus plenum religionis catholicae sic dictae.

[Królewiec: s.n.], 1721. 4°.

E. XII, 143. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56928

ANDER

15. Ander Theil oder Continuation, oder Schweden, Polen, Moszkwiter und derer Alliirten Kriges Händel. [S.l.: s.n.], 1755–1760. 4°.

E. XIV, 392.

Prow.: 1. 1814 Andrzej Ed.Koźmian. 2. [BS].

XVIII.11617

ANZELM s. abp Canterbury

16. Elucidarius dialogus ... Haec postrema editione sumptibus et industria Ioannis Wolski ... illustratus et auctus.

Posnaniae: in Officina Ioannis Wolrab, [po 2 I 1625]. 8°.

E. XII, 180–181. Ossol. XVII 140.

Prow.: 1. Ex supellectili librorum M.Joannis Pałaszowski U. J. D. 2. Andrzej Ed.Koźmian od Wybranowskiego 29 Mai 1824. 3. [BS] 258.

XVII.2004

ANZELM od SS. Męczenników

17. Desertum disertum clamantis et clamantis voce b. Ioannis à Cruce, primi carmelitae discalceati et sanctae matris Teresiae in reformatione coadiutoris infracti ... a ... Clemente X inter beatos adscripti, ludis literariis in publica suae beatificationis celebritate opera et penna Anselmi a SS. Martyribus ... illustratum.

Varsaviae: [s.n.], 1676. 4°.

E. XII, 169. Ossol. XVII 139.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.7109

AQUILA

18. Aquila Połubiniana suas pervolitans terras

[S.l.: s.n.], 1684. 2°.

E. XXIV, 467–468. Ossol. XVII 156.

Prow.: 1. Collegii Varsav Soc Iesu. 2. Collegio Vielunensis. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1793.

XVII.16468

ARAKIEŁOWICZ Jakub Paschalis

19. Trzy kopie herbowne ... na pogrzebie ... Marcina Leopolda ... Zamoyskiego

W Zamościu: w Drukarni Akademickiej, [1718]. 2°.

E. XII, 197.

Prow.: 1. 1814 Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29478

ARCHINTO Filippo

20. [Christiana de fide explanatio]. Articuli orthodoxam religionem sanctamque fidem nostram respicientes. A sacrae Theologiae Professoribus Lovaniensis universitatis aediti

Impressum Cracoviae: per Hieronymum Vietorem, 1545. 8°.

E. XII, 202, 240; XVI, 132. W. 1227. PK. 33. Ossol. XVI 66. BUW 396. BJ 82. BJ 16 A-806. IA 106.879. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 141.

XVI.O.856

AREA

21. Area triplex Martis, Palladis, virtutis ... ac ... Bonaventurae ... Madaliński episcopi Plocensis ... in solenni suae cathedrae ingressu exhibita Anno Dni 1674 Nono Kalendas Januariarum.

Vilnae: typis Acad[emiae] Soci[etatis] Iesu, [1674]. 2°.

E. XXII, 22. VASL 160. Ossol. XVII 162.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1666.

XVII.16123

ARGENTI Giovanni

22. Ad Sigismundum III Poloniae et Sveciae regem

Cracoviae: in Officina Andr[ae] Petricovii, 1615. 4°.

E. XII, 207. Ossol. XVII 164.

Prow.: 1. Hic liber cum aliis libris emptus est per me Frem Angelum Byczkowski Augustianum Srae The. Baccalaureum prohunc Provinciae Definitorem Filium Conventus Lublinensis 1764um A. 2. Ex libris Lucae Bratkowski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1140.

XVII.8063

23. De rebus Societatis Iesu in Regno Poloniae. Ad... Sigismundum Tertium... . Cracoviae: in Officina Francisci Cesarii, 1620. 8°.

E. XII, 207. Ossol. XVII 166.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8242

ARIAS de Valderas Francisco

24. ...Trzy tractati duchowne... .

W Poznaniu: w Drukarniey Jana Wolraba, 1610. 4°.

E. XII, 210. KBP 28. Ossol. XVII 172. DBC.

Prow.: 1. Aus der Bibliothek des Jungfrauen Stifts zu Trebnitz[e]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 979.

XVII.8034

ARISTOTELES

25. [Logica vetus]. Textus veteris artis scilicet Isagogaru[m]

Impressus Cracovie: [Florian Ungler et Wolfgang Lern] : impensis Joa[n]nis Haller, 1516. 4°.

E. XVI, 151. W. 36. PU. 42. Pol. Typ. III, 44; IV, 126. PK. 38. Hor. 9. BUP 8. Ossol. XVI 77. PTPN 11. BUW 482. BJ 94. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 81.

XVI.Qu.1758

26. Oeconomicorum.

Cracoviae: per Mathiam Scharffenberg, 1537. 4°.

E. XII, 214. W. 114. Ossol. XVI 79. BJ 97. IA 107.959.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 24.

XVI.Qu.3017

27. Oekonomiki Aristotelesowej, to iest rządu domowego z dokładem księgi dwoie

W Krakowie: w Drukarni Łazarzowej, 1602. 2°.

E. XII, 214. Ossol. XVII 176. DBC.

Prow.: 1. Bartholomeo Stanisłai Podlewski. 2. Thomae Woytalewicz [...] ab anno Dn 1655. 3. Hic liber pertinet Andreae Jonston mp Ano 1658 d.24 XII. 4. A.D. 1660 d.1 Aprili per me Andreas Alexander Jonston mpp. 5. Pertinet ad Paulum Bogucki[?] [...] natus... 1709. 6. Ex Bibliotheca Antonii Nieprzecki. 7. Andrzej Ed. Koźmian. 8. BS [exl.]

XVII.15664

28. ... Powtore wydanie, poprawione y w wielu rzeczach potrzebnych przyczynione

W Krakowie: w Drukarni Macieia Iędrzeiowczyka, 1618. 2°.

E. XII, 214. KBP 31. Ossol. XVII 177. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2069.

XVII.19284

29. Polityki Aristotelesowej, to iest rządu Rzeczypospolitey z dokładem ksiąg ośmioro ...
W Krakowie: w Drukarniey Szymona Kempiniego, 1605. 2°.
E. XII, 214/215. KBP 32. Ossol. XVII 178. DBC.
Prow.: 1. Ad usum Bibliothecae... [s.e. nieczytelny]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].
XVII.19299
30. [Rhetorica]. Aristotelis De arte rhetorica: libri tres...
Cracoviae: ex officina Stanislai Scharffenbergii, 1577. 8°.
E. XII, 211. W. 1526. PK. 42. Hor. 11. Ossol. XVI 82. BUWr 52. BJ 101. IA 108.618. DBC.
Prow.: 1. Ex Libris Joannis Suleyski Art. et Phiae Bacc... [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. [BS] 193.
XVI.O.236
- ARTEŃSKI Rafał Kazimierz**
31. Arae Themidis incenso virtutum, eruditionis, meritorumq[ue] refulgentes dum ... sub eximiae protectione ... Ioannis Małachowski ... sub ... auspiciis ... Simonis Stanislai Makowski ... rectoris a ... Samuele Formankowicz ... Ioannes Stanczewic ... et ... Iacobus Zelazowski ... honori tantorum virorum erectae et a M. Raphaele Casimiro Artenski ... dedicatae Anno Domini 1681 die 11 Decembris.
Cracoviae: typis Francisci Cezary, [po 11 XII 1681]. 2°.
E. XII, 231-232.
Prow.: 1. Dla ImCi X. Petricego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS]. 4. [BS] dub. S. 2657.
XVII.19454
32. Arbor vitae coelestibus gratissima germinibus... Iacobo Baltazarowic ... Ioanni Michalski ... Francisco Iosepho Przewoski ... s. theologiae licentiatiss et professoribus ... dum eiusdem s[anctae] theologiae facultatis doctoratum ... et ... Martino Winkler ... ritu solenni ... prensarent ...
Cracoviae: Typis Universitatis, [po 27 I 1684]. 2°.
E. XII, 232. KBP 34. Ossol. XVII 190.
Prow.: 1. Andrzej E. Koźmian. 2. [BS] 1981.
XVII.17268
33. Clypeus Sarmatiae ... Ioannis III ... regis Poloniae ... virtutum, meritorum ... gemmis consignatus
Cracoviae: ex Officina Fr[ancisci] Cezary, 1676. 2°.
E. XII, 232. B.P. 7. Ossol. XVII 191.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1977.
XVII.16384
34. Encyclopaedia theologica, sphaerarum emblematis expressa ... Martino Winkler ... responderet
Cracoviae: ex officina Francisci Cezary, [po 9 XI 1683]. 2°.
E. XII, 233. B.P. 9. Ossol. XVII 194.
Prow.: 1. Andrzej E. Koźmian. 2. [BS] 1998.
XVII.16183
35. Unio theologicus pretio ... Simoni Stanislai Makowski ... rectori, dum sacrae theologiae doctoratus insignia a ... Alberto Dąbrowski ... prensaret ...
Cracoviae: typis Francisci Cezary, [1681]. 2°.
E. XII, 237. B.P. 11. Ossol. XVII 204.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1997.
XVII.19377

ASTESANUS

36. Canones penitenciales

Cracovie: apud Florianu[m] Unglerium excusum, 1534. 8°.

E. XII, 255–256. W. 1105. Pol.Typ. VII, 125. PK. 60. BPW. 8. Ossol. XVI 93. BUW 540. BJ 115. IA 109.350 (pp. 36!). DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 124.

XVI.O.708

ASYSTENCJA

37. Assystencya ... Marianny ... Wolffowney Kosowey, woiewodziny chełmińskiej ... szczęśliwych przenosin z kasztelaney inflantskiej do woiewodztwa chełmińskiego odprawować pomagająca

[S.l.: s.n.], [po 28 IX 1688]. 2°.

E. XX, 142. Ossol. XVII 220.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1872.

XVII.15447

AUERBACH Heinrich

38. Algorithmus Linealis ... cum regula de Tri perstringens.

Cracovie: per Hieronymum Vietor, 1524. 4°.

E. XXIX, 340. W. 1017. PK. 1447. Ossol. XVI 2458. BJ 2420.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 29.

XVI.Qu.3154

AUGURIA

39. Auguria spei publicae Casimiro Ioanni Sapieha, palatino Plocensi, dum palatinatus sui fasces capesseret exhibita et oblata.

Wilno: Druk[arnia] Jezuitów, 1673. 2°.

E. XXVII, 103; XXII, 451. VASL 163.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.16900

AUGUST II Mocny, król Polski

40. Diploma abdicationis.

[S.l.: s.n.], [po 20 X 1706]. 4°.

E. XII, 275.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.6262 adl.

41. Ihr[er] Königl[ichen] Maj[estat] in Pohlen und Churfl[iche] Durchlaucht zu Sachsen ... fernere Verordnung wegen des unter ... Crassau stehenden und mit ... Seuche angestecken Corps.

[Dresdae: Johann Riedel?], 1709. 4°.

E. XII, 272.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.274

AUGUST III, król Polski

42. ... Ordinationes Regiae Polonae Civitati Gedanensi clementissime datae. – Editio tertia.

Dresdae: Litteris Viduae Harpeteriana, 1751. 4°.

E. XII, 284.

Prow.: 1. A[ndrzej Edward] Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2134

AUGUSTUM

43. Augustum iter ad culmen culmensis palatinatus ... Ioannis Kos Palatini culmensis ... in Palatinatum ingressus

Varsaviae: typis Caroli Ferdinandi Schreiber, 1688. 2°.

E. XX, 118. Ossol. XVII 248.

Prow.: 1. Collegij Varsaviensis Sctis Jesu. 1688. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1810.

XVII.19379

AUGUSTYN św.

44. ... Rozmyślania nabożne. Mowy tajemne do P. Boga. Broń duchowna

W Krakowie: w Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1629. 8°.

E. XII, 296. Ossol. XVII 254.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1723

45. ... Rozmyślania nabożne. Mowy tajemne do P. Boga. Broń duchowna. O skrusze serca y marności świata

W Poczaiowie: u OO. Bazaylianów, 1777. 8°.

E. XII, 297.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.5141

AUREA

46. Aurea messis in regalem manipulum collecta et luctuoso ... regum Vladislai IV ... funere ad publici maeroris solatium repraesentata

[S.l.: s.n.], 1648. 2°.

E. XXXIII, 155. Ossol. XVII 258.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1853.

XVII.17204

BAILLET Adrien

47. Reis – Beschryvinge van Polen na Muscovien

Tot Tyel: by Jan van Leeuwen, 1699. 8°.

E. XXIII, 94. Ossol. XVII 4775.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6423

BALDE Jacobus

48. Sen zywota ludzkiego wierszem lacińskim

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, [po 26 III 1647]. 4°.

E. XII, 339–340. KBP 57. Ossol. XVII 298.

Prow.: 1. P. Ignatii Vlad. a S° Stanislao pro residentia Opolien. S.P. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. [BS] 1504.

XVII.8430

BALDESANO Guglielmo

49. O cwiczeniu w chrześcijańskiej doskonałości ... Książ pięcioro ... Przez ... zebranych, do których przydane są dwie księgi o sprawach cnot boskich y moralnych z łacińskiego w język polski ... przełożone [przez Wojciecha Pakostkę].

W Poznaniu: w Drukarni Jana Wolraba, 1612. 2°.

E. XXVI, 368–369. Ossol. XVII 6161.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.19283

BALICKI Franciszek Klemens

50. Cornucopiae sanguinis, virtutis et honoris in felicissimo ... ad peraugustam cathedram Cracoviensem ingressu Ioanni ... Małachowski ... episcopo Cracoviensi

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 17 IX 1681]. 2°.

E. XII, 343. Ossol. XVII 300.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1867.

XVII.19374

BANASZEWICZ Adam Kazimierz

51. Bellerophon vir innocentiae ... b. Joannes Cantius ... Beciis ad ecclesiam parochialem ss. Corporis Christi ... demonstratus

Cracoviae: Typis Francisci Cezary, 1691. 2°.

E. XII, 352. Ossol. XVII 314.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. [BS] 1868.

XVII.16340

BARCLAY John

52. Argenida którą ... po łacinie napisał Wacław Potocki ... wierszem polskim przetłumaczył

W Warszawie: W drukarni I.K.M. w Kollegium OO.Scholarum Piarum, 1697. 2°.

E. XII, 368. R.47. KBP 61. Ossol. XVII 324.

Prow.: 1. Byłem tu 28 Xbris 1773 Juzef [!] Kaznowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19309

53. – W Lipsku: w drukarni Bernharda Chrystofa Breytkopfa, 1728. 8°.

E. XII, 368.

Prow.: 1. Ign. Hermanowicz PWPB die 1ma sierpień 1832. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.963

54. Paraenesis to iest napominania y przestrogi nowowiernych ksiąg dwoie przez Łukasza Górniczego

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1628. 4°.

E. XII, 370. KBP 62. Ossol. XVII 326.

Prow.: 1. Ex libris Adami Krasański. 2. Andrzej E. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8061

BARDZIŃSKI Jan Alan

55. Ordo ac series summorum pontificum Romanorum. A sancto Petro ad Clementem XI sibi legitime succedentium ... cui adjunguntur: Series historica, sacrosancti concilii ... Tridentini ac demum Discursus de ortu musicae

Kraków: typis Nicolai Alexandri Schedel, 1707. 4°.

E. XII, 371.

Prow.: 1. Pro biblioth. Lubl. Ord. Piar. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] dub. 480.

XVIII.57060

BARLETI Marin

56. De vita moribus ac rebus praecipue adversus Turcas, gestis, Georgii Castrioti ... Epirotarum principis, qui propter celebrissima facinora, Scanderbegus, hoc est Alexander maagnus, cognominatus nuit libri tredecim, per ... conscripti, ac nunc primum in Germania ... a editi.

Argentorati: apud Cratonem Mylium, 1537. 2°.

IA 113.162. VD16 B 389.

Prow.: 1. Pro usu fr[atru]m minorum observant[ium]? cenobioli sancti Andre/a/e apud Leopolim 1542. 2. Ex libris Joannis de Januszowski cellarius [?] Leopoliensis. 3. Ex libris Caroli Gry...? 1829. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVI.F.13323

BARTHOLD Gottfried

57. Discursus politicus de electione et successione principis perprimis Iacobum ut vocant diversicolorem serenissimum Poloniae principem

[S.l.: s.n.], 1697. 4°.

E. XII, 387; XV, 230–231. Ossol. XVII 335. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1231.

XVII.6133

BASZKOWSKI Samuel

58. Rycerz zbroyny przysionku swojego pilnie strzegący na pogrzebie ... Andrzeia Karola ... Grudzińskiego, woiewody poznanskiego załobnym kazaniem zalecony

W Poznaniu: w Drukarni Kollegium Soc[ietatis] Iesu, 1697. 4°.

E. XII, 405. Ossol. XVII 361. MS 109.

Prow.: 1. Emat Fr. Iacobus Swiątkowski augustianus Cracoviae 1681. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1688.

XVII.8195

BAUMANN Johann

59. Equestria sive de arte equitandi libri duo.
Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1640. 4°.
E. XII, 414. Ossol. XVII 363.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.3163

BEDE Venerabilis św.

60. Elenchus contentorum in hoc Enchiridio: De Virginis Mariae immaculata conceptione. – Conciones tres. – Religiosorum instituta.
Cracoviae: ex officina Ungleriana, [po 15 XII] 1538. 8°.
E. XII, 430. W. 2195. Ossol. XVI 129. DBC.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [p.]. 3. [BS] 132.

XVI.O.657

BEMBUS Mateusz

61. Bellator Christianus hoc est ... accesserunt ss. Ambrosii et Augustini militaria monita
Cracoviae: In officina typograph[ii] Francisci Cesarii, 1618. 4°.
E. XII, 457. KBP 86. Ossol. XVII 389.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8228

62. Krótka sprawa o nowym collegium oycow Societatis Iesu u świętego Piotra w Krakowie
W Krakowie: [Drukarnia A. Wosińskiego], 1625. 4°.
E. XII, 459. Ossol. XVII 393.

Prow.: 1. Ex libris Thomae Urbański. 2. Fris Vincenti Szulc Ord. Praed. 3. Andrzej Ed. Koźmian.
4. BS [exl.].

XVII.2351

63. Pastor vigilans sive ars regendi ... animas ex epistolis ... d. Gregorii Magni
Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1618. 4°.
E. XII, 458/459. KBP 89. Ossol. XVII 398.

Prow.: 1. Collegii Lublin. Soc. Iesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.7996

64. Pochwała pogrzebna sławnej pamięci ... Adama Sędziwoia ... Czarnkowskiego, woiewody łęczyckiego.
W Krakowie: W Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, [po 4VI] 1628. 4°.
E. XII, 459. KBP 91. Ossol. XVII 401. MS 110.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1765.

XVII.8492

65. Wizerunek szlachcica prawdziwego w kazaniu na pogrzebie ... Andrzeia Bobole ... wystawiony ... nakładem Eustachego Wollowicza

W Wilnie: [s.n.], 1629. 4°.
E. XII, 460. VASL 192. Ossol. XVII 403. MS 111.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.8624

BENEDYKT XIV, papież

66. Sanctissimi in Christo patris et Dni nostri Benedicti Divina Providentia Papae XIV constitution qua basilica, assisiensis S. Francisci in patriarchalem et capellam papalem erigitur

Cracoviae: typis Stanislai Stachowicz, 1754. 4°.

E. XII, 467.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.3039

BENEFICIUM

67. Primum beneficium et concessio simultaneae investiturae in Ducatu Borussiae.

[Królewiec: J. Osterberger, ok. 1590]. 4°.

E. XII, 473. Ossol. XVI 138. BUW 849. VD16 ZV 28379. DBC.

Prow.: 1. Duplikat Biblioteki Puławskiej [p.] 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 261.

XVI.Qu.2462

BERCKENMEYER Paul Ludolph

68. Neu vermehrter curieuser Antiquarius, das ist allerhand zuserlessene geographische und historische Merchwürdigkeiten ... zum sechsten mahl mit neuen Sachen ... vermehret und verbessert ... Mit Königl. Poln. und Churfüestl. Sächsischen ... Privelegio.

Hamburg: bey J. Chr. Kissner, [po 21 IX 1731]. 12°.

E. –; Jöch. I, 984 [Berckenmeyer]. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.30281

BERIGUÉ Ignace

69. Explanacya stanow cesarstwa chrzescianskiego albo rządow pryncypalnych Rzymskiego Imperium ... po francusku ... skoncyrowana, a ... polskim językiem ... przez pewnego na podpisie dedykacyi wyrażonego wytłumaczona

W Lublinie: w Drukarni Kollegium Soc[ietatis] Jesu, 1743. 8°.

E. XII, 498. DS. 43.

Prow.: 1. Andreae Aloisii Kozmian. 2. BS [exl.] dub. 641.

XVIII.56155

BERNARD z Clairvaux św.

70. Sposob mądrego y dobrego życia na świecie

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1630. 4°.

E. XII, 500–501. Ossol. XVII 418. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII. 8048

BERNARD Edward

71. Catalogi librorum manuscriptorum Angliae at Hiberniae in unum collecti cum indice alphabetico.

[Acc.:] Catalogi manuscriptorum Oxoniensium Pars altera

Oxford: E Theatro Sheldomiano, 1697. 2°.

Bateson II, 108.908. Boh. Liecht., I. 376.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska. 3. BS [exl].

XVII.20087

BIAŁOBOCKI Jan

72. Klar męstwa na obiaśnienie pochodni w dalszą drogę ku nieugasłej sławie ... Ieremia Michała Korybuta ... Wisniowieckiego, wojewody ruskiego

[W Krakowie: w Drukarni Franciszka Cezarego], 1649. 4°.

E. XIII, 3. Ossol. XVII 443.

Prow.: 1. Conventus Ciriciensis S.O.Cister. 2. Biblioteka Wilanowska [p.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1517.

XVII.8540

73. Odmiana postanowienia sfery niestateczney kozackiej z wzruszeniem pokoju ... widziana y z dokonczaniem wieku nieodmienney pamięci ... Jeremiego Michała Korybuta Wisniowieckiego, woiewody ruskiego

W Krakowie: u wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, 1653. 4°.

E. XIII, 3–4. Ossol. XVII 444.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1774.

XVII.8508

74. Pochodnia woienney sławy ... Ieremia Michała Korybuta ... Wisniowieckiego woiewody ruskiego W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1649. 4°.

E. XIII, 4. Ossol. XVII 445.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [p.]. 3. [BS] 1223.

XVII.4001

BIAŁOBRZESKI Marcin

75. Postilla orthodoxa, to jest wykład swientych Ewanieliy niedzielnych y świąt uroczystych na cały rok. W Krakowie: W Drukarniey Łazarzowey, 1581. 2°. 2 tomy 1 vol. *War. nieokreślony.*

Cz. 1 [po 11 VIII] 1581; Cz. 2 [po 6 VII] 1581.

E. XII, 6. W. 392. PK 90. FG. 27. Hor. 16. BPW. 12. Ossol. XVI 156. BUW 951. BJ 188. IA 118.922–923.

Prow.: 1. Albertus Markowicz ... Conv. Lublinensis mpp. [XVI w.]. 2. Pro loco Lublinensi PPtrum Reformatorem S. Francisci donavit R. P. Joannes Witowski, oretur pto eo. 1663. 3. Piotrowi Philinkowi [XVII w.]. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.] 500.

XVI.F.4312

BIAŁOWICKI Augustyn

76. Rzeka od smierci rozbita przez piaskowy gościniec ... to iest kazanie na pogrzebie ... Syxta ... Lubomirskiego, woyskiego krakowskiego

W Krakowie: U Waleryana Piątkowskiego, 1651. 4°.

E. XIII, 8. KBP 99. Ossol. XVII 449. MS 113.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem Contus Lublinensis ad. s. Casi 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1693.

XVII.8529

BIBLIA

77. Biblia sacra utriusq[ue] Testame[n]ti: dilige[n]ter recognita et emendata: no[n] paucis locis: qu[a] e corrupta era[n]t collatio[n]e hebraico[rum] volumin[um] restituta. Item in fronte libri et Athanasio fragmentum de libris utriusq[ue] Testamenti.

Nuremberg[a]: Per Foedericum Peypus, Sumptu Joannis Koberger, 1523. 2°.

VD16 B 2588.

Prow.: 1. Gregorius Lambek abbas Lucensis visitator et Hungariae vicarius generalis [exl.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.F.13778

78. Biblia. [Tłum. pol.: Jan Leopolda.]

W Krakowie: W Drukarni Szarffenbergów, t. I: VI. 1560, t. II: 2. I. 1561. 2°. 2 tomy 1 vol. *War. z sygnetem bez daty.*

E. XIII, 13. W. 212. PK. 93. DRK. 4. FG. 29. Hor. 17. BPW. 14 (war. z datą). BUP 20. Ossol. XVI 159. BUW 1074. BJ 190. BLC 28,482.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [Potockich, p.]. 3. [BS] 495.

XVI.F.4084

79. – W Krakowie: Druk[arnia] Mikołaja Scharfferbergera, 1575. 2°. 2 tomy 1 vol.

E. XIII, 14. W. 338. PK. 94. Ossol. XVI160. BUW 1080. BJ 193. BLC 28,482.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVI.F.4657

80. Biblia to jest Księgi Starego y Nowego Testamentu ... na polski język ... przełożone ... przedtym przez Iakuba Wuyka ... wydane w Krakowie 1599, teraz ... przedrukowane.

We Wrocławiu: w Drukarni Akademickiej Coll. Soc. Iesu, 1740. 8°.

E. XIII, 16.

Prow.: 1. Ex libris Andreae Wierusz Kowalski mpp. Aquisitum Mensis Marty A. 1792. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.1822

81. [Ewangelie, Dzieje Apostolskie, Listy, Objawienia św. Jana oraz Księgi Psalmów].

[S.l.: s.n., koniec XVII w.]. 18°.

E. –

Prow.: 1. Anna Ludwika Kulikowa. 2. Andrzej Regner. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 325.

XVII 6833

82. Liber proverbiorum Salomonis regis Israel, carmine Elegiaco reditus per Fridericum Dedekindum. Magdeburgae: Ex Officina Typographica Wolffgangi Kirchner, 1562. 8°.

VD16 B 3607.

Prow.: 1. P. Wilczopolski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVI.O.8701

83. Testamentum Novum D. N. J. N. R. J. Jesu Christi Syriace, Ebraice, Graece, Latine, Germanice, Bohemice, Italice, Hispanice, Gallice, Anglice, Danice, Polonice.

W Wilnie: Jan Karcan [i.e. Jan Markowicz] 1593. 4°.

E. XIII, 30. BUP 32. Ossol. XVI 169. Pilichowski 5, 40. BJ 221. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 115.

XVI.Qu.2870

84. *Treny Jeremiasza nad zburzeniem Jerozolimy według textu LXX tłumaczyw ... [przekładania Jacka Przybylskiego] ...*

Kraków: w drukarni Jana Maya, 1793. 4°.

E. XVIII, 533.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] dub. 1834.

XVIII.56559

BIELEJOWSKI Jeremiasz

85. *Obrona tytułów xiążęcych od Rzeczypospolitey uchwałą seymową pozwolonych.*

[S.l.: s.n.], 1641. 4°.

E. XIII, 72. KBP 110. Ossol. XVII 507.

Prow.: 1 Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.8454

BIEŻANOWSKI Stanisław

86. *Annus regalis sacerdoti quinquagesimus carmine seculari ... ab ... Nicolao Oborski ... episcopo Laodicensi ... opere panegyrico coronatus ...*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 27 I 1686]. 2°.

E. XIII, 99. Ossol. XVII 526.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1885.

XVII.19296

87. *Augusta solii reginalis ad auspicatissimam coronationem ... Eleonora ... Poloniarum reginae ... Varsaviae ... panegyrico cultu ... deducta.*

Cracoviae: Ex officina Schedeliana, 1670. 2°.

E. XIII, 101. Ossol. XVII 53.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.19351

88. *Augustale Korybutheum purpurati sanguinis maiestate ... in funere coronatum ... Demetrio Korybuth ... castellano Cracoviensi ... dum Cracoviae in basilica ss. Trinitatis mortales eius exuviae tumularentur ...*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 20 X 1682]. 2°.

E. XIII, 101. Ossol. XVII 532.

Prow.: 1. Perillu. et adm. rndo dno d. Francisco Petrici. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1936.

XVII.19353

89. *Aurifodina sapientiae in bibliotheca Almae Universitatis Cracoviensis ... ab ... Andrea ... Olszowski ... episcopo Culmensi ... aperta ...*

Cracoviae: In officina Schedeliana, [po 13 V 1671]. 2°.

E. XIII, 102. Ossol. XVII 535.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1954.

XVII.19350

90. *Auspicatus coronamenti doctoralis nexus ... Martini Poddębski, ecclesiae cathedralis Posnaniensis canonici ... per ... Albertum Łancucki ... iuris utriusque doctor ... renuntiaretur ...*

Cracoviae: Apud Heredes Christophori Schedel, [przed 6 X 1668]. 2°.

E. XIII, 102. KBP 118. Ossol. XVII 536.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1783.

XVII.19370

91. Carmen votivum in solenni gratiarum actione ... b. Ioanni Cantio, Regni Poloniae ... patrono a ... Innocentio XI, pontifice maximo ad intercessionem ... Ioannis III ... luci publicae consecratum Cracoviae: Typis Universitatis, [po 14 XI 1680]. 2°.

E. XIII, 102. Ossol. XVII 537.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1935.

XVII.19345

92. Cathedra doctoralis ... Joanni Radzki ... ecclesiae cathedr. Cracoviae canonico ... dum pro loco inter s. theol. Doctores ... obtinendo ritu solenni responderet

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 13 X 1679]. 2°.

E. XIII, 102–103. Ossol. XVII 538.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1948.

XVII.19342

93. Charites Roxolanae ... Iacobo Stanislao Długosz, ecclesiae collegiatae Żółkiewiensis ... concionatori dum in Alma Universitate Cracoviensi a ... Sebastiano Stryewicz ... sacrae theologiae doctor ... renuntiaretur Cracoviae: Typis Universitatis, [po 23 IX 1680]. 2°.

E. XIII, 103. Ossol. XVII 540.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1790.

XVII.19346

94. Cineres augusti ... Ioannis Casimiri Poloniae et Sveciae regis ... in basilica cathedrali Cracoviensi iustorum sepulchralium regali magnificentia illati

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 30 I 1676]. 2°.

E. XIII, 103. KBP 119. Ossol. XVII 541.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1839.

XVII.19341

95. Coronae doctorales ... Ioanni Stanczewicz, phil. Doctori ... Ioannis Sbański, episcopi Premysliensis ... generali causarum auditori et Iacobe Zelazowski, philosophiae doctori ... dum in Alma Universitate Cracoviensi sub ... auspiciis ... Simonis Stanislai Makowski ... rectoris a ... Samuele Formankowicz ... iuris utriusq. doctores ritu solenni renuntiarentur

[Cracoviae: s.n., po 11 XII 1681]. 2°.

E. XIII, 104–105. Ossol. XVII 547.

Prow.: 1. Dla JMci X. Petricego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1822.

XVII.19356

96. Culmen theologici honoris ... Sebastiano Stryewicz ... ecclesiae collegiatae s. Floriani custodi ... dum pro loco inter sacrae theologiae doctores ... obtinendo responderet

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 12 X 1679]. 2°.

E. XIII, 105. Ossol. XVII 549.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1955.

XVII.19352

97. Epithalamium na przeznaczny akt weselny ... Andrzeia Węgrzynowicza, raycy ... Krakowa y Elzbiety Krauzowny

W Krakowie: W drukarni Akademickiej, [po 28 VII 1680]. 2°.

E. XIII, 108. Ossol. XVII 561.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1818.

XVII.19347

98. Fasces academici summo viro orbatu quos in funere ... Andreae Kucharski ... Universitatis Cracoviensis generalis rectoris magno omnium dolore extincti... .

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 15 V 1679]. 2°.

E. XIII, 109. Ossol. XVII 564.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1759.

XVII.16284

99. Fasciculus myrrhae ex maximi doloris amaritudine collectus ... aeternae memoriae ... Gabrielis Węgrzynowic ... protonotarii apostolici ... dum Cracoviae ... mortales eius exuviae ... tumularentur

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 26 VIII 1684]. 2°.

E. XIII, 109–110. Ossol. XVII 567.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1723.

XVII.17126

100. Festa Nałęcziana illustrissimorum neosponsorum ... Andreae ... Gembicki, praefecti Tygienthofensis ... et Catharinae ... Czarnkowska ... acclamationes

Cracoviae: apud Haeredes Stanislai Lenczewski Bertut[owic], [po 25 XI 1663]. 2°.

E. XIII, 111–112. Ossol. XVII 574.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1784.

XVII.19378

101. Flos rosarum purpureus ... in Andrea ... Niemoiewski, ecclesiae cathedralis Płocensis canonico ... dum ... sub felicissimis auspiciis ... Francisci Przewoski ... rectoris, per ... Martinum Oslinski ... philosophiae facultatis decanum doctorali lauru philosophica ... coronatus.

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 5 VI 1685]. 2°.

E. XIII, 112. Ossol. XVII 577.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1778.

XVII.19375

102. Gemitus amici cordis in gemma Hyacinthina ... perenni memoriae ... Hyacinthi Thomaszewicz ... protonotarii apostolici ... dum Cracoviae ... mortales eius exuviae ... tumularentur

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 3 XII 1682]. 2°.

E. XIII, 113. KBP 122. Ossol. XVII 579.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1789.

XVII.19354

103. Gratiae decumanae post decennium in cathedra eloquentiae Tyliciana ... Martino Vinkler ... collegiatae s. Floriani canonico prima theologicae professionis auspicia solenni ritu inchoanti

Crac[oviae]: In officina Schedeliana, 12 XI 1676. 2°.

E. XIII, 113. Ossol. XVII 580.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1946.

XVII.19399

104. Insigne theologicum ... patribus ordinis Sancti Spiritus de Saxia Lamberto Płesczynski ... Martino Hanuszewicz ... dum ab Nicolao Sulikowski ... sacra theologi doctoratus laurea ... insigniretur

Cracoviae: Apud heredes Christophori Schedel, [po 18 X 1668]. 2°.

- E. XIII, 115. Ossol. XVII 586.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1886.
XVII.19384
105. Iubar virtutis perenne mortalis aequinoctii ad lucem accrescentem ... Ioannis Kopciowic, iuris utriusq. Doctoris ... dum illi iustorum funebrium obsequium parantale persolveretur
Cracoviae: Typis Universitatis, [po 27 III 1684]. 2°.
E. XIII, 115. Ossol. XVII 587.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1820.
XVII.19291
106. Iusta parentalia ... Michaeli Casimiro Radziwił, procancellario M. D. Lithuaniae ... maximo omnium dolore Bononiae in Italia vita facto
Cracoviae: Typis Universitatis, [po 30 I 1681]. 2°.
E. XIII, 115. KBP 124. Ossol. XVII 588.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1812.
XVII.19401
107. Laureatus Carmeli decor in laurea doctorali ... Martini Charzewicz ... dum in Universitate Cracoviensi per ... Nicolaum Sulikowski ... ritu solenni renunciaretur a ... officioso gratulatorii affectus symbolo exhibitus anno ... 1666 die 12 mensis Octobris.
Cracoviae: apud heredes et successores Lucae Kupisz, [po 12.X.1666]. 2°.
E. XIII, 116.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].
XVII.19381
108. Liliam aetatis delictum e cultissimo Parnasi Viridario decerptum atque ... Ioanni Cynerski Rachtamovio ... publico ... proponeret. simulqve ... sententiarum profressionem... auspicaretur. A ... donatum.
Cracoviae: In officina Stanislai Lenczewski Bertutuwic [!], [po 7 VII 1650]. 4°.
E. XIII, 117. Ossol. XVII 593.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].
XVII.8604
109. Marmor sepulchrale perenni memoriae ... Francisci Rolinski ... consulis Cracoviensis
Cracoviae: Ex officina Schedeliana, [po 17 VII 1674]. 2°.
E. XIII, 118. Ossol. XVII 596.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1817.
XVII.19393
110. Mausoleum reginale augustissimo nomini aeternumqu. Victurae ... memoriae ... Ludovicae Mariae Gonzagae, Poloniarum et Sveciae reginae ... erectum
Cracoviae: Typis Stanislai Piotrkowczyk, [po 22 IX 1667]. 2°.
E. XIII, 118. Ossol. XVII 597.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1819.
XVII.19387
111. Medulla animi elegantis ad summum eruditae gloriae culmen ... Martino Winkler, s. th. Doctore ... dum in Alma Universitate Cracoviensi ... sacro theologi doctoratus honore evecta
Cracoviae: Typis Universitatis, [po 9 IX 1683]. 2°.
E. XIII, 118. Ossol. XVII 598.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1760.

XVII.19386

112. Monumentum victurae gloriae ... Stanislao Cezari J. U. D ... dum ei posthumo pietatis Christianae obsequio ... funebribus exequiis parentaret

Cracoviae: Ex officina Schedeliana, [po 3 XII 1671]. 2°.

E. XIII, 119–120. Ossol. XVII 603.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1777.

XVII.19349

113. Oriens Byzantinus in Austria et Pannonia triumphatus ... Ioanni III ... regi Poloniarum ... opere panegyrico erectus

Cracoviae: Typis Universitatis, [1683]. 2°.

E. XIII, 121. Ossol. XVII 609.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1919.

XVII.19368

114. Panegyris gratulatoria ... Ioanni Iarczyński, philosophiae et medicinae doctori ... Andreae Trzebic-ki ... episcopi Cracoviensis ... medico ordinario dum pro loco inter ... medicae facultatis doctores ... obtinendo sub felicibus auspiciis ... Simonis Makowski ... Academiae Cracoviensis ... rectoris ... a ... dedicata. Cracoviae: Typis Universitatis, [po 16 III 1676]. 2°.

E. XIII, 122. Ossol. XVII 611.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1811.

XVII.19392

115. Parnassus sacer mons Koniusza ad festa Hyacinthina ... Hyacinthi Tomaszewic, i. u. Doctoris ... nunc vero posthumo parentali obsequio ... luce publica donatus

Cracoviae: Typis Universitatis, 1683. 2°.

E. XIII, 122–123. KBP 128. Ossol. XVII 615.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1937.

XVII.19355

116. Pharos immortalis gloriae lucido virtutum sapientiae fulgore aeternum coruscans supra tumulum ... Lucae Piotrowski ... Universitatis Cracoviensis generalis oeconomi ... dum illi funebria persolverentur ... consecrata.

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 28 VI 1679]. 2°.

E. XIII, 123. Ossol. XVII 618.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS] 1947.

XVII.19343

117. Primitiae solennes magnae et desideratissimae festivitatis s. Ioannis Cantii confessoris ... a sacra ritum congregatione in diem 19 mensis Octobris nuper translatae et in ecclesia collegiata s. Annae ... celebratae Cracoviae: Typis Universitatis, [po 19 X 1681]. 2°.

E. XIII, 124. Ossol. XVII 621.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1929.

XVII.19397

118. Purpura senatoria ... Stanislai ... Warszycki ... castellani Cracoviensis ... luctuoso mortis syrmate involuta

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 25 II 1681]. 2°.

E. XIII, 124. Ossol. XVII 622.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1945.

XVII.19398

119. *Pyramis coronatae gloriae ... Samueli Formankowicz, iuris utriusq. Doctoris ... dum in Alma Universitate Cracoviensi pro loco inter ... doctores obtinendo ... ritu solenni responderet ... a ... panegyrico opere erecta.* Cracoviae: Typis Universitatis, [po 12 XII 1680]. 2°.

E. XIII, 124–125. Ossol. XVII 623.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1776.

XVII.19348

120. *Sapiens magni animi umbra conservandae immortalis memoriae ... Gabrielis Ochocki ... consulis Cracoviensis ... dum ... sepulchrales eius exuviae funebri apparatu, magnoqu. omnium dolore tumulerentur ... a ... iambis lugubribus expressa.*

Cracoviae: Ex officina Schedeliana, [po 29 III 1673]. 2°.

E. XIII, 126. Ossol. XVII 628.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS] 1813.

XVII.19391

121. *Senatus mussarum in Achate mirabili gemma ... Stanislao Piskorski, iuris uq. Doctori ... dum in Alma Universitate Crac. pro loco inter ... iuridicare facultatis doctores ... responderet ... a ... dedicatus.* Cracoviae: Typis Universitatis, [przed 4 XI 1683]. 2°.

E. XIII, 127. Ossol. XVII 631.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1938.

XVII.19369

122. *Septizonium triumphale ad augustam inaugurationem ... Michaelis Korybuth ... regis Poloniae ... a ... erectum.*

Cracoviae: In Officina Typogr. Stanislai Piotrkowczyk, [po 29 IX 1669]. 2°. *War. A.*

E. XIII, 127. KBP 130. Ossol. XVII 632.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1834.

XVII.19383

123. *Sepulchralis memoria ... Stanislai Iurkowski s. th. Doctoris ... dum magno omnium dolore ... iusta ei funebria persolverentur ... a ... consecrata.*

Cracoviae: Apud Haeredes Christophori Schedel, [po 13 VI 1669]. 2°.

E. XIII, 118–119. Ossol. XVII 633.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1862.

XVII.16584

124. *Trabea sapientiae coronata rectoralibus Academiae sceptris feliciter coniuncta ... Simoni Stanislai Makowski ... Universitatis Cracoviensis ... rectori dum ... ritu solenni sacrae theologiae doctor renunciaretur ... panegyrico celebrata.*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 18 X 1681]. 2°.

E. XIII, 128. Ossol. XVII 638.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1779.

XVII.19400

125. *Triumphus animorum sub victrici fascia sacrum Vaveli fastigium coronatae ... Ioanni Małachowski ... episcopo Cracoviensi ... dum ... sedem suam episcopalem ... ingrederetur ... a ... consecratus.*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 27 IX 1681]. 2°.

E. XIII, 129. Ossol. XVII 641.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1957.

XVII.19396

126. Vinculum augusti sanguinis ad festa nuptialia ... Ioannis Wielopolski ... et ... Mariae Annae marchionissae de Arquian, Leopoli ... panegyri epithalamica celebratum

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 12 VI 1678]. 2°.

E. XIII, 131. Ossol. XVII 648.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1944.

XVII.19371

127. Zelus heroicae contra haereses virtutis et sapientiae in ... Martino Ioanne Pathun, ecclesiae collegiatae Vielunensis praeposito dum in Alma Universitate Cracoviensi a ... Ioanne Radzki ... sacra doctoratus theologici laurea ... coronatus ... a ... applausu gratulatorio celebratus.

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 29 II 1680]. 2°.

E. XIII, 131–132. Ossol. XVII 653.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1791.

XVII.19344

BILLICANUS Theobald

128. Epitome dialectices.

Cracoviae: In Officina Typographica Hieronymi Scharffenbergi, 1548. 8°.

E. XII, 135. W. 2248. Ossol. XVI 197. BJ 846. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 145.

XVI.O.890

BIRKOWSKI Fabian

129. Iosue, za kolędę dany, roku Pańskiego, 1613: Ian Zamoyski na mszy zaduszney u ś. Stanisława ... wspomniany ... 1605. Kazania dwoie

W Krakowie: W drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1613. 4°.

E. XIII, 142. Ossol. XVII 662.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1714.

XVII.8528

130. Kantymir Basza porażony albo o zwycięstwie z Tatar, przez ... Stanisława Koniecpolskiego, hetmana polnego ... otrzymanym ... kazanie

W Warszawie: W drukarni Jana Rossowskiego, 1624. 4°.

E. XIII, 142. Ossol. XVII 663.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1216.

XVII.8468

131. Kawaler maltański na pogrzebie ... Zygmunta Srzedzinskiego, kawalera z Malty w Warszawie w roku ... 1616 dnia maia 21 wspomniony

W Krakowie: w druk[arni] Andrzeia Piotrkowczyka, 1623. 4°.

E. XIII, 142. KBP 135. Ossol. XVII 664.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1215.

XVII.8100

132. Kazanie obozowe o Bogarodzicy przytem nagrobek Osmanowi cesarzowi tureckiemu y insze kazania o s. Jacku y b. Kantym ...

W Krakowie: W Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1623. 4°.

E. XIII, 143–144. KBP 138. Ossol. XVII 667.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 951.

XVII.8435

133. Krzyż Kawalerski albo pamiec ... Barthlomieia Nowodworskiego ... komendora Pozn. z kawaleriey maltanskiey ...

W Warszawie: W drukarni Jana Rossowskiego, 1625. 4°.

E. XIII, 144. Ossol. XVII 668. MS 121.

Prow.: 1. Fris Ceslai Samborski Ord. Praed. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1674.

XVII.8484

134. Na pogrzebie ... Piotra Skargi theologa ... wielkiego kaznodzieie na dworze ... Zygmunta III ... kazanie ...

W Krakowie: W drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1612. 4°.

E. XXVIII, 165. Ossol. XVII 671. MS 119.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1217.

XVII.839

135. Orationes ecclesiasticae in quibus eiusdem ordinis Praedicatorum tum et alii viri sancti memorantur ... Cracoviae: Sumptibus Burchardi Kuikij Bibliopolae, 1622. 4°.

E. XIII, 145. KBP 143. Ossol. XVII 675.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8033

BISKUPSKI Jakub

136. Rachunek summaryusza prawdy catholickiey w przedniejszych artykulech [!] ...

W Łaszczowie: [Drukarnia kalwińska, po 2 IV] 1610. 4°.

E. XIII, 152. Ossol. XVII 681.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.957

BISKUPSKI Piotr Wierzbęta

137. Votum ... welches er auf dem Landtage zu Wieluń den 14 Decembr. 1613 gegeben ... Aus dem Polnischen Original ... ins Deutsche übersetzt von Johann Wolfgang Bewert ...

Berlin: In Verlegung Rupert Völckers, 1689. 4°.

E. XIII, 154. Ossol. XVII 684. CBDU.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1684.

XVII.5797

BLASIUS Ord. Erem. s. Pauli

138. Salutare paraeneses de Epistolis et Evangeliiis per annum occurrentibus, studiose iterum a multis mendis purgati.

Cracoviae: per Mathiam Scharffenberg, 1542. 8°.

E. XIII, 163. W. 113. PK. 117. Ossol. XVI 202. BUW 1342. BJ 248. BJ 16 B-832. IA 119.783. DBC.

Prow.: 1. Rndus Łuba Gasparo Gorka ob pignus amoris d. d. [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. BS [exl.] 138.

XVI.O.699

BODIN Jean

139. De republica libri sex

[Francofurti: s.n., 1609?]. 8°.

Georgi. I.169. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 910. 3. BS [exl.] 650.

XVII 12993

BODZENTA Jan Chryzostom

140. Białogłowa mężna w rzadkowidaney Bogoboyności ... Barbary ... Przyłęckiej, kasztellanki oświęcimskiej, etc. Przy żalosnym ciała iey zmarłego Pogrzebie ... znaleziona

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, [po 31 III 1650]. 4°.

E. XIII, 196. KBP 150. Ossol. XVII 710. MS 129.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum contus Stobnicensis ad s. Magdalenam.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1713.

XVII.8498

BODATKO Ignacy

141. Scientia artium militarium architecturam, pyrotechnicam, tacticam, polemicam, perspectivam complectens sive lectiones mathematicae in ... Janussii Sanguszko Lubartowicz ... eruditionem cura ... sub Faustino Grodzicki ... editae.

Leopoli: typis Collegij Soc[ietatis] Jesu, 1747. 4°.

E. XIII, 206.

Prow.: 1. Comte Wielkorski. 2. Andrzej Ed. Koźmian Lwów 17 lip 1833. 3. Biblioteka Wilanowska. 5. [BS] dub. 670. 4. BS [exl.].

XVIII.55779

BOHOMOLEC Franciszek

142. Orationes.

Warszawa: typis SRM et Reipublicae in Collegio Societatis Jesu, 1763. 8°.

E. XIII, 226. Sommervogel I, 1593.

Prow.: 1. Ex libris Thomae Brzozowski. 2. Andrzej Koźmian. 3. [BS].

XVIII.56182

BOLESŁAWIUSZ Klemens

143. Korwin dla wdzięcznego y Bogu przyjemnego głosu pierścieniem złotoscześliwey wieczności naszony w osobie ... Iana Kazimierza ... Krasinskiego, podskarbiego w. koronnego ... pogrzebowym kazaniem ... pokazany

W Poznaniu: W drukarni wdowy y dziedzicow Woyciecha Regulusa, [po 2 III 1670]. 4°.

E. XIII, 243. Ossol. XVII 727. MS 131.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1689.

XVII.5191

BONAWENTURA od s. Stanisława [Frezer Stanisław]

144. Prezent znamienitych cnot y heroiczych dzieł ... Karola Franciszka ... Korniaкта ... oddany kazaniem pogrzebowym w Przemysłu.

W Lwowie: W drukarni M. Iakuba Mościckiego, 1672. 4°.

E. XIII, 248. K. 699. KBP 160. Z.I. 508. Ossol. XVII 740. MS 133.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1690.

XVII.8621

BONNET

145. Un Bonnet à la Polonoise sur La Peruque Françoise ... oder eine Polnische Mütze auf die Frantzösische Peruque: Aus dem Frantzösischen ins Teutsche übersetzt von Rayedo.

[S.l.: s.n.], 1697. 4°.

E. XXVI, 137. Ossol. XVII 741. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6297

BORCH Michał Jan

146. La Stanislade ou L'Heureuse délivrance de Stanislas II Roi de Pologne. Poëme.

A Varsovie: De l'Imprimerie de P. Dufour, 1791. 4°.

E. XIII, 270; XXIX, 166.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56566

BOSSUET Jacques Bénigne

147. Uwagi nad historią powszechną ... Przez ... w francuzkim języku ułożone T. 1–3.

W Warszawie: w drukarni JKMcI Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum, 1772–1778. 8°.

E. XIII, 289.

Prow.: T. 3: 1. A. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.4160

BOTERO Giovanni

148. Relatiae powszechna abo nowiny pospolite ... rozłożone na pięć części

W Krakowie: w drukarni Mikołaja Loba, 1613. 4°.

E. XIII, 292. KBP 166. Ossol. XVII 768.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1161

BRENZ Johannes

149. Apologiae Confessionis Illustriss ... Principis ac Domini ... Christophori ducis Wirtenbergensis Francoforti: excud[ebat] Petrus Brubachius, 1556. 4°.

BUW 1532. IA 124.562 (P. 1); 124.576 (P. 2); 124.596 (P. 3). VD16 B 7486.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 664.

XVI.Qu.3669 adl.

150. In apologiam Confessionis Illustrissimi Principis ac Domini D. Christophori ducis Wirtenbergensis. Francoforti.: excud[ebat] Petrus Brubachius, 1556. 4°. VD16 B 7703.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 665.

XVI.Qu.3670 adl.

BROCHOWSKI Adam

151. Dess Polnischen Gesandten ... an den durchleuchtisten König zu Schweden ... Carolum Gustavum zu Cracaw gethane Red ... mit der Königlichen Antwort.

Gedruckt zu Hamburg: [s.n.], 1656. 4°.

E. XIII, 348. Ossol. XVII 796. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1682.

XVII.8617

152. Legati Polonici ... ad ... Sueciae Regem ... Carolum Gustavum ... Cracoviae habita Oratio ... cum Responsione Regia.

Cracoviae: [s.n.], 1656. 4°.

E. XIII, 348. Ossol. XVII 795. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1680.

XVII.6535

BROCKI Maciej

153. Gloria cathedrae theologicae in magnis summi viri meritis ... Martini Winkler, sac. theol. Doctoris ... dum pro loco inter s. theol. doctores Almae Universitatis Cracoviensis obtinendo ritu solenni responderet Cracoviae: Typis Universitatis, [po 9 XI 1683]. 2°.

E. XIII, 349. Ossol. XVII 800.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1765.

XVII.19376

154. Lachrymae Parentales in obitum ... Andreae Grabianowski i. u. d. protonotarii apostolici ... dum magni spiritus eius exuviae ... apparatu funebri tumularentur

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 24 XI 1683]. 2°.

E. XIII, 349–350. Ossol. XVII 801.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1883.

XVII.16185

155. Splendor Korybuthei sideris inextinctus funere ... Michaelis ... Poloniarum regis

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 31 I 1676]. 2°.

E. XIII, 351. Ossol. XVII 808.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1884.

XVII.16350

156. Unio ecclesiae Dei pretiosissimus divus Thomas Aquinas ... cultu panegyrico magnae, magnorum hospitem coronae ... praesentatus

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 7 III 1681]. 2°.

E. XIII, 352. Ossol. XVII 809.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1882.

XVII.19373

BROŻEK Jan

157. Apologia pierwsza Kalendarza Rzymskiego powszechnego, ze Synodlanym rozkazaniem ... Andrzeja Gembickiego, biskupa łuckiego. Napisana przez ... na pokazanie słuszności wywodów o Kalendarza Starego błędach, podanych od Wielebnego Oycy Kassiana Sakowica.

W Krak[owie]: W Druk. Andr. Piotrko[wczyka], [1641]. 4°.

E. XIII, 361–362. KBP 172.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.8650

158. Arithmetica integrorum

Cracoviae: Ex Typographia Matthiae Andreoviensis, 1620. 8°.

E. XIII, 362. KBP 173.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.8640

BRZECHWA Stanisław

159. Skarb bogaty w przeznaczym klasztorze panien chełmińskich Benedikta świętego świeżo odkryty to iest rzecz którą przy przeniesieniu ciała ... Magdaleny Mortęskiej kseniey pomienionego klasztoru blisko przeszły do ludzi miał

W Krakowie: W Drukarni Franciszka Cezarego, [po 11 VII 1633]. 4°.

E. XIII, 387. Ossol. XVII 854. MS 35.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1038.

XVII.8110

BRZEŻEWSKI Samuel

160. Oliwa wdzięczno-ozdobney zielonosci przysadzona do starożytnego klejnotu Habdanczyków na kazaniu przy pogrzebie ... Gerzego Pucniewskiego

W Krakowie: W Drukarni Krzysztofa Schedla, 1645. 4°.

E. XIII, 390. KBP 180. Ossol. XVII 858. MS 139.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1036.

XVII.8201

161. Zaciąg dworzanow na kurią niaśniejszey krolowey nieba y ziemie Maryey ... na kazaniu w dzień ... iey narodzenia ... wystawiony

W Krakowie: W Drukarni Krzysztofa Schedla, 1645. 4°.

E. XIII, 390–391. Ossol. XVII 860.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1035.

XVII.3266

BUCHOWSKI Andrzej Stanisław

162. Foedus Heroicarum mentium, Secundo Laetitiaie eventu Celebratum, Ad Festa Nuptialia ... D. Stanislai de Małachowice Małachowski, palatini Calissiensis ... et d. Annae ... in Wiśnicz Jarosław et Pieskowa Skala Comitissae, Cracoviae Habita, cultu panegyrico.

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 3 IV 1697]. 2°.

E. XIII, 414. Ossol. XVII 872.

Prow.: 1 Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1940.

XVII.19289

BUDNY Bieniasz

163. Krotkich a wezłowatych powieści ktore po grecku zową apophtegmata księgi 4 ... trzeci raz wydane. [acc.] Historia krotofilna o kupcu ktory się z drugim założył o cnotę żony swoiey.

W Krakowie: W drukarni Alexandra Dymowskiego, [po 10 I 1631]. 4°. *War. A.*

E. XIII, 426–427. Ossol. XVII 899.

Prow.: 1. Fratris Iosephi a P. Andrea datus. 2. Fr. Andreas Ciesielski ord. S. Pauli eremitae possidet. 3. Bibliothecae Warschaviensis. 4. S. Węgrzecki. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.2107

BUONACCORSI Filippo

164. In Synodo Episcoporum De Contributione cleri, Oratio.

Cracoviae: In Officina Lazari, 1584. 4°.

E. XIV, 22. W. 451. PK. 166. FG. 50. Hor. 31. Ossol. XVI 281. BUW 1823. BUWr 259. BJ 352. IA 129.601. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 1269.

XVI.Qu.2543

BURCHARD Jean

165. Ordo missae.

[Cracoviae]: cura Floriani Unglerij Cracouie ... impressus, 1512. 4°. *War. B.*

E. XXIII, 413; XXXIV, 48. W. 2067. PU. 18. Pol. Typ.III, 22. PK. 152. Hor. 28–29. BPW. 25. Ossol. XVI 255. BJ 332. IA 127.854. DBC.

Prow.: 1. Conventus Becensis Patrum Reformatorum [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 42.

XVI.Qu.2078

166. Ordo missae.

Cracoviae: per Math[iam] Scharffenberg, 1529. 4°.

E. XXIII, 414. W. 76. PK. 154. FG. 46. Hor. 30. BPW. 26. Ossol. XVI 256. BJ 333. IA 127.858. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 40.

XVI.Qu.2402

BURSA

167. Bursa Garwasciana abo fundacya na trzydziestu studentow szlacheckiey krwie przy zacney Akademiej Krakowskiej... .

W Krakowie: W drukarniej Andrzeia Piotrkowczyka, 1637. 4°.

E. XVII, 33. Ossol. XVII 924.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2667

BUTEL Christoph

168. Hieronymi Cardani Opinio Hominem Non Esse Animal, Perspicue explicata et Philosophice examinata ... in Gymnasio Thoruniensi ad disputandum Publice proposita a M. Christophoro Butelio ... Respondente Petro Goedicco

Thorune: Prelo Coteniano, 1600. 8°.

E. – . Ossol. XVI 261. DBC.

Prow.: 1. Z księgozbioru dra Fr. Nowakowskiego [p., XIX w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian 8. 10bra 1824. 3. BS [exl.] 222.

XVI.O.671

BUŻEŃSKI Stanisław

169. Idea civis boni ... Francisco ... Dęmbieński, succamerario Cracov Cracoviae: In officina Piątkoviana, 1645. 4°.

E. XIII 474–475. Ossol. XVII 936.

Prow.: 1. Joannis Piechnicki. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1267.

XVII.8191

BYSTRZONOWSKI Wojciech

170. Informacya matematyczna rozumnie ciekawego Polaka swiat cały niebo y ziemi ... temuż ułatwiająca przez X. Wojciecha Bystrzonowskiego ... do druku podan ... teraz zaś w roku 1749 drugi raz przedrukowana

W Lublinie: w drukarni Colleg[ium] Soc[ietatis] Jesu, 1749. 4°.

E. XIII, 484. DS. 90.

Prow.: 1. Patri Antonii Kieterowski [?] d.d. 2. Ex libris Gsi Josephi de Rzeczycza Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.55761

BYTOMSKI Jan

171. Oriens in occidente a qvo ... Lvdoica Maria Gonzagea ... Vladislai IV ... sponsa Parisijs ad thronum et torum regali pompa deducta, augusta[m] sui vultus serenitatem fausto regni et ciuium omine affulgentem attulit

Zamoscii: typis Acad[emiae]: exprimebat Pavlvs Radicivs, [po 10 III 1646]. 2°.

E. XIII, 490. Ossol. XVII 945.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1941.

XVII.15159

BZOWSKI Abraham

172. Conciones Quadragesimales Ex Floribus s. Scirpturae et ss. Patrum ... desumptae : Opus Novum Ac Nunc Primum In Germania Editum

Coloniae Agryppinae: Apud Antonium Boetzerum, 1617. 4°.

E. XIII, 495. Ossol. XVII 950. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1288

173. Concionum sacrarum tomus tertius, continens sanctorum festivitates.

Coloniae Agrippinae: Apud Antonium Boetzerum, 1617. 4°.

E. XIII, 494. B.P. 26. Ossol. XVII 953.

Prow.: 1. Ex libris admodum reverendi Martini Drozdowski, parochi Boiscensi. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8580

174. Florida Mariana: Seu, De Laudibus Sanctissimae Deiparae Virginis Mariae, Panegyrici XXIV
Coloniae Agrippinae: Apud Antonium Boetzerum, 1617. 4°.
E. XIII, 496. Ossl. XVII 956. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1231

175. Monile gemmeum Divae Virgini Deiparenti sacrum
Coloniae Agrippinae: Sumptibus Antonii Boetzeri, 1615. 4°.
E. XIII, 497. Ossl. XVII 959. VD17.

Prow.: 1 Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1087

176. Thesaurus Laudum Sanctiss. Deiparae Super Canticum Salve Regina : Quadraginta Concionibus ...
complectens.

Coloniae Agrippinae: Apud Antonium Boetzerum, 1620. 4°.
E. XIII, 500. Ossl. XVII 970. VD17.

Prow.: 1 Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1562

CALAGIUS Andreas

177. Synonima Latina vocum phrasiumque orationis ... ex classicis selecta autoribus ... ab autore denuo
revisa et correcta, quibus accesserunt et voces atq. phrases Polonicae
Wratislavie: typis Georgii Bauman, 1602. 8°.

E. XIV 12. Jöch. I., 1553.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 971.

XVII.6837

CASSANDER

178. Continuatio der pohnischen Begebenheiten
Bresslau: zu finden bey George Seideln. [1697]. 4°. *Wyd. A.*
E. XIV 76. Ossl. XVII 1022. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 966.

XVII.303

CATECHESIS

179. Catechesis maior ... Katechizm większy ... z łacińskiego języka na polski przetłumaczony.
Regiomonti: typis Reusnerianis, 1698. 8°.

E. XIV 94. Ossl. XVII 1041.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6122

CAUCHON de Maupas Henri

180. Jasna pochodnia żywota ... S. Franciszka Salezjusza ... z francuskiego języka na polski przetłuma-
czona dla pożytku ... wiernych ... do druku podana.

W Krakowie: w Drukarni Franciszka Cezarego, 1718. 4°.

E. XIV, 101. Sommervogel I, 478.

Prow.: 1. A. zapas 1823. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska. 4. BS [exl].

XVIII.57100

CAULONIUS Valentinus

181. Ad ... Sigismundum III ... oratio de raptu duarum filiarum nobilis viduae Annae Trachin

Cracoviae: in Officina Nicolai Lobii, 1615. 4°.

E. XIV, 102. Ossol. XVII 1049.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1264.

XVII.8087

CEKI Jan Chrzyciel

182. Capitula y condenciae, wiecznego pokoju y confederaciiy postanowionej, miedzy niasniejszemi krolmi, Henrikiem III z łaski Bożey krolem Francuskim y Bawarskim. A Philippem II z łaski Bożey krolem Hiszpańskim. W Krakowie: W Drukarni Lazarzowej, 1598. 4°.

E. XIV, 110. W. 3043. PK. 180. Ossol. XVI 297. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 367.

XVI.Qu.2408

CELSISSIMO

183. Celsissimo et reverendissimo ... Caietano Sołtyk ... felicis ad cathedram Cracoviensem ... ingressus gratulatio a Scholis Piis Cracoviensibus

[Varsaviae]: Typis in Collegio Scholarum Piarum, [V 1759]. 4°.

E. XXIX, 66.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVIII.9117

CERASINUS Jan

184. Enchiridion aliquot locorum communium iuris Magdeburgensis.

Cracoviae: apud Viduam Stanislai Scharffenbergi, 1586. 8°.

E. XIV, 120. PK. 198. Ossol. XVI 322. DBC.

Prow.: 1. Ex cathalogo librorum Stanislai ... [XVI w.]. 2. Andrzej Koźmian. 3. BS [exl.] 208.

XVI.O.351

CERVUS Jan

185. Epitome Pontificii ac Caesarei iuris de cognationibus Nuptiis Iure dotium, donationibus, testamentis, successionibus, atque regulis iuris, tum ex Pandectis tum ex Decretalibus, et sexto.

Cracoviae: Florian Ungler, 1534. 8°.

E. XIV, 126. FG. 57. Ossol. XVI 324. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 125.

XVI.O.713

CHARPENTIER Jacques

186. Descriptionis Universae Naturae Ex Aristotele Prior Pars In quattuor libros distincta.

Cracoviae: In Officina Stanislai Scharffenbergi, 1576. 8°.

E. XIV, 69. W. 1520. PK. 185. BUP 47. Ossol. XVI 306. BUWr 305. BJ 391. DBC.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 192.

XVI.O.110

CHEMNITZ Johann

187. Refutatio discursus dicti necessarii, qui nuper in Polonia editus, populum Dantiscanum ... variis conviciis immerito lacessit.

[S.l.: s.n.], 1638. 4°.

E. XIV, 159. Ossol. XVII 1102. VD17.

Prow.: 1. T.O. [s.e.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.3576

CHMIELOWSKI Benedykt

188. Nowe Ateny albo akademia wszelkiej scyencyi pełna ... Powtornie z druku wychodząca ...
We Lwowie: W drukarni J.K.M Coll[egium] Soc[ietatis] Jesu, 1754–1756. 4°.

E. XIV, 171–173.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.12700

CHOCISZEWSKI Stanisław

189. Gwałt niebu y Bogu uczyniony albo kazanie ... przy primitiach ... Woyciecha Faleckiego ...
Cracoviae: typis Universitatis, [po 2 II 1692]. 4°.

E. XIV, 176. Ossol. XVII 1119.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1249.

XVII.6479

CHODKIEWICZ Krzysztof

190. De beato Stanislao Kostka ... carmen encomiasticon ...

Cracoviae: Basilius Skalski impressit, 1606. 4°.

E. XIV, 181. Ossol. XVII 1124.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1242.

XVII.8042

191. O błogosławionym Stanisławie ... Kostce ... epigrammata.

Cracoviae: Officina Lazari Basilius Skalski, 1606. 4°.

E. XIV, 182. Ossol. XVII 1125.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1247.

XVII.1001

CHRONICZ Bernard

192. Panegyricus ... Georgio Lubomirski ... supremo Regni Poloniae mareschalco ... consecratus.

Cracoviae: apud viduam Lucae Kupisz sumptibus Bartholomaei Nowodworski, 1661. 2°.

E. XIV, 211–212. Ossol. XVII 1131.

Prow.: 1. ... Ioannis Bukowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 2288.

XVII.19363

CHUR-Brandenburgischer

193. Chur-Brandenburgischer An die Königliche Majestät von Schweden abgelassener Gesandschafft Verrichtung : Woraus zu ersehen, Wie wunderlich man dieselbe getractiret und abgewiesen, weil Sie vom Friede sprechen, und Seine Churfürstl. Durchl. mit Schweden gegen Polen, und dero geallirte sich in die vorige Kriegshändel nicht wieder einlassen wollen.

[S.l.: s.n.], 1658. 4°. *Wyd. B.*

E. -. Ossol. XVII 1141. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.4625

CHWAŁKOWSKI Mikołaj

194. Regni Poloniae Ius Publicum ex Statutis ac Constitutionibus depromptum ... per alteram editionem auctius exhibitum.

Regiomonti: typis Reusnerianis, [po 17 VI 1685]. 4°.

E. XIV, 235. KBP 236 (1684 r.). Ossol. XVII 1148.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8566

CICERO Marcus Tullius

195. De imperio Gnaei Pompei oratio.

[Cracoviae: Jan Haller], 1507. 4°.

E. XIV, 259. W. 2050. Pol. Typ.IV, 33. PK. 230. Ossol. XVI 381. BUWr 347.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 17.

XVI.Qu.3567

196. De officiis.

Viennae Pannoniae: in aedibus Hieronymi Vietoris et Ioannis Singrenii sociorum ; expensis Leonhardi et Lucae Alantsee fratru[m], 2 I 1512. 4°.

E. XIV, 257. Denis 69. Ossol. XVI 367. VD16 C 3158. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 45.

XVI.Qu.2987

197. – Cracoviae: Joannis Haller, 1516. 4°.

E. XIV, 257. W. 2080. Pol. Typ.IV, 127. PK. 223. Ossol. XVI 368. BJ 411. BJ 16 C-794. IA 137.577. DBC.

Prow. 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 21.

XVI.Qu.1590

198. Epistolae familiares breviores. [Acc.:] Bade Jodocus: Compendium in epistolarum compositionem. Cracoviae: Johannis Haller, 1514. 4°.

E. XIV, 249. W. 25. Pol. Typ.IV, 109. PK.126. BUP 53. Ossol. XVI 358. BUW 2279. BJ 416. IA 137.418.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 19.

XVI.Qu.3526

199. Paradoxa, Graecis cum accentibus ubique suis inductis ... impressa.

Viennae Austriae: Hieron Vietorem et Joan[nem] Singrenium, 1514. 4°.

E. XIV, 261. Ossol. XVI 384. DBC.

Prow. 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 16.

XVI.Qu.1556

200. *Partitiones Oratoria ...*

[Cracoviae: Florian Ungler, 1513]. 4°.

E. XIV, 262. W. 1929. PU. 24. Pol. Typ.III, 27. Ossol. XVI 387. BJ 434. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 20.

XVI.Qu.2431

201. *Pro Rege Deiotaro Ad C. Cesarem Oratio Rhetorice ac purioris latinitatis amatoribus plurimum utilis.*

Cracoviae: per Mathiam Scharffenberger, 1531. 4°.

E. XIV, 260. W. 1076. Ossol. XVI 376. BJ 438. DBC.

Prow.: 1. Mathias Hlivitianus [pocz. XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 18.

XVI.Qu.2585

CIECISZEWSKI Wojciech

202. *Obrona pokoju ... w dzień Wszystkich świętych ... pokazana.*

W Warszawie: w Drukarni Piotra Elerta, 1649. 4°.

E. XIV 274. KBP 251. Ossol. XVII 1188.

Prow.: 1. Pro usu Fratrum Minorum Reformatorum Contu Stobnicensis ad SM Magdalena.

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1213.

XVII.8345

CIEKLIŃSKI Dobiesław

203. *De Eligendo Rege Poloniae Novo Divinatio Pro Interregno Anni 1632.*

[Romae?: typis haeredum Giulielmi Faciotti?, po IX 1632]. 4°.

E. XIV, 279–280. Ossol. XVII 1192.

Prow.: 1. Joannis Piechnikowicz mp. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1394.

XVII.2991

COMENIUS Jan Amos

204. *Panegyricus Carolo Gustavo Magno Suecorum, Gothorum, Vandalorum[ue] Regi, incruento Sarmatiae Victori, & quaqua venit Liberatori, Pio, Felici, Augusto: Heroi Afflictis in solatia, Regibus in exemplum, nato.* [S.l.: s.n.], 1656. 4°.

E. XIX, 453. Ossol. XVII 3262. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2292.

XVII.4661

COMMENDONE Gioranni Francesco

205. *Oratio Ad Senatam Equitesque Polonos habita in Castris apud Varszaviam VIII Aprilis Anno 1573.*

[Cracoviae: w Drukarni Mikołaja Scharffenbergera, po 8 IV 1573]. 4°. *War. A.*

E. XIV, 328. W. 1447. PK. 245. Ossol. XVI 415. BUWr 367. BJ 475. IA 9143.417. Adams C-2469. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 321.

XVI.Qu.2111

COMPUTUS

206. *Computus Jamia[m] ampliatus ac eme[n]datus continens perquamutile introductorium in Astronomiam familiari admodum commentario elucidatus ...*

Impressum Cracoviae: per Matthia[m] Scharfenberg, 1530. 4°.
E. XXVII, 178–179. Ossol. XVI 431. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 25.

XVI.Qu.2837

CONCILIUM

207. Concilium Provinciale Regni Poloniae, quod Paulo P. Pontifice Bernardus Maciejowski ... habuit Petricoviae ... 1607.

Cracoviae: in Officina Andreae Petricovii, 1609. 4°.

E. XXII, 11 (Maciejowski B.). Ossol. XVII 1243.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1627.

XVI.Qu.324 adl.

208. – Cracoviae: in Officina Andreae Petricovii, 1630. 4°. *Wyd. A.*

E. XXII, 11 (Maciejowski B.). Ossol. XVII 1245.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. od P. Chylick dnia 8 lip. 1824 r. 2. [BS] 1049.

XVII.8578

209. Sacrosanti et oecumenici Concilii Tridentini Paulo III, Iulio III et Pio III pontif. maximis celebrati, Canones et decreta. His nunc recens accesserunt ... Joannis Sotealli et Horatii Lutii ... annotationes ... Additae praeterea sunt ad finem Pii III ... Bullae, una cum triplici ... indice.

Antverpiae: Ex officina Plantiniana, apud Viduam et Ioannem Moretum, 1596. 8°.

BUW 2584. Adams C-2819.

Prow.: 1. Pro cella et loco... Lublinen assignatus. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.O.9331

CONCURSUS

210. Concursum astrorum primae magnitudinis ad geniales taedas ... Alexandri ... Przyemski Subdapiferi Regni et ... Theresiae Tarłowa ... a ... Collegii Societatis Iesu Observatus

Cracoviae: Typis Nicolai Alexandri Schedel, 1692. 2°.

E. XXV, 368. Ossol. XVII 1252.

Prow.: 1. Andrzej E. Koźmian. 2. [BS] 1758.

XVII.19329

CONFESSIO

211. Confesio Fidei Ab Academia Coloniensi Aedita Et Optimorum quorumq[ue] iudicio plurimum approbata.

Cracouie: In Officina Hieronymi Vietoris, [po 4 IX 1544]. 8°.

E. XIV, 356. Ossol. XVI 440. BUWr 372. BJ 486. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 140.

XVI.O.616

CONRING Hermann

212. Brevis ac praeliminaris enumeratio causarum ... Carolus Gustavus Svecorum ... Rex ... coactus est Regem Poloniae bello adoriri. – Kurtze und Praeliminar-Erzehlung Der Ursachen ... Accesserunt literae eiusdem ... regis ad S.C. Maj. et senatorum Regni Svec. ad Senat. Polonicos

Helmestadi: typis Henningi Mulleri, 1656. 4°.

E. XIV, 366. Ossol. XVII 1265.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2236.

XVII.6986

213. Cyriaci Thrasymachi De iustitia armorum Suecicorum in Polonos ... ad Andream Nicanorem epistola ...

[Stetini?: s.n.], 1655. 4°.

E. XIV, 367. Ossol. XVII 1267. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1368.

XVII.8614

214. Epistola oder Sendschreiben des Cyriaci Thrasymachi von der gerechten Kriegs-Armatur der Cron Schweden wieder die Cron Polen ... an Andream Nicanorem ... Aus dem ... Lateinischen ... ins Teutschen übersetzt.

[S.l.: s.n.], 1656. 4°. *Wyd. B.*

E. XIV, 367. Ossol. XVII 1271. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1367.

XVII.6583

215. Epistola Oder Send-Schreiben, Des Cyriaci Thrasymachi, Von der Gerechten Kriegs-Armatur Der Cron Schweden Wider Die Cron Polen, Und von dem dadurch Auß grosser Gefahr erretteten Teutschlande. Ahn Andream Nicanorem: Auß dem Stetinischen Lateinischen Exemplar ins Teutsche übersetzt. Zu Hamburg: [s.n.], 1656. 4°.

E. XIV, 268. Ossol. XVII 1277. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1549.

XVII.6597

CONSTITUTIONES

216. Constitutiones conventus Cracoviensis 20. Jan. a. 1532.

[Cracoviae: Hieronim Wietor, po 1541 przed 1550]. 2°. *Wyd. E*

Cyt. 41. Ossol. XVI 469. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 450.

XVI.F.4115

217. Constitutiones et decreta Synodi Dioecasanæ Plocensis sub Illustrissimo Excellentissimo Reverendissimo Domino D. Andrea Stanislai Kostka in Załuskie Załuski ... 1733 die 4 Augusti celebratae. Varsaviae: typis Collegi Regii Societatis Jesu, 1735. 4°.

E. XIV, 383.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1284

218. Constitutiones in dioecana synodo Wladislaviensi, praesidente ... Stanislao Carncovio episcopo Wladislaviensi editae ... [Acc.:] Karnkowski Stanisław Admonitiones quinque circa Sacramenta faciendae. Coloniae: apud Maternum Cholinum, 1572. 8°.

E. XIV, 384; XIX 117. W. 321–322. PK. 303. Hor. – . DRK. 40. FG. 79. BPW. 68. Ossol. XVI 538. BJ 559. DBC.

Prow.: 1. Ex libris utroque Andreae Ostrowski [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 186, 187.

XVI.O.377

219. Constitutiones Societatis Jesu ; Et examen cum declarationibus.

Antverpiae: apud Ioannem Meursium, 1635. 8°.

Brunet II, 239. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.10192 adl.

220. Constitutiones Synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis.

Cracoviae: Andreas Petricouius impressit, 1579. 4°.

E. XIV, 380. W. 1546. PK. 301. DRK. 13–14. FG. 77. Hor. 47. Ossol. XVI 534. PTPN 82. BUW 2695. BJ 553. BLC 126,359 (Gnesen). DBC.

Prow.: 1. Joannis... Notarii [XVI w.]. 2. X. Sta. Mich. Suchodzki Komd. Krolowiecki [XVII w.].
3. Bibliothecae Ctus Casanoviensis Aplicat R. P. Casimirus Grudziński P.G. actualis et vicarius. 1811 [XVII w.]. 4. S. Krukowiecki K.L.L.mpp. [XVIII w.]. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.] 328.

XVI.Qu.3552

221. Constitutiones Synodorum Metropolitanae Eccl[esiae] Gnesnen[sis] provincialium ... iussu ... et opera ... Ioannis Wężyk ... archiepiscopi Gnesnen[sis] editae ...

Cracoviae: in Officina Andreae Petricovii, 1630. 4°. *War. C.*

E. XIV, 381. Ossol. XVII 1289.

Prow.: 1. Ex Libris Fran. Groszkowski 1760. 2. Hic liber datus Feliciano Trafliński 7ma Junii 1771 Ao p Meum Prochnicki in reconciliationem animum vero vera manus in eodem libro repetitur...Dni Groszkowski mihi bene nota nescit quero professorem habedit, sed Deus avertat similem majores casus 15 mensis ut supra redit ad Dnum in ante lucem [?].
3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.8011

222. Constitutiones Synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialium ... jussu vero et opera ... Joannis Wężyk ... editae ... reimpressae ... [jest to przedruk konstytucji synodalnych drukowanych w Krakowie w latach 1624, 1629, 1630, 1636, 1646].

Cracoviae: In Typographia Collegii Majoris Univer[sitatis] Cracovien[sis], 1761. 4°.

E. XIV, 381.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55978

223. Decreta in conventu generali Cracoviensi 19. Mart. a. 1527 edita.

[Cracoviae: Hieronim Wietor, po 1541 przed 1550]. 2°. *Wyd. F*

Cyt. 33. Ossol. XVI 465. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 649.

XVI.F.4407

224. Ordinum Regni Poloniae Nonnullorumq[ue] Eius Magistratum De Electione ... Sigismundi Tertii Regis Ad Diversos Principes Christianos Legationes, Epistolae, Responsa ...

Cracoviae: Ex Officina Lazari, 1587. 4°. *Wyd. A.*

Cyt. 122. Ossol. XVI 505. DBC.

Prow.: 1. Od. JWP. hr. Tarnowskiego d. 23. pa. 1843. A. E. Koźmian. 2. [BS] 240.

XVI.Qu.2500

CONTARINI Gaspare

225. ... Katechesis Sive Christiana Instructio.

Cracoviae: apud Heredes Marci Szarffenberger, 1558. 8°.

E. XIV, 390. W. 2317. PK. 308. FG. 80. Ossol. XVI 540. BJ 562. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 34.

XVI.O.251

CONTEMPLATIO

226. Salutifera domini passionis contemplatio ex quattuor evangelistis.

Impressum Cracoviae: per Hieronymum Vietorem, 1520. 8°.

E. XIV, 390; XXI, 185. W. 2093 (Leopolita S.). Hor. 48. BPW. 69. Ossol. XVI 541. BJ 563. DBC.

Prow.: 1. Pro Conventu R ... Laurentius Piotrowski [?] Ord. ... [XVII w.]. 2. Bibliothecae M. H. Juszyński Canci Sandomirien, Primicerii Vislicen. Praepti Szydłow. Officialis [Kielc.]. 3. [Juliusz Tarnowski] [s.e.]. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. [BS] 116.

XVI.O.470

CONTINUATION

227. Continuation dessen was weiter zwischen der Königlichen Polnischen Armee und denen Türcken und Tartern in der Wallachey vorgelauffen.

Bresslau: bey Gottfried Jonischen anzutreffen und zu bekommen, [po XI 1685]. 4°.

E. XIV, 394. Z. 1137. Ossol. XVII 1301.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 962.

XVII.6106

COPIA

228. Copia eines schwedischen Beantwortungs-Schreibens ... woraus zu ersehen, wie die königl. Schwedische Maytt., Se. Churfürstl. Durchl. Zu Brandenburg so ganz verächtlich eine Zeithero tractaciret ... [S.l.: s.n., po 13 IX 1658]. 4°.

E. XIV, 402. Ossol. XVII 1309. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 781.

XVII.7035

229. Copia eines Send-Schreibens, darinn die Frage erörtert wird, ob evangelische Stände ... von ihrem Herrn abfallen ... sollen, daraus erscheinet, ob die Dantziger recht ... gethan, dass sie ihrem Herrn und Könige Johanni Casimiro ... in jetzigem Kriege wider den König in Schweden [Karl Gustav] bisshero beygestanden.

[S.l.: s.n.], 1657. 4°. *Wyd. B.*

E. XIV, 401–402. Ossol. XVII 1311. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 781.

XVII.4757

CORBIUS Cornelius

230. Justa Martino Humnicio nobili Polono praeslaris parentib. Nato: ad. Hieronymum Godzotkovium mortui praefectum.

Ingolstadii: ex Officina Typographica Wolfgangi Ederi, 1586. 4°.

E. XIV, 407. Ossol. XVI 543.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 2 Jan. 1838 1. Aug. 2. BS [exl.] 345.

XVI.Qu.3268

COXE William

231. Reise durch Polen, Russland, Schweden und Dänemark mit historischen Nachrichten ... von
Züruch: Bey Orell ... und Kompagnie, 1785–1792. 4°.

E. XIV, 435. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.6415

CRESPIN Jean

232. Actiones et monumenta martym, eorum qui a Wicleffo et Husso ad nostram hanc aetatem ...veritatem Evangelicam sanguine suo constanter obsigverunt.

Genevae: Io[annes] Crispinus, 1560. 4°.

BUW 2878. IA 146.869. Adams C-2937. BLC 72.368.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 692.

XVI.Qu.11658

233. Historia o srogiem prześladowaniu kościoła bożego. [Acc.] Joannes Utenhove: [Narratio de instituta in Anglia ecclesia. Historia o postanowieniu i potem rozproszeniu kościołów cudzoziemskich w Anglijej. W Brześciu Litewskim: [Cyprian Bazylík], 1567. 2°.

E. XII, 419. W. 285. PK. 315. Hor. 49. Ossol. XVI 562. BJ 587.

Prow.: 1. Possesor huius libris Pic. Placideq. Defunct. Sacratissimi Comiti Regni Poloniae ... baroni et comitis snacti Stephani de Bidzeny Bidziński palatinatui Sandomiriensis Castellani Borussiae. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska [p.]. 4. BS [exl.].

XVI.F.4649

CURICKE Georg Reinhold

234. Commentarius iuridico-historico-politicus de privilegiis

Dantisci: sumptibus Georgii Försteri, 1652. 12°.

E. XIV, 468. Ossol. XVII 1347. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 373.

XVII.4041

CYBONI Krzysztof Jan

235. Panegyricus ... Ioanni III ... regi Poloniae ... post liberatam obsidione Viennam et incomparabiles ex Turcis victorias ... consecratus.

Zamosci: Typis Academicis, 1684. 2°.

E. XIV, 380–381. Ossol. XVII 1360.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1939.

XVII.19382

CYNERSKI-RACHTAMOWICZ Jan

236. Mnemosynon victurae gloriae et posteritati ex immortalibus virtutibus Sigismundi III Poloniae et Sueciae Regis ... Concinnatum

Cracoviae: in Officina Francisci Caesarii, [po 4 II] 1633. 4°.

E. XIV, 489. Ossol. XVII 1387.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8077

237. Prosfthegma Apollinis academici

Cracoviae: in Officina Typographica Francisci Caesarii, 1633. 2°. *Wyd. A.*

E. XIV, 491. Ossol. XVII 1396.

Prow.: 1. de la Bibliothèq̃ue de mr le Pr. Alexandre Collonel du Regiment Schönberg [s.e.].

2. And. Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.2343 adl.

CYPRIAN od św. Aleksego

238. Lucyfer ziemski Antoni święty

W Warszawie: drukował Karol Ferdynand Schreiber, [po 23 V 1682]. 4°.

E. XIV, 494. KBP 321. Ossol. XVII 1404.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8326

CYRUS Hieronim Andrzej

239. Korona małżenska nad katafalkiem ... Helzbiety ... hrabiny z Tarnowa ... Krzepickiey ... starosciney w dzień pogrzebu powieszona

W Warszawie: w Drukarni Piotra Elerta, 1645. 4°.

E. XIV, 500. Ossol. XVII 1412. MS 208.

Prow.: 1. Pro usu Fratrum Minorum Reformatorum Contus Lublinensis ad. S. Casimirum.

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 701.

XVII.8178

CZARADZKI Grzegorz

240. Foridica Novella seu Constitutiones et Statuta omnia praxi Iudicariae obuia, ab Anno 1550 ad moderni temporis usq. tractum compendiose concinnata.

Posnaniae: in Officina Ioannis Wolrabi, 1620. 12°.

E. XIV, 518. KBP 329. Ossol. XVII 1422.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. ABS [p].

XVII.8272

241. Proces sądowy ziemskiego prawa koronnego ... na końcu przydany Processus iudiciarius Regni Poloniae Thomae Dresneri.

W Poznaniu: w Drukarni Jana Rossowskiego, 1620. 2°.

E. XIV, 519. KBP 332. Ossol. XVII 1426.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1953.

XVII.19404

CZARLIŃSKI Bonawentura

242. Kazanie na pogrzebie Iasnie Wielmoznego Pana Płana Karola Chodkiewicza Hrabie ze Szklowa y Myssy, na Bychowie, Woiewody Wileńskiego, Korony Polskiej przeciw Osman Sulttanowi, a W.X.L. Hetmana Naywyższego ... Starosty.

[Wilno: Drukarnia Akademii Societatis Jesu, po 1 II 1623]. 4°.

E. XIV, 520–521. VASL 286. Ossol. XVII 1430. MS 145.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 809.

XVII.8467

243. Wizerunk Xiążęcia Katholickiego To iest Kazanie Na Pogrzebie ... Xiążęcia ... Ianusza Korybuta Na Zbarazu Wisniowieckiego Koniuszego Koronnego Krzemienieckiego Starosty, Miane w Zbarazu 13. Stycznia, Roku Pańskiego 1637

W Lublinie: W Drukarni Anny Wdowy, Pawła Konrada, [po 13 I 1637]. 4°.

E. XIV, 521. Ossol. XVII 1431. MS 146. DS. 148.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 784.

XVII.8491

CZARNOCKI Wojciech

244. Gniazdo szlacheckie... na pogrzebie ... Thomasza ... Kowalkowskiego, pisarza ziemie sendomirskiej

W Krakowie: [w Drukarni Marcina Filipowskiego?], 1646. 4°.

E. XIV, 529. KBP 335. Ossol. XVII 1438. MS 148.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 804.

XVII.8515

245. Kazanie w dzien slubu ... Ieremiego Michała ... Wisniowieckiego z ... Gryzeldą Konstancją Zamoyską, kanclerzanką koronną

W Zamościu: w Drukarni Akademickiej, [po 6 III 1639]. 4°.

E. XIV, 529. Ossol. XVII 1439.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 785.

XVII.2926

CZARNOŁUSKI Jan Bonawentura

246. Nabozna pątniczka trybut za syna, donatywę za siebie daiąca ... objaśniona kazaniem w dzien Oczyszczenia ... Panny Naswiętszey Maryey

W Krakowie: w Drukarni wdowy y dziedzicow Andrzeia Piotrkowczyka, 1655. 4°.

E. XIV, 530–531. Ossol. XVII 1442.

Prow.: 1. F.F.Hois [?] Reform. Con. Lublin. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 8615.

XVII.8615

CZERNIECKI Stanisław

247. Compendium ferculorum, albo zebranie potraw.

W Krakowie: w Drukarni Ierzego y Mikołaiia Schedłów, 1682. 4°.

E. XIV, 566. Ossol. XVII 1463.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1194.

XVII.8206

DAJCEWICZ Aleksander

248. Leliwczyk z niebieskim porównany xiężycem abo kazanie na pogrzebie ... Abrahama z Goluchowa Gołuchowskiego

W Krakowie: U Waleryana Piątkowskiego, 1648. 4°.

E. XV, 16. KBP 346. Ossol. XVII 1498. MS 152.

Prow.: 1. Conventus Lublinensis ad s. Casimirum Fr. Minorum Reformatorum. 2. Pro usu Fratrum Minorum Contus Stobnicensisi ad s. Mariam Magdalenam. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS].

XVII.8500

DAMBROWSKI Józef

249. Żal doroczną nieukoiony rewolucją z przedroczoney smierci ... Katarzyny ... Szczawinskiej, łęczyckiej ... starościny

W Warszawie: U Wdowy y Dziedzicow Piotra Elerta, 1664. 4°.

E. XV, 24–25. Ossol. XVII 1509. MS 606.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum Conventus Lublinensis ad s. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8356

DAMHOUDER Joost de

250. Practica rerum criminalium.

[S.l.: s.n., XVII w.]. 4°.

Jöch. II, 14.

Prow.: 1. Samuel a Bogusławice Sierakowski tę książkę ma z łaski A. M. P. Krzykowskiego 1613 [exl. – herb Sierakowskiego Ogińczyk]. 2. Paulus Ma[...]nski hunc librum obtimit a generoso Samuele a Bogusławice Sierakowski in discensu Romano [...] in pignus et munitantum amoris nuncquam eterituri 1616. 3. Ex libris Cajetani Wiśniewski. 4. Stanislaus Kozerski. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.11558 adl.

DE BOLI Kazimierz

251. Voces Lechiaie applaudentis ad novas serenissimae prolis regiae cunas ... Ioanni III Poloniarum regi ... domino nostro clementissimo dedicatae

Varsaviae: Excudebat Carolus Schreiber, 1680. 2°.

E. XII, 421–422. Ossol. XVII 1553.

Prow.: 1. Domus professae Varsav. Soc. Jesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1866.

XVII.18530

DE ESU

252. De esu Carnium testimonia Nov. Testament. Swiadectwa z Pisma Świętego Nowego Testamentu o wolności mięsa jedzenia.

[S.l.: s.n.], 1653. 12°.

E. XVI, 103 pod Esu; XXXI, 116. Ossol. XVII 1545.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 977.

XVII.8287

DE GRUYTERE Joannes

253. Chronicon chronicorum eccleslastico politicum

Francofourti: in officina Aubriana, 1614. 8°.

Seyn I. 429/30. Jöch. II. 1218/9.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.11618

DE REBUS

254. De rebus gestis S. Johannis Cantii Poloni ... liber unicus

Romae: Typis Michaelis Angeli Barbiellini, 1767. 2°.

E. XVIII, 420.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.20169

DEBIŃSKI Jan

255. Rozne Mowy Publiczne, Seymikowe y Seymowe

[Częstochowa]: w drukarni Jasney Gory Częstochowskiej, 1727. 4°.

E. XV, 89.

Prow.: 1. Ad numerum Ignacy Piotrowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.56937

DECIUS Jodocus Ludovicus

256. Contenta De Vetustatibus Polonorum Liber I; De Iagellonum Familia Liber II; De Sigismundi Regis Temporibus Liber III.

Impressum Craccoviae [!]: opera atq[ue] industria Hieronymi Vietoris, 1521. 2°.

E. XV, 102. W. 53. PK. 344. DRK. 15. Hor. 651. BPW. 74. BUP 71. Ossol. XVI 599. BUWr 455. BJ 621. DBC.

Prow.: 1. Andreas Zglobnicus A.D.1624 Mense Augusti [!]. 2. Andrzej Ed. Koźmian Dnia 26. list. 1823 od p. Bruschnera. 3. Biblioteka Wilanowska [Potockich, p.]. 4. [BS] 409.

XVI.F.4031

DECLARATIA

257. Declaratia nowego prawa confederatiew.

[Kraków?]: s.n., ok. 1615]. 4°. *War. B.*

E. XV, 118. Ossol. XVII 1589.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 742.

XVII.241

DECLARATIO

258. Declaratio ... dominorum sacrae reg. mtis. Regniq. Sveciae ad tractatus pacis in Prussia

Stetini: Typis Joh. Val. Rhetii, [po 31 V 1660]. 4°.

E. XV, 104. Ossol. XVII 1577.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2218.

XVII.8601

DEMBIŃSKI Ignacy

259. Sermo in lauden S. Joannis Cantii ... Cracoviae in ecclesia collegiata S. Annae habitus Anno Domini MDCCLXVII.

[S.l.: s.n.], 1767. 4°

E. XV, 129.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.57139

DEODATUS Claudius (Saxonia Hercules, Sassonia Ercole)

260. De Plica Quam Poloni Gwoździec, Roxolani Kołtunum Vocant

Padova: apud Laur Pasquatam, 1600. 4°.

E. XXVII, 171. W. 690. PK. 1289. Hor. 182. Ossol. XVI 2206. BUWr 1651. BJ 2175. Adams S-534. CBN 158,438. BMC Italy 616. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 370.

XVI.Qu.2758

261. Luis venereae perfectissimus tractatus ... Opera Andreggetti Andreggettii

Padova: apud L. Pasquatam, 1597. 4°.

BJ 16 S 306. Edit 16. Adams S-535. BMC Italy 616. BVB.

Prow.: 1. [zamazana]. 2. Ex libris Ioannes ... Szafrankouicz. 3. Andrzej E. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVI.Qu.11418

DESFONTAINES Pierre François Guyot

262. Histoire de revolutionis de Pologne. Depuis le commencement de cette Monarchie jusqu'a la mort d'Auguste II. T. 1-2.

Amsterdam: chez Francois L'Honoré, 1735. 12°.

E. XV, 158.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56070

DIETRICH Veit

263. Komentarz albo wykład na prorocstwo Hozeasza

Brześć Litewski: [i.e. Kraków: Maciej Wirzbięta, nakładem Mikołaja Radziwiłła], 1559. 4°. *War. A.*

E. XXI, 137. Ossol. XVI 616. DBC.

Prow.: 1. Librorum Adami Rey Scriben... 1640 mpp. 2. Radomski dnia 5 czerwca 1847. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 224.

XVI.Qu.1652

DŁUGOSZ Jan

264. Historia Polonica

Dobromili: In officina Ioannis Szeligae, 1615. 2°.

E. XV, 244. KBP 376. Z.I. 101. Ossol. XVII 1638.

Prow.: 1. Sum Eggerti a Kempen profess. Gedanens. [oraz] E.v.K. [Superekslibris z herbem]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.15601

DŁUSKI Tomasz

265. Uwagi W Sprawie Ordynacyi Ostrogskiej: Rozroznione Zdania Do Jednomyslności Prowadzące ... : Ku Łatwiejszemu Pojęciu Na Części Y Kwestye Podzielone Roku 1754.

[S.l.: s.n., 1754]. 4°.

E. XV, 250–251.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56391

266. Uwagi w sprawie ordynacyi Ostrogskiej rozroznione z zdania do jednomyslności prowadzące ... na części y kwestye podzielone.

[S.l.: s.n., 1754]. 4°.

E. XV, 251.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56385

DOBROSIELSKI Chryzostom

267. Summarium asceticae et mysticae theologiae ad mentem d. Bonaventurae ... concinnatum

Cracoviae: Apud Lucam Kupisz, 1655. 12°.

E. XV, 263. Ossol. XVII 1654.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [p].

XVII.8285

DOGIEL Maciej

268. Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae in quo pacta foedera, tractatus pacis ... nunc primum ex archivis publicis eruta ac in lucem protracta rebus ordine chronologico dispositis exhibentur.

Vilnae: Ex typographia Regia et Reipublicae Collegii Scholarum Piarum, 1758–1764. 2°.

E. XV, 271.

Prow.: 1. od Jana Hr. Tarnowskiego ... dnia 18 maia 1824 Andrzej Ed. Kozmian. 2. [BS].

XVIII.29322

269. Limites regni Poloniae, et magni ducatus Litvaniae : ex originalibus et exemplis authenticis descripti. Vilnae: in Typographia Regia & Reipublicae Collegii Vilmensis Scholarum Piarum, 1758. 4°.

E. XV, 272.

Prow.: 1. De la Bibliotheque de Mr. le Pr. Alexandre Lubomirski. [herb]][s.e.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.2524

DONZELLINI Cornelio

270. Epistolae principum rerum publicarum, ac sapientum virorum ; ex antiquis et recentioribus, tam Graecis, quam Latinis historiis et annalibus collectae

Venetis: Apud Iordanem Zilettum, 1574. 8°.

BMC Italy 226. BVB.

Prow.: 1. An. Edw. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.8963

DOROHOSTAJSKI Krzysztof Monwid

271. Hippika to iest o koniach nauka ksiąg czworo. W ktorich się zamykaią wszytkie imięiętności iako poznać konia pięknego także y czwiczenia koni rożnych. Przytym lekarstwa dla koni

Cracoviae: W drukarniey Łukasza Kupisza, 1647. 2°.

E. XV, 292. KBP 381. Ossol. XVII 1667.

Prow.: 1. Ex libris Wincenty Koźmian. 2. [BS] 2032.

XVII.17793

272. Hippika albo nauka o koniach.

Cracoviae: Typis Academicis, [po 1647]. 2°. *War. B.*

E. XV, 292. KBP 382. Ossol. XVII 1668.

Prow.: 1. Z biblioteki Józefa Nowickiego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.17791

DRELINCOURT Charles

273. Pociecha dusz wiernych przeciwko trwogom smierci ... wydana naprzod w francuskim języku przez ... potem w niemieckim a teraz na polski język przetłumaczona.

W Królewcu: w drukarni Jana Dawida Zenkiera, 1730. 4°.

E. XV, 307.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2060

DREXEL Jeremias

274. Słonecznik albo porownanie woli ludzkiej z wolą Bożą ... na polskie przetłumaczył ... Urbanus Valistius de Stari Las [Albert Stanisław Radziwiłł].

W Lublinie: W drukarni Pawła Konrada, 1630. 4°.

E. XV, 317. KBP 392. Ossol. XVII 1687. DS 196.

Prow.: 1. Ex libris Adalberti Attyski, praepositi Dobrzechoviensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.2082

DREZNER Tomasz

275. Institutionum iuris Regni Poloniae libri IV

Zamości: In typographia Academiae, excudebat Martinus Lenscius, 1613 [i.e. po 1 I 1614]. 4°.

E. XV, 307. KBP 385. Ossol. XVII 1690.

Prow.: 1. Ex libris Adami Cieszkowic Can. Sci. et notarii. 2. Nunc autem ex libris Michaelis Wyszynski V.S. 3. Nunc autem ex libris Michaelis Krzemkowski. 4. Ex cathalogo librorum Alberti Joannis Krysiński. 5. Carolus Bille auditor Universitatis Regiae Varsav. 6. Andrzej Ed. Koźmian. 7. BS [exl.].

XVII.7999

DRUSUS Franciszek (GrUTTner Samuel Franz)

276. Biga commentationum iuris publ. Pruthenici

Dantisci: Impensis Georgii Marci Knochii, 1746. 4°.

E. XV, 330 ; XVII, 425 (Gruttner Samuel Franz).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1953

DRUŻBACKA Elżbieta

277. Historia Chrzescianska Xiężny Elefantiny Eufraty dowcipnym przemysłem ... w wierszu polskim dokładnie ułożona.

W Poznaniu: W Drukarni Akademickiej, 1769. 4°. *War. B.*

E. XV, 330.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. dnia 5 grudnia 1823 r. fl.2 u Szczepańsk. 2. [BS].

XVIII.56416

DRUŻBICKI Kaspar

278. Droga doskonałości chrześciańskiej na trzy czesci rozłożona

We Lwowie: [Drukarnia Collegium Societatis Jesu], 1667. 8°.

E. XV, 333. K. 161. Z.I. 442. Ossol. XVII 1704.

Prow.: 1. Ex libris Tekla Krześniewska. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.5057

DUBOWICZ Aleksander

279. Haft ręką bożą nadobrey [!] duszy ... Heleny Sapiezanki Kuncewiczowey, chorążyney lidzkiej ... położony przez ... przy pogrzebie ... kazaniem obiasniony.

[Wilno]: W drukarni tegoż monastera [Ojców Bazyliańów, po 10 IV 1645]. 4°.

E. XV, 349. Ossol. XVII 1737. MS 163.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [p]. 3. [BS].

XVII.4188

DUNS Joannes Soctus

280. Questiones decimi et duodecimi Metaphysice

Venetii: Per Simonem de Luere, 1507. 4°.

BUW 3288. Adams D-1112. IA 157.518. Edit 16.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.11229

DYCKOWSKI Stefan

281. Rhythmo philosophia abo zwierciadło zywota ludzkiego we czterech koncach ostatecznych ... wierszem opisane.

W Krakowie: W drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1639. 4°.

E. XV, 432. Ossol. XVII 1766.

Prow.: 1 Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1917.

XVII.19440

DYGOŃ Tomasz

282. Controversia tribunalu niebieskiego między zywotem doczesnym, swiatem przemiiającym y smiercią nieużyta na wyprowadzenie ciała ... Marcibelli Hippoliti Wodynskiej, wojewodzianki podlaskiej

W Wilnie: W drukarni S. Troycy, [po 10 XI] 1651. 4°.

E. XV, 433. Ossol. XVII 1767. MS 40.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 717.

XVII.8453

DZIENNIK

283. Dziennik czynności seymu głównego ... warszawskiego, 1790.

[Warszawa: różne druk., 1790]. 8°.

E. XV, 460–461. G. 149.

Prow.: 1. Biblioteka Poturzycka JWD [p.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.9130

284. Dziennik czynności seymu głównego ... warszawskiego ... 1791.

[Warszawa: różne druk., 1791]. 8°.

E. XV, 461. G. 152.

Prow.: 1. J. Grabowski z Łukowa [p.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Z daru Adama hr Grabowskiego r. 1900 Biblioteka Zakładu Nar. im. Ossolińskich. 4. BS [exl.].

XVIII.9129

DZIEWULSKI Marcelli

285. Pokoy troiako rozumiany y wyrażony ... za dokończenie szczęśliwe traktatu w Warszawie, dnia 1 lutego Roku Pańskiego 1717 ... Jakubowi Władysławowi ... Morstynowi ... dedykowany

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, [po 1 V 1717]. 2°.

E. XV, 468.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29677

286. Rekreacya przy piątku bez smutku: z Najsłodszeo Serca Jesusowego w kościele W. W. Panien Zakonnic Najsłwiezszej Panny Nawiedzenia w Krakowie za miastem ... Roku P. 1718 dnia 23 czerwca ... Anastazyi Teresie Gonzadze ... Iordanowey ... dedykowana

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, [po 25 XI 1718]. 2°.

E. XV, 469.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29674

287. Stroz owczarnie Chrystusowey w apostolskiej za duszami ludzkimi pogoni ... Dominik S. w doroczną uroczystość swoją dnia 4 sierpnia roku 1723 w krakowskiej ... Troyce SSS bazylice ... kazaniem pokazany.

W Krakowie: w Drukarni Iakuba Matyaszkiwicza, [po 22.IX.1723]. 2°.

E. XV, 470.

Prow.: 1. A. E. Koz. 2. [BS].

XVIII.29449

EHRENSTEEN Edvard Philipson

288. Epistola ... ad Christophorum Przyimski de oratione ad regem Sveciae Coli habita.

Hagae: [s.n.], 1655. 4°. *Wyd. A.*

E. XXIV, 10. Ossol. XVII 5217. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1392.

XVII.4510

EIGENTLICHE

289. Eigentliche und warhafte Beschreibung des Adler Kampfs welcher sich ... anderthalb Mailen von Dantzig in der Gegend des Dorfes Kalipke ... in der Luft begeben
[S.l.: s.n.], 1666. 4°.

E. XII, 516. G. 172. Z. 870. Ossol. XVII 1827.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 799.

XVII.6769

EIGENTLICHER

290. Eigentlicher Bericht Von der Schweden, Abzuge aus Thoren, Und Ihr. Königl. Mayt. zu Polen, Einzuge daselbst, geschehen Am Neuen Jahrs-Tage.
[S.l.: s.n.], 1659. 4°.

E. XII, 492 (Bericht). G. 175. Z. 797. Ossol. XVII 1828.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 799.

XVII.8622

EINKOMMENDER

291. Einkommender Bericht den preussischen Kriegs-Zustand betreffend und denn auch eigentliche Erzählung des See-Scharmitzels zwischen dem Herren General Graff Königsmarck und hiesiger Soldatesca.

[S.l.: s.n., po 4 XI 1656]. 4°.

E. XIII, 490. Z. 552. Ossol. XVII 1832.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 800.

XVII.7367

ELERT Franciszek

292. Brzeg szczęśliwy Łodzi w życiu ... Jadwigi z Górskich Dąbskiej, kasztelanowey innowrocławskiej ... kazaniem pogrzebowym ... ogłoszony.

W Warszawie: drukował Karol Ferdinand Schreiber, 1684. 4°.

E. XVI, 43. Ossol. XVII 1845. MS 175.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8330

EPICLETUS

293. Mąż doskonały z Platonowych regul ... zabrany

W Krakowie: w Drukarni Łukasza Kupisza, 1652. 4°.

E. XVI, 69. KBP 442. Ossol. XVII 1864.

Prow.: 1. Ex libris Fratris Jacobi Świątkowski Ords Eremitarum S.P. nostri Augustini. Cum licentia Superiorum comparavit pro Cont. Cracov. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 440.

XVII.8186

ERASMUS Desiderius Rotterdamus

294. Breviores Et Elegantiores Aliquot Epistolae Erasmi Et aliarum ad Erasmus.

Cracoviae: per Mattia Scharffenberg, [po 28 VI 1528]. 4°.

E. XVI, 86. W. 2135. Pol. Typ.XII, 23. Ossol. XVI 703. BJ 722. Bibl. E. asm. I, 99. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 66.

XVI.Qu.1841

295. Lingua.

[Cracoviae: Hieronim Wietor?, ok.1526]. 8°. *Wyd. A.*

E. – . Ossol. XVI 709. Bibl. E. asm. I, 117. DBC.

Prow.: 1. Anrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [Potockich, p.]. 3. BS [exl.] 118.

XVI.O.363

ESCOBAR André de

296. Contenta hoc Libello Modus confitendi

[Cracoviae: apud Joannem Haller, 1508]. 4°.

E. XXII, 495. Pol. Typ.IV, 50. Ossol. XVI 48a. BJ 59.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.3009

297. – Impressum Cracoviae: per Hieronymum Vietorem, 1541. 8°.

E. XII, 146. PK. 26. FG. 12. BUP 5. Ossol. XVI 51. BJ 61. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. BS [exl.] 137.

XVI.O.996

ESTELLA Diego

298. O Wzgardzie Swiata y Prożności iego : Troie Xiąg ... z Hiszpanskiego ięzyka na Włoski ... A z Włoskiego na Lacinski ... z Lacinskigo ... przez ... Augustyna Kochanskiego ... przełożone

W Poznianiu: W Drukarniej Iana Wolraba, 1611. 4°.

E. XXIX, 281–282. Tysz.VII 7065.

Prow.: 1. Pro contu Casimirien, revnd. Reform. ad. Sanc. Mariam Annunciatam. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 641.

XVII.815

EUTROPIUS Flavius

299. [Breviarum historiae Romanae]. Decem libri historiarum.

Cracoviae: expensis Johannis Haller impressi, 1510. 4°.

E. XVI, 110. W. 861. Pol. Typ.IV, 70. PK. 420. BUP 77. Ossol. XVI 729. BUW 3571. BUWr 557

BJ 744. CBN 48,919.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 79.

XVI.Qu.3136

EXTRAKT

300. Extract etlicher Schreiben auss Pollen und Preussen, die jetzige Kriegsbeschaffenheit der Pollnischen Waffen wider Schweden, Brandenburg und Rakotzy anlagende.

[S.l.: s.n.], 1657. 4°.

E. XVI, 136. Z. 674. Ossol. XVII 1922.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 719.

XVII.4768

301. Extract etlicher Schreiben, welche auss Preussen ... und Pollen von der jetzigen Kriegsbeschaffenheit zwischen beyden Cronen Pollen und Schweden abgeloffen seyn.

[S.l.: s.n.], 1657. 4°.

E. XVI, 136. Z. 675. Ossol. XVII 1923.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.4769 adl.

FABRYCY Walenty

302. Kazanie abo kolenda którą dał w Warszawie ... stanom panienskiemu y senatorskiemu ...
W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1622. 4°.

E. XV, 157. KBP 453. Ossol. XVII 1938.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 795.

XVII.1756

303. – W Krakowie: W drukarni Łukasza Kupisza, 1648. 4°.

E. XVI, 157. KBP 454. Ossol. XVII 1939.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8368

FACCIOLATI Jacopo

304. Młody kawaler w umiejętności sprawowania rzeczypospolitey y w ustawach przyiacielstwa cwi-
czony, książka przez ... w włoskim języku

W Krakowie: w Drukarni Akademickiej Kollegium Większego, 1752. 4°.

E. XVI, 158–159.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55936

FALKENER Michael

305. Epitoma figurarum in libros physicorum et de Anima Arestotilis Jn gymnasio Cracoviensi elabo-
ratum.

Cracoviae: opera vero et impensis Joannis Haller, 1518. 4°.

E. XXXIII, 357. W. 47. Pol. Typ.IV, 174. BPW. 358. Ossol. XVI 2681. BJ 2658. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. BS [exl.] 623.

XVI.Qu.1824

306. Introductorum dialecticae seu Congestum logicum.

Cracoviae: Jannis Haller, 1515. 4°.

E. XXXIII, 355. W. 34, 920. Pol. Typ.IV, 116. BPW. 361. Ossol. XVI 2690. BUWr 1200. BJ 2666. Tryp. 2837.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 51.

XVI.Qu.1628

307. Prozarum dilucidatio.

Impressum Cracoviae: per Florainu[m] Ungleriu[m], 1530. 4°.

E. XXXIII, 359. W. 1071. Pol. Typ.V, 66. DRK. 88. Hor. 219. BPW. 356. BUP 311,750. Ossol. XVI 2679. BJ 2669. DBC.

Prow.: 1. Ex libris Alberti Żuliczy Neocorcinensis Archipresbyterii [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 606.

XVI.Qu.2396

FASCES

308. Fasces mortis gentilitiis Koryncinciorum securibus in geminata funera illustrissimae domus expeditis funestati. Commune vulnus ex immatura morte ... Francisci Koryncinski, castellanidae Braclaviensis. Cracoviae: Ex officina Francisci Cezary, [po 7 VI 1696]. 2°.

E. XX, 110. Ossol. XVII 1949.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. [BS] 1855.

XVII.19331

FATOWICZ Mikołaj Ignacy

309. Gazophylacium heroicarum virtutum in funere ... Caeciliae Renatae Poloniarum ... reginae Cracoviae: Ex officina Christophori Schedelii, 1644. 4°.

E. XVI, 176. Ossol. XVII 1959.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8602

FAUNT Laurence Arthur

310. De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et secularem in Polonia ... nunc demum recognita et aucta ... [Acc.:] Bolognetti Alberto/ Oratio habita Warsaviae die 12 Februarii 1585 [Acc.:] Goślicki Wawrzyniec / Mowa duchowieństwa koronnego na seymie warszawskim do krola I. M

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1632. 4°.

E. XV, 179. KBP 460. Ossol. XVII 1964.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. J. Wnorowski. 3. [BS] 1075.

XVII.6299

FAUNTEUS Laurentius Arturus

311. Coenae Lutheranorum Et Calvinianorum Oppugnatio Ac Catholic[a]e Eucharisti[a]e Defensio. Posnanie: In Officina Typographica Ioannis Volrabi, [IV 1586]. 4°.

E. XVI, 178. W. 728, 489. WW. 47,48. FG. 95,96. Ossol. XVI 775. BUWr 589. BJ 774. Adams F-176,177. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [p.]. 3. BS [exl.] 316.

XVI.Qu.2021

312. Disputatio Theologica De D. Petri Et Romani Pontificis successoris eius in Ecclesia Christi Principatu

Posnanie: ex Typographia Ioannis Volrabi, 1583. 4°.

E. XVI, 179. WW. 25. FG. 99. Ossol. XVI 772. BJ 778. Adams F-179. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 258.

XVI.Qu.1726

313. *Doctrina catholica de sanctorum invocatione et veneratione per theses explicata et contra Lutheranos, Calvinianos caeterosque sanctorum honoris et implorationis oppugnatores defensa ...*

Posoniae: Excudebat Joannes Volrab, 1584. 4°.

E. XVI, 179. W. 723. WW. 31. DRK. 18. FG. 100. Ossol. XVI 773. BUW 3673. BUWr 586–587. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 260.

XVI.Qu.2558

FAUSTA

314. *Fausta voti plausus acroamata ... Andreae ... Olszowski ... archiepiscopo Gnesnensi... ad solennem eius archipraesuleae cathedrae ingressum a..inventute academica ... dedicata ...*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 20 X 1675]. 2°.

E. XXIII, 346 (Olszowski Andrzej). Ossol. XVII 1966.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1771.

XVII.19394

FERDYNAND II cesarz niemiecki

315. *Der Röm. Kaj. auch zu Hungarn und Böhaimb ... Königlichen Majestät ... Vernewerte Landes Ordnung auff der jetzt regierenden ... Ferdinandi dess Dritten Befehl von newem auffgelt und ... vermehret.*

Gedruckt zu Wien: bey Mariae Formickin Wittib, 1640. 4°.

VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.20073

FIDECKI M. Antonius

316. *Discipulus Christi Magistri in cathedra Crucis docentis ... Stanislaus Casimiritanus ... per ... oratorio stylo et cultu officiosissimo demonstratus.*

Cracoviae: Typis Universitatis, [po 3 V 1760]. 2°.

E. XVI, 206–207.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS]. 3. [BS] dub. 2434.

XVIII.16111

FLASCH Sebastian

317. *Professio catholica. Philosophia Luteranorum.*

Cracoviae: In Officina Andree Petrocuien [błędnie] Brixiae: Donatus Fetius excudebat, 1588. 4°.

E. XVI, 234. W. 527. PK. 444. Ossol. XVI 788. BJ 785. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 2 Jan. 1 Aug. 1858. 2. BS [exl.] 349.

XVI.Qu.2002

FLORUS Lucius Annaeus

318. *[Epitome rerum Romanarum]. Bellorum Romanorum libri quattuor.*

Vienna: Hier[onymus] Wietor, Jo[hann] Singrenius ; sumpt[ibus] Leon[hard] et Lucae Alantsee, 1511. 4°.

E. – . Denis 55a. Ossol. XVI 789.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 78.

XVI.Qu.3457

319. – [Cracoviae: Jan Haller], 1515. 4°.

E. XVI, 242. W. 912. Pol. Typ.IV, 119. Ossol. XVI 790. BJ 788. VD16 F 1685. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 46.

XVI.Qu.3019

320. O początku y dzieiach narodu rzymskiego powiesci xiąg IV ...

W Krakowie: W drukarni Krzysztofa Schedla, 1646. 4°.

E. XVI, 243. KBP 464. Ossol. XVII 2008.

Prow.: 1. Stanisława Kozłowskiego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8423

FLUDZIŃSKI Romuald

321. Herculeum non plus ultra gloriae seraphicae ad anagrammaticum montem erectum ... Simon Lipnicus ... recurrente annua suae festivitatis die ... per demonstratus

Cracoviae: Typis Collegii Majoris Universitatis, 1751. 2°.

E. XVI, 243.

Prow.: 1. Inqnatius Włodkowius. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.21745

FOEDUS

322. Foedus inter Sacras regias Majestates Sveciae et Poloniae atque Rempublicam Polonam conclusum Varsaviae ... die XVIII/XXVIII mensis novembr.

[S.l.: s.n.], 1705. 2°.

E. XVI, 224. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.224

FOLTYŃSKI Jan Stanisław

323. Verax hemerodromus animas Christi fidelium ad caeleste dirigens capitolium ... in lucem publicam ... productus

Cracoviae: Ex officina Alberti Gorecki, [po 26 IV 1679]. 8°.

E. XVI, 253. Ossol. XVII 2012.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1172.

XVII.5313

FRANCISZEK Salezy św.

324. Listy duchowne ... na siedm rozdzielone ... z francuskiego ięzyka na polski ... przetłumaczone W Warszawie: W drukarni Colleg. Scholarum Piarum, 1694. 4°.

E. XVI, 283–284. Ossol. XVII 2042.

Prow.: 1. I. Z. [superekslibris z herbem Jelita prawdopodobnie Jana Zamoyskiego pochodzący z innego dzieła.] 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.7942

FREDER Heinrich

325. Rationes contra Telonii Marini exactionem noviter affectatam. [Acc.:] Responsio ad rationes adversarias.

[S.l.: s.n.], 1637. 4°.

E. XVI, 304. Ossol. XVII 2055. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2642

FREDRO Andrzej Maksymilian

326. Castellani Leopoliensis Militarium, seu axiomatum belli ad harmoniam togae accommodatorum libri duo : Accessere minutiora quaedam, ad ejusdem authoris scripta.

[Amstelodami: in Bibliopolio Forsteriano: sumptibus viduae secretarij Wistenhof haeredis eius Bib, 1668]. 4°.

E. XVI, 308. KBP 478. Ossol. XVII 2059.

Prow.: 1. Severinus Rzewuski, starosta Dolinensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.4974

327. Gestorum populi Poloni sub Henrico Valesio Polonorvm postea vero Galliae rege.

Dantisci: sumptibus Georgii Försteri ... , 1652. 2°.

E. XVI, 307. Ossol. XVII 2057. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. dnia 13 czerwca 1824 r. 2. BS [exl.].

XVII.15686

328. Potrzebne consideratie około porządku wojennego y pospolitego ruszenia ... do druku podane a teraz z przydatkiem sporządzenia oeconomiey woienney y sposobu iakoby woyska rzeczypospolitey mogły być w dobrym porządku zatrzymane powtornie przedrukowane [Acc.:] Krotko zebrane zdanie o złączeniu rzeki Piny z rzeką Muchawcem

W Slucku: [Drukarnia Radziwiłłowska], 1675. 4°.

E. XVI, 310. KBP 481. Ossol. XVII 2064.

Prow.: 1. Possessor huius libri Stephanus Kołysza. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.6215

329. Vir Consilii Monitis Ethicorum nec non Prudentiae Civilis: Praeludente apparatus Oratorii Copia ad Civiliter dicendum.

Leopoli: Typis Collegii Societatis Jesu, 1730. 4°.

E. XVI, 312–313.

Prow.: 1. Huius libri possessores Vincentius Caj. Josepq. Kozmiani. 2. Kazimierski. 3. BS [exl.]
dub. 546.

XVIII.55758

FREIGE Johannes Thomas

330. Trium artium logicarum, gramaticae, dialecticae et rhetoricae brevves succinctiqu[exl.] schematismi ex eius generis autoribus melioribus in usum studioru[m] et tyronu[m] ita confecti ut nullo negotio per se quiscq[ue] initium[m] progressum et finem ac quasi soma earum artium prospicere et secum earunde[m] manitudinem metri pOssolit per ... Quibus per eundem adiecta epitome Derreri de regalibus et iurisolatione et duae partitiones quarum una ex Institutionibus Iustiniani, altera ex Methodo Derreri de iurisprudencia sumpta est.

Basileae: Per Sixtum Henricpetri, 1568. 8°.
VD16 F 2554.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.9133

FRIEDENS-SCHLUSS

331. Friedens-Schluss zwischen Jhro Königl. Majestät und Churfürstl. Durchl. zu Sachsen, und dann Jhro ... Majest. zu Schweden und Pohlen am septembr. des 1706ten Jahrs zu Alt Ranstädt bey Leipzig geschlossen.

[S.l.: s.n.], 1706. 4°. *Wyd.* 2

E. XVI, 327.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.241

FRIEDRICH Dänemark, król

332. Copia eines Schreibens ... an ... General Czarnecki. Dem dann auch beygefüget allerhand einlaufende Zeitungen aus unterschiedenen Orten

[Gdańsk: Dawid Fryderyk Rhete?], 1659. 4°.

E. XVI, 344. Ossol. XVII 2092. CBDU.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.4753

FRYDRYCHOWICZ Dominik

333. S. Hyacinthus Odrovasius ... Regni Poloniae patronus ... per ... humili calamo exaratus.

Cracoviae: Typis Universitatis, 1688. 2°.

E. XVI, 354–355. Ossol. XVII 2098.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.16069

FRYKACZ Mikołaj

334. Cursus vitae et gloriae ... Thomae Zamoyski, supremi regni cancellarii

Zamosci: Imprimebat Andreas Iastrzębski, 1638. 4°.

E. XVI, 360. Ossol. XVII 2108.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Min. Reformatorum contus Lublinensis ad. S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8049

FUCHS Carl Daniel

335. Matrimonium modo inconsueto celebratum validum demonstrat

Dantisci: Apud Georgium Marcum Knoch, 1744. 4°.

E. XVI, 361 (błądnie: 91 s.). K. 15. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVIII.12487

FÜLLEBORN Georg Gustav

336. Kleine Schriften zur Unterhaltung von
 Breslau und Leipzig: Bey Wilhelm Gottfried Korn, 1797–1798. 8°.
 Sammlung 1–2.
 Allg. VIII, 194–5.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.12424

FURIÓ Ceriol Fadrique

337. De concilio et consiliariis principis liber. [Acc.] Krzysztof Warszawicki / De legato et legatione liber. – Hippolytus Collinus / Consiliarius.
 Rostochii: excudebat Christophorus Reusnerus, 1597. 8°.
 E. XXXII, 219. W. 3038. DRK 83. Ossol. XVI 802. BUWr 673–674. BJ 815. VD16 F 3423. DBC.
 Prow.: 1. M. H. Z. C. A. [XVII w.]. 2. Otto Preme mpp. [XVII/XVIII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 220.

XVI.O.497

G.C.S., G.C.

338. Nauka o prawach dla obywatelów państw pruskich z niemieckiego na polski język przełożona.
 W Berlinie y Szczecinie: nakładem Fryderyka Nicolai, 1794. 8°.
 E. VII, 1. VD18.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56583

GAŁĘSKI Stanisław

339. Nowy świat Bogu ... Najświętsza Maryja Panna ... a teraz ... Cecili Olewińskiej, xieni konwentu kaliskiego ... ofiarowany
 W Kaliszu: w Drukarni Kollegium Karnkow. Societatis Jesu, 1723. 2°.
 E. XVII, 20.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29673

GARCZYŃSKI Stefan

340. Anatomia Rzeczypospolitej Polskiej
 Warszawa: [s.n., po 10 III 1751]. 4°.
 E. XVII, 30.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.57251

GASPARI Krzysztof

341. Genuina ratiocinatio circa decretum ejusque executionem in negotio Thorunensi anno MDC-CXXIV agitato ab amante veritatis et legum patriarum cive luci publicae data. Justum examen genuinae ratiocinationis ... a legum Borussicarum magis tamen humanarum ... publice exhibitum

Coloniae: [s.n.], 1726. 4°.

E. XVIII, 37.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55796

GASPARRI Francesco M.

342. Institutiones iuris civilis.

Urbino: ex typographia SS[anctis]mi Sacramenti ; sumptibus Hieronymi Mainardi, 1740. 4°. Editio tertia.

OPAC SBN.

Prow.: 1. Andrei Edw. Koźmian. 2. BS [exl.]

XVIII.30700

GEMMA

343. Gemma pontificiae Vilnensis tiarae ... Casimirus Constantinus Brzostowski ... antistes Vilnensis in ... ad episcopatum ingressu ... resplendens.

Varsaviae: typis Caroli Ferdinandi Schreiber, [po 10 X 1688]. 2°.

E. XIII, 399. Ossol. XVII 2172.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1889.

XVII.15162

GEMMA Giovanni B.

344. De vera ratione curandi bubonis atque carbunculi pestilentis commentarius.

Dantisci: Imprimebat Iacobus Rhodus, 1599. 4°.

E. XVII, 87. W. 699. Ossol. XVI 813. BUW 4153. BLC 121,434. VD16 G 1111.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 289.

XVI.Qu.2863

GEMINATUS

345. Geminatus in gemina soluta scilicet et ligata gratulatione applausus

Cracoviae: Typis Casimiri Jakowski, 1768. 4°.

E. XXIV, 412–413.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56996

GENERAL

346. Der bey wahren rechtglubigen Religion und allen Freyheit Confoederirten Woywodschaftten Districte und Cräysse General Confoederation. [Oblata] Actum in Curia Regia Varsaviensi 19 IV 1704. [S.l.: s.n., po 19 IV 1704]. 4°.

E. XII, 38 (Actum).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.97

GERALDINI Antonio

347. Bucolicon opus sanctissimum atque eruditissimum, in quo poeta aeclogis XII vitam Christi salvatoris, ejusque gesta ... complexus est.

Vie[n]nae: Hieronymi Philovallis et Joa[n]nis Singrenii ; expensis Leonardi et Lucae Alantse, 1513. 4°. E. XVII, 105. Denis 85. Ossol. XVI 826. BJ 845. VD16 G 1395. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 10.

XVI.Qu.2312

GERARDI Antonio

348. Relacya abo Przełożenie zacney pamiątki y spaniałego katafalku uczynionego od oycow Societatis Iesu w ich kościele domu professow w Rzymie wszystkim fundatorom y dobrodzieiom ich po wszystkim świecie zmarłym

W Krakowie: u Franciszka Cezarego, 1640. 4°.

E. XVII, 105. KBP 507. Ossol. XVII 2174.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 783.

XVII.3678

GILENIUS Johann

349. Triumphus Suecicus discursu politico de Polonia ac Borussia subjugata [S.l.: s.n.], 1656. 8°.

E. XVII, 140. Ossol. XVII 2184. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8214

GLISZCZYŃSKI Maciej

350. Compendium legum ex statuto et constitutionibus Regni Poloniae ... per alphabetum ad annum 1736 excerptum auctore

Calissiens: typis Collegii Karnkoviiani Soc. Jesu., 1754. 4°.

E. XVII, 172. B.K. 860.

Prow.: 1. Lasocki 1782. 2. Andrzej Ed. Koźmian. dnia 14 list. 1823 od Lasockiego. 3. [BS].

XVIII.55755

GLORIA Łęczycki Mikołaj

351. Gloria s. Ignatii Societatis Iesu fundatoris

Cracoviae: in officina Andreae Petricovi, 1622. 8°.

E. XII, 547 (Bembus M.); XXI 40 (Lancicius M.); XXI 392–393 (Ignacy Lojola). Ossol. XVII 2204.

Prow.: 1. Collegij Leopoliien. S.I. 2. SW [lityry p]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 967.

XVII.1717

GŁOWACKI Ignacy

352. Gladius Evaginatus pro Defensione Immunitatis Ecclesiasticae seu Immunitas Ecclesiastica ... adversus impugnatores suos propugnata a

Calissii: Typis Collegii Karnkoviiani Societatis Jesu, 1725. 4°.

E. XVII, 190. B.K. 540. Sommervogel III, 1502.

Prow.: 1. Ex libris Stan. Josephi Hosii episcopi Camen. abb. Cervens. 1727. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.57088

GODZISZEWSKI Jerzy

353. Kazanie na pogrzebie ... panny Anny ... Przyemskiej, wojewodziny inowrocławskiej ... odprawiane ... 22 stycznia ... 1629.

W Poznaniu: w Drukarni Jana Wolraba, 1629. 4°.

E. XVII, 209. Ossol. XVII 2229. MS 190.

Prow.: 1. Eris Severini Erzes observant. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8074

GOLDAST Melchior

354. De Bohemiae Regni, Incorporatarumque Provinciarum, Iuribus ac privilegiis; necnon de hereditaria Regiae Bohemorum familiae successione Commentarii: in libros VI. diuisi, & Inde A Prima Vsque Origine Ad praesentem aetatem quàm diligentissimè & accurat.

Francofordiae: Ioannis Iacobi Porßii, 1627. 4°.

VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.10300

GORCZYŃSKI Kazimierz

355. Rawicz starożytny w nieuchronne śmiertelności zagarniony sieci ... kazaniem przy pogrzebie ... Piotra Przyemskiego, kasztelana śrzemskiego ... wystawiony ...

W Krakowie: w Drukarni Woyciecha Goreckiego, [po 14 I 1674]. 4°. *War. A.*

E. XVII, 246, Ossol. XVII 2270. MS 193.

Prow.: 1. fris Jacobi Świątkowski Augustianis Ann. Dni 1680 7 April. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 2191.

XVII.8609

GORDAN Jan Antoni

356. Gentilitia Siren illustre antiquae Varsaviae decus ... dum ... concentu studiorum suavior Parthenopae melodia ... elucescens oratione panegyrica ... ab ... publicata ...

Varsaviae: excudebat Carolus Schreiber, [1679]. 4°.

E. XVII, 246. Ossol. XVII 2272.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 730.

XVII.6271

GORECKI Leonard

357. Descriptio belli Ivoniae, Voivodae Valachiae, quod a. 1574 cum Selymo II.

Francofurti: Apud Andream Wechelum, 1578. 8°.

E. XVII, 247; XXI 74. W. 358. PK. 496. DRK. 21. BPW. 90. BPK 1764. Ossol. XVI 876. PTPN 143. BUW 4321. BUWr 711. BJ 915. BLC 129,75 (Gorecius). Göllner 1693. VD16 G 2666. DBC.

Prow.: 1. Sum Nicolai Beier [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 197.

XVI.O.188

GORKOWSKI Andrzej

358. Compendium legationis jaśnie wielmożnego ... Stanisława Małachowskiego, wojewody poznańskiego, od ... Krola Imci y stanow Rzeczypospolitey Polskney ad tractandam pacem z Portą Otomańską deputowanego commissarza ...

[S.l.: s.n., po 26 I 1699]. 2°.

E. XVII, 250–251. Ossol. XVII 2274.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2356.

XVII.19408

GÓRNICKI Łukasz

359. Dworzanin polski.

W Krakowie: w Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1639. 4°.

E. XVII, 253. Ossol. XVII 2278.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.7997

360. Dzieie w Koronie Polskney ... od roku 1538 aż do roku 1572 ... spisane, a teraz nowo wydane ...

W Krak[owie]: w Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1637. 4°.

E. XVII, 253. Ossol. XVII 2279.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8638

361. Rozmowa o elekcyey, o wolności, o prawie y obyczaiach polskich podczas electey ... Zygmunta III czyniona ... teraz nowo wydana.

W Krakowie: U Dziedzicow Jakuba Siebeneychera, 1616. 4°.

E. XVII, 254–255. Ossol. XVII 2280.

Prow.: 1. Samuela Kostrowickiego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 44.

XVII.8056

GÓRSKI Florian

362. Examen Sarmaticum seu Unanime Suffragium quod Periculosa Interregni tempestate, celebrandum Regni Primati, Senatui, Proceribus Ac Terrestribus Nunciis datur.

[S.l.: s.n.], 1669. 4°.

E. XVII, 471–472. Ossol. XVII 2283.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 767.

XVII.4957

GÓRSKI Jakób

363. Commentariorum artis dialecticae libri decem.

Leipzig: Officina Voegeliana [po 1 II 1563]. 8°.

E. XVII, 259. W. 726. PK. 503. FG. 113. Hor. 68. BPW. 92. BUP 90. Ossol. XVI 884. BUW 4328.

BJ 932. VD16 G 2673.

Prow. 1. Pro Conventus Lublinensis Bibliotheca Ordinis Praed. S. Stanislai ep. et m. p. R. P. [XVII w.].

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 392.

XVI.O.889

364. De Figuris, Tum Grammaticis, tum Rhetoricis, Libri quinque, nunc recens aediti. Cracoviae: In Officina Typographica Matthei Siebeneycheri, 1560. 8°. E. XVII, 260. W. 201. DRK. 22. FG. 115. Hor. 69. BUP 91. Ossol. XVI 885. BJ 993. DBC. Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 169.

XVI.O.425

365. De Generibus Dicendi liber, adolescenti dicendi studioso opus et utile et necessarium. Cracoviae: apud Mattheum Siebeneycher, 1559. 8°. E. XVII, 260. W. 186. PK. 504. FG. 116. Hor. 70. BPW. 93. Ossol. XVI 886. BUW 4330. BUWr 722. BJ 934. DBC. Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian Dnia 9 Lip. [18]39. 2. [BS] 168.

XVI.O.427

366. Praelectionum Plocensium liber I sive de Baptismo recens natorum. Coloniae: apud Maternum Cholinum, 1572. 8°. E. XVII, 261. W. 319. PK. 508. FG. 118. Hor. 71. Ossol. XVI 892. BUW 4333. BUWr 723. BJ 939. VD16 G 2674 (Lib. I–II, IV–V; 1572–1583). DBC. Prow.: 1. D.Valentini Pontani [XVI w.]. 2. [zamazana]. 3. Andrzej Ed. Koźmian 2. Jan. 1838 1. Aug. 4. BS [exl.] 170.

XVI.O.1134

367. – liber II sive de Mediatore. Coloanie: apud Maternum Cholinum, 1580. 8°. E. XVII, 261. W. 389. DRK. 22. FG. 119. Hor. 72. Ossol. XVI 893. BUW 4334. BUWr 724. BJ 940. VD16 G 2674 (Lib. I–II, IV–V; 1572–1583). DBC. Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 2. Jan. 1. Aug. 1838. 2. BS [exl.] 171.

XVI.O.1135

368. – liber III sive de pastore. [Acc.] Stanisław Sokołowski / Oratio de vestitu haereticorum et fructu haereseon. Cracoviae: In Officina Lazari excussus, 1580. 8°. E. XVII, 261. W. 384. DRK. 23. Hor. 73. BPW. 94. Ossol. XVI 894. BUW 4335. BUWr 725. BJ 941. VD16 G 2674 (Lib. I–II, IV–V; 1572–1583). DBC. Prow.: 1. Posseor eius libri Petrus Seuerinus Rożyński 1660 mpp. 2. Stanisłai Alberti Kłobukowski. 1772. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 172.

XVI.O.1136

GOSTKOWSKI Ignacy

369. Oratio pro thaumaturgo patrono S. Antonio de Padva in ecclesia PP. Bernardinorum Conventus Tarnoviensis per ... 1767 die 13 Juni dicta. [S.l.: s.n., po 13 VI] 1767. 4°. E. XVII, 280. Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56010

GOSTKOWSKI Jan

370. Trophaeum immortale ad pontificio ducalem tumultum ... Andreae Trzebicki episcopi Cracoviensis ... ad posthumam memoriam erectum ... cum in ... basilica ... conderetur

Cracoviae: ex Officina Georgii et Nicolai Schedel, [1680]. 2°.
E. XVII, 280. Ossol. XVII 2297.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2675.

XVII.19372

GRĄDZKI Andrzej

371. Kazanie na pogrzebie ... Zophiey ... Chodkiewiczowney, wojewodziny wilenskiej ... miane ...
W Wilnie: w Drukarni Akademickiej Societatis Iesu, [po 7 IX]1619. 4°.
E. XVII, 317. VASL 380. Ossol. XVII 2325. MS 197.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 770.

XVII.1446

GRAVINA Domenico

372. Vox turturis seu de florenti usq. ad nostro tempore ss. Benedicti, Dominici, Francisci et aliorum ...
religiorum statu.
Leopoli: in Officina Ioannis Szeligae, 1628. 4°.
E. XVII, 343. KBP 544. K. 1628. Z.I. 179. Ossol. XVII 2339.
Prow.: 1. Conventus Cracoviensis Carmelitarum Discalceatorum SS. Michael et Joseph. 2. Andrzej
Ed. Koźmian. 3. [BS] 583.

XVII.8035

GREGORIUS VIII, papież

373. Decretales ... accurat dilige[n]tia erne[n] data summo c[um] studio elaborate cu[m] multiplicib[us]
tabulis et reptorii ad materias quascu[m]que dilige[n]ter invenie[n]das aptissimis.
Parisiis: cura Thielmanni Kerver ; Impensis Johannis Petit et Johannis Cabiller, 1511. 4°.
Adams G-1211. BVB.
Prow.: 1. Hoc opus Joannes Makownicki cum summo amore Andreae Rembowski anno 1580 20
Decembri in pignus amicitias tradiolit. 2. Andre Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.Qu.11784

GRÖBEN Otto Friedrich von der

374. Orientalische Reise – Beschreibung des Brandenburgischen Adelichen Pilgres ... Nebst der Bran-
denburgischen Schiffahrt nach Guinea und der Berichtung zu Morea, unter ihrem Titel.
Marienverder: gedr. durch Simon Renigern, 1694. 4°.
Allg. D.B. IX,706. VD17.
Prow.: 1. Bibliotheca Piotrovicensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.11546

GROCHOWSKI Stanisław

375. Hymny koscielne z brewiarza rzymskiego.
[Cracoviae: w Drukarni Bazylego Skalskiego, po 2 II 1608]. 4°.
E. XVII, 367. Ossol. XVII 2361.
Prow.: 1. A. E. Koźmian.

XVII.1845

376. Niebieskie na ziemi zabawy albo bogomyślne rymy wzięte z ksiąg ... Thomasza de Kempis o naśladowaniu Pana Jezusowym

W Krakowie: W Drukarni Bazylego Skalskiego, 1611. 4°. *War. B.*

E. XVII, 379. Ossol. XVII 2367.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.1847

377. Wiersze y insze pisma co przebransze. częścią z łacińskiego przełożone, częścią od niego samego napisane.

W Krakowie: w Drukarni Mikołaja Loba, 1608. 4°.

E. XVII, 378. KBP 553. Ossol. XVII 2375.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.1846

GRODZICKI Stanisław

378. Kazanie na pogrzebie ... księżny ... Katarzyny z Tęczyna Radziwiłłowej, wojewodziny wileńskiej ... miane w kościele tumskim wileńskim dnia 20 Julij roku pańskiego 1592 / przez X.D. Stanisława Grodzickiego

W Wilnie: w Drukarni Akademij Societatis Iesu; przez Daniela Łęczyciusa, 1592. 4°.

E. XVII, 390. W. 577. DRK. 24. Ossol. XVI 942. PTPN 161. BUW 4450. BJ 962.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 352.

XVI.Qu.2156

379. O poprawie kalendarza kazanie dwoje.

W Wilnie: [u Jana Karcana], 1589. 4°. *Wyd. 3*

E. XVII, 391. W. 1700. PK. 544. BPW. 102. Ossol. XVI 947. BJ 967. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 291.

XVI.Qu.2296

GRODZIECKI Adam

380. Przestroga o tytułach y dignitarstwach cudzoziemskich w Polskym Krolestwie y w państwach do niego należących.

[S.l.: s.n.], 1637. 4°. *Wyd. B.*

E. XVII, 393. Ossol. XVII 2393.

Prow.: 1. Xiążka Tomasza Ujazdowskiego 1820 [p]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 566.

XVII.8443

GRODZIŃSKI Mikołaj

381. Diva Virgo Cracoviensis Carmelitarum in Arenis seu Violeto. toto Regno Poloniarum miraculis celeberrima olim a ... scripta nunc vero ob maiorem gloriam ... luci publicae exposita anno ... 1669.

Cracoviae: ex Officina Schedeliana, 1669. 2°.

E. XVII, 395. Ossol. XVII 2396.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.17018

GROICKI Bartłomiej

382. Artykuły prawa magdeburgskiego.

[Cracoviae: Lazarz Andrysowic], 1565 [i.e.1567]. 4°. *Wyd. A.*

E. XVII, 404. Budzyk 5. W. 266. PK. 547. Ossol. XVI 953. PTPN 168. BUW 4457. BUWr 741. BJ 973.

Prow.: 1. Czytałem ten Testament ... die 16 Xbris 1716. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.] 269.

XVI.Qu.3376

383. Porządek sądów prawa magdeburgskiego.

[Cracoviae]: Lazarz Andrysowic drukował, 1562 [i.e. Druk. Łazarzowa po 1587]. 4°. *Wyd. B.*

E. XVII, 405. Budzyk 12. DRK 26. Ossol. XVI 960. BJ 977.

Prow.: 1. Inscriptus Catalogo librorum B.Mariae de Copriwnica [Cystersi, XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 562.

XVI.Qu.3378 adl.

384. Reyestr do Porządku y do Artykułów prawa maydeburgskiego y cesarskiego.

[Cracoviae: Lazarz Andrysowic drukował], 1567. 4°. *Wyd. A.*

E. XVII, 409. W. 288. PK. 559. Budzyk 23. BPW 114. Ossol. XVI 971. BUW 4469. BUWr 749. BJ 985.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 384.

XVI.Qu.3336

385. Tytuły prawa maydeburgskiego do Porządku y do Artykułów pierwey po polsku wydanych ...

Cracoviae: Lazarz Andrysowic drukował, 1567. 4°.

E. XVII, 408–409. W. 286. PK. 561. Budzyk 26. BPW 116. Ossol. XVI 974. BUW 4471. BJ 988. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 107.

XVI.Qu.3359

386. – Cracoviae: Lazarz Andrysowic drukował, 1573 [i.e. po 1 I 1575]. 4°. Wyd. 1575 B (73).

E. XVII, 410. W. 329. PK. 562. Budzyk 27. Ossol. XVI 975. PTPN 180. BUWr 751. BJ 989. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 108.

XVI.Qu.3317

387. Ustawa płacej.

[Cracoviae]: Lazarz Andrysowic, 1568. 4°.

E. XVII, 411. W. 304. PK. 566. Budzyk 37. BPW 121. Ossol. XVI 985. PTPN 182. BUW 4479. BJ 994.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 270.

XVI.Qu.3340

GROMALSKI Mikołaj

388. Troisty puklerz, protekcya świętych Filipa y Jakoba apostołów ... w trzech publicznych kazaniach na uroczystości onychże mianych. W. Imci X. Janowi Łukowskiemu, proboszczowi gozdowskiemu dedykowanych ... wystawiony.

Poznań: W Drukarni Akademickiej, [po 17 IV 1757]. 2°.

E. XVII, 413.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29377

389. Wielkie, y osobliwsze dzieło wielkiego w Sługach swoich Boga Magdalena Święta, przy publicznym Relikwii, y nowo fundowanego Bractwa do Kościoła Czerleńskiego wprowadzeniu kazaniem W. Iegomosci Xiędzu Łukaszowi Lubaszowskiemu ... Nauk wyzwolonych, y Filozofii Doktorowi, Dziekanowi Kostrzyńskiemu, Proboszczowi Czerleńskiemu, dedykowanym. Przez ... pokazana. Roku ... 1757. Dnia 22. Lipca.

W Poznaniu: W Drukarni Akademickiej, [po17 IV 1757]. 2°.

E. XVII, 413.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29378

GRÜENDLICHE

390. Gründliche und wahrhaftige Relation von der Königl. Polnischen Armee in der Wallachei

Breslau: bey Gottfried Jonischen zu bekommen, [XI 1685]. 4°.

E. XXVI, 222 (Relation). G. 275. Z. 1136. Ossol. XVII 2413.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.5535

GRÜTTNER Samuel Franz

391. Tractatio iuris publici Pruthenici de Prussia nunquam et nulli tributaria authore ... [Acc.:] Catalogus aliquot librorum qui propriis sumtibus prodierunt

Dantisci: apud Georgium Marcum Knoch, 1741. 4°.

E. XVII, 425. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55924

GRZEGORZ z Szamotuł

392. Enchiridion impedimentorum que iuxta canonicas constitutiones in matrimonijs co[n]tingunt ... authore Gregorio de Shamotuli

Cracoviae: per Florianu[m] Ungleru[m], 1529. 8°.

E. XXX, 195. W. 75. Pol. Typ.V, 60. PK. 1469. FG. 395. BPW. 341. BUP 96. Ossol. XVI 2489. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 119.

XVI.O.547

393. Sermo de indulgentiis bullae[ue] iubilaei pro fabrica ecclesiae Cathedralis Vilmensis ... Resolutio. In Regia urbe Cracovien[sis]: Florianus Unglerius impressit, 1532. 8°.

E. XXX, 200. Ossol. XVI 2494. DBC.

Prow.: 1. Cond. 111. Arm. VII Nro 30. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.] 123.

XVI.O.502

GRZEGORZ z Żarnowca

394. Obrona Postylle Ewangelickiej ... to iest odpowiedź na Apologią jezucką w Krakowie niedawną wydaną

W Wilnie: [Drukarnia Radziwiłłowska] ; nakładem ... Streta Ciszkievicza, 1591. 2°.

E. XVII, 444. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.]

XVI. F. 4660 adl.

GUTE

395. Gute Nachricht von Pohlnischen Kriege. seinem Fortgang, wie solcher ablauffe und zu welchem Ende er endlich ausschlagen möchte

[S.l.: s.n., po 2 II 1657]. 4°.

E. XXIII, 13. Ossol. XVII 2450.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 765.

XVII.5618

HACKI Michael Antonius

396. Breve compendium vitae spiritualis et devotae

[Olivae]: Typis Monasterii S.O.C.; imprimebat Joan. Jacobus Textor factor, 1685. 8°.

E. XVIII, 8. Ossol. XVII 2463. VD17.

Prow.: 1. Ex libris fris Rober. Opolski et rndi Alb. Casimiri Opolski, paroch. in Poręba. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1009.

XVII.5588

HAUENSTIEN Johann Heinrich

397. Repertorium juris pruthenici nimirum minicipalis, culmensis, emendati, correcti et revisi ut et juris terrestris terrarum Prussiae, singulari studio collectum, combinatum et sub competentes titulos redactum.

Gedani: typis Ulrici Krossii, 1730. 4°.

E. XVIII, 61.

Prow.: 1. [zamazana]. 2. De la Bibliotheque de Mr. le Pr. Alexandre Lubomirski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS]. 5. Biblioteka Ossolineum.

XVIII.13868

HEIDENSTEIN Reinhold

398. Rerum Polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti libri XII.

Francofurti ad Moenum: Sumptibus Caspari Wächtleri ; Typis Johannis Andreae, 1672. 2°.

E. XVIII, 81. KBP 606. Ossol. XVII 2517. VD17. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.16538

HERBEST Benedykt

399. Computus Ex Quo Certum Eius Artis usum paucis hactenus cognitum, magnoq[ue] labore vix deprehensum, qui Ecclesiae tempora ignorare nolit cognoscet ... [Acc.] Preterea Dialogus in quo summatim praecepta repetuntur.

[Niemcy?: s.n., po 17 XII 1559]. 8°. *Wyd. A.*

E. XVIII, 119. W. 1377. PK. 599. Ossol. XVI 1042. BUW 4717. BJ 1067. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 165.

XVI.O.1098

400. M[arci] Tullii Ciceronis Vita e scriptis et verbis eiusdem descripta, opera ... cum indice.

Cracoviae: Ex Officina Matthaei Siebeneych[er], 1561. 8°.

E. XVIII, 120. W. 1392. PK. 608. DRK. 31. BPW. 140. BUP 118. Ossol. XVI 1054. BJ 1070. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 164.

XVI.O.990

401. Nauka prawego chrześcijanina.

[Kraków: Mateusz Siebeneicher], 1566. 8°.

E. XVIII, 121. W. 279. PK. 605. Hor. 87. Ossol. XVI 1049. BUW 4720. BJ 1071. BLC 145,472. DBC.

Prow.: 1. Pro ecclesia Wąwolnicensi [XVI w.]. 2. Z księgozbioru dra Fr. Nowakowskiego [XIX w., p.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS].

XVI.O.130

HERBURT z Fulšteina Jan

402. Locorum de fide communium Latinopolonorum, liber I ... = Głównych o wierze artykułów, po polsku i po łacinie pisanych, Księgi I

Cracouie: Mattheus Siebeneycher, po 8. III.1569. 4°.

E. XVIII, 130–131. W. 305. PK. 616. DRK. 33. FG. 145. BPW. 144. Ossol. XVI 1059. BUW 4730. BJ 1081. DBC.

Prow.: 1. Ego sum possessor Felix Kassa anno Dni 1579. 2. Liber Monasterii Landensis S. O. Cisterciensium comparatus per A. R. P. Guilhelmum Kędzierski Parochum Godziszewiensem [XVII w.]. 3. Ex libris R. Casimiri Makowski [k. XVII w.]. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.] 546.

XVI.Qu.1656

403. Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta

Lublino: Typis S.R.M. Collegii Societatis Jesu, 1756. 2°.

E. XVIII, 133. DS. 277.

Prow.: 1. Emptus hic liber f. 12 per me M. Kozmian in Bibliotheca Lublin. 1759. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 1 maia 1824. 3. [BS].

XVIII.29375

HERLITZ David

404. Prognosticon astrologicum anni MDCXXII in gratiam Regni Poloniae

Stetini: Impressum per Samuelem Kelner, sumptibus autoris, [po 25 VI 1621]. 4°.

E. XVIII, 148. Ossol. XVII 2546.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.1755

HERMANNUS a Sancta Barbara

405. Concio Cantiana Cunctis constans consonantibus clientali casti cordis calamo conscripta : Erudito Nomini ... Ioannis Cantii Feliciani Luchaschiewitz, j.u. et med. Doctoris ... a ... consecrata

Patavii: Ex typographia fratrum Sardi, [1696]. 4°.

E. XVIII, 159. Ossol. XVII 2551.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6140

HERPIN René

406. Ad verius illustrandam Iohannis Bodini de Republica methodum contra neotericorum inreccionem et calumnias apologia. E genuina et recentissima interpretatione Iohannis Friderici Salveld

Francofurti: e typographeo Nicolai Hoffmanni, impensa Ionae Rosae, [po 1 VII] 1615. 8°. Georgi II, 245.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.12994 adl.

HIEREMIAS II

407. *Censura orientalis ecclesiae*. [Acc.] Gennadius Scholarius: *Defensio de primatu papae*. Cracoviae: Drukarnia Łazarzowa, 1582. 2°. *War. A.*

E. XVIII, 186; XXIX, 9. W. 422. PK. 624. DRK. 76. FG. 148. BUP 128. Ossol. XVI 1075. BJ 1090. Tryp. 1200.

Prow.: 1. Ex Bibliotheca Ecclesiae ... [zamazana, XVIII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 445. XVI.F.4237

HIPPOCRATES

408. *Epistola moralis disputationem Democriti continens Rinutio interprete cum epistola moecenati in sanitatis conservationem*. Wyd. Joannes Benedictus Solfa.

Cracovie: Jan Helicz, 1540. 8°.

E. XVIII, 204. W. 1169. PK. 630. Ossol. XVI 1086. BUWr 868. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.1122

HISTORIE

409. *Historie rozmaite rzymskie z różnych dzieiów ... zebrane ...*

W Krakowie: W Drukarni Stanisława Stachowicza, 1773. 8°.

E. XVIII, 224.

Prow.: 1. K. Czarnecki mpp. R. 1812. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.4379

HOFFMAN Jozafat

410. *Rada zdrowa błogosławiony Jozafat albo Kazanie przy doroczney uroczystości b. Jozafata Koncewicza ... w cerkwi w OO Bazalianow Unitow Brzesciu liteuskim ogłoszona ...*

W Supraślu: W Drukarni OO. Bazylianów Unitów, 1729. 2°.

E. XVIII, 238.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.14959

HONTER Johannes

411. *De grammatica libri duo*.

Cracoviae: Hiero Scharffenberg, 1551. 8°.

E. XVIII, 260. Ossol. XVI 1100.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 239.

XVI.O.915

412. – [S.l.: s.n, 16 w.?]. 8°.

Por.: E. XVIII 260. Ossol. XVI 1103.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 149.

XVI.O.843

HORATIUS Quintus Flaccus

413. Carmina przekładania Iana Libickiego

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, [po 26 III 1647]. 4°.

E. XVIII, 267. KPB 642. Ossol. XVII 2614.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8582

414. Libri duo non minori sapientia quam eloquentia instructissimi.

Viennae: Hieronymus Vietor Imprimebat, 1515. 4°.

E. -. Denis 136. Ossol. XVI 1110. BJ 1115. VD16 H 4966. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1541.

XVI.Qu.1880

HOROLT Stanisław

415. Wysokość w cnotach, w świętobliwości i chwale ... Franciszka Xawiera ... ogłoszona i ... do druku podana. A teraz... Janowi Chryzostomowi ... Gniazdowskiemu i Barbarze ... Gniazdowskiej ... dedykowane przez

W Kaliszu: W Drukarni Kollegium Soc[ietatis] Jesu, 1718. 2°.

E. XVIII, 274. B.K. 483. Sommervogel IV, 462.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29444

HOZJUSZ Stanisław

416. Confessio Catholicae Fidei Christiana vel potius explicatio quaedam Confessionis a Patribus factae in Synodo Provinciali.

Impressum Viennae: In Officina Michaelis Zymmermannij, 1561. 2°. *Wyd. B.*

E. XVIII, 280. Mayer 332. W. 215. DRK. 34. FG. 161. BPK 1799. Ossol. XVI 1125. PTPN 236. BUW 4981. BJ 1135. Adams H-1026. VD16 H 5143. DBC.

Prow.: 1. Samuel a Boguslauice Sierakowski praepositus Strzelensiss mpp. [XVII w.]. 2. Ex donatione E.D. Mgr Andreae Boemii Czechowicz mathematicum professoris Collegio maiori [XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 521.

XVI.F.4282 adl.

417. Confessio fidei catholicae Christiana autoritate synodi prouincialis quae habita est Petricouiae anno M.D.L.I. mense Junio aedita, praeside[n]te ... Nicolao ... archiepiscopo Gnesnen ... Pars prior.

Cracoviae: [in officina haeredum Marci Scharffenberger], 1553. 4°.

E. XVIII, 278. W. 139. PK. 651. DRK. 33. FG. 163. Hor. 97. Ossol. XVI 1120. BUW 4972. BJ 1126. DBC.

Prow.: 1. Residentiae Lublinensi Scholarum Piarum obtulit P. Cyprianus a s. Salesio procurator Provinciae 17 May 1748. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.Qu.3213

418. [Confutatio prolegomenon Brentii]. Verae catholicaeque doctrinae propugnatio.

Coloniae: Apud Maternum Cholinum, 1560. 4°. *Wyd. 2.*

E. XVIII, 283; dod. XIV. W. 206. PK. 657. Ossol. XVI 1134. BUW 4991. BJ 1143. BLC 153,183. CBN 73,988. VD16 H 5167.

Prow.: 1. Ex cathalogo librorum Martini Raduczki Anno 1659. 2. Emit Fr. Martinus Woynarowicz August Varsaviensis tunc Conventus Lublinensis A.D. 1681. 3. Hoc opus in vim mutui amoris dedit Fr. Narcisso Potocki R.P. Martinus Woynarowicz Pro Contu Lublinensi. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVI.Qu.3171

419. Dialogus de eo num calicem laicis et uxores sacerdotibus permitti ac divina officia vulgari lingua peragi fas sit ...

Dillingen: Seb[aldus]Mayer ; sumpt[ibus] Christ[ian] Schick, 1560. 8°.

E. XVIII, 284; dod. XIV. W. 208. PK. 660. FG. 167. Ossol. XVI 1138. BUW 5003. BJ 1157. VD16 H 5150. DBC.

Prow.: 1. Tom. Miarkowski ofiarował Andr. Koźmian r. 1826. 2. BS [exl.] 180.

XVI.O.1127

420. Epistola Elegans et Pia, ad Quendam Iuvenem Magnificum.

Cracoviae: [Łazarz Andrysowic], 1562. 8°.

E. XVIII, 284. W. 2411. PK. 662. Ossol. XVI 1139. BJ 1158. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 181.

XVI.O.299

421. De loco et autoritate Romani Pontificis in ecclesia, epistola ad Stanislaum Orechovium. [Acc.] Stanisław Orzechowski / Epistola ad S. Hosium data 29 V a. 1563.

Coloniae: Apud Maternum Cholinum, 1567. 8°.

E. XVIII, 287. W. 292. PK. 663. FG. 168. Ossol. XVI 1140. BUW 5001. BLC 153,182. CBN 73,987. VD16 H 5163. DBC.

Prow.: 1. Hic liber cessit dono Fri... A. R. D. Joanne Krolikowski Praebendario Lanckoronensi [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 182.

XVI.O.244

422. Opera Omnia.

Coloniae: Apud Maternum Cholinum, 1584. 2°. 2 tomy 1 vol.

E. XVIII, 289. W 457 a-b. PK. 647. DRK. 37. FG. 157. BUP 137. Ossol. XVI 1119. PTPN 226. BUW 4971. BUWr 892–893. BJ 1125. Adams H-1025. BLC 153,182. VD16 H 5136. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 457.

XVI.F.4299

423. Egz. C

Tylko T.2.

Prow.: 1. Alberti Tholibowski episcopi Lacedemoniensis, suffragan. Plocensis [XVI w.]. 2. Pro Contu Posnaniensi FF. Min. Reformatorem ad. s. Casimirum [XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 458.

XVI.F.4241

424. Orationes quattuor.

Cracoviae: ex officina Andreae Petricouii, 1599. 4°.

E. XVIII, 291. W. 3079. Ossol. XVI 1142. BJ 1160. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 313.

XVI.Qu.2851

HUGO Herman

425. Pia desideria emblematis, elegiis et affectibus SS. Patrum illustrata.

Antverpiae: typis Henrici Aertsseni, 1628. 16°.

Brunet III, 366.

Prow.: 1. Pro Bibliotheca Crusvicensi CRL adscriptus. 2. Ex catalogo librari P. Joannis Kącki CRL. 3. In Bibliotheca Michaelis Czelejewski mpp. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.]. XVII.11611

HYLZEN Jan A.

426. Infanty W dawnych swych, y wielorakich aż do wieku naszego dziejach y rewolucyach; z wywodem godności y starożytności Szlachty tameczney, tudziesz praw, y wolności z dawna, y teraz jey służących Zebrane y Polskiemu światu do wiadomości w Oyczystyni.

W Wilnie: w Drukarni Akademickiey Societatis Jesu, 1750. 4°.

E. XVIII, 324.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55888

IN PRIMO

427. In Primo Felicissimo Optatissimoq ... Ioannis Tarnowski ... Archiepiscopi Gnesnen ... Ad suam Metropolitanam Ecclesiam Gnesnensem Aduentu. Gratulationes a Studiosa Inventute Collegi Calissiensis, Societatis Iesu factae.

Calissii : [Drukarnia Jana Wolraba], 1604. 4°.

E. XXXI, 48. B.K. 5. Ossol. XVII 2816.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1494.

XVII.8043

428. In primo felicissimo ... Simonis Rudnicki ... episcopi Varmiensis in suum episcopatum adventu gratulationes a studiosa inventute collegii Brunsbergen. Societatis Iesu factae et oblate.

Brunsberegae: Excudebat Georgius Schönfels, 1605. 4°.

E. XXVI, 463. Ossol. XVII 2817.

Prow.: 1. R.P. Friderico Szemb ... cliens Cra 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 2534.

XVII.712

INES Wojciech

429. Lechias, ducum, principum, ac regum Poloniae ab usque Lechio deductorum.

Cracoviae: In officina viduae et haeredum Francisci Caesarii, [po 27 VI 1655]. 4°.

E. XVIII, 569. KBP 672. Ossol. XVII 2828.

Prow.: 1. Ex bibliotheca Collegii Minoris. 2. H. Duchnowski. 3. Miłośnikowi i znawcy rzeczy ojczystych Maciejowi Bayer H. Duchnowski. 4. A ja nie mogę lepiej ofiarować jak Andrzejowi Koźmianowi 2 XII 1846 Maciej Bayer. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. Biblioteka Wilanowska [p]. 7. BS [exl.].

XVII.4570

INNOCENCIUS XI

430. Effigies, insignia, nomina ... patriae eminentissimorum ... cardinalium a ... Innocentio ... papa XI creatorum et publicatorum in Consistorio secreto die 2 IX 1686.

Romae: Io[ssephus] Iac[obus] de Rubeis, [po 2 IX 1686]. 2°.

BCUWr.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.20251

INSTRUMENTUM

431. Instrumentum Pacis inter Sacras Regias Majestates Sveciae et Poloniae ... et Sacram Regiam Majestatem ... Saxoniae ... conclusae ... die 14/24 ... septembris.

[Lipsae?: Boëtius?, 1707?]. 4°.

E. XVI, 327.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.355

432. Instrumentum Pacis inter Sacras Regias Majestates Sveciae et Poloniae ... et Sacram Regiam Majestatem ... Saxoniae ... conclusae ... die 14/24 septembris MDCCVI.

Lipsiae: apud Joh. Theodorum Boetium, 1707. 4°.

E. XVI, 327. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.358

IURA

433. Iura municipalia terrarum Prussiae.

Impressum Dantisci: excudebat Iacobus Rhodus, 1578. 4°.

E. XVIII, 671. W. 361. PK. 704. Ossol. XVI 1239. BUWr 972. BJ 1215.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 568.

XVI.Qu.3470

434. Iura municipalia terrarum Prussiae el leges ad eas terras privatim pertinentes.

Gedani: sumptibus Andreae Hünefeldii, 1657. 4°.

E. XVIII, 672. KBP 706. Ossol. XVII 2932. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1493.

XVII.8567

IWANICKI Paweł

435. Institutio politica C. Cornelii Taciti verbis opera ... concinnata.

Lugdunum Batavorum : Apud Franciscum Moiaerdum, 1648. 12°.

E. XVIII, 699. Ossol. XVII 2966.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 136.

XVII.3764

JABŁONOWSKA Anna

436. Ustawy powszechne dla dóbr moich rządow podług exemplarza drukowanego tego roku w Sie-miatyczach za rozkazem

Warszawa: nakładem i drukiem Michała Grölla, 1768–1787. 8°.

T. 1 1786.; T. 2–8 1787.

E. XVIII, 336.

Prow.: 1. właściciel Dobrzański Kajetan. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.56723

JABŁONOWSKI Jan Stanisław

437. Zabawa chrześcijańska albo żywot zbawienny Pana Boga naszego Jezusa Chrystusa troistemi epigramatami wyrazony

Lwów: W drukarni Collegium lwowskiego Societatis Iesu, [po 2 I 1700]. 4°.

E. XVIII, 345. Z.I. 762. Ossol. XVII 2647.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8358

JABŁOŃSKI Daniel Ernst

438. Allerunterthänigste Supplique An Ihro Königliche Majestät Und Republicque von Pohlen, Derer Dissidenten im König-Reich Pohlen, Gross-Fürstenthum Littauen Und incorporirten Landen.

[S.l.: s.n.], 1725. 4°.

E. XXX, 61. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55766

439. Historia consensus Sandomiriensis inter evangelicos Regni Poloniae et M. D. Lithuaniae in synodo generali evangelicorum utriusque partis Sendomiriae an. MDLXX die 14 aprilis initi ... ad praesens usque tempus deducta ... studio et opera

Berlin: apud Ambrosium Haude, 1731. 4°.

E. XVIII, 361–362.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56891

440. Prawa y wolności dissydentom w nabożeństwie chrześcijańskim w Koronie Polskiej, y w W. X. L. Służące z Przywileiow, Konstitucyi Seymowych, y Statutow W. X. L. różnych inszych, żadney wątpliwości nie podlegających Autentykow, zebrane y dla wiadomości wszystkich do Druku podane.

[S.l.: s.n.], 1720. 2°.

E. XXV, 216.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.20982

JABŁOŃSKI Franciszek

441. Rota rumacyiey rodowitemu Nałęczowi ... Mikołaiowi ... Kaliskowskiemu ... przez ... ogłoszona
W Poznaniu: W drukarni Woyciecha Laktanskiego, [po 12 VIII 1685]. 4°.

E. XVIII, 363–364. Ossol. XVII 2648.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8166

JAEMMERLICHE

442. Jämmerliche Zerstörung Der Königl. Erb-Stadt Lissa in Groß-Pohlen, Den 29 Julii, Anno 1707.
Berlin: Gedruckt bey Johann Lorentz, 1708. 4°.
E. XXI, 335.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.13320

JAENICHEN Samuel Friedrich

443. Memoria secularis qua natalem urbis Thorunensis quingentesimum ...
Thorunii: Impressit Johann Nicolai, [1732]. 4°.
E. XVIII, 377.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.83

JAGODYŃSKI Stanisław Serafin

444. Grosz ... pod zasloną y ozdobą skrzydeł krola Polakow orła ... xiążąt ... Radziwiłłow ... Przy Groszu
kładą się Apophtegmaty ludzkiej mądrości, o groszowej zacności y quaesrye na niektóre groszowe
resolucye.

W Krakowie: [s.n.], 1705. 4°.

E. XVIII, 388–389.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.180

JAKUB z Tuchowa

445. Fructifera innovatio capitis w druku jest c[anonis] omnis utriusque sexus de poenitentia et re-
missione.

Cracoviae: ex Officina Ungleriana, 1537. 8°.

E. XXXI, 382. W. 1149. PK. 1501. Ossol. XVI 2542. BJ 1225. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska [p.]. 3. BS [exl.].

XVI.O.822

JAMBORSKI Maciej

446. Gazophylacium virtutis et scientiae d. Thomas Aquinas ... redeunto solennitatis suae festo ... a ...
reseratum Anno Domini 1710 die 7 martij.

Cracoviae: Typis Francisci Cezary; necnon Scholarum Novodvorscianarum Ordinari Typographi, [po
7 III 1710]. 4°.

E. XVIII, 399.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29451

JAN a S. Vladislao

447. Isagoge agiographica seu introductio brevis in studium et notitiam divinae scripturae, in gratiam
illorum, qui studio sacrarum literarum dant operam ... instituta ...
Gedani: Hartmann, 1761, 4°.

E. XVIII, 440.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2788

JAN Kazimierz

448. Königl. Majestät von Pohlen Universal So wohl Eines freyen Polnischen Edelmanns Antwort Aufs Manifest Oder Universal-Brieff.

[S.l.: s.n., po 4 V 1666]. 4°.

E. –. Ossol. XVII 2691.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1098.

XVII.6811

JAN z Głogowa

449. Computus chirometralis.

Cracoviae: impressum expensis Joannis Haller, 1507. 4°.

E. XVII, 174. W. 874. Pol. Typ.IV, 18. PK. 478. DRK. 20–21. Ossol. XVI 851. BJ 882. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 55.

XVI.Qu.1843

450. Exercitium Super omnes tractatus parvoru[m] logicalium Petri hispani ... Exercitium super tractatus de obligationibus et insolubilibus.

Impressuz Arge[n]tine: per Ioan[n]em Knoblouch, 1517. 4°.

E. XVII, 179. W. 39. PK. 483. FG. 110. Hor. 62. Ossol. XVI 860. BUWr 927. BJ 889. Adams I-245. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 380.

XVI.Qu. 2190

451. [Exercitium veteris artis]. Argumentum in librum Porphyrii. – [Acc.] Gilbertus Porretanus: Sex principia.

[Cracoviae]: impressum ... as impensas ... Joannis Haller, 1516. 4°.

E. XVII, 174. W. 925. Pol. Typ.IV, 133. PK. 481. Hor. 60. BPW. 88. Ossol. XVI 857. BJ 891. BJ 16 G-497. DBC.

Prow.: 1. Ao 1589 X. Maj. Joannes Widaiensis artium et philosophiae baccalaureus Crac. me comparavit sui et amicorum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 56.

XVI.Qu.1740

452. Questiones libror[um] de anima

Impressum Metis : per Casparu[m] Hochffeder : ad impensas Johan[n]is Haller, 1501. 4°.

E. XVII, 183; XXXIII, 388. W. 5. Hor. 64. Ossol. XVI 870. BUW 4286. BUWr 933. BJ 904. DBC.

Prow.: 1. In nomine Domini nri Matheus Cracoviensis [XVI w.]. 2. Sum Leonhardi Grohowskij gr. 8 emptus 1528 Audivi a venerabili magistro Matheo de Cracovia commutatione hieemali anno Dni 1529 hora 19 in lectorio theologorum. 3. Sum Nicolai Soboczski In die conceptionis Christi matris 1529. 4. Bartholomeus Pongracz [XVI w.]. 5. Fr. Balthasar Smiglecius loco Calissiensi reliquit [XVII w.]. 6. Andrzej Ed. Koźmian. 7. BS [exl.] 61.

XVI.Qu.2317

453. – Impresse Cracovie: arte [et] impensis Joannis Haller, 1514. 4°.

E. XVII, 183. W. 28. Pol. Typ.IV, 110. PK. 491. FG. 111. Hor. 65. Ossol. XVI 871. BUWr 934. BJ 906. BJ 16 G-513. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed.Koźmian. 2. BS [exl.] 62.

XVI.Qu.2892

JAN z Koźmina

454. Epistola... ad Ministros verbi Dei, omneq[ue] adeo genus Sacerdotum, ut sese et in Ministerio praedicationis sinceros et in vit[a]e officijs ... dignos praebeant.

Cracoviae: Wdowa Unglerowa, 1549. 8°.

E. XIV, 426. W. 1262. FG. 196. Ossol. XVI 554. BUWr 935. BJ 1236.

Prow.: 1. D. Concionatori Suchodolski grato accipias animo t. 8 hoc. munusculum a suo Baltazaro venerabilis P. et amice observande [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 148.

XVI.O.819

JAN ze Stobnicy

455. Introductio in Ptolomei Cosmographiam

Impressum Cracoviae: per Heronymum Vietorem, 1519. 4°.

E. XXIX, 302. W. 51. PK. 1442. BUP 151. Ossol. XVI 2451. BUWr 938. BJ 1250. Tryp. 2547. CBN 77,867–868.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. [BS] [exl.] 479.

XVI.Qu.3472

456. Parvulus philosophiae naturalis cum expositione

Cracouie: impresis domini Joannis Haller, 1513. 4°.

E. XXIX, 304. W. 23. PU. 34. Pol. Typ.III, 36. Ossol. XVI 1833. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.1747

457. – Cracouie: impresis domini Joannis Haller, 1517. 4°.

E. XXIX, 305. W. 935. PK. 1096. Pol. Typ.IV, 141. Ossol. XVI 1835. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.1807

JANICKI Jan Wojciech

458. Bellaria Martis Sarmatici seu decuriae epigrammatum inter victoriosa Christianorum arma ... equestri stylo concinnatae

Cracoviae: Typis Universitatis, [1683]. 2°. *War. B.*

E. XVIII, 443. Ossol. XVII 2715.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1922.

XVII.16008

459. Vota Poloniae Sub tempus Turcici in Austria belli Anno Domini 1683 ... Adumbrata

Cracoviae: Typis Universitatis, [1683]. 2°. *War. B.*

E. XVIII, 443. Ossol. XVII 2717.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1845.

XVII.16009

JANICKI Klemens

460. Poloni Poetae laureati Poemata in unum libellum collecta ... curante Io. Ehrenfried Boehmio.
Lipsiae: Sumtibus Io. Georg Loewii, 1755. 8°.

E. XVIII, 445. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.3388

461. Vitae Archiepiscoporum Gnesnensium.

Cracoviae: In Officina Stanislai Scharffenbergi, 1574. 8°.

E. XVIII, 448. W. 2597. Ossol. XVI 1164.

Prow.: 1. Sum Stanislai Borbachij [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 189.

XVI.O.166

JANIDŁO Jakub

462. Processus iudiciarius ad praxim fori spiritualis Regni Poloniae conscriptus

Cracoviae: In officina Lazari, [po 1 VIII] 1606. 4°.

E. XVIII, 450. KBP 655. Ossol. XVII 2725.

Prow.: 1. F. Ceslaus mgr Contus Lublin. Praedm. Ords. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.865

JANOCKI Jan Daniel

463. Excerptum Polonicae literaturae huius atque superioris aetatis

Vratislaviae: apud Guil. Theop. Kornium et Gampertum, 1764/1766. 8°.

E. XVIII, 458–459.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian dnia 5 lutego 1823. 2. [BS].

XVIII.56365

464. Litterarum in Polonia Propagatores.

Dantisci: apud Georg Marcium Knochium, 1746. 4°.

E. XVIII, 459.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.1957

465. Nachricht von denen in der Hochgräflich-Zaluskischen Bibliothek sich befindenden raren polnischen Bücher.

Dressden: bey George Conrad Walther, 1747–1753. 8°.

E. XVIII, 460. VD18. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1803

JANOWSKI Paulin

466. Dostojność kościoła bożego ... kazaniem ... prezentowana a ... Woyciechowi Stanisławowi ... Leskiemu, biskupowi chełmskiemu ... ofiarowana

W Poznaniu: W Drukarni Akademickiej, 1755. 2°.

E. XVIII, 465–466.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.28309

467. Memoryał nieśmiertelney sławy z bogoboynego życia y śmierci ś.p. Elżbiety z Radomickich Mierosławskiej ... pogrzebowym kazaniem w kościele inowrocławskim franciszkańskim wywiedziony a na ulżenie żalów ... Antoniemu Mierosławskiemu ... podany [Acc.:] Mierosławski Antoni: Mowa pogrzebowa ... [Acc.:] Mowa druga

Poznań: W Drukarni Akademickiej, [po 17.XII.1761]. 2°.

E. XVIII, 466.

Prow.: 1. A. M. Josephi Wiśniowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.29441

JANUSZOWSKI Jan

468. Nauka umierania chrześcianskiego ... częścią z włoskiego, częścią z łacińskiego na polski język przełożona przez ... do tegoż iest przyłożone apostrophe do bractw duchownych.

W Krakowie: W drukarni Łazarzowej, Mac. Jędrzeiowicz, 1515 [fałszywie, powinno być po 20 XII 1615]. 4°.

E. XVIII, 476. Ossol. XVII 2746.

Prow.: 1. Ad usum Rndi patris Theophilii Kamienski praedicatoris generalis 1751. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.1158

469. Praeparationes Devotae Ad Digne Celebrandum seu Communicandu[m] Cum Variis Orationibus Ex bonis et probatis Authoribus collectae.

Cracoviae: In Officina Lazari, 1596. 4°. *War. A.*

E. XVIII, 478–497; XXV, 205. W. 630. PK. 679. DRK. 63. FG. 174. Hor. 102. BPW. 161. Ossol. XVI 1170. BUW 5102. BUWr 943. BJ 1265. DBC.

Prow.: 1. Ex libris Alberti Kobacki [XVII w.]. 2. A. R. P. Josephus Zarzycki Praep ... eidem ecclesiae obtulit anno Domini 1772. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVI.Qu.3139

470. Wywod ... y obmowa z strony statutow koronnych od siebie dla correctury praw sporządzonych, spisanych y wydanych.

W Krakowie: W drukarni Łazarzowej, 1602. 4°.

E. XVIII, 480. Ossol. XVII 2749. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.442

JAROSZYŃSKI Aleksander

471. Os aureum Ecclesiae D. Thomas Aquinas ... annua suae festivitatis die ... sacro panegyri a ... demonstratus

[Cracoviae]: Typis Francisci Cezary, [1712]. 2°.

E. XVIII, 494.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29447

JASIEŃSKI Walerian

472. Geografia polskim wierszem ku łatwemu spamiętaniu zebrana ... [Acc.:] Przydatek z epok historyi tak świętey jako polityczney ku wygodzie Collegii Nobilium Wileńskiego Scholarum Piarum roku pańskiego 1766.

W Wilnie: W Drukarni Scholarum Piarum, [po 25 XI 1766]. 4°. E. XVIII, 498.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.3545

JASIŃSKI Kamil Wojciech

473. Caeremoniale Missae In Ordine FF. Prædicatorum celebrandae. Partim ex antiquo Rubricario, partim ex Rubricis Missalis Ordinis.

Cracoviae: In officina typographica Francisci Caesarii, 1648. 4°.

E. XVIII, 499. Ossol. XVII 2758.

Prow.: 1. Ad usum Fris Raphaelis Cantii S. T. L. 2. Utitur Fr. Raphael Karbowski ord ... 3. Hic liber offert Rndo Aloysio Zwierzynski Ord. Praedicator. magistro caeremoniar. cooperatori Raclavien. 1801 Ao d. 1 Augusti memento ... 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVII.3894

JASKIER Mikołaj

474. Promptuarium iuris provincialis Saxonici quod Speculum Saxonum vocatur ... ad communem editum utilitatem ...

Samosci: [Drukarnia Akademicka], 1601. 2°.

E. XVIII, 503. Ossol. XVII 2763.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.18126 adl.

JASKROWICZ Jacek

475. Słonce iasne wielkimi cnotami ... w ... Ianie Kantym ... kazaniem ... na widok ludzki przez ... wprowadzone ...

W Krakowie: U Schedlow, [po 8 III 1668]. 4°.

E. XVIII, 507. Ossol. XVII 2768.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8359

JASTRZĘBSKI Bazyli

476. Uwagi Duchowne albo Dyskursy Nabozne, Na Taiemnice Rozańca Świętego. Naypotężniejszy, y na wieki, niezwyccióney Krolowey Wielkiej Pani y Dobrodzieyki ...

W Krak[owie]: W Druk[arni] Dziedzic[ow] Krzysztofa Schedla, [po 3 IX 1670]. 4°.

E. XVIII, 510. Ossol. XVII 2773.

Prow.: 1. Ex libris Adalberti Attyski praepositi Dobrzechoviensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.5707

JAWORSKI Stefan

477. Echo głosu wołającego na puszczy od serdeczney refaxyi pochodzące a przy solennym powinszowaniu ... Ianowi Mazepie hetmanowi woysk ... zaporozkich brzmiące głosną ... rezonacją ...

[Kijów: Druk. Ławry Pieczerskiej, przed 24 VI], 1689. 2°.

E. XVIII, 517. Z.I. 657. BP 95. Ossol. XVII 2779.

Prow.: 1. Biblioteka Wilanowska [p]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1764.

XVII.19433

JEAN de Murs

478. Contenta in hoc libello. Arithmetica communis. Propositione breves. De latitudinibus formarum. Algorithmus Magistrii Peurbachii in integris. Algorithmus Magistri Joannis de Gmunden de minuiciis phisicis.

Viennae: Per Joannem Singrenium, expensis Leonardi et Luce Alantsee, 1515. 4°.

Adams M-1977. VD16 T 157. COPAC SBN.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.11292

JENDRSKI Jakub Antoni

479. Trzy znaki łaski Bożej na orizoncie Srzeniawy Stadnickich ... pokazane na pogrzebie ... Iana Kazimierza ... Stadnickiego, wojewodzica belskiego

We Lwowie: w drukarni Coll. Soc. Iesu, u Sebastyana Nowogorskiego, 1645. 4°.

E. XVIII, 532. Z.I. 339. Ossol. XVII 2796.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8168

JERZY II Rakoczy, książę siedmiogrodzki

480. Copia dess jenigen Manifests welches ... an die Stände dess Königreichs Pohlen überschicket sampt der Beantwortung auff vorstehendes Manifest. item Manifest dess Polnischen Kriegs, Heers wider den Schwedischen König.

[S.l.: s.n., po 31 XII 1656]. 4°.

E. XXVI, 119. Ossol. XVII 2798.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 2. [BS] 800.

XVII.7367

JOACHIM od Narodzenia Najśw. Marii Panny

481. Gemma fluminis Aqvynatici ortu, splendore, pretioq. suo d. Thomae de Aqvino ... in aedibus S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum conventus Varsaviensis data

Varsaviae: [Drukarnia P. Elerta], 1672. 4°.

E. XVIII, 600–601. Ossol. XVII 2867.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5495

JOACHIM od s. Franciszka

482. Paradisus sine malo tota saeculis optimo semper flore vernantissimus ... Dei Matri sub. tempus capituli provincialis ... provinciae Majoris Poloniae SSmi Corporis Christi strictioris observantiae ... patefactus

Gedani: Typis Hartmannianis, 1751. 2°.

E. XVIII, 600.

Prow.: 1. M. J. Wisniowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.16269

JOANNES XXI, papa

483. [Summulae logicae]. Textus summularu[m].
 Impressis Cracoviae: per Joanne[m] Haller, 1514. 4°.

E. XXIV, 206. W. 2074. Pol. Typ.IV, 111. PK. 698. BPW. 170. Ossol. XVI 1203. BJ 1186. DBC.

Prow.: 1. Conventus Casimiriensis ad s. Marcum Annunciatum [XVII w.]. 2. And. Ed. Koźmian.

3. BS [exl.] 1085.

XVI.Qu.2414

JORDAN Andrzej

484. Argumentum officiosae pietatis oratione pro laudibus S. Antoni Patavini ... per ... praesidente Benedicto Josepho Ostanski ... Anno Domini 1766 die 13 mensis Junii recitata explicatum et luci publicae Anno Domini 1767 die Julii demandatum.
 [S.l.: s.n.], 1767. 4°.

E. XVIII, 623.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] dub. 847.

XVIII.56008

JOVIUS Paulus

485. Historiae sui temporis. T. II, cz. 2.
 Basileae: [s.n.], 1567. 8°.

E. XVIII, 631. BPW. 176 (T. 2, cz. 1). BPK 1810. Ossol. XVI 1217. PTPN 133. BUW 5295. BJ 868. Adams G-657. VD16 G 2073 (bez druk.). DBC.

Prow.: 1. Inscriptus catalogo librorum Residentiae Ravensis Soc. Jesu [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 391.

XVI.O.1230

486. Opera. [Historiae sui temporis].
 Basiliae: Petr[us] Pernaie typis ; sumpt[ibus] Henr[i] Petri et Petr[i] Pernaie, 1578. 2°. 2 tomy 1 vol.

E. XVIII, 631. Ossol. XVI 1206. PTPN 127. BUW 5280. BJ 851. Adams G-632 (T. 1–3); G-676 (T. 3). CBN 60,660. VD16 G 2048. DBC.

Prow.: 1. [zamazana, XVI w.]. 2. Andrzej Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 529.

XVI.F.4599

487. Regionum et insularum atque locorum desriptiones videlicet Britanniae-Scotiae, Hyberniae, Orchadum. Item Moschoviae et Larii lacus. – De pisci, bus Romanis libellum.
 Basileae: ex Officina Pertri Pernaie, 1578. 2°.

E. XVIII, 631. Ossol. XVI 1208. CBN 60,662. DBC.

Prow.: 1. [zamazana, XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 529.

XVI.F.4600 adl.

JÓZEFOWICZ Jan Tomasz

488. Aquila e rogo evolans D. Simon de Lipnica ... vitae sanctitate ... illustris ... a ... devota panegyri demonstratus
 Cracoviae: Typis Siekielouicianis, [po 18 VII 1685]. 2°.

E. XVIII, 643. Ossol. XVII 2918. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1847.

XVII.19358

JUAN de Jesús Maria

489. Instrukcja nowicyuszow.

W Wilnie: w drukarni Wieleb. Oycow Bazyljanow, [po 20 VIII 1641]. 4°.

E. XVIII, 410. KBP 681. Ossol. XVII 2875.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8397

JUGLARIS Aloisio

490. Christus Iesus seu Dei Hominis elogia.

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1643. 4°.

E. XVIII, 661–662. KBP 703. Ossol. XVII 2927.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.7990

JUNGA Adrian

491. Rozwiązanie Pięćdziesiąt y dwu Qu[a]lestiy Ministrow Nowoewangelickich Iezuitom zadanych O Kosciele Bozym własności, znakach y nauce iego ... Na końcu przydano Odpis na Książkę iednego Kalwinisty przeciw obrazom Chrześcianańskim ...

W Krakowie: W Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1599. 4°.

E. XVIII, 665. W. 670. FG. 185. BPW. 177. Ossol. XVI 1234. BUW 5349. BJ 1281.

Prow.: 1. J. Bonifacius Gachowski me utitur cum licentia superiorum Ordinis Minorum de observantia Bernardinorum [XVII w.]. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.] 369.

XVI.Qu.2492

JUNGSCHULTZ Jan Zygmunt

492. Des Herrn Cardinals und Primatis in Polen Michael Radzieviowsky[!] Lebens-Beschreibung und was derselben anhängig.

Cölln: Bey Peter Hammers des ältern Wittib und Erben, 1704. 4°.

E. XVIII, 666. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.122

JURGIEWICZ Andrzej

493. Quinti Evangelii professores Nullus et Nemo.

Vilniae: Daniel Lanicius, 1599. 4°.

E. XVIII, 675–676. W. 671. Ossol. XVI 1243. BUW 5366. BJ 1288. DBC.

Prow.: 1. Pro Conventu Lublinensi ad. s. Paulum Conventu PP.Bernardinorum [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 252.

XVI.Qu.2425

JUS

494. Jus Terrestre Nobilitatis Prussiae Correctum. Impressum MDCCXXXVIII ... [Acc.:] Jura fundamentalia terrarum Prussiae ...

Dantisci: typis Ulrici Krossii, 1728. 4°.

E. XVIII, 687. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.57066

KĄCKI Krzysztof

495. Vitae archiepiscoporum et episcoporum ecclesiae Cracovien. olim per ... hexastichis expressae ... nunc vero ... per Ioannem Caesarium luci restituae.

[Cracoviae: W drukarni Franciszka Cezarego, 1633]. 2°.

E. XIX, 405. Ossol. XVII 2970.

Prow.: 1. De la bibliotheque de mr. le Pr. Alexandre Lubomirski, collonel du regiment Sehöberg [e. oraz se. z herbem Lubomirskich]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. BS [exl.].

XVII.2342 adl.

496. Egz. C

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 560.

XVII.8055

KACZYŃSKI Paweł

497. Strzała Zaczego Domu ... Mikołaiewskich Abo Kazanie na Pogrzebie ... Zofey ... Zaleskiej

W Poznaniu: W drukarni Woyciecha Regulusa, 1647. 4°.

E. XIX, 9. KBP 718. Ossol. XVII 2981. MS 233.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.8153

KALENDARZ

498. Kalendarz Polski y Ruski ... przez Stanisława Dunczewskiego wyrachowany.

Zamosci: w Drukarni Zamoyskiej B. Jana Kantego, [1734] 1765. 2°.

E. XV, 387–396.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.19642

499. Kalendarz seraficzny Zamykający w sobie żywoty Wielebnych Sług Boskich Zakonu S. O. Franciszka Reformatow Polskich Osobliwą Świętobliwością znamienitych

W Lwowie: druk J.K.M. y Bractwa Świętey Trojcy, 1760. 2°.

E. XIX, 274.

Prow.: 1. Katarzyna Wonarska. 2. Andrzej Ed. Koźmian. [BS].

XVIII.27892

KALIŃSKI Jan Damascen

500. Viennis: Memorabili Turcarum obsidione Felicissimo Leopoldi I. imperio Insigni Joannis III. Victoria Principum S. R. I. Auxilijs Ducum, Procerumq[ue] Poloniae Fortitudine, Asiae exitio Gloriosa Jllustrissimo ac Excellentissimo Domino D. Joanni Comiti in Koniecpole & Brody, Koniecpolski Palatino Syradiae, qjusedemq[ue] Belli Viennensis, in theatro Martis Actori Meritissimo.

Varsaviae: typis S.R.M. in Collegio Scholarum Piarum, 1717. 4°.

E. XIX, 59.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55894

KALTSINNIGE

501. Das kaltsinnige Pohlen, das ist warumb und welcher Gestalt die Hitze der polnischen Waffen wider den Türcken sich bishero vermindert

Leipzig: Verkauffts Johann Friedrich Gleditsch, Druckts Christian Göze, 1685. 4°.

E. XXIV, 439 (Polen). Ossol. XVII 2988. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 776.

XVII.6724

KAŁUSKI Stanisław

502. Kazanie na solenney wotywie Trybunału Koronnego ... miane w Lublinie Roku Pańskiego 1696.

W Lublinie: Drukarni Kole[g]jum Societatis Iesu, [1695]. 2°.

E. XIX, 69. KBP 724. Ossol. XVII 2992. DS. 360.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1897.

XVII.19410

KAMIENSKI Petroniusz

503. Kazanie Na Pogrzebie Jey Mości Paniey Elzbiety Chaleckiey z Chalca, Stephanowey Siesickiey miane.

W Wilnie: [Drukarnia Akademicka, po 21 III 1631]. 4°.

E. XIX, 77. VASL 461. Ossol. XVII 2996. MS 237.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1413.

XVII.8082

KANCJONAŁ

504. Kancyonał to iest księgi psalmow y piesni duchownych ... za zgodą wszystkich zborow ewangelickich ... wydane [Acc.:] Modlitwy publiczne

We Gdańsku: Drukowano przez Dawida Fryderyka Rhetiusza, 1662. 12°.

E. XIX, 85. Ch. 895. Ossol. XVII 3001.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1913.

XVII.6602

505. Nowo wydany kancyonał pruski zawierający w sobie wybór pieśni starych i nowych ... z gorliwymi modlitwami ... [Acc.:] Modlitwy nabożne.

W Królewcu: Drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung, 1793. 12°.

E. XIX, 90. Ch. 1579.

Prow.: 1. Lowisza Walentin Anno 1795 den 6 April. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.7244

KARNKOWSKI Stanisław

506. Fama posthuma Sigismundi Augusti oratione publica et responso Francisci Krasieński illustrata. [Gdańsk: Jakub Rhode, po 23 VII 1571]. 4°.

E. XIX, 119. Ossol. XVI 1263. BUWr 981.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 402.

XVI.Qu.3055

507. Kazanie ... o dwojakim kościele chrześcijańskim powszechnym y materialnym.
W Krakowie: W Drukarni Łazarzowej [po 8 IX] 1596. 4°.

E. XIX, 120. W. 1824. PK. 721. DRK. 41. Ossol. XVI 1266.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. [BS] 272.

XVI.Qu.2805

508. Sententia Albo Zdanie ... Stanisława Karnkowskiego ... O odjeździe Krola ... do Szwecyey, na Seymie
Warszawskim Roku Pańskiego 1593.

[Poznań: Wdowa i dziedz. Jana Wolraba], 1593. 4°.

E. XIX, 122. W. 2919. WW. 93. Ossol. XVI 1275. BJ 1307. DBC.

Prow.: 1. Xiążka Tomasza Uiazdowskiego 1823 [p.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 329.

XVI.Qu.2376

KAROL X Gustaw

509. An den durchlechtigsten und grossmächtigsten. Röm. Kaiser Ferdinandum III ... Schreiben darin
die Ursachen dess jüngsten Polnischen undersangenen Feldzug erkläret werden.

Hamburg: [s.n.], 1655. 4°.

E. XIX, 131. Ossol. XVII 3033. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 833.

XVII.8616

510. Erklärung und Versicherung so der Quartianer Soldatesca gegeben worden ... wie auch die Artickel
und Bedingungen so bey Übergabe des Schlosses und der Stadt Crakaw zwischen Ihr. Kön. Maytt. auss
Schweden und des Schlosses und Stad Gubernator vorgegangen.

[S.l.: s.n., po 16 X 1655]. 4°.

E. XIX, 129. Ossol. XVII 3034.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 756.

XVII.6687

511. Ihr Königl. Maytt. in Schweden Erklärung und Versicherung/ welche dem Quartianischen Kriegssher
über derer Anbringen/ und begehren/ so von Ihren Abgeordneten ... Ihr Königl. Maytt. vorgetragen
worden : Item Conditiones und Artikel So zwischen der Kön.

Breslau: Im Buchladen auff S. Maria Magdalena, [po 16 X 1655]. 4°.

E. XIX, 129–130. Ossol. XVII 3035. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 757.

XVII.6712

512. Schreiben an alle Senatorn und gantze Ritterschafft dess Königreichs Pohlen ... [Acc.:] Copia
Sriebens [!] dess Türckischen Käysers an die Königliche Mayestät Schweden.

[S.l.: s.n.], 1656. 4°.

E. XIX, 131. Ossol. XVII 3039. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2291.

XVII.6594

KARPOWICZ Leontyn

513. Kazanie na pogrzenie kniazia Wasila Wasilewicz Haliczyna ... z ruskiego na polski ięzyka
przełożone.

W Wilnie: [Drukarnia Bazylianów, po 27 I 1619]. 4°.

E. XIX, 147. Ossol. XVII 3045. MS 624.

Prow.: 1. Pro usu frum Min. Reform. Contus Lublinens. ad Sanctum Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 2297.

XVII.1483

KATECHIZM

514. Katechism Rzymiski to iest Nauka Chrzcianska, za roskazaniem Concilium Trydentskiego, y Papieza Piusa V. wydana po łacinie. A teraz nowo na polskie pytania y odpowiedzi przełożone W Kaliszu: w Drukarnie Jana Wolraba, 1603. 4°.

E. XIX, 181. B.K. 1. KBP 739. Ossol. XVII 3059.

Prow.: 1. Ex libris Alberti Mycielski iudiciis... . 2. Pro contu Calissien. Fra. Minorum S. P. Fran. Reform. ad S. Josephum. 3. Ex libris Nicolai Wolinski P. Turavin ... Deus illi det salutem aeternam et gratiam. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. [BS] 995.

XVII.8572

515. – W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1643. 4°.

E. XIX, 181–182. KBP 740. Ossol. XVII 3060.

Prow.: 1. Ex libris rudi Thomae Alexii Zaczynski vic 2. Comparavit F. Albertus Rychlewicz pro conven. V. flor. 3. 3. Ex libris R. P. Alberti 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVII.8038

KAUFMANN Heinrich

516. Poczatki miernictwa woiennego dla szlachetney młodzi Szkoły Rycerskiej ... Einleitung in die Soldaten Geometrie

Thorn: Druckts bey Paul Marcus Bergmann, [po 1765]. 4°.

E. XIX, 191.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.8781

KAZANIA

517. Kazania y mowy na walnym pogrzebowym akcie ... Anny z ... Sanguszków Radziwiłłowy ... miane, tudzież krotkie tegoż aktu opisanie z wyrażeniem Castri doloris w kościele Niećwiskim.

W Wilnie: w drukarni Akade[mii] Societatis Jesu, 1750. 2°.

E. XXVI, 99–100. VASL 1936.

Prow.: 1. Bibliothecae Złoczoviensis Schol. Piar. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.15502

KLONOWIC Sebastian Fabian

518. Pamiętnik xiążąt y królów plskich Sebatiana Fabiana Klonowica znowu z przydatkiem y wyliczenie monosticorum Piotra Iana Białeckiego ... do druku podany

[S.l.: s.n.], 1678]. 4°.

E. XIX, 305 [1673]. Ossol. XVII 3108.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8157

KMITA Mikoła

519. Trzy matki urodzeniem, pobożnością, potomstwem ozdobione [Anna Ostrogska, Anna Lubomirska i Zofia Lubomirska] a kazaniami pogrzebnymi ... wystawione y podane

W Krakowie: W drukarni Krzysztofa Schedla, 1644. 4°.

E. XIX, 328. KBP 758. Ossol. XVII 3138.

Prow.: 1. I. A. Zaluski [p]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl].

XVII.8052

KNAPSKI Grzegorz

520. Thesaurus Polonolatinograecus Seu Promptuarium Linguae Latinae et Graecae in tres Tomos Divusum T. 1.

Cracoviae: Typis et sumptu Francisci Caesarii, 1643. 2°.

E. XIX, 334–335. KBP 761. Ossol. XVII 3145.

Prow.: 1. Casimri Prawdzic Bielski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 2132.

XVII.19411

KOCHANOWSKI Andrzej (Alexander a Jesu)

521. Jednorożec zacny i starodawny zacnego i starodawnego w Polsce domu ... Fredrów z Pleszewic klejnot

W Krakowie: W drukarni Lukasz Kupisza, [po 1 II 1652]. 4°.

E. XIX, 356. KBP 771. Ossol. XVII 3161. MS 89.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 835.

XVII.8198

522. Rzeka do swego się początku wracająca, to iest cnota ... P. Stanisława hrabie na Wisniczu Lubomirskiego, woiewody krakowskiego ... pod figurą rzek przy pogrzebnym akcie opisana w kosciele wiśnickim oycow karmelitow bossych

W Krakowie: W drukarniej wdowy y dziedzicow Andrzeia Piotrkowczyka, [po 14 VII 1649]. 4°.

E. XIX, 356. Ossol. XVII 3166. MS 93.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 826.

XVII.8312

523. Topor na podcięcie wyniosłych cedrow w ręku śmierci pokazany ... przy pogrzebie ... Mikołaiia ... Koricinskiego, kasztelana bieckiego

W Krakowie: W drukarni Lukasz Kupisza, 1653. 4°.

E. XIX, 358. KBP 775. Ossol. XVII 3167. MS 94.

Prow.: 1. Pro usu frum Min. Refor. contus Stobnicensis ad S.M. Magdalenam. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 628.

XVII.8205

KOCHANOWSKI Franciszek Ksawery

524. Mistrzynie cnoty y skarbnica pobożności w osobie ... Anny Krystyny ... Mirzeiowskiej ... przy akcie pogrzebowym ... obławiona

W Krakowie: W drukarni Balcera Smieszkwicza, [po 30 IX 1665]. 4°.

E. XIX, 359. Ossol. XVII 3171. MS 244.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1482.

XVII.8599

KOCHANOWSKI Karol

525. Kompania niebu y ziemi wdzieczna podwyższenia krzyża ... przy spolnych exeqwiach [!] ... Karola Franciszka ... Korniakta y ... Alexandry Ioanny ... Ossolinskey ... od ... prezentowana

W Krakowie: U dziedzicow Krzysztofa Schedla, [po 12 VII 1672]. 4°.

E. XIX, 369–370. KBP 792. Ossol. XVII 3192. MS 245.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1462.

XVII.8596

KOCHANOWSKI Mateusz Hieronim Korwin

526. Głosy walne sławą y powagą oyczystą wymową oratorską seymowymi i seyikowemi ... mowami ... słyńące pod ozdobą domu ... Antoniego Jozefa Sołohuba

W Supraślu: w drukarni WW. OO. Bazylianów, 1750. 4°

E. XIX, 370.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.55878

KOCHOWSKI Wespazjan

527. Chrystus cierpiący według textu Ewangeliey Świętey wierszem polskim wystawiony

W Krakowie: W drukarni Schedlów, 1681. 4°.

E. XIX, 378. Ossol. XVII 3195.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1470.

XVII.5416

528. Hypomnema reginarum Poloniae a suscepto fidei lumine continua serie ... ex annalibus patriis collectum.

Cracoviae: Apud haered. Christophori Schedel, [1672]. 4°.

E. XIX, 379. KBP 796. Ossol. XVII 3199.

Prow.: 1. Matthias Kuczonkowicz u. i. d. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.4971

KOŁŁATAJ Hugo

529. Post scriptum do noty listów Anonima adresowanych do... Pana Małachowskiego

[Warszawa: Piotr Zawadzki], 1789. 8°.

E. XIX, 425.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.10628

KOŁUDZKI Augustyn

530. Promptuarium Legum Et Constitutionum Regni ac Magni Ducatus Lithuaniae Ad Faciliorem Ingentis Voluminis Multa Annorum seriè adulti Indagationem In Capita ... Ex Mandato et Privilegio S.R.M. Dispositum.

Posnaniae: Impressum Typis Academicis, 1697. 2°.

E. XIX, 430. KBP 812. Ossol. XVII 3247.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.19305

531. Thron oyczysty abo pałac wieczności ... monarchow xiążąt y krolow polskich ... potomnym na wzor wystawiony czasom

W Poznaniu: W Drukarni Akademickiej, 1707. 4°.

E. XIX, 431–432.

Prow.: 1. Ex libris M. Protkowski R.C. Crasnostaviensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.375

KONOJADZKI Piotr

532. Aaron mysticus pontifex in divo Stanislao episcopo ... sermone a ... representatus

Romae: Typis Nicolai Angeli Tinassii, 1678. 4°.

E. XX, 3. Ossol. XVII 3280.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1103.

XVII.5404

KONSTYTUCJA

533. Constitucie statuta y przywileie na walnych seymiech koronnych od roku ... 1550 aż do roku 1616 uchwalone.

W Krakowie: W drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1616. 2°. *War. B.*

E. XX, 42. Budz. I. 2. T. I. 3. KBP 822. Ossol. XVII 3287.

Prow.: 1. Ex libris Bartholomaei Mieszkowski. 2. Postea G. Lucae Mieszkowski [s.e. z h. Odrowąż i inicjałem LM.]. 3. Dedit donavit perillustri ac magnifico domino castellano Rogoznensi. 4. Ex libris M. Joanis Boianowski subdapiferi Calissiensi. 5. Hoc opus Constitutionum datum et donatum est Antonio Skrzetuski notario castr. Calissien. per Joannem Junosza Boianowski subdapiferum Calissiensem die 11 Junii 1739. 6. Andrzej Ed. Koźmian. 7. BS [exl.].

XVII.18600

534. Konstytucje na zakończeniu Konfederacyi Tarnogrodzkiej y innych konfederacyi prowincyalnych y partykularnych do niey referujących się ... vigore Traktatu Warszawskiego, ex consensu ordinum totius Reipublicae R.P. MDCCXVII. w Warszawie dnia pierwszego miesiąca lutego, postanowione.

Varsaviae: typis S.R.M. Collegij Scholarum Piarum, [po 1 II 1717]. 2°.

E. XX, 60–61.

Prow.: 1. Ex libris Constantini Bobrowicki. 2. Albertowi Potockiemu właściciel daruje dla jego przyjaciela Andrzeia Koźmiana ... administracyjnych magistratu w nadziei dostania Drenzara, Przyłuskiego, Łaskiego etc. od tegoż przyjaciela. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS].

XVIII.29409

535. Konstytucje seymu walnego ordynaryinego szescniedzielnego vv Grodnie roku ... MDCCXXVI dnia dwudziestego osmego września złożonego

[Kalisz]: typis S.R.M. Collegii Calissiensis Soc. Jesu..., [po 11 X 1726]. 2°.

E. XX, 61. Vol. Leg.VI. 403. BK 556.

Prow.: 1. Possessor huius libri Marcin Witoszyński Regent Ziem Wa Smolen. 2. Janiszewski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.18286 adl.

536. Konstytucje publiczne seymu estraordinarynego warszawskiego ... roku 1773 ... 19 kwietnia zaczętego, a ... w roku 1775 ... skończonego.

W Warszawie: w drukarni J. K. Mci y Rzeczyzspolitey u XX. Scholarum Piarum, 1775. 2°

E. XX, 63. Vol. Leg.VIII. 1.

Prow.: 1. Z ksiąg Konstantego Bobrownickiego obojga prawa magistra. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.22811 adl.

537. Konstytucje Seymu extraordinaryjnego w Wraszawie ... 1767 ... 5 X ... zaczętego a ... 1768 ... 5 III. Zakończonogo ... [Acc.:] Konstytucje Wielkiego Xięstwa Litewskiego

W Warszawie: w drukarni J. K. Mci y Rzeczyzspolitey u XX. Scholarum Piarum, [po 5 III 1768]. 2°. *War. A.*

E. XX, 63. Vol. Leg.VII. 551.

Prow.: 1. Sum Stanisłai Nowicki comparatum 1789 et donatus ... Czapski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.24100

538. Konstytucje seymu walnego ordynaryjnego w Warszawie roku Pańskiego MDCCLXVI dnia 6 października złożonego. [Acc.:] Konstytucje Wielkiego Xięstwa Lit. na tymże seymie.

W Warszawie: w drukarni J.K. Mci y Rzeczyzspolitey u XX. Scholarum Piarum, [po 6 X 1766]. 2°.

E. XX, 63.

Prow.: 1. Sum Stanisłai Nowicki comparatus 1785/10. 2. dnia 1 list. od Grab. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.29425

539. Konstytucje W. X. Litewskiego na seymie extraordinaryjnym warszawskim w roku 1773 kwietnia 19 ... zaczętym, a ... 1775 kwietnia 11 ... skończonym, uchwalone.

W Warszawie: w drukarni J.K. Mci y Rzeczyzspolitey u XX. Scholarum Piarum, [po 11 IV] 1775. 2°.

E. XX, 63. Vol. Leg.XVIII. 617.

Prow.: 1. Z ksiąg Konstantego Bobrownickiego obojga prawa magistra. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.22812 adl.

540. Przywileie y Konstytucje seymowe za Panowania Jego Krolewskiej Mći Stanisława Augusta Roku Pańskiego MDCCLXIV. Dnia 3. Grudnia.

Varsavaie: typis S.R.M. Scholarum Piarum, [po 28 IX 1726]. 2°. *War. A.*

E. XX, 61.

Prow.: 1. Sum Stanisłai Nowicki comparatus 1785 a donatus a G. Gawłowski. 2. dnia 1 lut. 1823 od Grab. [Andrzej Ed. Koźmian]. 3. [BS].

XVIII.29439

541. Przywileie y konstytucje seymowe za panowania Stanisława Augusta Roku Pańskiego MDCC-LXIV dnia 3 grudnia. [Acc.:] Konstytucje Wielkiego Xsięstawa Litewskiego... o czynieniu dyspozycyi skarbowych

W Warszawie: w drukarni J.K. Mci y Rzeczyzspolitey u XX. Scholarum Piarum, [po 3 XII 1764]. 2°

E. XX, 62–63.

Prow.: 1. Sum Stanisłai Nowicki comparatus 1785. 2. od Grabowskiego dnia 1 list. 1823 Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] dub. 2496.

XVIII.29427

542. Urządzenie sądow miejskich y assessorji w Koronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim. Prawo dnia 3 miesiąca października roku 1791 uchwalone.

[S.l.: s.n., po 3 X 1791]. 4°.

E. XXXII, 76. Vol. Leg.IX. 301.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.10809

KOPYSTYŃSKI Zachariasz Michał

543. Antigraphie albo odpowiedz na script uszczypliwy przeciwko ludziom starożytnej religii greckiej od apostatów cerkwi wschodniej wydany

W Wilnie: [s.n.], 1608. 4°.

E. XX, 80. Ossol. XVII 3511.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.680

KORDECKI Augustyn

544. Nova gigantomachia contra sacra imaginem Deiparae Virginis ... per Suecos et alios haereticos excitata

[Częstochowa]: Typis Clari Montis Częstochoviensis, 1694. 8°.

E. XX, 87. KBP 997. Ossol. XVII 3514.

Prow.: 1. Pro conventu Podgoriens. PP. Reformatorem ... Jacobus Wolski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8241

KORWIN Wawrzyniec

545. Latinum ideoma.

Impresum Cracoviae: Johannis Haller, 1513. 4°.

E. XIV, 424. W. 885. PU. 30. Pol. Typ.III, 32. Ossol. XVI 552.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 12.

XVI.Qu.3090

KORYCIŃSKI Andrzej

546. Perspectiva politica Regno Poloniae elaborata per quam, quid et qualiter, regibus et regno prospiciendum sit, de longe tanquam de proximo facile cognosces.

Dantisci: sumptibus Georgii Försteri, 1652. 4°. *War. B.*

E. XX, 110. KBP 999. Ossol. XVII 3532. VD17.

Prow.: 1. Ex libris Martini Zelazowski. 2. Ex libris Nicolai Stanislai Galiński iudicio Cashensis Orsensis. 3. Duplikat Biblioteki Puławsk. [p]. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVII.8126

KOSTECKI Wacław

547. Prowiant na drogę wieczności sławnej pamięci ... Piotrowi Żałuskiemu, chorążemu rawskiemu, przy oddawaniu ciała jego ziemi w kościele farnym opoczyńskim, die 1 Augusti w roku 1644 w kazaniu. W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1646. 4°.

E. XX, 145. KBP 1002. Ossol. XVII 3542.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1102.

XVII.8466

KOWALSKI Franciszek Wierusz

548. Iastrząb z niebieskiej dziedziiny do berła krzyża świętego zwabiony, którym na uroczystą konsekracją ... Stephana Wierzbowskiego biskupa poznańskiego ... z ambony ... gonił kuropatwy

W Poznaniu: W drukarni dziedziców Woyciecha Regulusa, drukował Woyciech Młodziejewicz, 1664. 4°. E. XX, 178. Ossol. XVII 3560.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem conventus Lublinensis ad S. Casimirum.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1398.

XVII.5192

549. Nałęcz pasterskiej godności Jasnie Wielmożnego Jego Mości X. Woyciecha Tholibowskiego Biskupa poznańskiego, dzielną mężny śmierci ręką rozwiązany. Od Oblubienice Chrystusowej Kościoła Świętego, Po starcie dobrego Pasterza łzami napełniony.

Drukowano w Poznaniu: U dziedziców Woyciecha Regulusa, [po 13 VIII 1663]. 4°.

E. XX, 174. KBP 1006. Ossol. XVII 3562.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem conventus Lublinensis ad S. Casimirum.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 865.

XVII.5165

550. Niebieskie posiłki... Janowi Kazimierzowi ... od Woyciecha Dobrzelewskiego archidjakona ... poznańskiego na sukurs przeciwko Moskwie posłane ... kazaniem wystawione

Drukowano w Poznaniu: W drukarni dziedziców Woyciecha Regulusa ; drukował Woyciech Młodziejewicz, 1664. 4°.

E. XX, 174. Ossol. XVII 3563.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem conventus Lublinensis ad S. Casimirum.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 866.

XVII.1603

551. Woz ozdobny Chwałą polityczną y duchowną okryty ... Katarzynie hrabiance na Skrzyźnie SzczaWińskiej ... kazaniem pogrzebnym wystawiony.

W Poznaniu: [Drukarnia wdowy i dziedziców W. Regulusa, po 21 XI 1661]. 4°.

E. XX, 174. KBP 1007. Ossol. XVII 3564.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem conventus Lublinensis ad S. Casimirum.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 863.

XVII.8610

552. Żeglarz fortunny w starożytny Łodzi ... Rogalińskich Dwoiakim Morzem płynący: pod Zbawienym Zagłem do Portu Wieczności przystępujący.

W Poznaniu: W drukarni dziedziców Woyciecha Regulusa, drukował Woyciech Młodziejewicz, [po 31 I 1665]. 4°.

E. XX, 174–175. KBP 1008. Ossol. XVII 3565.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorem conventus Stabnicensis ad s. Magdalenam.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1363.

XVII.5100

KOŹUCHOWSKI Stanisław

553. Konstytucje, Statuta Y Przywileie Koronne Y W. X. Lit. Na Walnych Seymach Od Roku Panskiego 1550 Az Do Roku 1726 Uchwalone

Mokrzko: w drukarni dziedzicznej wsi moiej Mokrzku, 1732. 2°.

E. XX, 199.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29466

KRAEMER Heinrich, Sprenger Jakob

554. Młot na czarownicy ... na polskie przełożona przez Stanisława Ząmbkowica ... do ktorej ... przydana jest książka Jana Nidera ... także Ulryka Molitora Dialog o wieszczych białychgłowach abo czarownicach. W Krakowie: W drukarni Symona Kempiniego, 1614. 4°.

E. XXIX, 142–143 (Sprenger Jakob). Ossol. XVII 3583.

Prow.: 1. Possesor tei xięgi X. Sebastian Drozdowicz ... teraz pleban kościoła jassiskiego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3 [BS] 622.

XVII.7991

KRASUSKI Dominik

555. Sakrament w smierci a smierc w sakramencie na pogrzebie ... Anny Jadwigi Woynianki ... Sapiezyny, wojewodziny brzeskiej

W Warszawie: U Jana Trepińskiego, [po 12 VII 1642]. 4°.

E. XX, 240. Ossol. XVII 3605. MS 268.

Prow.: 1. Pro usu frum Minorum Reformatorum contus Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1429.

XVII.8452

KRASZEWSKI Jan

556. Currus Gratiae Dei Viatores Ad Metam Gloriae Aeternae Provehens : Praxi Exercitiorum Spiritualium S. P. Ignatii Instructus

Cracoviae: typis Nicolai Alexandri Schedel, 1703. 4°.

E. XX, 242. Sommervogel IV, 1218.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55801

KROMER Marcin

557. Catecheses sive institvtiones duodecim de septem sacramentis et sacrificio missae et de funebribus exequiis.

Cracoviae: In Officina Nicolai Scharffenbergeri, [po 13 V 1570]. 4°. *War. B.*

E. XX, 277. W. 1458. Ossol. XVI 1342. BJ 1356. DBC.

Prow.: 1. Donavit R. Pr. Sebastianus Zagrocki. oretur pro eo obiit iam [XVII w.]. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.] 320.

XVI.Qu.2107

558. ... Monachus Sive Colloquiorum De Religione Libri Quatuor

Coloniae: apud Maternum Cholinum, 1568. 8°. 2 części. *War. B.*

E. XX, 279; XXV, dod. XV. W. 2514. PK. 783. FG. 201. Hor. 116. BPW. 196. BUP 173. Ossol. XVI 1362. PTPN 292. BUW 5489. BJ 1376. VD16 K 2441. DBC.

Prow.: 1. Sum Valentini Konarzewski ... anno 1570. 2. Bibliothecae Candelensis [?, XVI w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 161.

XVI.O.295

559. Sermones tres synodici. Cum adiunctis aliquot aliis et carmine iuuenili De resurrectione Christi. Coloniae: apud Maternum Cholinum, 1566. 8°.

E. XX, 283–284. W. 273. DRK. 44. FG. 208. BPK 1830. Ossol. XVI 1368. PTPN 295. BUW 5495. BJ 1380. VD16 K 2436. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. BS [exl.] 156.

XVI.O.435

KRZYCKI Andrzej

560. De Afflictione Ecclesiae Commentarius In Psalmum XXI Kraków: Hier[onim] Wietor, I 1527. 4°.

E. XX, 328. W. 1033. PK. 754. Ossol. XVI 1371. BJ 1386. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 1434.

XVI.Qu.2404

KRZYŻYKIEWICZ Ignacy

561. Snopek w niasnieyszey kawalkacie Orła, Lwa y Pogoni abo ... Jan Kazimierz, krol ... polski ... po abdcyatyi doczesnego żywota ... od kazaniem zalecony.

Lovicii: Apud patres Piarum Scholarum, 1673. 4°.

E. XX, 343. Ossol. XVII 3695.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Dr Nowakowski. 3. [BS] 2324.

XVII.5301

KUCZANKOWICZ Maciej

562. Salutationes Serenissimi & Invictissimi Principis Ioannis III. Dei Gratia Regis Poloniae. Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kiioviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernichoviaeque

Zamosci: Typis Academicis, [1678]. 2°.

E. XX, 357. Ossol. XVII 3705.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1804.

XVII.16032

KUCZYŃSKI Jan Chryzostom Stanisław

563. Chloris caelica b. Salomaea regina Haliciae ... panegyricae adornata

Cracoviae: Apud Stanislaum Piotrkowczyk, [po 10 X 1673]. 4°.

E. XX, 363. Ossol. XVII 3711.

Prow.: 1. Fris Jacobi Swątkowski augustiani. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8169

KUKLIŃSKI Stanisław

564. Virtutes Thomae Oborski, episcopi Laodicensis

Cracoviae: Ex officina Schedeliana, [po 23 VI 1673]. 24°.

E. XX, 367. Ossol. XVII 3718 (mylnie: [po 23 IV]; 16°).

Prow.: 1. Ex libris rndi Josephi Męski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska [p].

XVII.5131

KURZE Relation

565. Kurtze Relation, von der herrlichen Victorie so Jhro Königliche Majestät ze Sweden, den 30 april anno 1703 wieder die Sächsische Truppen bey Pultowsk erhalten

[S.l.: s.n., 1703]. 4°.

E. XXVI, 223. G. 344.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.89

KUSZEWICZ Samuel

566. Applausus Quos in auspicatissimum ... Petri Gembicki Episcopi Cracovien ... Ad Cathedralem Ecclesiam Ingressum

[Cracoviae: Drukarnia Krzysztofa Schedla, 1643]. 4°.

E. XX, 409. Ossol. XVII 3746.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1426.

XVII.8495

567. Elogium ... Petro Gembicki episcopo Crac ... a ... consecratum.

Cracoviae: In officina Christophori Schedelii, 1643. 4°.

E. XX, 410. KBP 1038. Ossol. XVII 3750.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8183

KWIATKIEWICZ Jan

568. Fascia Virtutis, et Honoris Corona ... D. Ioanni De Sbaşzyn Sbaşki ... Episcopo Premisliensi ... Dum ... Miechouiam primum auspicato ingrederetur, felicissimi omnis, et gratulationis ergo, A Convent Generali Miechoviensi, Canonicorum Regularium

Cracoviae: Typis Universitatis, [przed 8.II.1682]. 2°.

E. XX, 422. Ossol. XVII 3767.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII 15856 adl.

569. Sarmatia sive patriae coronata ... Michaele Korybut rege Poloniarum inter publicos regiae inaugurationis plausus ac triumphos ... data

Cracoviae: In officina Stanislai Piotrkowczyk, [po 29 IX przed 2 XI 1669]. 2°.

E. XX, 426. Ossol. XVII 3784.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1841.

XVII.16823

KWIATKOWSKI Paweł

570. Epidesmion ... Gregorio Ioanni Zdziewoyski ... concionatori Oswiecimensi ... amoris ergo oblatum

Cracoviae: In officina Stanislai Bertutowic, 1639. 4°.

E. XX, 432. Ossol. XVII 3798.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2931

LA BIZARDIERE Michel David de

571. Histoire de la scission ou division arrivée en Pologne le XXVII. juin MDCXCVII au sujet de l'élection d'un roy

A Paris: Chez Thomas Moette, 1699. 12°.

E. XIII, 156. Ossol. XVII 3802.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5999

LACKE Philipus

572. Gdański prorok abo Elizeusza Aurimontana Do Gdańszczan o woynie y armacie kiedys zamyślających list, w którym Ziemek wystawia im Proroka Ziemka Jana Dantyszka o Gdańsku miescie prorokującego. Z łacińskiego języka na polski przez Iacyntha Przetockiego, plebana na Wysoki, z niezdrożnym przetłumaczony przydatkiem

W Krakowie: [s.n., po 2VIII 1649]. 4°.

E. XII, 303. NK II 114. Ossol. XVII 261.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8367

LACRIMAE

573. Lachrymae doloris gemmae justa persolventes ... Leoni Casimiro... Chłusowicz ... inter diffusos Sarmatiae gemitus in Avitum Lilium ceu in gemmeam phialam collectae ac ... ad diluendum maerorem propinatae

Vilnae: Typ[is] S[ocietatis][esu], [po 1738]. 2°.

E. XIV, 168.

Prow.: 1. Felix Towiansk Or. Min. Conv. pro Bibl. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.15602

LAMBERT Anne Thérèse de Marguenat de Courcelles de

574. Zdania i myśli ... z francuzkiego na polskie przetłumaczona. Po trzecie do druku podana.

Warszawa: w Drukarni XX. Missyjonarzow, 1785. 8°.

E. XXI, 31.

Prow.: 1. A. Górski hic liber. 2. A. Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.56733 adl.

LAPIDE Joannes de

575. Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurentium.

Impressum Cracoviae: per Hieronymum Philonalem Vietorem ; apud Marcum Scharffenbergerum, 1519. 4°.

E. XXI, 69. W. 964. PK 1832. DRK 45. Ossol. XVI 1398. BUWr 1061. BJ 1189. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 27.

XVI.Qu.2302

LASKIEWICZ Jan Kanty

576. Chwała B. Wincentego Kadłubka ... poywierdzona ... zostawiona.

W Krakowie: W drukarni Akademickiej, [1765]. 4°.

E. XXI, 94–95.

Prow.: 1. De la Bibliotheque de Mr le Prince Alexandre Lubomirski. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. BS [exl.]X

VIII.5414

LAVACRUM

577. Lavacrum animae seu Exercitorium vitae spiritualis ... nunc ... editum opera et studio Stanislai Grochowski ...

Cracoviae: In officina Iac. Siebeneycher, [po 15 V] 1601. 8°. *War. A.*

E. XVII, 369 (Grochowski S.). Ossol. XVII 3865.

Prow.: 1. Inscriptus cathalogo libror Monasterii Tynecen. 2. Pris Gaudentii proff. Tynecen. ex
bibliotheca cum licentia superiorum. 3. Fr. basilius obtulit fri Bogumilo Mycielski 1674.
4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.]

XVII.391

LEFEVRE d'Etaples Jacques

578. ... Introductiones in libros Physicoru[m] et de a[n]i[m]a Aristotelis cu[m] Jodoci Clichtovei Neoportu[n]e[n]sis annotationibus.

Impresse Cracoviae: impensis Joannes Haller, 1510. 4°.

E. XVI, 150. PK. 431. Pol. Typ.IV, 72. Ossol. XVI 754. BJ 763. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 58.

XVI.Qu.2320

LEGATIO

579. Legatio Sacrae Caesareae Maiestatis Catholicae Warszauiae in conuentu regni generali ad electionem regis designato Nona die mensis Aprilis coram residentia senatorum et astantia ordinis militaris. [Cracoviae: Mikołaj Szarfenberger, post 9 IV 1573]. 4°. *Wyd. A.*

E. XXI, 143. W. 742. PK. 834. Ossol. XVI 1428. BUWr 1082. BJ 1416. Tryp. 1498.

Prow.: 1. Ex libris Bełza [XVIII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 254.

XVI.Qu.3072

LEGNICH Gottfried

580. Historia Polona a Lechio in annum MDCCXXXVIII.

Gedani: Typis et Impensis Thom. Jo. Schreiberi, 1750. 8°.

E. XXI, 170.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.57217

581. Ius publicum regni Poloni. T. 1–2.

Gedani: Sumptu Ioannis Henrici Rüdiger, Ex officina Schreiberiana, 1742–1746. 8°.

E. XXI, 170.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.13329

582. Prawo pospolite Krolestwa Polskiego przez ... po łacinie zebrane, przetłomaczone po polsku ... T. 1–2. W Krakowie: w Drukarni Stanisława Stachowicza, 1761. 8°.

E. XXI, 172.

Prow.: 1. Andrea Aloisij de Rzeczyca Koźmian. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.2807

LEO Jan

583. Historia Prussiae ... Nunc primum in lucem edita.

Amstelodami: Apud Jo. Fr. Hauenstein, 1726. 2°.

E. XXI, 177.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.19592

LEOPOLD duca d'Austria

584. Compilatio ... de astorum scientia decem continentis tractatus.

Venetii: Per Melchiorem Sessam et Petrum de Ravanis, 1520. 4°.

Adams L-516. BMC Italy 375. COPAC SBN.

Prow.: 1. Sum Joannis [przekreślono i nadpisano] Jacobo Janidlovii j. u. d. cannonico ... protonotario apostolico ... rectori ... Crac. 2. A. E. Koźmian od Żyda fl. 30 22 pa. 1823. 3. BS [exl.].

XVI.Qu.11830

LESIOWSKI Wojciech Kazimierz

585. Monumentum triumphale coronatis duobus colossis immortalī gloriae

Cracoviae: Typis Universitatis, [przed 10 IV 1684]. 2°.

E. XXI, 194. Ossol. XVII 3903.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1748.

XVII.19388

LETTRES

586. Lettres Moscovites.

Królewiec: [s.n.], 1736. 8°.

E. XXI, 241.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2020

LEZANA Juan Bautista de

587. Lilia Florentska, Sta Marya, Magdalena de Pazzi, Panna ... przez akt solenny kanonizathey swiatu wszytkiemu ... podana, a teraz Pismem niniejszym przez Wielebnych Oyców tegoż Zakonu publiczney wdzięczności oczom, iest prezentowana.

We Lwowie: W drukarni Kollegium Societatis Iesu, drukował Simon Piątkiewicz, [po 12 IV 1670]. 4°.

E. XXI, 249. Z.I. 482. K. 172. Ossol. XVII 3929.

Prow.: 1. Ten żywot święty Maria Magdaleny, siostry Anny Martyny zakonnicy zakonu Naswiętszey Panny. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.5143

LIBAN Jerzy

588. De accentuum ecclesiasticorum exquisita ratione.
Cracoviae: in Officina Mac[i] Scharffenbergi, [ok. 1539]. 8°.
E. XXI, 253. PK. 845. FG. 221. Ossol. XVI 1448. BJ 1427. DBC.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 133.

XVI.O.757

LIBERIUSZ Jacek

589. Gwiazda morzka [!] naswiętsza Panna Marya trzydziestą kazan ... zalecona.
W Krakowie: W drukarni Stanisława Piotrkowczyka, 1670. 4°.
E. XXI, 261. KBP 1108. Ossol. XVII 3934.
Prow.: 1. Ex libris R.P. Kallixti Ulitowski... 2. Janicki. 3. Ex libris Matthiae Chraczyński praebendarii Gorajensis Ao 1797. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. [BS] 985.

XVII.4969

590. Kolęda gospodarska różnym stanom ... ofiarowana od ...
W Krakowie: W drukarni Balcera Smieszkowica, 1669. 4°.
E. XXI, 261. KBP 1109. Ossol. XVII 3935.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1431.

XVII.8355

LILIA Charzewicz Marcin

591. Lylya florencka albo cudowny zywot ... S. M. Magdaleny de Pazzis ... teraz nowo z włoskiego ięzyka na polski przełożony ...
W Krakowie: W drukarni dziedzicow Krzysztofa Schedla, 1671. 4°.
E. XIV, 148. Ossol. XVII 3951.
Prow.: 1. Od jego Msci X. Rubinkowskiego kaznodzieie oycow Karmelitanuw [!] ta xiaska darowana 1674. 2. Ad usum Adalberti Attyski praepositi Dobrzechovien. pro 1 missa pro anima Michaelis. 3. Ex cathalogo librorum Michaelis Urbowicz praebendarii protunc Odrykonensis. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVII.6543

LILIA Piotr

592. Salomon Sive Pro Religione Catholica et dignitate sacerdotali Ad ... Sigismundum Tertium, Poloniae Regem ...
Cracovia: Ex Officina Lazari, 1588. 4°.
E. XXI, 275. W. 530. PK. 849. DRK 47. FG. 225. Hor. 127. BUP 183. Ossol. XVI 1455. BJ 1435. DBC.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 344.

XVI.Qu.1980

LILIETUM

593. Lilietum Marianum.
[Cracoviae]: Typis Academicis, 1723. 12°.
E. XXI, 280.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. Branicki Aleksander [p].

XVIII.662

LIPCZYŃSKI Hieronim

594. Archetyp wysokich a pańskich cnot ... Stephana ... Grudzińskiego, viskiego ... starosty ... na pohamowanie nieutulonego żalu przyjaciół bolejących ... wystawił ...

W Warszawie: U Jana Trepińskiego, 1640. 4°.

E. XXI, 293. KBP 1116. Ossol. XVII 3964.

Prow.: 1. Conventus Costensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.3138

595. Ziemskiej hierarchiej w ludzkim cielem anioł ... B. Rafał ... Władysławowi IV ... za medyka pokojowego ... oddany ...

W Warszawie: U Jana Trepińskiego, 1642. 4°.

E. XXI, 293. Ossol. XVII 3965.

Prow.: 1. Pro usu Frum. Minorum reformatorum conventus Lublinensis ad s. Casimirum.

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1503.

XVII.8477

LIPNICKI Andrzej

596. Icon immortalitatis virtutum ... Iacobi Zadzik, episcopi Cracoviensis ... in publico totius cleri ac optimorum civium ob decessum suum fatalem ex hac vitae maerore ... per ... exposita.

Cracoviae: Typis Francisci Caesarii, 1642. 4°.

E. XXI, 308. KBP 1117. Ossol. XVII 3967.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1449.

XVII.8589

LIPSIUS Justus

597. O stałości ksiąg dwoje : barzo roszkowne y użyteczne.

W Krakowie: W drukarni Łukasza Kupisza, 1649. 4°.

E. XXI, 313. KBP 1119. Ossol. XVII 3976.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8334

LIPSKI Andrzej

598. Decas quaestionum publicarum Regni. [Acc.:] Przemowa tegoż autora do Stanów Koronnych ... 1607 ... nagotowana.

[Dantisci]: Sumptibus Hünefeldianis, 1646. 4°.

E. XXI, 316. Ossol. XVII 3982.

Prow.: 1. Francisci Wtontzrewicz? can. Dubl 2. 14. Pazd. 1823 od W. Paclawskiego. 3. Darowane dnia 24 sierpnia 1826 Wojciechowi Kaźmirskiemu przez Zygmunta Krasieńskiego. 4. W. Kaźmirski. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.4062

599. Practicarum Observationum ex Iure Civili et Saxonico Centuria II semis.
Cracoviae: Ex Officina Typographica Franciscii Cesarii, 1619. 4°.
E. XXI, 316.

Prow.: 1. Francisco Wtontrzewicz? Can. Dubl 2. 14 Paźdz. 1823 od W. Paclawskiego.
3. Darowane dnia 24 sierpnia 1826 r. Wojciechowi Kaźmirskiemu przez Zygmunta Kra-
sińskiego. 4. W. Kaźmirski. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.4063 adl.

LIPSKI Jan

600. Oratio funebris D. D. Sigismundo III. Poloniae et Sueciae Regi; et Constantiae Reginae
Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, [po 15 I], 1633. 4°.
E. XXI, 319. Ossol. XVII 3995.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.8426

LIPSKI Jan Aleksander

601. Epistola pastoralis ad clerum et populum Dioecesis Cracoviensis... .
Cracoviae: Typis Universitatis, 1737. 4°.
E. XXI, 322.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56000

602. Epistola pastoralis ad clerum et populum dioecesis Cracoviensis
Cracoviae: typis Dominici Siarkowski, 1740. 4°.
E. XXI, 322.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55789

LISLEBONNE de

603. Le voyage du Prince de Conty François Louis en Pologne ... oder die Reise des Printzen von Conty
nach Polen. Ins teutsche übersetzt durch Rochaudo.
[S.l.: s.n.], 1697. 4°.
E. XXI, 333. Ossol. XVII 4007. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2350.

XVII.6711

LITTERAE

604. Litterae apostolicae quibus institutio, confirmatio et varia privilegia continentur Societatis Jesu.
Romae: In Collegio eiusdem Societatis, 1587. 8°.
Adams J-160. Brunet III, 1090.

Prow.: 1. Inscriptus catalogo Collegii Lublinensis Soc. Jesu Anno 1598. 2. Andrzej Ed. Koź-
mian. 3. BS [exl.].

XVI.O.8824

605. Literae, de Pace nuper Polonos inter et Turcas inita: a Ministro Brandenburgico in Comitibus Warsaviensibus divulgatae, una cum Responsione ad illas a vero cive Polonico data.

Freistadii: [s.n., 1677]. 4°.

E. XXI, 352. Ossol. XVII 4014. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1601.

XVII.5327

606. Literae una cum protocollo commissariorum plenipotentium Regis Poloniae super tractatu qui mediatoribus ... Ferdinandi III legatis Alegretti ab Alegrettis et Iohannis Theodori de Lorbach cum Moschorum czari [!] ... habitus et conclusus est Vilnae

[S.l.: s.n., po 3 XI 1656]. 4°.

E. XXI, 352. Ossol. XVII 4016. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1602.

XVII.6562

LIVONICA

607. Livonica : hoc est Responsum Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lithuaniae Ordinum ad Caroli Sudermanniae Ducis literas datum

Cracoviae: [s.n.], 1602. 4°. *War. A.*

E. XXI, 358. Ossol. XVII 4021.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1606.

XVII.587

LOEAECHIUS Andreas

608. Elogium ... Mariae, archiducissae Austriae ... ab ... dicatum.

Cracoviae: In officina Ioannis Szeliga, 1606. 4°.

E. XXI, 378. Ossol. XVII 4038.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.8594

LUBELCZYK Andrzej

609. Bellum Theologicum Ex Armamentario omnipotentis, adversum Turcas, instructum ac ordinatum

Cracoviae: In Officina Lazari, 1597. 4°.

E. XXI, 428. W. 639. PK. 868. Ossol. XVI 1492. DBC.

Prow.: 1. Stanislaus Wydzieszowski ... [?] Socio dilecto ... [obcięte, XVI/XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 290.

XVI.Qu.2247

LUBIENIECKI Stanisław

610. Theatri cometici ... Pars 1–3.

Amstelodami: Typis Danielis Baccamude, Apud Franciscum Cuperum, 1668. 2°.

E. XXI, 432–433. Ossol. XVII 4066.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.16331

LUBOMIRSKI Jerzy Sebastian

611. Abschrift eines Schreibens ... an den ... Georgium Rakoci

[S.l.: s.n., po 27 I 1657]. 4°.

E. XXI, 460. Ossol. XVII 4067. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2360.

XVII.6261 adl.

612. Copia literarum ... ad ... Georgium Rakocium.

[S.l.: s.n., po 27 I 1657]. 4°.

E. XXI, 460. Ossol. XVII 4068.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 696.

XVII.6260

613. Jawney niewinności manifest ... przez ... podany z przydaniem Perspektywy na proces, Responsu na informatią, Diskursu ziemianina y inszych rzeczy wiadomości godnych.

[S.l.: s.n.], 1666. 2°.

E. XXI, 461. KBP 1151. Ossol. XVII 4069.

Prow.: 1. Ig. Scipionis Cap. Lit. 2. S. Lanckoroński. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII. 16003

LUBOMIRSKI Stanisław Herakliusz

614. De vanitate consiliorum liber unus.

Varsaviae: typis Colleg. Scholar[um] Piarum, 1718. 4°.

E. XXI, 477.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.562

615. Ecclesiastes po hebrajsku nazwany Coheleth, z pisma świętego na wiersz polski przetłumaczony ... od Stanisława Lubomirskiego ... teraz przez pewnego kapłana ... przyczyniony [Acc.:] Tobiasz wyzwolony to iest Xięgi Tobiaszowe z Pisma Świętego na wiersz polski przełożone.

W Toruniu: [s.n.], 1731. 8°.

E. XXI, 471.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1074

616. Pozność y prawda rady, z łacińskiego w polskim języku [przez Alberta Maczyńskiego] wyrażona.

W Thoruniu: u Jana Chryzostaoma Laurera, 1705. 8°

E. XXI, 473.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.57020

617. Send Schreiben an Claudium Lentulum ... in welchem der Frantzosen heimliche Practiquen bey Friedens und Krieges Zeiten ... entdeckt werden.

In Christianstadt: [s.n.], 1683. 4°.

E. -. Ossol. XVII 4084. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1298.

XVII.6626

LUCAIN

618. Pharsalia po polsku przetłumaczonego Lukana ... z łacinskiego na oyczysty język przez Woyciecha Stanisława Chroscinskiego ... przełożona.

[Oliwa]: Drukowano w oliwskim klasztorze przez Jana Jakuba Textora, [1690]. 2°.

E. XXI, 489. Ossol. XVII 4093.

Prow.: 1. De la bibliotheque Lubomirski [s.e.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.16607

LUCCHINI Antonio Maria

619. Gl'odj delusi dal sangue, dramma per musica [w 3 aktach].

Dreda: alla stamparia di Giovanni Riedel ; Giovanni Conrao Stöffel, 1718. 4°.

E. XXI, 491.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.563

LUNDORP Michael Caspar

620. Politicarum dissertationum de statu imperiorum, regnorum, principatuum et rerum publicarum tomi IV

Francofurtii: Apud Schönwetter, 1615. 8°.

E. XII, 455. Ossol. XVII 386. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1238

LUTHER Martin

621. Exposition sur les deux epistres de saint Pierre et sur celle de saint Jude en laquelle tout ce qui touche la doctrine Chrestienne est parfaitement copis, par ... Traducte de Latin en Francois

A Geneve: De l'imprimerie de lean Gerard, 1557. 8°.

Chaix, 32.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.8119

ŁABĘCKI Baltazar

622. Anatomia conscientiae to iest rozebranie y rostrząśnienie sumienia człowieka w kazaniach uczynione

Drukowano w Lubczu: W drukarni Iana Kmity, 1638. 4°.

E. XXI, 6. Ossol. XVII 4108.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2755

ŁACKI Kasper

623. Doliwa albo trzy roze ... na zalosnym katafalku przy pogrzebowym akcie ... Zofiey ... Kwiatkowskiej ... przez ... z ambony zalecone

W Krakowie: W drukarni u wdowy Łukasza Kupisza, [po 27 I] 1661. 4°.

E. XXI, 15–16. Ossol. XVII 4128.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8340

624. Winnica troiaka ostrogska zaslawska zawsze mężna ... przy pogrzebowym akcie ... Władysława Dominika ... wojewody krakowskiego ... przez prezentowana

W Krakowie: W drukarni wdowy Łukasza Kupisza, [po 29 I 1667]. 4°.

E. XXI, 18. KBP 1064. Ossol. XVII 4137.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1624.

XVII.6587

ŁADOWSKI Maciej Marcjan

625. Inwentarz konstytucyj koronnych y W.X. Litewskiego przez ... od roku Pańskiego 1550 do r. 1683 krótko zebrany a przez Józefa Jędrzeja Załuskiego ... w roznym mieyscach y cytacyach zkorygowany ... y suplemnetem ... opatrzony

W Lipsku: ex Officina Weidmanniana, 1733. 2°.

E. XXI, 22.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29382

ŁOBŻYŃSKI Jan

626. Pharus Warszyciana votivis ignibus collucens donum aurei in Deiparam Claromontanam amoris appensum

Cracoviae: in officina typographica Francisci Caesarii, 1649. 2°.

E. XXI, 365. Ossol. XVII 4154.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2232.

XVII.15458

627. Zaczmienie na nowiu księżycu dotąd nigdy niewidane w domu ... hrabiów z Tarnowa przy pogrzebie Teodora Karola ... ukazane przez

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, 1647. 4°.

E. XXI, 366. KBP 1130. Ossol. XVII 4158. MS 294.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 501.

XVII.8458

ŁOCHOWSKI Stanisław

628. De correctura iurium et processus iudicarij terrestris compendio brevis discursus authore

Cracoviae: in officina typographica Francisci Cezarij, 1641. 4°.

E. XXI, 370. KBP 1131. Ossol. XVII 4161.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1698.

XVII.8352

629. Processus iudicarij granitalis Regni Poloniae authore ... [Acc.:] Appendix phrasium rei et stylo forensi

Cracoviae: in Officina Francisci Caesarij, [po 6 III] 1647. 4°.

E. XXI, 370. KBP 1132. Ossol. XVII 4163.

Prow.: 1. Ex libris JM Stanislai Potocki palatini terrarum Russiae 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska [p]. 4. BS [exl.].

XVII.3092

ŁOJKO Feliks Franciszek

630. Reponse à l'exposé préliminaire des droits de la Couronne de Hongrie, sur la Russie Rouge et sur la Podolie ainsi que de la Couronne de Bohême sur les Duchés d'Oswietzim et de Zator.

[S.l.: s.n., 1773]. 4°.

E. XXI, 390.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian 24 Jun. 1824. 2. [BS].

XVIII.56413

ŁUBIEŃSKI Stanisław

631. De recte gerendo episcopatu monita domestica a Matthia de Buzenin Pstroconio ... nepotibus suis Matthiae et Stanislae ... Lubieniis olim data post ab altero eorum ... scripto comprehensa ... Eiusdem De ortu, vita et morte ... Matthiae Pstroconii a Martino Starczewski ... in lucem edita.

Crac.: Typis Francisci Caesarij, 1635–1642. 4°.

E. XXI, 441; XXV, 390–391 (Pstrokoński M.). KBP 1593. Ossol. XVII 4187.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8041

632. Funebris laudatio ... Sigismundi III Poloniae regis ... ab ... scripta.

Cracoviae: in officina Andreae Petricovii, 1633. 2°. *War. A.*

E. XXI, 440–441. Ossol. XVII 4188.

Prow.: 1. Ex libris Adami... a Tarnow Tarnowski... . 2. Andrzej Ed. Koźmian 16 wrześn[ia] 1832.
3. [BS] 1895.

XVII.15773

633. Responsio ad septuaginta rationes quibus ficti nominis eques dum serenissimo regi et Polonis ne se motibus Hungaricis et Bohemicis immiseant, persuadere conatur, falsis rationibus iura Regni intervertere nititur.

[Sl.: s.n.], 1620. 4°.

E. XXI, 442. Ossol. XVII 4191.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1480.

XVII.2934

ŁUBIEŃSKI Władysław Aleksander

634. Świat we wszystkich swoich częściach ... geograficznie, chronologicznie y historycznie określony ... [Wrocław]: do druku Wrocławskiej w Śląsku Akademii Societatis Jesu, 1741. 2°.

E. XXI, 445.

Prow.: 1. Collegii Crasnostaviensis Soc. Jesu Ex dono Ill[ustrissi]mi D[omi]ni Potocki Castel[an] i i Słone [?] ... Pro Cubiculo Proffessoris Rhetorices. Ex intentia Benefactoris. 2. Liber hic nuper acceptus ex Bibliotheca a Perillustri Canonico Kostkiewicz postq[ue] fata ejusdem cum caeteris ejus rebus per licitationem quanquam.. toties requisitus nihilominus venditus tandem per me infrascriptum iam inventus et redemptus. Die 23 Aprilis An[n]o 1799. testor. Paulus Kobylinski Can[onicus] Lat[erancensis] Stel 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVIII.25840

ŁUKASZKIEWICZ Jan Felicjan

635. Revolutio fortunata vitae exigua virtutum, gloriae et sanctimoniae immensa ... Stanislai Martyris ... celebrata ... per ... dedicata

Cracoviae: Typis Nicolai Alexandri Schedel, 1690. 2°.

E. XXI, 518. Ossol. XVII 4198.

Prow.: 1. AEKoz. 2. [BS] 2233.

XVII.19332

MACHIAVELLI Niccolò

636. Disputationum de republica quas discursus nuncupavit libri III ... ex italico latini facti.

Francofurti: Sumptibus Lazari Zetzneri, 1608. 12°.

E. XXII, 8–9. Ossol. XVII 4224. VD17.

Prow.: 1. SW. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 393.

XVII.8560

MACIEJOWSKI Bernard

637. Oratio oboedientialis coram Gregorio XIV die 26. I. 1591.

Kraków: Druk. Łazarzowa, [po 26 I] 1591. 4°.

E. XXII, 12. W. 2885. PK. 886. Ossol. XVI 1516. DBC.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS] 285.

XVI.Qu.2520

MADALIŃSKI Wojciech

638. Inwentarz constituciy koronnych od roku 1550 aż do roku 1643 uchwalonych. Przez ... zebrany a teraz znowu przez Iana Dziegielewskiego ... przypisany.

W Warszawie: W drukarniej Piotra Elerta, [po 12 I] 1644. 2°. *War. A.*

E. XXII, 23. KBP 1176. Ossol. XVII 4235.

Prow.: 1. Demetrii Lasocki 2. W darze od Lasockiego dnia 6 list. 1823 r. A. E. Koźmian. 3. [BS] 2088.

XVII.19428

MAGGI Francesco Maria

639. Vita et veritas gestorum ... Iosephi á Matre dei ... Scholarum Piarum fundatoris compendio collecta
Varsaviae: [s.n.], 1738. 8°.

E. XXII, 30.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.4707

MAGNI Valerio

640. Echo absurditatum Ulrici de Neufeld Blesa demonstrante

Cracoviae: apud Lucam Kupisz, 1646. 12°.

E. XXII, 34. Ossol. XVII 4242.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 989.

XVII.8557

MAIMBOURG Louis

641. Histoire de l'arianisme. [Tłum. łac.] Maximilian Vetrovsky: Historia de Arriana haeresi i compendium reducta. Et tomis 4 comprehensa. T. 1–4.

Praha: typis Wolfgangi Wickhart, 1723. 2°.

Mich. XXVI, 131.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.46216

642. Historia o krucyatach na wyzwolenie Ziemi Świętej przez ... francuskim językiem opisana, a teraz na polski przez ... Wojciecha Andrzeia z Unichowa Ustrzyckiego ... przełożona

W Krakowie: w Drukarni Franciszka Cezarego. 1707. 2°.

E. XXII, 45.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.14555

MAKOWSKI Adam

643. Wesele święte y wieczne ... Zuzanny Amendowney w Krakowie ... Panu Bogu poslubioney kazaniem ... ogłoszone

Kraków: W drukarniej Andrzeia Piotrkowczyka, 1628. 4°.

E. XXII, 53. Ossol. XVII 4269.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1604.

XVII.8457

MAKOWSKI Hieronim

644. Kazanie pogrzebne ofiara oddana na dwóch gorach wydatnych wystawiona na pogrzebie ... Jana Adama Komorowskiego, pata wąchockiego ... Przez

W Lublinie: [W Drukarni Anny Konradowej], 1648. 4°.

E. XXII, 55. Ossol. XVII 4271. MS 297. DS. 578.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1607.

XVII.8451

645. Trzy splendori zacności białogłowskiej pokazane na pogrzebie ... Ewy Anny Pszoncyney, chorążi-
ney chełmskiej przez

[Lublin]: Typis Viduanis [Anny Pawłowej Konradowej], 1643. 4°.

E. XXII, 55. KBP 1187. Ossol. XVII 4273. MS 299. DS. 580.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1775.

XVII.3128

MAKOWSKI Szymon Stanisław

646. Pars aestiva concionum dominicalium a Pentecoste usque ad Adventum

Cracoviae: in officina Schedeliana, 1675. 2°.

E. XXII, 59. Ossol. XVII 4281.

Prow.: 1 Ex libris Rndi Alberti Miaskowski P ... Lewartoviensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. BS [exl.].

XVII.18687

MALAGONELLI Antonio

647. Ioanni III Poloniae regi invictissimo ob Viennam ab obsidione Turcarum

Florentiae: Apud Hippolitum Navesium, 1684. 4°. *War. A.*

E. XXII, 80. Ossol. XVII 8461.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1631.

XVII.5550

MALASPINA Germanico

648. Oratio de foedere cum Christianis principibus contra Turcam feriendo in comitiis Varsaviensibus. Wyd. Hieronymus Barboncinus.

Cracoviae: in officina Lazari, [po 20 IV] 1596. 4°.

E. XXII, 81. W. 1827. PK. 891. Hor. 132. Ossol. XVI 1523. BJ 1533. DBC.

Prow.: 1. Hammer [pocz. XIX w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 284.

XVI.Qu.2649

MALICKI Jan Kamil

649. Złota wolność śmierci y fawor ... Zdenkonowi Szachampachowi ... od śmierci pokazany ... przez W Krakowie: w Drukarni Franciszka Cezarego, [po 12 I 1640]. 4°.

E. XXII, 93. Ossol. XVII 4306. MS 300.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.3306

MAŁACHOWSKI Adam Wojciech, jezuita

650. Triumphalis regis regum post liberam humanae carnis electionem coronatio ... ab ... dedicata Posnaniae: Typis viduae et heredum Alberti Reguli, 1674. 4°.

E. XXII, 66–67. Ossol. XVII 4314.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1527.

XVII.5629

MANIFEST

651. Manifest dess Pohnlischen Kriegs Heers wieder den Schwedischen König. [S.l.: s.n.], 1657. 4°.

E. XXII, 118. Ossol. XVII 4324. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1288.

XVII.5740

MANSI Giuseppe

652. Pamiętka pasterskiego affektu przy translacyey z płockiey na warmińską katedrę w obrazie prawdziwego kapłana od ... a do Andrzeja Załuskiego ... przetłumaczonym dyceceyey pozostałej na znak oycowskiej ... miłości zostawiona ... [Acc.:] Andrzej Chryzostom Załuski: Mowy na synodzie die 17 Junii 1698 odprawionym ... Mowy pod czas wiazdu do katedry płockiey, w różnych kościołach miane 1698. W katedrze przy zaczęciu wizyty die 4 Mai.

W Warszawie: [Drukarnia Scholarum Piarum], 1699. 4°.

E. XXII, 129. KBP 1206. Ossol. XVII 4339.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVII.6074

MAŃKA Paweł Ignacy

653. *Concentus caelestium charitum ... Cantius confessor caelicola ... cernuo cujusdam clientis calamo celebratus.*

Posnaniae: *Charaktere chalcographico Collegii Cantiani Cognitionis seu Posnaniensis*, [1760]. 2°.

E. XXII, 124.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.27900

MARCIN z Kościana

654. *Aequilibrium iustitiae seu Tractatus speculativus et moralis ... iuxta doctrinam ... Ioannis Duns Scoti ...*

Posnaniae: *In officina Alberti Reguli*, 1641. 4°. *War. A.*

E. XIV, 428–429. KBP 291. Ossol. XVII 4366.

Prow.: 1. Ex libris Vladislai Miecznikowski. 2. X. T. Niebiewski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.4055

MARIPETRI Hieronim

655. *Seraphicae in divi Francisci vitam Christiano carmine editae.*

Cracoviae: [s.n.], 1594. 4°.

E. XXII, 174. W. 1786. PK. 901. Ossol. XVI 1535.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 359.

XVI.Qu.2787

MARKIEWICZ Jan

656. *Decima cleri secularis in iudicio Sacrae Congregationis ... Concilii Tridentini interpretum contra exemptiones patrum Soc. Romae vindicata tandem in Regno Poloniae per ... antea defensa nunc ad effectum executionis debitae accommodata.*

Cracoviae: [s.n.], 1647. 4°. *War. B.*

E. XXII, 176. KBP 1211. Ossol. XVII 4373.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 882.

XVII.8487

657. *Decima cleri secularis in Regno Poloniae defensa contra exemptiones [!] patrum Societatis per ...*

Parisiis: [s.n.], 1644. 4°. *Wyd. A.*

E. XXII, 176. Ossol. XVII 4374.

Prow.: 1. Hic liber cum aliis libris emptus est per me frem Angelum Byczkowski scrae th. baccalaureum, pro tunc provinciae definitorem filium conventus Lublinensis 1771 Ao.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1577.

XVII.8354

MARLORAT Augustin

658. *Novi Testamenti catholica expositio ecclesiastica. Ex probates theologias guos Dominus Ecclesiae suae diversis in locis dedit, ex cerpta et liligenter concinnata bibliotheca expositionum Novi Testamenti ... Authore ... Edita septima. Cum iudice locupletissimo variorum rerum ad christianam religionem pertinetium, quae quidem in hac catholoca expositione ecclesiastica tractantur.*

[Amstelrodami]: Sumptibus Viduae Iohannis Commelini, 1620. 2°. VD17.

Prow.: 1. Me empt possidet Tobias. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVII.20717

MARTINI Adam Jacob

659. Kurtze Beschreibung und Entwurff alles dessen was bey der ... Ludovicae Mariae Gonzagae, Hertzogin zu Mantua ... Königlicher Mayst. zu Polen ... Gespons geschehenen Einzuge in die ... Stadt Dantzig, sich danckwürdiges begeben ... auf das Papier gebracht und verlegt durch Gedruckt zu Dantzig: bey Georg Rheten, [po 13 VI 1646]. 4°.

E. XXII, 193–194. Ossol. XVII 4387. VD17.

Prow.: 1. Biblioteka Wilanowska [p]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.4295

MASSUET Pierre

660. Histoire des rois de Pologne et des Revolutionis arriv'e es dans ce Royaume. Depuis le commencement de la Monarchie jusqu'a present. Nouvelle edition corrigée ez augmentée ... Enrichie de cartes géographiques. T. 1–5.

Amsterdam: chez François L'Honoré, 1734. 8°.

E. XXII, 220.

Prow.: T. 1–2: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56092

MAYER Johann Friedrich

661. Apologia pontificum Romanorum doctorumque pontificorum pro archiepiscopis atque episcopis Regni Poloniae adversus censuram Clementis XI ... a

Gryphiswaldiae: literis Georg. Henr. Adolphi, 1705. 4°.

E. XXII, 247.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.198

MAZURKOWIC Valentin Johannes

662. Corona radiata reginalium virtutum gloriosis splendoribus relucens perenni monumento ... Ludovicae Mariae Gonzagae Poloniarum ... reginae ... superimposita et ad aeternum ... memoriam ... per... praesentata

Cracoviae: ex officina Schedeliana, 1667. 2°.

E. XXII, 249. Ossol. XVII 4401.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1754.

XVII.16796

663. S. Thomas Aquinas ... lucidissimus corporis ecclesiae mystici oculus anniversario eius die ... a ... demonstratus

Cracoviae: in officina apud heredes Stanislai Lenczewski Bertutowic, 1662. 2°.

E. XXII, 252. KBP 1226. Ossol. XVII 4409.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1752.

XVII.19365

MAZZOLARI Giuseppe Maria

664. Francisco I. Romanorum imperatori renunciato oratio Collegii Florentini gratulationis nomine ... habita ... a

Sandomiriae: Typis Collegii Soc[ietatis] Jesu, 1749. 4°.

E. XXII, 252. Sommervogel V, 842.

Prow.: 1. Coll. Ndo. Ostrogiensi Societatis Iesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [e].

XVIII.1934

MEDER Heinrich Burchard

665. Grundfeste der allerneusten Staats-Verfassung im Königreich Pohlen und Gross Hertzogthum Litthauen darinnen der Warschaische Friedens- Tractat so wohl nach dem lateinischen Original als einer verbesserten teutschen Übersetzung

Halle: in Verlegung der neuen Buchhandlung, 1718. 4°.

E. XXII, 259.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55871

MEISTER Albrecht Ludwig Friedrich

666. Abhandlung über die Pyramiden nach der im fünften bande der Commentarien der Königlich Grosbritannischen Gelehrten Gesellschaft in Göttingen besindlichen

Frankfurt am Mayn: bei Joh. Christ. Hermann, 1781. 8°.

Allg. D.B. XXI, 252. VD18.

Prow.: 1. Ex dono Rev. P. P. Zubrzycki 1844 Koźmian.

XVIII.32987

MELER Dydak Stanisław

667. Pocięcha przednim uczczona mieiscem abo controversia miedzy zalem y pocięchą ... przy uroczystym akcie pogrzebu ... Konstancyi Czarnkowskiey, międzyrzeckiey ... starosciny

W Poznaniu: drukiem Woiciecha Regulusa, [po 3 X 1646]. 4°.

E. XXII, 274. Ossol. XVII 4426. MS 307.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS] 2383.

XVII.8507

668. Radwan w ciągnieniu abo Ian Zebrzydowski ... w zesciu z swiata ... przez ... ukazany

W Krakowie: w Drukarni Waleryana Piątkowskiego, 1642. 4°.

E. XXII, 275. KBP 1233. Ossol. XVII 4427. MS 51.

Prow.: 1. Conventus Stobnicensis Fratrum Reformatorum. 2. Pro loco Lublinen. Frum. Min. Strict. Obser. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1254.

XVII.8481

669. Zal z smierci starożytnego Prusa ozdobney latorośli ... Mikołaiia ... Stradomskiego pocięchą przez ... przeięty.

W Krakowie: w drukarni Waleryana Piątkowskiego, 1643. 4°.

E. XXII, 275. KBP 1235. Ossol. XVII 4431. MS 309.

Prow.: 1. Pro usu Frtum Minorum Reformatorum Contus Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1594.

XVII.8478

MESSENIUS Johan

670. Genealogia Sigismundi Tertii Poloniae atque Sueciae regis potentissimi Authore
Dantisci: ex Molybdographia Viduae Guillemothanae, 1608. 8°.
E. XXII, 305. Ossol. XVII 4457.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.722

METHODUS

671. Methodus confessionis.
Cracoviae: apud Viduam Floriani [Unglerii], 1546. 8°.
E. XXII, 313; XXV, 355. W. 126. PK. 915. DRK. 49. FG. 231. BPW. 223. Ossol. XVI 1559. BJ 1574.
BJ 16 M-687. DBC.

Prow.: 1. Frater Marcianus Rokosz 1646. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 144.

XVI.O.580

MEUSNIER de Querlon Anne-Gabriel

672. Journal historique de la campagne de Dantzick, en 1734.
Amsterdam: Chez P. Al. Le Prieur, 1761. 8°.
E. XXII, 316.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.2742

MICHAŁ Twaróg z Bystrzykowa

673. Questiones veteris ac novae logicae cum resolutione textus Aristotelis. / [Michael Parisiensis ; ed. Johannes Stobnicensis].

In civitate Cracoviensi: impressum impensis Johannis Haller, 1508. 4°.

E. XXII, 333; XXIX, 305. W. 856. Pol. Typ.IV, 45. PK. 157. BPW. 27. Ossol. XVI 264. BJ 1576.

Prow.: 1. Thomae Andrzeiowiensis et amicorum [XVI w.]. 2. Ex Libris Adami Jankoski [XVII w.].
3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 60.

XVI.Qu.2828

MICZYŃSKI Sebastian

674. Zwierciadło Korony Polskiej urazy ciężkie y utrapienie wielkie, ktore ponosi od Zydow wyrażające ... na seym walny w Roku Pańskim 1618. Przez ... wystawione

W Krakowie: w drukarniey Macieia Jędzeiowczyka, [po 19 V 1618]. 4°.

E. XXII, 354. KBP 1248. Ossol. XVII 4488.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1397.

XVII.8538

MIGNONI Ubaldus

675. Noctium sarmaticarum vigiliae.

Braniewo – Warszawa: typis Brunzburgensibus Soc[ietatis] Jesu et Varsaviensibus S.R.M. et Republicae Scholarum Piarum, 1751. 4°.

E. XXII, 373–374. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.9747

MIJAKOWSKI Jacek

676. Zbozny pobyt po śmierci ... Helzbiety Myszkowskiej, marszałkowej koronnej w Pińczowie przy pogrzebie ... podany przez

W Krak[owie]: W Druk[arni] Andrz[eia] Piotr[owczyka], 1644. 4°.

E. XXII, 375. KBP 1257. Ossol. XVII 4511. MS 310.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum Con. Lublinensis ad. S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1296.

XVII.8092

677. Znaczna w cnotę matrona ... Anna ... Lubomirska ... kasztelanka woynicka ... przy pogrzebie od ... pochwalona

[W Krakowie]: W Druk[arni] Andrzeia Piotrkowczyka, 1639. 4°.

E. XXII, 375. KBP 1258. Ossol. XVII 4512. MS 311.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 879.

XVII.8102

MIKOŁAJ z Błonia

678. Tractatus sacerdotalis de sacramentis.

Cracoviae: in edibus prouidi viri dni Joannis Haller, 1519. 4°.

E. XIII, 174. W. 52. PK. 549. Pol. Typ.IV, 178. PK. 121. Hor. 149. BPW. 242. Ossol. XVI 1689. BUWr 1211. BJ 1719. IA 119.921. VD16 N 1517. DBC.

Prow.: 1. Ex cathalogo librorum Simonis Jadecki Art. et Phiae bacc. [XVI w.]. 2. Aleksander Rydzki A. 1653. 3. Sum nunc Stanisł. Joan. Grabowiecki post. fata suprapositi [XVII w.]. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. Biblioteka Wilanowska [p.]. 6. BS [exl.].

XVI.Qu.3167

679. – Cracouie: per Mathiam Scharffenbergk, 1529. 4°.

E. XIII, 147. W. 73. PK. 122. FG. 38. Hor. 150. BPW. 243. Ossol. XVI 1690. BJ 1720. DBC.

Prow. 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 1210.

XVI.Qu.3032

MINOCKI Franciszek Józef

680. Terminorum juris canonico civilis interpretatio ad usum candidatorum juris prudentiae cura et opera

Posnaniae: typis Academicis, 1773. 8°.

E. XXII, 408 (podaje rok 1774).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56146

MISKE Jerzy Ludwik

681. Trojake błogosławieństwo ... w ... S. Benedykcie na kazaniu ... upatrzone przez ...
W Kaliszu: w drukarni Kollegium Soc[ietatis] Jesu, 1721. 2°.

E. XXII, 418. B.K. 511.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.15273

MISZTOŁT Antoni Alojzy

682. Historia illustrissimae domus Sapiehanae ...

Vilnae: Typis Universitatis Societatis Jesu, 1724. 4°.

E. XXII, 437. Sommervogel V, 1131.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.694

MODRZEWSKI Andrzej Frycz

683. Sylvae quattuor. Red. II. – Quaestio theologica.

[Cracoviae: Aleksy Rodecki], 1590. 4°.

E. XXII, 493. W. 1725. PK. 948. BUP 202. Modrz. 30. Ossol. XVI 1608. BJ 1645. Gryczowa, Ariańskie oficyny 39. DBC.

Prow.: 1. [J. A. Załuski]. 2. Andrzej Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 353.

XVI.Qu.1978

MOLLER Martin

684. Praxis Evengeliorum. Einfältige Erklärung und Nützliche Betrachtung der Evangelien ... [Acc.:]

Johann Spangenberg Postilla, des ist Auslegung der Episteln auf die Sonntage ...

Lüneburg: bey Johann und Heinrich Sternen, 1650–1651. 4°.

Jöch. III, 574. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.12123

MOKRSKI Andrzej

685. Pogonia żałobna ... Symeona Samuela Lubartowicza Sanguszka ... woiewody witepskiego ... u grobu zastanowiona przez ...

W Wilnie: w drukarni Societatis Jesu, 1639. 4°.

E. XXII, 513. VASL 633. Ossol. XVII 4594. MS 320.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 769.

XVII.8079

MOKRSKI Jacek

686. Arbitr aequitatis ... Ioanni ... Leszczynski, terrae Sanocensis iudici ... a ... consecratus ...

Cracoviae: ex officina typ. Valeriani Piątkowski, 1619. 4°.

E. XXII, 513–514. Ossol. XVII 4598.

Prow.: 1. Dr. Nowakowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 844.

XVII.8075

MOLINA Antonio

687. Instructio sacerdotum ex ss. patribus et Ecclesiae doctoribus concinnata. Auctore ... quam ... latinitate donavit ... Nicolaus Ianssenius Boy

Cracoviae: in officina Andreae Petricovii, 1643. 8°.

E. XXII, 517. KBP 1296. Ossol. XVII 4603.

Prow.: 1. Pro fribus Ordinis S. Benedicti monast. S. Crucis ad eccleam Wąwolnicensem emptus Anno 1644 fl. 3. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8219

MORALES Sebastião

688. O żywocie i śmierci Księżny Parmeńskiej.

Drukowano w Krakowie: w drukarni Lazarzowej, 1581. 12°.

E. XXII, 549. W. 2701. Ossol. XVI 1634. DBC.

Prow.: 1. Jakub Guszczyński [XVIII w.]. 2. Tomasz Tokarski [XVIII w.]. 3. Kazimierz Polakowski [XVIII/XIX w.]. 4. Bogobiney Pani Doctorowey Antoniowey dn. 24 Grudnia w R. P. 1851. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.] 202.

XVI.O.11

MORAWSKI Wincenty

689. Lucerna perfectionis Christianae sive vita B. Ladislai Gielnovii ... Authore

Varsaviae: in Officina Joannis Rossowski, [po 16 IV 1633]. 4°.

E. XXII, 559. KBP 1308. Ossol. XVII 4629.

Prow.: 1. Fr. Bernardi Proszovien. Ord... . 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 546.

XVII.8029

MORSZTYN Jan Andrzej

690. Psyche z Lycyana, Apuleiusza, Marina. Cid albo Roderike /P.Corneille'a/ komedia hiszpańska z francuskiego przetłumaczona [przez J.A.Morsztyna] Hipolit [L. A. Seneki] y Andromacha [J. B. Racine'a] tragedia z francuskiego przetłumaczona [przez S.Morsztyna] teraz zaś na wielu instancją przedrukowana kosztem Stanisława Słowińskiego Bibl. J. K. M.

[Supraśl: Drukarnia Bazyljanów], 1752. 4°.

E. XXII, 571–572.

Prow.: 1. Petri Motylewicz. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.2201

MORZKOWSKI Piotr

691. Odpowiedź na skript iednego z dozorców ewangelickich nazwany Asymbolum socienianorum ... do ktorey przydane iest Symbolum ewangelickich doktorów ... Przez

W Rakowie: drukował Sebastyan Sternacki, 1632. 4°.

E. XXII, 579. Gryczowa, Ariańskie oficyny 155. Ossol. XVII 4642.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.3252

MOSZCZEŃSKI Stanisław

692. Wiadomość ustaw o sądach starych kasztelańskich o sądach nazwanych wieca, a nayobszerniey o sądach ziemskich ...

W Warszawie: W drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey XX. Scholarum Piarum, 1764. 8°.

E. XXII, 596.

Prow.: 1. Andrzej Aloyzy Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.3224

MOŚCICKI Mikołaj

693. Infirmaria chrześcijańska sporządzona przez iednego kapłana ... Przydała się do tego Walna woyna duchowna.

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, 1626. 4°.

E. XXII, 584. Ossol. XVII 4660.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 611.

XVII.1907

694. S. Artis Poenitentiarie T yrocinium ... Authore ...

Cracoviae: in Officina Andreae Petricovii, 1625. 12°.

E. XXII, 582. KBP 1316. Ossol. XVII 4663.

Prow.: 1. Reverendus pr Ludovicus Praemisl. P.G. fri Marcello in pignus amoris ded. donavit anno 1626. 2. Ex libris Alexandri Gólkowski pleb. Szynw ... 3. Ex libris Josephi Francisci Jastrzębski. 4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. ABS [p]. 6. [BS] 306.

XVII.2550

695. – Cracoviae: in officina Andreae Petricovii, 1631. 8°.

E. XXII, 583. KBP 1316. Ossol. XVII 4664.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 997.

XVII.2275

MOŚCIŃSKI Jan Dionizy

696. Kazanie na wtórą niedzielę postu ... Ktore uczynił ... Podał do druku Piotr Malczewsky.

W Krakowie: w drukarniey Krzysztofa Schedla, 1641. 4°.

E. XXII, 586. KBP 1318. Ossol. XVII 4667.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1678.

XVII.8521

MROSKOWSKI Marian

697. Kazanie na dzien pogrzebu ... Piotra Gembickiego biskupa krakowskiego ... miane przez ...

W Krakowie: u wdowy y dziedziców Franciszka Cezarego, 1657. 4°.

E. XXII, 610. KBP 1320. Ossol. XVII 4671. MS 56.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 840.

XVII.4469

698. Xięga wierszem, lamentem y biedą wypisana przez ...

W Krakowie: w drukarni Wdowy y Dziedzicow Franciszka Cezarego, 1657. 4°.

E. XXII, 610. Ossol. XVII 4672.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 839.

XVII.8448

699. Złoty topór palmą ozdobiony albo kazanie na dzień pogrzebu ... Stephana ... Korycynskiego, kanclerza w. k ... Przez ...

W Krakowie: W drukarni wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, [po 12 IX] 1658. 4°.

E. XXII, 610. KBP 1321. Ossol. XVII 4673. MS 322.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1717.

XVII.8577

MUNDUS

700. Mundus imperiorum sive relationes de praecipuis mundi imperiis regnis et dynastiis ... Editio altera Ursellis: ex Officina Cornelii Sutorii, 1603. 4°.

E. – . KBP 1325. Ossol. XVII 4687. VD17.

Prow.: 1. Conventus Leopoliens. Frum. Minorum Reform. ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.713

MÜNSTER Sebastian

701. Cosmographiae universalis.

Basileae: apud Henricum Petri, 1550. 2°.

E. XXII, 626. BPW 323. Ossol. XVI 1647. BJ 1674. VD16 M 6714. DBC.

Prow.: 1. Ex Bibliotheca Dziedoszyciana, 1696. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.] 526.

XVI.F.4280

MUSONIUS Jan

702. Przedmowa zalobna przed wyprowadzeniem z zamku ... Euphrozyney ... Krokowskiej, sędziny ziemskiej puckiej ... Przez ...

[S.l.: s.n.], 1641. 4°.

E. XXII, 644. Ossol. XVII 4692. MS 57.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1291.

XVII.3679

MYŚLIMSKI Fabian

703. Przedmowa w kościele farskim piotrkowskim ... za dobre zdrowie ... K.I.M. z krolową ... pod czas przejazdu mimo Piotrkow ... od ... miana a do druku od Huacyntha Dyndowicza ... podana.

W Krakowie: w drukarni wdowy y dziedzicow Andrzeia Piotrkowczyka, 1646. 4°.

E. XXII, 666. Ossol. XVII 4706.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 838.

XVII.8472

704. Wieniec ze trzech kwiatow upleciony na wyborney łące ... Pawła S. zebranych ... ofiarowany przez [W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, 21 I 1639]. 4°.

E. XXII, 666. Ossol. XVII 4708.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1204.

XVII.8525

NACHRICHT

705. Nachricht von der Sr. Excellenz dem erlauchten Herrn ... Joseph Andreas ... Zaluski ... gemachten Stiftung der öffentlichen Warszauer-Bibliothek.

[S.l.: s.n.], 1761. 4°.

E. XXXIV, 200.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55987

NÁDASI János

706. Annus coelestis Jesu Regi et Mariae Reginae sanctique omnibus ... Editio nova ... Pars 1–4.

Thorunii: apud Joannem Christianum Laurerum, 1696. 12°.

E. XXIII, 13 (podaje rok 1694). KBP 1329. Ossol. XVII 4716.

Prow.: 1. Gregorii Augu. Macedonski canonicu. cathed. Camenecensis. 2. Ex libris M. Josephi Langiewicz.... 3. Rndi Stanisłai Szefflarkiewicz. 4. Donum dilectissimi mei amici dominus Andreas Edouardus Koźmian amico suo Joannes Baptista Deodatus le Nain de Rosemont. 5. ABS [p]. 6. [BS] 377.

XVII.8289

NAGEL Jan Fryderyk

707. Grammatica Germanica tribus Libris comprehensa

Cracoviae: typis Universitatis, 1714. 8°.

E. XXIII, 18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.384

NAGOTTH Wojciech

708. Quaestio de homicidii irregularitate. Ex clementina, si furiosus. De homicidio ... quam ... publice ad disputandum proponet

Cracoviae: In officina Matthiae Andreoviensis, 1631. 4°.

E. XXIII, 19. Ossol. XVII 4721.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8030

NAJMANOWICZ Jakub

709. Zniesienie obrony collegium PP. Societatis Iesu w Krakowie

W Krakowie: w Drukarni Macieia Andrzejowczyka, 1628. 4°. *Wyd. A.*

E. XXIII, 22. Ossol. XVII 4729.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8066

710. – W Krakowie: w Drukarni Macieia Andrzejowczyka, 1628. 4°. *Wyd. B.*

E. XXIII, 22. KBP 1332. Ossol. XVII 4730.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8064

NALDI Antonio

711. De laudibus augustae bibliothecae.

Torunii: Andrea Cotenius, 1594. 8°.

E. XXIII, 28. Ossol. XVI 1672. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 216.

XVI.O.620

NAPRAGI Demeter

712. Hungariae periclitantis legatorum ad Sigismundum III Poloniae et Sueciae regem oratio in comitiis generalibus Cracoviae habita 2. Martii a. 1595.

Cracoviae: in officina Lazari, 1595. 4°. *War. A.*

E. XXIII, 34. W. 1808. PK. 989. DRK. 52. FG. 247. Hor. 146. Ossol. XVI 1678. BUWf 1316. BJ 1703.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 361.

XVI.Qu.2798

NARAMOWSKI Adam Ignacy

713. Aurorae Solis Sarmatici

Vilnae: Typis Universitatis Societatis Jesu, [po 28 II] 1727. 4°.

E. XXIII, 35. Sommervogel V, 1575.

Prow.: 1. m. X. Rucinski widział w rawie 1733 2 lutego. 2. Bonifacii Szembek. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS].

XVIII.922 adl.

714. Facies rerum Sarmaticarum in facie Regni Poloniae Magnique Ducatus Lituaniae gestarum duobus libris succinet expressa per ... Wilno, typis Universitatis Societatis Jesu, 1724–26.

Vilnae: in alma Universitate, 1724. 4°.

E. XXIII 35–36. Sommervogel V, 1574.

Prow.: T.2.: 1. Post fata legatur Bibliothecae Acad. Zam. 2. Andrzej Edward Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.57089

NARUSZEWICZ Adam

715. Historia narodu polskiego od początku chrześcijaństwa.

W Warszawie: w Drukarni No. 646. przy Nowopolsku, 1780–1786. 8°.

E. XXIII, 49. Sommervogel V, 1585.

Prow.: T.2–3: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56913

716. Sprawa między ... Adamem Czartoryskim ... oskarżającym a Janem Komarzewskim ... i Franciszkiem Ryzem ... oskarżonymi iakoby o zamysł strucia tego xięcia.

[S.l.: s.n.], 1785. 8°.

E. XXIII, 50. Sommervogel V, 1587.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56321

NARUSZOWICZ Szymon

717. Kazanie na exekwiach ... Ceceliei Renati polskiej ... krolowej ... Przez ... uczynione.
[S.l.: s.n.], 1644. 4°.

E. XXIII, 54. Ossol. XVII 4748. MS 326.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1352.

XVII.8510

NEPVEU François

718. Krótkie y nabożne na każdy dzień całego roku rozmyślenia z francuskiego języka na polski, dla
pożytku dusz nabożnych przetłumaczone /przez A.Ch. Załuskiego/ y do druku podane.

W Warszawie: w drukarni Oyców Scholarum Piarum, 1702. 4°.

E. XXIII, 81.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.6556 adl.

NICANOR Andreas

719. Auff die Epistel dess Cyriaci Thrasymachi von der gerechten Sache der schwedische Waffen ...
gegen die Polen ... Antwort ... auff das schwedische Manifest kurtzer Discurs.

[S.l.: s.n.], 1656. 4°.

E. XXIII, 96. Ossol. XVII 4779. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1657.

XVII.8619

NICOYMIUS Nicephorus

720. Ad praeliminare enumerationem causarum ab quas rex possessor Sueciae, regem Poloniae ac
haereditarium Sueciae regem bello adoriri quas coactus sit responsio.

[S.l.: s.n.], 1656. 4°. [*Wyd. C.*]

E. -. Ossol. XVII 4788. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 836.

XVII.6591

NIDECKI Andrzej

721. Ad Stephanum regem Poloniarum gratulatio.

Cracoviae: in officina Lazari, 1579. 4°.

E. XXIII, 104. W. 2670. Ossol. XVI 1691. BJ 1731.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 292.

XVI.Qu. 3491

NIEMIRYCZ Jerzy, NIEMIRYCZ Stefan

722. Orationes oder Reden welche die Herrnn Niemierycz an Se. Koenigl. Mayt. und die Cron Polen
auff ietz wehrendem Reichs Tage zu Warschau den 23 Aprilis dieses 1659 sten Jahres gehalten.

[S.l.: s.n.], 1659. 4°.

E. XXIII, 119. Ossol. XVII 4796.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2415.

XVII.8592

NIESZPORKOWICZ Ambroży

723. Triumphales honoris candidi et candoris honorati coronae divis martyribus Honorato et Candidae ... dum eorum corpora ... ex oppido Częstochowa ad Montis Clari basilicam publicae ... deportarentur consecratae et ... VIII inscriptionibus celebratae ... per

Cracoviae: Typis Francisci Cezary, 1682. 2°.

E. XXIII, 139. Ossol. XVII 4818.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1968.

XVII.19360

NIEWIESKI Stanisław Jan

724. Gotowosc rytmow polskich w każdy materyi rezonuiących y do wszelkiego dyskursu służących ... wystawiona

[S.l.: s.n., ok. 1736]. 8°.

E. XXIII, 147.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.54

NISZCZYCKI Krzysztof Karol

725. Ad illustrissimum ... Martinum Szyszkowski ... episcopum Plocensem ... in translatione ab ecclesia Plocen. ad ecclesiam Cracovien, gratulatoria ... oratio. Adiuncta huic et altera postulationis ad eandem ecclesiam Plocensem ... Henrici Firley ... utraq ... scripta et habita a

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1617. 4°.

E. XXIII, 161. Ossol. XVII 4830.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1301.

XVII.1503

NIWICKI Świętosław

726. Kazanie na wyprowadzie [!] z Warszawy ... Michała I Korybuta Wisniowieckiego ... kroła polskiego ... dedykowane ... przez

W Krakowie: w druk. Schedlow, 1676. 4°.

E. XXIII, 163. Ossol. XVII 4836.

Prow.: 1. Ex libris fratris Jacobi Świętkowski Ord. Fratrum Eremitarum s. Augustini conv. Varsav 1670. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1636.

XVII.5292

NIXDORFF Jan

727. Institutionum imperialium analysis et synopsis

Dantisci: [typis viduae Georgii Rhetii], 1652. 12°.

E. XXIII, 164. Ossol. XVII 4840.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1836.

XVII.4582

NOWACKI Jan

728. M. C. N. Jądro wszystkich porankowych y wieczornych modlitew na prozbę, modlitwę, przyczynę a dziękowanie rozdzielone, z niemieckiego na polski język przełożone a do druku podane przez

Leszno: drukował Michael Buk, 1686. 12°.

E. XXIII, 180. Ossol. XVII 4855.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. ABS [p]. 3. [BS] 369.

XVII.5813

NOWOPOLSKI Wojciech

729. Fabricatio hominis a Cicerone libro secundo De natura deorum descripta, cum annotationibus. – Dissertatio utrum cor an iecur in formatione foetus consistat prius. – Oratio de laude physices.

Cracouiae: per Lazarum Anreae, 1551. 8°.

E. XXIII, 201. W. 1283. PK. 1009. Ossol. XVI 1724. BUW^r 1337. BJ 1759. DBC.

Prow.: 1. Alb. Miller mpp. [XVII w.]. 2. Andrzej Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 152.

XVI.O.264

730. Scopus biblicus Veteris et Novi Testamenti cum annotationibus summam doctrinae christianae complectentibus.

Cracoviae: Lazarus Andreae excudebata, 1553. 8°.

E. XXIII, 202. W. 141. DRK. 53. FG. 251. BPW. 246. Ossol. XVI 1727. BJ 1760.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.873

NOWOWIEJSKI Felicjan

731. Phoenix decoris et ornamenti provinciae Poloniae s. ordinis Praedicatorum D.Hyacintus Odrovansius redivivus ... Theodoro ... Kozminski ... oblatu per ...

Posnaniae: typis academicis, 1752. 4°.

E. XXIII, 204.

Prow.: 1. Pro Biblioth. Conv. Lublin. Ord. S. St. 2. And. Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.55806

NOWY

732. Nowy ziemskiey astronomii experiment ... abo kazanie na pogrzebie ... Władysława Morsztyna, starosty kowalskiego ...

W Krakowie: w drukarni Franciszka Cezarego, 1689. 2°.

E. XXII, 573–574. Ossol. XVII 4878.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1927.

XVII.16505

OBRONA

733. Obrona rozsądku o niedopuszczeniu budowania haeretyckiego zboru w Poznaniu, na respons przeciwko temu wydany.

[S.l.: s.n.], 1616. 4°.

E. XXIII, 231. KBP 1361. Ossol. XVII 4899.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8060

OBSERVATIONIS

734. Observationis sur un libelle qui a pour titre: premier et second eclaircissements réels, sur le procès du prince.

[S.l.: s.n.], 1785. 8°.

E. XIV, 538.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. BS [exl.]. 3. dublet Ossolineum.

XVIII.56269

OKOLSKI Szymon

735. Chorągiew tryumfalna trojaka, szlachecka, chrześcijańska, święta na pogrzebie ... Mikołaja ... Cetnera w kościele podkamienieckim ... Przez ... ogłoszona a do druku ... podana.

We Lwowie: w Drukarni Collegium Societ. Iesu u Sebastjana Nowogorskiego, 1644. 4°.

E. XXIII, 308. KBP 1372. Z.I. 330. Ossol. XVII 4959.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1656.

XVII.8509

736. Kontynuacja diariusza wojennego czułością ... hetmanow koronnych, ochotą cnego rycerstwa polskiego nad ... Kozakami ... do wiadomości ... przez ... podana.

W Krakowie: w Drukarni Franciszka Cezarego, 1639. 4°.

E. XXIII, 308. Ossol. XVII 4963.

Prow.: 1. Biblioth. Opolien. Scholar, Piarum. 2. Rzewuski. 3. Biblioteka Wilanowska [p].

4. Andrzej Ed. Koźmian. 5. BS [exl.].

XVII.3531

OLEARIUS Adam

737. Oftt beehrte Beschreibung der Newen orientalischen Reise ... item ein Schreiben ... Johan Albercht von Mandelslo. [acc.] Olearius Adam: Klageschriftt uber den allzufrühzeitigen Hintritt zuss die Welt ...

Johan Albrecht von Mabdelslo

Schleswig: bei Jac. Glocken, 1647. 4°.

Jöch. III, 1048/49. VD17.

Prow.: 1. Ex libris Ludowici Hubicki. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.20051

OLIZAROWSKI Aaron Alexander

738. De politica hominum societate libri tres, auctore

Dantisci: Sumptibus Georgii Försteri, 1651. 4°.

E. XXIII, 330. KBP 1384. Ossol. XVII 4977. VD17.

Prow.: 1. S. Gilbaszewski. 2. S. Ziebrzyński. 3. Nunc F. Rybiński. 4. Andrzej Ed. Koźmian.

5. [BS] 476.

XVII.8134

OLOR

739. Olor vetustae Duninorum orginis canitie niveus domestico Wąsoviciis virtutum candore argenteus ... Carolus Casimirus ... Wąsowic ... maestae patriae turbatis consiliorum ordinibus ... penna subvectum

Varsaviae: Typis Scholarum Piarum, 1713. 2°.
E. XXXII, 250.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.17522

OLSZEWSKI Jakub

740. Grono winne pod zodyakiem sapieżyńskim w młodem wieku dojrzałej cnoty. Na pogrzebie ...
Krzysztofa Sapiehi [!] wojewodzica wileńskiego ... Przez
[Wilno: Drukarnia Akademicka, po 20 I 1632]. 4°.

E. XXIII, 336. KBP 1385. VASL 675. Ossol. XVII 4980. MS 345.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.3532

741. Sнопек ... Zygmunta III krola polskiego ... Przez ... związany a we trzech kościołach w Wilnie ...
wystawiony

Vilnae: Typis Academicis Soc., 1632. 4°.

E. XXIII, 337–338. VASL 683. KBP 1391. Ossol. XVII 4986. MS 346.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1291.

XVII.8109

742. Tytuł po tytułach naleziony po zgubionych ... Gryzelle Wodyńskiej Sapieżyney, marszałkowej
wielkiej W. X. L ... pokazany przez

W Wilnie: Typis Academicis Societatis Jesu, [po 12 VIII] 1633. 4°.

E. XXIII, 339. KBP 1393. VASL 683. Ossol. XVII 4989.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1370.

XVII.8545

743. Załoba po smierci ... Konstanciey krolowej polskiej ... wytawiona. Przez

Vilnae: typis Academicis Soc. Jesu, [po 16 X] 1631. 4°.

E. XXIII, 339. KBP 1394. VASL 687. Ossol. XVII 4990. MS 346.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1199.

XVII.8548

OLSZOWSKI Andrzej

744. Censura candidatorum scepti Polonici.

[S.l.: s.n.], 1669. 4°.

E. XXIII, 342. Ossol. XVII 4994.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.351

745. Sermo parentalis in exequiis ... Ioannis Casimiri Poloniae et Sueciae regis dictus sub tempus
comitorum regni

[Warszawa: s.n., po 18 II 1673]. 4°.

E. XXIII, 344. Ossol. XVII 5006.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 644.

XVII.8571

OPACKI Mikołaj (Nicolaus a Jesu Maria)

746. Apologia perfectionis vitae spiritualis sive propugnaculum religionum omnium sed maxime mendicantium contra epistolam theologi cuiusdam ... Authore ...

Romae: Typis Francisci Corbeletti, 1628. 4°.

E. XXIII, 355. Ossol. XVII 5019.

Prow.: 1. Contus Cracoviensis SS. Michaelis et Joseph Carmelitarum Discalceatorum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.2451

OPALIŃSKI Krzysztof

747. Juvenalis redivivus to iest satyry albo przestrogi do naprawy rządu y obyczaiow w Polsce należące. W Wenecyi [i.e. Toruń?]: [s.n.], 1698. 8°.

E. XXIII, 362. KBP 1405. Ossol. XVII 5023.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8218

OPALIŃSKI Łukasz

748. De officiis libri tres in quibus sapientiae Christianae, id est moralis philosophiae, iurisprudentiae, immo et theologiae pleraque et praecipua, nova hactenus ratione atque methodo accurate explicantur. Amstelodami: in Bibliopolio Forsteriano. Sumptibus viduae secretarii Wistenhof, 1668. 12°.

E. XXIII, 363. Ossol. XVII 5031.

Prow.: 1. Ex libri... Makowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. ABS [p]. 4. [BS] 378.

XVII.8264

OPISANIE

749. Opisanie życia, świętobliwości, nauk i niektórych cudów S. Jana Kantego ... z różnych autorów ... zebrane ... do druku ... podane.

W Krakowie: w drukarni Seminarium biskupi. akadem., 1768. 8°.

E. XVIII, 419.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.3650

OPITZ Martin

750. Felicitati augustae honorique nuptiar ... Vladislai IV Pol. ... regis et Caeciliae Renatae archiducis Austriae d.d. ...

Gedani: apud A[ndream] Hunefeldium, 1637. 4°.

E. XXIII, 381. Ossol. XVII 5061. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1353.

XVII.2920

ORATIO

751. Oratio de laudibus ... Radivilliorum et Brzostowskorum ... cum Veronica ... Radivillia ... in manum Stanislai Brzostowski ... conveniret ... [acc.] Do ... więzniczki ... Weroniki Radziwiłłowny ... [wiersz].

Vilnae: Collegii Vilensis Scholar. Piar., 1761. 2°.

E. XXVI, 110.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29480

ORAWSKI Feliks

752. Widok ciekawy w pałacach y pokojach krolewskich rozumnym okiem upatrzony, a przy uroczystości przeniesienia Kazimierza świętego ... przez mową panegyryczną ... publikowany
[Wilno: Drukarnia Akademicka], 1691. 4°.

E. XXIII, 398–399. VASL 691. Ossol. XVII 5075.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1318.

XVII.5823

ORMIŃSKI Stanisław

753. Troiste echo głosu wołaiącego na okropney swiata pustyni ... abo kazanie przy dorocznym fescie błogostawionego Iana Cantiusa ... przez ... do druku podane.

W Krakowie: W drukarni Stanisława Piotrkowczyka, 1668. 4°.

E. XXIII, 431. KBP 1425. Ossol. XVII 5110.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1359.

XVII.8598

ORZECHOWSKI Stanisław

754. Conclusiones in haereticos pro salute patriae.

[S.l.: s.n, po 26 VII 1562]. 8°.

E. XXIII, 447. W. 3166. Ossol. XVI 1762. BJ 1795. DBC.

Prow.: 1. Ego sum possesor huius libri Franciscus Swiechowicz [XVI w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.O.222

755. Fidei catholicae confessio.

Cracoviae: Lazarus Andreae impressit, 1561. 8°. *War. A.*

E. XXIII, 449. W. 220. PK. 1035 (bez rozróżniania wariantów). BUP 217. Ossol. XVI 1764. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.949

756. Fidei catholicae confessio

Coloniae: apud haeredes Arnoldi Birckmanni, 1563. 8°.

E. XXIII, 450. W. 238; 239. PK. 1036. FG. 259. Ossol. XVI 1765. BUWr 1370. BJ 1800. VD16 O 983. DBC.

Prow.: 1. Jacobi Thurzo ... borski ... [?] 1588. 2. Ex libris Josephi Krzeczowski Ordinis Nar. [?] s. Francisci [XVI w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 178 a, b.

XVI.O.193

757. Fidelis subditus sive de institutione regia

Cracoviae: Druk. Łazarzowa, 1584. 4°.

E. XXIII, 456. W. 461. PK. 1050. DRK. 56. Hor. 158. FG. 262. BUP 218. Ossol. XVI 1783. BUWr 1377. BJ 1801.

Prow.: 1. Sum Domus Calri Montis Częstochoviensis [XVI/XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. [BS] 70.

XVI.Qu.3141

758. Fricus sive de maiestate Sedis Apostolicae.

Kraków [Mat. Siebeneicher, XI 1562] 8°. *War. D*

E. XXIII, 450. W. 756. PK. 1042. DRK. 56. Ossol. XVI 1774. BJ 1802. DBC.

Prow.: 1. Ex libris Admdum Rndi Patris Petri Wiśniewski [XVIII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. BS [exl.] 177.

XVI.O.583

759. Panegyricus nuptiarum Sigismundi Augusti Poloniae regis.

Cracovia: in officina Lazari, 1553. 8°. *Wyd. B, War. A.*

E. XXIII, 454. W. 1304. PK. 1047. FG. 260. BPW. 255. Ossol. XVI 1780. BUWr 1376. BJ 1806. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 174.

XVI.O.827

760. Pro ecclesia Christi ad Samuelem Macieiovium.

Excossum Cracoviae: in aedibus Hieronymi Vietoris, [po 1 II] 1546. 8°.

E. XXIII, 449. W. 2241. PK. 1040. DRK. 55. BUP 220. Ossol. XVI 1771. BJ 1808. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 72.

XVI.O.607

761. Stanislai Orichovii Gente Roxolani, Natione Vero Poloni In Warszaviensi Synodo Provinciae Poloniae Pro Dignitate Sacerdotali Oratio.

Cracovia: [Łazarz Andrysowic], 1561. 8°.

E. XXIII, 454. W. 221. PK. 1039. Hor. 157. BPW. 255. BUP 219. Ossol. XVI 1770. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.950

OSSEDOWSKI Stanislaus

762. Philakai Zdziewoianae domus ... Gregorio Ioanni Zdziewoyski publico amoris ergo d.d. a.

Cracovia: in Officina Stanislai Bertutowic, 1639. 4°.

E. XXIII, 474–475. Ossol. XVII 5136.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1345.

XVII.3198 adl.

OSSOLIŃSKI Jerzy

763. Illmi et excellmi domini ... Oratio habita ... coram ... Venetiarum principe ... a Dominico Roncallio ... in lucem edita, atq ... Nicolao Danielovicio ... dicata.

Crac.: in officina Andreae Petricovii, [po 15 I 1634]. 4°.

E. XXIII, 481. Ossol. XVII 5148.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1384.

XVII.8433

OSTROSAŃSKI Stanisław

764. Kłosy złote przy pogrzebie ... Maryny Obrynskiej Iarosławowej Sokolińskiej ... podwojewódziney połockiey położone na trunie przez

W Wilnie: w Drukarni Akadem. Soc. Jesu., 1640. 4°.

E. XXIII, 524. VASL 693. Ossol. XVII 5181.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 898.

XVII.8524

OSTROWSKI Jakub

765. Żal pogrzebowy przy trunnie [!] ... Zophiey ... z Ostroga Lubomierskiej podczaszyny koronney ... odprawiony.

W Krakowie: W drukarniey Franciszka Cezarego, 1623. 4°.

E. XXIII, 515. Ossol. XVII 5177. MS 358.

Prow.: 1. Hic liber applicatur bibliothecae Lublin Ord. Praedicator. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 880.

XVII.8439

766. Żałosne słońca y miesiąca zaciemienie w oyczyźnie naszej nigdy niesłychane.

W Krakowie: W drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, [po 14 V] 1632. 4°.

E. XXIII, 515. KBP 1437. Ossol. XVII 5178. MS 359.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1283.

XVII.8505

OSTROWSKI Stanisław Zdzeszek

767. De Trinitate liber contra scripta Simonis Budnaei, Martini Cechoviciei, Stanisłai, Farnovii et aliorum antichristorum.

Posnaniae: in officina typographica Joannie Wolrabi, 1591. 4°.

E. XXIII, 521–522. W. 566. WW. 79. PK. 1059. Hor. 160. BUP 222. Ossol. XVI 1799. BJ 1827. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 2 jan. 1 Aug. 1838. 2. BS [exl.] 355.

XVI.Qu.2027

OŚLINSKI Martin

768. Ara perennaturae gloriae labore et meritis ... Francisci Przewoski ... erecta dum ... a ... Martino Winkler ... s. theologiae doctor ritu solenni renuntiaretur a ... coronata

Cracoviae: typis Universitatis, 1684. 2°.

E. XXIII, 468. Ossol. XVII 5183.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1781.

XVII.19357

769. Ferax laurea annus, post tot et tam insignes toti mundo stupendas victorias ... Ioannis III regis Poloniarum ... etiam in academicis latifundiis revirescens ac ... Ioanni Michalski sacrae theologiae licentiate ... dum laurea sacrae theologiae doctoratus ... ritu solenni adoreretur a ... dedicatus

Cracoviae: typis Universitatis, 1684. 2°.

E. XXIII, 468. Ossol. XVII 5185.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1780.

XVII.19359

770. Panegyricus illustrissimo ... Andreae Chrysostomo ... Załuski ... episcopo Płocensi in solenni et auspiciato ad suam cathedram ingressu a ... consecratus

Cracoviae: typis Universitatis, 1693. 2°.

E. XXIII, 469. Ossol. XVII 5186.

Prow.: 1. AEK [Kožmian]. 2. [BS] 1993.

XVII.19409

771. Sacrarium theologicum sceptris adornatum dum ... Jacobus Baltazarowic ... insignia in s. theologia doctoratus ... ritu solenni reciperet a ... officiosissimo cultu celebratum

Cracoviae: typis Universitatis, 1684. 2°.

E. XXIII, 470. Ossol. XVII 5191.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Kożmian. 2. [BS] 1761.

XVII.16616

772. Suada applaudens theologico honori et virtuti eximiae ... Martini Winkler ... dum pro loco inter ... theologiae doctores ritu solenni responderet a ... in lucem publicam producta

Cracoviae: typis Universitatis, 1683. 2°.

E. XXIII, 471. Ossol. XVII 5193.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Kożmian. 2. [BS] 1990.

XVII.19361

OVIDIUSZ

773. Księgi Metamorphoseon to iest Przemian ... wierszami opisane a przez Waleriana Otfinowskiego ... na polskie przetłumaczone

W Krakowie: W Drukararni Andrzeia Piotrkowczyka, 1638. 4°.

E. XXIII, 535. KBP 1441. Ossol. XVII 5207.

Prow.: 1. Rendi ... Boduchovii Parochii ... 169. 2. Ex libri Georg ... Słowiński Parochi ... Anno 1696 2 februarii. 3. JW Gwalbertowi Pawlikowskiemu sekretarzowi nadwornemu w dowód rzetelnego szacunku i przyjaźni ofiaruje dzieło niniejsze prawdziwy przyjaciel Jan Czermiński dnia 31 marca 1831 Grochowice. 4. Andrzej Ed. Kożmian. 5. BS [exl.].

XVII.7983

PACIORKOWSKI Marcin

774. Regula processus granicalis campestris Regni Poloniae ... ad usum publicum ... authore ... Editio secunda

Częstochoviensis: Typis Clari Montis Częstochoviensis, 1776. 4°.

E. XXIV, 12.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Kożmian. fl.2 23 9bris 1823 od Z. 2. [BS].

XVIII.56449

PANEGIRYCUS

775. Panegyricus in solelni Vilnam ingressu palatino Vilnensi ... Carolo Radziwił ... nomine Scholarum Piarum.

Vilniae: Scholar[um] Piar[um], 1763. 2°.

E. XXVI, 77.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Kożmian. 2. [BS].

XVIII.17115

PANTALEON Heinrich

776. Chronographia ecclesiae Christianae.

Basel: apud Nic. Brylingerum, 1551. 2°.

VD16 P 215. DBC.

Prow.: 1. Samuel a Boguslauice Sierakowski praepositus Strzelnensis mpp. 2. Ex donatione E. D. mgr Andreae Boemii Czechowicz mathematicum professoris Collegio maiori. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 521/4.

XVI.F.4285 adl.

PAPROCKI Bartosz

777. Zrdcadlo slawneho margrabstwii Morawskeho.

Olomukey: Dedicuw Milichtallerowych, 1593. 2°.

E. XXIV, 78. W. 589. PK. 1090. Ossol. XVI 1826. BJ 1852. DBC.

Prow.: 1. Biblioteka Kosseckiego [XIX w.]. 2. Andrzej Edw. Koźmian, Dnia 10 XII 1820 dałem za to dzieło hr. Działyńskiemu 1. Koehlera Müntz Belustigungen t.24. 2. Rękopism 280 arkuszy do Historii Stan. Poniatowskiego. T.1. 3. BS [exl.] 442.

XVI.F.4262

PARVULUS

778. Parvulus philosophiae moralis.

Kraków: [Mac. Scharffenberger, 1531]. 4°.

E. XIII, 328. W. 1072. Ossol. XVI 1831. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 36.

XVI.Qu.2583

PASTORIUS Joachim

779. De dignitate historiae oratio

Elbingae: Typis Achatii Corelli, 1651. 4°.

E. XXIV, 111–112. Ossol. XVII 5311. Sekulski 376. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1402.

XVII.3919

780. De Juventutis instituendae ratione Diatribe, Item Epistola De Eloquentiae Studio, Secundum edita... .

Elbingae: Literis Corellianis, 1653. 4°.

E. XXIV, 114. Ossol. XVII 5313. Sekulski 420. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1381.

XVII.4210

781. Florus Polonicus seu Polonicae historiae epitome nova ... [Acc.:] 1. Calendae regiae ... 2. Aurora pacis... 3. Diadema gloriae... 4. Aegis Palladia... .

Gedani et Francofurti: Sumptibus Simonis Beckensteinii, Typis Simonis Reinigeri, 1679. 12°.

E. XXIV, 112–113. KBP 1467. Ossol. XVII 5323. VD17.

Prow.: 1. A. Gawarecki. 2. Luciani Pisarski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1167.

XVII.8292

782. *Historiae Polonae pars prior ...*.
 Gedani: typis Simonis Reinigeri, 1680. 8°. *E. XXIV, 113–114. Ossol. XVII 5327. VD17.*
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
 XVII.8648
783. *Oratio de inundationibus, imprimis illa, quae Anno M.D.C.L.I post Vernum aequinoctium circa Elbingam in Prussia contigit.*
 Elbingae: Typis Corellianis, 1651. 4°. *War. A.*
E. XXIV, 115. Ossol. XVII 5334. Sekulski 377. VD17.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1339.
 XVII.4415
784. *Palaestra Nobilium seu Consilium De Generosum Adolescentum educatione ... conscriptum a ...*.
 Elbingae: sumptibus Autoris Typis Achatii Corellii, 1654. 4°. *E. XXIV, 116. Ossol. XVII 5336. Sekulski 441.*
 Prow.: 1. Coll. Lubl. SJ 1701. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].
 XVII.8646
785. *Relatio gloriosissimae expeditionis, victoriosissimi progressus ... Joannis Casimiri, regis Poloniae ...*.
 [S.l.: s.n.], 1649. 4°. *E. XXIV, 117. Ossol. XVII 5342.*
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1555.
 XVII.8425
786. *Serenissimo... Domino Joanni Casimiro ... Regi Poloniae, Magno Duci Lithuaniae ... nunc ... in Prussiam suam inferenti felicem ingressum ... gratulatur ...*.
 Elbingae: typis Achatii Corellii, 1659. 4°. *E. XXIV, 113. Ossol. XVII 5343. Sekulski 531. VD17.*
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1280.
 XVII.8600
- PASTOURIUS Joachim, syn**
787. *Mausoleum regale ... Joannis Casimiri ... a consecratum.*
 Oliuensis: in Collegio Gedeansis Soc. Jesu, 1673. 4°. *E. XXIV, 120. Ossol. XVII 5346.*
 Prow.: 1. Frater Joannes. 2. 12 lipca 1824 od Juricz[a] Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].
 XVII.5758
- PATROCKI Kazimierz**
788. *Patientia per forza latosich drogich i uciskliwych lat 1692 i czwartego między ludzmi nadwerezona ... na kazaniu ... przez ... dedykowana ...*.
 [S.l.: s.n.], 1694. 4°. *E. XXIV, 142. Ossol. XVII 5363.*
 Prow.: 1. Fris Vincentii Szulc SOPS. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].
 XVII.5944

PAWŁOWSKI Stanisław

789. Rudolphi secundi imperatoris oratorum ad Sigismundum Tertium Poloniae regem oratio.

Dantisci: in officina Jacobi Rhodi, 1595. 4°.

E. –. Ossol. XVI 1843.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 273.

XVI.Qu.2761

PELLEGRINO Camillo

790. Series abbatum Cassinensium per annos ab abb. Petronaca Brixiano et ab anno 720 ad abbatem Rainaldum Calamentanum et ad annum 1137.

Neapoli: typis Francisci Savii, 1643. 4°.

Enc. Ital. XXVI, 625. Michaud XXXII. 396.

Prow.: 1. M. Załuski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.10960

PETRUS de Alliaco

791. Tractatus super libros Metheororum Aristotelis.

Wien: Hier. Wietor, Jo. Singrenius, imp. Leon et Lucae Alantsee, 5 I 1514. 4°.

E. XII, 118. Denis 112. Ossol. XVI 1855. BJ 1881. VD16 P 1807.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.3427

PETRUS de Piacenza

792. Iuris consulti vetustissimi, in summam institutionum sive elementorum D. Iustiniani ... nunc primum in lucem aediti libri IIII. Eiusdem de varietate actionum libri VI. His praeterea accessit Rogeri compendium de diversis praescriptionibus ...

Moguntiae: Excudebat Ivo Schoeffer, 1537. 2°.

VD16 P 1889.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.F.13204

PETRYCY Jan Innocenty

793. Palaestra oratoria sive imitatio Ciceronis Authore ...

Cracoviae: Ex officina Francisci Caesarii, 1624. 4°.

E. XXIV, 209. Ossol. XVII 5405.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 867.

XVII.1595

794. Rerum in Polonia ac praecipue belli cu[m] Osmano Turcaru[m] imperatore gesti finitique historia ...

Cracoviae: In officina Andreae Patricovii, 1637. 2°.

E. XXIV, 210 (błędnie rok 1632). KBP 1488. Ossol. XVII 5408.

Prow.: 1. Ex libris Adami Pauli Tarnowski praepositi curati Sr. emptus flor ... Anno 1696 die 11 Junii. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19427

PHILELPHUS Franciscus

795. Epistolarum suma diligentia excerptarum ... Epistolae item duae ex

Cracoviae: viri Domini Joannis Haller, 1517. 4°.

E. XXIV, 220. W. 933. Pol. Typ.IV, 142. FG. 274. BUP 229. Ossol. XVI 1866. BJ 1895. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 47.

XVI.Qu.1945

PIASECKI Paweł

796. Chronica Gestorum in Europa singularium a ... conscripta

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1645. 2°. *War. B.*

E. XXIV, 230. Ossol. XVII 5416.

Prow.: 1. Ex libris rudi Michaelis Krazecki praepiti Goluchovien. decani Pleszew. ecclesiae Goluchov ... applicatus ab anno 1699. 2. Ego Michael Ant. Krazecki praep. Goluchov. decanus Pleszeviens. Anno Dni 1713 d. 1ma 7bris dono dedi obtuli hunc librum in pignus amoris perillustri ac magnifico domino Alexandro a Mycielin Mycielski judicii terrestri ac surrogato ... dno benefactori clementissimo. 3. Józef Klimaszewski. 4. A. E. Koźmian w zamian od p. Miklaszewskiego dnia 28 paz. 1823 r. 5. [BS] 2139.

XVII.19414

797. Praxis episcopalis ea quae officium et potestatem episcopi concernunt continens ... studio et opera

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1643. 4°.

E. XXIV, 232. KBP 1498. Ossol. XVII 5424.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.7987

PIATTI Domenico (Platus Dominicus)

798. Morze czerwone abo męki Zbawiciela naszego Iezusa Chrystusa nabożne opisanie, które ... po włosku wydał a Symon Wysocki ... na polskie przełożył

W Krakowie: u Dziedzicow Jakuba Sybeneychera, [po 25 I] 1616. 8°.

E. XXIV, 353. Ossol. XVII 5436.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8222

PIATTI Girolamo

799. Dobra duchowne stanu zakonnego troygiem xiąg przez ... opisane. A teraz z łacińskiego na polskie przez Szymona Wysockiego przetłumaczone

W Kaliszu: W drukarni Woyciecha Gedeliusza, 1606. 4°.

E. XXIV, 347. B.K. 11. KBP 1525. Ossol. XVII 5563.

Prow.: 1. Inscriptus catalogo librorum Collegi Lublinensis Soc. Iesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.679

PIEKARSKI Adam

800. Smętny wyjazd z Płonnego ... Zofiej z Ostroga Lubomirskiej podczaszyney koronney ... Przez ... na świat podany.

W Krakowie: W druk[arni] Andrzeia Piotrkowczyka, 1623. 4°.
E. XXIV, 247. Ossol. XVII 5446.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1544.

XVII.8117

PIGŁOWSKI Wojciech

801. Elogia regum, praesulum, heroum heroinarumq. Per. Poloniae provinciam Societatis Iesu fundatorum ... proposita ... ab

Cracoviae: In officina Valeriani Piątkowski, 1640. 8°.

E. XXIV, 270–271. Ossol. XVII 5486.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.3232

802. Kazanie na pogrzebie ... Zygmunta Cieleckiego, proboszcza poznanskiego ... miane ... Przez ... A do druku podane przez Mattheusza Zgierskiego

W Poznaniu: w drukarni wdowy y dziedzicow Woyciecha Regulusa, 1652. 4°.

E. XXIV, 271. KBP 1510. Ossol. XVII 5489. MS 378.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2473.

XVII.4190

PIOTRKOWCZYK Aleksy

803. Pociecha z napomnieniem załosney oyczyźnie y miłym przyiaciołom w kazaniu na zacne kleynoty herbowe ... Ierzego ... Zasławskiego nad iegoż ciałem dana ... Przez

W Krak.: W drukarni Franciszka Cezarego, 1636. 4°.

E. XXIV, 295–296. KBP 1517. Ossol. XVII 5521.

Prow.: 1. Conventus Stobnic. Patrum Reformat. 2. Pro loco Lublinen. Frum Min ... Obs. A. Pertric. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1485.

XVII.8081

PISARSKI Jan Stefan

804. Mowca polski albo wielkich senatorow powaga y oyczysta wymowa oratorow seymowe y pogrzebne mowy ... podane ... staraniem y nakładem [T. 1–2].

W Kaliszu: W Drukarni Kaleium (sic!) Soc. Jesu, 1668–1676. 4°. [Wyd. 2].

E. XXIV, 316. B.K. 170; 195. KBP 1519–1920. Ossol. XVII 5536.

Prow.: T. 2. 1. Ex libris Congregationis Missionis Lublinensis. 2. Ex libris Pauli Mączyński. 3. Lud. Muryson mpp. 4. Ex libris Adami Fl. Górski 1816. 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.6517

805. – W Kaliszu: W drukarni Koleium Soc. Jesu, 1683–1684. 4°. [Wyd. 2]. *War. A.*

E. XXIV, 317. B.K. 256. KBP 1521. Ossol. XVII 5537.

Prow.: 1. Orator publicus patrio idiomate eloquens suisq. clarus oraculis gratis donatus extitit a perillustri magnifico ac generoso dno Joanne Zbiewski tribuno equitum equestrium signi N. N. Stanisłao Dorff anno 1730 circa festum S. Joannis Bapt. die 20 Junii datt. Szczuczyni
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 472.

XVII.7149

PISKORSKI Sebastian Jan

806. Flores vitae B. Salomeae virginis principis Poloniae.. iconuibus, hieroglyphicis, lemmatis, epigrammatis explicatius vernantes auctore ... [Acc.] Flosculi sacrae eremi B. Salomeae

Cracoviae: typis Domus Majoris, 1734. 4°.

E. XXIV, 322. NK III, 109.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55764

807. – Cracoviae: Typis Universitatis, 1734. 4°.

E. XXIV, 321–322. NK III, 109.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1244

808. Quaestio iuridica de successione legitima ad celsissimos principes Georgium et Carolum Radivilios, ... pro loco inter ... dd. i. u. dd. ... Per ... proposita

Cracoviae: Typis Universitatis, [przed 4 XI 1683]. 4°.

E. XXIV, 325. KBP 1524. Ossol. XVII 5553.

Prow.: 1. Stan. Szczuka... . 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1320.

XVII.7039

PISKORZEWSKI Mateusz Dziwisz

809. Oratio in funere Sigismundi Augusti dicta 15 Calendis Martii anno 1574.

Cracoviae: in Officina Matthei Siebeneycher, 1574. 4°.

E. XXIV, 329. W. 1511. PK. 118. BPW. 266. Ossol. XVI 1889. BJ 1920. BUWr 1432. Tryp. 1986.

Prow.: 1. Ex libris S. A. Bełzowski [XVI w.]. 2. M. Z. Jacobij Curelovij [XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 322.

XVI.Qu.3549

PISTORIUS Joannes

810. Polonicae historiae corpus. Wyd. Joannes Pistorius.

Basileae: per Sebastianum Henricpetri, [IX 1582]. 2°. 3 części. *War. A.*

E. XXIV 332. W. 417. PK. 1119. DRK. 60. Hor. 163. BPW. 267. Ossol. XVI 1890. BUWr 1435. BJ 1922. VD16 P 3045. DBC.

Prow.: 1. Domus profesae Rom. Soc. Jesu ex legato episcopi Łączyński Bibl. Comm. [XVII w.].
2. Marius Marcufuschus [exl.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 461.

XVI.F.4327

PIUS V

811. Bulla confirmationis et novae concessionis privilegiorum omnium ordinum mendicantium.

Cracoviae: in officina Nicolai Scharffenbergii, 1592. 4°.

E. XXIV, 338. PK. 1120. Ossol. XVI 1897. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 76.

XVI.Qu. 2689

PODPŁOMYK

812. Podpłomyk Matki Fary na poly z popiołem łzami iey roszczyniony

[S.l.: s.n.], 1654. 4°.

E. XXIV, 413–414. KBP 1530. Ossol. XVII 5610.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8172

POKORSKI Innocenty

813. Koło konarskie w ... Andrzeju ... Konarskim podkomorzym pomorskim w dzien pogrzebu ... potoczzone ... Przez

Olivensis: imprimebat Joannes Jacobus Textor, 1689. 4°.

E. XXIV, 429–430. Ossol. XVII 5617.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1371.

XVII.5766

POLAK Martin Theophilus

814. Chronicon e vetustissimo manuscripto ... summa fide et diligentia expressum

Coloniae Agrippinae: Excudebat Gerhardus Grevenbruch, [po 13 VIII] 1616. 2°.

E. XXII, 198. Ossol. XVII 4347. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.19297

POLEMIRE

815. Le polemire ou l'illustre Polonois

Paris: chez Pierre David, 1647. 8°.

E. XIV, 438–439. Ossol. XVII 5623.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [s.e.].

XVII.6804

POLNISCHE

816. Das Polnische Staats Protocoll, worinnen enthalten die vornehmsten und denckwürdigsten Staats Affairen und Veränderungen dieses Königreichs

[Fracofoutri?: s.n.], 1698. 4°.

E. XXIX, 149–150. Ossol. XVII 5639. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 960.

XVII.6674

POLNISCHER

817. Pollnischer Kriegs Curierer, Nachricht gebende von dem Türcken Kriege in der Ukrayne, und wie barbarisch und grausam der Türckische Kayser in denen eroberten Städten hausen und tyrannisiren lassen.

Breslau: In Gottfried Jonisches Buchladen anzutretfen, 1674. 4°.

E. XX, 262–263. Ossol. XVII 5642.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1372.

XVII.5295

POLONIA

818. Polonia Poloniae reddita effusa in occursum reduci e bello ad Zoraunum gesto conservatori et pacificatori suo ... Ioanni III ... regi Poloniarum ... eidemq. nomine omnium statuum, ordinumq. Regni sarta et coronas pacis in xenium et eucharisticon offert quas in unum calamo revinxit ... inventus studiosa Colleg. Varsaviensis Soc. Iesu

Varsaviae: [s.n.], 1677. 2°.

E. XXVIII, 363. Ossol. XVII 5645.

Prow.: 1. Collegii Varsaviensis Soc. Iesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1873.

XVII.15239

POMEY François Antoine

819. Pantheum mythicum seu fabulosa deorum historia Ed. 1.

Lugduni: A. Molin, 1659. 12°.

Quér. VII, 255. Sommervogel VI, 975.

Prow.: 1. Librii PPtr. Capucinatorum Conventus Varsaviensis. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.10125

PONIATOWSKI Michał

820. Instructio pro confessariis ex occasione universalis jubilaeia ... Pio papa VI ... extensi

[S.l.: s.n.], 1776. 4°.

E. XXV, 7; XVIII, 584.

Prow.: 1. S.H. 2. Dnia 22 Paz. 1823 R. z Licytacyi ... Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl].

XVIII.4945

PONIŃSKI Antoni

821. Opera heroica ... dim sub nomine Equitis Poloni sparsim edita nunc vero ... impensis Joannis Maximiliani Krolikiewicz ... impressa

Varsaviae: in Collegio Scholarum Piarum, 1739. 4°.

E. XXV, 51.

Prow.: 1. André Koźmian, dnia 5 Novembra 1823 od Żyda fl. 13. 2. [BS].

XVIII.55940

822. Sarmatides seu satyrae ... cuiusdam equitis Poloni ... Joanni Friderico ... Sapieha ... a Joanne Maximiliano Krolikiewicz ... dedicatae

[Warszawa: s.n.], 1741. 4°.

E. XXV, 52. NK III, 116.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.12486

PONTIFICI

823. Pontifici honoris basilica e gentilitiis tignis ... Eustachii Casimiri Kotowicz ... episcopi Smolenscensis ... erecta ... solemnii eiusdem ... unctionis die posteritati dedicata ab ... Academia Vilnensis Societatis Iesu [Vilane]: typis Academiae Vilnensis S.I., [1688]. 2°.

E. XX, 166 (Kotowicz E.). VASL 737. Ossol. XVII 5668.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1850.

XVII.17131

POSSEVINO Antonio

824. *Judicium de confessione Augustana, de Desiderio Erasmo, de Picardica secta. Posnaniae: in Officina Joannis Wolhrab, 1586. 8°.*

E. XXV, 107. W. 495. WW. 50. FG. 288. Hor. 164. Ossol. XVI 1932. BUWr 1447. BJ 1958. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 206.

XVI.O.602

825. *Moscovia.*

Vilnae: Jan Karcan, 1586. 8°. War. C.

E. XXV, 107. W. 497. PK. 1144. DRK. 60. FG. 289. Hor. 165. BPW. 274. Ossol. XVI 1933. BJ 1960. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVI.O.679

POSZAKOWSKI Jan Antoni

826. *Konfessya albo wyznanie wiary jednostaynym konsensem y zgodą wszystkich zborow kalwińskich ułożone a przez... rozstrząsnione ... za paterską benedykcyą ... Antoniego ... Dembowskiego ... do druku podane. W Warszawie: w Drukarni J.K. Mci Collegij Societatis Jesu, 1742. 4°.*

E. XXV, 123. Sommervogel VI, 1104.

Prow.: 1. P. Rosłkiewicz Can. Regul. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.55903

POTOCKI Jan

827. *Chroniques mémoires et recherches pour servir a l'histoire de tous les peuples slaves par ... livre XLII ... Varsovie: [s.n.], 1793. 4°.*

E. XXV, 138. NK 6/1, 71.

Prow.: 1. Owidzki. 2. André Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.11441

828. *Essay sur l'histoire universelle et recherches sur celle de la Sarmatie. [T. 4], ks. V-[VI].*

A Varsovie: w Drukarni Wolney, 1792. 8°.

E. XXV, 138-139. DBC.

Prow.: 1. Owidzki. 2. André Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.7666

829. *Essay sur l'histoire universelle et recherches sur celle de la Sarmatie.*

A Varsovie: w Drukarni Wolney, 1789-1792. 8°.

Livre 1-2 - 1789, 3 - 1789, 4 - 1790.

E. XXV, 138-139.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. Owidzki. 3. BS [exl.] 1258.

XVIII.56602

POTOCKI Paweł

830. *Historico politicus sive quaestiones historicae et civiles. Ex libris III T. Livii Pat. Hist. Rom. dec prima concinnatae. Auctore ...*

Cracoviae: apud Lucam Kupisz, 1646. 12°.

E. XXV, 152. Ossol. XVII 5701.

Prow.: 1. AE Koź. 2. [BS] 330.

XVII.3933

POTOCKI Wacław

831. Jovialitates albo zarty y fraszki rozmaite przez

[S.l.: s.n.], 1747. 4°.

E. XXV, 177 (1746).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.1797

832. Poczet herbowy szlachty Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Litewskiego ... Przez

W Krakowie: w Drukarni Mikołaja Aleksandra Schedla, 1696. 2°.

E. XXV, 177. KBP 1550. Ossol. XVII 5707.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2097.

XVII.16884

833. Syloret, albo Prawdziwy Obraz nie osłabionego naydotkliwszemmi przeciwnościami męstwa

[S.l.: s.n., 1764]. 4°.

E. XXV, 178.

Prow.: 1. Wawrzyniec Leńniewski kłania się W.M. Panu i posyła xiążkę. 2. Ex libris V. Dąbrowski mpp. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVIII.1795

POWODOWSKI Hieronim

834. Na pogrzebie Stefana króla polskiego kazanie.

W Krakowie: z Drukarnie Lazarzowey, [po 2 VI] 1588. 4°.

E. XXV, 192. W. 1687. PK. 1156. DRK. 63. FG. 297. Hor. 167. BUP 241. Ossol. XVI 1951. BJ 1980. DBC.

Prow.: 1. Fratris Alberti Sierpowskij Turob. Conv. Lublin. oretur pro eo. [XVII w.]. 2. Pro Bibliotheca Conventus Lubl. Ords. Praedicatorum. 3. Andrzej Edw. Koźmian. 4. [BS] 282.

XVI.Qu.2138

835. Pochodnia Kościół Boży prawdziwy.

W Poznaniu: w Drukarniej Jana Wolraba, 1584. 8°.

E. XXV, 192. W. 463. WW. 33. DRK. 63. Ossol. XVI 1954. BJ 1981. DBC.

Prow.: 1. Fr. Valentinus Michaelius possidet A. D. 1587 die 25 7bris. 2. Inscriptus Cathalogo librorum Bibliothecae Conventus Leżayscensis per V. P. Leg. [Bernardyni, XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 204.

XVI.O.306

836. Weryfikacja dysputacyjnej wtórej Śmigielkiej.

W Poznaniu: [Wdowa i dziedzice Jana Wolraba], 1594. 8°.

E. XXV, 195. W. 604. WW. 100. BUP 244. Ossol. XVI 1960. DBC.

Prow.: 1. Ex libris Bartholomei Szołomski [?] presbyteri [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 360.

XVI.O.624

PRAETORIUS Matthaeus

837. Orbis Gothicus id est historica narratio, omnium fere Gothici nominis populorum origines, sedes, linguas ... exhibens ... Opera et studio ... [Lib. 1–4].

Olivienis: Imprimebat Johannes Jacobus Textor, [1688–1689]. 2°.

E. XXV, 210. KBP 1559. Ossol. XVII 5723. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.19300

PRAWA

838. Prawa dissydentow do ktorych przyłączone y prawa potencyi interesujących się za niemi w Petersburgu mense Decembris roku 1766 wydane.

[S.l.: s.n., 1767]. 4°.

E. XXV, 217.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. z licyt. Hołow. 1823 R. – 22 Paz. 2. [BS].

XVIII.55973

PRAWDZIWE

839. Prawdziwe racye jak naykrocey zebrane Jchm. cudzoziemcow opponujących się Stanisławowi [Leszczyńskiemu] y nad niemi krotkie reflexye

[S.l.: s.n.], 1733. 4°.

E. XXVI, 13.

Prow.: 1. Andrzej Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55798

PRAXIS

840. Praxis curiae Romanae forensis antiquis relationibus ... Joannis Baptistae de Luca ... conformis ... edita anno Dni 1760 die 28 mensis Septembri.

Zamoscii: typis Academicis, [po 28 VIII] 1760. 4°.

E. XXV, 225.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska. 3. [BS].

XVIII.56005

PRIVILEGIA

841. Privilegia der Stände dess Hertzogthumbs Preussen, darauff das Landt fundiert und biss itzo beruhen

Brunsberegae: Typis Georgii Schonfels, 1616. 2°. *War. A.*

E. XXV, 246. KBP 1560. Ossol. XVII 5741. VD17.

Prow.: 1. Joan. Floriani Witte. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19459

PRIVILEGIUM

842. Privilegium civitatum minorum Prussiae Occidentalis commentariolo illustratum. Praemittitur de civitatibus minoribus introductio historica.

Dantisci: apud Georgium Mracum Knochium, 1739. 4°.

E. XXV, 247. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1973

PROJEKT

843. Projekt do formy rządu.

[S.l.: s.n., 1790]. 2°. *Wyd. A.*

E. XXV, 266–267.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.26858 adl.

PRUS Wawrzyniec

844. Kazanie na pogrzebie... Alexandra Koleckiego ... miane ... Przez

Vilnae, Typis Academicis Societatis Iesu, [po 21 I] 1632. 4°.

E. XXV, 323. VASL 759. Ossol. XVII 5787. MS 397.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1550.

XVII.3149

PRUSZCZ Piotr Jacek

845. Forteca monarchow y całego krolestwa Polskiego duchowna z zywotow Świetych tak iuż kanonizowanych y beatyfikowanych ... wystawiona powrotnie z additamentami swemi ... do druku podana. Kraków: W Drukarni Akademickiej, 1737. 4°.

E. XXV, 330.

Prow.: 1. Leon Janiszewski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.9743

PRZETOCKI Jacek

846. Kolęnda [!] którą pod czas morowego powietrza w powiecie radomskim w roku 1653 panującego ...

S. Mikołay ... rozdał przez trzy dni a ... do druku ... podał

W Krakowie: u Wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, 1655. 4°.

E. XXV, 352. KBP 1576. Ossol. XVII 5800.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1564.

XVII.8147

847. Łabęc [!] załośnie śpiewający nad grobem ... Mikołaiia Dunina Modliszowskiego ... ktorych załobnych threnow pomógł mu na pogrzebnym kazaniu

W Krakowie: W Drukarni Franciszka Cezarego, 1643. 4°.

E. XXV, 352. KBP 1577. Ossol. XVII 5802. MS 401.

Prow.: 1. Pro usu Frum Reformatorium Minorum contus Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1571.

XVII.8086

848. Miłosierdzie ... Bogarodzice Maryey nad Bractwem Szkaplerza S. pokazane ... na kazaniu ... Przez

W Krakowie: W Drukarni Franciszka Cezarego, 1650. 4°.

E. XXV, 353. Ossol. XVII 5803.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1519.

XVII.8171

849. Tubae Radivilianae tristissimo clangore mortem ... Sigismundi Caroli Radziwił ... insonantes ...
quas ... clangere iussit

[Cracoviae: s.n.], 1644. 4°.

E. XXV, 354. Ossol. XVII 5807.

Prow.: 1. Pro usu Frum Minorum Reformatorum contus Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej
Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8156

PRZYCZYNY

850. Przyczyny na fundamencie praw oyczystych dla ktorych nie może się mieścić w sądach J. K. MCI
assessorskich pluralitas votorum ani od nich appellacya

[S.l.: s.n., 1759–1763]. 2°.

E. XXV, 365.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29459

PRZYJEMSKI Krzysztof

851. Mündlicher Vortrag ... An den Durchleuchtigsten König in Schweden ... Carl Gustaven ... den 29.
Augusti Anno 1655 im Lager zu Coto gethan.

Cracaw: [s.n.], 1655. 4°.

E. XXV, 369. Ossol. XVII 5818. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1520.

XVII.8179

PRZYJEMSKI Rafał

852. Copia Schreibens eines Vornehmen Pohnischen von Adel Herrn Przyimsky an seinem Herrn
Bruder Herrn Christophorum Przyimsky ... Darinnen er seine Maynung, auss Lieb gegen sein Vatterland
was er nehmlich von der Polen ihren Tractaten mit dem hause Oesterreich halte eröffnet.

[S.l.: s.n.], 1657. 4°.

E. XXV, 369. Ossol. XVII 5823. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1548.

XVII.4659

PRZYŁUSKI Jakob

853. Statuta Regni Poloniae.

Crac.: apud Viduam Hierony, 1548. 2°.

E. XXV, 374. W. 128. PK. 1176. Ossol. XVI 1190. BJ 2009.

Prow.: 1. Ex libris... Pauli Szaniawski liber [XVIII w.]. 2. Andrzej Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 478.

XVI.F.4306

PRZYPKOWSKI Samuel

854. Braterska declaratia na niebraterskie napomnienie od authora pod imieniem schlachcica polskiego
ad dissidentes in religione uczynione.

[Gedani?: s.n.], 1646. 4°.

E. XXV, 380. Ossol. XVII 5831.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.4394

PRZYSTAŁOWSKI Konstanty

855. Herkules polski ... Mikołaj Bieganowski, kasztelan kamieniecki ... w kazaniu przy funeralnym akcie ... reprezentowany. Przez

W Krakowie: w Druk. Dziedzicow Krzysztofa Schedla, 1674. 4°.

E. XXV, 383. KBP 1582. Ossol. XVII 5838. MS 404.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1638.

XVII.8184

PSEUDO-REX

856. Pseudo-*rex Polonicus*, das ist fälschlich vermeinte neue König in Polen Graf Stanislaus Leczcinsky. Leipzig: bey J. T. Boetio, 1704. 4°.

E. XXI, 229–230. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.135

PSZONKA Adam

857. Decas theorematum mathematicorum illustrium ... quorum veritatem ... praesidente Joh. Georgio Herbero ... exercitii ergo tuebitur in Herbipolensium Universitate

Herpiboli: Typis Stephani Fleischmanni, 1629. 4°.

E. XXV, 392. Ossol. XVII 5844.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8579

PUFENDORF Samuel von

858. De rebus gestis Friderici Wilhelmi Magni electoris Brandenburgici, commentarium libri 19. T. 1–2. Lipsiae – Berolini: impensis Joannis Andreae Rüdigeni, 1733. 2°.

E. XXV, 402–403 (inne wydania) Boh. Liecht. III, 29672. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.28607

PUENTE Luis de la

859. Sposób krótki łącny y pewny do zbawienia nazwany: Myśl dobra. [Tłum. pol. Janusza Korybuta Wiśniowieckiego].

W Poznaniu: w Drukarni Kollegium Societatis Jesu, 1728. 4°.

E. XXV, 61. Sommervogel VI, 1285.

Prow.: 1. Anna Myszkowska darowała x. Łąckiemu 1766, 19bris. 2. Tę książkę z zaleceniem znajdujących się w Niey całej bardzo pięknych moralnych y zbawieniu ludzkiej duszy pomocnych y bardzo potrzebnych Nauk z Rąk Wielmożnego IM. Xiędza Anzelma Carolego Scholarum Piarum, dostałem w Rzeszowie dnia 1 miesiąca maja 1795 roku. Leopold Dębicki. 3. Andrzej Ed. Koźmian.

XVIII.991

PUPILLA

860. Pupilla Sarmatiae aquilae Radivilliana ingenita pridem qua meritorum qua honori [m] splendorib[us] enitescens nunc luce Sapiehanae Sagittae sub augustos ducalis Hymenaei soles.. Hieronymi Radziwiłł ... et ... Teressiae de Sapiehis ... aducta

Vilniae: Soc. Jesu, 1740. 2°.

E. XXVI, 68.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.16619

PURPURA

861. Purpura virtutis et honoris ... cardinalis Michaelis Stephani Radzieiowski ... aureo gentilitii agni vellere contexta ... nunc demum ... a ... Societate Jesu Collegii Varsaviensis oratorie celebrata

Varsaviae: Typis Caroli Ferdinandi Schreiber, 1687. 2°.

E. XXVI, 57. Ossol. XVII 5870.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1902.

XVII.16562

PUTANOWICZ Józef

862. Życie cuda y dzieie kanonizacyi S. Jana Kantego ... uroczystym osmiodniem uwielbione przez Kraków: w Drukarni Akademii Krakowskiej, 1780. 2°.

E. XXV, 420–421. DBC.

Prow.: 1. Consultissimus ac spectatissimis viris senatui populoque Leopoliensi D. D. D. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska. 4. [BS].

XVIII.29354

QUEVEDO Francisco de

863. Polityka Boża. Rządy Chrystusowe Przez Franciszka z Quewedu Willegas ... z hiszpańskiego na polski język przełożona przez Ianusza Iberskiego pseud. Marcina Śmigleckiego.

[S.l.: s.n.], 1633. 4°.

E. XXXIII, 26. Ossol. XVII 5876.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8069

RACKI Joannes

864. Sydus inextinctum, ad iusta parentalia ... Petri Gembicki, episcopi Cracovien ... e regione umbrae mortis adumbratum et inter lugubres threnodias splendori publico a ... demonstratum

Cracoviae: in Officina viduae et haeredum Francisci Caesarii, 1657. 2°.

E. XXVI, 10. Ossol. XVII 5891.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1797.

XVII.16161

RADZEWSKI Franciszek

865. Kwestye polityczne obojętne statum Rzeczypospolitey Polskiej ... examiniujące ... przez Franciszka Poklateckiego ... elucydowane

[Poznań: Druk. Akademicka], 1743. 8°. *Wyd. B.*
E. XXVI, 50–51.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.12472

RADZIWIŁŁ Albrycht Stanisław

866. Discurs nabożny z kilku słow wzięty o wysławieniu Naświetszey Panny Bogarodzicy Mariey przez ... napisany y wydany.

W Wilnie: Typis Acad[emiae] Soc[ietatis] Jesu, 1636. 4°.

E. XXVI, 61–62. VASL 771. Ossol. XVII 5932.

Prow.: 1. Fris Aberti Cantiii Lublin. S. Stanislai Ord. Praed. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 534.
XVII.2669

867. Elogium duodecim virtutum sine Labe Conceptae Deiparae Virginis Mariae authore

Varsaviae: in Officina Georgii Forsteri, 1655. 12°.

E. XXVI, 62. KBP 1619. Ossol. XVII 5934.

Prow.: 1. Biblioteka Wilanowska [p]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1894.

XVII.8265

868. Suspirium animae poenitentis authore

Craco.: apud Lucam Kupisz, 1652. 12°. Editio 2.

E. XXVI, 63. Ossol. XVII 5939.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. ABS [p]. 3. [BS] 307.

XVII.8284

869. Victoria coronae spinaea Christi. Auctore ... conscripta.

Varsaviae: in Offic. Petri Elert, 1652. 12°.

E. XXVI, 63. KBP 1621. Ossol. XVII 5940.

Prow.: 1. ... Paulus Antonius Radwański guard. Jas. 1694. 2. P. Caesarius Minontla. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1010.

XVII.825

RADZIWIŁŁ Mikolaj Krzysztof

870. Hierosolymitana Peregrinatio ... IV epistolis comprehensa, ex idiomate Polonico in Latinam linguam translata ... Thoma Tretero ... interprete

Brunsbargae: Apud Georgium Schönfels, 1601. 2°. *War. A.*

E. XXVI, 89. KBP 1623. Ossol. XVII 5950. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.19460

871. Hierozolimska processia w kościele chwalebnyego Grobu Pana Jezusowego zwycyayna ... wzięta z ksiąg hierozolymskiey peregrynatiiey ... przez Stanisława Grochowskiego ... z łacińskiego textu przełożona

W Krakowie: w drukarniey Lazarzowey, 1607. 4°.

E. XVII, 372–373. Ossol. XVII 5951.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1882

872. Peregrinacya, abo pielgrzymowanie do Ziemie Świętey ... [z przekł. łac. Tomasza Tretera tłum. pol. Andrzeja Wargockiego].

W Krakowie: w Drukarni Antoniego Wosińskiego, 1628. 4°.

E. XXVI, 89. Ossol. XVII 5957.

Prow.: 1. Ex libris Rev. P[at]ris Michaelis Christophri Rewkowski P.N. oblatu a R[everen] do P[at]re Ludovico Gnatowski comendario in Prewal ... Volomin ... 1668? 2. Perlegit totum librum Andreas Nicolaus Zacharski. 3. Andrzej Edward Koźmian. 4. [BS].

XVII.6874

RANFT Michael

873. Merckwürdigstes leben und Schicksaal des Weltbekannten Königs Stanislai aus den bewährtesten Nachrichten ... mit unparthenischer Feder umständlich entworfen

Frankfurth und Leipzig: [s.n.], 1736, 8°.

E. XXVI, 125. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56058

RATIO

874. Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu Auctoritate Septimae Congregationis generalis aucta.

Anvers: apud I. Meursium, 1635. 8°.

Brunet IV, 1122. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.10194

RECHT

875. Das alte Cölmische Recht. Wyd. Henryk Stroband.

Thorun: durch Melchior Nering, 1584. 2°. *War. B.*

E. XXVI, 142. W. 1608. WN. 47. PK. 1198. BPW. 288. Ossol. XVI 2021. BJ 2024. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 406.

XVI.F.4020

RECZYNSKI Michael

876. Examen summienia albo summariusz pociech przeciwko śmierci y pokusom szatańskim

W Krolewcu: Drukował Joh. David Zaencker, 1714. 8°.

E. XXVI, 147. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.389

REFORMATIONES

877. Reformationes Generales ad Clerum et populum Dioecesis Cracovien. pertinentes ab ... Martino Szyszkowski ... in Synodo Dioecesana sancitae et promulgatae

Crac.: In officina Andreae Petricovii, 1621. 2°.

E. XXX, 136 (Szyszkowski M.). Ossol. XVII 5986.

Prow.: 1. Ex bibliotheca ecclesiae Chobrzezanensis 1775. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.15492

REGULAE

878. Regulae Societatis Jesu. Auctoritate septime Congregationis Generalis aucte.

Anvers: apud I. Meursium, 1635. 8°.

Brunet IV, 1194.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.10193 adl.

REJ Mikołaj

879. Zwierzyniec. Figaliki.

[Kraków]: z drukarnie Macieia Wirzbięty, 1574. 4°.

E. XXVI, 190. W. 2600. Pol. Typ. XI, 88. PK. 1207. BPW. 290. Ossol. XVI 2036. BJ 2042. RR 2 RR 32.

Prow.: 1. Od Chyliczki 1824 d. 10 kw. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 67.

XVI.Qu.3393

REMARQUEN

880. Remarquen uber die vom 14 Febr. Anno 1704 von dem Warschaischen Particulair – Convente ein gelauffene Pohlnische Zeitungen.

[S.l.: s.n.], 1704. 4°.

E. XXVI, 236. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.57058

RÉPONSE

881. Reponse d'un etranger a la quatrieme lettre d'un anonyme inférée dans le nro XII du Journal hebdomadaire de la diète par Mr de V ... [Varnery].

[S.l.: s.n., 1790]. 8°.

E. XXVI, 251. K. 11.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.8020

RESPONS

882. Respons na dyskurs dwoch ziemianow o erekcyi Akademii Jezuickiey we Lwowie dla wiadomości prześwietnych woiewódtw ziem, xięstw y powiatow koronnych y W. X. L. do druku podany Roku Pańskiego 1760.

[S.l.: s.n.], 1760. 2°.

E. XXVI, 258.

Prow.: 1. Ex libris Iacobi Hadziewicz. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.29458

RESPONSIO

883. Responsio ministrorum ecclesiae Christi quae est Hamburgi et Luneburgi ad confessionem Andreae Osiandri de mediatore Jesu Christo et iustificatione fidei, Hamburgiensis et Luneburgensis Reipublicae senatui exhibita A. D. 1592. M. Febr. scripta.

Impressum Magdeburgi apud Michaellem Lottherum, 1553. 4°.

E. – . Ossol. XVI 2045. BUWr 1535. BVB.
 Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 664–666.

XVI.Qu.3671 adl.

RESZKA Stanisław

884. Vita d. Stanislai Hosii Poloni ... cardinalis ... Auctore
 Olivae: Typis Monast, S.O.C., 1690. 8°.
 E. XXV, 270. Ossol. XVII 6072. VD17.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8641

ROA Martín de

885. Stan dusz cierpiących w czyściu ... z hiszpańskiego języka na włoski y z tego na łaciński przełożona
 teraz przez [Dydaka Stanisława Melera] ... w język przetłumaczona polski.
 W Poznaniu: w Drukarni Woyciecha Regulusa, [po 15 VIII 1649]. 4°.
 E. XXVI, 317. Ossol. XVII 6109.
 Prow.: 1. Grzeszna sługa boska Ludgarda Mieskowska. Z libryy Trzebnicki. 2. Aus der bibliothek
 des Jungfrauenstifts zu Trebnitz [e]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 522.

XVII.4536

RODOLPH Caspar

886. Dialectica Joannis Caesarii per quaestiones in compendium redacta.
 Cracoviae: Ex Officina Heronimi Scharffenbergii, 1542. 8°.
 E. XIV, 5. Ossol. XVI 2159. DBC.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 139.

XVI.O.858

ROLLIN Charles

887. Dzieiopsis starozytny Egipcyanow, Kartaincow, Assyryczykow, Babiloncow, Medow, Persow, Mace-
 dończykow y Grekow przez ... francuskim językiem napisany a od Jozefa Alexandra... Jabłonkowskiego ...
 na oyczystą mowę wyłożony Tom I.
 W Lublinie: w drukarni Collegium Soc. Jesu, 1743. 4°.
 E. XXVI, 348–349. DS. 856.
 Prow.: 1. Andrea Alexii de Rzeczyca Koźmian De la Biblioteque Andree de Rzeczyca Kozmian
 t. Judic. Secretario Lublinesibus. 2. [BS] dub. 646.

XVIII.55782

ROŚCISZEWSKI Wojciech

888. Ad calumnias cuiusdam, qui patrocinium Torunensium suscepit, responsio.
 Cracoviae: [Mikołaj Lob], 1615. 4°.
 E. XXVI, 360. Ossol. XVII 6150. Sommervogel VII, 1348.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 824.

XVII.8106

ROTA Petrus

889. Hortus floridissimus variorum selectissimorumque discursuum praedicabilium ... Nunc [ex lingua Italiana] in idioma Latinum per ... Brunonem Neusser ... translatus.

Mainz, [s.n.], nakł. J. P. Zubrodt, 1677. 4°.

BVB.

Prow.: 1. Ex libris Joan Georg Schonei Th. Dris Decani Landec. nunc Jacobi Segler parochi Ins. Anno 1716. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.10783

ROTH Eberhard Rudolph

890. Memorabilia Europae oder denckwürdigste Sachen, welche ein curioser Reysender in den fürnehmsten Städten, Schlössern etc. Europae heutigen Tages zu observiren hat und sich dessen füglich statt eines kleinen Zeitungs-Lexici bedienen kannzu observiren hat.

Ulm: Bei D. Bartholomae, 1712. 12°.

Jöch. III, 2248. VD18.

Prow.: 1. Andreas Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.32176

ROUSSET de Missy Jean

891. Pretensye y interessa Polski do postronnych potencyi y tych do Polski z xiążki francuzkiey ... Interets presens des puijsances de l'Europe w Hadze 1736 wydanej przetłumaczone [przez Franciszka Bielinskiego].

W Warszawie: W drukarni Collegium Scholarum Piarum, 1751. 8°.

E. XXVI, 397.

Prow.: 1. Ta ksiązka iest Szymona Kazimierza Szy 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.2173

ROZTRZĄŚNIENIE

892. Roztrząśnienie krotkie dawnych granic Akadyi

W Warszawie: w drukarni Collegio scholarum Piarum, 1755. 8°.

E. XII, 84; XXVI, 429.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2611

RÓŻANKA Jan

893. Corona Aurea, In Sacro Carmeli vertice Splendidissime coruscans Sive Oratio In Laudem ... Deiparae Virginis Mariae ... a ... Habita. Cracoviae

Cracoviae: Typis Universitatis, 1681. 2°.

E. XXVI, 406. Ossol. XVII 6182.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1798.

XVII.15816

RÓŻYCKI Ludwik

894. Przenosiny złotej sześćpromienistej ... gwiazdy między rogami na przybyszu będącego miesiąca zostającej z ziemi na niebieskie sphaery przy pogrzebie ... Heleny ... Tarłowej ... kasztellanicowej przemyskiej przez ... kazaniem pogrzebowym ogłoszone

W Krakowie: w drukarni Akademickiej, [po 6 IX 1677]. 4°.

E. XXVI, 434. Ossol. XVII 6206.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1376.

XVII.8331

RUBINKOWSKI Jakób Kazimierz

895. Promienie cnót królewskich po śmiertelnym zachodzie ... słońca Augusta II ... wydane

W Poznaniu: w drukarni OO. Jezuitów, 1742. 4°.

E. XXVI, 441. VD18.

Prow.: 1. Ex biblioteca Andreae Aloisij de Rzeczyca Kozmian. 2. [BS].

XVIII.560

RUIZ de Moros Pedro

896. Decisiones de rebus in auditorio Lituanico ex appellatione iudicatis.

Cracoviae: excudebata Matthaeus Siebeneycher, 1563. 4°.

E. XXVI, 401. W. 240. PK. 1244. DRK. 69. FG. 331. Ossol. XVI 2114. BUWr 1609. BJ 2130. Tryp. 2224.

Prow.: 1. Conventus Leopoliensis Fratrum Minorum Scti Francisci [XVII w.]. 2. Książka Tomasza Ujazdowskiego [p.] 1820. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 547.

XVI.Qu.1680

RUDOMICZ Bazyli

897. Faces iugales ad hymenaeum ... Vladislai ... Niemirzicz, capitanei Ovruciensis et ... Theophilae ... Gregorii Swiatopelk ... Czetwertyński ... filiae a ... accensae.

Zamoscii: typis acad. exprimebat Paulus Radicius, 1645. 4°.

E. XXVI, 466. Ossol. XVII 6228.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.4257

898. Memoria piorum operum in vita et morte expers mortis ... Iacobi Skwarski ... decani ... Zamoscensis ... defuncti ... Per Casimirum Basiliium, Basilii Rudomicz ... filium ... producta.

Zamosci: in officina Academ. Zamoscensis, 1663. 4°.

E. XXVI, 468. Ossol. XVII 6234.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5090

RUDOMICZ Kasper

899. Funesta liliorum messis praepropero letho succisorum in morte ... Samuelis Pac, M.D. Lithuaniae vexilliferi ... per ... oblatorum

Vilnae: Typis Academicis Soc[ietatis] Jesu, 1627. 4°.

E. XXVI, 470. VASL 813. Ossol. XVII 6236.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2535.

XVII.2191

RUNOWSKI Andrzej

900. Panegyricus ... Thomae Zamoyski vice cancellario regni ... in primo ad generalem capitaneatum Crac. adventu ab ... oblatus.

Cracoviae: Ex officina Francisci Caesarii, 1628. 4°.

E. XXVI, 484. Ossol. XVII 6253.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1551.

XVII.8058

RUSZEL Paweł

901. Skarb nigdy nieprzebrany Kościoła świętego katolickiego Krzyż Pański, o którym tu są trzy księgi ... napisane przez

W Lublinie: w drukarni Jana Wieczorkowicza, 1655–1656. 4°. *War. B.*

E. XXVI, 492. Ossol. XVII 6261. DS. 874.

Prow.: 1. Datus et donatus P. Benedicto prof. Lubin. OSB. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 579.

XVII.4456

902. Tryumph na dzień chwalebny Iacka świętego ... Przez ... kazaniem ogłoszony

W Wilnie: [Drukarnia Akademicka], 1641. 4°.

E. XXVI, 493. VASL 814. KBP 1673. Ossol. XVII 6262.

Prow.: 1. Pro usu frum Min. Reformatorum conv. Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1556.

XVII.8450

RUTKA Theophil

903. Herby abo znaki kościoła prawdziwego katolikom dla pociechy duchowney ... a adwersarzom dla nauki ... Przez ... wystawione

W Lublinie: w Drukarni Collegium Societatis Jesu, 1696. 4°.

E. XXVI, 496–497. Ossol. XVII 6272. DS. 879.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8322

904. Uspokoienie w Bogu ludziom od Boga wiecznym prawem napisane y do uwagi pospolitey w rozmyślaniach komu należyta iest miłość ludzka. Drugi raz obszerniey ... przez ... przełożone.

W Lwowie: [Druk. jezuitów], 1677. 4°. *War. A.*

E. XXVI, 498–499. KBP 2040. Z.I. 554. Ossol. XVII 6277.

Prow.: 1. Ego sum verus possessor huius libri Joannes Cantius Stanislaus Wilczewski F.K. h. Z.
2. Ex libris adm. redi Joannis Więcluchowicz ... emptus florenis 2. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.5391

RYCHŁOWSKI Franciszek

905. Herb Franciszka świętego w ... Franciszku Mniszku, kasztellanie sądeckim, kazaniem nazaiutru po pogrzebie iego ... pokazany przez

W Krakowie: [s.n.], 1662. 4°.

E. XXVI, 513. KBP 1677. Ossol. XVII 6298. MS 421.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1406.

XVII.8185

906. Kazanie dwoiakie na niedziele całego roku teraz ... napisane y wydane przez ...
W Krakowie: w Drukarni Dziedzicow Krzysztofa Szedla, [po 1 VI] 1672. 2°.
E. XXVI, 514. KBP 1678. Ossol. XVII 6299.

Prow.: 1. Franc. Pikulski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19421

907. Lew wesoło odchodzący od rzeki ucześnie w kazaniu przy exequiach ... Barbary ... Mniszkowey,
kasztellanki sądeckiey ... ukazany ... przez ...
W Krakowie: W drukarniey Łukasza Kupisza, 1653. 4°.
E. XXVI, 515. KBP 1681. Ossol. XVII 6304. MS 422.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1284.

XVII.8213

RYWOCKI Jan

908. Triumphus quem d. Casimiro principi ... Vladislaus IV Poloniae et Sveciae rex ... in agustum pater-
nae liberalitatis mausolaeum deductione ... Vilnae exhibuit panegyrico repraesentatus ... a ... exhibitus.
Vilnae: typis academicis Societatis Jesu, 1637. 2°.

E. XXVI, 539. VASL 801. Ossol. XVII 6318. Sommervogel VII 345.7

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2223.

XVII.15867

909. Vita ... Simonis Rudnicki episcopi Varmiensis conscripta a ...

Brunsberegae: Typis Caspari Weingärtner, 1645. 4°.

E. XXVI, 539. KBP 1688. Ossol. XVII 6319. Sommervogel VII 346.12

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5845

RZAŻYŃSKI Gabryel

910. Historia naturalis curiosa Regni Poloniae Magni Ducatus Lituaniae annexarumq provinciarum
in tractatus XX divisa ...

Sandimiriae: typis Coll. S. J., 1721–1742. 4°.

E. XXVI, 541. Sommervogel VII, 347.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55842

RZECZYCKI Andrzej

911. Accusationis in Christophorum Sborovium actiones tres.

Ceacoviae: Typis Lazarianis, 1585. 4°.

E. XXVI, 544. W. 544. PK. 1259. DRK. 70. Hor. 179. BPW. 298. Ossol. XVI 2165. BUWr 1615.
BJ 2144. Tryp. 2236. DBC.

Prow.: 1. Andrzejowi Koźmianowi potomkowi autora, na zadatek przyjaźni, na pamiątkę, aby,
jeżeli tego miało być potrzeba, równie tak on obstawał za Ojczyznę i królem przeciw
burzycielom spokojności publicznej. Jan hr. Tarnowski ofiaruję [XVIII w.]. 2. Andrzej
Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 338.

XVI.Qu.1879

RZEWUSKI Wacław

912. Zabawki wierszopiskie y krasomowskie przez Józefa Rzewuskiego ... Przedrukowana wtora poprawne, y przyczyniono.

W Poczaiowie: W Drukarni Bazyljanow, 1762. 4°

E. XXVI, 569.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.3609

SAAVEDRA Fajardo Diego de

913. Idea Principis christiano-politici 101 symbolis expressa.

Amsterdami: apud J. Jacobi, 1659. 12°.

Boh. Liecht. III, 32028.

Prow.: 1. Ex Cathalogo Librorum Kostcae Adalberti Kłosowicz. 2. Floriani Kiełczewski. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. Biblioteka Wilanowska.

XVII.10868

SACRO Bosco Joannes de

914. Algorithmus.

Cracoviae: per Florianum Vnglerium, 1522. 4°.

E. XXVII, 15. W. 991. Pol. Typ.V, 15. Ossol. XVI 2182. BJ 1195. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 1440.

XVI.Qu.2883

SACROSANTUM

915. Sacrosanctum Concilium Tridentinum : Additis Declarationibus Cardinalium Concilii Interpretum

Augsburg: Sumtibus Matthei Rieger & Filiorum, 1766. 8°.

Boh. Liecht. I, 8002. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.32184

SAFFT Michael

916. De Polonorum Majoribus dissertationem, praeside Godofr. Lengnich ... d. XXV Septembr. MDCCXXXII tuebitur

Gedani: typis Thom. Joh. Schreiber, 1732. 4°.

E. XXVII, 22.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55818

SAKOWICZ Kasjan Kalikst (Isakowicz Kasjan Kalikst)

917. Epanorthosis abo perspectiwa, y obiasnienie błędów, herezyey y zabobonow w grekoruskiej cerkwi disunitskiej ... Zabrana y napisana przez

W Krakowie: w Drukarni Waleryana Piątkowskiego, 1642. 4°.

E. XVII, 26–27. Ossol. XVII 6342.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.3073

SALINARIUS Wojciech

918. Censura albo rozsądku na confessią ludzi tych, którzy pospolitym nazwiskiem rzczeni bywaią arriany a w rzeczy samey są socianianistami [Księgi 1–6].

W Ośmianie: [Drukarnia K. Dorohostajskiego], 1615. 4°.

E. XXVII, 33–34. Ossol. XVII 6348.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] ks. 1–3, 5; 3. ks. 4: 1. BFB [p].

XVII.8010

SAND Christoph

919. Bibliotheca anti-trinitariorum, sive catalogus scriptorum ... Opus posthumum ... Accedunt alia quaedam scripta, quorum seriem pagina post praefationem dabit

Freistadii: Apud Johannem Aconium, 1684. 8°.

E. XXVII, 65–66. Ossol. XVII 6366. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6670

SAPECKI Cyprian

920. Przyjaciel w ostatniej potrzebie doznany albo Bractwo Nayswiętszego Odkupiciela Ukrzyżowanego ... przy kościele archiprezbiteralnym krakowskim Nayswiętszej Panny w rynku założone [Księgi 1–2].

W Krakowie: W Druk. Dziedzic. Krzysztofa Schedla, 1673. W Drukarni Jana Domańskiego, 1719. 4°.

E. XXVII, 85. Ossol. XVII 6372.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 987.

XVII.8143

SAPIEHA Jan

921. Adnotationes historicae de origine in regno Poloniae ordinis equitum aquilae albae ... Coloniae apud Adamum Cholinum.

Coloniae: Apud Adamum Cholinum, 1730. 4°.

E. XXVII, 91–92. VD18.

Prow.: 1. Z licytacji Hołowczyca dnia 22 Paz 1823. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.2033

SARCERIUS Erasmus

922. Expostiones in epistolas dominicales ac festuales.

Marburg ; Francfurti: apud Christianum Eganolphum, 1540. 8°.

VD16 S 1701.

Prow.: 1. Ex bibliotheca Tobiae Fischerii A 1582 Prid 2 d. Mart. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVI.O.9175

923. In Evangelia festivalia postilla, ad methodi formam expedita, autore

Frankoforti: Christianus Egenolphus exudebat, 1540. 8°.

VD16 S 1722.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.9176 adl.

SAUNIER Pierre

924. De fraternitate S. Spiritus historicus commentarius ... Scribebat ...

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1651. 8°.

E. XVII, 160. Ossol. XVII 6405.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8300

SAWICKI Kasper

925. Tryplika na duplikę x. Tenebriona Niedoperza ministra zborowej drużyny w Torunu ... napisana przez Iana z Prus Golubskiego ...

Cracoviae: [s.n.], 1615. 4°.

E. XXVII, 167–168. Ossol. XVII 6413.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.1159

SCHMIDT Johann Andreas

926. Programma de catechesi Racoviensi ...

Helmstadii: [s.n.], 1724. 4°.

E. XXVII, 226. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.68

SCHOBER Ulryk

927. Paralipomena.

Torunii: extudebat Andreas Cotenius, 1594. 8°.

E. XXVII, 235. W. 2933. Ossol. XVI 2216. BUWr 1679. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 215.

XVI.O.669

SCHÖNE Andreas

928. Daphnis seu de funere Stephani I regis Polonorum ecloga.

Cracoviae: typis Andreae Petricovij, 1588. 4°.

E. XXVII, 249–250. W. 1689. Ossol. XVI 2221. BJ 2195. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian, 2 Jan. 1 Aug. 1838. 2. BS [exl.] 340.

XVI.Qu.2102

SCHOPPER Jakob

929. Neue Chorographia und Histori Teutscher Nation. das ist Wahrhafste eigentliche und kurtze Beschreibung der alten hochlöblichen Teutschen, unserer Uranherren erster Ankunfft ...

Franckfurt am Mayn: Feyerabendt, 1582. 2°.

BMC Germany 794. VD16 ZV 14130.

Prow.: 1. Sum ex Libris Dris S Bartholomaei 1684. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. Biblioteka Wilanowska. 4. BS [exl.].

XVI.F.13694

SCHREIBEN

930. Schreiben eines guten Freundes in Leipzig nebst einem Bericht von Ihre Königl. Majestät in Pohlen des Herrn Friderici Augusti durchgebrachten Campagne, in. Ao. 1704.

Leipzig: bey Joh. Theodoro Boetio, 1704. 4°.

E. XXVII, 267.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.72

SCHROEDER Eliasz Konstanty

931. Actus memorandarum solennitatum abdicationis et resignationis ... Joannis Casimiri Poloniae ... regis celebratus Varsaviae ... scriptus ab

[S.l.: s.n.], 1668. 4°.

E. XVII, 272. Ossol. XVII 6456.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 825.

XVII.5115

SCHULTZ Georg Peter

932. Commentarius de mareschaleis Regni Poloniae

Gedani: apud Georgium Marcum Knoch, 1743. 4°.

E. XXVII, 293.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.13096

933. Historia interregni novissimi et comitiorum in Prussia Polonica anno MDCCXXXIII celebratorum.

Gedani: apud Georgium Marcum Knochium, 1738. 4°.

E. XXVII, 294. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55923

934. Historia interregni novissimi et comitiorum in Prussia Polonica Anno MDCCXXXIII celebratum.

Gedani: apud Georgium Marcum Knochium, 1738. 4°.

E. XXVII, 294. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1431

SEBASTIANUS a Matre Dei

935. Firmamentum symbolicum, in quo Deiparae elogia, quibus velut firmamentum stellis, est exornata,, symbolice depinguntur Opus ... compositum a

Lublino: sumptibus Georgii Forsterii, 1652. 4°.

E. XVII, 328. KBP 1744. BP 248. Ossol. XVII 6490. DS. 916.

Prow.: 1. R. Pris Joannis Więclowic praep. ad S. Joan. Bosco Posn. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

3. [BS] 578.

XVII.8148

SENDSCHREIBEN

936. Send-Schreiben eines Polnischen Edelmanns an einen seiner Freunde, über den gegenwärtigen Zustand von Pohlen.

Zu Kölln: Bey Peter de la Hache Erben, 1704. 4°.

E. XXVII, 375.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.53

SERTKOWICZ Tomasz Antoni

937. Novus ecclesiae Dei phosphorus divus Bonaventura ... annuo festivitatis suae die ... panegyrica oratione per ... celebratus

Cracoviae: Typis Universitatis, 1681. 2°.

E. XXVII, 399. KBP 1749. Ossol. XVII 6512.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1738.

XVII.19395

SEYLER Georg Daniel

938. Histoire de Stanislas I. roi de Pologne grand duc de Lithuanie ... par Monsieur D. C. [tłum. z j. niem. J. G. Chevrieres].

A Francfort: Aux Depens De La Compagnie, 1740. 8°. T. 2.

E. XXVII, 416. NK V 735 (Stanisław Leszczyński). Barbier 735 (Jean-Guillaume de Chevrieres).

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56223

SIDUS

939. Sidus Martis sereniorem post eclipses patriae die[m] polessiaco polo reaccendens in avitis armis ... Vladislai Michaelis Jelski ... sub auspiciatissimum exortum in capitaneatus auge ... encomiastico salutationis homagio adoratum

Vilnae: Typis Academicis Societatis Jesu, 1737. 2°.

E. XVIII, 530–531.

Prow.: 1. R.P.F. Felix Towianski Or. Mi. Conv. 2. And. Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.16670

940. Sidus Oloris Felici auspicio, aspectu sereno, caelestique harmonia recreans, Ecclesiam, Orbem, Vrbem, Poloniam, Cracoviensem Academiam ... Noviter in Polonia salutato Nuntio ... Galeatio Mare-scotto Archiepiscopo Corinthi ... A Nobili ... Universitatis Cracovien. Iuventute ... Praesentatum.

Cracoviae: apud heredes Schedel, 1668. 2°.

E. XXII, 149 (Galeazzi M.). Ossol. XVII 6521.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1887.

XVII.19340

SIEMIENOWICZ Casimir

941. Artis Magnae Artilleriae Pars Prima.

Amsterodami: apud Ioannem Ianssonium, 1650. 2°.

E. XXVIII, 24–25. Ossol. XVII 6534.

Prow.: 1. Do biblioteki Piotrowickiej 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19418

SIENKIEWICZ Bernard

942. Fortuna regni a Augusto III sub avitis crucibus ... Theodori Andreae ... Potocki ... reperta ... stylo panegyrico celebrata

Varsaviae: Typis Scholarum Piarum, 1724. 2°.

E. XXVIII, 40.

Prow.: 1. Ex libris Josephi Kiełczewski auditoris elo quentiae. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.16459

SIENKIEWICZ Piotr

943. Solennia secundarum primitiarum ab ... Nicolao Oborski ... episcopo Laodicensi ... celebrata et ... a ... dedicata

Cracoviae: Typis Universitatis, 1686. 2°.

E. XXVIII, 45–46. Ossol. XVII 6547.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1796.

XVII.15855 adl.

SIERAKOWSKI Fabian

944. Dekret na trzech łotrow od mniejszego trybunału duchownego praezydenta ferowany a przez ... z ambony publikowany

W Warszawie: u Wdowy y Dziedzicow Piotra Elerta, [po 1 III] 1665. 4°.

E. XXVIII, 56. Ossol. XVII 6552.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum contus Lublinensis ad. S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1528.

XVII.5043

SIERAKOWSKI Jacek

945. Niebieska kostka karmelitanska na fortunę pańską z rak boskich rzucona s. Teresa ... kazaniem ... przez ... iluminowana

W Lublinie: w Drukarni Jana Wiczorkowicza, 1654. 4°. *War. B.*

E. XXVIII, 58. Ossol. XVII 6557. DS. 926.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Refor. contus Stobnicensis ad. S. M. Magdalen. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1618.

XVII.5684

SIERAKOWSKI Kajetan

946. Do uprzedzonych względem Konstytucyi dnia 3 maia 1791 roku zapadley od

[Warszawa]: W Drukarni Wolney, [po 3 V 1791]. 4°.

E. XXVIII, 60.

Prow.: 1. De la bibliotheque de M. le prince Alexandre Lubomirski [s.e.]. 2. And. Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.7095

SIGNATOR

947. Signator supremus et signaculum iustus dolor in supremis funebribus justis ... Caroli Stanislai Justi Radziwiłł ... sigillans ... Annae Catharinae Sanguszkowa ... praesentatus

Vilniae: Typis Universitatis Societatis Jesu, 1720. 2°.

E. XXVI, 75.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVIII.14206

SIKORSKI Marian

948. Hypomnema Ordinis Disalceatorum Sanctissimae Trinitatis redemptionis captivorum in ... regnum Poloniae introducti promptione ... Joannis Casimiri Donhoff ... opus duplici indice alphabetico nempe et chronologico illustratum cura et labore Mariani a S. Stanislao

Varsaviae: in Typographia Collegii Scholarum Piarum, 1753. 2°.

E. XXVIII, 91–92.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29412

SILVA Marcos da (Marcus de Lisboa, Ulisbony M.)

949. Kroniki trzech zakonów postanowionych od oycy ś. Franciszka ... przez ... Marka z Ulisbony ... ięzykiem portogalskim napisana ... a teraz przez [Pawła Łęczyckiego] ... z włoskiego na polskie przetłumaczona [Cz. 1–2].

W Krakowie, W drukarniej Andrzeja Piotrkowczyka, [po 28 VI] 1610. 2°.

E. XXXII, 22 (Ulisbiny M.). KBP 1761. Ossol. XVII 6567.

Prow.: 1. Za urzędu mnie xieni na ten czas będącey Agnieszki Gostkowskiej ta księga oddana iest do pospolstwa pod rejestrem w roku Pańskim 1616 ręką swą własną podpisałam się.
2. Wiktoria Niemirzanka xienii. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.15874

SIMANDI Władysław

950. Corvi albi eremitici nova musa olim a.. in laudem et gloriam divi Pauli primi eremitaie variis artificiosis figuris adornata nunc vero ... Valentini Gorski ... dedicata.

Cracoviae: typis Universitatis, 1781. 4°.

E. XXVIII, 99.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56433

SITAŃSKI Franciszek

951. Fratris Francisci Sitanii Zamoscensis ... Poematum variorum libri IV.

[Zamość: s.n.], 1626. 8°.

E. XXVIII, 119. KBP 1769. Ossol. XVII 6573.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8223

SKARGA Piotr

952. Conciones pro diebus dominicis et festis totius anni ... cum additione De septem sacramentis ... nunc vero in latinum idioma translatae ... a Joanne Odrowąż Pieniązek ... in lucem publicam datae ... Cracoviae: Typis Universitatis, 1691. 2°.

E. XXVIII, 136–137. Ossol. XVII 6588.

Prow.: 1. Ex libris R. Matthiae Zachemski parochi Trzcinnicensis 1787. 2. Ex libris Joannis Garbaczewski 1791mo a praeposito ... pro missis 6 acquisitus. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.17332

953. Discurs na confoederacją.

W Krakowie: [s.n.], 1607. 4°.

E. XXVIII, 137–138. Ossol. XVII 6589.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1230.

XVII.302

954. Kazania na niedziele y święta całego roku ... Dwa są przy nich Registry. Jeden do nauk na zmocnienie Katholockiey wiary: a drugi do naprawy obyczaiów służący.

W Krakowie: w drukarniey Andreie Piotrkowczyka, 1595. 2°.

E. XXVIII, 142. Otw. 23. DBC.

Prow.: 1. G. T. P. K. [s.e.]. 2. ... Pietkiewiczze Wilconiensis A. 1647. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 2102.

XVI.F.4642

955. Pro Sacratissima Euchristia contra haeresim Zwinglinam ad Andream Volanum libri III.

Vilnae: Nicolai Christophori Radiuili, 1576. 8°.

E. XXVIII, 139. W. 344. Otw. 1. PK. 1382. FG. 351. Hor. 187. Ossol. XVI 2299. BJ 2287. DBC.

Prow.: 1. ... Cust. Epis ... Praep. M. V ... [XVII w.]. 2. [zamazana] 1771. 3. Andrzej Edw. Koźmian. 4. BS [exl.] 191.

XVI.O.220

956. Proces na konfederacją.

[Kraków: And. Piotrkowczyk], 1596. 4°.

E. XXVIII, 154. W. 1832. Otw. 18. PK. 1358. Ossol. XVI 2304. BJ 2289. DBC.

Prow.: 1. Pro loco Łucoviensi [XVII w.]. 2. Andrzej Edw. Koźmian. 3. BS [exl.] 323.

XVI.Qu.1566

957. Zawstydenie nowych arianow y wzywanie ich do pokuty ... od ...

W Krakowie: w drukarni Mikołaja Loba, 1608. 4°.

E. XXVIII, 159–160. KBP 1779. Ossol. XVII 6612.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8070

958. Żołnierskie Nabożeństwo, to iest nauki y modlitwy y przykłady do tego stanu służące. Pisane od ...

W Krakowie: w Drukarniey Franciszka Cezarego, 1618. 8°.

E. XXVIII, 151. Ossol. XVII 6613.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8234

SKARSZEWSKI Wojciech

959. Prawdziwy Stan Duchowieństwa w Polsce przez ...
W Warszawie: w Drukarni Nadwornej J. K. Mci., 1776. 8°.
E. XXVIII, 173.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56989

960. Prawdziwy Stan Duchowieństwa w Polsce przez ... W Warszawie do druku podany a za usilnym
wielu żądaniem przedrukowany.

W Kaliszu: [s.n.], 1777. 8°.

E. XXVIII, 173. B.K. 1123.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56991

SKÓRSKI Jan

961. Lechus carmen heroicum.

We Lwowie: w Drukarni Brackiej SSS. Trójcy, 1745. 8°.

E. XXVIII, 185.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.1646

SKROBISZEWSKI Jakub

962. Panegyricus ad illustrissimum et revendissimum dominum, d. Ioannem Tarnovium.

Cracoviae: In officina Lazari, Basilius Skalski, 1604. 4°.

E. XXVIII, 196. Ossol. XVII 6632.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1568.

XVII.8626

SKROBKOWIC Ludwik Jan

963. Korab na morzu ... godney pamięci ... Iakuba Zadzika biskupa krakowskiego ... pokazany z am-
bony ... Przez ...

W Krakowie: W Drukarni Andrzej Piotrkowczyka, [po 5 V] 1642. 4°.

E. XXVIII, 198. KBP 1790. Ossol. XVII 6638. MS 469.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1570.

XVII.8539

964. Peregrinacya szczęśliwa dwóch biskupow wielkich, krakowskiego [Jakuba Zadzika] y warmińskiego
[Mikołaja Szyszkowskiego], na lądzie iedna, po morzu druga dwoiem kazaniem pogrzebowym ogłoszona.

Przez ... Przydana iest do tego Wroźka duchowna tegoż authora ...

W Warszawie: W Drukarni Piotra Elerta, 1644. 4°.

E. XXVIII, 198. KBP 1791. Ossol. XVII 6639. MS 470.

Prow.: 1. AEKoźmian. 2. [BS] 1530.

XVII.3633

965. Smierc stroyna pod wiosnę przy wyprowadzeniu ciała ... Konstancyey ... Lubomierskiej, starościney
generalney krakowskiej... wystawiona przez ...

W Krakowie: W Drukarni Franciszka Cezarego, 1648. 4°.

E. XXVIII, 198. KBP 1792. Ossol. XVII 6640. MS 67.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1529.

XVII.8512

966. Spelunca duplex to iest iaskinia dwoista, przy braniu possessyey w nie dwóch zacnych ciał ... Piotra Szyskowskiego, kasztellana woynickiego ... y ... Theophile ... Wisniowieckiey małżonkow wystawiona ... przez

W Krakowie: W Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1643. 4°.

E. XXVIII, 198–199. KBP 1793. Ossol. XVII 6641. MS 471.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum conv. Lublinensis ad S. Casimirum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1551.

XVII.3415

SKRZETUSKI Kajetan

967. Historia polityczna dla szlachetney młodzi zaiweraiaaca zebranie krotkie przypadków znakomitych w dawnych monarchiach ... przez

W Warszawie: w Drukarni u XX Scholarum Piarum, 1773–1775. 8°.

E. XXVIII, 203.

Prow.: Cz. 1: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.4631

SKRZETUSKI Wincenty

968. Prawo polityczne narodu polskiego przez ... Edycya druga poprawna. T. 1–2.

W Warszawie: w Drukarni Scholarum Piarum, 1787. 8°.

E. XXVIII, 208.

Prow.: 1. Z książek Karola Xawerego Szuszkowskiego. 2. P. F. Suffczyński. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS].

XVIII.56644

SŁOWIKOWSKI Mikołaj

969. Vindiciae pro Cornelio Tacito a ... publice ... oppositae

Cracoviae: In Officina Andreae Petricovii, 1638. 4°.

E. XXVIII, 272. KBP 1804. Ossol. XVII 6726.

Prow.: 1. Matthiae Lachowicz.... 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1475.

XVII.8549

Smith Thomas

970. Catalogus librorum, manuscriptorum Bibliothecae Cottoniae cui praemittuntur ... Roberti Cottoni ... vita et Bibliothecae Cottonianae historia et synopsis.

Oxford: e Theatro Sheldoniano, 1696. 2°.

Webster 356. Jöch. IV, 304.

Prow.: 1. Andrzej W. Koźmian. 2. Biblioteka Wilanowska. 3. BS [exl.].

XVII.20724

SMOGULECKI Jan Mikołaj

971. Sol illustratus ac propugnatus ab
 Friburgi Brisgoiae: Excudebat Theodorus Meyer, 1626. 4°.
 E. XVII, 318–319. Ossol. XVII 6802. VD17.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVII.2437

SMOTRYCKI Maksym H.

972. Exthesis abo expostulatia to iest rozprawa miedzy apologią y antidotem o ostanek błędow haereziy y kłamstw ... uczyniona przez
 We Lwowie: W druk[arni] Iana Szeligi, 1629. 4°.
 E. XVII, 327–328. Z.I. 200. Ossol. XVII 6809.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVII.2225

973. Paraenesis abo napomnienie od ... do ... Bractwa Wileńskiego cerkwie S. Ducha
 W Krakowie: W druk[arni] Andr[ez] Piotr[owczyka], 1629. 4°.
 E. XXVIII, 330–331. KBP 1826. Ossol. XVII 6810.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1476.

XVII.2224

SOBÓR

974. Święty a powszechny sobor we Florenciey odprawiony abo z Grekami vnia, spisany ode trzech Kościoła greckie[go] na to od nich samych wysadzonych pisarzo, ktory po łacinie jest trochę skrocony, a tu się z greckiego na polskie własnie przekłada na żądanie ... x. biskupa kuiawskiego.
 W Krak[owie]: W drukarni Mikołaja Loba, 1609. 4°.
 E. XXVIII, 376. Ossol. XVII 7192.
 Prow.: 1. Domus rofess. Crac. S. J. ad S. Barbaram. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl].

XVII.7992

SOCYN Faust

975. Concionis Christi, quae habetur capite quinto, sexto et septimo apud Mathaeum Evangelistam explicatio. Dictata a
 Racoviae: Typis Sebastiani Sternacii, 1618. 8°.
 E. XXVIII, 382. Gryczowa, Ariańskie oficyny 257. KBP 1837. Ossol. XVII 6828.
 Prow.: 1. Fuhrmann – Aus der Bibliothek des Feldprobst Kletschke 1810 erstanden. 2. Andrzej Ed. Koźmian.

XVII.1427

976. De Jesu Christo Servatore, hoc est cur qua ratione Iesus Christus noster
 [Cracoviae]: Typis Alexii Rodecii, 1594. 4°.
 E. XXVIII, 387. W. 607. PK. 1375. BUP 286. Ossol. XVI 2335. BJ 2310. Gryczowa, Ariańskie oficyny 67. DBC.
 Prow.: 1. [zamazana]. 2. Ex libris Joan. Karwowski praepositi [XVII w.]. 3. Applicatus ad Bibliothecam per Conventum Lucoviensem PP. Bernardinorum [XVII w.]. 4. Andrzej Edw. Koźmian. 5. BS [exl.] 374.

XVI.Qu.2724

977. De loco Pauli Apostoli in Epistola ad Rom. cap. Septimo ... disputatio ... Editio secunda
Racoviae: typis Sebastiani Sternacii, 1612. 8°.

E. XXVIII, 390–391. Gryczowa, Ariańskie oficyny 262. Ossol. XVII 6832.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.830

978. De statu primi hominis ante lapsu disputatio quam ... habuit cum Francisco Puccio
Racoviae: Typis Sternacianis, 1610. 4°.

E. XXVIII, 398. Gryczowa, Ariańskie oficyny 264. KBP 1840. Ossol. XVII 6834.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8024

979. De unigenitii Filii Dei existentia inter Erasmum Johannis et Faustum Socinum disputatio.
[Kraków: Al. Rodecki], 1595. 8°.

E. XXVIII, 399–400. W. 625. Ossol. XVI 2332. BUWr 1829. Gryczowa, Prasy Rakowa i Krakowa 284. Gryczowa, Ariańskie oficyny 69. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian 8. 10-bra 1824 k. 2. BS [exl.] 218.

XVI.O.718

980. Defensio animadversiorum ... in assertiones theologicas ... de trino et uno Deo adversus Gabrielem Eutropium ... conscripta.

Racoviae: Typis Sebastiani Sternacii, 1618. 8°.

E. XVII, 382. Gryczowa, Ariańskie oficyny 266. Ossol. XVII 6835.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1017.

XVII.1418

981. Opera omnia in duos tomos distincta. Quorum prior continet ejus Opera Exegetica et didactica posterior Opera ejusdem Polemica comprehendit. Accesserunt quaedam hactenus inedita
Irenopoli: [s.n.], 1656. 2°.

E. XXVIII, 392–393. Ossol. XVII 6841.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.16324

982. Responso ad libellum Jacobi Wuieki ... editum De divintate Filii Dei et Spiritus Sancti
[Racoviae?]: Typis Sternacianis, 1624. 8°.

E. XXVIII, 396. Gryczowa, Ariańskie oficyny 278. KBP 1846. Ossol. XVII 6844.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2007

SOKOŁOWSKI Stanisław

983. Epithalamion episcopi cvm sva sponsa ecclesia sive De consecratione episcopi sermo apud serenissimum Stephanvm Polonorvm regem in consecratione ... Joannis Andreae Caligarij
Cracoviae: in Officina Lazari, 1580. 4°.

E. XXIX, 13. W. 389. PK. 1386. FG 366. Ossol. XVI 2349. BUWr 1840. BJ 2324. Tryp. 2475. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 331.

XVI.Qu.1793

984. Epithalamion Sive Benedictiones Nuptiales Ad Serenissimum Sigismundum III Poloniae Regem et Annam Austiracam coniugem eius.

Cracoviae: in Officina Lazari, 1592. 4°.

E. XXIX, 14. W. 1758. PK. 1387. Ossol. XVI 2350. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian 2. Jan 1 Aout 1838. 2. BS [exl.] 336.

XVI.Qu.2726

985. Nuntius Salutis Sive De Incarnatione ... Sermones Quinq[ue].

Cracoviae: in Officina Lazari, 1588. 4°.

E. XXIX, 16. W. 536. PK. 1390. FG. 369. Ossol. XVI 2354. BUWr 1844. BJ 2327. Tryp. 2480. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 333.

XVI.Qu.2592

986. Pro cultu et adoratione Jesu Christi in Eucharistiae sacramento concio.

Cracoviae: in officina Lazari, 1582. 4°.

E. XXIX, 22. W. 424. DRK. 77. FG. 364. BPW. 331. Ossol. XVI 2340. BJ 2332. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 332.

XVI.Qu.1878

987. Stanislai Socolovii Sereniss[imi] Stephani Poloniae Regis Theologi ... Orationes Ecclesiasticae septem.

Coloniae: apud Maternum Cholinum, 1587. 8°.

E. XXIX, 21. W. 519. FG. 370. Hor. 192. BPW. 329. BUP 291. Ossol. XVI 2356. BUWr 1845. BJ 2330. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. [BS] 209.

XVI.O.343

988. Stanislai Socolovii Stephani I quondam Regis Poloniae Theologi Partitiones Ecclesiasticae Ad Petrum Costcam.

Cracoviae: ex officina Lazari, 1589. 4°.

E. XXIX, 22. W. 544. PK. 1392. FG. 371. Hor. 196. BPW. 330. Ossol. XVI 2357. BJ 2331. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 334.

XVI.Qu.2358

SOLARY Pius

989. Krolewskie zprzysiężoney z cnotą mądrosci kleynoty w skarbnicy przeswietney Akademiei złożone przy doroczney uroczystości b. Iana Kantego ... kazaniem ... ogłoszone przez ...

[Poznań]: W Drukarni Akademiei Poznańskiej, 1689. 4°.

E. XXIX, 29. Ossol. XVII 6858.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5685

SOLFA Jan Benedyktynowicz

990. De visionibus et revelationibus naturalibus et divinis.

Cracoviae: in officina Hieronymi Vietoris, 1545. 8°.

E. XII, 463. Ossol. XVI 2365. BJ 2336. IA 116.711. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.884

SOLIGNAC Pierre Joseph

991. Histoire générale de Pologne par

Paris: chez Jean Thomas Herissant rue S. Jacques à s. Paul et à S. Hilaire, 1750. 8°.

T. 2, 3, 4, 5.

E. XXIX, 33–34.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56237

992. Histoire générale de Pologne. Continuation, par les auteurs de la grande éd. de Hollande de l'histoire universelle.

Amsterdam: chez Henri du Sauzet, 1751–1780. 12°.

T. 1 – 1751, T. 3–6 – 1780.

E. XXIX, 34.

Prow.: T. 6: 1. Andrzej Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.5939

SOLIKOWSKI Dymitr Jan

993. Utrąpioney rzeczypospolitey Polskiej wizerunek y skuteczna naprawa z pism Stanisława Orzechowskiego Hieronym Bozdarzowski na świat podał

[S.l.: s.n.], 1629. 4°.

E. XXIX, 40. Ossol. XVII 6872.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1214.

XVII.8516

SOLSKI Stanisław

994. Geometra Polski : to iest Nauka Rysowania, Podziału, Przemieniania, y Rozmierzania Liniy, Angułow, Figur, y Brył pełnych.

W Krakowie: W drukarni Jerzego i Mikołaja Schedlow, 1683–1684 [Ks. 1–2]. 2°. *War. A.*

E. XXIX, 53–54. KBP 1855. Ossol. XVII 6875.

Prow.: 1. Ex libris Ignatii [innym pismem] Stephani Tański T. C. 2. Ex libris et bibliotheca Vincentii Caietani Josephi et Joannis Koźmianow 1787 die 9 Xbris. 3. BS [exl.].

VII.18106

SOMMERFELD Johann sen.

995. Modus epistolandii

Kraków: Jan Haller, 1519. 4°.

E. XXIX, 78. Pol. Typ. IV, 187. Ossol. XVI 2385. BJ 2351.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.Qu.3453

SOMMERSBERG Friedrich Wilhelm von

996. Silesiacarum rerum scriptores aliquot adhuc inediti, accederunt codicis Silesiae diplomatici specimen T. 1–3.

Lipsiae: Sumtibus Michaelis Huberti, 1729–1732. 2°.

E. XXIX, 79. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.15146

SONDER

997. Eine sonder und wunderbahre Propheceyung das Königreich Pohlen betreffende

[S.l.: s.n.], 1662. 4°.

E. XXV, 285. Ossol. XVII 6879.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 710.

XVII.4771

SOWIŃSKI Tomasz Jan

998. Novum posthumae memoriae monumentum, venerandis patrum Almae Academiae Cracoviensis cineribus ... erectum ... a ... consignatum

Cracoviae: Typis Universitatis, 1696. 2°.

E. XXIX, 92. Ossol. XVII 6890.

Prow.: 1. AEKoźmian. 2. [BS] 2229.

XVII.19333

SPANGENBERG Johann

999. Computus ecclesiasticus.

Cracoviae: Hier. Scharffenberger, 1552. 8°.

E. XXIX, 101. BUP 292. Ossol. XVI 2391. BJ 2360. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVI.O.740

SPEE von Langenfeld Friedrich

1000. Cautio criminalis seu de processibus contra sagas liber ... Editio secunda

Posnaniae: In officina Alberti Reguli, 1647. 8°.

E. XXIX, 111–112. Ossol. XVII 6900.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. Dnia 18. gr. 1824 r. 2. [BS] 1022.

XVII.4282

SPLENDOR

1001. Splendor virtutis et fortunae in cardinalitia purpura ... Ioannis Casimiri ... Donhoff ... datus ... a Collegio Varsaviens Societatis Jesu

Varsaviae: Typis Caroli Ferdinandi Schreiber, 1687. 2°.

E. XV, 140. Ossol. XVII 6919.

Prow.: 1. E. Marylski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1962.

XVII.16560

STANISŁAW Leszczyński

1002. Głos wolny wolność ubezpieczający.

[S.l.: s.n.], 1733. 4°. *Wyd. A.*

E. XXI, 218.

- Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVIII.1184
1003. Manifest an die Polnische und Littauische Stände.
[S.l.: s.n.], 1706. 4°.
E. XXI, 219.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].
XVIII.240
1004. Manifest an die Pollnische und Littauische Stände.
[S.l.: s.n.], 1711. 4°.
E. XXI, 219.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian.
XVIII.219
- STAROWOLSKI Szymon**
1005. Ad principes Christianos de pace inter se componenda belloq. Turcis inferendo protrepticon.
[S.l.: s.n.], 1645. 4°.
E. XIX, 202. Ossol. XVII 6953. VD17.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.8381
1006. Adorea illustriss ... Andreae Lipski antistiti Luceoriensium dignissimo a ... in sua consecratione oblata.
Cracoviae: In officina Lazari, 1617. 4°.
E. XXIX, 187. Ossol. XVII 6955.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.1263
1007. Arka Testamentu zamykająca w sobie kazania niedzielne całego roku na dwie części rozdzielone ... A przez ... wystawiona.
W Krakowie: W drukarniej Krzysztofa Schedla, 1648–1649. 2°.
E. XXIX, 187–188. KBP 1869. Ossol. XVII 6957.
Prow.: 1. Ex libris r.p. Simonis Skarniewski vic. Andreoviensis A.D. 1648. Emptus Cracoviae per g. d. Adream Wawrowski fl. 12. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].
XVII.16073
1008. Camaldula Argentini sive de laudibus inclty Camaldulensis ordinis, ff. eremitaru[m], prope Cracoviam, in monte Argentini Orationes IIII.
Cracoviae: In officina Francisci Caesari, 1650. 12°.
E. XXIX, 188. Ossol. XVII 6960.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1024.
XVII.6337
1009. Commentarius IV libros Institutionum iuris civilis.
Cracoviae: Typis Francisci Caesarii, 1618. 8°.
E. XXIX, 188–189. KBP 1870. Ossol. XVII 6961.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.8220

1010. De rebus Sigismundi Primi Poloniarum regis ... gestis ... Libri quatuor.
Cracoviae: In officina Lazari, 1616. 4°.
E. XXIX, 203. KBP 1872. Ossol. XVII 6963.
Prow.: 1. M. Joannis Cynerski Rachtamowicz Coll. Min ... profess. 2. Andrzej Ed. Koźmian.
3. BS [exl.].
XVII.8036
1011. Dwór cesarza tureckiego y residencyą jego w Konstantynopolu.
W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1695. 4°.
E. XXIX, 190. Ossol. XVII 6968.
Prow.: 1. Z biblioteki moiej ... A. X. Radziwiłłowa 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1315.
XVII.4715
1012. Eucharisticon ... Martino Szyszkowski episcopo Cracovien ... a factum dicatumq in primo episcopatus sui ingressu.
Cracoviae: In officina Lazari, apud Matthiam Andreoviensem, 1617. 4°.
E. XXIX, 192. Ossol. XVII 6973.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.1261
1013. Institutorum Rei Militaris, Libri VIII.
Cracoviae: In officina Christophori Schedelii, 1640. 2°.
E. XXIX, 192. KBP 1875. Ossol. XVII 6977.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.19307
1014. Lament utrapioney matki Korony Polskiew iuż iuż konaiącey, na syny wyrodne
[S.l.: s.n., ok. 1650]. 4°. *War. B.*
E. XXIX, 193–194. Ossol. XVII 6981.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1446.
XVII.94
1015. Magni antistitis Iacobi Zadzik elogium et vita a ... conscripta.
Cracoviae: In officina typographica Francisci Caesarii, 1644. 4°.
E. XXIX, 187. Ossol. XVII 6984.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1563.
XVII.8200
1016. Monumenta Sarmatarum, viam universae carnis ingressorum.
Cracoviae: in officina viduae et haeredum Francisci Caesarii, 1655. 2°.
E. XXIX, 195. KBP 1879. Ossol. XVII 6985.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.19304
1017. Oratio in obitum ... Caroli Chodkievici ... palatini Vilmensis
Cracoviae: In officina Mathiae Andreoviensis, 1622. 4°.
E. XXIX, 197. Ossol. XVII 6988.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.1795

1018. Świątnica panska zamykaiąca w sobie kazania na uroczystości swięt całego roku przez ... wystawiona.

W Krakowie: W drukarni Jerzego y Mikołaiia Schedlow, 1682. 2°.

E. XXIX, 210. KBP 1890. Ossol. XVII 7015.

Prow.: 1. Ex libris R. A. Josephi Kentski emptus florenis 18. 2. Applicat eclesiae Dorouscensi a rdo Suchodolski praeposito Dorouscens. 1757. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl].

XVII.17014

1019. Simonis Starovolsci Tractatus tres : I. Polonia; II. Sarmatiae Bellatores; III. Scriptorum Polonicorum Ekatonas : seu centum illustrium Poloniae scriptorum elogia & vitae.

Wratlaviae: apud Ioannen Iacobum Kornium, 1734. 4°.

E. XXIX, 210. NK III, 284. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVIII.1233

1020. Vitae antistitum Cracoviensium per ... editae. Additis hexastichis ... Christophori Contscii Cracoviae: Apud viduam et haeredes Francisci Caesarii, 1655. 2°.

E. XXIX, 212. Ossol. XVII 7019.

Prow.: 1. De la Bibliotheque de Mr. le Pr. Alexandre Lubomirski. [s.e.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl].

XVII.16086

1021. Wielki patryarcha zachodniego kosciola Benedykt swięty ... na kazaniu w kosciiele Swiętego Krzyza na Lysey Gorze

W Krakowie: W Drukarni Krzysztofa Schedla, 1641. 4°.

E. XXIX, 198–199. KBP 1891. Ossol. XVII 7022.

Prow.: 1. Conventus Lublinensis PP Reformatorum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1575.

XVII.8328

1022. Wielkiego korabiu wielki sternik ... Iakub Zadzik biskup krakowski ... w kazaniu ... czasom potomnym ukazany.

W Krakowie: W Drukarniey Krzysztofa Schedla, 1642. 4°.

E. XXIX, 193. KBP 1892. Ossol. XVII 7023.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1575.

XVII.8088

STARZA

1023. Starza ... Korycińskich w krwawym prawdziwie polu ... w ... Franciszku Korycinskim kasztelanicu braclawskim ... zakrwawiony a ... na grobowcu wyryty

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, [po 7 VI 1696]. 2°.

E. XX, 110–111. Ossol. XVII 7027.

Prow.: 1. Ex libris Adami a Tarnów Tarnowski praepositi curati Severiensis donatus a adm. rndo Josepho ... curato Zawadoviensi An. Dni 1696 2. AEKoźmian. 3. [BS] 1773.

XVII.17216

STASZIC Stanisław

1024. Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego, kanclerza i hetmana w. k. do dzisiejszego stanu Rzeczypospolitey Polskiej przystosowane.

[S.l.: s.n., 1787]. 8°.

E. XXX, 220.

Prow.: 1. Kajetan Koźmian. 2. [BS].

XVIII.10408

STATUT

1025. Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego ... [Acc.:] Trybunał Wielk. X. Litew

W Wilnie: W drukarni Akademii Societatis Iesu, 1693. 2°.

E. XXIX, 238. VASL 895. KBP 1899. Ossol. XVII 7034.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1786.

XVII.19447

STATUTA

1026. Statuta inclity Regni Poloni[a]e recens recognita emendata.

Cracoviae: apud Hier[onymum] Vietor[em], 1532. 2°.

E. XXXI, 60; XXIX, 253. W. 1091. PK. 1431. Ossol. XVI 2434. BJ 2398. DBC.

Prow.: 1. Liber iuristarum ut ille utilissimus acceptus ex Bibliotheca Złoczoviensi Ordinis Minoris Sancti. Francisci Conventual. illinque remeandus unde exit [XVI w.]. 2. Ta książka iedna z nairzadszych odryta przezemnie w iednym klasztorze; tem mocniej cieszy mnie iż Tadei Czacki ów najsławniejszy Badacz literatury oyczystej dwa tylko exemplarze znał. Ja w dowód szczególnego szacunku i poważania ofiarowałem ją Andrzejowi Koźmianowi młodzieńcowi wielkich zalet jako lubownikowi chwały narodu. Kielce d. 2 kwietnia 1826 r. Tomasz Ujazdowski naucz. Szkoły wojew. w Kielcach. 3. Andrzej Koźmian. 4. BS [exl.].

XVI.F4364

1027. Statuta noua inclite p[ro]uintie Gnesnen[sis].

[Excussum Cracoviae: per Mathiam Scharffenberger, 1527]. 4°.

E. XXI, 81; XXIX, 247–248. W. 69. PK. 1426. FG. 380. Hor. 199. BPW. 336. Ossol. XVI 2429. BUWr 1890. DBC.

Prow.: 1. Conv. Biblioth. Łukoviensis PP. Bernardinor [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 64.

XVI.Qu.2600 adl.

1028. Statuta ... Sigismundi Primi Poloniae regis ... in conventionibus generalibus edita et promulgata ...

[Acc.:] Sequitur Formula processus iudiciarii

Samosci: Martinus Lenscius typographus Academiae excudebat, 1602. 2°.

E. XXIX, 251. KBP 1902. Ossol. XVII 7035.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.19417

STAWICKI Sebastian

1029. Ogłos wdzięcznie brzmiących trąb w orle radziwiłowskim zasadzonych, ktoremi wieczney sławy y pobożności wytrabiła dźwięk ... Anna Euphemia ... Radziwiłowna Donhoffowa ... znowu pogrzebowymi trąbami ... światu ... puszczony ... przez

W Krakowie: W drukarni u wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, 1664. 4°.

E. XXIX, 261. KBP 1905. Ossol. XVII 7042.

Prow.: 1. Ex libr. V. Łubieński ... 2. Ex libris Joan. Dąbrowski can. Cracov. 1734. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1525.

XVII.8329

STEFANOWSKI Hieronim

1030. Censura dysputacyjnej wileńskiej podanej przez Daniela Mikołajewskiego. Przez Marcina Michajłowicza Żagiela.

W Wilnie: [Drukarnia Akademii], [po 20 I] 1600. 4°.

E. XXIX, 272. PK. 1617. Ossol. XVI 2437.

Prow.: 1. M. Alb. Szamborski Lubl. P. S. et Min. Doctor [XVII w.]. 2. Conventus Lublinem. Frum. Minor. Reformat. ad s.Casimirum [XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 295.

XVI.Qu.2954

1031. Termin na protestacją ministra jednego ewangelickiego. Przez Marcina Michajłowicza Żagiela. W Wilnie: Druk. Akademii, [po 26 XI] 1599. 4°.

E. XXIX, 273. W. 1902. Ossol. XVI 2439. BJ 2407. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.] 368.

XVI.Qu.2728

STEFAŃSKI Melchior

1032. Opuscula tam ecclesiastici, quam equestris ordinis nobilium virorum compositionis inter status negotio servientia iussu ... Ioannis Andreae Prochnicki ... collecta ... opera a ... erroribus purgata et recusa. Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1632. 4°.

E. XXIX, 288–289. KBP 1917. Ossol. XVII 7063.

Prow.: 1. [JMO] 7735/27. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 746.

XVII.526

STOBAEUS Johannes

1033. Apophtegmata ...

In Regia Sarmatiae Cracouia: in officina Hiero[nymus] Vietoris ; impensa Marci bibliopo[lae], 1522. 8°.

E. XIV, 29. W. 995. Ossol. XVI 2447. BJ 2416. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 117.

XVI.O.416

STORZYMOWSKI Adam Kazimierz

1034. Srzeniawa flumen Dei repletum aquis sapientiae carmine gratulatorio honorata ... Stanislao Heraclio Lubomirski, supremo Regni mareschalco ... ab ... praesentata ... [S.l.: s.n., 1688]. 4°.

E. XXIX, 315 (podaje rok 1689). Ossol. XVII 7084.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1619.

XVII.6284

SUSZA Jakub

1035. Phoenix tertiatu redivivus albo obraz starozytny chelmski Panny y Matki Przenaswietszey ... praca ... wydany.

Zamość: W Drukarni Akademii Zamojskiej, 1684. 4°.
E. XXX, 73. Ossol. XVII 7168.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 467.

XVII.8161

SUSZYCKI Remigiusz

1036. Panegyricus ... Andreae ... Olszowski ... archiepiscopo Gnesnensi ... in solenni primoq. eius Gnesnam ingressu a ... consecratus

Cracoviae: Typis Universitatis, Impensis Novodvorscianis, [1675]. 2°.

E. XXX, 74. Ossol. XVII 7170.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2222.

XVII.19367

1037. Piesni Naboznych ... Przez X. R. S. K. K. [i.e. Remigiusz Suszycki]. Cz. 1–3.

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, [1697–1700]. 4°.

E. XXX, 74–75. Ossol. XVII 7171.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6331

SWEERTS François

1038. Selectae Christiani orbis deliciae.

Coloniae Agrippinae: sumpt[ibus] Bernardi Gualteri, 1608. 8°.

Mich. XL, 481. VD17.

Prow.: 1. Ex libris F[rat]ris Antonij Radwański Ord Min Conventus S. Francisci mpp. 2. Fratris Casimiri Chzalewicz S. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.11768

SYNODUS

1039. Synodus Provincialis Gnesnensis ... sub ... Laurentio Gembicki ... Petricoviae ... Anno Dni 1621 ... celebrata.

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1623. 4°.

E. XXX, 130. Ossol. XVII 7214.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2364.

XVII 325 adl.

1040. Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX ... Benedicto PP. XIII dicata, Romae MDCCXXIV edita ... reimpressa.

Vilnae: typis Basilianis, 1777. 8°.

E. XXX, 166.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56987

1041. Synodus provincialis sub Joanne Wezyk, Archiepiscopo Gnesnensi Warsaviae anno 1634 cerebrata.

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1636. 4°. *Wyd. B.*

E. –. Ossol. XVII 7220.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1303.

XVII.8012

SZCZERBIC Paweł

1042. Promptuarium statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae per ... conscriptu.[m]
Brunsbergae: Typis Georgii Schoenfels, 1604. 2°.

E. XXX, 222–223. KBP 1942. Ossol. XVII 7239. BVB.

Prow.: 1. Dnia 23 marca 1824 od P. Dąbrowskiego Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2022.

XVII.15611

SZEMBEK Fryderyk

1043. Gratis plebanski, gratis wycwiczony w iezuickich szkolach krakowskich ... to iest respons na
Dyskurs plebański o collegium iezuickim krakowskim Gratis nazwany ... napisany y do druku podany
przez Iozepha Pieknorzeckiego

W Poznaniu: [Druk. Jana Wolraba], 1627. 4°.

E. XXX, 243. KBP 1947. Ossol. XVII 7253.

Prow.: 1. Conventus Lublinensis PPrum Reform. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 468.

XVII.2018

1044. Tybet Wielkie Panstwo w Azyey ... : To iest Krotkie opisanie zwyciaiw, nabożeństwa y Wiary
narodow Tybetskich

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1628. 4°.

E. XXX, 247–248. Ossol. XVII 7258.

Prow.: 1. Venceslaus Żernickii. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1660.

XVII.8059

SZKORCZOWSKI Bernat

1045. Regula Sancti Augustini episcopi ... et constitutiones beati Ioannis De vulgo Boni Fratelli. Do
druku podane przez

Lublin: W drukarni Jana Wiczorkowica, 1657. 4°.

E. XXX, 281. Ossol. XVII 7271. DS. 989.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1261.

XVII.4489

SZULC Marceli Antoni

1046. Swiatło sławne słońca solis – sławskiego albo wślawionego cudami ... obrazu sulisławskiego ...
krotkim kazaniem ... deklarowane przez

W Krakowie: W drukarni Woyciecha Goreckiego, 1676. 4°.

E. XXX, 305–306. Ossol. XVII 7286.

Prow.: 1. Fr. Jacobi Świętkowski Augustiniani 1670 7 Aprilis 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS]
2628.

XVII.8349

SZYLARSKI Walenty

1047. Rhetorica ecclesiastica antiquo-nova theoretica et practica admodum reverendis dominis Institutii
S. Augustini Canonicorum reg. de Saxia professis, id temporis eloquentiae auditoribus / a Valentino
Szyllarski tradita, nunc vero insigniter aucta ac in lucem edita.

Cracoviae: Typis Semin[arii] Episc[opus] Academ[ia]e Dioec., 1765. 8°.

E. XXX, 327–328.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56194

SZYMONOWIC Szymon

1048. Aelinopaean.

[Cracoviae: in Officina Lazari, 1589]. 4°.

E. XXX, 340. W. 1987. Ossol. XVI 2501 [Lwów, Mac. Garwolczyk]. BJ 2453. DBC.

Prow.: 1. Ex libris R. P. Nicolai Kierski [?, XVI w.]. 2. Ex cathalogo librorum Collegii Lublinensis [Jezuici, XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 402.

XVI.Qu.1961

1049. Epithalamium serenissimi Sigismundi III Poloniarum regis et Annae Caroli archiducis Austriae f[iliae]

Leopoli: ex Officina. Matthiae Garuolini, 1592. 4°.

E. XXX, 342. W. 1755. Ossol. XVI 2503. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian 7 Jan. 1 aout 1838. 2. BS [exl.] 357.

XVI.Qu.2734

1050. Castvs Ioseph

[Cracoviae: in Officina Lazari, 1587]. 4°.

E. XXX, 344. W. 520. PK. 1481. Ossol. XVI 2506. BJ 2454. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 356.

XVI.Qu.2045

1051. Opera omnia quae reperiri potuerunt olim sparsim edita nunc in unum collecta ... procurante Angelo Maria Durini ... [Acc.:] Aeternae memoriae Simonis Simonidi ... Angelus Durini ... plaudebat conservabatque hanc carmin corollam.

Varsaviae: In Typographia Mitzleriana, 1772. 4°.

E. XXX, 346–347.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.13103

1052. Poetarum elegiographorum par nobile Simon Simonides Leopoliensis Magni Jo: Zamosci a Secretis Raymundus Cunich Ragusinus in Rom ... nobili iuventuti Polonae propositi in exemplum.

Varsaviae: in Typographia Mizleriana, 1771. 4°.

E. XXX, 348–349. NK V, 320 (s. v. Minasowicz).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56470

SZYSZKOWSKI Józef

1053. Argutiae poeticae seu epigrammata ... Antonio ... Stanislao ... Lubomirscis ... a ... dedicate.

[Sandomierz]: typis Clari Collegii Gostomiani Societatis Jesu, 1754. 4°.

E. XXX, 364.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55827

SZYSZKOWSKI Marcin

1054. Pro Religiosissimis Societatis Iesu Patribus contra ficti equitis Poloni actionem primam Oratio. Cracoviae: in officina Lazari, 1590. 4°.

E. XXX, 367. W. 1730. PK. 1484. DRK. 81. BUP 301. Ossol. XVI 2513. BJ 2464. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 262.

XVI.Qu.2483

ŚLIWSKI Jakub

1055. Chwalebny grob Panski hierozolimski abo kawalleria duchowna tegoż zakonu ... conceptem wyrażona ...

W Krakowie: W Drukarni Franciszka Cezarego, 1626. 4°.

E. XXVIII, 247–248. KBP 1800. Ossol. XVII 6682.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1600.

XVII.8437

ŚMIGLECKI Marcin

1056. De notis ministrorum : libri duo ; oppositi Iac. Zaborovii ... responsioni futili ad Nodum Gordium. Cracoviae: Excudit Franciscus Cesarius, 1617. 4°.

E. XXVIII, 313. KBP 1812. Ossol. XVII 6784.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 665.

XVII.8091

1057. De Ordinatione Sacerdotum in Ecclesia Romana, Aduersus Iacobi Zaborouij Caluiniani Ministri Dissertationem. Aucore R. P. ... Martino Smiglecio ...

Cracoviae: In officina typographica Francisci Cesarij, 1617. 4°.

E. XXVIII, 314. KBP 1813. Ossol. XVII 6785.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 2574.

XVII.8427

1058. O bóstwie przedwiecznym Syna Bożego.

W Wilnie: w Drukarni Akademiei Societatis Iesu, 1595. 4°.

E. XXVIII, 304. W. 623. PK. 1368. DRK. 75. Hor. 190. BUP 284. Ossol. XVI 2322. BJ 2467. VASL 99. DBC.

Prow.: 1. Collegii Plocensis Societatis Iesu [XVII w.]. 2. Dnia 13 Sty. 1824 K. (A). Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 362.

XVI.Qu.2774

1059. O lichwie y o wyderkach, czynszach, spólnych zarobkach, naymach, arendach y o samokupstwie krotka nauka pisana przez ...

W Krakowie: W drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1640. 4°.

E. XXVIII, 310. KBP 1819. Ossol. XVII 6796.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8374

1060. – W Wilnie: [Druk. Akademicka?], 1641. 4°.

E. XXVIII, 310–311. VASL 882. Ossol. XVII 6797.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8053

1061. O lichwie y trzech przedniejszych kontraktach : wyderkowym, czynszowym y Towarzystwa kupieckiego nauka krotka ... y powtorne wydana.

W Krakowie: W Drukarniey Symona Kempiniusa, 1604. 4°.

E. XXVIII, 309. Ossol. XVII 6791.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 473.

XVII.563

1062. Refutatio vanae dissolutionis Nodi Gordii de vocatione ministrorum a Ioanne Volkelio ministro arriano tentatae. Authore ...

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1614. 4°.

E. XXVIII, 315. KBP 1820. Ossol. XVII 6798.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 599.

XVII.8093

ŚWIĘCICKI Grzegorz

1063. Theatrum S. Casimiri in quo ipsius prosapia, vita, miracula et illustris pompa in solemnibus eiusdem apotheoseos instauratione ... instituta graphice proponuntur ...

[Vilnae]: Editum operis Typographicis Academiae Societatis Iesu, 1604. 4°.

E. XXX, 88–89. BP 259. Ossol. XVII 7182.

Prow.: 1. Inscriptus catalogo librorum Collegii Societ. Jesu. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 694.

XVII.1154

ŚWIĘCICKI Konstanty

1064. De Jure Naturae et Gentium in genere et de Jure Belli et Pacis in specie.

Lucae ; Venetiis: apud Antonium Bortoli, 1763. 4°.

E. XXX, 90.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.4413

ŚWIĘCICKI Stanisław Jacek

1065. Niebieski wieku łaskawego kalnedarz w kosciele warszawskim u oycow Dominikanow ... Przez ... wystawiony y wydany ...

W Warszawie: W drukarniey Piotra Elerta, 1644. 4°.

E. XXX, 91. KBP 1933. Ossol. XVII 7186.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1565.

XVII.3270

ŚWINARSKI Michał

1066. Wiadomość o pierwiastkowej miast zasadzie w Polsce, ich szczególnych przywileiach i Wolnościach oraz o przyczynach upadku tychże miast Nayiasnieyszemu Stanisławowi Augustowi Krolowi i Nayiasniejszey Rzeczypospolitey Skonfederowanym Stanom w czasie seymu roku 1788 zaczątego, a w roku 1789 kontynuowanego podane.

Warszawa: w drukarni P. Dufoura, [1789]. 8°.

E. XXX, 101.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56837

TAGEBUCH

1067. Tagebuch des unterm Bande der Konföderazion in Jarh 1788 angefangenem und ins gegenwärtige 1789 Jarh fort gesetzen merkwürdigen Polnischen Reichstages, nebst verschiedenen bey Gelegenheit herausgekomenen Schriften.

Warschau und Lepzig: Gedrukt und verlegt von Michael Gröll, 1789. 8°.

E. XXXI, 14. VD18.

Prow.: 1. J'appartierensa a Wincente Prsiechatski. 2. A. E. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.57034

TANNER Bernard Leopold Franciszek

1068. Legatio Polono-Lithuanica in Moscoviam potentissimi Poloniae regis ... nunc breviter ... descripta a teste occultato

Norimbergae: Sumptibus Johannis Ziegeri, 1689. 4°.

E. XXXI, 22. Ossol. XVII 7331. VB17.

Prow.: 1. De la bibliotheque de Mr. le pr. Alexandre Lubomirski [s.e.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8415

TARYFY

1069. Taryffy rozmaite względem monety, tak polskiey y litewskiey według terażnieyszey kurrencyi ... sporządzone.

W Poznaniu: w drukarni Collegium Soc. Jesu, 1758. 12°.

E. XXXI, 56.

Prow.: 1. AEKoz. 2. [BS].

XVIII.56119

TASSO Torquato

1070. Goffred abo Ieruzalem wyzwolona ... Przekładania Piotra Kochanowskiego

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1618. 4°.

E. XXXI, 57. KBP 1954. Ossol. XVII 7348.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 494.

XVII.1357

TEGOBORSKI Walerian

1071. E'loge historique de Stanislas Auguste, roi de Pologne. Par un citoyen.

Varsovie: Chez P. Dufour, 1785. 4°.

E. XXXI, 77.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56476

TEMBERSKI Stanisław

1072. Palma lemniscata ex palmeto augusto reginalium virtutum deprompta atq. ad funebria iusta ... Caeliliae Renatae Poloniae ... reginae ... opera ... porrecta

[S.l.: s.n.], 1644. 4°.

E. XXXI, 85. Ossol. XVII 7365.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1366.

XVII.8199

TENDE Gaspard de

1073. Das Bey noch zweifelhafter Wahl eines neuen Königs ganz Verwirrte und Unruhige Polen ... in Französischer Sprache beschreiben ... in das Hochteutsche übersetzt.

Cölln: Bey Pierre Marteau, 1697. 4°.

E. XXXI, 94. Ossol. XVII 7373. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1145.

XVII.6882

TERETIUS Gregorius

1074. Confessio et Instructio Idiotae Sive Modus Excipiendi Confessiones Sacramentales Rusticorum, Puerorum in peccatis inveteratorum ac ignorantium profectum in vita Christiana ...

Cracoviae: In officina viduae Lucae Kupisz, 1655. 12°.

E. XXXI, 109–110. KBP 1965. Ossol. XVII 7379.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. ABS [p]. 3. [BS] 1926.

XVII.8269

TERESA od Jezusa s. z Avila

1075. Księgi duchowne ... z włoskiego na polskie częścią przez ... Sebastiana Nucerina ... częścią przez oycow karmelitów tegoż zakonu przełożone. Na dwa tomy rozdzielone.

W Krakowie: W drukarni Balcera Smieszkwica, [1664–1665]. 2°. *War. B.*

E. XXXI, 106–107. Ossol. XVII 7384.

Prow.: 1. Conventus Varsaviensis Carmelitarum Discalceatorum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.18094

1076. Zywoť S. Teresy od Pana Iezusa fundatorki karmelitów y karmelitanek bosych, przetłumaczony z włoskiego na polskie przez [!] ... Sebastiana Nucerina ... Teraz powtore do druku wydany ...

W Poznaniu: W drukarni Woiciecha Regulusa, [po 3 XI] 1638. 4°.

E. XXIII, 206. Ossol. XVII 8371.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8037

TOLIBOWSKI Andrzej

1077. Deklaracya konfederacyey z praw koronnych, z konstytucyi seymowych y z przysięg królewskich. Przez szlachcica polskiego napisana.

W Krakowie: [s.n.], 1607. 4°.

E. XV, 118; XXXI, 188. Ossol. XVII 7439.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1490.

XVII.385

1078. Deklaracya konfederacyey z praw koronnych z konstytucyi seymowych y z przysięg królewskich przez ... do druku 1607 podana a teraz znowu przedrukowana ... a teraz znowu przedrukowana ...

[S.l.: s.n.], 1718. 4°.

E. XXXI, 188.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. dnia 5 lut. 1824 r. od (C) Sta. 2. [BS].

XVIII.55775

TOMASZEWSKI Maciej

1079. Strzały zbawiennej dzielności w dzień nadstoyniejszej Trojce przy poświęceniu na biskupstwo ... Kaspra ... Działynskiego chełmińskiego ... biskupa ... wyprawiona przez

W Krak.: W drukarni Krysztopa Schedla, 1643. 4°.

E. XXXI, 212. KBP 1989. Ossol. XVII 7454.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1369.

XVII.8113

TOMISŁAWSKI Stanisław

1080. Kazanie na pogrzebie ... Simona Rudnickiego, biskupa warmińskiego ... miane przez jednego kapłana

W Brunszberku: W drukarni Jerzego Schonfelsa, 1621. 4°.

E. XXXI, 220. Ossol. XVII 7460. MS 332.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1379.

XVII.1879

TOŃSKI Jan

1081. Arithmetica vulgaris et trigonometria

[S.l.: s.n., 1645]. 18°.

E. XXXI, 221–222. Ossol. XVII 7461.

Prow.: 1. Ex libris P. Bakałowicz Acad. Crac. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 287.

XVII.4149

TORRENTIUS Laevinus

1082. Poemata sacra.

Anvers: ex officina Plantiniana, apud viduam et Joannem Moretum, 1594. 8°.

Adams T-827. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVI.O.8328

TRANQUILLUS Benedictus

1083. Literae Responsoriae Benedicti Tranquilli, ad Consiliarium quendam Electoralem

[S.l.: s.n., 1656]. 4°.

E. XXXI, 286. Ossol. XVII 7479.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1670.

XVII.8620

TREŚĆ

1084. Trecz ustaw dla miasta J.K. Mci Poznan przez kommissyą J.K.Mci Dobrego Porządku wojewodztwa poznańskiego w roku 1780 uchwalonych.

Warszawa: w drukarni P. Dufour, [po 18 V] 1781. 4°.

E. XXV, 199.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56469

TREWANI Karol

1085. Trophaeum ex immatura morte matura virtute ... Helenae ... Opaliniae ... Ioannis ... Opalinski ... consortis ... erectum ... a ... consecratum

Cracoviae: Ex officina Schedeliana, 1676. 2°.

E. XXXI, 319. KBP 2000. Ossol. XVII 7504.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1924.

XVII.19295

TROMLER Karl Heinrich

1086. De Polonis Latine Doctis Diatribe. Auctore

Varsaviae et Lipsiae: apud Michaellem Groellium, 1776. 8°.

E. XXXI, 333.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56918

TULIBOWSKI Andrzej

1087. Deklaracya konfederacyey z praw koronnych z konstytuciy seymowych y z przysięg królewskich przez ... podana, a teraz znowu przedrukowana.

W Krakowie: [Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka], 1632. 4°.

E. XXXI, 188. Ossol. XVII 7538.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1658.

XVII.8537

TURNOWSKI Jan

1088. Pewna o niepewnych constituciach elbąskich ... sprawa.

W Toruniu: Drukował Augustin Ferber, 1616. 4°.

E. XXXI, 402. Ossol. XVII 7543.

Prow.: 1. Vinc. Ruskowski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1664.

XVII.1278

TWARDOWSKI Jan

1089. Examen Fidei Sectariorum, Seu Notae Verae Et Apostolicae Fidei ... Ioannis Twardowski

Vilnae: in Officina Typografica Academica Societatis Iesu, 1594. 4°.

E. XXXI, 428. W. 1789. Ossol. XVI 2545. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 358.

XVI.Qu.2564

TWARDOWSKI Samuel

1090. Daphnis w drzewo bobkowe przemieniła się. Napisana wierszem przez ...
W Krakowie: w drukarni Akademickiej, 1702. 4°.

E. XXXI, 434.

Prow.: 1. A. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.38

1091. Miscallanea selecta ... w roznych panegirycznych okazjach do druku sparsim podane, teraz ...
w iedno opus zebrane.

W Kaliszu: [Drukarnia Societatis Jesu], 1682. 4°. *War. B.*

E. XXXI, 436–437. B.K. 250. Ossol. XVII 7563.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5799

1092. Egz. B

Prow.: 1. Ex syllabo libror Matt. Bene. Klepacki. 2. Ex libris Rudnicki? 3. Andrzej Ed. Koźmian.
4. BS [exl.].

XVII.5800

1093. Przeważnia legacya ... Krysztopa Zbaraskiego, koniuszego koronnego ... od ... Zygmunta III
krola polskiego ... do ... soltana cesarza tureckiego Mustafy w roku 1621. Na pięć rozdzielona punk-
tow ... przez

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1639. 4°.

E. XXXI, 436. KBP 2009. Ossol. XVII 7566.

Prow.: 1. Im. pana Konstantego ... Kochanowskiego. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 896.

XVII.8039

1094. Zbiór różnych rytmów

W Wilnie: w Drukarni Acad. Societatis Iesu, 1770. 8°.

E. XXXI, 443.

Prow.: 1. Biblioteka Wilanowska. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.4841

TYLKOWSKI Wojciech

1095. Philosophiae Curiosae pars octava moralis, In qua tractatur praecipuae Oeconomia, ac potissi-
mum eius pars de Re Agraria. Authore

Monasterii Olivienensis: Christianus Koch, 1678. 8°.

E. VIII, 367. Ossol. XVII 7594.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6815

1096. Physicae curiosae pars [3–9]

Monasterii Olivensis: Georgius Franciscus Fritsch, 1680–1682. 8°.

E. XXXI, 464–466. KBP 2025–2026. Ossol. XVII 7595.

Prow.: Pars 3–4 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

Pars 6–7 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.371

1097. Vczone Rozmowy Wszystkę [!] w sobie prawie zawieraiące Filozofią ... y do druku podane roku ... 1692.

W Warszawie: W drukarni Piotra Michała Łęskowskiego, 1692. 4°.

E. XXX, 469–470. Ossol. XVII 7602.

Prow.: 1. Ex cathalogo librorum rdimo patris Basilii Pilecki decani ritus graeco uniti parochi Jurensis donatus ab admodum reverendissimo dno dno decano Lubomlensi pracocho Macioviensi de nomine Theodoro cognomine Szczerbinski donatus Macioviae Junii 24 die 1729 Ao. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.5969

TYMIENIECKI Wojciech

1098. Wszystko w iednym to iest summa przymiotow sądowych w trybunale koronnym za laski ... Iozefa ... Potockiego

W Lublinie: w Drukarni Collegium Societatis Iesu, 1724. 2°.

E. XXXI, 474. DS. 1035. Somervogel VIII, 297.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29479

TYSZKIEWICZ Jerzy

1099. Responsio ad libellum famosum.

Cracoviae: In officina Nicolai Lobii, 1615. 4°.

E. XXXI, 484–485. Ossol. XVII 7610.

Prow.: 1. Ex bibliotheca Jo. Zygrovii M. S. Varsaviae anno ... die 21 M ... emptus 15 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1509.

XVII.1410

TYSZKIEWICZ Reginald Kazimierz

1100. Kazanie abo itinerarz do domu wieczności przy pogrzebie ... Stanisława Iana Izdebskiego, rewizora y sługi ... Iana Władysława Radziwiła ... Przez ... odprowowany.

W Wilnie: W drukarni W. O. Bazyljanow Monast. S. Troyce, 1643. 4°.

E. XXXI, 492. Ossol. XVII 7613.

Prow.: 1. Pro usu fratrum Minorum Reformatorum Cont. Lublinen. ad S. Casimirum. 2. przez wdzięczność za prześladowanie sonetów AMickiewicz. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1453.

XVII.3431

UBALDINI Giovanni Battista

1101. Tragemata gamica abo weselny triumph ... Raphaela Radomyskiego z szlachetnie urodzoną Krystyną Hayderowną przez ... offiarowany.

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, [1640]. 4°.

E. XXXII, 1. Ossol. XVII 7619.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.69

UFFAN Diego

1102. Archelia albo artilleria to iest fundamentalna y doskonała informacia o strzelbie y o rzeczach do niej należących ... po hiszpańsku ... opisana y wydana przez ... A teraz z wersiey niemieckiey na polsky język za instancją ... Abrahama ... Ciświckiego ... przetłumaczona y kosztem własnym ... w druk podana. W Lesznie: U Daniela Vetterusa, 1643. 2°.

E. XXXII, 14–15. KBP 2037. Ossol. XVII 7622.

Prow.: 1. Ta książka iest Wincentego Koźmiana sędz. ziem. lubel. Ta książka Wincentego Koźmian S. Z. L. diebus Martii Anno Dni 1787 od SSSZL dana. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.]. XVII.15779

UNIVERSITAS

1103. Universitas et Academia Vilmensis olim a Valeriano Protasewicz ... condita a Gregorio XIII P. M. a Stephano Batnoro ... probata et confirmata ... nunc ... publice instaurata ac nomine Scholae principis insignita

Vilnae: typis Sacrae Regiae Majestatis penes Academiam, 1781. 2°.

E. XXXIII, 38.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29379

UPHAGEN Johann

1104. Parerqa historica.

[S.l.: s.n.], 1782. 4°.

E. XXXII, 54.

Prow.: 1. Andrzej Edward Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.10202

URFÉ Honoré d'

1105. Awantura albo Historia swiatowe rewolucye y niestatecznego alternate szczęścia z francuskiego na oyczysty ięzyk przez Jana Karola Rubinkowskiego ... wytłumaczona teraz przez ... Jakuba Kazimierza Rubinkowskiego do druku podana.

[S.l.: s.n.], 1741. 4°.

E. XXVI, 441.

Prow.: 1. Ex libris sp. Thomae Rojewski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] dub. 633.

XVIII.55843

URSACHEN

1106. Ursachen warumb die Königl. Maiest. zu Hung. und Böheimb verursacht worden Dero Völcker ins Königreich Pohlen dem König und bedrängten Land ein Hülffe zu schicken

[S.l.: s.n.], 1658. 4°.

E. XXXII, 63–64. Ossol. XVII 7646. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1311.

XVII.4754

URSINUS Jan

1107. Grammaticae libri IV ... Editio tertia

Zamoscensis: et impensis Universitatis ; imprimebat Matthias Noskowicz, 1698. 8°.

E. XXXII, 70. Ossol. XVII 7649.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1029.

XVII.6878

VEGA Manuel

1108. Disputatio theologiaca de distributione Eucharistiae.

Vilnae: [s.n.], 1586. 4°.

E. XXXII, 283. W. 792. Ossol. XVI 2607. BJ 2541. VASL 125. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 371.

XVI.Qu.2363

1109. Evangelica et apostolica doctrina de divinissimo et tremendo missae sacrificio.

Vilane: In Collegio Soc. Jesu, typis Nic. Chr. Radivili, 1586. 4°.

E. XXXI, 283. Ossol. XVI 2608. BJ 2542. VASL 126. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 346.

XVI.Qu.2362

VERGILI Maró Publi

1110. Carmina

Impressum Lipsi: per Melchiarum Lotterum, 1512. 4°.

VD16 V 1574.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVI.Qu.11243

1111. Marona Księgi Wszystkie : to iest Ksiąg Dwanascie o Eneaszu Trojańskim.

Warszawa: Krzysztof Bogumił Nicolai Bibliopola, [po 28 VII] 1754. 4°.

E. XXXII, 370. NK V, 322.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55899

VERNUALEUS Nicolaus

1112. Institutionum politicarum libri IV.

Köln: sumpt[ibus] Cornelli ab Egmond, 1628. 12°.

VD17.

Prow.: 1. Andrzej Koźmian.

XVII.11474

VIO Tommaso de

1113. Summula Caietani.

Lugduni: sumptibus Petri Landry, 1595. 16°.

Adams C-173. BVB.

Prow.: 1. A. E. Koźmian. 2. ABS 616.

XVI.O.8071

VITA

1114. Vita Beatissimae Virginis Mariae imaginibvs expressa.
Antverpiae: Ioannes Galleus excudebat, [16... – non post 1676]. 4°.
BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.10957

VITELLIUS Jakub

1115. Augusta regni felicitas in primo supremae maiestatis aditu et celeberrima inauguratione ... Vladislai Iv regis Poloniae ... a concinnata

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1633. 4°.

E. XXXIII, 115. KBP 2085. Ossol. XVII 7704.

Prow.: 1. André Koźmian. 2. [BS] 856.

XVII.8432

1116. Epinicion in celeberrima inauguratione ... Vladislai IV regis Poloniae ... a

Cracoviae: Impensis Batrholomaei Novodvorski, [1633]. 4°.

E. XXXIII, 111. Ossol. XVII 7708.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1390.

XVII.2625

1117. Mnemosynon victurae famae ... Nicolai... Tarlo, Lovanii inopinato fato functi incltyi filii ... Alexandri Petri Tarlo palatini Lublinen ... dum funebri sacro ... fraterna comploratione parentarent a ... oblatum

[S.l.: s.n.], 1632. 4°.

E. XXXIII, 112. Ossol. XVII 7715.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1415.

XVII.8442

1118. Panegyricvs illustri[s]i mo et r[ever]endis[s]i mo ... Andreae Lipski, episcopo Cracovien. ... in primo ad episcopatum Crac. ingressu a ... Jacobo Vitellio ... oblatus.

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1631. 4°.

E. XXXIII, 113. KBP 2089. Ossol. XVII 7719.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1356.

XVII.8503

1119. Panegyricus ... Petro Gembicki episcopo Crac ... in primo ... ad episcopatum Crac. adventu a ... dedicatus.

Cracoviae: In officina Christophori Schedelii, 1643. 4°. *War. B.*

E. XXXIII, 113. KBP 2090. Ossol. XVII 7720.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1380.

XVII.8076

1120. Soteria sive votum salutis.

Cracoviae: In typographia Matthiae Andreoviensis, 1630. 4°.

E. XXXIII, 116. KBP 2091. Ossol. XVII 7729.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1260.

XVII.8530

VOLLSTAENDIGE

1121. Vollständige Teutsche Stadt-Recht im Erb – Königreich Böhmeim und Marggraftum Mähren. Wienn, bei Ignatium Rungger, 1720. 4°.

VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.32479

VOLUMINA LEGUM

1122. Leges, statuta, constitutiones, privilegia Regni Poloniae Magni Ducatus Lithuaniae

Varsaviae: in Collegii Varsaviensis Scholarum Piarum, 1732–1782. 2°.

Vol. 1–4, 6, 9.

E. XXXIII, 321–325.

Prow.: T.1, 6, 9. 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

T.2–3. 1. Ex libris Stanisłai Sokołowski. 2. Andreas Aloysius de Rzeczyca Koźmian.

T.2. 1. Andrzej Ed. Koźmian. od stryja Wincentego. 2. Królestwo Polskie Sąd Najwyższy Instancyi.

T.6. 1. De la bibliotheque de Mr. le Pr. Alexandre Lubomirski [s.e.]. 2. [BS] dub. 2471/6.

T.9. 1. [BS] dub. 2481.

XVIII.29399

VOTA

1123. Vota solennia in prima fidei professione a D. Aurelio Augustino instaurata ... Cypriani ... Kręski, vexilliferi Wielunensis ... donata

[S.l.: s.n.], 1700. 4°.

E. XII, 298. Ossol. XVII 7752.

Prow.: 1. R. fris Vincentii Szulc Ords. Praed. diaconi Anno Dni 1733. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.6410

WACŁAW z Krakowa

1124. Inutroductorium astrologiae.

Cracoviae: Florianus Unglerius, 1515. 4°.

E. XXXII, 331. W. 2079. PU. 71. Pol. Typ.III, 75. Ossol. XVI 556. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 843.

XVI.Qu.2020

WALESZYŃSKI Marcin Jan

1125. Eques honor in publico ad suam praefecturam ingressu ... Alexandri ... Wielopolski praefecti opoczniensis ... officiosissimo cultu delineatus.

Cracoviae: Typis Francosci Cezary, 1712. 2°.

E. XXXII, 169–170.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29678

WARGOCKI Andrzej

1126. Apologia przeciwko luteranom, zwinglianom, kalwinistom, nowokrzczencom przez ... napisana y do druku podana

W Krakowie: W drukarni u wdowy Jaku[ba] Siebeneichera, 1605. 4°.

E. XXXII, 198–199. KBP 2047. Ossol. XVII 7789.

Prow.: 1. Ex libris Contus ... Carmelitarum Regularis Observantiae. 2. Ex libris Thomae Alberti Parzeckii 3. Ex libris Thomae Alex. Zaczyński. 4. Ego possessor huius libri Joannes Lipinski 5. Andrzej Ed. Koźmian. 6. BS [exl.].

XVII.998

WARSZAWCZYK Mateusz

1127. Vox Salomonis. Tempus putationis advenit ... quae sensu morali omnes homines ... ad putationem peccatorum suorum invitat ... explanata a

Cracoviae: In officina Francisci Caesarii, 1651. 4°.

E. XXXII, 214. Ossol. XVII 7796.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8125

WARSZEWICKI Krzysztof

1128. Ad Serenissimum ... Iacobum ... Angliae, Scotiae et Britanniae regem oratio.

Cracoviae: In officina Iacobi Sibenecher, 1603. 4°.

E. XXXII, 222. Ossol. XVII 7797.

Prow.: 1. And. Ed. Koźmian. 2. [BS] 1347.

XVII.8527

1129. Caesarum, regum et principum ... vitarum parallelarum, Libri Duo.

Francofurti: Apud Wolfgangum Richterum, 1604. 8°.

E. XXXII, 215. Ossol. XVII 7799. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8221

1130. In obitvm Stephani Primi Regis Poloniae oratio.

Cracoviae: in Officina Lazari, 1587. 4°. *Wyd. A.*

E. XXXII, 225. W. 521. DRK. 84. BPW 3351. Ossol. XVI 2590. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.] 347.

XVI.Qu.1931

1131. Memorabilium rerum et hominum coaevalorum descriptio, ab orbe condito ad a. 1585.

Cracoviae: Matthiae Wirzbiętae, [po 1 IX 1585]. 4°.

E. XXXII, 220. W. 794. PK. 1512. Hor. 214. BUP 305. Ossol. XVI 2575. DBC.

Prow.: 1. Conventui Varsaviensi post obitum R. P. Fratris Augustini S. Th. B. eiusdem Conventus filij applicatus [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian od U. dnia 3 sty. 1824. 3. [BS].

XVI.Qu.2886

WARSZYCKI Wacław

1132. Imion wherbownych z urodzenia szlchetnego uroczystością wyrachowanych Summaryusz ... przez ... do druku podany roku 1782. T. 1–3.

W Gdańsku: w Drukarni Uprzywilejowanej Stanów Miasta [i.e. Lwów: drukarnia. Kazimierza Szlichtyna, 1782]. 8°.

E. XXXII, 236–237.

Prow.: 1. Biblioteka Adama Mielieszki-Maliszkiewicza (T. 1 i 3). 2. A. E. Koźmian (T. 2). 3. BS [exl.].

XVIII.9977

WĄSOWIC Hieronim

1133. Korona z prześwieitnych cnot zrobiona świętej pamięci ... Iakuba Piaseckiego, opata koronowskiego na pogrzebnym kazaniu ... przez wystawiona ...

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1642. 4°.

E. XXXII, 249. KBP 2053. Ossol. XVII 7810.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1389.

XVII.8486

WEDEMEIER Heinrich

1134. Delicium Prussiae seu Thorunium urbs Prussiae nobilissima sub actum baccaureatus solemnem oratione adumbratum in Academia Lipsiensi ab ...

Lipsiae: Literis Spörelanis, 1668. 4°.

E. XXXII, 278–279. Ossol. XVII 7829. VD17.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1348.

XVII.5128

WĘGIERSKI Andrzej

1135. Kaznodzieia osobny to iest sposob odprawowania nabożeństwa osobnego ... na chwałę Oyca y Syna y Ducha świętego ... sporządzony ... przez ... [Cz. 1–3].

We Gdańsku, Drukował Andrzej Hunefeld, [po 30 XI] 1646. 8°.

E. XXXII, 288–289. KBP 2058. Ossol. XVII 7833.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.6821

WĘGRZYNOWICZ Antoni

1136. Kazan niedzielnych ... to iest siedem trąb ... przeciwko siedmiom głównym grzechom napisane przez ...

W Krakowie: w drukarni Akademickiej, 1708–1714. 2°.

E. XXXII, 308.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29410

1137. Melodya S. Kazmierza ... albo piesn omni die ... o Nayswiętszey Pannie Maryi kazaniem ... przyozdobiona, przydane są troie kazań S. Kazmierza także registr kazań ... na każdą niedziele ... wydana przez ...

W Krakowie: w drukarni Mikołaja Alexandra Schedla, 1704. 4°
E. XXXII, 309–310.

Prow.: 1. Ex libris rndi Petri Fran. Urbański. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.57101

1138. Syllabus Marianus syllabarum consonantium alias discursus concionatorii in titulos B.V. Mariae a syllabis initiatos.

Lwów: typis SRM et Confraternitatis SSS. Trinitatis, 1717. 2°.

E. XXXII, 311.

Prow.: 1. Ex libris R.S.D.C.M. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.29468

WĘGRZYNOWICZ Gabriel

1139. Speculum sive doctrina brevis serviens informationi confratrum tam spiritualium, quam saecularium Confraternitatis Sacerdotalis pro Defunctis in ecclesia Pilsnensi antiquitus erectae ... in lucem edita ... [Pars 1–2].

Cracoviae: Ex officina Georgii et Nicolai Schedel, [1679]. 2°.

E. XXXII, 311–312. KBP 2063. Ossol. XVII 7842.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1792.

XVII.17041

WĘŻYK Piotr Widawski

1140. Lekarstwo na uzdrowienie Rzeczypospolitey z uniwersalem poborowym ... napisane przez

W Krakowie: W drukarni Łukasza Kupisza, 1649. 4°. *War. B.*

E. XXXII, 407–408. KBP 2071. Ossol. XVII 7867.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1595.

XVII.345

WIĄZKIEWICZ Paweł

1141. Korona z Sapiezynskich y Wielopolskich laurow dotąd w zawod idącym herbowym strzałom y dzianetom ... wystawiona przy akcie weselnym ... Michałowi ... Sapiehi [!] ... y ... Teresie Wielopolskiej ... od Apollina warszawskiego ... w upominku ... oddana

W Warszawie: W drukarni Collegium Pijarów, 1700. 2°.

E. XXXII, 425. Ossol. XVII 7874.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1737.

XVII.17308

WIDZIEWICZ Marcin

1142. Kazanie na pogrzebie ... Benedykta Woyny, podkanclerzego W. X. Lith. ... miane ... przez

Wilno: W drukarni Leona Mamonicza, 1616. 4°.

E. XXXII 437. Ossol. XVII 7878. MS 529.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 858.

XVII.1287

1143. Kazanie na pogrzebie ... Gabriela Woyny, podkanclerzego W. X. Lith. ... miane ... przez

W Wilnie: W drukarni Leona Mamonicza, 1615. 4°.

E. XXXII, 437. Ossol. XVII 7879. MS 530.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1252.

XVII.8438

WIELAND Christoph Martin

1144. Sokrates Mainomenos czyli Rozmowy Dyogenesa z Synope. [przełożył na j. pol. Stanisław Tetmajer].
W Lwowie: Drukiem Pillerowskim, 1787. 8°.

E. XXXII, 449.

Prow.: 1. Jan Boguszybski. 842. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.6664

WIELHORSKI Michal

1145. Essai sur le rétablissement de Pologne.

Londres: [s.n.], 1775. 8°.

E. XXXII, 453–454.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.56915

WIELKIEGO

1146. Wielkiego Turka listy.

W Krakowie: W drukarni Macieia Jędrzejowczyka, 1618. 4°.

E. XXIX, 211. Ossol. XVII 7889.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.2978

WIELOWIEJSKI Stefan

1147. Nabozenstwo dla ludzi zabawnych ktorzy czasu nie mają. Dla chorych ktorzy nie mogą. Dla niedbałych ktorym się niechce modlić przysposobione przez

W Poznaniu: W drukarni Collegium Societatis Iesu, 1693. 4°.

E. XXXII, 467. Ossol. XVII 7892.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1199.

XVII.6557 adl.

WIEROWSKI Wawrzyniec

1148. Cyprys abo pogrzebowa naenia ... Anny Wizemberkowej ... przez ... do druku podany

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1637. 4°.

E. XXXII, 471. Ossol. XVII 7894.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 837.

XVII.2774

WIERSZ

1149. Wiersz do IMC księdza Bazylego Bystrzyckiego prefekta Collegii Nobilium Scholarum Piarum w dzień Ięgo imienin.

[Warszawa: Scholarum Piarum po 1760]. 4°.

E. XIII, 486.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.10531

WILKOWSKI Kasper

1150. Przyczyny nawrócenia.

W Wilnie: nakładem y pracą samego K[aspara] W[ilkowskiego] : [Drukarnia Akademii Societatis Jesu], 1583. 4°. *War. B.*

E. XXXIII, 21. W. 1601. PK. 1568. Ossol. XVI 2648. DBC.

Prow.: 1. Conventus Casimirensis ad sanctam Mariam Annuntiatam [Reformaci, XVII w.].

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 337.

XVI.Qu.2049

WINKLER Martin

1151. Oratio funebris publicis exequiis aeternae memoriae manibusq ... Ludovicae Mariae Gonzagae Poloniae ... reginae dicta a

Craco.: In officina haeredum Francisci Cezarii, 1667. 2°.

E. XXXIII, 50. Ossol. XVII 7918.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1960.

XVII.19390

1152. Panegyricus ... Ioanni Sobieski magno Regni Poloniae mareschalco ... a ... consecratus

Cracoviae: Impensis Bartholomaei Nowodworski, 1674. 2°.

E. XXXIII, 50. KBP 2080. Ossol. XVII 7919.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1959.

XVII.19292

1153. Panegyricus ... Ioanni III regi Poloniae ... in primo ad regni metropolim ingressu ... a ... consecratus

Cracoviae: Typis Universitatis, Impensis Nowodworscianis, 1676. 2°.

E. XXXIII, 50. KBP 2081. Ossol. XVII 7920.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1961.

XVII.18893

1154. Panegyricus ... Michaeli ... regi Poloniae ... in primo aditu maiestatis sacro solenni q. regalis inaugurationis die a ... consecratus

Cracoviae: Typis Nowodworscianis, [po 30 IX] 1669. 2°.

E. XXXIII, 50. KBP 2082. Ossol. XVII 7921.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1971.

XVII.19385

1155. Uwaga polityczna na skrypt ... posła francuskiego wydany pod tytułem responsu na list ... biskupa kujawskiego, w ktorey Aristogenes Filadelfowi punkta skryptu tego do reflexyey podaie stanom koronnym y wszystkim kochaiącym oyczyznę synom ... barzo potrzebna.

W Warszawie: W drukarni w Collegium Scholarum Piarum, [15 I] 1697. 2°.

E. XXXIII, 51. KBP 2083. Ossol. XVII 7925.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1916.

XVII.19335

WŁYŃSKI Zygmunt Aleksander

1156. Oratio in lauden sacratissimae Lauretanae domus ... in aedibus Patrum Capucinatorum ad Cracoviam jacentibus per ... dicta.

[S.l.: s.n.], 1769. 4°.

E. XXXIII, 185.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56422

WOJNŁOWICZ Michał

1157. Naynizszy z naywyzszego ... Alexander Hilary Połubinski, marszałek W. X. L. ... pod czas pogrzebowey chmury ... przez ... z płaczem ogłoszony.

[Wilno?: Druk. Akademicka, po 7 XII 1679]. 4°.

E. XXXIII, 218–219. KBP 2104. Ossol. XVII 7990. MS 543.

Prow.: 1. Fr. Jacobus Świątkowski Augustinus emit 82 Anno 23 Augusti Varsoviae ... 2. Florentius Chrzanowski O.M.S.F. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1402.

XVII.5784

1158. Snieg ogien ... Ierzy woiewodzie trocki, Jan marszałek braclawski ... Oginscy ... przy pogrzebowey lustrze przez ... ogłoszeni.

[Wilno: s.n., po 5 XI 1680]. 4°.

E. XXXIII, 220. VASL 1004. KBP 2107. Ossol. XVII 7994. MS 547.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.5671

WOJSZAROWICZ Kazimierz Jan

1159. Dom mądrosci siedmią kolumnami wsparty ... siedmią uroczystosciami Panny Przenaswiętszey Mariy ... kazaniami przez ... ogłoszony na dwie części rozdzielony.

W Antverpij: W Drukarni Marcella Pariis, 1667 [cz. 1].

W Paryżu: W Drukarni Ludovici Sevestre, 1668. [cz. 2]. 2°.

E. XXXIII, 226. KBP 2108. Ossol. XVII 7998.

Prow.: 1. Domus professae Vilnensis Societatis Jesu. 2. Jana Korfowicza. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.].

XVII.19301

1160. Kazanie abo peregrinacya w gore na reforme obyczaiow dworskich przeczystey Panny Mariey ... przez ... wystawiona.

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1647. 4°.

E. XXXIII, 227. Ossol. XVII 7999.

Prow.: 1. Utitur Fr. Vincentius Szulc Ordinis Praedicatorum Conventus Gedan. Anno Domini 1735. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.8363

1161. Krwawa Chrystusowa winnica abo kazanie o błogosławionym Iozaphacie Kuncewiczu, archiepiskopie połockim ... miane przez ...

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1647. 4°.

E. XXXIII, 231. KBP 2109. Ossol. XVII 8000.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1351.

XVII.8366

WOLFF Bedřich Kazimir

1162. Stella in oriente hoc est voluntas Dei ad prosequendum adversus orientem sacrum bellum bellicosisimam Polonorum gentem invitans ... demonstrata a

Varsaviae: Excudebat Carolus Ferdinandus Schreyber, 1685. 4°.

E. XXXIII, 265. Ossol. XVII 8024.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1566.

XVII.5615

WOLSKI Franciszek

1163. Mons pietatis abo gora Karmelu w gorę pobożności przemieniona w ktorey nieoszacowane summy depozytowane cnot... Maryey Magdaleny de Pazzis ... kazaniem przy ... kanonizacyey iey ... mianym

W Krakowie: W drukarni Stanisława Piotrkowczyka, 1670. 4°.

E. XXXIII, 293. KBP 2120. Ossol. XVII 8031.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 859.

XVII.8320

1164. Podkowa przy kresie dopędzonym odpadająca a do boskich przeniesiona ręką kazaniem przy exequiach ... Angele Febroniey ... Wielopolskiej ... przez ... pokazane

W Krak.: U wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, 1663. 4°.

E. XXXIII, 293. KBP 2122. Ossol. XVII 8033.

Prow.: 1. Pro usu Fratrum Minorum Reformatorum Conventus Stobnicensis ad S. Magdalenam.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1591.

XVII.8208

1165. Supplement funeralnego apparatu dla szwedzkiej oppressiey nieproporcjonalnego ... Szymonowi Starowolskiemu ... kazaniem pogrzebnym

W Krakowie: U wdowy y dziedzicow Franciszka Cezarego, 1658. 4°.

E. XXXIII, 293–294. KBP 2123. Ossol. XVII 8034.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1590.

XVII.8182

WOLSKI Stanisław

1166. Troiaki prognostyk w nadziei, naturze y Bogu przy pogrzebowey usłudze ... Iana Kamińskiego, kasztallana mćcisławskiego ... Potencyi Rayskiej ... po zmarłym małżonku żalósney, także ... Włodzimierzowi y Piotrowi Kamińskim ... potomkom przez ... pokazany

[Wilno: Druk. Akademicka, 1644]. 4°.

E. XXXIII, 303. VASL 1009. Ossol. XVII 8040.

Prow.: 1. Pro usu Fratrum Minorum Reformatorum contus Lublinensis ad S. Casimirum.
2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1592.

XVII.8180

WOSIŃSKI Stanisław

1167. Solea equitis sarmatici cruce, aliti et aureo exornata annulo in Stagyriteo cursus philosophici Vladislaviani stadio excussit ... quae sub felicissimo omine ... Ioannis Casimiri ... Krasinski, supremi Regni Poloniae Thesaurarii ... publice luci et trutiniae exhibuit

Cracoviae: Apud Schedelios, 1663. 2°.

E. XXXIII, 342–343. Ossol. XVII 8052.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1828.

XVII.18049

WOSKOWICZ Jan Antoni

1168. Summa cardinalitii honoris eminentia D. Bonaventura Doctor Seraphicus ... redeunte annua suae solennitatis die ... a ... oratorio.. sermone demonstratus anno ... 1751 die 14 mensis junij. Cracoviae: Typis Universitatis, 1751. 2°. E. XXXIII, 344.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.29450

WOŚNIEWSKI Wojciech Konstanty

1169. Śmierć wielkiego xiążęcia, pogrzebowym obżałowana kazaniem przy wyprowadzeniu do grobu ciała ... Iędrzeia Trzebieckiego, biskupa krakowskiego ... Przez [Kraków]: W drukarni Ierzego, Mikołaja Schedlow, 1680. 4°. E. XXXIII, 345. KBP 2128. Ossol. XVII 8059.
 Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1313.

XVII.5806

WRÓBEL Walenty

1170. Opusculum quadragesimale. Leipzig: Melch. Lotter, 1537. 8°. E. XXXIII, 365. NK III, 418. W. 97. PK. 1597. DRK. 86. FG. 415. Hor. 224. BPW. 363. BUP 312. Ossol. XVI 2693. BUWr 2153. BJ 2670. Tryp. 2840. BMC Germany 928. VD16 W 4417.
 Prow.: 1. Access. Cat. Librorum Almae Fraternalitatis sacerdot. post. obitum R. Joannis Truszkowicz Pleb. Humn. Anno D. 1630. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 127.

XVI.O.911

WUJEK Jakub

1171. Dialysis assercyj Jakuba Niemojewskiego naprzeciw Jezuitom poznańskim. W Poznaniu: Jan Wolrab, 1580. 8°. E. XXXIII, 383. W. 381. WW. 9. PK. 1601. Hor. 225. BPW. 366. Ossol. XVI 2698. BJ 2676. DBC.
 Prow.: 1. Frater Joannes Szamothuliensis Ordinis Carmelitarum [XVII w.]. 2. Magnificus Dominus Joannes Gordon Conventus... oretur pro eo [XVII w.]. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl.] 201.

XVI.O.214

1172. Postylla mniejsza. Cz. 2. W Poznaniu: Jan Wolrab, 1580. 4°. E. XXXIII 394. W. 391. WW. 11. DRK 89. BWP. 368. BUP 316. Ossol. XVI 2701. BJ 2682. DBC.
 Prow.: 1. Ex libris Alexandri Waligorski capellani antiquae Sandecz [XVII w.]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.] 114.

XVI.Qu.1737

WYKŁAD

1173. Wykład praw krola jegomosci pruskiego do księstwa Pomerelii i do innych wielu krajów Królestwa Polskiego z dokumentami.

Berlin: drukował Jerzy Jakub Decker, 1772. 4°. *War. B.*

E. XVI, 133; XXXIII, 428.

Prow.: 1. André Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.56436

ZABIELSKI Wojciech

1174. O poszanowaniu duchownych i dziesięcinie kazanie

Lublin: w Drukarni J.K.M. Collegium Societatis Jesu, [1753]. 4°.

E. XXXIV, 26. DS. 1108. Sommervogel VIII, 1379.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.2321

ZAJACZEK Józef

1175. Histoire de la révolution de Pologne en 1794.

Paris: Chez Magimel, 1797. 8°.

E. XXXIV, 84–85.

Prow.: 1. André Ed. Kozm. 2. [BS].

XVIII.57092

ZALASZOWSKI Mikołaj

1176. Iure consultus in materia censuum et decimarum iuxta doctrinales tractatus Nicolai Zalasзовii.

Posnaniensis: Druk. Akademicka, 1746. 4°.

E. XXXIV, 119.

Prow.: 1. Andrzej Edw. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.13210

1177. Jus capituli seu tractatus novus et absolutus de potestate capituli sede episcopali vacante ... per ... opus posthumus

Posnaniensis: typis Academiae, 1706. 4°.

E. XXXIV, 119.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55792

1178. Jus Regni Poloniae ex statutis et constitutionibus eiusdem Regni et M.D.L. collectum et additionibus ex jure civili Romano, Canonico, Saxonico: nec non ex constitutionibus, provincialibus Gnesnesibus auctum, historiisq; illustratum in quatuor libros et duos tomos distinctum a ... in lucem publicum editum

Posnaniae: typis Academicis, [1701–1702]. 2°.

T. 1 – 1701, T. 2 – 1702.

E. XXXIV, 120.

Prow.: 1. Biblioteka Chrzanowskich Moroczyn (T. 1). 1. Andrzej Ed. Koźmian. dnia 20 lut. 1823 fl. 42 (T. 2). 2. Biblioteka Włanowska. 3. BS [exl.].

XVIII.14853

ZALESKI Józef Jan

1179. Latifundia oratoria ...

Warszawa: Druk. Pijarów, 1729. 4°.

E. XXXIV, 136.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.801

ZALESKI Ludwik

1180. Wielki wielkich skrzydeł orzeł ... Butlerów domu ... przy solennym ... Alexandra ... Butlera ... na starostwo drohyckie wiezdzie sadzony ... z ambony ... pokazany przez ...

Gedani: Typis Johannis Zachariae Stollii, 1701. 2°.

E. XXXIV, 138–139. BVB.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.16469

ZAŁUSKI Andrzej Chryzostom

1181. Andreae Chrysostomi ... Załuski ... Epistolarum historico familiarium ...

Braniewo: [s.n.], 1709–1761. 2°.

T. 1 (cz. 1) – 1709, (cz. 2) – 1710, T. 2 – 1711, T. 3 – 1711.

E. XXXIV, 157.

Prow.: T. 2. 1. Ex libris Josephi Leszczyński ... districtet iudicis castt. Horod 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVIII.27272

1182. Kazanie ... na solenney wotywie o Duchu S. przy zaczynaiacey się elekcyi ... miane.

W Warszawie: W drukarni w Kollegium Oycow Scholarum Piarum, 1697. 4°.

E. XXXIV, 163. Ossol. XVII 8130.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 854.

XVII.8343

ZAŁUSKI Józef Andrzej

1183. Anecdota Jabłonoviana seu Singularia quaedam de celessima Jabłonoviorum Pruss – Ducum, S. R. J. principium domo collecta a J. A. Z.

Varsaviae: Typis Collegio Scholarum Piarum, 1752. 4°.

E. XXXIV, 187.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.6818

1184. Programma litterarum ... ex polonico in latinum sermanem translatus recudi ... curavit Georg. Petr. Schultz.

Dantisci: Apud Georgium Marcum Knoch, 1743. 4°.

E. XXXIV, 204.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.12488

ZAMOYSKI Andrzej

1185. Zbior praw sądowych roku 1776 przez ... ułożony y na seym roku 1778 podany.
W Warszawie: w Drukarni Gröllowskiej, 1778. 2°.
E. XXXIV, 320.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.21067

ZAWACKI Teodor

1186. Catalogus ducum atq. regum Polonorum. Authore
Cracoviae: Apud viduam Iac. Sibenecher, 1609. 4°.
E. XXXIV, 436. Ossol. XVII 8165.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1667.

XVII.8623

1187. Compendium to iest krotkie zebranie wszystkich a wsztkich praw, statutow y constituciy koronnych
aż do roku 1613 inclusive ma szesc rozdziałow rozporządzone y wydane przez
W Krakowie: W drukarni Symona Kempiniego, 1614. 2°.
E. XXXIV, 437. KBP 2150. Ossol. XVII 8167.

Prow.: 1. Ex libris Josephi Grotthus. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.19416

1188. Memoriale processus iudicariii ... Multis statutis et constitutionibus usque ad constitutiones 1613
inclusive auctius quem antea et emendatius ex recognitione auctioris ... editum.
Cracoviae: Apud haeredes Iacobi Sybeneich[eri], 1614. 12°.
E. XXXIV, 440. KBP 2152. Ossol. XVII 8173.

Prow.: 1. Bibliotheca Collegii Radom. Schol. Piar. 2. André Koźmian. 3. ABS [p]. 4. [BS] 53.

XVII.8267

1189. Processus iudicariius Regni Poloniae ... Nunc tertio recognitus et magna accessione adauctus
Varsaviae: In officina Joannis Trelpinski, 1647. 4°.
E. XXXIV, 444. KBP 2157. Ossol. XVII 8183.

Prow.: 1. Hyacinti Wozuczyni et amicorum. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.3739

ZAWADZKI Benedykt

1190. Agnus cardinalitia purpura eminentissimus primitiali fastigio celsissimus archiepiscopatu Gne-
snesnsi illustrissimus ... accipere virtutem et divinitatem ... dignissimus ab orbis urbe Roma redux ... a ...
Łowicensi Scholarum Piarum collegio panegyricę salutatus
Varsaviae: Typis Collegii Scholarum Piarum, [1690]. 2°.
E. XXXIV, 417. BP. 283. Ossol. XVII 8188.

Prow.: 1. Eust. Marylski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1795.

XVII.15462

1191. Cenzura kaznodziejska ubiegaiących się przez gwałt do korony serc ludzkich konkurentow ... pod
czas interregnum ... po zmarłym ... Ianie III, na poobiednich w postne niedziele kazaniach ... podana ...
odprawiona przez Benedykta od S. Iozefa Scholarum Piarum
W Warszawie: W drukarni Schol. Piarum, 1697. 4°.

- E. XXXIV, 418. KBP 2159. Ossol. XVII 8190.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.8362
1192. Floridus agricola ... Sigismundus ... Tarnowski, canonicus ... Łowicensis in alba rosa non erubescenda Deo, Ecclesiae, patriae obsequia eruens dum primam Deo hostiam offerrent ... panegyricè demonstratus ... a collegio Łowicensi Scholarum Piarum
Varsaviae: Excudebat Carolus Schreiber, 1677. 2°.
E. XXXIV, 417. KBP 2160. Ossol. XVII 8191.
Prow.: 1. Eus. Marylski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1964.
XVII.19389
1193. Infula Cracoviensis gemmis suis distincta.
Varsaviae: Typis Collegii Scholarum Piarum, 1686. 4°.
E. XXXIV, 418. KBP 2161. Ossol. XVII 8192.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1123.
XVII.8395
1194. Kazania w warszawskim ... oycow Augustynianow kościele, przez ... miane
Warszawa: W Drukarni Kollegium Oyców Scholarum Piarum, [1700?–1702?]. 2°.
E. XXXIV, 418-419. Ossol. XVII 8194.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].
XVII.19461
1195. Kazania w warszawskim ... oycow Augustynianow kościele ... przez ... miane
W Warszawie: W drukarni Collegii Schol. Piarum, [1694]. 2°.
E. XXXIV, 418. Ossol. XVII 8193.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1865.
XVII.15097
1196. Triumphus palmaribus operibus ... Stanislai Kraiewski, decani Gnesnensis ... e voto omnium decretus ac ad Divi Stanislai solennia a scholis piis Łowiciensibus panegyricò stylo celebratus
Varsaviae: Typis Collegii Scholarum Piarum, [1687]. 2°.
E. XXXIV, 423. Ossol. XVII 8201.
Prow.: 1. Ultimis diebus Maii. R. adm. pater Benedictus a S. Joseph Scholarum Piarum praefectus Łovic. author huius operis dono dedit. 1687. 2. Eus. Marylski. 3. Dnia 15 Mar. 1824 R. w zamian od Marylskiego Andrzej Ed. Koźmian. 4. [BS] 1809.
XVII.16964
- ZAWADZKI Kazimierz**
1197. Historia arcana seu annalium Polonicorum libri VII.
Cosmopoli [i.e. Francofourti]: [s.n.], 1699. 4°.
E. XXXIV, 429. KBP 2167. Ossol. XVII 8207. VD17.
Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].
XVII.3381
1198. Serenissimo ac potentissimo Joanni III ... vere repraesentans speculum anomalium in capitibus imperii sarmatici a
Lublino: Typis Coll. Soc. Jesu, 1716. 4°. Wyd. 2.

E. XXXIV, 430. DS. 1131.

Prow.: 1. K. Kwiecińska [?]. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 10 wrzesn. 1812 od Żyda. 3. [BS].

XVIII.55812

ZAWIESZKO Gabriel

1199. Iustus iudex ex idea iustissimi iudicis Iesu Christi et iudicibus particularibus ad immitandum propositus

Leopolis: [Drukarnia J. Szeligi], 1618. 4°. *War. A.*

E. XXI, 182. KBP 1092. Z.I. 117. K. 1009. Ossol. XVII 3884.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1097.

XVII.8072

1200. Oratorium płaczu duchownego

Na przedmiesciu Iaworowskim: w Drukarni Jana Szeligi, 1619. 4°.

E. XXI, 182. Z.I. 128. K. 1015. Ossol. XVII 3886. DBC.

Prow.: 1. Wiktoria Niemirzanka. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.7994

1201. Przysmaki duchowne gorczyca y kwas

Na przedmiesciu Iaworowskim: [Drukarnia Jana Szeligi], 1619. 4°.

E. XXI, 182–183. KBP 1094. Z.I. 129. K. 1016. Ossol. XVII 3887.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8062

ZBIGNIEWSKI Prokop

1202. Terminata sprawy wojenney, ktora się toczyła w wołoskiej ziemi z tureckim cesarzem w roku 1621. Opisana przez

[S.l.: s.n.], 1621. 4°.

E. –. Ossol. XVII 8227.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1341.

XVII.1777

ZBIÓR

1203. Zbior mow w czasie seymu szescio niedzielnego roku 1784 mianych w Grodnie.

W Wilnie: W drukarni Krolewskiej przy Akademii, [1784]. 8°.

E. XXXV, 42–45.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.11503

1204. Zbior rezolucyi Rady Nieustaiącey potrzebnych do wiadomosci juryzdykcyi sądowych y obywatelow ... na nowo przedrukowany.

Warszawa: w drukarni Korpusu Kadetów, 1785–1788. 2°.

E. XXXV, 95–96.

Prow.: 1. Ad archiwum Mgni Casimiri Petri Wiercieński burgr. cren. Droh. traditum. Librorum Wiercieński. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS].

XVIII.29428

ZDZIEWOJSKI Grzegorz Jan

1205. *Mattah Natalium Domini ... Stanislao Ossedowski ... ex animo precatur ...* .
[S.l.: s.n.], 1641. 4°.

E. XXXV, 156. Ossol. XVII 8242.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVII.3195

ZEBRANIE

1206. *Zebranie dyaryuszow trzech walnych seymow convocationis, electionis y coronationis w roku 1764 odprawionych.* [Wydał St. Rembieliński].

W Warszawie: w drukarni Societatis Jesu, 1765. 2°.

E. XXXVI, 240 (Rembieliński S.).

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl].

XVIII.21063

ZEBRZYDOWSKI Józef Bernard

1207. *Heroicae Polonorum virtutes a ... orbi propositae.*

Cracoviae: [s.n.], 1688. 12°.

E. XXXV, 190. Ossol. XVII 8247.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. ABS [p]. 3. [BS] 1032.

XVII.6400

ZECH Bernard von

1208. *Eüropäischer Herold, oder Zuverlässiae Beschreibung derer europäisch – christlichen Käyserthmus Königreiche freyer Staaten und Fürstenhümer ... Biss auf dieses 1705 Heil – Jahr.*

Leipzig: bey Thomas Fritschen, 1705. 2°.

E. XXXV, 195. VD18.

Prow.: 1. J.G.L. 2. Iac. Mich. Edl. v. Smitmer. 3. Andrzej Ed. Koźmian. 4. BS [exl].

XVIII.14235

ZECH Ludwig Adolf

1209. *De legitima electione et coronatione potentissimi Poloniarum regis Augusti III ...* .

Lipsie: Literis Breitkopfianis, 1734. 4°.

E. XXXV, 196. VD18.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55983

ZGUBA

1210. *Zguba wieczna dusze od wiernego tey oyczyzny syna na przestroę radzącym o całości Rzeczypospolitey a mianowicie Ich MM. panom woyskowym odkryta a za powagę ... prymasa y ... biskupow ... dowolnie y szczerze pokazana ...* .

[S.l.: s.n.], 1664. 4°.

E. XXXV, 323. Ossol. XVII 8274.

Prow.: 1. Christophori Misczynski. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 1337.

XVII.8606

ZIELEJEWICZ Eleuteriusz

1211. Woyna z słońcem ... Krzysztofa Odachowskiego, ciwuna berzynianskiego ... od synow matki swey zabitego na kazaniu pogrzebowym ... przez ... produkowana.

[S.l.: s.n.], 1663. 4°.

E. XXXV, 332. KBP 2186. Ossol. XVII 8278.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8207

ZIELIŃSKI Daniel

1212. Ogród lilij duchownych Barankowi Bozemu w klasztorze krakowskim Iagnieszki świętey panien zakonnych reguły Franciszka świętego przez iednego z oycow Bernardynow ... przygotowany y wszelkim osobom żyć pobożnie pragnącym pożyteczny.

W Krakowie: W druk. wdowy y dziedzicow Andrzeia Piotrkow.[czyka], 1661. 8°.

E. XXXV, 344. Ossol. XVII 8283.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1033.

XVII.4675

1213. Szata wzorzysta doskonałości zakonnicę w oczach Boskich zdobiąca y wszelkim stanom ludzi żyć duchownie pragnących pożyteczna. Przez iednego kapłana oycow Bernardynow ... sporządzona ...

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1649. 8°.

E. XXXV, 344. KBP 2189. Ossol. XVII 8284.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1034.

XVII.3793

ZIEMECKI Nicolaus

1214. Responsio ... ad famosum anonymi cuiusdam tenebrionis et calumniatoris libellum contra patres Societatis Iesu in Polonia ad illustres Regni proceres editum, qui linscribitur: Consilium de recuperanda et in posterum stabilienda pace Reipublicae in quo ostenditur pacem nec constitui nec stabiliri posse, quamdiu Iesuitae in Polonia maneant ...

Cracoviae: In officina Andreae Petricovii, 1610. 4°.

E. XXXI, 485–486 (Tyszkiewicz.); XXXV, 354 (Ziemecki, wzmianka). Ossol. XVII 8288. Sommervogel VIII, 330.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1652.

XVII.8095

ZIMOROWIC Józef Bartłomiej

1215. Leopoldis Russiae metropolis a Turcis, Tartaris, Cosacis, Moldavis Anno 1672 hostiliter obsessa a Deo mirifice liberata per ... scripta et a ... Joanne Stanislawo Moscicki ... in lucem publicam data ...

Cracoviae: Typis Universitatis, [1693]. 4°.

E. VIII, 426. KBP 2193. Ossol. XVII 8295.

Prow.: 1. Bibliothecae Contus Lublinensis obtulit fr. Franciscus Oziemkowicz Augustinus.

2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. BS [exl.].

XVII.5914

ZYMUNKIEWICZ Florian Wojciech

1216. Korona z wonnych kwiatow niesmiertelnych przeciw oyczyinie zasług, mądrą Apollina radą, krwawą Bellony zabawą nabyta w starożytnym domie rostopnych Zadorow rozwita przy świeżo otrzymanym honorze kasztelanstwa halickiego na znak powinszowania y całożyczliwych usług uwita ... Ianowi Bąkowi ... Lanckoronskiemu, kasztelanowi halickiemu od ... ofiarowana

Leopoli: Typis Col]legium] Societatis Iesu, [1643]. 4°.

E. VIII, 245. Z.I. 321. Ossol. XVII 8357.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1395.

XVII.3586

ŻABICKI Mikołaj

1217. Mortalis occasus in terris immortalis ortus in caelis ... Caeciliae Renatae Poloniarum ... reginae ... a ... humillime porrectus

Varsaviae: In officina Petri Elert, 1644. 4°.

E. XXXIV, 21. Ossol. XVII 8093.

Prow.: 1. Pro usu Frum Minor. Reformatorum contus Lublinen. ad S. Casimiru. 2. Andrzej Ed. Koźmian. 3. [BS] 13583.

XVII.3939

ŻEGLICKI Arnolf Kazimierz

1218. Bibliotheca Gnomico-Historico-Symbolico-Politica ... ordine Alphabetii Disposita

Varsaviae: typis Scholarum Piarum, 1742–1743. 4°.

Pars 1 – 1742, Pars 2 – 1743.

E. XXXV, 206. DBC.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS].

XVIII.55853

ŻELAZOWSKI Stanisław

1219. Applausus epithalamici ad festa nuptialia

Cracoviae: In officina Schedeliana, 1661. 2°.

E. –. Ossol. XVII 8263.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 1969.

XVII.19380

ŻELECHOWSKI Benedykt

1220. Digestum iuris Saxonici provincialis, partibus sex comprehensum et novis expositionibus atq. cum iure communi conciliationibus claris ... illustratum. Cum indice duplici, titulorum et rerum ac verborum locupletissimo. Opera

Zamosci: In typographia Academiae, 1643. 4°.

E. XXXV, 263–264. KBP 2182. Ossol. XVII 8264.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 608.

XVII.8569

ŻÓŁKIEWSKI Stanisław

1221. Z swazoriey Seneki philozofa y innych niektorych authorow zebrał żołnierz ieden w obozie pod Tatarzyszczami z mężnych przykładow pobudkę do cnoty. [acc.:] Pieśń staropolska od S. Woyciecha złożona

W Krakowie: W drukarni Franciszka Cezarego, 1618. 8°.

E. XXVII, 381–382 (Seneca L. A.). NK III, 459. Ossol. XVII 8304.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. [BS] 964.

XVII.8235 adl.

ŻUCHOWSKI Cyryl Marcin

1222. Ad serenissimum ... Stanislaum Augustum regem Poloniarum ... pro ... Gabriele Joanne ... Podoski ... renuntiatio

[S.l.: s.n.], 1767. 4°.

E. IX, 372.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVIII.4056

ŻYDOWSKI Adam

1223. Potioritas et nonnullae dispunctiones iuris

Cracoviae: Ex officina Schedeliana ; impensis Georgii Schedel, 1677. 4°.

E. VIII, 365. KBP 2199. Ossol. XVII 8342.

Prow.: 1. Andrzej Ed. Koźmian. 2. BS [exl.].

XVII.8162

Agnieszka Chamera-Nowak

Adiunkt w Zakładzie Wiedzy o Książce Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Doktorat obroniła na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie ukończyła studia w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa.

W obszarze jej zainteresowań badawczych znajdują się polskie biblioteki, kolekcje i księgozbiory XIX wieku, powojenny ruch wydawniczy i księgarski (1945-1956) oraz rozwój współczesnych mediów, głównie prasy codziennej. Opublikowała kilkadziesiąt artykułów w czasopismach naukowych i pracach zbiorowych, jest współredaktorem książek *Na co dzień i od święta. Książka w życiu Polaków w XIX-XXI wieku* oraz *Policies, their Implementation and Results*. Jako sekretarz redakcji uczestniczy w redagowaniu czasopisma „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”. Od 2008 roku jest sekretarzem naukowym Podyplomowych Studiów Polityki Wydawniczej i Księgarstwa UW.

Seria wydawana przez Wydawnictwo
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
we współpracy z INSTYTUTEM INFORMACJI NAUKOWEJ I STUDIÓW
BIBLIOLOGICZNYCH UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

ISBN 978-83-64203-51-0

9 788364 203510 Cena 43 zł